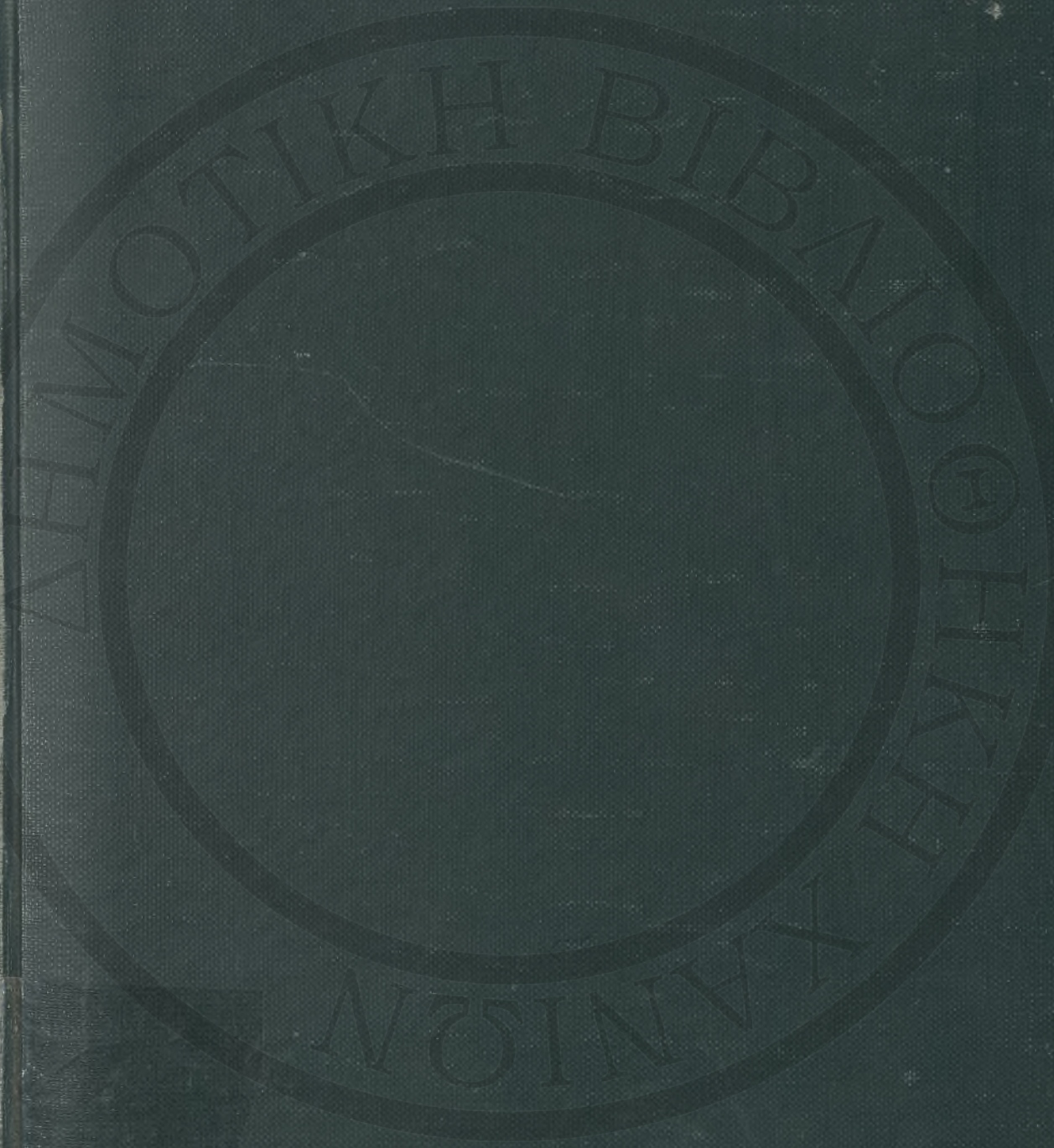

PH
KAI
MOI
AXH
THEY

2-1
7

252

ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΣΜΟΙ
ΣΤΗ
ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΠΑΥΛΟΥ ΓΥΠΑΡΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΥΒΑΡΙΤΑΚΗ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ
(1876)

181044 391P2

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
ΑΝ. ΔΙΑΣ. 4913
Χρονολ. Πρώτ. 7-9-76
Εξέδότης Μαύρι Κουτράς
Αριθ. 9005421 / 671

ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΣΜΟΙ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

*"Ηρωες και ήρωϊσμοί φωτίσανε την Κρήτη
από τὰ "Ορη τὰ Λευκά ἕως τὸν Ψηλορείτη.
Καὶ ἀπὸ τὴν Κρήτη ἐφώτισεν ἡ ἀναμμένη δάδα
ὅλο τὸν κόσμον, καὶ ἔγινεν ἀθάνατη ἡ Ἑλλάδα!*

ΑΘΗΝΑΙ 1954

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν καὶ τὴν
ἀτομικὴν σφραγίδα τοῦ Συγγραφέως.

Ἄπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἀνατύπωσις ἄνευ τῆς ἐγ-
γράφου ἀδείας τοῦ Συγγραφέως.

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Τῷ Μεγάλῳ Ἀρχηγῷ, ἀειμνήστῳ Ἐλευθερίῳ Βενιζέλῳ, ὅστις εἰσήγαγεν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ζωὴν τὰ ἠθικὰ ἰδεώδη καὶ ἐδημιούργησε διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μεγαλυνηθεῖσαν Ἑλλάδα ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν.

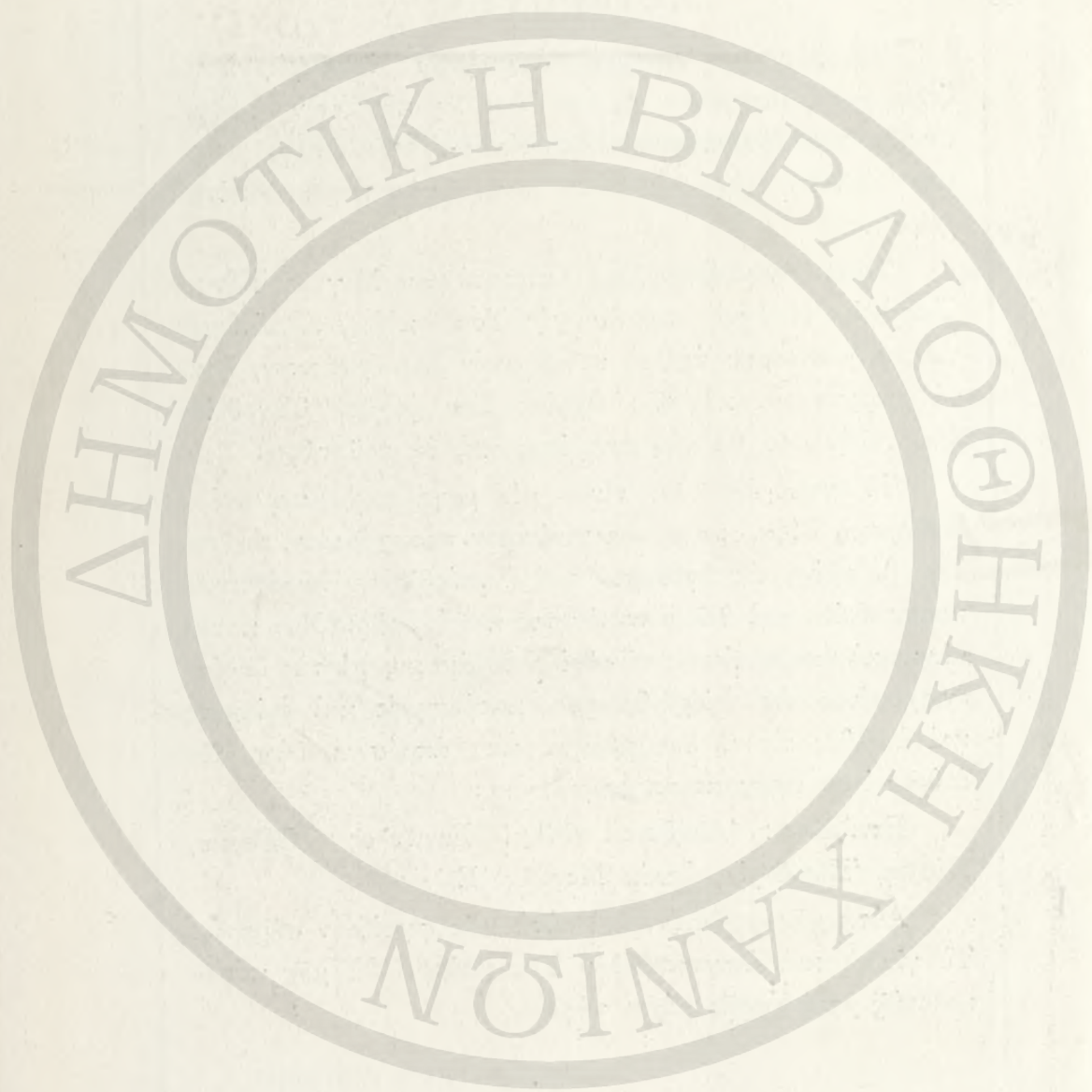
Τιμῷ τὴν μνήμην Σου, λατρευτέ μου Μεγάλε Ἐθνικὲ Ἀρχηγέ. Ἡ ἀγνὴ καὶ διαυγὴς Σου σκέψις, τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τὸ προφητικόν Σου ἔνστικτον, ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὡραίας Σου ψυχῆς. Τὴν θεῖαν ἀποστολὴν Σου θὰ τὴν συνεχίσῃς καὶ ἐκ τοῦ τάφου Σου.

Τὸ ὄνομά Σου θὰ εἶναι μίᾳ μεγάλῃ, ἢ μεγαλυτέρᾳ Ἑλληνικῇ δόξᾳ, μὲ τὸ φωτεινότερον περιεχόμενον, ἢ ζωὴ Σου θὰ μείνῃ ὡς ἀφθαστον καὶ ἀνυπέρβλητον παράδειγμα προσπαθείας καὶ θεληματικότητος καὶ ἡ δρᾶσις Σου καταπληκτικὴ ἐπιβεβαίωσις τῶν θεῶν δυνάμεων, μὲ τὰς ὁποίας ἐνισχυμένος ὡς ὑπεράνθρωπος, κατέκτησες καὶ ἐνίκησες καὶ ἀνῆλθες εἰς τὰ δυσθεώρητα καὶ ἀπρόσιτα ὕψη τῶν ἀνθρωπίνων πραγματοποιήσεων!

Βενιζέλος : Ἀλήθεια ! Φῶς ! Βενιζέλος : Θέλησις, Πίστις, Ἐλευθερία, ὡραία Μεγάλη Ἑλλάς.

Αὐτὰ μᾶς ἐφώτιζον καὶ αὐτὰ μᾶς φωτίζουν σήμερον. Τὸ γλυκὺ καὶ ἀστραπηβόλον Σου βλέμμα θὰ μᾶς παρακολουθῇ μετὰ χαρᾶς μέχρι τάφου.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΥΠΑΡΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΥΠΑΡΗΣ

Φωτογραφία ληφθείσα ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ τὰς τόσον ἀτυχεῖς
διὰ τὸ Ἔθνος ἐκλογὰς τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920.

Επιχειρηματίας: Παναγιώτης Κ. Τσιλιός, Γραφείο: 25100 Χανιά, Κρήνη 100, Τηλέφωνο: 28410 22222

Ὁ ἐκδότης, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ὅπως προσφέρῃ μίαν ἐπὶ πλέον ἱανοποίησιν εἰς τοὺς συμπατριώτας τοῦ συγγραφέως, δημοσιεύει τὰ σχετικά μὲ τὴν ὅλως ἐξαιρετικὴν διάκρισιν τὴν ἀπονεμηθεῖσαν εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ ΣΤ', ὅπως καὶ δύο παλαιὰς φωτογραφίας αὐτοῦ.

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ
ΤΙΜΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ
ΑΠΟΝΕΜΗΘΕΙΣΗΣ Τῷ ΠΑΥΛῷ ΓΥΠΑΡῆ

(Τ.Ε.)

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΗΜΟΥ ΤΗΣ ΙΠΠΟΤΕΙΑΣ
ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΑΓ. ΙΑΚΩΒΟΥ, S.W.I.

Ἡ Γραμματεία ἔχει τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσῃ δίπλωμα διορισμοῦ, τοῦ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπογεγραμμένον ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ νὰ παρακαλέσῃ, ὅπως ἡ λήψις τοῦ διπλώματος αὐτοῦ τῇ γνωστοποιηθῇ διὰ τοῦ συνημμένου ἐντύπου.

Ἡ Γραμματεία θὰ ἦτο εὐτυχὴς νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν πάσης ἀλλαγῆς τῆς μόνιμου διευθύνσεως ὑμῶν, καὶ ἐν περιπτώσει θανάτου προσώπων κατεχόντων τοιαῦτα διπλώματα οἱ ἐντεταλμένοι αὐτῶν παρακαλοῦνται θερμῶς, ὅπως πληροφορήσουν τὴν Γραμματείαν.

Ταγματάρχην Παῦλον Γύπαρην,

Ο.Β.Ε. τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Στρατοῦ.

(Ἄκριβῆς μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

George R.I.

George the Sixth by the Grace of God of Great Britain, Ireland and the British Dominions beyond the Seas King, Defender of the Faith, Emperor of India and Sovereign of the Most Excellent Order of the British Empire to Major Paul Gypares Royal Hellenic Army

Greeting

Whereas We have thought fit to nominate and appoint you to be an Honorary Officer of the Military Division of Our said Most Excellent Order of the British Empire We do by these presents grant unto you the Dignity of an Honorary Officer of Our said Order and hereby authorise you to have hold and enjoy the said Dignity and Rank of an Honorary Officer of Our aforesaid Order together with all and singular the privileges thereunto belonging or appertaining

Given at Our Court at Saint James's under Our Sign Manual and the Seal of Our said Order, this Seventeenth day of February 1942 in the Sixth year of Our Reign

By the Sovereign's Command

Mary R.
Grand Master

Grant of the dignity of an Honorary Officer of the Military Division of the Order of the British Empire to Major Paul Gypares, Royal Hellenic Army.

(Τ.Σ.)

(Υπ.) George R. I.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΕΚΤΟΣ, Χάριτι Θεία Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῶν Ὑπερποντίων Βρεττανικῶν Κτήσεων, Ὑπερασπιστὴς τῆς Πίσσεως, Αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν καὶ Κυρίαρχος τοῦ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, τῷ Ταγματάρχῃ Παύλῳ Γύπαρῃ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Στρατοῦ,

ΕΥΔΟΚΗΣΑΝΤΕΣ

Ἐπειδὴ ἐσκέφθημεν ὡς προσήκον νὰ ὀνομάσωμεν καὶ νὰ διορίσωμεν ὑμᾶς, ὡς Ἐπιτίμον Ἀξιωματικὸν τοῦ Στρατιωτικοῦ Τμήματος τοῦ εἰρημένου Ἡμετέρου τὰ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, Παρέχομεν εἰς ὑμᾶς, διὰ τοῦ παρόντος διορισμοῦ, τὸν Τίτλον τοῦ Ἐπιτίμου Ἀξιωματικοῦ τοῦ εἰρημένου Τάγματος Ἡμῶν, καὶ ἐπιτρέπομεν εἰς ὑμᾶς, διὰ τοῦ παρόντος, ἵνα κατέχητε καὶ ἀπολαμβάνητε τοῦ ρηθέντος Τίτλου καὶ Βαθμοῦ τοῦ Ἐπιτίμου Ἀξιωματικοῦ τοῦ εἰρημένου Τάγματος Ἡμῶν, ἐν ταύτῳ, μεθ' ὅλων τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν προνομίων τῶν συναδόντων αὐτῷ.

Παρέχεται ἐν τῇ Ἡμετέρᾳ Αὐλῇ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ὑπὸ τὴν ιδίόχειρον ὑπογραφὴν Ἡμῶν καὶ τὴν Σφραγίδα τοῦ εἰρημένου Ἡμετέρου Τάγματος, σήμερον τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἡμέραν Φεβρουαρίου 1952, ἐν Ἐκτῷ ἔτει τῆς Βασιλείας Ἡμῶν.

Ἐψηλῇ Ἐπιταγῇ
(Ἐπογραφὴ δυσανάγνωστος)
Μέγας Αὐλάρχης

Παραχώρησις τοῦ Τίτλου τοῦ Ἐπιτίμου Ἀξιωματικοῦ τοῦ Στρατιωτικοῦ Τμήματος τοῦ Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, εἰς τὸν Ταγματάρχην Παῦλον Γύπαρῃ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Στρατοῦ.

(Ἀκριβὴς μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

2ND NEW ZEALAND EXPEDITIONARY FORCE

Major Paul Gyparis O.B.E. Royal Greek Army

It was with the greatest pleasure that I learned that you had been created An Additional Officer of the Military Division of the Most Excellent Order of the British Empire for gallant and distinguished service in the Field, and I wish to send you my personal congratulations

In the Field
24 April 1942

B. C. Freyberg
Major-General
Commanding N.Z. Division
2 N.Z.E.F.

2α ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

Ταγματάρχην Παύλον Γύπαρην, Ο.Β.Ε. Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Στρατοῦ

Ἐδοκίμασα τὴν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν, ὅταν ἔμαθον, ὅτι ὠνομάσθητε Ἐπίτιμος Ἀξιωματικὸς τοῦ Στρατιωτικοῦ Τμήματος τοῦ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, διὰ γενναίαν καὶ διακεκριμένην ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Μετώπῳ, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβιβάσω τὰ προσωπικά μου συγχαρητήρια.

Μέτωπον
24 Ἀπριλίου 1942

B. C. FREYBERG
Ἀντιστράτηγος
Διοικητῆς τοῦ Ν. Ζ. Σώματος
2 Ν. Ζ. Ε. Δ.

(Ἀκριβῆς μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Συνεχίζων, ὁ ἀγαπητὸς καὶ φίλτατος Παῦλος Γύπαρης, τὴν ὅλως πολύμορφον ἐθνικὴν δρασίαν του, παρουσιάζει νέον δεῖγμα τῆς ἀκαταβλήτου δραστηριότητος αὐτοῦ μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς «Μάχης τῆς Κρήτης».

Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης, τὸ τρίτον κατὰ σειρὰν Ἑλληνικὸν

«Ο ΧΙ»

ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν καὶ τὸν ἐπίλογον τῶν ἐπικῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων τοῦ Ἀλβανικοῦ Μετώπου καὶ τῶν Μακεδονικῶν Ὀχυρῶν, ὅστις ἐγράφη εἰς Κρήτην, τὴν τελευταίαν τότε ἐλευθέραν γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, τὸν Μάϊον τοῦ 1941.

Τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ τῆς μάχης αὐτῆς, τὴν ὁποίαν Ἰάπων κριτικὸς ὠνόμασεν ὡς «τὴν ἐνδοξοτέραν καὶ παραδοξοτέραν μάχην τῆς Ἀνθρωπίνης Ἱστορίας», εἶναι, ἀπὸ μὲν τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐχθροῦ ἡ ἐπιλογὴ νεοφανοῦς τακτικῆς, ἐφαρμοσθεῖσης δι' ἀφθόνων μηχανικῶν μέσων καὶ πολυαριθμῶν ἀεραγνημάτων μετὰ βαρὺν ὄπλισμόν, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμετέρας πλευρᾶς ἡ ἔξαρσις, εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν πολλαπλῶν ὕλικῶν ἐλλείψεων, καὶ ἡ μεγαλειώδης ἀνάτασις τῶν ἠθικῶν δυνάμεων, τόσον ἀπὸ μέρους τοῦ Στρατοῦ (συμμαχικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ), ὅσον καί, ἰδίως, ἀπὸ μέρους τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ, σπεύσαντος ἐξ ἀρχῆς εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ Στρατοῦ, ἔξω παντὸς λογικοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ μετὰ μόνον ὄπλον του τὸ ἀκατάβλητον θάρρος τῆς παλληκαριᾶς, τὸ ὁποῖον τὸν παρῶρμησε πάντοτε εἰς πράξεις μεγάλου ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, ὅσάκις ἐκινδύνευεν ἡ ἐλευθερία αὐτοῦ.

Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα τῆς Μάχης τῆς Κρήτης παρουσιάζουσι, προφανῶς, ἀδιαφιλονίκητον ἀλλὰ καὶ μοναδικὴν πρωτοτυπίαν εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ λήξαντος πολέμου.

Πρωταγωνιστὴς, ὁ Παῦλος Γύπαρης, εἰς τὴν ιδιόρρυθμον αὐτὴν πάλην, ἦτο ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος νὰ συγγράφῃ, καὶ παρουσιάσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κοινὸν τὴν πιστὴν ἐξιστόρησιν τῆς.

Ἐστηρίχθη ὄχι μόνον εἰς τὴν προσωπικὴν του ἀντίληψιν, ἡ ὁποία τοῦ ἐνέπνευσεν ἄλλως τε καὶ ἐπικο-δραματικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἀνεβιβάσθη εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς πόλεις τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείστα ἐπίσημα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν φωτεινὴν καὶ πατριωτικὴν πρόνοιαν νὰ συλλέξῃ καὶ μετὰ στοργῆς νὰ διαφυλάξῃ, ὅτε, λησμονημένα καὶ ἐγκαταλελειμμένα εἰς Κρήτην, λόγῳ τῆς φύσεως, τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ τόνου τῆς μάχης, ὅπως καὶ τῆς συγχύσεως κατὰ τὴν ἀποχώρησιν, ἐπρόκειτο διὰ παντὸς νὰ χαθοῦν. Τὰ ἔγγραφα αὐτά, διὰ τῶν ὁποίων, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁ συγγραφεὺς ἐφω-

διάσε και τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ὑπηρεσίας Πολεμικῆς Ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου μας, μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς συνεπλήρωσε καὶ ἑτακτοποίησεν, ὥστε τὸ σύνολον νὰ παρουσιάσῃ, ὡς ἀρμόζει, πληρότητα καὶ ἀριότητα.

Διὰ τῆς συγγραφῆς πληροῦται, ἀναμφισβητήτως, κενόν· ὁ δὲ ἱστορικός τοῦ μέλλοντος θ' ἀνεύρη ἐν αὐτῇ τ' ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ἵνα μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας ἐντάξῃ τὴν Μάχην τῆς Κρήτης εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἐθνικῆς Ἱστορίας μας.

Ἀλλὰ κρῖνω πολλαπλῶς σκόπιμον νὰ παρουσιάσω τὸν συγγραφέα μὲ περισσοτέρας λεπτομερείας :

Νέος ἀκόμη, καὶ πάντοτε παράτολμος καὶ ἡρωϊκὸς μαχητῆς, λεβεντόκαρδος ἀπὸ φύτρα, ὁ Παῦλος Γύπαρης εἶναι ἀπὸ τοὺς περισσότερον δρᾶσαντας εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς Ἀγῶνας.

Ἀπὸ ἡλικίας 17 ἐτῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα (1903—1909), ἐναντίον τῶν κομιτατζήδων Βουλγάρων, ὑπὸ τὸν Ἀρχηγὸν Γεώργιον Κατεχάκην (Ρούβαν).

Τῷ 1905 ὠνομάσθη Ὑπαρχηγὸς καὶ μετ' ὀλίγων Ἀρχηγῶν Ἀνεξάρτητος· ἔδρασε δ' ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1909, ὅτε ἐκηρύχθη τὸ Νεοτουρκικὸν Σύνταγμα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ ἐτραυματίσθη τρις, καὶ μάλιστα σοβαρώτατα.

Τῷ 1911 ἐτέθη ἐπὶ τάπητος τὸ Σαμιακὸν ζήτημα, καὶ ὁ Παῦλος Γύπαρης ἐπὶ κεφαλῆς διακοσίων ἐθελοντῶν, ἀπεβιβάσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1912 εἰς Σάμον, ἐνισχύσας οὕτω τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐπαναστάσεως Θεμιστοκλεῆν Σοφοῦλην, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912 ἔλαβεν, ἐπίσης, μέρος εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον, ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ Σώματος ἐθελοντῶν, καὶ ἐτραυματίσθη μαχόμενος εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ Μπιζανίου τῆς Ἠπείρου.

Τῷ 1913 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἑλληνο-βουλγαρικὸν πόλεμον εἰς τὸν τομέα Νευροκοπίου—Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Τῷ 1914 συμμετέσχεν εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἀυτονομιστικὸν Ἀγῶνα, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Σώματός του, κατέλαβε τὴν Κορυτσᾶν.

Διαταχθεὶς, ἐν συνεχείᾳ, παρὰ τῆς Ἀυτονομίᾳ Κυβερνήσεως, ἐπροχώρησε καί, κατόπιν δύο μαχῶν (εἰς Κόσκοβα καὶ Γενομάθι) εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μοσχόπολιν, ὅπου, ὀργανώσας Διλοχίαν, ἐπρομάχησε μέχρι λήξεως τοῦ ἀγῶνος, ὡς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητῆς Μοσχοπόλεως.

Τῷ 1915, κατόπιν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας τῷ ἐπετρέπη καὶ ὀργάνωσεν εἰς Κρήτην ὀκτακοσίους ἐθελοντάς, τοὺς ὁποίους ἐπεβίβασε πλοῖον, ἀποσταλέντος ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ μετέφερεν εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λυῶνα. Αὐτόθι ὀργανώθησαν εἰς λεγεῶνα, ἣτις ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ γαλλικὰ ὄπλα καὶ ἐν τέλει ἐτοποθετήθη παρὰ τῷ 346ῳ Γαλλικῷ Συντάγματι, λαβοῦσα οὕτω μέρος εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ εἰς Ἀλσατίαν—Λωρραίνην, εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τῆς Λεγεῶνος εἰς τὸ Δυτικὸν Μέτωπον,

ὅπου ἔσχε πολλὰς ἀπωλείας, ἐμνημονεύθη αὕτη ἐξάκις εἰς Ἡμερησίαν Διαταγὰς Μεραρχίας καὶ Σώματος, προήχθησαν δὲ δώδεκα ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀνθυπασπιστοῦ καὶ τοῦ Ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ.

Μετ' αὐτῶν προήχθη, ἐπ' ἀνδραγαθία, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Λεγεῶνος Παῦλος Γύπαρης, εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ὑπολοχαγοῦ καί, μετ' ὀλίγον, εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Λοχαγοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ.

Τῷ 1916 οἱ ἐπιζήσαντες τῆς Ἑλληνικῆς Λεγεῶνος Κρητῶν, ὑπὸ τὸν Γύπαρην πάντοτε, μετεφέρθησαν εἰς Λαοδανέλλια, καὶ ἔλαβον μέρος εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ ἀποβάσεις. Ἡ σπουδαιότερα ἦτο ἡ γενομένη εἰς τὸν Κόλπον τοῦ Ξηροῦ (τὴν 6ην πρὸς τὴν 7ην Αὐγούστου) καθ' ἣν πολλοὶ ἐφονεύθησαν ἐκατέρωθεν 34 ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ πλέον τῶν 150 ἐκ τοῦ ἐχθροῦ.

Τῷ 1917, ὁ Γύπαρης, συγκροτήσας ἐν Θεσσαλονίκῃ Λόχον ἐκ τῶν ἐπιζώντων τῆς Λεγεῶνος αὐτοῦ, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Σκροῦ, τῆς 26ης, 27ης καὶ 28ης Ἀπριλίου 1917, κατὰ τὰς ὁποίας ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς πενήκοντα καὶ ἑτραυματίσθησαν ἐξήκοντα ἐπτὰ. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ ἴδιος, λαβὼν σοβαρὰ τραύματα.

Πρωταγωνίστησε, ὅπως εἶπομεν, εἰς τὴν μάχην τῆς Κρήτης, καί, μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς, ἐκ τῶν τελευταίων, διεπεραιώθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τοῦ ἀνετέθη τὸ Ἑλληνικὸν Φρουραρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἔκαμε τὴν ἐπιστράτευσιν εἰς τὸν ἐκεῖ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὴν εὔρεν εισέτι, τελευταίαν αὐτὴν, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Ἐκεῖ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν πολιτικο-στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τῆς Νήσου, προπαρασκεύασε τὴν λεπτοτάτην καὶ δύσκολον ἐπιχείρησιν τῆς ἀναμάκτου ἀπελευθερώσεώς της πρωτοστατήσας εἰς τὴν διάλυσιν τῶν Ἑαμικῶν Σωμάτων τῆς Κρήτης. Ἐξ ἄλλου ὠργάνωσε τὴν Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν τῆς Κρήτης, στελεχῶσας αὐτὴν διὰ τῶν ἐπὶ τόπου Ἀρχηγῶν καὶ Ὀπλορχηγῶν. Οὕτως ἡ δημιουργηθεῖσα ἐλευθέρᾳ ζώνῃ, μετὰ τὴν σύμπτυσιν τῶν Γερμανῶν εἰς τὸν Νομὸν Χανίων, ἐπροστατεύθη ἀπὸ τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν, μέχρι τῆς 28ης Μαΐου 1945, ὅτε οὗτοι συνθηκολογήσαντες παρεδόθησαν.

Αὐτά, τὰ συνεπτικά, ἀπὸ τῆς πολεμικῆς πλεονείας τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος τραυματισθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Ἐθνικῶν Ἀγῶνων ἐπτάκις, (τὴν τελευταίαν φορὰν εἰς Πέθυμον, κατὰ τὴν ὑστάτην φάσιν τοῦ ἀγῶνος, τὴν 17ην Ἰανουαρίου 1945), ἔχει καὶ ἀναμφισβήτητον ρεκόρ ὑπηρεσίας Μετώπου, κατέχει δέ, ἀπονεμηθέντα εἰς αὐτὸν ἐπαξίως, καὶ πλεῖστα πολεμικά, ἑλληνικὰ καὶ ξένα, Μετάλλια καὶ Παράσημα.

Ἄλλ' ὁ Παῦλος Γύπαρης, τιμηθεὶς ἄλλως τε καὶ δι' ἐκλογῆς του ὡς βουλευτοῦ τοῦ Νομοῦ Χανίων (1946), ἔχει καὶ πολιτικὴν δρασιν :

Τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, εὐτυχεῖ τὴν φιλίαν τοῦ Μεγάλου του Ἀρχηγοῦ, συμπαραστάτης του εἰς τὰς νίκας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀδόκητον ἦτταν. Ἀναμυγνύεται

εἰς τὴν πολιτικὴν ἔκτοτε. Καὶ προκαλεῖ, ὅπως πάντες οἱ ὀρμητικοὶ μαχηταί, φιλίας καὶ ἔχθρας. Παρ' ὅλων ὁμως ἀναγνωρίζεται ὡς εἰλικρινής, πιστός, εὐγενικός καὶ γενναῖόφυχος. Καὶ ὅλοι γνωρίζουν, ὅτι, ὡς μοναδικὸν κίνητρον καὶ κριτήριόν του, ἐδέσποξε καὶ δεσπόζει ἡ λαχτάρα καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ὅπως μέτρον αὐτοῦ ἴστατο καὶ ἴσταται ἡ ἀκάματος προσήλωσις του εἰς τὸ καθῆκον.

Οὕτως ἡ δράσις τοῦ Παύλου Γύπαρη, πολυσχιδής, πολύτροπος καὶ πληθωρική πάντοτε, ἐξασφαλίζει διὰ τὸν ἀπροκατάληπτον κριτὴν δικαίαν τὴν κρίσιν. Διότι, ἄλλως τε, τὰς περγαμηνὰς του ὁ συγγραφεὺς τὰς ἐδημιούργησε μόνος του καὶ εἶναι αὐτοδημιούργητος, μὲ ὄδηγός του τὸν ζῆλον, τὴν θέλησιν, τὴν παλληκαριάν, τὸν ἱπποτικὸν πατριωτισμὸν, τὸν ἀθρορμητισμὸν ὃ ὁποῖος εἶναι πηγαῖος, καὶ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων του τῆς Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου.

Καὶ εἶναι προικισμένος μὲ τὴν αἴγλην καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐθνικῆς μας αὐτῆς κληρονομίας πὸν τὸν καθιερώνει ὡς ἐκλεκτὸν πατριώτην.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ἵποστράτηγος ἑ. ἀ.

πρώην Στρατιωτικὸς καὶ Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης

ΑΙ Α.Α. Μ.Μ. ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ

Ὁ Βασιλεὺς Παῦλος, Διάδοχος τότε, συνεχίζων τὴν ἡρωϊκὴν παράδοσιν τῶν προγόνων Του, κατῆλθε μετὰ τῆς συζύγου Του εἰς Κρήτην, συνταυτίσας τὴν τύχην Του μετὰ τῶν ἐλευθέρων ὑπερασπιστῶν τῆς Νήσου.

Ο ΗΓΕΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Φωτογραφία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β', εἰς τὴν ὁποίαν Οὗτος ἐχάραξε, τὴν πρωΐαν τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, τὴν ἱστορικὴν λέξιν :

« Ο Χ Ι »

Τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον ἐπέδειξε, καὶ ἡ ἀπαγόρευσις Του, ὅπως ἀνώτατοι Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ μὴ ὑπογράψουν ἀνακωχὴν μετὰ τοὺς Αὐτοκρατορικοὺς Στρατοὺς τοῦ Ἄξονος, εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἐπείσαν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅτι πράγματι, τὸ ἱστορικὸν «Ο Χ Ι», Αὐτὸς καὶ μόνον ἀντέταξεν. Τὸ ἐπεσφράγισεν ἡ ἀπόφασίς Του νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Κρήτην, καὶ νὰ συνταυτίσῃ τὴν τύχην Του μετὰ τῶν ἡρωϊκῶν ὑπερασπιστῶν τῆς.

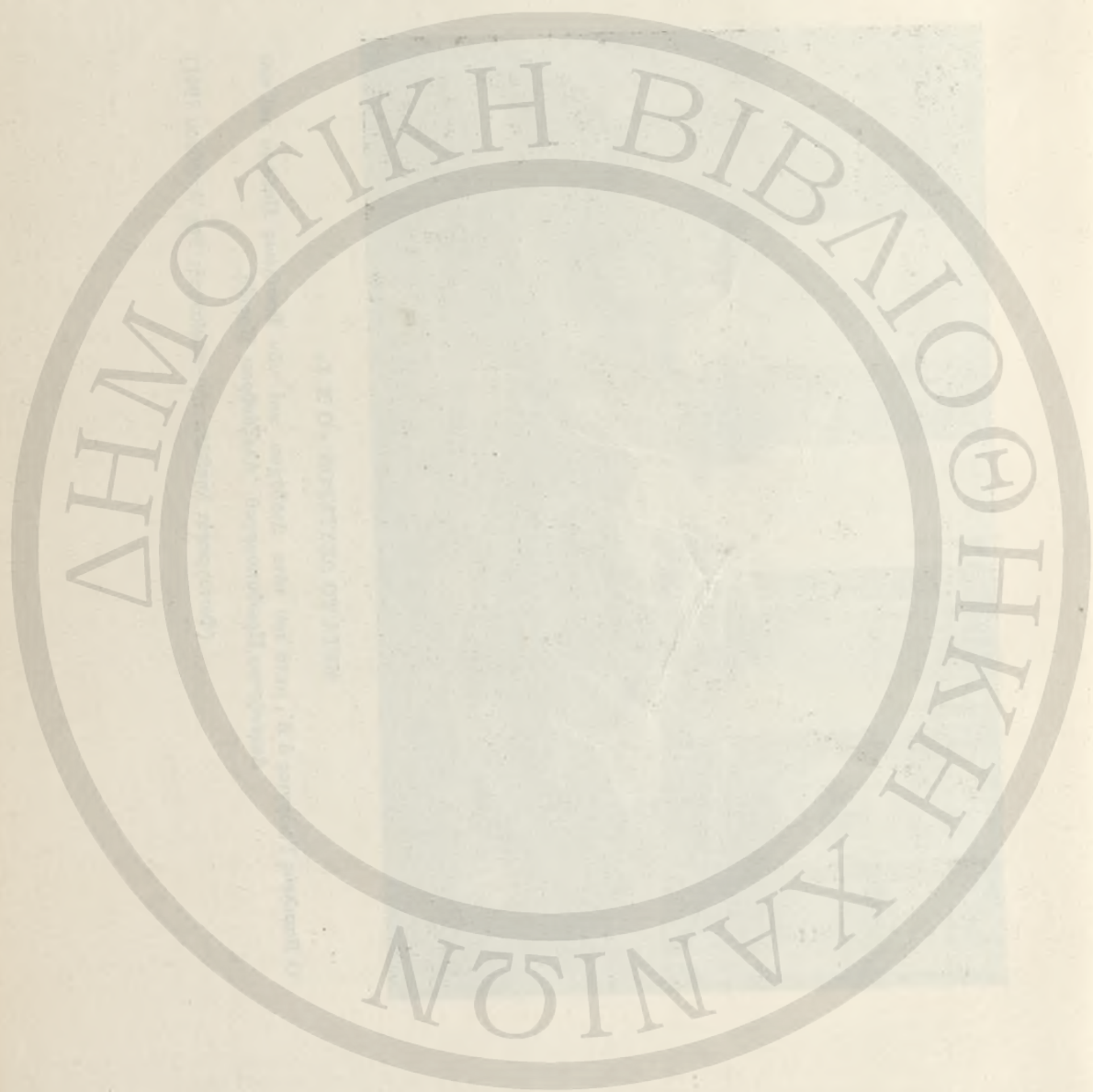
« Ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ λέγηται καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω », κατὰ τὴν φρασσεολογίαν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ «Ο Χ Ι»

‘Ο Βασιλεύς Γεώργιος δ Β’, μετά του τότε Διαδόχου και νυν Βασιλέως Παύλου και του
αειμνήστου Πρωθυπουργού ‘Αλεξάνδρου Κοριζή.

(Φωτογραφία ληφθεῖσα τήν πρώταν τῆς 9ης Ἀπριλίου 1941)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσίς μου πρὸς τὴν Πατρίδα, ἡ σκέψις μου ὅπως συστήσω εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἔθνους, τοὺς τετιμημένους πολεμιστὰς τοῦ Μαΐου 1941, εἰς Κρήτην, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποχρέωσις ὅπως εὐλαβῶς καταθέσω ὀφειλόμενον φόρον εὐγνωμοσύνης, εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐνδόξως πεσόντων, πατριωτῶν, Ἑλλήνων καὶ Ξένων, μοῦ ἐπέβαλον νὰ προβῶ εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων, τὴν ἔκδοσιν ἐπέβαλε τὸ ἔθνικόν μας καθῆκον ὅπως μὴ ἀφήσωμεν νὰ λησμονηθοῦν ὄχι μόνον ἡ συμβολὴ ἀλλὰ καὶ τὰ δεινὰ τῆς αἰωνίας Πατρίδος, κατὰ τὸν μέγαν Ἀγῶνα, καὶ νὰ προβληθοῦν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ὡς ἐπιβάλλει τὸ ἔθνικόν συμφέρον, τὰ κατ' αὐτὸν ἡρωϊκὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα, ὡς πρότυπα πατριωτισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας ἄξια πρὸς μίμησιν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι ὁ ἀγὼν κατὰ τὴν πρωτοφανῆ γιγαντομαχίαν τῆς Κρήτης, ὑπὸ ἔποψιν αὐταπαρνήσεως καὶ θυσιῶν, ὑπῆρξεν ὁ ἐνδοξότερος τοῦ Δευτέρου Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου.

Ἀναμφισβήτητον γεγονός, εἶναι ἀκόμη, ὅτι, παρὰ τὸν ἡρωϊσμόν τῶν συμμάχων μας, ἰδιῶται ἀρχηγοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ἔθελονταί τῆς Κρήτης, ἐπέδειξαν παραδειγματικὸν πατριωτισμόν, γενναιότητα καὶ καρτερίαν.

Ἐπολέμησαν, ὅλοι, μὲ πίστιν, μὲ ἀδάμαστον θέλησιν, μὲ ἔθνικόν φανατισμόν, καὶ μὲ πείσμα. Πρὸ παντὸς ἐπολέμησαν μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν καὶ τῶν μεγάλων σκοπῶν τοῦ Ἀγῶνος, καὶ τῶν κινδύνων αὐτοῦ, καὶ τῶν λόγῳ αὐτοῦ ἀντιποίνων.

Ἐν τούτοις ἡ ἀνατριχιαστικὴ αὐτὴ μάχη καί, ἰδίως, ἡ ἄξια τῆς κατ' αὐτὴν ἑλληνικῆς συμβολῆς, διατρέχουν τὸν κίνδυνον, ἕνεκα τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἐπερχομένης φυσικῆς ἀραιώσεως τῶν τάξεων τῶν πρωτουργῶν αὐτῆς, καὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀνταγωνιστῶν τῆς πατρίδος, νὰ λησμονηθοῦν. Θὰ ἔπρεπε λοιπόν, πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐκ τούτου ἑθνικῆς ζημίας, νὰ ἐκδηλωθῆ τὸ Κρατικὸν ἐνδιαφέρον, θερμόν, καὶ κατὰ χιλιάδας νὰ κυκλοφορήσουν τὰ διάφορα ἔντυπα, προβολεῖς τῶν ἑθνικῶν θέσεων, εἰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Μακάριος, λοιπόν, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ὕπνος τῶν ἀρμοδίων, οἱ ὅποιοι ἀδρανοῦν, σχετικῶς, ὅπως καὶ τῶν ὑποστηριζόντων ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐποποιία, κατὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον, ἐναντίον δύο Αὐτοκρατοριῶν, μάλιστα δὲ ἡ κορωνὴς αὐτῆς, ἡ μάχη, δηλαδὴ καὶ ἡ ἀντίστασις τῆς

Κρήτης, δὲν ἔχουν ἀνάγκην προβολῆς καὶ ἐξάρσεως. Οἱ τοιοῦτοι εὐρίσκονται ἔξω τῆς πραγματικότητος καί, παρὰ τὴν θέλησίν των γίνονται μὲ τὴν τακτικὴν αὐτῶν, σύμμαχοι τῶν ξένων συμφερόντων, τὰ ὅποια ἀγρυπνοῦν, πάντοτε, ὄχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἀλλοχοῦ.....

Ἡ λαϊκὴ σοφία, ἄλλως τε, ἔχει λύσει, ἀπὸ μακροῦ, τὰ τοιαῦτα ζητήματα. Καὶ θὰ ἔχη τοὺς λόγους τοῦ ὁ λαὸς εἰς τὴν μακραίωνα ἱστορίαν του, διὰ τὰ ἐπιμένει, ὅτι: «κάθε θάμμα τρεῖς ἡμέρες». Διότι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν λησμονοῦνται τὰ πάντα εὐκόλως, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχουν ἐχθροί, φανεροί ἢ ἀφανεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχουν συμφέρον νὰ κάνουν νὰ ξεχασθῇ ἢ ὑπέροχος καὶ βαρυσήμαντος ἑλληνικὴ συμβολή.

Τὸ βιβλίον μου, κατὰ ταῦτα, προσφέρεται ὡς μία καταρχὴ τοῦ ὀφειλομένου νέου ἀγῶνος, αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως. Διὰ τὰ νὰ ἐνθυμοῦνται οἱ ἀχαρισταίνοντες ἢ ἐκ συμφέροντος ἐπιλήσιμονες, ὅτι ἂν δὲν ἴστατο ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ὡς ἄλλος Δαβίδ, ὅτι ἂν δὲν ἐκαίετο ἡ Κρήτη, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὡς ἄλλο Ἀρκάδι, οἱ λαοὶ ὅλου τοῦ κόσμου δὲν θὰ ἐκέρδιζαν ἴσως τὸν καρπὸν τῆς νίκης, ἢ θὰ τὸν ἐκέρδιζαν μὲ πολὺ μεγαλυτέρας θυσίας, καὶ—ὅπωςδὴποτε—πολὺ πλέον ἀργά.

Μικροὶ καὶ μεγάλοι πρέπει νὰ μάθουν, εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, τὴν ὑποχρέωσιν ποὺ ἔχουν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος οἱ Σύμμαχοι, καί, ἰδίως καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου, οἱ Ἄγγλοι, οἱ ὅποιοι σήμερον ἀρνοῦνται νὰ μᾶς ἀποδώσουν τὴν Ἑλληνικὴν Κύπρον.

Μεγαλόφωνοι ἄς ἠχήσουν αἱ σάλπιγγες τῆς ὀφειλομένης ἀνταποδόσεως, ἀπὸ τὴν στήλην παντὸς ἐθνικοῦ ἐντύπου, κατὰ πᾶσαν ἐθνικὴν ἐορτήν, κατὰ πᾶσαν ἐπέτειον.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει ν' ἀναφέρωμεν τὸν ἀθάνατον Ἐθνάρχην, τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον: Ἐπρόκειτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1920 νὰ λάβῃ μέρος, εἰς Παρισίους, εἰς μίαν δύσκολον καὶ κρίσιμον διπλωματικὴν διάσκεψιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ κριθοῦν ὑψιστα συμφέροντα τῆς Πατρίδος.

Ὁλόκληρον τὴν ἑσπέραν εἰργάσθη εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον του μελετῶν. Ἐκοιμήθη ἐπὶ δίωρον μόνον. Καὶ τὸ πρωῖ, ἐγερθεὶς ἑνωρὶς, εἶπεν εἰς τὸν παρ' αὐτῷ Γραμματέα: «Ξενύχτησα ἐτοιμάζοντας τὰ σχέδια τῆς μάχης μου. Τὰ πράγματα εἶναι δύσκολα. Θὰ προσπαθῆσωμεν ν' ἀναβάλωμεν τὴν σύσκεψιν καὶ θὰ προετοιμάσωμεν τὸ ἔδαφος. Ἐχὼ ἐδῶ ἓνα κατάλογον πέντε ξένων μεγάλων δημοσιογράφων καὶ πέντε ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ τοὺς δοθοῦν. Κανονίστε νὰ τοὺς ἴδω σήμερον τὸ ἑσπέρας, 8 ἢ ὦρα».

Αὐτὸ ἦτο! Ἡ σύσκεψις κατόπιν τῆς ἐπεμβάσεώς του, ἀνεβλήθη. Οἱ δημοσιογράφοι ἐκεῖνοι συνωμίλησαν μετὰ τοῦ ἐθνάρχου τὴν ὀγδόην μεταμεσημβρινὴν ὥραν. Τοὺς ἐκέρδισε!

Οἱ δημοσιογράφοι αὐτοί, ἀπέβησαν τὸ βαρὺ πυροβολικόν του· καὶ

ἤρχισαν διὰ τῶν ἐφημερίδων των, μίαν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκαλέσῃ ὁ ἀναγνώστης αὐτῶν ἀποτελεσματικὴν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, ὀμοβροντίαν.

Εἰς δέκα ἡμέρας ἐπανελήφθη ἡ σύσκεψις. Ὁ Ἐθνάρχης ἐξῆλθε νικητὴς ! Τότε, εἶπε τὸ περίφημον ἐκεῖνο : « Ὑπάρχουν μάχαι ποὺ πρέπει νὰ κερδηθοῦν πρὶν δοθοῦν ».

Ἄνεφερον μίαν ἀκόμη ἀφορμὴν, ἐπικαίρως, συμβάλλουσιν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ λόγου διὰ τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πλέον, φίλοι καὶ πρῶην ἀντίπαλοι, στρέφουν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ὑπέρλαμπρον ναὸν τῆς ὡραίας δράσεως καὶ τῆς φωτεινῆς ἡγεσίας του, καὶ ἀναβαπτίζονται οὕτως εἰς τὰ νάματα τῆς ὑπερόχου ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς δημιουργίας τοῦ ὑπερφουοῦ πολιτικοῦ.

25 Μαρτίου 1954

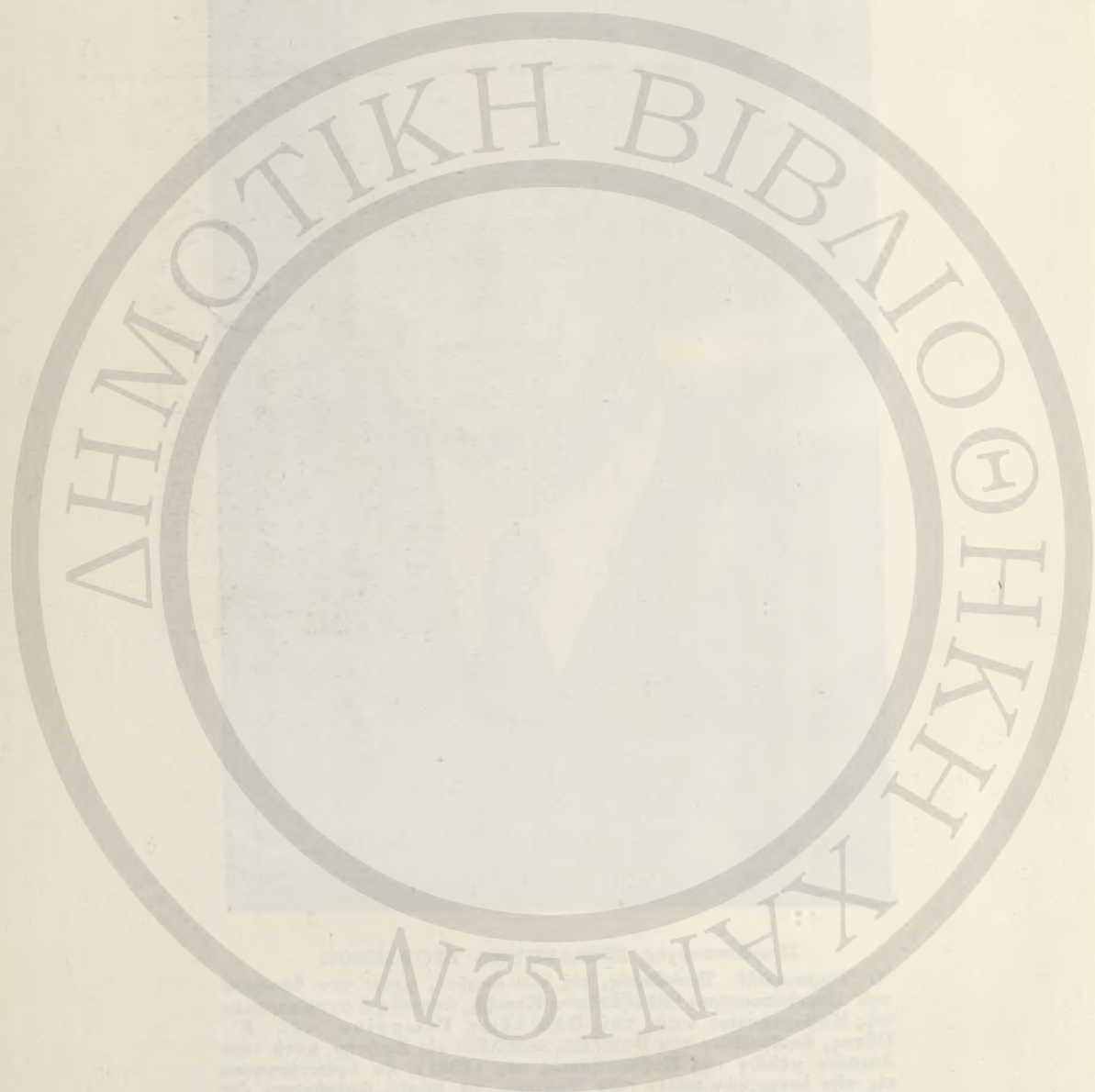
ΠΑΥΛΟΣ ΓΥΠΑΡΗΣ

Πρωθυπουργός ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Ο Έμμανουήλ Τσουδερός, εις τὸν ὁποῖον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ἀλεξάνδρου Κοριζῆ, ἀνετέθη ὁ σχηματισμὸς τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β'. Οὗτος, ἀκολουθῶν τὸν Βασιλέα, κατῆλθεν εἰς Κρήτην, μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεώς του (1941), ἣν ἐγκατέστησεν εἰς τὴν ἱστορικὴν πόλιν τῶν Χανίων, τὰ ὁποῖα ὠρίσθησαν ὡς προσωρινὴ πρωτεύουσα τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β'.

Ὁ Στυλιανὸς Δημητρακάκης, ἐκ τοῦ Νομοῦ Ῥεθύμνης, ἀνήκει εἰς μίαν ἱστορικὴν οἰκογένειαν τῆς Κρήτης. Εἰκοσαετῆς ἀριστεύει εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ Δικαίου.

Ἀπὸ τοῦ 1922 δικηγορεῖ εἰς Ἀθήνας μέχρι τοῦ 1926, ὁπότε μετέβη εἰς Παρισίους καὶ μετὰ τριετεῖς σπουδὰς ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ μεταξὺ 500 ὑποψηφίων Γάλλων καὶ Ἑλλήνων τοῦ Ροδοκανακείου βραβεῖου αὐτὸς βραβεύεται ὡς ἀριστος.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐκ Παρισίων ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐκτιμῶν αὐτὸν τὸν διώρισεν εἰς τὴν Νομαρχίαν Δράμας τῷ 1929, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ 1932 διορίζεται Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Θεσσαλονίκης, ὅπου καὶ παραμένει μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1941, μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατάρρευσιν ἀνατίθεται εἰς τὸν Δημητρακάκην ἐν Κρήτῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δι-

καισύνης καὶ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας εἰς τὰ Χανιά ἐπιφορτίζεται καὶ μὲ τὰ καθήκοντα τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Κρήτης. Μὲ τὴν παρέλευσιν τῶν ἡμερῶν οἱ ρόλοι τοῦ Στ. Δημητρακάκη ἐναλλάσσονται.

Καὶ ὅταν ὁ γερμανικὸς κολοσσὸς εἶχεν ἀπὸ τὴν 8ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς 20ῆς Μαΐου ἐξαπολύσει τὴν ἀεροπορικὴν του ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Κρήτης, ὁ Δημητρακάκης στέκει εἰς τὴν ἐπαλξίν του ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν αἱματηροτέραν συγκρουσιν τῆς πολεμικῆς ἐκείνης συρράξεως.

Ἀνέλαβε καὶ ἀναπληροῦσε καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἐμμ. Τσουδερόν, ὁ ὅποιος, τὴν πρώτην ὥραν τῆς μάχης κατὰ τὴν 20ὴν Μαΐου, ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον καὶ οὕτω ὁ Στυλιανὸς Δημητρακάκης περιβάλλεται μὲ ὅλας τὰς ἐξουσίας, ἐνῶ ἡ μάχη μαινεται ἀπὸ τὸ Μάλεμε καὶ τὸ Κολυμπάρι τοῦ Γαλατᾶ ἕως τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Μεγαλονήσου.

Ὅταν τὸ πᾶν εἶχε χαθῆ καὶ αἱ τελευταῖαι ἐλπίδες μὲ σπασμένα φτερὰ ἐψυχωροαγοῦσαν ἐπάνω εἰς τὰ αἱματοβαμμένα βουνά, ὁ Δημητρακάκης ἀφήνει τὴν Κρήτην μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Φράϋμπεργκ.

Ἄμα τῇ ἀφίξει τοῦ εἰς Αἴγυπτον τοῦ ἀνατίθεται τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὴν 28ην Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1942 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν διὰ Βασιλικῶν Διατάγματος τὸ μετάλλιον ἐξαιρέτων πράξεων.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1944 ὁ Στυλιανὸς Δημητρακάκης ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου καὶ τὸν εὖρεν ὁ θάνατος.

Ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν Στυλιανὸν Δημητρακάκην καὶ εἰς τις καλὰς ἡμέρας καὶ εἰς τις πλέον κρίσιμες στιγμὰς τῆς πατρίδος μας δὲν πρόκειται νὰ λησμονήσουν τις μεγάλες χάρες μὲ τις ὁποῖες ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσει.

Ὑπουργὸς ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΚΗΣ
παρασημοφορῶν ἐν Κρήτῃ, τῷ 1941, τὸν γενναῖον
ἀρχιστράτηγον Φράϋμπεργκ.

Υπουργός τῶν Ναυτικῶν ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

πλοίαρχος, πλέων (1920) ἐπὶ τοῦ «Ἰέρακος» διενήργησε τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς Σινώπης, τῆς Τραπεζοῦντος κλπ., τὸν δὲ Ἰούλιον τοῦ 1921 ἠχμαλώτισε τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον «Κρίμη».

Διὰ τὴν δρᾶσιν του αὐτῆν τῷ ἀπενεμήθη τὸ Χρυσοῦν Ἄριστεῖον Ἀνδρείας. Τὴν ἀνοιξίν τοῦ 1922, διαφωνήσας μετὰ τὴν τότε Κυβέρνησιν ἐπὶ τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου, ἐτέθη, τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, εἰς διαθεσιμότητα.

Κατὰ τὸ κίνημα τοῦ 1935 ἐκίνησεν ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν, τρία ἀχρηστευθέντα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἀντιτορπιλικὰ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐπλευσεν εἰς Καβάλαν, ὅπου ἐβομβάρδισε τὸ ἐπαναστατημένον εὐδρομον «Ἑλλη».

Διὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶχε μεγάλον ἀντίκτυπον, προήχθη εἰς Ὑποναύαρχον, κατ' ἐπιλογὴν, ἀνέλαβε δὲ καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στόλου.

Ἐπὶ πλείον ἐδίκασεν, ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἐκτάκτου Στρατοδικείου τοὺς πολιτικούς ἀρχηγοὺς τοῦ Κινήματος καὶ τὸν συγγραφέα τοῦ παρόντος (Ἀπρίλιος 1935).

Τῷ 1937 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ. Τῷ 1944 ἐχρημάτισεν ἀντιπρόεδρος τῆς ὑπὸ τὸν Βασιλέα Γεώργιον Β' καὶ Ἐμμ. Τσουδερόν Κυβερνήσεως, καὶ ἐπέτυχε τὴν μετακίνησιν τῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς Κρήτην.

Ὁ Ἀλέξανδρος Σακελλαρίου δὲν ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Βασιλέα εἰς τὴν κρισιμωτέραν ὥραν. Καὶ οὕτω ἀπέσπασε δικαιολογημένως τὴν ἐκτίμησιν τῶν Κρητῶν. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης ὁ Ἀλέξανδρος Σακελλαρίου ἐπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ συνέχισε τὸν ἀγῶνα.

Τῷ 1942 τοῦ ἀνετέθη καὶ πάλιν ἡ ἀρχηγία τοῦ Στόλου, τῷ δὲ 1943 ἀπεστρατεύθη εὐρισκόμενος εἰς Ἀμερικὴν.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐξελέγη πρῶτος βουλευτῆς Ἀττικοβοιωτίας (1946) καὶ διετέλεσεν ὑπουργός τῶν Ναυτικῶν (1947—1948).

Τῷ 1950 ἐπανεξελέγη βουλευτῆς Ἀττικοβοιωτίας.

Ἐκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθν. Ἀμύνης ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον 1952 παρητήθη ἐλθὼν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν ἐν ἀντιπολιτεῦσει τότε εὐρισκόμενον «Συναγερμένον».

Εἰς τὸν Ναύαρχον ἀπενεμήθησαν ὅλα τὰ μετάλλια καὶ Σταυροὶ τῶν Βαλκανικῶν καὶ τοῦ Α' καὶ Β' παγκοσμίων πολέμων.

Ἄριστεῖον Ἀνδρείας, καὶ τῆς Γαλλικῆς Λεγεῶνος Τιμῆς καὶ τοῦ Βρεττανικοῦ Τάγματος, Μεγαλόσταυρος Β' Τάγματος Γεωργίου, ὁ Ταξίαρχος Φοῖνικος καὶ πολλὰ ἄλλα διαφόρων Κρατῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Σακελλαρίου ἐγεννήθη εἰς Μάνδραν τῆς Μεγαρίδος τῷ 1887. Ἀποφοιτήσας τῆς Σχολῆς Ν. Δοκίμων τὸ 1906, ἐτοποθετήθη τῷ 1910 ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Εἰς τὰς ναυμαχίας τῆς «Ἑλλης» καὶ «Λήμνου» ἐσημείωσεν ὡς ἀρχηγὸς πύργου τοῦ «Ἀβέρωφ», ἐξ' ἃ ἴσ' εἶρετον δρᾶσιν, προήχθη δὲ κατ' ἐπιλογὴν εἰς ὑποπλοίαρχον (1913).

Ὁ εἰρημένοσ ἀντι-

EMMANOYHA TZANNAKAKHΣ

‘Υπουργός τῶν Στρατιωτικῶν εἰς Κρήτην τῷ 1941.

‘Ο ἐκ Κισσάμου Χανίων στρατηγός Έμμ. Τζαννακάκης, προσκληθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1941 ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β΄, ἄμα τῇ ἀφίξει του εἰς Κρήτην, ἀνέλαβε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

‘Ο στρατηγός Έμμ. Τζαννακάκης ὑπῆρξε πρωτοπόρος εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ παρελθὸν τραυματισθεὶς δις κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1917.

‘Η ἀνάθεσις τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν εἰς αὐτὸν ἐθεωρήθη κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ὡς ἐπιτυχὴς καθ’ ὅσον ὁ στρατηγός Τζαννακάκης ἦτο ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος πρὸς τοῦτο νὰ καταλάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς μεγαλυτέρας μάχης, τὴν ὁποῖαν ἐγνώρισεν ἴσως ὁ κόσμος.

Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν συνειργάσθη μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους καὶ ἀνωτάτους ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀνακληθῆ εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν τῶν Στρατιωτικῶν Μονάδων, τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῆς Πολιτοφυλακῆς. Καὶ ἂν εἰς τὸ τέλος μὲ τόσας αἱματηρὰς μάχας ἠττήθημεν, ἀπεδειξάμεν ὅτι δὲν ὑποκύπτομεν.

Καὶ οὕτως ἡ μάχη συνεχίσθη ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 20ῆς Μαΐου μέχρι τῆς 30ῆς τοῦ ἰδίου μηνός, ὅποτε ὀλόκληρος ἡ Κρήτη μετεβλήθη καὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ διὰ τοὺς ἡμετέρους εἰς ἀπέραντον νεκροταφεῖον.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Υπουργός

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 ἠκολούθησεν ὡς Ὑπουργὸς τὸν Βασιλέα εἰς τὰ Χανιά. Ὁ Ἀριστείδης Δημητράτος διετέλεσε μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Οἴκου. Συμβουλίου ἐκλεγείς διὰ παμψηφίας κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Ἐθνάρχου τὸ 1928.

Οὗτος ἀπελάμβανε προσωπικῆς ἐκτιμήσεως τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου. Ἐπίσης διετέλεσε Σύμβουλος τοῦ Τ.Σ.Ε.Ε. ἐπὶ δωδεκαετίαν καὶ πλέον καθὼς καὶ Ὑπουργὸς Γεωργίας καὶ Ἐργασίας, θέσας ἀργότερον εἰς λειτουργίαν τὸν θεσμὸν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τῆς Κρήτης ὁ Ἀριστείδης Δημητράτος ἐπέδειξε ψυχραιμίαν καὶ θάρρος κατὰς τὰς ἡμέρας τοῦ τελευταίου δεκαημέρου τοῦ Μαΐου. Μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ διεπεραιώθη μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως εἰς Αἴγυπτον προσφέρας τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα.

Στρατηγός ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΣΚΟΥΛΑΣ

Ὁ ἐκ Λάκων Κυδωνίας στρατηγός Ἀχιλλεύς Σκουλάς, στρατιωτικὸς διοικητὴς Κρήτης, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μεγάλης μάχης τοῦ Μαΐου 1941 διεκρίθη διὰ τὸ θάρρος του καὶ τὸ ὀργανωτικόν του πνεῦμα.

Ὁ στρατηγός Σκουλάς εἶχε προῦπηρητήσῃ κατὰ τοὺς δύο Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ὡς πεπειραμένος ἀνώτατος ἀξιωματικὸς ἦτο ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ἥτις τοῦ εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν Κρήτην τὸν Μάϊον τοῦ 1941.

Ὁ στρατηγός Σκουλάς, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἐμμ. Τζαννακάκη, τοῦ στρατηγοῦ Καφάτου καὶ λοιπῶν, ἔκαμεν ἓνα ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸν Στρατὸν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς Πολιτοφυλακῆς, ὅπως καὶ τῆς Χωροφυλακῆς.

Δυστυχῶς αἱ δυσκολαὶ αἱ ὁποῖαι παρουσιάσθησαν ἦσαν τόσο μεγάλαι ὥστε ἐάν ἠκολούθηον τὸν Βασιλέα Γεώργιον εἰς τὰ Χανιά τὰ μεγάλα Ἐπιτελεῖα θὰ ἔδιδον ἀσφαλῶς διαταγὰς νὰ ματαιωθῇ κάθε μελετωμένη ἀντίστασις.

Οἱ ἀνακληθέντες ὅμως ἀξιωματικοὶ εἰς τὴν Κρήτην, μολοντί ἐγνώριζον καὶ ἐκεῖνοι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης, ὠργάνωσαν τὴν ἀντίστασιν ἐκ τῶν ἐνόνητων χωρὶς καλὰ ὄπλα καὶ πλοῦσια πυρομαχικά, τὰ ὁποῖα ἀνεπλήρωσαν μὲ τὴν γρανιτώδη ἀπόφασιν των νὰ κτυπήσῃσαν κατὰσθητὰ τὸν ἐχθρὸν διὰ νὰ ἀποδείξουν εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον πῶς πρέπει νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν των οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι.

ΣΟΛΩΝ ΚΑΦΑΤΟΣ
Στρατηγός

έχθρον, ὁ ὁποῖος ἐπέρασεν ὡσάν ὁδοστρωτήρας ὄλην τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα.

Καὶ ὅμως ἡ δραστηριότης των καὶ τὸ θάρρος των δυστυχῶς δὲν ἔφθανε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Καὶ οὕτω, ὅταν τὴν 20ὴν Μαΐου ἔκαμαν ἔναρξιν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ νὰ πέρτουν εἰς τὴν Μεγαλόνησον, καμμία μονὰς ἐκ τῶν νεοσωργανωμένων δὲν εἶχε συμπληρώσει παρά ἓν μέρος τοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Καὶ ὅμως ἐκ τῶν ἐνόντων μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα αἱ ὠργανωμέναι μονάδες τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ αἱ ὁμάδες τῆς Πολιτοφυλακῆς καὶ τῆς Χωρ(κ)ῆς ἐπικουρούμεναι ὅλοι ἀπὸ τὸν κρητικὸν λαὸν κατώρθωσαν νὰ ὑψώσουν τὸ ἔπος εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην μάχην εἰς τὸ ὕψος τῶν Λευκῶν Ὁρέων καὶ τοῦ Ψηλορείτη.

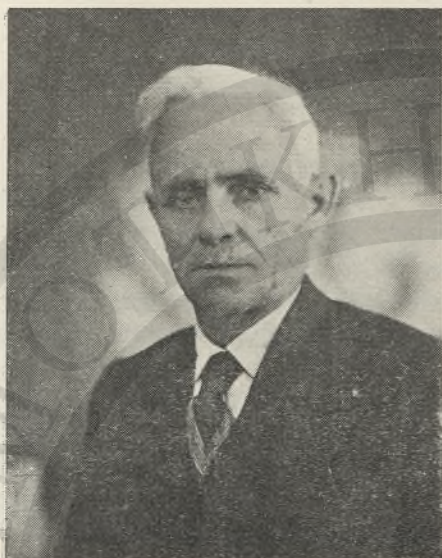
Ὁ Σόλων Καφᾶτος ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὑπερήφανος καὶ διὰ τὴν προγενεστέραν του δρᾶσιν εἰς τοὺς προηγηθέντας πολέμους καθὼς καὶ διὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Μαΐου 1941, ὁπότε ἐγκαταλελειμμένος ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον του κατὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς τὴν Κρήτην κατώρθωσε διὰ τῆς ἀνακλήσεως εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ τῶν ἄνωθι ἀναφερομένων καὶ ὄλων ἡμῶν, νὰ γίνῃ κατορθωτὸν νὰ ἐπανδρωθῇ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ἡ Πολιτοφυλακὴ καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τέλος νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὸν σκληρότερον τρόπον, ἐπὶ ἓν δεκαήμερον, ὁ φοβερῶτερος ἐχθρὸς τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε ποτὲ ἡ Πατρίς μας.

Ὁ Σόλων Καφᾶτος καθ' ὅλας ἐκεῖνας τὰς κρίσιμους στιγμὰς διεκρίθη ὄχι μόνον διὰ τὰς στρατιωτικὰς του ἀρετὰς ἀλλὰ περισσότερον καὶ διὰ τὸ θάρρος του.

Ὁ συνταγματάρχης Σόλων Καφᾶτος, ἐκ τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης, μόλις ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ἡ Κυβέρνησις Τσουδεροῦ κατῆλθον εἰς τὰ Χανιά τὸ 1941, κληθεὶς προσήλθε καὶ ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ὡς διευθυντὴς τοῦ Ἐπιτελείου τῶν Στρατιωτικῶν.

Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμμ. Τζαννακάκη καὶ τῶν συναδέλφων του συνταγματάρχων Ἀχιλλέως Σκουλά, Μιχ. Λιναρδάκη, Καραβίτη κλπ. κατώρθωσαν, ἀφοῦ πρῶτον ἔθεσαν τὰς βάσεις, νὰ ὀργανώσουν τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ στρατιωτικὰ τμήματα ἀπὸ διαφυγόντας στρατιώτας ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τραυματίας ἀδειούχους τοῦ ἀλβανικοῦ πολέμου.

Ὅλοι κατέβαλον πολλοὺς κόπους καὶ ἀπεριγράπτους προσπάθειας διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὁπωσδήποτε τὴν ὀργάνωσιν ἀξιωματικῶν Μονάδων, αἱ ὁποῖαι εἶχον προορισμὸν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἓνα

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Στρατηγός

τῆς Σχολῆς Ἐφαρμογῆς Πεζικοῦ, καὶ Ἐπιτελάρχης τῆς V Μεραρχίας Κρήτης καὶ τῆς Ταξιαρχίας Ἀρχιπελάγους.

Μετασχὼν εἰς τὸ κίνημα τοῦ 1935 κατεδικάσθη καὶ ἀπετάχθη.

Ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν κατὰ τὸν πόλεμον 1940—1941 καὶ ὑπηρετήσεν εἰς τὸ 23ον Σύνταγμα, ὡς Ὑποδιοικητῆς αὐτοῦ, μετασχὼν τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν τομέα Κορυτσᾶς—Πόγραδετς.

Τῷ 1943 διέφυγεν εἰς Μέσην Ἀνατολήν, καὶ ὑπηρετήσεν ὡς Γενικός Διευθυντής, εἰς τὸ ἐν τῇ ξένῃ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

Τῷ 1944 ἀπεστάλη εἰς τὴν Κρήτην, ὡς Στρατιωτικὸς καὶ Πολιτικὸς Διοικητής.

Τῷ 1945 (Μάιος) διωρίσθη Γενικός Διοικητῆς Κρήτης, παραμείνας ὡς τοιοῦτος μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.

Τῷ 1945 (Νοέμβριος) ἀπεστρατεύθη μὲ βαθμὸν Ὑποστρατήγου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του ἐτιμήθη μὲ πολλὰ Παράσημα καὶ Πολεμικὰ Μετάλλια.

Ὁ Ὑποστράτηγος Νικόλαος Παπαδάκης, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, εἰργάσθη μετὰ θάρρους, ἐχερροσύνης καὶ περισκέψεως, σεμνὸς δὲ καὶ ἀποστρεφόμενος τὰς ἐπιδείξεις, ἐσταδιοδρόμησε, χαίρων πάντοτε τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὑποδεεστέρων του, ὅπως καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ, διὰ τὰ μεγάλα προσόντα καὶ τὸ ἦθος του.

Ὁ Νικόλαος Παπαδάκης, Ὑποστράτηγος Πεζικοῦ ἑ.ἀ., ἐκ τοῦ χωρίου Καλλικράτης Σφακιῶν, ἐγεννήθη τὸ 1892.

Τῷ 1911 κατετάγη εἰς τὸ Τάγμα Πεζικοῦ Χανίων, ὡς ἐθελοντῆς δεκαετής. Μετέσχε τῶν Βαλκανικῶν πολέμων (1912—1913) μετὰ τοῦ Ἀνεξαρτήτου Συντάγματος Κρητῶν, καὶ προήχθη εἰς Ἀξιωματικὸν τῷ 1914.

Τῷ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀμυναν Θεσσαλονίκης.

Ὑπηρετῶν εἰς τὸ 6ον Σύνταγμα Ἀρχιπελάγους, μετέσχε ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, εἰς τὰ Μέτωπα Μακεδονίας καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Τῷ 1918 προήχθη εἰς Λοχαγόν, ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκρᾶ. Ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις Σαγγαρίου τῷ 1921. Μετέπειτα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Πολέμου Ἀθηνῶν, τῷ 1929—1931, τυχὼν πτυχίου ἐπιτελοῦς.

Διετέλεσε Διευθυντῆς Σπουδῶν

Ὁ Ἐκδότης, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κατατοπίσεως τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ δημοσιευμένων ἐγγράφων, ἐζήτησε παρὰ τοῦ συγγραφέως, κ. Παύλου Γύπαρη, καὶ δημοσιεύει τὰ κάτωθι δύο ἐγγραφα :

Α'.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

Ὁ ὑπογεγραμμένος Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ Γκιῶν Χρῆστος, ὑπηρετῶν παρὰ τῇ Ὑπηρεσίᾳ Πολεμικῆς Ἐκθέσεως Γ. Ε. Σ., ἔλαβον σήμερον, παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως κ. Π. Γύπαρη, Ἀξιωματικοῦ ἐ.ἀ., φάκελλον περιέχοντα ἐγγραφα καὶ Διαταγὰς, ἀφορῶντα τὴν Μάχην τῆς Κρήτης, διὰ τὴν Ὑπηρεσίαν Πολεμικῆς Ἐκθέσεως, Τμῆμα ΙΙΙ.

Ἀθῆναι, τῇ 17-7-1953

Ὁ Παραλαβὼν
Γ Κ Ι Ω Ν

Β'.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

Θέμα : Εὐχαριστήριον ἐγγραφον. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Πρὸς : Τὸν κ. Γύπαρη, Ἀριθ. Πρωτ. 8403)15018
Φειδιππίδου 1, Ἀμπελόκηποι. 25 Ἰουλίου 1953

Κοιν. ΙΙΙ καὶ V Τμῆμ. ΥΠΕ)ΓΕΣ

Ἡ Διεύθυνσις Ὑπηρεσίας Πολεμικῆς Ἐκθέσεως Γ. Ε. Σ. εὐχαριστεῖ ὑμᾶς θερμῶς, διὰ τὴν παροχὴν τῶν διὰ τῆς ἀπὸ 17-7-53 ἀναφορᾶς σας ὑποβληθέντων αὐτῇ στοιχείων ἐπὶ τῆς Μάχης τῆς Κρήτης, ὡς καὶ σχετικῆς Ἐκθέσεως.

Τὸ ΙΙΙ Τμῆμα ΥΠΕ)ΓΕΣ
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜ.
Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ

ΚΩΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ἀντ)γος-Διευθυντής.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1939-1945)

Ἐκ τῶν Σεπτεμβρίου τοῦ 1939 εἶχεν ἔκραγῃ ὁ δεύτερος, μέγας, εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.

Ἐντὸς ἑνὸς δεκαήμερου ἀπὸ τῆς κηρύξεώς του ὁ στρατὸς τοῦ Χίτλερ ἀνεδεικνύετο νικητὴς εἰς ὅλα τὰ μέτωπα.

Ἐνῶ ἡ γραμμὴ Μαζινώ, τὸ διαφημιζόμενον αὐτὸ ὡς ἀπόρητον φρούριον, δὲν ἐκάλυπτε παραδόξως, ἀκριβῶς τὸ πλέον τρωτὸν σημεῖον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Τὸ διατί, ἀποτελεῖ μέρος ὀλοκλήρου σειρᾶς ἐρωτημάτων, δεδομένου μάλιστα, ὅτι εἰς τὸ σημεῖον ὅπου, τόσον περιέργως, ἐσταμάτησαν αἱ ὀχυρώσεις, εὐρίσκονται, μεταξύ τοῦ Λέ Κατώ καὶ τοῦ Σαιντ Ὀμέρ, μεγάλα τμήματα τοῦ βιομηχανικοῦ πλοῦτου τῆς Γαλλίας.

Οἱ Βέλγοι, πού ἐπροτίμησαν νὰ διαλυθοῦν παρὰ ν' ἀπαρνηθοῦν τὸ ἀπατηλὸν ὄνειρον τῆς οὐδετερότητος, ἀπέρριψαν πεισμόνως κάθε πρότασιν διὰ τὴν κοινὴν ἄμυναν.

Ἄλλα αὐτὰ ἀποτελοῦν στοιχεῖα διὰ τὰς ἱστορικὰς συζητήσεις πού θὰ συνεχίζονται ἐπὶ αἰῶνας. Καὶ εἰς δημοσιεύματα καὶ εἰς ἄρθρα ὅλου τοῦ κόσμου θὰ ἐξαίρωνται, εἰς ἐκάστην ἐπέτειον αὐτῶν τὰ διαδραματισθέντα καθ' ὅλην τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου.

Ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πλέον δραματικῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῶν βασικῆς σημασίας, εἶναι καὶ ὁ ἥρωϊσμός τῶν μαχητῶν τῆς Δουγκέρκης.

Ἄλλὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐποποιίαν τῆς Δουγκέρκης ἐκτίθενται εἰς τὸ κατωτέρω ἄρθρον, τὸ ὁποῖον, δημοσιευθὲν εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης δεκαετίας ἀπὸ τοῦ πολέμου, ἐλήφθη ἐκ τοῦ «Πίκτσιουρ Πόουστ», ὀφείλεται δὲ εἰς ἕξοχον Ἄγγλον Στρατιωτικόν.

Τὸ παραθέτομεν εἰς ἐλευθέραν μετάφρασιν :

Ἡ ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΗΣ ΔΟΥΓΚΕΡΚΗΣ

«Τὸ Βρεττανικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα ἀπετέλει τμήμα τοῦ γαλλικοῦ ἀμυντικοῦ σχεδίου «Ντί», πού διετέλει ὑπὸ μίαν ἥρωϊκὴν ἄλυσιν διοικήσεων τοῦ στρατηγοῦ Γκαμελέν, τοῦ στρατηγοῦ Ζώρζ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Μπιγιότ, μέχρι τοῦ λόρδου Γκόρτ, τοῦ ἰδικοῦ του Διοικητοῦ.

ἌΙ Γαλλοβρεττανικαὶ στρατιαὶ πού ἐστηρίζοντο εἰς τὸ Λογκύ, τὸ τελευταῖον ὀχυρὸν τῆς Γραμμῆς Μαζινώ, θὰ ἐπραγματοποιοῦν στροφήν

περί τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καὶ θὰ ἐσχημάτιζον ἓνα εἶδος ἀνθρωπίνης προεκτάσεως τῆς γραμμῆς, ἀπὸ τοῦ Ναυὺρ μέχρι τῆς Ἀμβέρσης.

»Αὐτὸ ἦτο τὸ σχέδιον «Ντί», ἐν ἀπὸ τὰ ἀτυχέστερα σχέδια τῆς ἱστορίας.

»Τὸ Γαλλικὸν Γενικὸν Ἐπιτελεῖον, ὑπερήφανον, ἄκαμπτον καὶ καταδικασμένον ἤδη ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, δὲν ἐδιδάχθη τίποτε ἀπὸ τὴν Πολωνίαν.

»Τὴν 14ην Μαΐου τοῦ 1940, ἀφοῦ εἶχον παρέλθει 96 ὀλόκληροι ὥραι ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ στρατεύματα, σύμφωνα πρὸς τὸ σχέδιον, ἔκαμαν τὴν στροφὴν των, οἱ Γερμανοὶ ἤνοιξαν ρῆγμα εἰς τὸ Σεντάν, διέβησαν τὸν Μεύσην καὶ ἔσπασαν τὸ «στήριγμα τῆς Πόρτας», τὸν ἄξονα δηλαδὴ τῆς στροφῆς.

»Ἡ στρατιωτικὴ ἱστορία πρέπει νὰ εἶναι ξηρὰ· ἐγράφησαν ὅμως διεισδυτικαὶ καὶ ἐξαντλητικαὶ ἀναλύσεις τῆς συμφορᾶς ἐκείνης καὶ ὀλόκληροι σειραὶ τόμων καλύπτουν ἤδη τὰ «ράφια» τῶν βιβλιοπωλείων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

»Οἱ τόμοι αὗτοὶ ἀντιμετωπίζουν τὰ αἷτια ποὺ ὠδήγησαν εἰς τὴν παράλυσιν τῆς Ἀνωτάτης Γαλλικῆς Διοικήσεως καὶ τὴν ἔκαμαν νὰ ὀδηγήσῃ τὰς στρατιάς της εἰς τὸν ὄλεθρον, αἱ ὁποῖαι ἐφωτίσθησαν ἀπὸ μερικὰς ἀστραπὰς ἀνυπερβλήτου καὶ ἀπεριγράπτου ἡρωϊσμοῦ.

»Ἡμποροῦν ν' ἀποροῦν, πῶς τὸ Βρεττανικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα κατώρθωσε τελικῶς νὰ διαφύγῃ τὴν ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν, εἶναι ὅμως πολὺ ἀμφίβολον ἂν ὁ Βρεττανὸς στρατιώτης, ποὺ θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ διατηρῇ ἄθικτον τὸ κέντρον τοῦ μετώπου, ἤμποροῦσε ποτὲ νὰ πιστεύσῃ εἰς μίαν ὑποχώρησιν.

»Ἐστρεφεν οὗτος πρὸς Βορρᾶν καὶ ἔβλεπε τοὺς Βέλγους νὰ ὑποχωροῦν καὶ τὴν ἑβδόμην στρατιάν τοῦ Ζιρῶ νὰ καταρρέῃ, ἔβλεπε τὴν ὑποχώρησιν τῆς πρώτης Γαλλικῆς στρατιάς πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ θλιβερὰ ἀπομεινάρια τῆς ἐνάτης στρατιάς. Καὶ βάσει τῶν Διαταγῶν του ἔφερε τὰ ὄχημάτα του πρὸς τὰ ὀπίσω ἐπὶ τοῦ Σκάλδη. Ἀλλὰ τὴν 18ην Μαΐου τὰ γερμανικὰ τάνκς, οἱ περίφημοι «Πάντσερ ντιβιζιόνεν» εἶχον φθάσει εἰς τὴν Ἀμιέννην.

»Τὴν 20ην Μαΐου οἱ προπορευόμενοι μοτοσυκλετισταὶ κατέλαβον τὴν Ἀμπεβίλ. Τότε μόνον ὁ Βρεττανὸς στρατιώτης ἐνόησεν ὅτι εἶχεν ἔλθει ἡ ὥρα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του.

»Ὁ Λόρδος Γκόρτ ἔστειλεν ἓνα μήνυμα ποὺ ἐξήγει τὴν στάσιν καὶ τὴν ἀπόφασίν του. Ἡ τραγωδία τῆς Δουγκέρκης ἐπλησίαζεν· ὀλοταχῶς μάλιστα.

»Ἀντελήφθη, ἔγραφεν εἰς τὴν ἔκθεσίν του ὁ στρατάρχης, ὅτι ἡ γραμμὴ αὐτὴ θεωρητικῶς ἦτο τὸ ἔσχατον καταφύγιον, διότι ὠδήγει εἰς τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Βρεττανικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀπὸ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, τὴν στιγμὴν ποὺ οἱ Γάλλοι πιθανὸν νὰ ἐχρειάζοντο ὄλην τὴν βοήθειαν τῶν Βρεττανῶν.

»Ἐπὶ πλέον ἐσήμαινεν, καὶ ἂν ἀκόμη αἱ θαυμάσιαι Λιμενικαὶ ἐγκαταστά-

σεις τῆς Δουγκέρκης ἔμεναν ἀνέπαφοι, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψωμεν ὅλα τὰ βαρέα τηλεβόλα μας καὶ μέγα ποσοστὸν τῶν ὀχημάτων μας καὶ τοῦ ὄλου ὑλικοῦ μας.

»Ἐν τούτοις ἠσθανόμην ὅτι ὑπὸ τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας δὲν ἤμποροῦσα ν' ἀκολουθήσω ἄλλην ὁδόν».

«Εἰς τὰς 7.30', τὴν πρωΐαν, εἰς τὸ Λουδίνον ἐξύπνησαν τὸν Τσῶρτσιλ πολὺ βιαστικά. Τὸν ἐζητοῦσαν τηλεφωνικῶς ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἦταν ὁ Ρενώ, πού, σὲ καθαρῶτατα Ἀγγλικά, τοῦ εἶπε : «Νικηθήκαμε. Ἐχάσαμε τὴν μάχην» ὕστερα ἐγκατέλειψε τὸ ἀκουστικό.

»Τὸ ἴδιο ἀπόγευμα ὁ Τσῶρτσιλ ἐπῆγε μὲ τὸ ἀεροπλάνον εἰς τὸ Παρίσι. Συνωμίλησε μὲ τὸν Ρενώ καὶ τὸν Γκαμελέν, ἐνῶ εἶχεν ἤδη τεθῆ πῦρ εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Καὶ ντ' Ὀρσαί.

»Ὁ στρατηγὸς Ἰσμαίη ἐζήτησε τηλεφωνικῶς τὸ Λουδίνον χωρὶς νὰ χρησιμοποίησῃ κώδικα.

»Ἐτσι τὰ νέα τῆς γαλλικῆς καταρρεύσεως μετεδόθησαν Ἰνδοστανιστὶ πρὸς ἓνα Ἰνδὸν ἀξιωματικὸν τοῦ Χουάϊτ Χώλλ. Ὁ Ἰσμαίη ἐζήτηι δέκα νέα σμήνη καταδιωκτικῶν.

»Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ Ἦντεν ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ τὰ περίφημα ἐθελοντικά σώματα, πού ἦσαν ὀπλισμένα μὲ σκουριασμένες καραμπίνες.

»Ἐν τῷ μεταξύ τὸ Βρεττανικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα ὀπισθοχώρησεν εἰς τὸν ποταμὸν Λίς, καὶ ὁ ἀκριβολόγος καὶ ἀπελπισμένος Γκαμελέν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Βεϋγκάν, πού εἶχε καὶ αὐτὸς τὸ ἰδικόν του σχέδιον.

»Οἱ Βρεττανοὶ ἐξηκολούθουν τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τοὺς λιμένας τοῦ Ζέεμρουγκ, τῆς Ὀσάνδης, τοῦ Νιουῖπορτ, τῆς Δουγκέρκης. Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως ἀπὸ τὸν τομέα τοῦ Ἀμπεβίλ ἐνεφανίσθησαν τὰ γερμανικὰ θωρακισμένα, πού κατέλαβον, τὸν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλους τοὺς λιμένας, πλὴν τοῦ πολιορκουμένου καὶ ἀχρήστου πλέον Καλαί, καθὼς καὶ τῆς μαχομένης καὶ καμπτομένης Δουγκέρκης.

»Τὴν 25ην Μαΐου ὁ Βεϋγκάν ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον. Ἐτυφέκισε 15 στρατηγούς.

«Δὲν πρέπει νὰ σᾶς κρύψω, ἐτηλεγράφει πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἀπὸ τὸ σμικρυνόμενον συνεχῶς περιχαρακωμένον στρατόπεδόν του ὁ Λόρδος Γκόρτ, ὅτι ὀλόκληρον τὸ βαρὺ ὑλικόν μας, ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὰς καλυτέρας τῶν συνθηκῶν, θὰ χαθῆ».

»Τὰ Γερμανικὰ θωρακισμένα ἠπλώνοντο ἀπὸ τὸ Λουξεμβούργον διὰ τῶν Ἀρδενῶν πρὸς τὴν Ἀμιέννην· ἀπὸ τὴν Ἀμιέννην πρὸς τὸ στενὸν τῆς Μάγχης καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμπεβίλ πρὸς τὸ Καλαί».

»Διακόσια πεντήκοντα μίλλια εἰς τὰ συμμαχικά μετόπισθεν οἱ στρατιῶται τῆς Βερμάχτ ἐπροχώρουν ἀκάθεκτοι. Καὶ ὁμως ὀλίγα μίλλια μακρύτερα ἀπὸ τὸ Βρεττανικὸν Σῶμα, πού εἶχε ἐγκλεισθῆ εἰς Δουγκέρκην, εἰς ἀπόστασιν περίπου ἕξ μιλλίων ἀπὸ τὰς ἐξηντηλέμενας Μερραρχίας μας, οἱ Γερανοὶ ἐσταμάτησαν ἐπὶ ἑννέα ὀλοκλήρους ἡμέρας. Διατί ;

»Αυτό είναι ἓν ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ περίεργα πού ἐπὶ μακρὸν ἀπησχόλησε τοὺς στρατιωτικούς καὶ πολιτικούς κριτικούς μας. Διότι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι, ἂν οἱ Γερμανοὶ δὲν ἀνέκοπτον τὴν ὀρμητικὴν τῶν προέλασιν, ἀλλὰ συνεκέντρωνον τὰ θωρακισμένα τῶν διὰ τὴν χαριστικὴν βολὴν, ἐνῶ ἡμεῖς, εἰς τὴν Ἑγγλίαν ἐζούσαμεν τὰς πρώτας ὥρας τῆς ἀπεγνωσμένης προσπάθειας, διὰ τὴν ναυτικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀποχωρήσεως, τὸ ἐκστρατευτικόν μας Σῶμα θὰ ἐχάνετο· καὶ ἐξ ὧσων γνωρίζομεν, μαζὶ μ' αὐτὸ καὶ ὁ πόλεμος.

»Οἱ Γάλλοι εἶχον 2.300 τάνκς, πού, ἢ ἐκαίοντο εἰς τὰ «χαντάκια» τῶν ὀδικῶν ἀρτηριῶν, ἢ ἐνεπλέκοντο ἀσκόπως εἰς Φλάνδραν.

»Ἡ Ἑγγλία, πού εἶχεν ἐφεύρει τὸ ὄπλον αὐτὸ, μόλις εἶχε περατώσει τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς πρώτης θωρακισμένης μεραρχίας τῆς· δηλαδὴ 328 τάνκς, πού εὐρίσκοντο εἰς τὴν Ἑγγλίαν, ἡμεῖς, πού κατεφύγομεν εἰς τὰς ἀρχάς, δὲν ἐπεριμέναμεν ἔλεος ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τοῦ Μπλις Γκρήγκ, πού εἶχον συντρίψει τὴν Πολωνίαν, τοὺς Σκανδιναυοὺς, τὰς Κάτω Χώρας καὶ τὴν Γαλλίαν. Καὶ ὁμως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐσταμάτησαν.

»Ὁ Τσῶρτσιλ γράφει τὰ ἐξῆς: «Κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Γερμανικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου στρατηγὸν Χάλντερ, αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χίτλερ ἐπενέβη προσωπικῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς μάχης.

»Ἀνησύχησε διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν θωρακισμένων του, πού εἶχαν κουρασθῆ μαχόμενα εἰς μίαν χώραν γεμάτην ἀπὸ «κανάλια».

»Ἐνόμιζε, πιθανῶς ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸν Γκαϊριγκ, ὅτι ἡ πλήρης ἀεροπορικὴ ὑπεροχὴ θὰ ἠμπόδιζε τὴν ἐκκένωσιν.

»Ὁ Χάλντερ λέγει, ὅτι ὁ Χίτλερ ἔστειλε διὰ τοῦ Μπράουχιτς μίαν διαταγήν, διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ προέλασις τῶν τάνκς. Ὅτι μάλιστα ὁ Χίτλερ ἐπεσκέφθη προσωπικῶς τὸν Ρούνστεντ καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι τὰ τάνκς ἔχουν ἀνάγκην ἀναπαύσεως. Μετὰ δύο ἡμέρας, διαταχθεὶς ἀπὸ τὸν Μπράουχιτς νὰ προχωρήσῃ ὁ Ρούνστεντ ἠρνήθη, ὑπακούσας εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Χίτλερ».

»Καὶ ὁ Τσῶρτσιλ ὑποστηρίζει, ὅτι τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐπιθέσεως τὴν διέταξεν ὁ Ρούνστεντ καὶ ὄχι ὁ Χίτλερ, ἂν καὶ ὁ Ρούνστεντ ἐπέμενε περὶ τοῦ ἀντιθέτου.

»Πάντως οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ γερμανικὴ ἀπόφασις μᾶς ἔσωσε. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἡ ἱστορία τῆς Δουγκέρκης ἔγινεν αὐτὴ πού γνωρίζομεν ὅλοι, ἔγινεν ὁ «Βρεττανικὸς Μῦθος».

»Ἐπὶ τρομακτικὰς συνθήκας ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσωμεν συνηθείας καὶ ἔθιμα ἰσχύοντα ἀπὸ αἰώνων· καὶ ὅλα αὐτὰ μέσα εἰς ἐλάχιστον χρόνον.

»Περίπου 400.000 ἄνδρες συνωστίζοντο εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ἑγγλίας ἀκτὴν. Ἐφθανε πλέον ἡ στιγμή διὰ τὴν ἐπιχείρησιν «Ντουναμό».

»Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ἐτέθη ὁ Ναύαρχος σὲρ Μπέρτραμ Ράμσαιη. Ὁ Ναύαρχος εἶχεν ἀποστρατευθῆ τὸ 1937 καὶ ἐπανεφέρθη εἰς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐποχὴν τοῦ Μονάχου, διορισθεὶς ὑποδιοικητὴς τοῦ Ντόβερ.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος ἦτο ἀνιαρὸς δι' αὐτόν. Τώρα ὅμως, εἰς αὐτόν καὶ εἰς 16 ἄλλους ἄνδρας ἀνετέθη ἡ ἐπιχείρησις «Ντυναμό».

» Αὐτὴ ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ ἐπιχείρησις «Ντυναμό».

» Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, αὐτὴ ἡ ὁμάς τῶν 17 ἀνδρῶν ἐχάθη μέσα εἰς ἕνα ἀνεμοστρόβιλον δραστηριότητος.

» Ἀκριβῶς εἰς τὰς 6.57' τὸ ἀπόγευμα τῆς 26ης Μαΐου, ἀπὸ τὸ στρατηγεῖον τοῦ Ράμσαιη, διεβιβάσθη τὸ σῶμα «Ν-τ-υ-ν-α-μ-ό».

» Ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχιζεν ὁ ἀγὼν διὰ τὴν διάσωσιν ἡμίσεος σχεδὸν ἑκατομμυρίου ψυχῶν, ἡ ταχυτάτη ἀντιμετώπισις δυσεπιλύτων προβλημάτων, τὸ ἀντίκρυσμα μὲ τὸ χάος, μὲ τὸν κίνδυνον, μὲ τὸν θάνατον».

* * *

Ἡ ἥττα τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ διέλυσε τὰς ἐλπίδας ὅλων τῶν φιλελευθέρων λαῶν.

Τότε ὅταν ἡ ἀνέλπιστος καταστροφή ἐγνώσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔγραψα τὸ κάτωθι ποίημα :

Γ Α Λ Λ Ι Α

Ἐνδοξε γαλλικὲ λαέ, μὲ τὴν καρδιά μεγάλη,
μὲ τὴν τυρανοδιώχτρα σου ἰδέα στὸ κεφάλι,
πάλιν οἱ βάρβαροι ἐχθροὶ σοῦ στήσανε καρτέρι,
μονάκριβέ μας ἀδελφέ, σοῦ σφίγγομε τὸ χέρι.

Τὸ αἷμα μας ἐχύθηκε πλάϊ μὲ τὸ δικό σου
καὶ θέλομε πάντα ψηλὰ νᾶναι τὸ γόητρό σου.
Στὸ δεκαπέντε ἤλθαμε μὲ μία λεγεῶνα,
γιατὶ ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε βγῆ ἀκόμη στὸν ἀγῶνα.

Τὸν πόνο σου ἐνοιώσαμε, μέσα εἰς τὴν καρδιά μας,
καὶ πέσαν στὸν κοινὸν ἐχθρὸ ἐπάνω τὰ σπαθιά μας.
Ὅκτακοσίους Κρητικούς ὠδήγησα στὴ μάχη,
εἰς τῆς Λωρραίνης τὰ βουνά, σὲ μιὰ δασώδη ράχη.

Ἦτανε ὅλοι διαλεχτὰ τῆς Κρήτης παλληκάρια,
κι' ἐξῆντα σκοτωθῆκανε στὴ μάχη σὰν λιοντάρια,
κι' ἄλλοι πολλοὶ πληγώθηκαν στὶς μάχες, εἶν' ἀλήθεια,
μὰ τὴ Γαλλία θᾶχουμε μέσ' τ' ἀνδρικά μας στήθια.

Στὰ Δαρδανέλλια ἤλθαμε ἀπὸ τὴν Ἀλσατία,
γιὰ νὰ κτυπήσωμε μαζί τὴν μαύρη τυραννία.
Μὲ τὰ ντουφέκια ὠρμούσαμε κι' ἐκεῖ στὴ νέα μάχη,
τριάντα δυὸ ἐπέσανε τῆς Κρήτης πολεμάρχοι.

Γι' αὐτὸ σ' ἑλληνικὲς ψυχὲς θὰ μείνετε αἰῶνες,
δὲν λησμονοῦν οἱ Ἕλληνες ποτέ των τοὺς Μαιζῶνες.
Εἶν' οἱ Φαβιέροι ζωντανοὶ στοὺς βράχους των ἐπάνω,
καθὼς ὅταν φοβέριζαν τὸν Τοῦρκο, τὸν Σουλτάνο.

Κι' ἡ φλόγα, ἡ ἀναλαμπή, τοῦ Ναυαρίνου, ἡ θεία,
γιὰ πάντα μᾶς ἐχάρισε μητέρα τὴν Γαλλία.
Γαλλία, Γάλλοι, σύμβολα πολιτισμοῦ, σοφίας,
κυλᾶ γιὰ σᾶς στὸ μάτι μου τὸ δάκρυ τῆς λατρείας . . .

ΑΓΓΛΙΑ! . . .

Καὶ σένα ἀγγλικὲ λαέ, μὲ λεοντίσιο βλέμμα,
ποῦ στὴν Δουγκέρκη στάθηκες ὀλόρθος εἰς τὸ αἶμα.
Σοῦ ἀνοιξαν πολλὲς πληγὲς εἰς τ' ἀνδρικά σου στήθια,
μὰ ἐκρίθη ἐκεῖ ὁ πόλεμος, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Τὸ δρόμο δὲν σοῦ κλείσανε τότε γιὰ νὰ περάσης·
καὶ τοὺς ἐχθροὺς κατῶρθωσες καὶ πάλι νὰ δαμάσης.

ΤΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ

Τρομοκρατημένοι οἱ λαοὶ ἀπὸ τὴν ταχεῖαν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων
ἔσπευσαν νὰ πλειοδοτήσουν εἰς θυμιάματα καὶ νὰ παζαρεύσουν ἀνάνδρως
τὴν τιμὴν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν μὲ τὸν Χίτλερ.

Ἡ νεαρὰ Τσεχοσλοβακία, ἐγκαταλειφθεῖσα, εἶχε πρὸ πολλοῦ ποδο-
πατηθῆ καὶ διαμελισθῆ ἀπὸ τὴν ναζιστικὴν «μπότταν».

Ἡ ἥρωϊκὴ Πολωνία ἐπίσης εἶχεν ἀνατραπῆ εἰς μίαν, ἀνευ προηγουμένου,
ἐπικὴν πάλιν.

Ἡ Γαλλία εἶχε ταπεινωθῆ. Ἡ Ὁλλανδία καὶ τὸ Βέλγιον εἶχον σαρωθῆ.

Ἡ Νορβηγία εἶχε γονατίσει ἥρωϊκά, καὶ ἡ Δανία ἔκυψε πρὸ τοῦ εἰσ-
βολέως, συνθηκολογήσασα.

Ἀκόμη, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Ρουμανία, καὶ ἡ Βουλγαρία ἐξελιπάρουν τὴν
προστασίαν τοῦ Χίτλερ.

Ἐπὶ τέλους καὶ ἡ Ἰταλία ἐξιφούλκησε καὶ εἰς μίαν φρενήρη, ἀπὸ ραδιο-
φώνου, προέλασιν ἔδρεπε περιφανεῖς δάφνας ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ πτώματος.

Μετὰ τὸ δράμα τῆς μάχης τῆς Δουγκέρκης μόνος ἀντίπαλος τοῦ Ἄξονος
ἐν Εὐρώπῃ παρέμεινεν ἡ Ἄγγλία. Ἡρωϊκὴ πάντοτε ἐδέχθη ἀκλόνητος,
ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς μῆνας, ἀκαταπαύστως, τὸν ἀνευ προηγουμένου, ἀμεί-
λικτον βομβαρδισμόν τῆς γερμανικῆς Ἀεροπορίας.

Καὶ ναὶ μὲν ἡ γηραιὰ Ἀλβιῶν δὲν ὑπέκυψε, ἀλλ' ὑπέστη τόσα μεγάλα
καὶ τρομερὰ πλήγματα, ὥστε νὰ μὴ δύναται ν' ἀναλάβῃ, εἰ μὴ μετὰ τὴν
παρέλευσιν χρόνου μακροῦ.

Οἱ λόγοι τοῦ γίγαντος Οὐίνστων Τσῶρτσιλ βαρύνουν ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν Ἑγγλων καὶ σφυρηλατοῦν τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν πρὸς ἀντίστασιν :

«Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὁ Χίτλερ καταλάβῃ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον, καὶ ἐὰν ἀκόμη φθάσῃ εἰς τὰς πύλας τῶν Ἰνδιῶν, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἓν. Ὁ Χίτλερ θὰ χάσῃ τὸν πόλεμον.

»Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποχρεωθῶμεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν Νῆσον αὐτὴν πάλιν ἀπὸ τὸν Καναδᾶν, θὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα».

ΑΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ ΤΟΥ 1940

Ἡ Γερμανία τοῦ Χίτλερ, καθυποτάξασα ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην πλὴν τῆς Βαλκανικῆς, ἐγκατέστησε τὰς στρατιωτικὰς τῆς φρουρὰς εἰς τὰ πλέον ἐπίκαιρα σημεία.

Ἡ Ἰταλία, μὴ λαβοῦσα εἰσέτι ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, διέθετεν ὁλόκληρον τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν τῆς δύναμιν, τελείως ἄθικτον, ἀπειλοῦσα τὸν κόσμον ὁλόκληρον μὲ τὰ 8.000.000 τῶν λογχῶν τῆς.

Διακόσιοι πεντήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν περίπου, καὶ χίλια ἀεροπλάνα ἀπετέλουν τὴν στρατιάν Γρατσιάνι, ἡ ὁποία εὐρίσκετο ἐγκατεστημένη εἰς αἰγυπτιακὸν ἔδαφος, εἰς τὴν γνωστὴν τοποθεσίαν Σίντι-Μπαράνι.

Ἐτεροι 180.000 στρατιωτῶν εἶχον στρατοπεδεύσει ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ προτεκτοράτου, εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ πολλὰς ἑκατοντάδας συγχρόνων ἀεροπλάνων. Μὲ τὴν στρατιάν αὐτὴν, τὸ ἰταλικὸν Ἐπιτελεῖον ὑπελόγιζε νὰ διαμελίσῃ καὶ συντρίψῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐντὸς δέκα πέντε—τὸ πολὺ—ἡμερῶν.

Ἐκτὸς τούτων, ἡ Ἰταλία διέθετε τεραστίαν στρατιωτικὴν δύναμιν, διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, συγκεντρωμένη εἰς ἐπίκαιρα στρατηγικὰ σημεία τῆς Μητροπόλεως, ἐτοίμην—πάντοτε—νὰ ἐνισχύσῃ τὰ μέτωπά τῆς.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 ὁ μόνος ἀπομένων ἐχθρικός στρατὸς διὰ τὴν Γερμανίαν, ἦτο ὁ ρωσικός, τοῦ ὁποίου ὅμως ἐξησφάλιζον τὴν ἀπόλυτον οὐδετερότητα, αἱ ἀνταλλαγαὶ εἰς φιλοφρονήσεις καὶ σύμφωνα.

Ἐχουσα καὶ τὴν Ἰταλίαν τοῦ Μουσολίνι παρὰ τὸ πλευρόν τῆς ἡ Γερμανία, ἦτο τελείως ἐλευθέρη νὰ στρέψῃ τὶς στρατιὰς τῆς πρὸς νέα μέτωπα, ἀπηλλαγμένη παντελῶς ἀπὸ πάντα περισπασμόν.

Κίνδυνος ἀπροόπτου οὐδεὶς ὑπῆρχε. Διότι, ἄλλωστε, μὲ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τῆς Νορβηγίας καὶ τῶν στενῶν Σκάγκερ-Ράκ καὶ Κάττεγκατ, ἡ Ρωσσία εἶχεν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὰς συγκοινωνίας τῆς μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον.

Τὸ Σοβιετικὸν Ἐπιτελεῖον ἐγκαίρως διείδε τὸν μέγαν αὐτὸν κίνδυνον, καὶ ἀντέδρασε· καὶ ἐπέτυχε τὸν καθορισμὸν τῶν μετὰ τῆς Γερμανίας συνόρων.

Ἄλλ' ἡ Γερμανία, ἐσχεδίαζε, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Βαλκανίων, τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν τὴν συντριβὴν τῆς Ρωσσίας.

Ἡ θέσις τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ἦτο ἤδη καθωρισμένη, διότι πρὸ πολλοῦ ὁ Χίτλερ, προσκαλούμενος ὑπὸ τῶν δύο εὐνοουμένων αὐτοῦ, τοῦ Ἀντωνέσκου τῆς Ρουμανίας, καὶ τοῦ Τσαρίσκου Βόριδος τῆς Βουλγαρίας, ἐπρόκειτο νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου ὁ Μουσολίνι ἐπίστευεν, ὅτι ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἑλλάδος θὰ τοῦ δώσῃ εὐκόλους καὶ ἀναιμάκτους δάφνας.

Ἡ σειρὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας ἤρχετο τελευταία, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῇ καὶ αὕτη νὰ ὑποκύψῃ ἀφοῦ θὰ εἶχε κυκλωθῇ πανταχόθεν.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου, αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται διὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατάληψιν τῆς Βαλκανικῆς δὲν θὰ ἀπῆλθουν χρονικὸν διάστημα πλέον τοῦ μηνός.

Αὐτὰ ἔλεγον αἱ ἐνδείξεις, διότι ὡς πρὸς μὲν τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν, δὲν ὑπελείποντο εἰμὴ τυπικαὶ τινες διατυπώσεις, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὸ ζήτημα δυσκολώτερον κάπως, δὲν ἦτο ἀνυπέβλητον, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν Πρακτόρων τοῦ Ἄξονος, τοῦλάχιστον, καὶ τῶν συνεργατῶν τῶν ἠττοπαθῶν, οἱ ὅποιοι παρέτασσαν ὡς ἐπιχείρημα τὸ ἀήττητον τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ κλπ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κατὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Μπρέννερ μεταξὺ Χίτλερ καὶ Μουσολίνι, καθωρίσθη ἡ τύχη τῆς Βαλκανικῆς καὶ κατεστρώθησαν τὰ σχέδια τῆς ἐξορμήσεως πρὸς τὴν Μέσην Ἀνατολήν καὶ τὰς Ἰνδίας διὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1940—1941.

Τὰ ἀναφερθέντα διαπιστοῦνται καὶ ἐκ τῶν κάτωθι δεδομένων :

1) Ἐκ τῶν συνεννοήσεων τῆς Γερμανίας μετὰ τῆς Οὐγγαρίας, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας, πρὸς ἐλευθέραν διέλευσιν τῶν ἀξονικῶν στρατιῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῶν.

2) Ἐκ τῆς ἐνταθείσης προπαγάνδας τοῦ Ἄξονος, διὰ Ραδιοσταθμῶν καὶ τῶν Πρακτόρων αὐτοῦ, ὅτι ἡ Ἑλλάς, μόνη καὶ ἀπαράσκευη, ἦτο ἀδύνατον ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἀξονικὸν μηχανοκίνητον στρατόν, καὶ ἐπομένως ὠφείλε—πρὸς τὸ συμφέρον της—νὰ ὑποχωρήσῃ, δεχομένη μίαν φιλικὴν διευθέτησιν.

3) Ἐκ τῆς ἀληθμονήτου διπλωματικῆς δραστηριότητος τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Ἰάπων ἀπεσταλμένος, μετὰ τὰς ἀλληπαλλήλους ἐπισκέψεις του εἰς Βερολίνον καὶ Ρώμην, ἧτις ἀποτελεῖ ἀδιάφυστον μαρτυρίαν ὅτι, μεταξὺ τῶν τριῶν συνενόχων : Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας, κατεστρώθησαν κοινὰ σχέδια διὰ τὸν διαμελισμὸν τοῦ κόσμου τῆς Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας, ἅμα ὁ γερμανικὸς στρατὸς θὰ ἔφθανεν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Περσικοῦ Κόλπου καὶ θὰ ἔκρουε τὰς πύλας τῶν Ἰνδιῶν.

4) Ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὴν Ἀφρικὴν εὕρισκοντο ἰταλικά δυνάμεις, πολὺ ὑπέρτεραι τῶν ἀγγλικῶν τοιούτων.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΑΞΟΝΙΚΩΝ ΕΞΟΡΜΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΕΣΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ειδικῶς ἡ Γερμανία ὑπελόγιζεν, ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τοὺς ἀντικειμενικούς σκοπούς της κατὰ τὴν πρὸς τὴν Μέσην Ἀνατολήν πορείαν της ἐντὸς 3—4 μηνῶν.

Ὑπῆρχε κοινὸν σχέδιον δράσεως μεταξὺ τῶν τριῶν συνεταίρων.

Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἴταλοί, ἀπὸ Βορειοδυτικά, καὶ οἱ Ἰάπωνες, ἀπὸ Νοτιοανατολικά, προκαθώρισαν διὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1941 κοινὸν σημεῖον συναντήσεως τὰς Ἰνδίας.

Τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ρωσσίας οἱ Γερμανοὶ καθώρισαν διὰ τὴν ἀνοιξιν, βιαζόμενοι κυρίως νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ πετρέλαια τοῦ Καυκάσου ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον.

Ἦδη ἡ Γερμανία εἶχεν ἐξασφαλίσαι τὰ ρουμανικὰ πετρέλαια. Ὑπελόγιζε δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ, κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Ἰράκ (Μουσοῦλης). Ἄλλ' ἂν ἡ Γερμανία ἔφθανεν εἰς τὸν Περσικὸν Κόλπον θὰ ἀπέκοπτε παντελῶς πλέον, τὰς συγκοινωνίας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως μετὸν ἔξω κόσμον. Βεβαίως παρέμενεν ἀκόμη ἡ ὁδὸς τοῦ Βλαδιβοστόκ· ἀλλ' ἡ ἄφιξις πετρελαίων εἰς τὸν λιμένα αὐτόν, ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν ἀμερικανικὴν ἀγοράν, θὰ ἦτο προβληματικὴ λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως καὶ τῶν παντοίων κινδύνων.

Προφανῶς ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἐπιμελῶς ἀποκρυβεῖσα, εἶχεν ἐπιμελέστερον—βάσει τῶν ἀνωτέρω—μελετηθῆ· θὰ ἐξαπελύετο δὲ μετὰ πιθανὴν ἰαπωνικὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ τῶν ρωσσομαντζουριανῶν συνόρων.

Ἡ ΕΛΛΑΣ ΦΡΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ

Ὁ συνετὸς βλέπει μόνον τὰς δυσκολίας μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως· ὁ τολμηρὸς βλέπει μόνον τὰς ὠφελείας· ὁ ἥρωας βλέπει καὶ τὰ δύο· ὑποτιμᾷ ἐκείνας, προτιμᾷ αὐτάς, καὶ . . . νικᾷ.

Ἐλάχιστοι ἐπίστευον ὅτι ἡ ἀνίσχυρος Ἑλλάς θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Ἄξονος.

Καὶ ὅμως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, μετὰ τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς ἱστορίας του, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἀνεύρῃ τὸν δρόμον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ἀπὸ τριῶν χιλιάδων καὶ πλέον ἐτῶν, περιφρονῶν ὅλους τοὺς κινδύνους.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα τῆς ἀνησυχίας ἐπεκράτει εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ ἰδίως εἰς τὰς χώρας τῶν Βαλκανίων.

Ἡ Ἰταλία εὐρίσκετο ἐγκατεστημένη πρὸ τῶν συνόρων μας, εἰς Ἀλβανίαν καὶ αἱ γερμανικαὶ μηχαναὶ προήλαυον εἰς ὅλα τὰ μέτωπα.

Οἱ Ἕλληνες, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὸ πρόγραμμα ἀμφοτέρων ἦτο καὶ ἡ κατάληψις τῆς Ἑλλάδος.

Ἀναπότρεπτον ἦτο λοιπὸν νὰ δεχθῆ ἡ Ἑλλάς τὸ μοιραῖον καὶ καθῆκον αὐτῆς νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλά.

Εἶχαμεν αἰσίως φθάσει τὴν 15ην Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Μεγαλόχαρης, εἰς τὴν Τήνον. Ἐκεῖ, ἔκτος τῶν χιλιάδων προσκυνητῶν, εἶχε σταλῆ καὶ τὸ πολεμικὸν μας καράβι ἡ «Ἑλλη», διὰ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ Ἑλληνικὸν Βασιλικὸν Ναυτικόν.

Ἡ «Ἑλλη» εὐρίσκετο ἠγκυροβολημένη καὶ μὲ μεγάλον σημαϊστολισμὸν ἐπηρμένον... Ὅτε, εἰς τὰς 3.30', τὴν πρωΐαν, ἐν Ἰταλικὸν ὑποβρύχιον εὐρισκόμενον ἐν καταδύσει τῆς ἐπετέθη διὰ τριῶν τορπιλλῶν. Τὸ πολεμικὸν ἐβυθίσθη ἀκριβῶς εἰς τὰς 9.45'.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτμοσφαιρας τὴν ὁποῖαν ἐδημιουργοῦν αἱ συνεχεῖς προκλήσεις τῆς Ἰταλίας, καὶ μὲ τὰ προηγούμενα τῶν αἰφνιδιαστικῶν ἐπιθέσεων τοῦ ἄξονος κατὰ οὐδετέρων κρατῶν, ἦτο φυσικὸν ὅτι τὸ κακοῦργον αὐτὸ ἔγκλημα, τοῦ τορπιλισμοῦ τῆς «Ἑλλης», θὰ ἐπηκολούθει καὶ ἡ κήρυξις τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πολέμου.

Ὁ Μουσολίνι, ὁμιλῶν τὴν 15ην Ὀκτωβρίου πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς του καὶ τὸ Ἰταλικὸν Ἐπιτελεῖον, εἰς σύσκεψιν, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν, ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ ἐπιθέσις· καὶ ἤρχισε νὰ ὑπογράφῃ τὰ Διατάγματα τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως.

Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ὁ Μουσολίνι ἐξαπέστειλε τὸ τηλεσίγραφόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β', μὲ θάρρος ἀπαράμιλλον καὶ ἡρωϊσμὸν εἶπε τὸ ἱστορικὸν «Ὅχι».

Ὅχι ! Καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαός, σύσσωμος, λησμονῶν κάθε πολιτικὴν διαίρεσιν, ἐτάχθη ἀλληλέγγυος, ἀνεπιφυλάκτως, μὲ τὴν ψυχικὴν ἐνότητα ποῦ τὸν χαρακτηρίζει πάντοτε κατὰ τὰς μεγάλας στιγμὰς τῆς ἱστορίας αὐτοῦ.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, εἰς τὸ Διάγγελμα τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην στιγμὴν, ἔλεγε :

«Εἶμαι βέβαιος ὅτι κάθε Ἑλληνας καὶ κάθε Ἑλληνὶς θὰ ἐκτελέσῃσι τὸ καθῆκον των, μέχρι τέλους, καὶ θὰ φανῶσιν ἀντάξιοι τῆς ἐνδόξου ἡμῶν ἱστορίας.

»Μὲ πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ πεπρωμένα τῆς φυλῆς μας, τὸ Ἔθνος, σύσσωμον καὶ πειθαρχοῦν ὡς εἰς ἄνθρωπος, θὰ ἀγωνισθῆ ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν μέχρι τῆς τελικῆς νίκης».

Μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν αὐτὴν ὑπεγράφη τὸ Διάταγμα τῆς Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως καὶ ἤρχισεν ὁ πόλεμος, ὁ ἑλληνοἰταλικός, εἰς τὴν Βόρειον Ἑλληνικὴν Ἠπειρον, χωρὶς ἡ Ἑλλάς νὰ ἠμπορῆ νὰ ὑπολογίξῃ ἐπὶ τῆς βοήθειάς τῶν ἄλλων γειτόνων της.

Μάλιστα ὁ ἀντιβασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶχον φθάσει νὰ συμβουλευθῶσιν εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος σύνεσιν, ἐναντι τῆς τρομερᾶς δυνάμεως τοῦ Ἄξονος.

Καὶ ἀπὸ τὴν Τουρκίαν αἱ πληροφορίαι ἦσαν ἀρνητικαί. Μάλιστα ἡ Τουρκία, τὴν 18ην Φεβρουαρίου, ὑπέγραψε σύμφωνον μὲ τὴν Βουλγαρίαν,

τὸ ὁποῖον ἀπήλλασσε τὴν τελευταίαν κάθε ἀνησυχίας ἐπὶ ρήξεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἦτο τόσον πατριωτικὴ, ὅσον καὶ ἡρωϊκὴ.

Ὅμιλῶν κάποτε διὰ τὴν Ἑλλάδα διάσημος ξένος ποιητής, τὴν ἀπεκάλεσε : «Αὐτὴ ἡ μικρὰ ἀπέραντος χώρα».

Εἶναι βεβαίως μικρὰ ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ καὶ ἐδάφους ἡ Ἑλλάς. Ἄλλ' εἶναι τεραστία συγχρόνως· εἶναι ἀσυλλήπτως μεγάλη, εἶναι ἀληθῶς ἀπέραντος, διὰ τὰς ἰλιγγιώδεις ἀπηχῆσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπάνω εἰς τὴν παγκόσμιον ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν, μὲ τὰ ἀπαράμιλλα ἔργα τῆς καὶ μὲ τὰς γενναίας τῆς πράξεις. . . . Οἱ λόγοι οὗτοι τίθενται, διότι οὐδέποτε ἄλλοτε ἦτο καταλληλοτέρα ἡ εὐκαιρία ὅπως ἀνασυζητηθῇ τὸ αἰώνιον θέμα τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος μεταξὺ ποιότητος καὶ ποσότητος, ὡς ὀριστικῶν ἐκφράσεων τῆς ὕλης καὶ τῆς ἠθικῆς.

Καὶ οὕτως, ἀντὶ νὰ προχωροῦν αἱ φασιστικαὶ λεγεῶνες εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, καὶ προήλαυον τὰ ἑλληνικὰ συντάγματα εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀντιπάλου μετώπου.

Ἄλλ' ἀντὶ νὰ περιγράψωμεν τοὺς ἀναριθμήτους θριάμβους τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἑλληνοϊταλικὸν μέτωπον, θὰ παραθέσωμεν τὰ σχόλια τοῦ διεθνοῦς Τύπου διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ «Ἐλευθέρον Βῆμα» τῆς 2ας Δεκεμβρίου τοῦ 1940 :

«ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΥΠΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

»Λονδίνον,—1 Δεκεμβρίου (Ἰδιαιτέρα ὑπηρεσία).

»Ἀτελείωτα εἶναι τὰ σχόλια τοῦ διεθνοῦς Τύπου, τὰ ὁποῖα ἐξαίρουν τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, σημαντικώταται αἱ ἀναγνωρίσεις ὑπὸ τῶν διεθνῶν στρατιωτικῶν κριτικῶν τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ συγκινητικαὶ αἱ διεθνεῖς, λόγοις καὶ ἔργοις, ἐκδηλώσεις συμπαθείας διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἑλληνικὴν ἄμυναν.

»Ἀπὸ τὴν Καλκούταν ἀγγέλλεται ὅτι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Πουντζάμ ὁ διενεργηθεὶς ἔρανος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀπέδωσε 3.500 λίρας· ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Παναμαῆ, ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Παναμαῆ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν 5.000 δολλάρια, ὡς πρώτην δόσιν τοῦ ἐράνου του, καὶ ὅτι ὁ ἐκεῖ τύπος δημοσιεῖ τὰς εἰσφορὰς τῶν Ἑλλήνων τοῦ Παναμαῆ, ἐξαίρων τὸν πατριωτισμὸν των, ἐνῶ τηλεγραφήματα ἐκ Καΐρου ἀναφέρουν, ὅτι ἡ πριγκίπισσα τῆς Αἰγύπτου Σιβεκίὰρ ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐν Καΐρῳ πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐκφρασιν τοῦ θαυμασμοῦ τῆς, διὰ τοὺς δαφνοστεφεῖς Ἕλληνας στρατιώτας, καὶ 100 λίρας διὰ τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν.

»Ὁ κ. Ντὲ Μπενουά, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑταιρείας Διώρυγος τοῦ Σουέζ, ὠμίλησεν ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ δεξιῶσιν, τὴν ὁποίαν Γάλλοι τοῦ Καΐρου ἔδωσαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ντὲ Γκὼλ στρατηγοῦ Κατροῦ, εἰπὼν, μεταξὺ ἄλλων : «Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μείνω-

μεν ἀδρανεῖς ὅταν ἡ θαυμαστὴ ὀρμὴ τῆς Ἑλλάδος μᾶς πληροῖ συγκινήσεως, ὅταν ἡ θαυμασιὰ νίκη τοῦ πλέον ἀγνοῦ ἔθνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ποταπῆς ἀρπακτικότητος δονεῖ ἐντός μας τὰς βαθυτέρας χορδὰς τῆς ψυχῆς μας. Εἴμεθα εὐτυχεῖς ὅτι μᾶς δίδεται σήμερον ἡ εὐκαιρία ἵνα ἀπευθύνωμεν πρὸς τὴν γενναίαν Ἑλλάδα τὸν θαυμασμόν μας καὶ τὸν πλέον εἰλικρινῆ φόρον τιμῆς».

»Ἀνάλογοι εἶναι αἱ ἐκδηλώσεις, ἐκτὸς τοῦ ἀγγλικοῦ, τοῦ ἀμερικανικοῦ, τοῦ νοτιοαμερικανικοῦ, τοῦ σουηδικοῦ, τοῦ ἀραβικοῦ καὶ τοῦ ἐβραϊκοῦ τύπου τῆς Παλαιστίνης :

»Ἡ ἐφημερὶς «Ἄλ Ἴκντὰ» τῆς Ἰόππης γράφει : «Οἱ εὐζωνοὶ, τὰ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, καταπατοῦν τὸν αὐχένα τῶν Ἰταλῶν. Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις προσεπάθησε νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἐντροπὴν τῆς διὰ τὰς ἀτυχίας τῆς εἰς τὴν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐξόρμησίν τῆς, ἐπιτιθεμένη κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν ἠπατήθη, διότι ἀπεκρούσθη ἀπὸ τὰ ἡρωϊκὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος».

»Ἡ ἐβραϊκὴ ἐφημερὶς «Ντάβαρ», εἰς μακροσκελὲς ἄρθρον τῆς γράφει : «Ἡ θαρραλέα στάσις τῆς Ἑλλάδος, ἐναντι τῆς ἀποπειράς τρομοκρατήσεως καὶ κατακτῆσεως αὐτῆς, προκαλεῖ αἰσθήματα θαυμασμοῦ καὶ βαθείας συμπαθείας μεταξὺ ὄλων τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας».

»Οἱ «Τάϊμς» τῆς Νέας Ὑόρκης γράφουν : «Ἡ Ἑλλὰς ἐπήνεγκε κατὰ τῆς Ἰταλίας ἦτταν, ἡ ὁποία προστίθεται εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ταπεινώσεων τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἦττης τῆς Ἀδούης. Αἱ ἑλληνικαὶ νίκαι κατέστησαν τὸν Μουσολίνι περιφρονητέον, ἰδίᾳ εἰς τὰ ὄμματα τῶν συμμάχων του».

»Ἡ ἐφημερὶς προσθέτει ὅτι, «αἱ ἐπιτυχίαι τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἀπεκάλυψαν τὴν ἀδαημοσύνην, τὸν κυνισμόν καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τοῦ Ἰταλοῦ δικτάτωρος, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιτεθῆ καθ' ἐνὸς γείτονος διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπιτυχίαν χωρὶς νὰ ἀγωνισθῆ σοβαρῶς. Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, λέγει ἡ ἐφημερὶς, καίτοι ἀριθμητικῶς ὀλιγώτερα τῶν Ἰταλικῶν, διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῶν κατορθωμάτων των, κατέστησαν κωμικὰς τὰς ἐπάρσεις καὶ τὰς ἀπειλάς τοῦ Παλάτσο Βενέτσια».

»Εἰς τὸν «Παρατηρητὴν» ὁ κ. Γκάρβιν γράφει τὰ ἑξῆς :

«Καίτοι οἱ Ἰταλοὶ προέβησαν εἰς ἀντεπιθέσεις, τὸ ἑλληνικὸν ἔπος συνεχίζεται μὲ ἴσῃν τόλμην καὶ ἀνδρείαν. Οἱ Ἕλληνες ἔχουν εἰσχωρήσει εἰς τὴν Ἀλβανίαν, κυκλοῦντες τὰς ἰταλικὰς θέσεις, ἕκαστον δὲ κτύπημα αὐτῶν εἶναι πάντοτε ἀσφαλές. Ὁ πόλεμος αὐτός, ὡς πόλεμος ἀνεξαρτησίας, διεξαγόμενος ὑπὸ ἐνὸς μικροῦ ἔθνους ἐναντίον μιᾶς μεγάλης δυνάμεως, ἀποτελεῖ μίαν τῶν κλασσικωτέρων σελίδων τῆς ὅλης στρατιωτικῆς ἱστορίας. Ὑπενθυμίζει τὸν Ὀδυσσεά, ὅταν ἐνίκησε τὸν Πολύφημον. Ἐπὶ τῆς κτηνώδους βίας θριαμβεύουν ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἀνδρεία. Αἱ ὁδοὶ καλύπτονται ἀπὸ τὸ ἐγκαταλειφθὲν ὑλικὸν τοῦ ἐχθροῦ.

»Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεωροῦντο ἐπικίνδυνοι ὅταν ἔφερον δῶρα. Οἱ νέοι Ἕλληνες πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐπικίνδυνοι ὅταν δέχωνται τὰ δῶρα. Τὸ φασιστικὸν καθεστῶς ἔχει βαθύτατα ἀναστατωθῆ.

»Ὁ Φαρινάτσι μέμφεται τὸν στρατὸν καὶ ὁ στρατὸς μέμφεται τοὺς φασιστάς. Τὸ σφάλμα ὀφείλεται εἰς τὰς ὀλοκληρωτικὰς μεθόδους τοῦ Ντοῦτσε. Ὁ ἀνομολόγητος πόθος τοῦ Μουσολίνι θὰ ἦτο νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν βοήθειαν τοῦ συμμάχου του, θὰ ἔπρεπε ὅμως διὰ τοῦτο νὰ πληρῶσῃ μεγάλην τιμὴν. Ὁ φασισμὸς θὰ ὑπεδουλοῦτο. Τὰ ὄνειρά του περὶ Μεσογειακῆς Αὐτοκρατορίας θὰ ἔσβηναν. Καὶ οὕτω δὲν ἀπεφάσιζε ὁ Μουσολίνι νὰ ἐπικαλεσθῆ βοήθειαν.

»Ἡ στάσις ἄλλωστε τῆς Τουρκίας, ἡ δυσαρέσκεια τῆς Μόσχας καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Βασιλέως Βόριδος ὅπως ἀποφύγῃ διὰ τὴν Βουλγαρίαν τὸ κατάντημα τῆς Ρουμανίας, ἀποτελοῦν τεράστια ἐμπόδια. Τὰ δὲ τόσον ἀντίθετα, μεταξύ των, παραδείγματα τῆς Ἑλληνικῆς δόξης ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ρουμανικοῦ αἰσχους ἀφ' ἑτέρου, θ' ἀσκήσουν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Κροατῶν».

»Ἐν ἀνταποκρίσει του εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐσπερινὴ Σημαία», ὁ Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος κ. Λέλαντ Σόου ἐξαίρει τὰς ἑλληνικὰς νίκας εἰς τὴν ὄρεινὴν περιφέρειαν τῶν Φιλιατῶν, ὡς καὶ τὰς περιπετείας τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ ἀπιστεύτους συνθήκας καὶ ἐγκωμιάζει ζωηρῶς τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν. Εἰς ἓν στρατόπεδον αἰχμαλώτων Γερμανοὶ καὶ Ἴταλοι αἰχμαλῶτοι συνεπλάκησαν συνετεία λαιδοριῶν τῶν πρώτων πρὸς τοὺς δευτέρους διὰ τὰς ἰταλικὰς ἥττας ἐν Ἀλβανίᾳ.

»Τὸ περιοδικὸν «Ἐβερυγκούντυ Οὐίκλυ» ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν ἔχει 2.500 ἐτῶν πολεμικὴν παράδοσιν», γράφει: «Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἑλληνοἰταλικοῦ πολέμου τὸ Βρεττανικὸν Ναυτικὸν ἀπέκτησε νέον σύμμαχον τὸν μικρὸν μὲν ἀλλὰ μαχητὴν Ἑλληνικὸν Στόλον. Πολλοὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν δὲν περιλαμβάνει πολλὰ νεώτερα σκάφη. Οἱ ἀξιωματικοὶ ὅμως καὶ οἱ ναῦται του εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων. Δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ τιμήσουν τὸ ὄνομά των, ὅπως οἱ Σαλαμινομάχοι πρόγονοί των».

»Τὸ ἴδιον ἄρθρον κοσμεῖται διὰ φωτογραφιῶν τῆς ἑλληνικῆς ναυτικῆς ζωῆς.

»Τὸ ἀγγλικὸν ἀεροπορικὸν περιοδικὸν «Φλάιτς», ἐκφράζον τὸν θαυμασμόν του διὰ τὰς ἑλληνικὰς νίκας, τονίζει τὴν ἀξιοσημείωτον δρᾶσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀεροπορίας ὀργανωμένης κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βρεττανικῆς: «Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀεροπόροι, καίτοι μαχόμενοι κατὰ ὑπερέρου ἔχθρου, ἀναπληροῦν ἐν τούτοις τὴν ἑλλειψιν ταύτην διὰ τῆς ἐπιθετικῆς ὁρμῆς των».

»Τὸ αὐτὸ περιοδικὸν ἀναφέρει εὐφρόμως τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων ἀεροπόρων, ἀφιερώνει ἰδιαιτέρον ἄρθρον εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς, ἐξαίρον τὴν στρατηγικὴν ἀριστοτεχνίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀρχηγείου.

»Μπουένος Άγρες — 1 Δεκεμβρίου. «Ο στρατιωτικός κριτικός τῆς ἡμερησίας «Ναθιόν» στρατηγός Ζουρίκι, εἰς ἄρθρον του κρίνει ὡς μεγαλοφυῆς τὸ σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀποτελεῖ τεκμήριον μεγάλης διορατικότητος.

»Κατὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς τὴν ἐν Μοντεβίδεο αἴθουσαν «Ἀθηναῖον» ἑορτὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὁ τότε πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Χοζέ Σερράτο, εἰς λόγον του, κατεφέρθη ζωηρῶς κατὰ τῆς ἰταλικῆς εἰσβολῆς καὶ ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς ἡρωϊκῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως.

»Κατὰ τὴν ἰδίαν συγκέντρωσιν ὁ παρευρεθεὶς πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐξῆγε τοὺς ἡρωϊσμοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προσθέσας ὅτι ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶναι ὑπερήφανος ἔχουσα ὡς σύμμαχόν της τὴν Ἑλλάδα.

»Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν ἐν Μπουένος Άγρες παρατηρεῖται συρροὴ διαφόρων προσφορῶν εἰς χρῆμα, τρόφιμα καὶ νοσοκομειακὰ εἶδη ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ».

* *

Ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιπέδου ἐξυμνοῦσε τὸ ἀκαταμάχητον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ θάρρος εἰς τὰ ἑλληνοαλβανικὰ βουνὰ καὶ ἐγράφετο τὸ ἑλληνικὸν ἔπος, ἔφθασεν ἕνα δίμηνον διὰ νὰ ἀποθαρρυνθῆ τὸ μουσολινικὸν κράτος καὶ νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν ἰταλὸν πρεσβευτὴν τοῦ Βερολίνου νὰ ζητήσῃ στρατιωτικὴν βοήθειαν ἀπὸ τὸν Χίτλερ.

Καὶ τότε ἐφάνη ἀνάγλυφος ὁ ἑλληνικὸς ἡρωϊσμός ἀνομολογηθεὶς εἰς μίαν ἔκθεσιν τοῦ εἰς Βερολῖνον Ἰταλοῦ Πρεσβευτοῦ ἢ ὁποῖα ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὸν Ἰταλικὸν τύπον καὶ εἰς τὸ «Βῆμα» τῶν Ἀθηνῶν. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὸν Πρεσβευτὴν νὰ τὸ ἀφηγηθῆ μόνος του:

«Ὁ Δεκέμβριος τοῦ 1940, ἄγριος καὶ χιονισμένος, βρῆκε τὰ Ἰταλικά στρατεύματα στὴν Ἀλβανία σὲ θλιβερὴ κατάστασι. Ὁ Ἀλφιέρι βρισκόταν σὲ ἀναρρωτικὴ ἄδεια στὴ Ρώμη. «Ἄργα τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης 4 Δεκεμβρίου 1940—γράφει ὁ τότε στενὸς συνεργάτης τοῦ Ντοῦτσε—ἔλαβα μίαν ἐπείγουσαν πρόσκλησιν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Τσιάνο. Ὅταν ἔφθασα στὸ Παλάτσο Βενέτσια ἀντελήφθην ἀμέσως ὅτι συνέβαινε κάτι σοβαρό.

»Ὁ Τσιάνο σηκώθηκε ἀπὸ τὴν θέσι του, μὲ ἔπιασε ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ μὲ ὠδήγησε πρὸς τὸ παράθυρο, ὥστε ἡ συνομιλία μας νὰ φαίνεται πρὸς εἰλικρινῆ καὶ ἐμπιστευτικῆ.

«—Ὁ λόγος ποῦ σὲ κάλεσα τόσο βιαστικά, ἄρχισε, εἶναι, ὅτι ἡ κατάστασις στὴν Ἑλλάδα ἐγίνε πολὺ σοβαρὴ, διότι ὁ στρατὸς μας ὑποχωρεῖ. Οἱ θέσεις μας στοὺς Τομεῖς τοῦ Δυρραχίου καὶ Αὐλώνος εἶναι κυκλωμένες. Τὰ στρατεύματά μας ἔχουν τῆς πλάτες τους ἀκουμπισμένες στὴ θάλασσα. Καὶ ἤδη ἐμφανίζεται καὶ νέος κίνδυνος, διότι ὁ ἀνεφοδιασμός τῶν στρατευμάτων ἀποδεικνύεται ὅλο καὶ πρὸ δύσκολος. Ἡ κατάστασις εἶναι ἀπολύτως τραγικῆ».

«Καθώς μιλούσε ὁ Τσιάνο δὲν κατώρθωσε νὰ κρύψη τὴν ἔντονη ἀνησυχία καὶ ταραχὴ πού τὸν κατείχε.

«—Πρὸ ἀρκετῶν ἡμερῶν, συνέχισε, ὁ Ντοῦτσε διέταξε τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν στρατηγὸν Σοντοῦ νὰ μεταβῆ στὸν τόπο τῶν ἐπιχειρήσεων. Καὶ ὁ Στρατηγὸς μᾶς ἔστειλε τώρα ἕνα ἀνησυχητικὸ καὶ αἰνιγματικὸ τηλεγράφημα. Φρονεῖ ὅτι δὲν μπορούμε πειὰ νὰ ἐπανορθώσωμε τὴν κατάστασι μὲ στρατιωτικὰ μέσα καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τούτου, ὀφείλομε νὰ ἐπιζητήσωμε πολιτικὴ λύσι. Τὸ πρᾶγμα ἔκαμε βαθειὰ ἐντύπωσι στὸν Ντοῦτσε. Εἶναι πολὺ ἀπογοητευμένος—τόσο πολὺ, ὥστε νὰ μελετᾷ τὴν πιθανότητα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Χίτλερ νὰ μεσολαβήσῃ σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἐπιτύχῃ ἀνακωχή. Θὰ ἤθελα νὰ πιστεύω ὅτι ἡ κατάστασίς μας δὲν εἶναι τόσο ἀπελπιστικὴ. Ἐπληροφόρησα τὸν Ντοῦτσε ὅτι σκοπεύω νὰ σοῦ ζητήσω νὰ ἐπιστρέψῃς ἀμέσως στὸ Βερολίνο, γιὰ νὰ ἐξηγήσῃς τὴν κατάστασιν στὸν Χίτλερ προσωπικῶς καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃς νὰ μᾶς στείλῃ στρατιωτικὴ βοήθεια δίχως καθυστέρησι».

«Ἐκείνη τὴ στιγμὴ, συνεχίζει ὁ Ἄλφιέρι, ἐκτύπησε τὸ Προεδρικὸ Τηλέφωνον. Πολὺ ζωηρά, ὁ Τσιάνο σήκωσε τὸ ἀκουστικὸ καὶ ἀπήντησε : «Ὁ Ἄλφιέρι εἶναι ἐδῶ. Ἐρχόμαστε ἀμέσως στὸ Παλάτσο Βενέτσια».

«Ἡ σκηνὴ πού ἐπακολουθεῖ εἶναι κωμικοτραγικὴ. Τὸ μεγάλο θηρίο, τὸ λεοντάρι πού σὲ κάθε βρυχηθμὸ του—καὶ μόνον μὲ βρυχηθμοὺς ὁ Ντοῦτσε μιλοῦσε πρὸς τὰ πλήθη—ἔπρεπε νὰ τρέμῃ ἢ ὑφέλιος ὀλόκληρη, ἦταν ἕνα ἀξιοθρήνητο ἀνθρωπάριο, πραγματικὸ ράκος.

«Βρῆκα τὸν Ντοῦτσε, μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἄλφιέρι, βυθισμένον στὰ τρίσβαθα τῆς ἀπελπισίας. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν τὸν εἶχα ἰδῆ ἔτσι ἀπογοητευμένον. Τὸ πρόσωπό του ἦταν ὠχρὸ καὶ τραβηγμένο, τὰ μάτια του κουρασμένα καὶ πρησμένα, ἡ ἔκφρασις του θλιβερὴ καὶ ἀνήσυχη. Καὶ φαινόταν ἀκόμη πιὸ κατηφὴς γιατί φοροῦσε ἕνα πουκάμισο μὲ ἕνα ἀπιθάνως μεγάλο γυριστὸ πρὸς τὰ κάτω γιακῶ, καὶ γιατί, ἐπὶ πλέον, εἶχε νὰ ξυρισθῇ τοῦλάχιστον δύο μέρες. Μὲ ἀπροκάλυπτη εὐγένεια καὶ στενοχώρια καὶ ἀγωνία τῆς στιγμῆς εἶχε ἀφήσει νὰ τοῦ πέσῃ ἀφηρημένος ἢ ἀνέκφραστη μάσκα πού φοροῦσε συνήθως ἐμπρὸς στοὺς ὑφισταμένους του, μὲ ἐρώτησε πῶς αἰσθανόμουν καὶ ἂν εἶχα ἀναρρώσει πλήρως.

«—Καὶ πότε φεύγεις;» μὲ ρώτησε μὲ σταθερὴ φωνὴ καὶ τὰ μάτια του καθῶς μὲ κύτταζε ἦσαν ἤδη ζωηρότερα.

«—Μπορεῖς νὰ ξεκινήσῃς αὔριο τὸ πρωί. Τὸ προσωπικό μου ἀεροπλάνο θὰ σὲ περιμένῃ στὸ ἀεροδρόμιο Λιττόρια στὰς 7 τὸ πρωί».

«Καθὼς μιλοῦσε ὁ Μουσολίνι πῆρε τὸ τηλέφωνο καὶ ἔδωσε τὶς ἀπαραίτητες ὁδηγίαι στὸν ἰδιαιτέρου γραμματέα του. Ὅπως πάντα ἡ συνομιλία μας ἑτερματίσθη ἀπότομα, ἀλλὰ ὄχι τόσο ξερὰ ὅσον συνήθως.

«Ὁ ἀντιθάλαμος ἦταν, φυσικά, γεμᾶτος ὑπουργοὺς, στρατηγούς, ναυάρχους καὶ κομματάρχας, συνεχίζει μελαγχολικὰ ὁ Ἄλφιέρι.

»Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν σοβαρὴ καὶ βαρειά, γεμάτη ἀνησυχία. Καὶ καθὼς ὁ Τσιάνο, πού σπάνια μποροῦσε νὰ ἀποφύγη τὸν πειρασμὸ νὰ κάνῃ ἐπίδειξι γνώσεων, ἐδήλωσε ὅτι ἔφευγα τὴν ἐπομένη διὰ τὸ Βερολίνο, μαζεύτηκαν ὅλοι γύρω μου. Καὶ περιττὸ νὰ προσθέσω ὅτι ἔμειναν ὅλοι σύμφωνοι ὅτι ἡ ἐπέμβασις τοῦ Χίτλερ θὰ ἦτο ἄμεσος καὶ ἀποφασιστικὴ».

Ὅλοι οἱ Ἴταλοὶ ἀξιωματοῦχοι—στρατηγοί, ναύαρχοι καὶ κομματικὰ στελέχη—ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἡ βοήθεια πού θὰ ἔδιδεν ὁ Χίτλερ πρὸς τὰ ὑποχωροῦντα Ἰταλικά στρατεύματα στὴν Ἀλβανία θὰ ἦτο ἀποφασιστικὴ. Ὅταν, ἐν τούτοις, ὁ Ντῖνο Ἀλφιέρι συνηντήθη μὲ τὸν Ρίμπεντροπ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ Βερολίνον, τὰ πράγματα δὲν ἀπεδείχθησαν καὶ τόσο εὐκολα.

«Κάτω ἀπὸ τὴν μάσκα τῆς τυπικῆς εὐγενείας, ὁ Ρίμπεντροπ ἦταν ψυχρὸς, ἀνεξιχνίαστος, ἀνήσυχος καὶ ἐχθρικός, γράφει ὁ Ἀλφιέρι. Μοῦ ἐζήτησεν ἠλεγμένες λεπτομέρειες γιὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάστασι στὴν Ἑλλάδα καὶ ἤθελε νὰ γνωρίζῃ κατὰ πόσον θὰ μποροῦσα νὰ ἐγγυηθῶ ὅτι τὰ στρατεύματά μας θὰ μποροῦσαν, τὸ λιγώτερο, νὰ κρατήσουν τὰ προγεφυρώματα τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Δυρραχίου. Καὶ μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ σημερινὴ κατάστασις ὠφείλετο εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι εἴχαμε ἀγνοήσει τὴν προειδοποίησιν τοῦ Φύρερ περὶ τοῦ ἀνεπιθυμητοῦ τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ Χίτλερ, γράφει ὁ Ἀλφιέρι, μὲ ἐδέχθη στὸ γραφεῖο του παρουσίᾳ τῶν Ρίμπεντροπ, Κάιτελ καὶ Μάινερ. Δίχως πολυλογία καὶ περιττὲς εἰσαγωγὰς τοῦ ἔδωσα μίαν συνοπτικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως. Δὲν ἐπέμεινα στὰ αἴτια.

»Ἄν ἡ ὀξύτης τοῦ τόνου τοῦ Χίτλερ μὲ ἐξέπληξε, συνεχίζει ὁ Ἀλφιέρι, ἡ κριτικὴ τὴν ὁποῖαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν στρατευμάτων μας μὲ ἄφησε κατάπληκτον».

Τὶ ἀκριβῶς τοῦ εἶπεν ὁ Χίτλερ εἰς ἐκείνην τὴν ἱστορικὴν συνάντησιν; Δὲν ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας ὅλα τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ ἀπὸ μερικὲς περικοπὲς τῆς ἐκθέσεως του πρὸς τὴν Ρώμην πού παραθέτει ὁ Ἀλφιέρι, εἶναι καταπληκτικά. Περιφρόνησις καὶ μόνον περιφρόνησις, θανάσιμες μαχαιριῆς στὴν ὑπερφίαλη ὑπερηφάνεια τοῦ Ντοῦτσε.

«Ὁ Χίτλερ μοῦ ἐδήλωσε, ἀναφέρει ὁ Ἀλφιέρι, ὅτι τὰ στρατεύματα πού ἐστάλησαν ἀπὸ τὴν Ἰταλία δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ριφθοῦν στὴ μάχη πρὶν ἀναδιοργανωθοῦν πλήρως. Προσέθεσεν ὅτι στὸν πόλεμο δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ κανεὶς νὰ ἐφαρμόσῃ τίς πιὸ σκληρὰς καὶ ἀποφασιστικὰς μεθόδους. Πᾶσα μόνος, ἡ ὁποία δὲν ἐξετέλει τὸ ἔργον πού τῆς ἀνετέθη καὶ δὲν προέβαλεν ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν, ἔπρεπε νὰ παραπέμπεται ἐνώπιον ἐκτάκτου στρατοδικείου καὶ νὰ κρίνεται βάσει συνοπτικῆς διαδικασίας.

»Τοῦ ἐζήτησα τότε τὴν ἄδεια νὰ ἀπαντήσω ἄμέσως. Τὸν διεβεβαίωσα ὅτι ἡ στάσις τῶν στρατευμάτων μας ἦτο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀξία τῶν ὑψηλοτέρων παραδόσεων τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν τραυματιῶν. Τοῦ ἐζήτησα ὅτι ὠρισμένοι περιπτώσεις λιποταξίας καὶ μειωμένης ἀντιστάσεως,

ἔπρεπε νὰ ἀποδοθοῦν εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὰ στρατεύματά μας ἐμάχοντο ἀπὸ σαράντα ἡμερῶν ὑπὸ τὰς χειροτέρας τῶν συνηκῶν, λόγῳ τῶν τεραστίων δυσχερειῶν εἰς τὸν ἀνεφοδιασμόν των. Τέλος, ἀφοῦ ὑπεθυμίσα εἰς τὸν Χίτλερ τὰς ἀρκτικές καιρικές συνθήκας, πού ἐπικρατοῦσαν καὶ τὴν ἀγριότητα τοῦ τόπου, ἐτόνισα ὅτι αἱ βάσεις μας ἦσαν ἐξαιρετικῶς ἐκτεθειμένα καὶ ὅτι τοῦτο ἔθετε τοὺς ἄνδρας μας εἰς ἄκρως μειονεκτικὴν θέσιν.

»Ὁ Φύρερ μὲ ἄκουσε μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ καταφανῆ κατανόησιν. Μόλις ἐτελείωσα, μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐνέτεινε τὰς προσπάθειάς του ὅπως φέρῃ τὴν Γιουγκοσλαβίαν ἐντὸς τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος συμμαχιῶν. Σύμφωνα μὲ ἓνα μήνυμα πού εἶχε μόλις λάβει, τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμῆν. Δὲν ἐφρόνει ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ προβλήματα στὴ Βουλγαρία καὶ στὴ Ρουμανία. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ἀμέσως διαταγὰς πρὸς ἀποστολὴν τοῦ μεγαλύτερου ἀριθμοῦ μεταγωγικῶν ἀεροπλάνων πού ἦτο δυνατόν νὰ δεχθοῦν τὰ Ἑλληνικὰ ἀεροδρόμια. Καὶ μετὰ σύντομον σκέψιν, ὁ Χίτλερ μοῦ εἶπεν, ὅτι θὰ ἤθελε νὰ συναντήσῃ τὸν Ντοῦτσε, εἴτε εἰς τὸ Μπέργκοφ, εἴτε εἰς Μπρέννερ—κατὰ προτίμησιν εἰς Μπέργκοφ, διότι ἐκεῖ εἶχε στὴν διάθεσί του πλήρες τηλεφωνικὸν σύστημα καὶ χάρτας μὲ λεπτομερῆ σχέδια τῶν σχεδιαζομένων ἐπιχειρήσεων. Ὡς ἡμερομηνίαν τῆς συναντήσεως, ὑπέδειξε τὴν 14ην Δεκεμβρίου. Κατόπιν ἐπροχώρησε πρὸς ἓνα τραπέζι ὅπου εὑρίσκετο ἀπλωμένος ἓνας μεγάλος χάρτης τῆς Ἑλλάδος. Μὲ ὕψος ἐμπιστευτικόν, ὡς ἐὰν νὰ μοῦ ἀπεκάλυπτε ἓνα μυστικόν του πού δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐμπιστευθῆ στὸν Μουσολίνι, ἔβαλε τὸ δάκτυλό του ἐπάνω στὸν χάρτη καὶ ἐχάραξε μίαν γραμμὴν ἀπὸ τὸ Δυρράχιο ὡς τὸ Πόγκραδετς. «Μελετῶ σοβαρῶς, μοῦ εἶπε, τὴν πιθανότητα νὰ ἐξαπολύσω μίαν ἰσχυρὰν ἀντεπίθεσιν μὲ δύο θωρακισμένας μεραρχίας, ὑποστηριζόμενας ἀπὸ Στούκας, μὲ σκοπὸν τὴν κύκλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Αὐτὸ εἶναι πού θέλω νὰ συζητήσω μὲ τὸν Ντοῦτσε. Εἶναι ἐπεῖγον».

Δεκαπέντε ὀλόκληρες ἡμέρες ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν στιγμῆν πού ὁ Χίτλερ ἐζήτησεν ἄμεσον συνάντησιν μὲ τὸν Μουσολίνι καὶ ὅμως ἀπὸ τὴν Ρώμην δὲν εἶχε δοθῆ καμμιά ἀπάντησις. Καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Ρίμπεντροπ ἐζητοῦσε καθημερινὰ ἀπὸ τὸν δυστυχεῆ Ἀλφιέρι πληροφορίας γιὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἱταλικῶν στρατευμάτων στὴν Ἑλλάδα.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ ἐντροπὴ ὁ Ντοῦτσε ἔκαμε κάθε δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν συνάντησιν αὐτὴν, ἐξηναγκάσθη ὅμως ἀπὸ τὴν κατάστασιν πού ἐδημιουργήθη μὲ τὴν βραδύτητά του νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν Πρεσβευτὴν του εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ ἡ συνάντησις ἐγένετο. Θὰ μείνῃ δὲ ἱστορικόν τὸ ὅτι, ὁ Μουσολίνι εἶπεν εἰς τὸν Πρεσβευτὴν του πὼς λυπᾶται καθόσον δὲν εἶχε περισσότερο αἶμα νὰ κοκκινίσῃ.

Ἄλλὰ καὶ προτοῦ ὁ Μουσολίνι ἀποθαρρυνθῆ, ὁ Χίτλερ διέγνωσε τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν στρατευμάτων καὶ προσεπάθησε διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ Ἑλ-

ληνοϊταλικού πολέμου προτού ὁ Ἴταλικὸς στρατὸς ἠττηθῆ κατὰ κράτος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλβανίας. Καὶ οὕτως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1941 ἐπίσημοι διπλωματικοὶ Γερμανικοὶ κύκλοι προέβησαν εἰς διαφόρους βολιδοσκοπήσεις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν ἐὰν θὰ κατάρθωνον νὰ ἐπιτύχουν ἀνακωχὴν τοῦ πολέμου μεταξύ Ἑλλάδος—Ἰταλίας μὲ τὴν Γερμανικὴν μεσολάβησιν. Οἱ ἴδιοι κύκλοι ἐδέχοντο ἵνα ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς κρατήσῃ ὅλα τὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα κατέκτησεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἤξιον νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τὴν Γερμανίαν ἀεροπορικαὶ βάσεις εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην. Τὰ διαβήματα τῆς Γερμανικῆς προπαγάνδας ἐπανελήφθησαν ταυτόσημα καὶ ἀπὸ μέρους πολλῶν Γερμανῶν πρεσβευτῶν οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο εἰς τὰς οὐδετέρας χώρας.

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς εἰς τὴν Ἀγκυραν Φὸν Πάπεν εἶπεν εἰς τὸν Ἑλληνα Πρεσβευτὴν ὅτι ἡ Γερμανία θὰ ἔκανε κάθε δυνατὴν θυσίαν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ συμβιβασμὸν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας. Ὡσαύτως ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς Φὸν Στόρελ, μέσῳ τοῦ Οὐγγρου Στρατηγοῦ Ἀτόρτα, παρεκάλεσε νὰ προταθῆ εἰς τὸν Ἑλληνα Πρεσβευτὴν κ. Περικλῆν Ἀργυρόπουλον μεσολάβησις. Εἰς τὴν ἀρνησιν τῆς Ἑλλάδος νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Γερμανίας, ἡ τελευταία ἐσταμάτησε τελικῶς τὰς δῆθεν φιλικὰς τῆς προσπάθειας πρὸς συμβιβασμὸν Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας καὶ ἀνέλαβε ἀπειλητικὴν στάσιν.

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ ἐν Βερολίνῳ Ἑλληνας Πρεσβευτὴς κ. Ραγκαβῆς ἐτηλεγράφει ἐσπευσμένως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὴν σημειωθεῖσαν μεταστροφὴν εἰς τὴν στάσιν τῆς Γερμανίας, εἰς βᾶρος τῆς Ἑλλάδος, ὡς παρήγορον ἴσως, διὰ νὰ μετριασθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ κακὴ ἐντύπωσις τῆς Γερμανικῆς ἀπειλῆς. Τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἔφθασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἡ δευτέρα μεγάλῃ ἀγγλικῇ νηοπομπῇ προερχομένη ἐξ Αἰγύπτου, ἀποτελουμένη ἀπὸ 26 πλοῖα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καταδρομικοῦ «Καλκούτα» καὶ τεσσάρων ἀντιτορπιλικῶν. Ἡ νηοπομπὴ αὕτη μετέφερε μερικὰς χιλιάδας Αὐστραλῶν στρατιωτῶν μὲ πλήρη ἐξάρτυσιν.

Ἡ ἐποποιία τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν συνεχίζεται πάντοτε εἰς βᾶρος τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ.

Ἄλλὰ ἡ ἐποποιία αὕτη δὲν ἠμποροῦσε νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ. Εἶχε γίνοι γνωστὸν ὅτι ἡ Γερμανία ἠτοίμαζε στρατιὰν ἐνὸς Σώματος ν' ἀποστείλῃ ἐναντίον μας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἀγγλία ἤθελε νὰ μᾶς βοηθήσῃ, ἀλλὰ μὲ ὅλας τῆς τὰς προσπάθειας, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ μᾶς βοηθήσῃ ἀποτελεσματικῶς.

Ὅμιλῶν τὴν 9ην Ἀπριλίου 1940 εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας κ. Οὐίνστον Τσῶρτσιλ εἶπεν ὅτι, ἡ ἐπιφυλακτικότης καὶ οἱ δισταγμοὶ τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν Κρατῶν, εἶχον καταστήσει δύσκολον, ἀν μὴ ἀδύνατον, τὴν ὀργάνωσιν Βαλκανικῆς Ἀμύνης, καὶ ἀφοῦ διεκήρυξε μὲ στεντορειὰν φωνὴν τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ διὰ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ κατέληξεν :

«Ἡ τιμὴ μας ἀπαιτεῖ νὰ παράσχωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα κάθε δυνατὴν βοήθειαν. Ἐφ' ὅσον ἦτο ἀποφασισμένη ν' ἀντιμετωπίσῃ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ ὅλην τὴν λύσσαν τῶν Οὐννων, δὲν μᾶς ἐπετρέπετο πλέον νὰ διστάσωμεν. Ἐπρεπε νὰ συμμερισθῶμεν τὴν δοκιμασίαν. Ἐπρεπε οἱ στρατιῶται τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ πολεμήσουν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων.

»Συμβουλευθῆμεν λοιπὸν ἐκείνους ἐκ τῶν Στρατηγῶν μας ποὺ εὐρίσκοντο ἐπὶ τόπου, τὸν Στρατηγὸν Οὐέϊβελ καθὼς καὶ τὸν Στρατηγὸν Παπάγον. Ὅλοι ἐξέφρασαν τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἦτο ἀκόμη πολὺ ἀργά, διὰ νὰ καταρτίσωμεν ἓν καλὸν σχέδιον ἀμύνης καὶ ὅτι εἴχομεν ἀρκετὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας».

Ὁ μεγάλος ἡγέτης Οὐίνστον Τσῶρτσιλ ὑπελόγιζε καὶ ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν ὀργάνωσιν ἑνὸς ἀμυντικοῦ στρατοῦ, ἔστω καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ἀλλά, δυστυχῶς, ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις ἀνέτρεψε τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐλπίδας.

Τὰ γεγονότα ἐπῆλθον ραγδαία: Ἡ Γιουγκοσλαβία κατῴρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς προδοτικούς ἡγέτας αὐτῆς, οἱ ὅποιοι τὴν 26ην Μαρτίου, τὴν εἶχον συνδέσει μὲ τὸν ἄξονα. Αἱ 9 ἡμέραι, ποὺ ἐμεσολάβησαν μέχρι τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς· καὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ὀργάνωσιν τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ στρατοῦ.

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς Παῦλος, μὲ τοὺς συνεργάτας του Ζβέτκοβιτς καὶ Μάρκοβιτς, δὲν ἠκολουθήθη παρὰ ὑπὸ ἐλαχίστων ἄλλων προδοτῶν. Ἀλλὰ γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις ἐπέτυχεν τὴν ἐξάρθρωσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι εὐθύς ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἐπιθέσεως ἡ γιουγκοσλαβικὴ γραμμὴ ἀντιστάσεως εἶχε διασπασθῆ, καὶ ὅτι ὁ δρόμος ἔμενον ἐλεύθερος διὰ τὴν πορείαν τῶν γερμανικῶν φαλάγγων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ τὴν πλευροκόπησιν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Ἦτο ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, 18 Ἀπριλίου 1941, καί, ὡς νὰ μὴ ἦρκει ἡ ἀγωνία τῶν ἐν Ἑλλάδι ἰθυνόντων, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ἀλέξανδρος Κοριζῆς ἠτύοκτόνησε.

Μὲ τὸ ἄκουσμα τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεώς του ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὀλόκληρος, κατελήφθη ἀπὸ συναίσθημα φόβου καὶ λύπης.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ ὅποιος παρηκολούθει ἀπὸ τὴν γένεσιν αὐτοῦ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἐγνώριζεν ἄριστα τὰ ὅσα οἱ Γερμανοὶ ἐπιδρομεῖς καὶ κατακτηταὶ σιδηρόφρακτοι, εἶχον κάμει εἰς βάρους τῆς Πολωνίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Νορβηγίας καὶ τοῦ Βελγίου, καὶ ἀνέμενε κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, μὲ βομβαρδισμοὺς περισσότερον ἐκδηλωτικούς καὶ σκληροὺς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀκριβῶς ἀμυντικῆς ἀντιστάσεως εἰς βάρους τῶν συμμάχων αὐτῶν Ἰταλῶν· ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναμενομένης τοιαύτης ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τοῦ «ὑπερηφάνου καὶ ἀηττήτου» στρατοῦ των.

Ἐννοεῖται, ἡ ἀπογοήτευσίς δὲν εἶχεν ἀπλώσει τὴν σκιάν της μόνον εἰς

τὸν ἄμαχον πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως καὶ εἰς τοὺς διοικητὰς τῶν μεγάλων μονάδων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆς Ἀλβανίας.

Διὰ τοῦτο ἀνῆκει εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Β΄ κάθε ἔπαινος διότι εἰς τὴν θύελλαν ἐκείνην ἔστη ἀκλόνητος.

Ἀτάραχος καὶ χωρὶς νὰ καμφθῆ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἠγωνίσθη, τὸ μὲν διὰ νὰ συγκροτήσῃ νέαν Κυβέρνησιν, τὸ δέ, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς στρατηγούς τοῦ ἄλβανικοῦ μετώπου, ἀπὸ τοῦ νὰ παραδώσουν τὸν θριαμβευτὴν ἑλληνικὸν στρατόν, ἀμαχητί, εἰς τὰς προελαυνούσας γερμανικὰς φάλαγγας.

Δυστυχῶς δὲν κατώρθωσε νὰ μεταπέισῃ καὶ φρονηματίσῃ τοὺς στρατιωτικούς ἡγέτας· καὶ οἱ τελευταῖοι, πρωτοβούλως καὶ μὲ ἰδικὴν των εὐθύνην ὑπέγραψαν τὴν ἀτιμωτικὴν ἐκείνην ἀνακωχὴν διὰ τῆς ὁποίας, ὁ ἐπὶ ἕξ μῆνας νικῶν ἑλληνικὸς στρατός, ἀπεσυνετέθη.

Ἀπὸ τῆς 20ῆς Ἀπριλίου ὁ γερμανικὸς στρατὸς προήλανε θριαμβευτῆς πρὸς τὸν Ὀλυμπον.

Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποθαρρυνθῆ. Εἰς Συμβούλιον τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, κληθεὶς, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Μιχαλακόπουλος, ὁ ὁποῖος, παρακολουθήσας αὐτοπροσώπως κατ' αὐτὸ τὰς συνομιλίαις, συνώψισε τὰς ἐντυπώσεις του μὲ τὰς ὀλίγας αὐτὰς χαρακτηριστικὰς λέξεις, εἰς τὸ βιβλίον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνικὸν Πῦρ», (βλ. αὐτόθι σελ. 17) :

«Ἐπέστρεψα εἰς τὸ σπίτι μου ἐξηντλημένος, στενοχωρημένος καὶ συντετριμμένος, ἀλλὰ μὲ αἴσθημα βαθέος θαυμασμοῦ διὰ τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς τραγικὰς αὐτὰς ὥρας ποὺ ἠκολούθησαν τὴν κατάρρευσιν τῆς Κυβερνήσεως Κοριζῆ, ἐστάθη ἀκλόνητος, περιφρονῶν κάθε ἰδέαν συμβιβασμοῦ, κρατῶν ὑψηλὰ τὴν φλεγομένην δάδα τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως».

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ

Ὅταν καὶ ἡ τελευταία ἐλπίς ἀντιστάσεως εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα ἐξέλιπεν, ὁ Βασιλεὺς δὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀλλὰ, τὴν 25ην Ἀπριλίου 1941, ἔφθασεν εἰς τὰ Χανιά Κρήτης, ὅθεν ἐπρόκειτο νὰ συνεχίσῃ τὸν ἄνισον ἀγῶνα, διὰ τῶν ὀλίγων ἑλληνικῶν καὶ συμμαχικῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι συνεκεντρώθησαν, κατὰ τῆς νεοφανοῦς ἐπιθέσεως τῶν Γερμανῶν δι' ἄλεξιπρωτιστῶν καὶ ἀεραγημάτων.

Τὸν Βασιλέα συνώδευον ὁ τέως Πρωθυπουργός του Ἐμμανουὴλ Τσουδερός, καὶ οἱ Ὑπουργοὶ του Σακελλαρίου, Δημητρακάκης, Νικολαΐδης, Νικολοῦδης, Μανιαδάκης, Δημητράτος, Κορτζᾶς, Σέκερης, Θεοφανίδης, καὶ Βαρβαρέσσος.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συνεπληρώθη εἰς τὰ Χανιά καὶ διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἐμμανουὴλ Τζαννακάκη.

Ὅπως ἡ ἔνδοξος πόλις τῆς ἠρωϊκῆς μεγαλονήσου, κατέστη, προσωρινῶς πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν, σπεύδουσαι

αί γερμανικάι φάλαγγες, έπροχώρησαν άνεμπόδιστοι πρὸς τὴν άθάνατον έλληνικήν πρωτεύουσαν, τὰς Ἀθήνας.

Καί, τὴν 27ην Ἀπριλίου, αἱ Ἱστορικάι Ἀθηναί, «τὸ δαιμόνιον πτολίεθρον», ἡ μήτηρ τῶν τεχνῶν καὶ ὁ ναὸς τῆς σοφίας, έπιπτον ὑπὸ τὸ βαρύγδουπον πέλημα τῶν Γερμανῶν.

Ἡ έρυθρά σημαία των, με τὸν άγκυλωτὸν σταυρὸν, νικήτρια—έως τότε—τῶν ἰσχυρῶν, ὑψώνετο καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐκεῖ, ὑπερήφανος καὶ άγέρωχος, ὁ έλληνικός Παρθενῶν, άκατάλυτον σύμβολον τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος, τὴν άνειδίazen άπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μεγαλείου του, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς άδουλώτου δουλείας· διότι νικήτρια τῶν ἰσχυρῶν, ὅπως εἶπομεν, άπεφάσισε νά στεφθῆ εἰς τοὺς πόδας του, ἰταμή καὶ άδιάντροπος, νικήτρια καὶ τῶν ἡρωϊκῶν άδυνάτων. Ἐκεῖ, βαρύθυμος καὶ σύννους, ἡ Παλλάς Ἀθηναῖ, σοφῆ καὶ θεϊκῆ πάντοτε, έδιδε τὸ συναίσθημα τῆς έθνικῆς ὑπεροχῆς καὶ τὴν άνάγκην τῆς καρτερίας καὶ προεξώφλει βεβαίαν τὴν πτώσιν αὐτῆς τῆς άσεβοῦς καὶ αὐθάδους σημαίας με τὸν σταυρὸν τὸν άγκυλωτὸν.

Ἄλλ' ἄς παρακολουθήσωμεν τὸν Βασιλέα εἰς Κρήτην, καὶ ἄς διαπιστώσωμεν τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν Αὐτοῦ, μόλις συγκρατουμένην άλλωστε, διὰ τὴν ὑποδοχήν, τὴν κατανόησιν καὶ τὴν συμπαράστασιν τοῦ λαοῦ.

Δι' αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς έγκαρτέρησε καὶ άνενέωσε, εἰς Κρήτην, τὸ θάρρος Αὐτοῦ.

Δι' αὐτοῦ έπορεύθη καὶ προήχθη εἰς τὴν άπόφασιν, ἡ ὁποία άπετέλεσε τὴν ὁδὸν τῆς άθανασίας.

Ὁ Βασιλεὺς έγνώριζεν, ὅτι οἱ πραγματικοὶ ἦρωες εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν έπρόκειτο νά εἶναι, ὅπως καὶ ἦσαν, οἱ μεγάλοι, γενναῖοι καὶ άνώνυμοι πολῖται.

Καὶ εὐτυχῶς διὰ τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος, ὁ Βασιλεὺς ἦτο άντάξιος τοῦ λαοῦ καὶ ἡ συνισταμένη τῶν άρετῶν του. Λαὸς ἰστάμενος χαμηλότερον θά τὸν έσυρεν, άσφαλῶς, πρὸς τὰ κάτω...

Ὁ Βασιλεὺς εἰς Κρήτην, έτέθη άμέσως ἐπὶ τὸ έργον.

Ἐκαμε τὰς διαπιστώσεις του καὶ προῆλθεν άμέσως εἰς συνεννόησιν με τὸν άντιστράτηγον Φράϋμπεργκ. Οὗτος κατελθὼν εἰς Κρήτην άνέλαβεν άπὸ τὸν στρατηγὸν Οὐέστον τὴν άρχηγίαν τῶν αὐτόθι εύρισκομένων συμμαχικῶν καὶ έλληνικῶν δυνάμεων.

Οἱ Ἕλληνες άξιωματικοὶ καὶ ὁ Βασιλεὺς, οἱ ὁποῖοι έφαντάζοντο ὅτι μετὰ έξάμηνον παραμονὴν τῶν Ἀγγλων εἰς τὴν Κρήτην θά τὴν εἶχον καταστήσει άπόρρητον φρούριον, δέν έβράδυνον δυστυχῶς ν' άντιληφθοῦν ὅτι οὐδέν έπραξαν οὔτοι· διότι ὄχι μόνον ὄχυρωματικά έργα κατεσκευασμένα, άλλὰ οὔτε φωλεαὶ πολυβόλων ὑπῆρχον.

Αἱ δυνάμεις καὶ τὰ πολεμικά μέσα τὰ ὁποῖα θά έξησφάλιζον τὴν άμυναν τῆς Κρήτης, άπὸ τὴν μετὰ πεποιθήσεως πλέον, άναμενομένην γερμανικήν έπίθεσιν, ἦσαν 13.000 Ἀγγλοι, 7.000 Νεοζηλανδοί, 6.000 περίπου Αὐστραλοί, 1.000 περίπου Κύπριοι κλπ.

Οὗτοι ἀπετέλουν τὴν βρεττανικὴν δύναμιν. Ἄλλὰ μέρος αὐτῶν, καὶ μάλιστα σημαντικόν, ἦτο τελείως ἄοπλον.

Τὴν δύναμιν αὐτὴν συνεπλήρωνόν 10.000 στρατιῶται Ἕλληνες, 600 περίπου Ἰκάροι χωρὶς ἀεροπλάνα, 350 Εὐέλπιδες καὶ περὶ τοὺς 2.500 χωροφύλακες. Ἄλλὰ δυστυχῶς οὔτε αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἐξωπλισμέναι κατὰ μέγα μέρος αὐτῶν.

Γενικῶς, ἐλάχιστα ἦσαν τὰ ἀντιαεροπορικὰ τηλεβόλα, ἀκόμη δὲ ὀλιγώτερα τὰ ἀντιαρματικὰ καὶ ἐλάχισται αἱ παράκτιοι πυροβολαρχαίαι, ἐφωδιασμέναι μὲ ὄλως ἀνεπαρκῆ πυρομαχικά.

Μὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπισθῆ ἡ ἐχθρική ἐπίθεσις, ἡ ὁποία ἐπῆρχετο μὲ ὄλον τὸν πλοῦτον τῶν νεωτέρων ὀπλων, τὰ ὁποῖα ἡ Γερμανία εἶχεν ἀπὸ μακροῦ ἐτοιμάσει.

Ἡ ἀεροπορικὴ ἄμυνα τῆς Κρήτης εὐρίσκετο εἰς χειροτέραν κατάστασιν. Διέθετεν αὐτὴ πέντε καταδιωκτικὰ φέριμα «Χαρρικαίην» καὶ ἕως 12 βομβαρδιστικὰ καὶ μερικὰ παλαιὰ «Γκλοντιέϊτορς». Τὸ ὄλον ὄχι περισσότερα τῶν 35 ἀεροπλάνων. Μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἔμενεν ἀκόμη ἐλευθέρη ἡ Κρήτη καὶ ἔκτοτε ἤρχισαν οἱ συστηματικοὶ βομβαρδισμοὶ τῶν ἀεροδρομίων τῆς, τοῦ Μάλεμε, τοῦ Ἡρακλείου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνυπολογίστου Ρεθύμνου.

Παραθέτομεν κατωτέρω, τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ τὰς διαταγὰς, τηλεγραφήματα κλπ., τὰ ὁποῖα ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ἐμφαίνεται ἡ μεγάλη προσπάθεια διὰ τὴν πρωτοφανῆ ἀντίστασιν κατὰ τὴν 20ῆν—29ην Μαΐου 1941.

ΟΙ ΕΥΕΛΠΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ

Τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Μαΐου 1941 οἱ Εὐέλπιδες ἐπαναστατοῦν, δρᾶν τὴν σημαίαν τῆς Σχολῆς, ἐπιβιβάζονται αὐτοκινήτων καὶ διὰ τῆς Σπάρτης—Γυθείου διαπεραιώνονται εἰς Κολυμπάρι Κρήτης.

Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Κισσάμου—Σελίνου, Εὐδόκιμος, ἐγκαθιστᾷ τὴν Σχολὴν εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Γωνιᾶς, εὐλογεῖ τὴν Σημαίαν καὶ ἀρχίζει ἡ πολεμικὴ προπαρασκευὴ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν μέχρι τῆς ἡμέρας ποῦ ἡ Ἀεροπορία τοῦ ἐχθροῦ ἔκαμε τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης, κουβαλώντας μὲ τὰ φτερά τῆς τὸν πύρινον θάνατον.

Οἱ Εὐέλπιδες τότε, τὰ ἀμούστακα αὐτὰ παιδιὰ, ἔλαβον μέρος εἰς τὴν σκληροτέραν μάχην ποῦ θὰ ἐδόξαζε τὴν Κρήτην διὰ μίαν ἀκόμη φοράν.

Οἱ πρῶτοι Εὐέλπιδες οἱ ὁποῖοι εὔρον τὸν ἔνδοξον θάνατον ὀνομάζοντο: 1) Ἰατρούλης καὶ 2) Σωτηρόπουλος.

Οἱ Εὐέλπιδες, οἱ αὐριανὲς ἐλπίδες τοῦ Ἔθνους, προσέθεσαν μίαν ἀκόμη σελίδα δόξης εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας καὶ εἰς τὴν βίβλον τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων.

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑ-
ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΙΔΙΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ
Ἐναγκαστικοὶ Νόμοι, Ἐγκύκλιοι Διαταγαί, Κανονισμοὶ
καὶ Πολεμικαὶ Ἀνακοινώσεις

Ἄριθ. Ἐμπ. 1658

Χανιά τῆ 29 Ἀπριλίου 1941

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πρὸς

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

(Δ/σιν Προσωπικοῦ)

Ἐνταῦθα

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι χθὲς ἐπεβιβάσθησαν ἅπαντες οἱ Ἰταλοὶ Ἀξιωματικοὶ αἰχμάλωτοι ἀνερχόμενοι εἰς 576 ὡς καὶ οἱ ὑπηρεταὶ τούτων Ἰταλοὶ στρατιῶται αἰχμάλωτοι ἀνερχόμενοι εἰς 142.

Ἡ ἐπιβίβασις ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Νταλένι» ἔληξε τὴν 22αν ὥραν.

ΧΡ. ΚΙΤΣΟΣ

Ἐποστράτηγος

Κοινοποιήσις:

Ἀρχηγεῖον Βρετ. Δυνάμεων

(Τ. Σ.) Ἐπουργεῖον Στρατιωτικῶν
Δ)σις Προσωπ.

Ἄριθ. Ἐπ. Πρ. 9

1-5-41

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΗΝΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα Ἀπρίλιον ἔχομεν ν' ἀναφέρωμεν τὰς ἐξῆς πληροφορίας ἃς ἠρύσθημεν σήμερον παρ' ἀξιοπίστου πληροφοριοδότης μας.

Ὁ Καγιὸς Νικήτας, ἐργοστασιάρχης ναυτιλιακῶν εἰδῶν ἐν Καλύμνῳ Δωδεκανήσου, δραπετεύσας τῆ 12-4-41 ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς ὡς ἄνω νήσου, καταθέτει τὰ ἐξῆς :

Οἱ Ἰταλοὶ, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου, εἰς διάστημα τεσσάρων (4) ἡμερῶν, διὰ τεσσάρων (4) βενζινοπλοίων, μετέφερον ἅπασαν τὴν ἐφεδρικήν ποσότητα βενζίνης ἐκ τῆς νήσου Λέρου εἰς τὴν νήσον Κῶ καὶ εἰς τὸ χωρίον Τικάκι τῆς νήσου, κείμενον βορειοδυτικῶς τοῦ λιμένος καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑξ (6) χιλιομέτρων.

Παραπλησίως εἰς τὸ χωρίον Τικάκι καὶ δυτικῶς εἰς ἀπόστασιν πενήκοντα (50) περίπου μέτρων ὑπάρχει μία λίμνη εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἄρχονται αἱ οἰκίαι χωρίου, νεοοικοδομηθέντος ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν,

Ἐκείνη ἡμερὰ, ὅταν ἐγένετο μετοικεσία καὶ ἐγκατάστασις ἀποκλειστικῶς Ἰταλικῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐκεῖ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐναποθηκεύθησαν 750 εἰσέτι τόννοι βενζίνης.

Ἐπίσης εἰς τὴν Νήσον Κῶ μετεφέρθησαν διὰ βενζινοπλοίων δύναμις 15.000 Ἰταλικῶν Στρατοῦ καὶ ἐγκατεστάθησαν οὗτοι εἰς Στρατῶνας κειμένους νοτιοανατολικῶς τοῦ λιμένος ἔνθα κεῖται καὶ τὸ Διοικητήριον τῆς Νήσου.

Οἱ τε στρατῶνες καὶ τὸ διοικητήριον ἐβομβαρδίσθησαν προσφάτως παρ' Ἀγγλικῶν ἀεροπλάνων τῶν ὁποίων αἱ βόμβαι ἔπεσαν 50—60 μέτρα μακρὰν τῶν στρατῶνων καὶ τοῦ Διοικητηρίου.

Τέλος ἐπληροφόρηθημεν ὅτι καὶ τὸ Τελωνεῖον τῆς Νήσου Κῶ εἶναι ὑπερπλήρες πυρομαχικῶν, ὅτι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν Νήσων ἐν γένει εὐρίσκεται εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τὸν μῆνα Ἀπρίλιον καὶ ὅτι ὁ λαὸς πεινᾷ ἔλλειψει τροφίμων.

Ἡράκλειον τῆ 1ῆ Μαΐου 1941

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος

Ε. ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗΣ

Ταγ)ρχης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ II Ἐπιτελικὸν Γραφεῖον.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Δ)ΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Ἀριθ. πρωτ. Α.Π. 6

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: Περί τῶν Ἀξ)κῶν, Ἀν)στῶν καὶ Μον. Ἀξιωμακῶν καταφυγόντων ἐνταῦθα.

Συμφώνως σχετικῆ ἀνακοινώσει ἡμῶν, κοινοποιηθεῖση ὑμῖν καὶ δημοσιευθησομένη εἰς ἀπάσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἐκδιδομένας ἐφημερίδας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 73 διαταγῆς ἡμῶν, ἅπαντες οἱ εἰς τὴν νήσον καταφυγόντες ἐκ λοιπῆς Ἑλλάδος ἀξιωματικοί, ἀνθυπασπισταὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ ὑποχρεοῦνται ὅπως παρουσιασθῶσιν ὑμῖν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀνωτέρω προκηρύξεως, πλὴν τῶν μὲ φύλλα ἀναρρωτικῶν ἢ κανονικῶν ἀδειῶν ἀφιχθέντων, οἵτινες παρουσιασθήσονται ὑμῖν ἅμα τῇ λήξει τῆς ἀδείας των.

Τὰ Φρουραρχεῖα τῆς Νήσου ὑποχρεοῦνται ὅπως τοὺς ἀνωτέρω ἀναγράφωσιν εἰς εἰδικὸν πρὸς τούτοις βιβλίον, μεθ' ὃ νὰ ὑποβάλωσιν ἡμῖν ὀνομαστικὴν κατάστασιν.

Ἐπειδὴ ἐνδέχεται ἔνιοι ἐκ τῶν τοιούτων Ἀξιωματικῶν, Ἀνθυπασπιστῶν καὶ Μονίμων Ὑπαξιωματικῶν νὰ μὴ κέκτηνται καὶ τὴν ιδιότητα ταύτην, ἐντελλόμεθα ὅπως τὰ Φρουραρχεῖα λαμβάνωσι παρ' ἑκάστου ἐκ τούτων ὑπεύθυνον δηλώσιν, ἣν θὰ συντάσσωσι ἰδιοχείρως καὶ ἐν γνώσει τῶν συνεπειῶν τοῦ Νόμου περὶ ψευδοῦς δηλώσεως, ἐν ἣ θ' ἀναφέρωσι τὰ ἑξῆς :

Διὰ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἀνθυπασπιστάς, ὀνοματεπώνυμον, ὄνομα πατρός, βαθμόν, ὄπλον ἢ Σῶμα, μόνιμος ἢ ἐφεδρος ἐκ μονίμων ἢ ἐξ ἐφέδρων, τόπον καταγωγῆς (χωρίον, ἐπαρχία, Νομός), χρονολογίαν γεννήσεως, μονάδα εἰς ἣν ὑπηρετεῖ, χρονολογίαν ἀνακλήσεως (διὰ τοὺς ἐφέδρους ἐν γένει).

Διὰ τοὺς μονίμους Ὑπαξιωματικούς :

Ὄνοματεπώνυμον, ὄνομα πατρός, ὄπλον ἢ Σῶμα, τόπον καταγωγῆς (χωρίον, ἐπαρχία, Νομός), χρονολογίαν γεννήσεως, μονάδα εἰς ἣν ὑπηρετεῖ.

Αἱ τοιαῦται ὑπεύθυνοι δηλώσεις συντασσόμεναι ἐνώπιον Ἀξιωματικοῦ τοῦ Φρουραρχείου καὶ θεωρούμεναι δεόντως διὰ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς νὰ ὑποβάλλωνται ἡμῖν μετὰ τῆς σχετικῆς ὀνομαστικῆς καταστάσεως.

Τοιαῦται δηλώσεις νὰ ὑποβληθῶσιν ἡμῖν τάχιστα καὶ διὰ τοὺς Ἀξιωματικούς καὶ Ἀνθυπασπιστάς ὧν ἔχουσι ὑποβληθῆ ὀνομαστικαὶ καταστάσεις μέχρι λήψεως τῆς παρούσης, προσκαλουμένων πρὸς τούτοις ἐπειγόντως εἰς τὸ Φρουραρχεῖον.

Ἐν ταῖς ἀνωτέρω δηλώσεσιν, ἐκτὸς τῆς θεωρήσεως ἣν θὰ ἐνεργήσωσι τὰ Φρουραρχεῖα, θ' ἀναγράφωσι καὶ πλεον ταῦτα ἐὰν διεπιστώθῃ ἢ μὴ ἢ ταυτότης τῶν ἀνωτέρω ἐκ τυχόν εἰς χεῖρας των εὔρισκομένων δελτίων ταυτότητος.

Ἡ καθ' ἡμᾶς Δ)σις Προσωπικοῦ πρὸ πάσης διαταγῆς τοποθετήσεως τούτων νὰ καταβάλῃ κάθε δυνατὴν προσπάθειαν ἐξακριβώσεως τῆς ιδιότητος τῶν ἀνωτέρω.

Χανιά τῆ 2α Μαΐου 1941

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
καὶ Ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν
Ε. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Δ)σις Προσωπικοῦ

Παράληπται:
Φρουραρχεῖα Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου
Δ/σιν Προσωπικοῦ
Δ/σιν Ἐπιμελητείας

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Ἐναγκ. Νόμος ὑπ' ἀριθ. 3001)1941 «περὶ διαγραφῆς τῶν στελεχῶν τοῦ Στρατοῦ τῶν Ἀντιστρατήγων Τσολάκογλου καὶ Δεμέστιχα καὶ τοῦ Ὑποστρατήγου Μπάκου».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπεφασίσασαμεν καὶ διατάσσομεν:

Διαγράφομεν,

Τῶν στελεχῶν τοῦ τε ἐνεργοῦ καὶ ἐφέδρου Στρατοῦ τοὺς κάτωθι Ἀνωτάτους Ἀξιωματικούς, διότι ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν αὐτῶν καὶ πράξεων, τυγχάνοντες ἐν τῷ Μετώπῳ Διοικηταὶ Μεγάλων Στρατιωτικῶν Μονάδων, ἐγένοντο ἐπιλήσμονες τοῦ ὄρκου των καὶ τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα, τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Χώρας ὑποχρεώσεων των καὶ ὑπέγραψαν ἀνακωχὴν ἀνευ ἐξουσιοδοτήσεως Ἡμῶν καὶ κατόπιν ἐδέχθησαν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς βάρος τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους ὡς ἐκτελεστικὰ ὄργανα τῶν κατακτητῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν διώκουν καὶ ὠδήγουν τὰ νικηφόρα Ἑλληνικὰ στρατεύματα:

- 1) Ἀντιστράτηγος Τσολάκογλου Γεώργιος τοῦ Κων)νου.
- 2) Ἀντιστράτηγος Δεμέστιχας Παναγιώτης τοῦ Πέτρου.
- 3) Ὑποστράτηγος Μπάκος Γεώργιος τοῦ Ἀναστασίου.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Α.Ν. ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Χανίοις τῇ 2ᾳ Μαΐου 1941

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

ΕΜΜ. Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Τὰ Μέλη :

Ἄλ. Σακελλαρίου, Στ. Μ. Δημητρακάκης, Παν. Νικολαΐδης, Θ. Νικολοῦδης, Κ. Μανιαδάκης, Α. Δημητράτος, Γ. Ε. Κορτζᾶς, Ε. Γ. Σέκερης, Σ. Β. Θεοφανίδης.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ σφραγὶς τοῦ Κράτους

Ἐν Χανίοις τῇ 2ᾳ Μαΐου 1941

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς

ΣΤ. Μ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΚΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΒ'.

Ἄριθ. Πρωτ. 8.

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: Συγκρότησιν Στρατιωτικῶν Διαμερισμάτων.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν Νόμον περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ ἐντελλόμεθα τὰ κάτωθι :

Συγκροτοῦμεν,

Στρατιωτικὰ διαμερίσματα ἀνὰ ἓν δι' ἕκαστον Νομὸν ὑπὸ τὰς κάτωθι ὀνομασίας καὶ ἔδρας:

- I Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα : Ἔδρα Χανιά.
- II Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα : Ἔδρα Ρέθυμνον.
- III Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα : Ἔδρα Ἡράκλειον.
- IV Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα : Ἔδρα Νεάπολις.

Τὰ στρατιωτικὰ ταῦτα διαμερίσματα διοικούμενα παρὰ Ἀνωτάτων ἢ Ἀνωτέρων Ἀξιωματικῶν ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ ἔχουσι ἐπιτελεῖον οὔτινος ἢ σύνθεσις καθορίζεται ὑπὸ τῶν Πινάκων συνθέσεων.

Ἡ δικαιοδοσία τῶν Διοικητῶν Στρατιωτικῶν Διαμερισμάτων ἔσεται Διοικητοῦ Ταξιαρχίας.

Ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑκάστου τῶν Διοικητῶν Στρατ. Διαμερισμάτων ὑπάγονται ἀπὸ ἀπόψεως Διοικήσεως, ἐκπαιδεύσεως καὶ τακτικῆς χρησιμοποίησεως τὰ ἐν τῇ περιοχῇ του εὐρισκόμενα :

- 1) Τὰ τάγματα ἐκπαιδεύσεως.
- 2) Τὰ ἔμπεδα Πεζικοῦ.
- 3) Τὰ Φρουραρχεῖα.
- 4) Τὰ Τμήματα Πολιτοφυλακῆς
- 5) Τὰ Στρατιωτικὰ Ἀναρρωτήρια, πλὴν τοῦ Νοσοκομείου Χανίων, ὑπαγομένου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.
- 6) Τὰ Τμήματα Χωροφυλακῆς μόνον ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς χρησιμοποίησεως.

Τὰ Τάγματα ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐμπεδα τῶν Στρατ. Διαμερισμάτων διατηρήσωσι τὴν οικονομικὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Παράληπται:

Στρατ. Δ/σις Κρήτης—Φρουραρχεῖα Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου—I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII Τάγματα Ἐκπαιδεύσεως—Στρατ. Ἀν)ριον Χανίων, Ἡρακλείου—Στρατ. Νοσοκομεῖον Χανίων.

Χανιά τῇ 4ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
καὶ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν
Ε. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Δ/σις Προσωπικοῦ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Ἄριθμ. Πρωτ. Α.Π. 9

Περίληψις : Ἄποστολαὶ Διοικητῶν Στρατ. Διαμερισμάτων.

Πρὸς

ΤΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΤΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ

I. Προκειμένου νὰ διασφαλισθῆ ἡ Νῆσος ἀπὸ πάσης ἀποπειρας ἐχθρικής προσβολῆς ἀπὸ θαλάσσης ἢ ἀέρος, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸσον τὰς γεωγραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς συνθήκας τῆς Νήσου, ὅσον καὶ τὰς Συγκοινωνιακὰς τοιαύτας, ιδρύσαμεν τὰ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 8)5-5-41 Διαταγῇ Ὑμῶν Στρατιωτικὰ Διαμερίσματα.

- 1) I Διαμέρισμα Χανίων μὲ ἔδραν τὰ Χανιά.
- 2) II » Ῥεθύμνης μὲ ἔδραν Ῥέθυμνον.
- 3) III » Ἡρακλείου μὲ ἔδραν Ἡράκλειον.
- 4) IV » Λασηθίου μὲ ἔδραν Νεάπολιν.

II. Ἡ εἰς Ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας σύνθεσις τοῦ Ἐπιτελείου ἐκάστου Στρατ. Διαμερίσματος καθορίζεται ὡς ὁ συνημμένος πίναξ, προσωρινῶς καὶ μέχρι ἐξοικονομήσεως Προσωπικοῦ, ὅποτε δυνατόν νὰ ἐνισχυθῆ, ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν.

III. Δύναμις τῶν Διαμερισμάτων :

Ὑπὸ τὰς ἀμέσους Διαταγὰς ἐκάστου Διοικητοῦ Διαμερίσματος ὑπάρχονται :

1) Πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Διαμερίσματος ἐδρεύοντα Στρατιωτικὰ Τμήματα.

2) Τὰ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Διαμερίσματος λειτουργοῦντα σήμερον ἢ ἰδρυθησόμενα Φρουραρχεῖα καὶ Ἐμπεδα.

3) Τὰ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Διαμερίσματος ἐδρεύοντα Τμήματα Χωροφυλακῆς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τακτικῆς χρησιμοποίησέως των καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

4) Τὰ ὀργανωθέντα ἤδη καὶ ὀργανωθησόμενα Τμήματα Πολιτοφυλακῆς.

5) Τὰ Στρατ. Νοσοκομεῖα καὶ Ἀναρρωτήρια τὰ ἐν τῇ περιοχῇ ἐκάστου Διαμερίσματος, πλὴν τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Χανίων, ὑπαγομένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

IV. Δικαιοδοσία Διοικητοῦ Διαμερίσματος :

Ἡ τοιαύτη Διοικητοῦ Ταξιαρχίας.

V. Ἀποστολή :

Διὰ καταλλήλου τοποθετήσεως τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Διαμερίσματος ἐνόπλων δυνάμεων καὶ προσώπων θὰ ἐξασφαλισθοῦν :

1) Ἡ αὐστηρά καὶ διηνεκὴς ἐπιτήρησις τῶν σημείων τῶν ἀκτῶν τῶν προσφύρων πρὸς ἐχθρικήν ἀπόπειραν ἀποβάσεως.

2) Εἰς περίπτωσιν τοιαύτης ἀποπείρας, ἀπόκρουσις αὐτῆς διὰ παντός· μέσου καὶ πάσης θυσίας.

3) Διὰ καταλλήλου κατανομῆς, ὡσαύτως, ἀναλόγων Τμημάτων καὶ ἐν συνεννοήσει καὶ διαρκεῖ συνδέσμῳ μετὰ τῶν Ἀρχῶν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῶν Τμημάτων Πολιτοφυλακῆς, ἐπιτήρησις ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς τοῦ Διαμερίσματος καὶ ἰδίᾳ τῶν περὶ Ἀεροδρόμια, Πυροβολεῖα, Ἀποθήκας, χώρων πρὸς ματαίωσιν καὶ ἄμεσον ἐξουδετέρωσιν πάσης ἀποπείρας δράσεως Ἀλεξιπτωτιστῶν ἢ Ἀεραγημάτων.

4) Ἡ συνεχὴς καὶ ἐντατικὴ ἐκπαίδευσις τῶν χρηζόντων τοιαύτης Τμημάτων, ἢ ἀνύψωσις τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ ἠθικοῦ των, ὥστε τάχιστα νὰ δημιουργηθῆ ἐν Κρήτῃ Στρατιωτικὴ Δύναμις ἐμπνεομένη ὑπὸ μόνῃς τῆς ιδέας τῆς ὑπὲρ τῆς Πατρίδος θυσίας.

VI. Λόγῳ τῶν ἐδαφικῶν καὶ συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν τῆς Νήσου, εἶναι γνωστὸν ὅτι, οὐ μόνον εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης, ἢ ἐγκαίριος ἐπέμβασις μιᾶς κεντρικῆς Διοικήσεως εἶναι ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἡρεμωτέρας συνθήκας ἀκόμη τυγχάνει δύσκολος, ἀφίεται εἰς τοὺς Διοικητὰς τῶν Διαμερισμάτων τὸ δικαίωμα νὰ ἀναπτύξουν ἅπασαν τὴν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν προωρίσθησαν πρωτοβουλίαν ἐνεργείας, τόσον διὰ τὴν κατάλληλον χρησιμοποίησιν τοῦ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἤδη, ἢ διατεθησομένου Προσωπικοῦ, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ λύσιν παντός ἀναφυόμενου ζητήματος, θέτοντες κατόπιν τοῦτο ὑπ' ὄψιν ἡμῶν διὰ τὴν ἐγκρισιν, ἐφ' ὅσον οἱ Νόμοι καὶ Κανονισμοὶ ἀπαιτοῦν τοιαύτην.

VII. Εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ μετακίνησιν τοποθετουμένων ἤδη Τμημάτων, αὕτη προσωρινῶς καὶ λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν, θὰ γίνεται μόνον κατόπιν ἐγκρίσεώς μου, αἰτουμενῆς ἐγκαίρως.

VIII. Ὁ ἀνωτέρω καθορισθεὶς τρόπος ἀμύνης τῆς Νήσου, εἶναι ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν Νήσον ἀπὸ πάσης ἐξωθεν προσβολῆς.

Ἀπαιτεῖ ὅμως Ἀρχηγούς δυναμένους καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰ ἐμψυχώσουν, ἀλλὰ καὶ ἀποφασισμένους ἐπὶ οἰαδήποτε θυσίᾳ, νὰ μὴ ἐπιτρέψουν νὰ πατηθῆ τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης ἀπὸ ἐχθρόν.

Ἡ Κυβέρνησις ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ ὀρισθέντες διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, θ' ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἐκλογή της ὑπῆρξεν ἐπιτυχῆς.

Χανιά τῆ 4ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
καὶ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν
ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Κοινοποιήσις:

Ἀρχηγεῖον Βρεττανικῶν Δυνάμεων.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Δ)σις Προσωπικοῦ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Δ)ΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΒ, ΙΙΙ

Αριθ. Πρωτ.

Ακριβές αντίγραφον

ΟΔΗΓΙΑΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΩΝ

Πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς ἐνεργείας ἀλεξιπτωτιστῶν, καταστολὴν ἐνεργείας τυχόν ἀναρχικῶν στοιχείων καὶ κατασκοπείας τοῦ ἐχθροῦ ὡς καὶ πρὸς παρεμπόδισιν ἐχθρικῆς ἀποβάσεως εἰς διαφόρους ὄρους μὴ φυλασσομένους ὑπὸ Στρατιωτικῶν Τμημάτων, θ' ἀνασυγκροτηθῶσιν αἱ ἤδη ὑπάρχουσαι Μονάδες Πολιτοφυλάκων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κάτωθι στοιχείων :

I. Εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν θὰ ὀργανωθῆ Ἰόχος Πολιτοφυλάκων δυνάμεως μεταβλητῆς ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος ἐκάστης ἐπαρχίας, ἀπὸ ἀπόψεως δυνατότητος ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Ἰόχοι οὗτοι θὰ ὑπάγωνται ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τῶν Διοικητῶν τῶν Πολιτοφυλάκων, οἱ ὅποιοι θὰ κατευθύνωσι τὴν ὄλην ἐνέργειαν.

Ἐκαστος Ἰόχος θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ Διμοιρίας (ἐκάστη Διμοιρία ἀπὸ Ὀμάδας) Πολιτοφυλάκων μὲ ἔδρας σημεῖα τὰ ὅποια προσφέρονται δι' ἐχθρικὴν ἐνέργειαν καὶ ἄτινα ἔχουσι ζωτικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἀμυναν τῆς νήσου ὡς π.χ. χῶροι προσφερόμενοι διὰ προσγείωσιν, κόμβοι συγκοινωνιῶν, σημεῖα δυνατῆς ἀποβάσεως τοῦ ἐχθροῦ κ.λ.π.

II. Ἡ στελέχωσις τῶν διαφόρων Τμημάτων Πολιτοφυλάκων νὰ γίνῃ μὲ βάσιν τὰ κάτωθι :

Ὡς Διοικηταὶ Ὀμάδων νὰ ὀρισθῶσιν παλαιοὶ Ὀπλαρχηγοὶ ἀποδεδειγμένης ἰκανότητος καὶ ἀκραιφνῶν ἐθνικῶν φρονημάτων, ὡς Διοικηταὶ δὲ Διμοιριῶν κατ' ἀρχὴν Ἀξιωματικοὶ καί, ἐν ἑλλείψει, Ὀπλαρχηγοί.

Ὡς Διοικηταὶ Ἰόχων ἀπαραιτήτως δέον νὰ ὀρισθῶσιν Ἀξιωματικοί.

III. Ἰδιαιτέρα προσοχὴ νὰ δοθῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Πολιτοφυλάκων, ὥστε τ' ἀποτελέσματα νὰ μὴ εἶναι ἀρνητικά. Ἀπαντες οἱ Πολιτοφύλακες, πρὸς διακρίσιν, θὰ φέρωσιν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, ταινίαν μὲ τὰ ἐθνικὰ χρώματα, θὰ παραμένωσι δὲ εἰς τὰς ἔδρας τῶν ὀμάδων τῶν, δυνάμενοι νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἐργασίας τῶν, ἔχοντες ὁμως τὴν δυνατότητα ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος νὰ συγκεντρωθῶσι.

IV. Νὰ ἐξασφαλισθῆ ὁ σύνδεσμος (τηλ)κῶς διὰ ποδηλατιστῶν, ἐπίπλων κλπ.) μεταξὺ Ὀμάδων καὶ Διμοιριῶν, Διμοιριῶν καὶ Ἰόχων καὶ τέλος μεταξὺ Ἰόχων καὶ Στρατιωτικῶν Διαμερισμάτων.

V. Γενική αποστολή τῶν Πολιτοφυλάκων :

Ἐπαγόρευσις προσγειώσεως ἀλεξιπτωτιστῶν ἢ ἀεραγημάτων.

Ἐπιτήρησις καὶ ἀποτροπὴ μεμονωμένων ἢ ὁμαδικῶν ἀποβάσεων εἰς ἄκτὰς μὴ ἐπιτηρουμένας ὑπὸ τακτικοῦ στρατοῦ.

Σύλληψις παντὸς ὑπόπτου ἀνήκοντος εἰς τὴν κατασκοπεῖαν τοῦ ἐχθροῦ καὶ καταστολὴ τυχόν ἐνεργείας ἀναρχικῶν στοιχείων.

Ἐνδεχομένη ἐνίσχυσις τακτικοῦ στρατοῦ ἐν περιπτώσει ἐχθρικῆς ἀποβάσεως.

Ἐξασφάλισις, συνεχῆς ἐπιτήρησις χώρων προσφερομένων διὰ προσγειώσεων, ἄκτῶν, κόμβων συγκοινωνιῶν.

VI. Ὀπλισμὸς—Διατροφή :

Μέχρι πλήρους ἐξοπλισμοῦ τῶν Πολιτοφυλάκων θὰ παραμείνωσιν ἄοπλοι, ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἐφοδιασθῆ δι' ὄπλων.

Πάντως θὰ ληφθῆ μέριμνα ὑπὸ τῶν Διοικητῶν τῶν Στρατιωτικῶν Διαμερισμάτων διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τούτων διὰ τυφεκίων, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν τοιαῦτα. Ἡ διατροφή τούτων θὰ ρυθμισθῆ διὰ νεωτέρας Διαταγῆς μου.

VII. Ἐκπαίδευσις : Αὕτη θὰ διευθύνεται εἰς ἕκαστον Στρατιωτικὸν Διαμερίσμα ὑπὸ τῶν Διοικητῶν τῶν Διαμερισμάτων, οἵτινες θὰ ἐκδώσωσιν ὁδηγίαν εἰς τοὺς Διοικητὰς Λόχων ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ ἔχη πρακτικὸν χαρακτῆρα περιστρεφόμενη εἰς ἀσκήσεις μάχης, ἀναγνωρίσεως, σημείων πιθανῆς δράσεως ἐχθροῦ, ἀναγνωρίσεως δρομολογίων, τρόπον δι' οὗ θὰ παρεμποδισθῆ ὁ ἐχθρὸς νὰ θέσῃ πόδα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τούτου μὴ ἐπιτευχθέντος, τρόπον ἐκδιώξεως τούτου καὶ παρεμποδίσεως περαιτέρω διεισδύσεως μέχρι ἐπεμβάσεως Στρατιωτικοῦ Τμήματος.

Ἴνα μὴ ἡ ἐκπαίδευσις ἀποβῆ εἰς βᾶρος τῶν ἀτομικῶν τῶν ἐργασιῶν, αὕτη θὰ περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα καὶ κυρίως κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ μὴ ἐργασίμους ἡμέρας. Εἰς τὰς ἀρχὰς δύναται αὕτη νὰ γίνῃ καὶ εἰς βᾶρος τῶν ἐργασιῶν τῶν μέχρις οὗ ἀποκτήσωσι συνοχήν τινα καὶ ἀντιληφθῶσι τὸν τρόπον ἐνεργείας τῶν.

VIII. Ἀπαντες οἱ ἀγροφύλακες θὰ ἐνταχθῶσιν ἐπίσης εἰς τὰς ὁμάδας Πολιτοφυλάκων.

Χανιά τῆ 5ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Προσωπάρχης
Γ. ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Δ/σις Προσωπικοῦ
(Τ.Σ.) Ὑπογραφή δυσανάγνωστος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ι

Ἄριθμ. Πρωτ. Ε.Π. 25

Ἐξαιρετικῶς Ἐπείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑπ' ἄριθ. Ε.Π. 2)235/41 (παράγρ. I καὶ III) Διαταγῆς ἡμῶν ἐντέλλομαι τὰ κάτωθι :

α) Ἄπαντες οἱ προσκολληθησόμενοι εἰς τὰ Τάγματα Χανίων, Ρεθύμνης καὶ Ἡρακλείου (Ἐμπεδα) Ὑπαξιωματικοὶ (Ἐπιλοχίαι, Λοχίαι, Δεκανεῖς) θ' ἀποσταλῶσι μερίμνη τούτων, εἰ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ Τάγματα Ἐκπαιδεύσεως.

β) Τὰ ὡς ἄνω Τάγματα (Ἐμπεδα) θὰ κατανέμωσι τούτους ὡς ἀκολουθῶς καὶ ἐξ ἴσου ἅμα τῇ παρουσιάσει των.

Τὸ Τάγμα Χανίων εἰς τὰ Τάγματα ἐκπαιδεύσεως Ιον (Καστέλλι Κισσάμου), VIον (Ἀλικιανοῦ) καὶ VIIIον (Σκηνέ).

Τὸ Τάγμα Ρεθύμνης εἰς τὰ Τάγματα ἐκπαιδεύσεως IIον (Μουρνιές Χανίων), IVον (Ρέθυμνον) καὶ Vον (Ρέθυμνον).

Τὸ Τάγμα Ἡρακλείου εἰς τὰ Τάγματα ἐκπαιδεύσεως IIIον (Ἡρακλείου) καὶ VIIIον (Ἡρακλείου).

Τὰ Φρουραρχεῖα καὶ τὰ Τάγματα νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει ὅτι παρίσταται ἄμεσος ἀνάγκη ἐνισχύσεως δι' ὑπαξιωματικῶν τῶν Ταγμάτων ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ ἐπισπεύσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὴν προώθησιν τούτων εἰς ταῦτα.

Χανιά τῇ 6 Μαΐου 1941

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς

Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Ἐποστράτηγος

Παραλήπται:

Φρουραρχεῖα, Τάγματα Χ.Ρ.Η., Στρατ. Δ/σιν Κρήτης

Κοινοποιήσεις:

* Ἄπαντα τὰ Τάγματα Ἐκπαιδεύσεως I ἕως VIIIον, Δ/σιν Προσωπικοῦ (Iον) 3.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ Ιον Γραφείου
(Τ.Σ.) Ὑπογραφή.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ
 Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 2279, 2280

Χανιά τῆ 9ῃ Μαΐου 1941

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πρὸς

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Δ)σιν Προσωπικοῦ

Ἐνταῦθα

Περίληψις: «Περὶ παραδοθέντων εἰς Ἑγγλικὸν Στρατηγεῖον 5 Γερμανῶν ἀεροπόρων αἰχμαλώτων».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. C.F. 502) 1)0 διαταγῆς τοῦ Στρατηγεῖου Βρεττανικῶν Δυνάμεων Κρήτης παρεδόθησαν αὐτῶ οἱ ἀκόλουθοι Γερμανοὶ αἰχμάλωτοι ἀεροπόροι :

- 1) Ἄνθ)γὸς Σάχβεϊ Ντέντριχ,
- 2) Ἐπιλοχίας Σιούν Σίγκφριντ,
- 3) Ἐπιλοχίας Στρέκερ Πάουλ,
- 4) Λοχίας Κόλμπεργκερ Χάνς,
- 5) Δεκανεὺς Γκέντριχ Βάλτερ.

Κ. ΚΙΤΣΟΣ

Ἐποστράτηγος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
 ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Ἄριθ. Πρωτ. 516

Τηλεγραφικῶς

Πρὸς

ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Ἁγίου Νικόλαου

Εἰδοποιήσατε ληξαιδιούχους ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας Νομοῦ Λασηθίου ὡς καὶ στερουμένους ἀδειῶν παρουσιασθῶσι Διοικητὴν 4ου Στρατ. Διαμερίσματος εἰς Νεάπολιν καὶ οὐχὶ Φρουραρχεῖον Ἑρακλείου πρὸς διάθεσιν εἰς συγκροτουμένας στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας Λασηθίου.

Χανιά τῆ 9ῃ Μαΐου 1941

Ἐντολῆ Ἐπουργοῦ

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς

Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Κοινοποιήσις:

Δ)σιν Προσωπικοῦ Ιον

Δ)σιν 4ου Στρατ. Διαμ. τηλ/κῶς

Νεάπολιν

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Ἡ Διεκπεραΐωσις

ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ Ζ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

9ης Μαΐου 1941

(Τ. Σ.)

Υποστράτηγον ΧΡ. ΚΙΤΣΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
 Στρατιωτικόν Διοικητήν Κρήτης Ἄριθ. Πρωτ. Ἐμπιστ. 1774
 2ον Γραφεῖον Ἐλήφθη τῇ 10-5-1941.

1. Εἶναι πολὺ λυπηρὸν ὅτι κατὰ τὰς πρώτας ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ταχείαν ἐκκίνησιν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἀποβίβασιν εἰς Κρήτην κατὰ μικρὰς ομάδας χωρὶς τὰ Ἐπιτελεῖα τῶν Μονάδων των, ἐν μικρὸν ποσοστὸν τῶν στρατευμάτων ἀναμφιβόλως, συμπεριελήφθη κατὰ τρόπον διαταράσσοντα τὴν τάξιν.

2. Ἐλήφθησαν μέτρα, συνεπῶς, ἀμέσως διὰ νὰ ἐλαττώσουν ἐπαναλήψεις καὶ πιστεύεται ὅτι ἡ κατάστασις ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως βαθμηδὸν ἐκαλλιτέρευσε.

3. Περαιτέρω δραστήρια μέτρα λαμβάνονται διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὀλίγων ἀπομενόντων ταραξιῶν, ὧν ἡ κακὴ διαγωγὴ προκαλεῖ φόβον εἰς τοὺς πολίτας καὶ ταυτοχρόνως προκαλεῖ ζημίαν εἰς τὴν φήμην τῶν Βρετανικῶν Δυνάμεων.

4. Εἰς κάθε περίπτωσιν καθ' ἣν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπόδειξις καὶ οἱ ταραξίαι δύνανται συνεπῶς νὰ τιμωρηθῶσι, μέτρα σωφρονιστικὰ αὐστηρὰ λαμβάνονται.

.....
 Ταξίαρχος
 ΧΡ. ΚΙΤΣΟΣ
 Ὑποστράτηγος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
 ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Ἄριθ. πρωτ. Ε.Π. 32

Πρὸς

Τὸν Λοχαγὸν τῆς Στρατ. Δικαιοσύνης
 ΣΑΡΙΔΑΚΗΝ ΜΙΧΑΗΛ

Ἐνταῦθα

Περίληψις: «Περὶ ἐνεργείας ἐνόρκου ἀνακρίσεως κατὰ Ἄνθ)γοῦ Ἄντωνέλου».

Κατ' ἀναφορὰν τοῦ Λιμεναρχείου Χανίων κατελήφθη ὁ ἔφεδρος ἀνθ)γὸς Ἄντωνέλος Ν. κάμνων ὑποπτα σήματα διὰ φανοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἐνεργήσατε ἐπειγόντως ἔνορκον προανάκρισιν καὶ ὑποβάλατέ μοι τὸ πτόρισμα.

Χανιά τῆ 9ῆ Μαΐου 1941

Ἐντολῆ Ἑπουργοῦ
Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Κοινοποιήσις:
Προσωπικοῦ Ἴον

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Διευκπεραίωσις

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Ἐναγκ. Νόμος ὑπ' ἀριθ. 3013)1941 «Περὶ ἀποκαταστάσεως ἀξιωματικῶν καὶ ἀνθυπασπιστῶν ἐξεληθόντων τοῦ στρατεύματος διὰ πολιτικούς λόγους».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ἑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

Παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ἑπουργῶν ὅπως, διὰ προκαλουμένων παρ' αὐτοῦ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, ἀνακαλῆ ὀνομαστικῶς εἰς τὴν ἐνεργὸν τοῦ Στρατοῦ Ἑπηρεσίαν Ἀξιωματικούς καὶ Ἀνθυπασπιστὰς τοῦ Στρατοῦ τῆς Ξηρᾶς, ἐξεληθόντας τοῦ Στρατεύματος διὰ πολιτικούς λόγους.

Ὁ διαρρέυσας χρόνος ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν οὕτω ἀνακαλουμένων Ἀξιωματικῶν καὶ Ἀνθυπασπιστῶν λογίζεται ὡς τοιοῦτος ὑπηρεσίας δι' ἀπάσας τὰς περιπτώσεις, ἄνευ ἀποδοχῶν.

Ἄρθρον 2.

Τὸ αὐτὸ ὡς ἀνωτέρω δικαίωμα παρέχεται καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἑφυπουργῶν ὅπως, διὰ προκαλουμένων παρ' αὐτοῦ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, ἀνακαλῆ ὀνομαστικῶς εἰς τὴν ἐνεργὸν τῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς Ἑπηρεσίαν Ἀξιωματικούς, Ἀνθυπασπιστὰς καὶ Ἑπαξιωματικούς τῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς, ἐξεληθόντας ταύτης διὰ πολιτικούς λόγους.

Ὁ διαρρέυσας χρόνος ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν οὕτω ἀνακαλουμένων Ἀξιωματικῶν, Ἀνθυπασπιστῶν καὶ Ἑπαξιωματικῶν λογίζεται ὡς τοιοῦτος ὑπηρεσίας, δι' ἀπάσας τὰς περιπτώσεις, ἄνευ ἀποδοχῶν.

Ἄρθρον 3.

Οἱ κατὰ τὰ ἄνωθεν ἄρθρα Ἀξιωματικοὶ καὶ Ἀνθυπασπιστὰὶ ἀποκαθίστανται αὐτοδικαίως εἰς τὴν οἴαν σειρὰν ἀρχιότητος κατεῖχον, κατὰ

τὴν χρονολογίαν τῆς ἐξόδου των, βάσει τοῦ τότε ἰσχύοντος «περὶ σειρᾶς ἀρχαιότητος Ἀξιωματικῶν καὶ Ἀνθυπασπιστῶν» Νόμου.

Ἄρθρον 4.

Οἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα ἀνακαλούμενοι εἰς τὴν ἐνεργὸν τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς ὑπηρεσίαν Ἀξιωματικοί, Ἀνθυπασπισταὶ καὶ Ὑπαξιωματικοὶ προάγονται διὰ Διαταγμάτων προκαλουμένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν εἰς ἀνώτερον βαθμὸν, ἐφ' ὅσον νεώτεροὶ των προήχθησαν εἰς ἀνώτερον βαθμὸν, ἄνευ τῆς διαδικασίας τῆς καθοριζομένης ὑπὸ τοῦ Νόμου «περὶ Στρατιωτικῆς Ἱεραρχίας καὶ Στρατιωτικῶν Προβιβασμῶν».

Ἡ προαγωγή των αὕτη λογισθῆσεται διὰ τῶν Διαταγμάτων προαγωγῆς των, ἀφ' ἧς χρονολογίας προήχθησαν νεώτεροὶ των, μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, οὐχὶ καὶ διὰ τὰς ἀποδοχάς.

Ἄρθρον 5.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τὰ ἀνωτέρω δικαιώματα παρέχονται εἰς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐν ἀπουσίᾳ δὲ καὶ τούτου εἰς τὸν Γενικὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν Κρήτης, εἰς τὸν ὅποιον, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἀνατίθεται νὰ ἐνεργῇ δι' ἀποφάσεων ὑποκειμένων ἐν καιρῷ εἰς τὴν κύρωσιν αὐτῶν διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων.

Ἄρθρον 6.

Ὁ παρῶν νόμος ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τὸ Ἡμέτερον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀνατίθεται ἡ δημοσίευσίς καὶ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος Νόμου.

Ἐν Χανίοις τῇ 9ῃ Μαΐου 1941

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

ΕΜΜ. Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Τὰ Μέλη

Στ. Μ. Δημητρακάκης, Ε. Γ. Σέκερης, Παν. Νικολαΐδης, Γ. Ε. Κορτζιάς,
Α. Δημητράτος, Θ. Νικολούδης.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ σφραγίς τοῦ Κράτους

Ἐν Χανίοις τῇ 9ῃ Μαΐου 1941

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
ΣΤ. Μ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΚΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιου

Ἀριθ. Πρωτ. 309

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: «Περὶ τοποθετήσεως τοῦ Συν)ρχου Πυροβολικοῦ
Λιναρδάκη Μιχαήλ, εἰς Παν Στρατ. Διοίκησιν κλπ.».

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε.Π. 36)9-5-41 Διαταγῆς ἡμῶν, τοποθετοῦ-
μεν εἰς τὴν Παν Στρατ. Διοίκησιν ὡς Διοικητὴν τὸν Συν)ρχην Πυροβολικοῦ
Λιναρδάκην Μιχαήλ. Εἰς τὴν διάθεσιν τῆς αὐτῆς Στρατ. Διοικήσεως τίθεμεν
τὸν Ταγματάρχην Μηχανικοῦ Κουντάκην Γεώργιον.

Χανιά τῆ 10ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς

Ε. Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Κοινοποιήσις:
Στρατ. Διοίκησιν Κρήτης
IΙIον IV, Σ. Διαμερίσματα
J (3) II, IΙIον Γραφ. Πρ. Υ. Σ.

Διὰ τὴν ἀκριβείαν
Ἡ Διεκπεραίωσις

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΥΠΑΣΠΙΣΤΟΥ

Ἀριθ. Πρωτ. 367

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: «Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς Ἀξιωματικούς τοῦ Ὑπουρ-
γείου».

Παρατήρησα ὅτι ἀξιωματικοὶ ὑπηρετοῦντες εἰς τὰ διάφορα Τμήματα
τοῦ Ὑπουργείου δέχονται κατὰ τὰς ἐργασίμους ὥρας ἐπισκέψεις φίλων καὶ
ιδιωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν. Ὁμοίως παρατήρησα ὅτι γίνεται χρῆσις τῶν
τηλεφῶνων τοῦ Ὑπουργείου δι' ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις. Ὡς γνωστὸν τὸ
Ὑπουργεῖον ἀναδιοργανοῦται ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ ὀφείλει ἕκαστος ἀξιωμα-
τικὸς νὰ καταβάλλῃ ἐν τῷ κύκλῳ του, πᾶσαν φιλότιμον καὶ πατριωτικὴν
προσπάθειαν, διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν ταύτην.

Πρὸς τούτοις ἀπαγορεύω τοῦ λοιποῦ νὰ δέχωνται οἱ ὑπηρετοῦντες τῶν Ὑπουργείων ἀξιωματικοὶ πρόσωπα ξένα πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν.

Ὅμοιως ἀπαγορεύω τὴν χρησιμοποίησιν τῶν τηλεφώνων τοῦ Ὑπουργείου δι' ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις.

Χανιά τῆ 10-5-1941

Ὁ Προσωπάρχης
ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Συντ)ρχης Μηχανικοῦ

Παραλήπται:

Ἀξιωματικοὶ καὶ Ἰδιωτικὸν Προσωπικὸν Ὑπουργείου.

Κοινοποιήσεις:

Προσωπάρχην, Γραφ. Ὑπ/στοῦ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ὁ Ὑπασπιστὴς

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ 1ου

Ἀριθ. Πρωτ. 311

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: «Περὶ συγκροτήσεως Ἐπιθεώρησεως Πεζικοῦ, καὶ τοποθετήσεως Ὑποστρατήγου Κίτσου ὡς Διευθυντοῦ ταύτης».

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου «περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ,

Ἄνασυγκροτοῦμεν

τὴν Ἐπιθεώρησιν Πεζικοῦ με ἔδραν τὰ Χανιά.

Διοικητὴν ταύτης τοποθετοῦμεν τὸν Ὑποστράτηγον Κίτσον Χρήστον.

Χανιά τῆ 10ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
καὶ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Παραλήπται:

Ἄπασαι Στρατ. Μονάδες τῆς Νήσου Κρήτης—Δ/σεις Χωρ/κῆς Χ.Ρ.Η. καὶ Λ.—Στρατ. Δ/τὴν Κρήτης, Ὑπ/γον Κίτσου Χ.

Κοινοποιήσεις:

Γεν. Στρατηγεῖον (Υ.Τ.Ε.) Συμμαχικῶν Δυνάμεων Κρήτης—Δ/σις Προσωπικοῦ (δὶς)—Προσωπάρχην.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Διεκπεραίωσις

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 50

Πρὸς

ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ

Λόγω παρουσιαζομένων ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν πλαισιῶσεως εἰς ἀξιωματικούς, τῶν διαφόρων μονάδων καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως χρησιμοποιηθῶσι πρὸς τοῦτο καὶ μαθηταὶ τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων,

Ἐντέλλομαι,

Ὅπως ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων,

I. Διατάξῃ τὴν ἐνέργειαν ἐξετάσεων Β' Ἐκπαιδευτικῆς περιόδου τῶν μαθητῶν τῆς 1ης τάξεως συμφώνως τοῖς ἀρθροῖς 237, 238 τοῦ Ὁργανισμοῦ Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων 1940,

II. Λόγω μὴ ὑπάρξεως καθηγητῶν εἰς ἅπαντα τὰ μαθήματα αἱ ἐξετάσεις θὰ ἐνεργηθῶσιν ἐπὶ τῶν κάτωθι μαθημάτων καὶ διὰ καθηγητῶν ὡς ὀρίζει τὸ ἄρθρον 229 :

- Τοπογραφία
- Κανον. Πεζικοῦ
- Ἀσκήσεις Πεζικοῦ
- Κανον. Ἀσκήσεων Πεζικοῦ
- Σωματικὴ ἀγωγή.

III. Μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐξετάσεων νὰ ὑποβληθῇ ἡμῖν πίναξ ἀποτελεσμάτων ὡς τὸ ὑπόδειγμα ΙΑ', λαμβανομένου ὡς μέσου ὅρου βαθμολογίας ἐκάστου μαθήματος ἡ βαθμολογία τοῦ Ιου τετραμήνου καὶ ἡ τοῦ ΙΙου τοιοῦτου.

Δι' ὅσα μαθήματα δὲν θὰ ἐνεργηθῶσιν ἐξετάσεις II τετραμήνου θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ βαθμολογία μόνον τοῦ I τετραμήνου.

Εἰς ἣν περίπτωσιν δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Σχολὴν ἡ βαθμολογία τοῦ I τετραμήνου τότε θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν μόνον ἡ βαθμολογία τῶν ἐξετάσεων τοῦ II τετραμήνου καὶ εἰς ἃ μαθήματα ἀναγράφονται ἄνωτέρω.

IV. Ἐναρξῖς ἐξετάσεων τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ ὑποβολὴ τοῦ πίνακος ἀποτελεσμάτων μέχρι 20ῆς τρέχοντος.

Χανιά 10 Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν
ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Κοινοποιήσις:

Γραφεῖον ΙΙΙ

Γραφεῖον Προσωπάρχου

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ι

Ἀριθμ. Πρωτ. 1099

Τηλ)κῶς Ἐπείγουσα

Πρὸς
ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ

Γωνιὰ

Περίληψις: «Διατάσσομεν ὑποβολὴν **Φ. Μ. Εὐελπίδων καὶ διάθεσιν τούτων εἰς Μονάδας.**»

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 50)10-5-41 Διαταγὴν Ἐπιμελητοῦ, ἐντέλλομαι τὰ κάτωθι :

I. Μετὰ τοῦ πίνακος ἀποτελεσμάτων τῶν Εὐελπίδων νὰ συνυποβάλλητε καὶ φύλλα μητρώου αὐτῶν, ἔστω καὶ καθ' ὁμολογίαν.

II. Ἐὰν τῇ λήξει τῶν ἐξετάσεων οἱ Εὐέλπιδες νὰ διατεθῶσιν αὐθημερόν ὡς ἀκολουθῶς, χορηγουμένων εἰς αὐτοὺς φύλλων πορείας :

Εἰς 1ον Σύν)μα Ταυρωνίτην Χανίων	37
» 2ον » Μουρινιῶν Χανίων	33
» 3ον » Ἡρακλείου	36
» 4ον » Ρεθύμνου	31
» 5ον » »	41
» 6ον » Γαλατᾶ Χανίων	48
» 7ον » Ἡράκλειον	44
» 8ον » Ἀγυιᾶν Χανίων	30

III. Ἡ ὀνομασία τούτων θὰ ἐκτελεσθῇ ἅμα τῇ κυρώσει τοῦ ὑποβληθησομένου πίνακος ἀποτελεσμάτων.

IV. Οἱ μὴ διατεθέντες ἐκ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς Σχολῆς νὰ κατανεμηθῶσιν ἐξ ἴσου εἰς τὰ 6ον καὶ 8ον Συντάγματα Πεζικοῦ.

V. Διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐκκρεμούντων οικονομικῶν ζητημάτων τῆς Σχολῆς, θὰ προκαλέσῃ τὰς σχετικὰς διαταγὰς ἢ καθ' ἡμᾶς Διευθυνσις Ἐπιμελητείας.

VI. Ὁ Διαχειριστὴς τῆς Σχολῆς παραλαμβάνων τὸ Ἀρχεῖον νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Δ)σιν Ἐπιμελητείας εἰς ἣν καὶ ἀποσπᾶται.

VII. Ἡ ἀνωτέρα Στρατ. Διοίκησις Κρήτης νὰ ὀργανώσῃ πρόχειρον τελετὴν διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Σημαίας εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης πρὸς προσωρινὴν φύλαξιν αὐτῆς.

Χανιά τῇ 16-5-1941

Ὁ Ἐπιμελητὴς

ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Κοινοποιήσις :

Δ/σιν Προσωπικοῦ, Γρ. I, III, IV.
Γραφ. Προσωπάρχ. Ἀνωτ. Στρατ. Δ/σιν Κρ.
Α καὶ Β. Στρατ. Διοικ. II, III, IV Στρατ.
Διαμ. 1ον-8ον Σ. Π.
Δ/σιν Ἐπιμελητ. Υ.Σ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ Τμῆμα Προσωπικοῦ
(Τ.Σ.) Ἐπιμελητ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙον

Ἄριθ. Πρωτ. 528

Αὐτεπάγ.

Πρὸς
ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ

Ἐνταῦθα

Περίληψις: «Περὶ Ἀξιωματικῶν, Ὀπλιτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἀφικνουμένων ἐφεξῆς ἐξ Ἑπειρωτικῆς Ἑλλάδος».

Πάντα ἀνεξαιρέτως ἀφικνούμενον ἐφεξῆς ἐξ Ἑπειρωτικῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ Πλοιάρχους καὶ πληρώματα τῶν πλοίων καὶ ἱστιοφόρων θέλετε καταγράψει εἰς ἐπὶ τοῦτω βιβλίον.

Καὶ τοὺς μὲν Ἀξιωματικούς καὶ Πλοιάρχους θέλετε διατάσσει νὰ παρουσιάζονται αὐθημερὸν εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ΙΙον Γραφεῖον πρὸς λήψιν πληροφοριῶν, τοὺς δὲ ἰδιώτας εἰς τὴν Γενικὴν Ἀσφάλειαν καὶ τέλος τοὺς ὀπλίτας εἰς τὸ Φρουραρχεῖον Χανίων.

Χανιά τῆ 11-5-1941
Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς
Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Παραλήπται:

Λιμεναρχεῖα Χανίων, Ρεθύμνης, Ἀγ.
Νικολάου καὶ Ἑρακλείου Κρήτης.

Κοινοποιήσις:

Γενικὴν Ἀσφάλειαν, Φρουραρχεῖον
Χανίων, ΙΙον Γραφεῖον.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Διεκπεραίωσις

ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙ

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 2254

Ἀπόρρητος

Χανιά 12 Μαΐου 1941

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πρὸς

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἐνταῦθα

Περίληψις: «Ὑποβολὴ δελτίου πληροφοριῶν Τάγματος Ἑρακλείου».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ἐν ἀντιγράφῳ Δελτίον Πληροφοριῶν μηνὸς Ἀπριλίου 1941 τοῦ Τάγματος Ἑρακλείου καὶ νὰ παρακαλέσω ὅπως εὐαρεστούμενοι διατάξητε ὅ,τι ἠθέλατε ἐγκρίνει.

ΧΡ. ΚΙΤΣΟΣ

Ὑποστράτηγος

Κοινοποιήσις:

Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον (ὕ.τ.ά.)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙ

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 70

Ἀπόρρητον

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ὑπ' ἄριθ. 1

Κατὰ πληροφορίας παρασχεθείσας ἡμῖν παρὰ διαφόρων προσώπων ἀφιχθέντων ἐνταῦθα ἐκ Γυθείου, οἱ Γερμανοὶ κατασκευάζουν εἰς θέσιν Χάνια—Κουτουμοῦ, περὶ τὰ 20 χιλιόμετρα ΒΔ τοῦ Γυθείου καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γυθείου—Σπάρτης, ἀεροδρόμιον εἰς ὃ ἐργάζονται ὑποχρεωτικῶς καὶ νυχθημερὸν κάτοικοι τοῦ Γυθείου.

Ἐπίσης, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἔχουν συγκεντρώσει πολλὰ ἄρματα μάχης εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Μαυροβοῦνι συκιᾶς τοῦ Ζαφειράκου περὶ τὰ 5 χιλιόμετρα ΝΔ τοῦ Γυθείου, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Γυθείου—Ἀρεοπόλεως, πλησίον τῆς παραλίας.

Οἱ εἰς τὸ Γύθειον κατελθόντες Γερμανοὶ ἀνέρχονται εἰς 1500 περίπου.

Αἱ πληροφορίες τῶν ἐκ Μήλου καταφυγόντων εἰς Κρήτην ἀναβιβάζουν τοὺς ὑπὸ τῶν ἐκεῖ 200 Γερμανῶν συλληφθέντας Ἕλληνας καὶ Ἄγγλους εἰς 250 περίπου, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 120 Ἄγγλοι. Καὶ εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ παρὰ τὸ χωρίον Ἀδάμαντα κατασκευάζουν ἀεροδρόμιον.

Χανιά τῆ 12-5-1941

Τὸ Ἰλον Γραφεῖον Ὑ. Σ.

(Τ. Σ.) ΚΛ. ΒΕΡΡΟΙΩΤΗΣ

ΙV ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 5

Πρὸς

Τὸν Ταγματάρχην Πεζικοῦ

ΒΑΡΟΥΧΑΝ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

Εἰς Σητεῖαν

Συνημμένως κοινοποιῶ ὑμῖν τὴν ὑπ' ἄριθμ. Α.Π. 21)3)5)1941 διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καθὼς καὶ ὁδηγίας διὰ τὴν συγκρότησιν μονάδων Πολιτοφυλάκων καὶ ἐντέλλομαι ὅπως συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ὡς ἄνω διαταγῶν προβῆτε εἰς τὴν συγκρότησιν τριῶν Λόχων Πολιτοφυλάκων διὰ τὴν Ἐπαρχίαν Σητείας. Τῶν Λόχων τούτων ὀρίζομεν ὑμᾶς ὡς Ἐπόπτην.

Διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν ὡς ἄνω Λόχων τίθεμεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς σας τοὺς κάτωθι ἀξιωματικούς :

- 1) Ἐφεδρον Ὑπολοχαγὸν Πεζικοῦ Λεθιωτάκην Ἰωάννην.
- 2) » Ἀνθυπολοχαγὸν Πεζικοῦ Αἰβαλιώτην Ἐμμαν.
- 3) » » » Διακάκην Ροῦσον.
- 4) » » » Μηλιώτην Κωνσταντῖνον.
- 5) » Ὑπολ. Πυρ/κοῦ Στεφανουδάκην Γεώργιον.
- 6) » Ἀνθ)γὸν Πεζικοῦ Κολυβάκην Ἐμμανουήλ.

Ἄμα τῇ συγκροτήσει τῶν ὡς ἄνω Λόχων νὰ προβῆτε εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀνωτέρω Ἀξιωματικῶν καὶ ν' ἀναφέρητε ἡμῖν τὰς ὀρισθησομένας ἔδρας τῶν Λόχων καθὼς καὶ τὴν περιοχὴν ἐκάστου τούτων. Πρὸς δὲ νὰ ὑποβάλητε ἡμῖν ὀνομαστικὰς καταστάσεις τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν τῶν συγκροτηθησομένων Λόχων.

Τὸν Ταγματάρχην Πεζικοῦ Βαρούχαν Γεώργιον καθὼς καὶ τοὺς ἀνωτέρω ἔξ (6) Ἀξιωματικούς προσκολλῶ διὰ μισθοτροφοδοσίαν εἰς τὸ Ἐμπεδον Τάγμα Λασηθίου.

Νεάπολις 12 Μαΐου 1941

Ὁ Διοικητὴς τοῦ IV Στρατιωτικοῦ Διαμερίσματος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΗΛΙΑΡΑΣ

Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ

Κοινοποιήσις :

Ἐμπεδον Τάγμα Λασηθίου

Ἐπιτελεῖον Στρατιωτικῶν (Υ.Τ.Α.)

Ἐλήφθη Ἀρ. Α.Π. 85/15-5-41 Γραφ. Ι.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Ὑπασπιστὴς τοῦ Διαμερίσματος

(Τ. Σ.) Ὑπογραφή

(Τ.Σ.)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 695

12 Μαΐου 1941

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

18 Ἡρακλείου 207 129 12 10

Ἀριθ. Πρωτ. 120

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Γενικὸν Διευθυντὴν

Χανιά

Ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἀπὸ τῆς 23 καὶ 30' τῆς χθὲς μέχρι τῆς 5 ὥρας τῆς σήμερον ἐπερχόμενα ἀνὰ δύο κατὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα ἐβομβάρδισαν καὶ ἐπολυβόλησαν λιμένα Ἡρακλείου καὶ συνοικισμὸν Πόρος Στόπ. Βόμβαι ἐρρίφθησαν ὑπὲρ τὰς 265 διαφόρων διαμετρημάτων Στόπ. Θύματα μηδὲν Στόπ. Οὐδεμία ἐπίσης ἀπώλεια πλωτῶν μέσων λιμένος Στόπ. Βόμβαι ἔπεσαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἐλάχισται εἰς τὴν θάλασσαν

Στόπ. Ὑπέστη ζημίας σταφυλαποθήκη εἰς λιμένα Ἡρακλείου καὶ κατέρ-
 ρευσαν ἑννέα οἰκίαι συνοικίας Πόρος ἔξ ὧν αἱ τέσσαρες βληθεῖσαι ἀπ' εὐ-
 θείας Στόπ. Ἐπίσης ὑπέστησαν ζημίας καὶ ἄλλαι οἰκίαι περὶ ὧν θὰ
 ἀναφέρωμεν βραδύτερον Στόπ. Λαὸς καὶ στρατὸς διετήρησαν ἀξιοθαύ-
 μαστον ψυχραιμίαν Στόπ. Λιμενάρχης ἀναχωρεῖ σήμερον Στόπ. Ἐναν-
 τίων του ἐγείρονται ὑπόνοιαι σοβαραὶ εἰδοποιήσεως ἐχθροῦ κατὰ βομ-
 βαρδισμόν Στόπ. Διέταξα ἐνέργειαν ἀνακρίσεων.

3ον Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄντισυνταγματάρχης

ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ IIον

Ἄριθ. Πρωτ. Ε.Π. 76

Χανιά τῆ 11ῃ Μαΐου 1941

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πρὸς

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἐνταῦθα

Περίληψις: «Ὑποβολὴ ἐγγράφου τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου
 περὶ συμπεριφορᾶς τῶν Ἀγγλων στρατιωτῶν».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν συνημμένως ἐν ἀντιγράφῳ τὸ
 ὑπ' ἀριθ. Β.Τ. 7)Α ἐγγράφον τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου περὶ τῶν
 ληφθέντων μέτρων κατὰ τῶν παρεκτρεπομένων Ἀγγλων στρατιωτῶν.

ΧΡ. ΚΙΤΣΟΣ

Ὑποστράτηγος

(Τ.Σ.) Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν

Ἄριθ. Πρωτ. Ε.Π. 76/13-5-41

Προσωπάρχης

Συνημμένα 1

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ I καὶ III

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 39

Ἐπείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Κατόπιν τῆς ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ἀνακλήσεως τῆς Ἀρχιστρατηγίας τῶν
 ἐν Κρήτῃ δυνάμεων καὶ ἵνα τὸ Βρεττανικὸν Ἀρχηγεῖον εὐρίσκεται ἐν στενῇ
 ἐπαφῇ μετὰ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων πρὸς ἄμεσον ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγ-
 κῶν των καὶ καθοδήγησιν τούτων ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποστολῆς των

ἀπεφάσισεν ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως τὰ κάτωθι :

I. Εἰς ἕκαστον τῶν ἡμετέρων Ταγμάτων προσκολλῶνται ὡς σύμβουλοι: Βρεττανοὶ Ἀξιωματικοὶ ὧν ἀποστολή τυγχάνει ἢ ἀκόλουθος :

α) Ἡ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον βοήθεια τῶν Ἑλληνικῶν Ταγμάτων εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν.

β) Συχναὶ ἀναφοραὶ ὑποδεικνύουσαι τὰς ἀπαραιτήτους ἀμέσους ἐλαχίστας ἀνάγκας τῶν Ταγμάτων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἰκανότητός των πρὸς ἐκστρατείαν.

γ) Ὑποβολὴ οἰασδῆποτε μελετωμένης προτάσεως πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἰκανότητός των.

Ὅς σύμβουλοι ὀρίζονται οἱ κάτωθι ἀξιωματικοί :

- Εἰς τὰ δύο Τάγματα Ρεθύμνου οἱ λοχαγοὶ καὶ
- Εἰς τὸ τάγμα Μουριῶν Ἀνθ)γὸς
- Εἰς τὸ Τάγμα Ἀλικιανοῦ Ταγματάρχης καὶ Λοχαγὸς
- Εἰς τὸ Τάγμα Καστελλίου Λοχαγὸς
- Εἰς τὰ Τάγματα Ἡρακλείου Ἀξιωματικὸς ἀποσπώμενος ἐπιτοπίως.

II. Τὰ Ἑλληνικὰ Τάγματα τίθενται ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τῶν Βρεττανικῶν Αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων ὡς ἑξῆς :

- Τάγματα Ἡρακλείου ὑπὸ τὴν Δ)σιν ἐκεῖ Ταξιαρχίας Πεζικοῦ.
- Τάγματα Ρεθύμνου ὑπὸ τὴν Δ)σιν Ταξιαρχίας Αὐστραλῶν
- Τάγματα Μουριῶν καὶ Ἀλικιανοῦ ὑπὸ τὴν Δ)σιν Στρατηγοῦ
- Τάγματα Καστελλίου ὑπὸ Δ)σιν Μερραρχίας Νεοζηλανδῶν.

III. Ἄπαντα τὰ Τάγματα θέλουσιν ἀσχοληθῆ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀμύνης των, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν φραγμάτων εἰς τὰς παραλίας. Πρὸς τοῦτο θέλει προσκολληθῆ εἰς ἕκαστον Τάγμα διὰ τὸν ἄνω σκοπὸν ἀνά εἰς ἀξιωματικὸς ἢ ὑπαξιωματικὸς τοῦ Βασιλικοῦ Ἀγγλικοῦ Μηχανικοῦ.

IV. Οἱ διοικηταὶ τῶν Ταγμάτων ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνωτέρω καθοριζομένην ἀποστολὴν τῶν προσκολλωμένων συμβούλων νὰ ἐπιζητῶσι τὴν ἐν τῷ πνεύματι ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ συναδελφικῆς ἀλληλεγγύης στενὴν συνεργασίαν καὶ τὴν διὰ συχνῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς ἐπίλυσιν παντὸς ἀναφυομένου ζητήματος.

Χανιά τῆ 13ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς
ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Παραλήπται :

Ἄπαντα Τάγματα Ἐκπαιδεύσεως
Δ/ταὶ Διαμερισμάτων 1, 2, 3 καὶ 4
Στρατ. Διοικητὰς
Ἀνωτ. Στρατ. Δ/σις Κρήτης.

Κοινοποιήσεις :

Ἀρχηγεῖον Βρεττανικῶν Δυνάμεων
(Γραφεῖον Συνδέσμου)

I, III Γραφεῖα (3)

Γραφεῖον Προσωπάρχου

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ 1ον Γραφεῖον

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. Κοινοῦ 753

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

43 Ἡρακλείου 215 48 13 950

154 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Γενικὸν Διευθυντὴν

Χανιά

Ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἐβομβάρδισαν τὴν 6 καὶ 30' ὥραν παραλιακὴν περιοχὴν Ἡρακλείου μεταξύ Πόρου καὶ Κατσαμπᾶ Στόπ. Οὐδεὶς στρατιωτικὸς στόχος ἐβλήθη Στόπ. Κατέρρευσαν δύο οἰκίαι καὶ ὑπέστη σημαντικὰς ζημίας οἰκία παιδικῶν ἐξοχῶν Κατεχάκη Στόπ. Θύματα δὲν ὑπάρχουν.

3ον Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀντ)ρχης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ι

Ἀριθ. Πρωτ. 762/Ἐγκρ. 505

Πρὸς

ΑΠΑΣΑΣ ΤΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΣ ΑΡΧΑΣ

ΚΑΙ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΙΑΥΤΑΣ

Περίληψις: «Περὶ ὑπαγωγῆς ὁλοκλήρου τῆς Νήσου Κρήτης εἰς τὴν ζώνην τῶν Πρόσω».

Συμπληροῦντες τὴν ὑπ' ἀριθ. 107271)301)1938 Ἐγκυκλ. Διαταγὴν ὁλόκληρον τὴν νῆσον ὑπάγομεν εἰς τὴν ζώνην τῶν Πρόσω ἀπὸ τῆς 23ης Ἀπριλίου ἐ.ἔ.

Χανιά τῆ 13ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς

ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙον

ᾠΑριθ. Πρωτ. 701

ΔΙΑΤΑΓΗ

Προκειμένον νά διανεμηθῆ βοήθημα εἰς ὀπλίτας καταγομένους ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχομένης Χώρας, ἀναφέρατε ἐπείγοντως τηλεγραφικῶς συνολικὸν ἀριθμὸν Ὑπαξιωματικῶν καὶ Στρατιωτῶν τῶν μὴ ἐκ Κρήτης καταγομένων.

Χανιά τῆ 13ῃ Μαΐου 1941

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς
Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Παραληπτὰι:

- Ἐμπεδα
- Τάγματα Ἐκπαιδεύσεως
- Κέντρα Αἰχμαλώτων

Κοινοποιήσις:

Διεύθυνσιν Προσωπικοῦ ΙΙ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Διεκπεραίωσις

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

ᾠΑριθ. Πρωτ. 777

Τηλ)κῶς Ἐπιβ.

Πρὸς

ΑΠΑΣΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΣ ΑΡΧΑΣ
ΚΑΙ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΙΑΥΤΑΣ

Ἄ.Μ. ὁ Βασιλεὺς εὐδοκήσας μοι ἀνέθηκεν Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, ὅπερ ἀνέλαβον ἀπὸ σήμερον.

Χανιά τῆ 14 Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς

ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Κοινοποιήσις:

Γραφ. καὶ Δ/σεις
Ὑπ. Στρατιωτικῶν

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Διεκπεραίωσις

(Τ. Σ.)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. Κοινοῦ 915

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΙΙ

Ἐλήφθη 14-5-41

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

20 Ἡρακλείου 230 54 14 ΑΠΑΤ. ΩΩ

Ἄριθ. Πρωτ. 175 5 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Γενικὸν Διευθυντὴν

Χανιά

Ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἀπὸ τῆς 21ης ὥρας τῆς χθὲς μέχρι τῆς 6ης πρωϊνῆς περιέπτησαν τοῦ Ἡρακλείου καὶ περιοχῆς του κατὰ μικρὰ χρονικὰ διαστήματα Στόπ. Βόμβαι ἐρίφθησαν εἰς περιοχὴν ἀεροδρομίου ἄνευ θυμάτων καὶ ζημιῶν Στόπ. Ἐπίσης εἰς λιμένα καὶ δυτικῶς λιμένος πλέον τῶν 150 βομβῶν ὄλοι εἰς τὴν θάλασσαν ἄνευ θυμάτων καὶ ζημιῶν Στόπ. Ἐπολυβολήθη τμῆμα τῆς πόλεως καὶ θέσεις πολυβόλων μας ἄνευ θυμάτων.

III Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄντ)ρχης

ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιου

Ἄριθ. Πρωτ. 12752

15 Μαΐου 1941

ΔΙΑΤΑΓΗ

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν πάντες οἱ ἐν Κρήτῃ ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς Ἀξιωματικοὶ καὶ Ὀπλίται ὅλων τῶν ὄπλων καὶ ὑπηρεσιῶν ἐργάζονται μὲ ἐνθουσιασμόν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀμύνης τῆς Νήσου, ὑπάρχουν ἐλάχιστοι κακοήθεις οἱ ὅποιοι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὸ καθῆκον των καὶ ἀκουσίως των πιθανῶς ἐργάζονται ἀντιθέτως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς χώρας.

Κατ' αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τῶν αἰσχροκερδῶν τοῦ ἐμπορίου θὰ ληφθοῦν μέτρα καὶ ἐσχάτης σκληρότητος ἐν ἀνάγκῃ.

Χανιά τῆ 14 Μαΐου 1941

Ὁ Ἀνώτερος Στρατιωτικὸς Διοικητὴς

ΑΧ. ΣΚΟΥΛΑΣ

Ἵποστράτηγος

Παραλήπται:

Α καὶ Β Στρατ. Διοικήσεις
I, II, III καὶ IV Διαμερίσματα
Φρουραρχεῖον Χανίων
Κέντρα αἰχμαλώτων

Κοινοποιήσεις:

¹Υπουργ. Στρατιωτικῶν (ὑ.τ.ἀ.)
²Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον (ὑ.τ.ἀ.)
Γραφεῖα καὶ Δ/σεις
³Ἀνακοίνωσις διὰ τοῦ τύπου

(Τ. Σ.)

Ἵπουργεῖον Στρατιωτικῶν
Ἀριθ. Πρωτ. Κοινοῦ 1130
Διεύθυνσις Γραφείου II
Ἐλήφθη τῆ 15-5-41

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ II

Ἀριθ. Πρωτ. Α.Π. 86

15 Μαΐου 1941

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ὑπ' ἀριθ. 2 τῆς 15-5-41

Κατὰ πληροφoρίας παρασχεθείσας ἡμῖν παρ' Ἀξιωματικοῦ ἀναχωρήσαντος ἐξ Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος (Πόρτο-Κάγιο—Λακωνίας) καὶ ἀφικθέντος εἰς Κρήτην (Καστέλλι—Κισσάμου) τὴν 14ην τρέχοντος, οἱ Γερμανοὶ ἔχουν ἐγκαταστήσει ἀσύρματον εἰς τὸ χωρίον Ἐλίκα (ΝΑ τοῦ Γυθείου), συνεκέντρωσαν δὲ πυρομαχικὰ καὶ λοιπὰ ἐφόδια εἰς τὸ χωρίον Νεάπολις, κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τῆς χερσονήσου καὶ παρὰ τὸ ἄκρωτήριον Μαλέα. Τὸ χωρίον Νεάπολις ὀργανοῦται ὡς βᾶσις ἐξορμήσεώς των πρὸς Κρήτην, ὡς λέγουσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἰσχυρίζονται ὅτι θὰ εὐρίσκωνται μετὰ ἓνα μῆνα.

Ὁ δούς τὰς πληροφoρίας Ἀξιωματικὸς παρέλαβεν ἀπὸ τὸ Πόρτο-Κάγιο 14 ὀπλίτας Νεοζηλανδούς, οὓς ἀπέκρυσεν ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, καὶ τοὺς ὁποίους ἅμα τῆ εἰς Κρήτην ἀφίξει του, παρέδωκεν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς Στρατιωτικὰς Ἀρχάς.

Ἐκ τοῦ Ἵπουργείου Στρατιωτικῶν

(Τ. Σ.)

Αριθμός Πρωτ. 243

Ακριβές αντίγραφο

15-5-41

Τηλεφωνικῶς

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Χανιά

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ὦραν 5ην πρωϊνήν 200 ἔχθρικά ἀεροπλάνα ἐπερχόμενα ἀνὰ δύο ἐβομβάρδισαν περιοχὴν Λιμένος καὶ συνοικισμοὺς Χρυσοπηγῆς καὶ Πατέλες. Κατέρρευσαν τρεῖς οἰκίαι καὶ ἐπηνέχθησαν ζημίαι εἰς ἑτέρας τρεῖς. Πολλοὶ βόμβαι ἔπεσαν εἰς θάλασσαν.

Ὦραν 5.30' ἕτερα ἑπτὰ ἐβομβάρδισαν Στρατῶνας Ρουσῶν ρίψαντα πολλὰς βόμβας ἐκρηκτικὰς καὶ ἐμπρηστικὰς. Ἐπηνέχθησαν ἀρκεταὶ ζημίαι εἰς κτίρια, καὶ ἠχρηστεύθη κλίβανος ἄρτου. Ἐνεπρήσθη ἀποθήκη ὑλικοῦ. Θύματα δὲν ὑπάρχουν. Ὁμοίως ἐβομβάρδισαν σφοδρῶς ἀεροδρόμιον μικρὰ ζημία. Θὰ ὑποβάλωμεν ἔκθεσιν ζημιῶν Στρατῶνας.

Διοικητῆς 3ου Στρατ. Διαμερίσματος

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀντ)ρχης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Ἀριθ. Α.Π. 97

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ 16-5-41

Ζωηρὰ δρᾶσις ἔχθρικῶν ἀνιχνευτικῶν καὶ βομβαρδιστικῶν καθ' ὅλον τὸ εἰκοσιτετράωρον ὑπεράνω περιοχῆς Χανίων, Σούδας, Ἀκρωτηρίου. Ἐρρίφθησαν κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας βόμβαι ἕξ ὧν ἐβλήθησαν εἰς Σούδα ἐν φορτηγὸν μὲ φορτίον ἀλεύρων καὶ ἕτερα τρία ἐφ' ὧν ἐκραγεῖσαι πυρκαϊαὶ κατεστάλησαν πλὴν τοῦ πρώτου. 5-6 Ἀγγλοὶ στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν.

Ὁμοίως ἐκ βομβῶν ριφθισῶν Α. Χαλέπος ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν ἀριθμὸς τις Ἀγγλῶν στρατιωτῶν (8-10) μὴ ἐξακριβωθείς. Ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυρὸς κατερρίφθησαν εἰς θέσιν «Πλάκα» Κολυμβαρίου δύο Γερμανικὰ καταδιωκτικὰ μονοκινητήρια. Ἐπιβαίνοντες δύο ἀεροπόροι συνελήφθησαν καὶ παρελήφθησαν ὑπὸ Ἀγγλῶν. Ἐκ τῶν ἀγγλικῶν κατερρίφθησαν δύο παρὰ τὰ Νέα Ρούματα καὶ Σκονίζο Κυδωνίας ἀπολεσθέντων καὶ τῶν δύο ἀεροπόρων.

Εἰς Νομὸν Ἡρακλείου 48 ἐχθρικά, ὧν πλεῖστα μαχητικά, ἐβομβάρδισαν καὶ ἐπολυβόλησαν ἀεροδρόμιον Ρουσῶν μὲ μικρὰς ζημίας, τραυματισθέντων ἐλαφρῶς 3 Ἀγγλων πυροβολητῶν καὶ δύο στρατιωτῶν VII Τάγματος ἐκ θραυσμάτων ἀντιαεροπορικῶν.

Παρ' ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων ἐρρίφθησαν πλησίον νησίδος Ἐλάσης 3 σώματα, πιθανῶς νάρκαι.

Κοινοποιήσεις:

Ἀνωτέραν Στρατ. Διοίκησιν
II, III Γραφεῖον

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ I

Ἀριθ. Πρωτ. 1111

Τηλ)κῶς Ἐπιβεβαίωσις

ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐπειγούσης καὶ σημαντικῆς σημασίας τηλεγραφικᾶς ἀναφοράς σας θέλετε τοῦ λοιποῦ μεταβιβάζει ἀπ' εὐθείας Ἐπιβουργεῖον ἀριθμὸν τηλεφώνου διακόσια πεντήκοντα ἑννέα καὶ οὐχὶ διὰ τηλεγραφείων.

Χανιά τῆ 17ῆ Μαΐου 1941

Ὁ Ἐπιβουργὸς

ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Παράληπται:

Τηλ)κῶς: Α' καὶ Β' Στρατ. Διοικήσεις

Κοινοποιήσεις:

Ἐγγράφως: Α.Σ.Δ.Κ.

II, III καὶ IV Στρατ. Διαμερίσματα

Ἐπιθεώρησιν Πεζικοῦ

I, II, IV Γραφεῖα

Διεκπεραίωσιν Υ.Σ.

Ἐπασπιστήν Υ.Σ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Ἡ Δ/σις Προσωπικοῦ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ IIον

Ἀριθ. Πρωτ. Α.Π. 96

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ὑπ' ἀριθ. 3 τῆς 17-5-41

Παρ' ἀφιχθέντων πεζῆ ἐξ Ἀθηνῶν μέχρι Καλαμῶν καὶ ἐκεῖθεν διὰ λέμβου εἰς Κρήτην ἰδιωτῶν, πληροφορούμεθα, ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν εἰς Πελοπόννησον κατελθόντων Γερμανικῶν στρατευμάτων ἀποσύρεται εἰς Στερεάν, ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ Ἰταλικῶν τοιοῦτων.

Τὰ αὐτὰ πρόσωπα κατέθεσαν ὅτι εἰς τὸ Ταίναρον καὶ περὶ τὴν περιφέρειαν Οἰτύλου ὑπάρχουσιν ἄρκετοὶ Ἕλληνες, ἰδίως Κρήτες καὶ Ἀγγλοὶ στρατιῶται, μὴ ἔχοντες μέσα ὅπως διαπεραιωθῶσιν εἰς Κρήτην.

Ἐπίσης ὅτι μέγας ἀριθμὸς Μεσσηνίων εἶναι πρόθυμοι νὰ κατέλθῃ εἰς Κρήτην.

Τὸ Ἰον Γραφεῖον Προσωπικοῦ

Κ. ΒΕΡΡΟΙΩΤΗΣ

Ἄντ)ρχης

Κοινοποιήσεις:

Ἄρχηγόν Βρεττανικῶν Στρατευμάτων (διὰ τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Πρίγκ. Πέτρου)

II, III καὶ IV Στρατ. Διαμερίσματα

Ἄνωτέραν Στρατ. Δ/σιν Κρήτης

1ην καὶ 2αν Στρατ. Δ/σεις

Ἄρχηγεῖον Χωρ/κῆς Κρήτης

Προσωπάρχην

Ἰον Γραφεῖον

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Τὸ Γραφεῖον Προσωπικοῦ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ I καὶ III

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 100

Ἐξαιρετικῶς Ἐπείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 21)5-5-41 Διαταγὴν μου περὶ ὀργανώσεως Πολιτοφυλάκων κοινοποιῶ συμπληρωματικὰς ὁδηγίας, ὑπ' ἀριθ. 2 πρὸς γινῶσιν.

Χανιά τῆ 17 Μαΐου 1941

Ἐντολῆ Ἐπουργοῦ

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς

Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Ἐποστράτηγος

Παραλήπται:

I, II, III, IV Στρατ. Διαμερίσματα

1 καὶ 2 Στρατ. Δ/σεις

Ἄνωτ. Στρατ. Δ/σεις Κρήτης

Ἄρχηγεῖον Βρεττανικῶν Δυνάμεων.

Κοινοποιήσεις:

Δ/σις Προσωπικοῦ

Γραφεῖον IIIον καὶ Iον

Γράφ. Προσωπάρχου

Γεν. Διευθυντὴν

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Ἡ Δ/σις Προσωπικοῦ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2
ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΝ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΩΝ

I. Τὰ χορηγηθησόμενα εἰς τοὺς Πολιτοφύλακας ὄπλα, θὰ χρεωθῶσιν εἰς ἕκαστον τούτων βάσει τῶν ἀριθμῶν οὓς φέρουσι ταῦτα.

᾽Ωσαύτως θὰ χρεωθῶσι καὶ τὰ χορηγηθησόμενα φυσίγγια.

Νὰ τονισθῆ εἰς τούτους ὅτι οὐδεὶς ἄσκοπος πυροβολισμὸς ἐπιτρέπεται νὰ γίνεταί καὶ ὅτι διὰ πάντα τοιοῦτον ὑπόκεινται εἰς παραπομπὴν ἐνώπιον τῶν Στρατοδικείων, καθόσον ὁ ἀνεφοδιασμὸς των εἶναι δυσκολώτατος καὶ θὰ κινδυνεύσουν νὰ εὐρεθῶσιν ἄνευ πυρομαχικῶν εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης.

Μεθ' ἑκάστην ἔξοδον δεόν νὰ γίνεταί ἐπιθεώρησις ὀπλισμοῦ καὶ νὰ ἐπιζητηθῆ ἢ ἐν καλῇ καταστάσει διατήρησις τούτου διὰ συχνῶν ἐπιθεωρήσεων.

II. Πρὸς ἀποφυγὴν ἀσκόπου κινήσεως τῶν πολιτοφυλάκων καὶ διασπορᾶς τούτων νὰ ὀργανωθῶσιν εἰς κατάλληλα σημεῖα ὀρισθησόμενα ὑφ' ὑμῶν παρατηρητήρια κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ὥστε νὰ ὑπάρξῃ πλήρες δίκτυον ἐπιτηρήσεως ὄλων τῶν ἀκτῶν καὶ πιθανῶν χώρων προσγειώσεως ἀεροπλάνων. Τὰ παρατηρητήρια ταῦτα θὰ ᾧσιν παρατηρητήρια ἡμέρας. Θὰ λειτουργήσουν ἐπίσης παρατηρητήρια νυκτὸς διὰ τὸν σύνδεσμον τῶν ἐπιτηρητικῶν περιπόλων μετὰ τῶν ἐδρῶν τῶν διμοιριῶν καὶ λόχων.

Κατὰ τὴν νύκτα ἢ ἐπιτήρησις τῶν ἀκτῶν θὰ γίνῃ διὰ περιπόλων ἢ κατὰ τὴν κρίσιν ὑμῶν καὶ διὰ μονίμων φυλακίων εἰς τὰ παρ' ὑμῶν κρινόμενα κατάλληλα σημεῖα διαβάσεως.

III. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν σύνδεσμον τῶν περιπόλων μετὰ τῶν παρατηρητηρίων νυκτὸς δὲν κρίνομεν ἄσκοπον τὴν ἀφῆν πυρᾶς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἰς περίπτωσιν ἀμέσου κινδύνου ἐφ' ὅσον ὁ κατ' ἄλλον τρόπον σύνδεσμος θὰ ἦ ἀδύνατος.

IV. Εἰς τοὺς πιθανοὺς χώρους προσγειώσεως ἀεροπλάνων δεόν νὰ κατασκευασθῶσιν ἀναμῖξ τὰ κάτωθι κωλύματα, ὅλα ὁμοῦ ἢ τινὰ τούτων ἢ ἀναλόγως τῶν προσφερομένων ἐπιτοπίων ὑλικῶν :

1) Κατασκευὴ ὀρυγμάτων (χανδάκων) βάθους 1,50 μ. μήκους 5 μ. πεσοειδεῖς ἀνὰ ἀποστάσεις 50 μ. κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ βάθους καὶ μὲ ἀνοιγμα εἰς τὸ φυσικὸν ἔδαφος 1,50 μ. Τὰ ὀρύγματα ταῦτα νὰ ἀποκρυβῶσιν (καμουφλαρισθοῦν) ὥστε νὰ μὴ ᾧσιν ὀρατὰ ἀπὸ ἀεροπλάνων.

2) Ἐμπηξίς πασσάλων διαμέτρου τοῦλάχιστον 10—15 ἑκατοστῶν πεσοειδῶν κατὰ διαστήματα ἀνὰ πᾶσαν διεύθυνσιν τοῦλάχιστον 5 μ.

3) Κατάλληλον ἐπίσης κώλυμα θεωρεῖται καὶ ἡ τοποθέτησις ἄλλων κωλυμάτων ὡς ὀγκολίθων, τοιχίσκων ἐξ ξηρολιθοδομῆς ἀνὰ διαστήματα πεσοειδῶν ὕψους 0, 60μ. καὶ μήκους 1,50 — 2 μέτρων κατὰ τὰς ἄνω ἀποστάσεις.

Αί ἐργασίαι γενικῶς αὐται νὰ ἐκτελεσθῶσιν παρὰ τῶν Μονάδων Πολιτοφυλάκων κατὰ τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἐν ἀνάγκῃ βοηθημένων παρὰ λοιπῶν χωρικῶν.

Χανιά τῇ 17ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Προσωπάρχης
Γ. ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ
Συν)ρχης Μηχ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Ἀριθ. Πρωτ. Α.Π. 103

ΔΕΛΤΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

17ης Μαΐου 1941

Δράσις ἐχθρικῶν βομβαρδιστικῶν ὑπεράνω τῆς περιοχῆς Χανίων, Σούδας καὶ Ἀκρωτηρίου. Καθ' ὅλον τὸ 24ωρον ἐσημάνθησαν 10 (δέκα) συναγερμοί. Βόμβαι ἐρρίφθησαν κατὰ ναυλοχούντων εἰς τὸν Λιμένα Σούδας ἐμπορικῶν, ἐξ ὧν ἐβλήθησαν ἐν Ἀγγλικὸν πετρελαιοφόρον καὶ τὸ Ἑλληνικὸν «Θυμώνη» ἅτινα ἐπυρπολήθησαν.

Εἰς τὴν ἀκτὴν μεταξύ Μπαλῆ καὶ Σεισῶν τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης διεσώθησαν ἐπὶ λέμβου ἐκ καουτσούκ δύο ναυαγοὶ Γερμανοὶ ἀεροπόροι, τραυματίαι, πεσόντες πρὸ τριημέρου εἰς τὴν θάλασσαν κατόπιν ἀερομαχίας. Παρέδότησαν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς Στρατιωτικὰς Ἀρχάς.

Εἰς τὴν περιοχὴν Ἡρακλείου ἐσημάνθησαν συναγερμοὶ καὶ περιέπτησαν ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα, χωρὶς νὰ ρίψωσι βόμβας.

Τὸ ΙΙον Γραφεῖον Υ.Σ.
(Τ.Σ.) ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ

Κοινοποιήσις:

Ἀνωτέραν Στρατ. Διοίκησιν
ΙΙον καὶ ΙΙον Γραφεῖον

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Ἄριθ. Πρωτ. 228

Ἐν Χανίοις τῇ 17ῃ Μαΐου 1941

Πρὸς
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἐνταῦθα

Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσωμεν συνημμένως ἐν ἀντιγράφῳ τηλεγράφημα τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας τοῦ Λονδίνου σχετικῶς μετὰ πλοῖον «Ἅγιος Γεώργιος» κομίζον πολεμικὸν ὑλικὸν ἐξ Ἀμερικῆς καὶ νὰ παρακαλέσωμεν ὅπως μᾶς γνωρίσητε ἐπειγόντως ἐὰν δέον νὰ κατευθύνωμεν τὸ πλοῖον τοῦτο εἰς Κρήτην ἢ νὰ παραχωρήσωμεν τὸ φορτίον αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ἐν Αἰγύπτῳ.

Λεπτομερείας καὶ στοιχεῖα ὡς πρὸς τὸ φορτίον τοῦ πλοίου τούτου δὲν ἔχομεν.

Ἐντολῇ Ὑφυπουργοῦ
Ὁ Διευθυντῆς
Ν. ΚΟΜΝΗΝΟΣ
Ἀντ)ρχος Λιμενικὸς

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Χανιά αὐθημερόν
Ὁ Ὑπασπιστῆς
(Ἐπογραφή)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Ἄριθμ. Πρωτ. Α.Π. 104

Αὐστηρῶς προσωπικῆ
Ἐπείγουσα

Πρὸς

Τὰ 1ον, 2ον, 6ον καὶ 8ον Συντάγματα Πεζικοῦ

ΔΙΑΤΑΓΗ

I. Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν ἐνταῦθα Βρετανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν δυνάμεων θὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθεώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς Χανίων τὴν προσεχῆ Παρασκευὴν 23ην Μαΐου ὡς κάτωθι:

2ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, τὴν 9ην ὥραν.

6ον καὶ 8ον Συντάγματα Πεζικοῦ μεταξὺ 10ης καὶ 12ης ὥραν.

1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τὴν 17ην ὥραν.

II. Ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἀγγλων Ἀξιωματικῶν συνδέσμων θὰ:

ἐκλεγῶσιν οἱ κατάλληλοι διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν χώροι. Νὰ εὑρίσκωνται, οὔτοι ἐγγὺς κεκαλυμμένων περιοχῶν, ὥστε ἐν περιπτώσει συναγερμού νὰ εἶναι εὐχερῆς ἢ ἀπόκρυφς.

III. Ἡ ἐπιθεώρησις θὰ ἐκτελεσθῆ ὡς ἑξῆς :

α) Ἐν τῇ ἀφίξει τοῦ Ἀρχιστρατήγου οἱ ἄνδρες θὰ παρουσιάσωσιν ὄπλα, ὅτε μουσικὴ ἐκ Σκώτων θὰ ἀνακρούσῃ διαδοχικῶς τοὺς Ἑλληνικὸν καὶ Ἀγγλικὸν ὕμνους.

Σχηματισμὸς παρατάξεως ἀναλόγως τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους.

β) Μετὰ τοῦτο θὰ περιέλθῃ ὁ Ἀρχιστράτηγος ἕκαστον τμήμα ἐπιθεωρῶν τοῦτο.

γ) Κατόπιν θὰ ἐπακολουθήσῃ παρέλασις πρὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

δ) Μετὰ τὴν παρέλασιν τὰ τμήματα θὰ παραταχθῶσιν σχηματίζοντα Π ὅπως τοῖς ὁμιλήσῃ ὁ Ἀγγλος Ἀρχιστράτηγος.

IV. Ἡ παροῦσα νὰ τηρηθῆ αὐστηρῶς ἀπόρρητος ὑπὸ προσωπικὴν εὐθύνην τῶν Διοικητῶν καὶ νὰ μοι ἀναφέρητε τὴν λήψιν τηλεφωνικῶς.

Χανιά τῆ 18 Μαΐου 1941

Ἐντολῆ Ἐπιτετραχθέντος

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς

Σ. ΚΑΦΑΤΟΣ

Ἐπιτετραχθέντος

Κοινοποιήσις :

Ἀρχηγεῖον Βρετανικῶν Δυνάμεων

Ἀνωτ. Στρατ/κὴν Δ/σιν Κρήτης

Α. Στρατ. Δ/σιν

Ἴλιον Γραφ. Προσωπικοῦ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Τὸ III Γραφεῖον

(Τ.Σ.) Ἐπιτετραχθέντος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΥΠΑΣΠΙΣΤΟΥ

Ἀριθ. Πρωτ. 1279

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρὸς

ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΑΣ

Ὅλοι μας ξέρομε πῶς ἐφθάσαμε νὰ περιορισθοῦμε προσωρινὰ σὲ μιὰ μικρὴ γωνιά τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος μας, στὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ Πατριῶται συσπειρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸν ἥρωα Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν του, θὰ ἀντιτάξωμε τὴν ἐσχάτην ἀντίστασιν καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν σύντομα ἢ ἀργότερα θὰ ἐξορμήσωμε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν μας, τῆς ἀπέναντί μας Ἑλλάδος, ποὺ στενάζουν σήμερα κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ.

Ἄξιωματικοί, Ὀπλίται καὶ Πολίται,

Ὅλοι μας ξέρομε, καὶ ἓνα ἄλλο, πού ποτέ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε καὶ πού πάντοτε πρέπει νὰ εἶναι στὸ νοῦ, καὶ στὴν ψυχὴ μας.

Ὅτι, ὅταν ὁ βάρβαρος ἐπιδρομεὺς χωρὶς λόγο καὶ ἀφορμὴ ἐκίνησε γιὰ νὰ μᾶς βγάλη ἀπὸ τὰ σπίτια, τὰ ὁποῖα γεννηθήκαμε καὶ ἀνατραφήκαμε καὶ νὰ μᾶς μεταβάλη ἀπὸ λαὸ ἐλεύθερο σὲ ἀγέλη δούλων γιὰ νὰ ἐργαζώμεθα καὶ νὰ τὸν τρέφωμεν, ἓνας μόνον Λαὸς, ἔτρεξε σὲ βοήθειά μας.

Ὁ λαὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἔστειλεν ἀμέσως τὰ παιδιά του, πού ἐπῆραν θέσεις στὰ σύνορα πλάι σὲ μᾶς. Ἐπολέμησαν γιὰ μᾶς. Ἐσκοτώθηκαν καὶ ἐταλαιπωρήθηκαν σὰν καὶ μᾶς. Ἄνοιξε τὰ Ταμεία καὶ τίς Ἀποθήκες του γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ἐχρειαζόμεθα γιὰ τὴν ὑπεράσπισι τῆς Πατρίδος μας. Μὲ τὴν βοήθειάν του καὶ μὲ τὸν ἡρώισμόν τὸν δικό σας ὄχι μόνον κρατήσαμε ἐπὶ 6 μῆνας μακριὰ ἀπὸ τὰ αἱματοβαμμένα χρώματά μας τοὺς Στρατοὺς μιᾶς Αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ φέραμε τὸν πόλεμο στὸ δικό της ἔδαφος. Πολλαπλάσιοι ἐχθρικοὶ δυνάμεις καὶ ὕλικά μέσα μᾶς ἀνάγκασαν νὰ συμπτυχοῦμε προσωρινὰ εἰς τὴν ἔνδοξο Κρήτη, γιὰ νὰ τὴν μεταβάλωμε σὲ Φρούριο καὶ τόπο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ γίνῃ ἡ ἀπελευθερωτικὴ ἐξόρμησις.

Καὶ ἐδῶ, τὰ παιδιά τῆς Μεγάλης Συμμάχου καὶ προστάτιδος Αὐτοκρατορίας μᾶς περιβάλλουν μὲ ὄλην των τὴν φροντίδα καὶ μᾶς παρέχουν ὄλην των τὴν βοήθειαν.

Αὐτὰ εἶναι πού κάθε μέρα πέφτουν νεκρὰ ἢ πληγωμένα, ὑπερασπίζοντα τὸ ἔδαφος τῆς ἐλευθέρως αὐτῆς γωνίας.

Αὐτὰ εἶναι πού ἤλθαν ἐδῶ μαζί μας, γιὰ νὰ χύσουν τὸ αἷμα τους γιὰ μᾶς καὶ νὰ δώσουν τὴν ζωὴν των γιὰ τὴν ἐλευθερίαν μας.

Αὐτὰ εἶναι πού μᾶς δίδουν ὅ,τι ἔχουν.

Τρέφουν τὸν πληθυσμόν μας. Ἐξοπλίζουν τὸν στρατόν μας καὶ τὸν Λαόν μας. Ὀχυρώνουν τὸ νησί μας. Μᾶς δίδουν ὅ,τι ἔχει ἀνάγκην ἓνας Λαὸς γιὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ.

Ἄξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, καὶ πολῖται,

Περιβάλατε μὲ ἀπέραντη στοργὴ καὶ ἀγάπη κάθε ἀξιωματικὸν καὶ φαντάρων τοῦ μεγάλου αὐτοῦ λαοῦ, πού ἔστειλε τὰ παιδιά του νὰ συνταυτίσουν τὴν τύχην των μαζί μας.

Μεταχειρισθῆτε ὡς ἐχθρόν τῆς πατρίδος μας ὁποῖονδήποτε ἀκούσετε νὰ ἐκφράζεται δι' αὐτοὺς κακῶς.

Ὁ στρατὸς οὗτος ἦλθε νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ σταθῇ εἰς τὸ πλάι μας ν' ἀντιμετωπίσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς βαρβάρους, οἱ ὁποῖοι ἔρριξαν τὴν μεγάλην μας Ἑλλάδα εἰς τὴν σκλαβιά.

Δὲν εἶναι μόνον φίλοι μας, εἶναι ἀδελφοί μας.

Χανιά τῆ 19ῆ Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Στοιχεία τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον ἐκ μέρους τοῦ Ἀχιλλέως Α. Κύρου, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἄρθρον τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ «Ἥλιος» (τόμος Β', τεῦχος 13ον), κατόπιν θεωρήσεως καὶ ἐγκρίσεως τῶν χειρογράφων αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ἀλεξάνδρου Παπάγου.

«Οἱ Γερμανοί, ἀντιληφθέντες ὅτι τὰ ἀγγλικά στρατεύματα ἀπεχώρουν ἐκ διαφόρων ἐλληνικῶν λιμένων, κατέβαλον νυχθημερὸν τὰς προσπάθειάς αὐτῶν δι' ἀεροπορικῆς δράσεως, κατὰ τῶν τόπων ἐπιβιβάσεως.

Διὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴν ἐπιβίβασιν ἔρριψαν, τὴν 26ην Ἀπριλίου, ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κορίνθου, ἐνῶ ἄλλαι δυνάμεις τῶν διεπεραιώθησαν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ κατέλαβον τὰς Πάτρας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 20ῆς Ἀπριλίου, αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, καί, κατὰ τὴν 11ην π.μ., ὑψωσαν τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν μετὸν ἀγκυλωτὸν στραυρὸν ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ τὰς δύο ἐπομένους ἡμέρας, ταχυκίνητος γερμανικὴ δύναμις προήλασε μέχρι τῶν νοτιωτέρων γωνιῶν τῆς Πελοποννήσου, ὅπου συνέλαβε μερικὰς χιλιάδας Ἀγγλων.

Ἡ Λευκὴ, ὅμως, Βίβλος τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυαρχείου, ἡ ἐκδοθεῖσα τὸ 1948 ἐν Λονδίῳ, ἡ ὁποία μετέδωκεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπιχειρήσεως παραλαβῆς τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐκστρατευτικοῦ Σώματος ἐξ Ἑλλάδος, ἀποδέχεται ὅτι τὰ ἐννέα δέκατα περίπου τῶν ἀνδρῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ διεσώθησαν πρὸς Κρήτην καὶ Αἴγυπτον, ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν πλοίων.

Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῶν, οἱ μὴ δυνηθέντες νὰ φθάσουν ἐγκαίρως εἰς τοὺς λιμένας ἐπιβιβάσεως καὶ ἐναπομεινάντες ἐν Ἑλλάδι Βρεττανοί, τρεῖς τοῦλάχιστον χιλιάδες, ἀπεκρύβησαν ὑπὸ Ἑλλήνων πολιτῶν καὶ κατώρθωσαν οὕτω νὰ διασωθῶν καὶ νὰ διαπεραιωθῶν καὶ αὐτοί, μετὰ παντὸς εἶδους μέσα, ἀργότερον, εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Οὕτως ἡ ἐλπίς τοῦ Γερμανικοῦ Στρατηγείου, ὅτι θὰ ἐπετύγχανεν εἰς Ἑλλάδα μίαν νέαν, καὶ πολὺπραγικωτέραν διὰ τοὺς Ἀγγλους, Δουγκέρκην, διεψεύσθη ἀπολύτως....

Ἐξ ἄλλου ἡ ἐλληνικὴ ἀντίστασις, ἀνατρέψασα τὴν προοπτικὴν τῶν σχεδίων τοῦ Γερμανικοῦ Στρατηγείου, εἶχε τεραστίαν σημασίαν διὰ τὴν τελικὴν νίκην τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος.

Η ΚΡΗΤΗ ΒΑΣΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν δι' ἀλεξιπτωτιστῶν ἀπόβασιν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου, αἱ περαιτέρω γερμανικαὶ ἐπιχειρήσεις διὰ τὴν πλήρη κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος (Σχέδιον «Μαρίτα») ἦσαν εὐκόλοι.

Ἐκ τῶν δύο κυρίων φαλάγγων τῆς πρὸς Νότον γερμανικῆς προελάσεως, ἡ καταλαβοῦσα τὴν Θεσσαλονίκην ἐστράφη πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διὰ τῆς Καλαμπάκας, Ἄρτης καὶ Μεσολογγίου, ἐφθασεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν Κόλπον καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιώθη εἰς Πάτρας, προωθηθεῖσα μέχρι τῶν Καλαμῶν.

Ἐξ ἄλλου γερμανικὰ δυνάμεις ἀφίχθησαν τὴν 27ην καὶ 28ην Ἀπριλίου εἰς Ἀθήνας προωθήθησαν εἰς Ἴσθμόν, καί, μετὰ τῶν καταλαβόντων αὐτὸν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, κατήλθον εἰς Νότιον Πελοπόννησον, μέχρι Γυθείου καὶ Κυθήρων. Ἡ ἑτέρα γερμανικὴ φαλαγγὶς διέβη τὰ ἑλληνογιουγκοσλαβικὰ σύνορα, καί, διὰ τῆς Φλωρίνης, ἐκινήθη πρὸς Ὀλυμπον, ὅπου ἤσκησε τὴν μεγαλύτεραν πίεσιν ἐπὶ τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων.

Ἡ ἰδία φαλαγγὶς, διὰ τμημάτων αὐτῆς, κατέλαβε τὸν Βόλον, διεπεραιώθη εἰς Εὐβοίαν, κατήλθεν εἰς Χαλκίδα καὶ προωθήθη εἰς Κύμην.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἴταλοι ἀνέλαβον τὸ εὐκόλον ἐγχείρημα τῆς καταλήψεως τῶν Ἰονίων Νήσων· καὶ οὕτως, μέχρι τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Μαΐου, ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Ἑλλάς εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐμενεν μόνον ἡ Κρήτη εἰς τὴν ὁποίαν, ἀπὸ τῆς 23ης Ἀπριλίου, εἶχον φθάσει ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὸν νέον πρωθυπουργόν του, τὸν Ἐμμ. Τσουδερόν.

Ἡ Κρήτη ἀπετέλει διὰ τοὺς Γερμανοὺς ἓνα τῶν κυριωτέρων, ἂν μὴ τὸν κυριώτερον, τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖο τοῦ Φύρερ, τὸ ἀνακεφαλαιωτικῶς ἐκδοθὲν τὴν 12ην Ἰουνίου 1941, ὅπου, χαρακτηριστικῶς, ἀναφέρεται: «Ὡς ἰσχυρὸν ναυτικὸν καὶ ἀεροπορικὸν στήριγμα εἰς ἄμεσον γειννίασιν τῶν θαλασσίων μας συγγενικῶν διὰ τοῦ Αἰγαίου, ὡς προκεχωρημένη βᾶσις καλύψεως καὶ ἐξασφαλίσεως εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Βορείου Ἀφρικανικοῦ Μετώπου καὶ τῆς Βρετανικῆς θαλασσίας ἐπικοινωνίας, μεταξύ Ἀλεξανδρείας καὶ Μάλτας, ἡ Κρήτη ἦτο διὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀντιπάλου εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἐξ ἴσου μεγάλης σημασίας καὶ ἀπὸ ἀμυντικῆς καὶ ἀπὸ ἐπιθετικῆς ἀπόψεως. Τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχει ἡ νῆσος ἀντιστρόφως διὰ τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις τῆς γερμανικῆς πολεμικῆς ἡγεσίας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Φύρερ ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ τὴν Κρήτην δι' ἀεροπορικῆς ἐπιθέσεως...».

Ἄλλως τε, ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1940, ὅτε, ἐγκαταλειφθείσης τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς κατάληψιν τῶν Βρετανικῶν Νήσων, τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τοῦ Φύρερ ἐτρέπετο πρὸς τὰς νέας ἐπιδειώσεις του, πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ἡ Ἄν. Μεσόγειος ἦτο φυσικὸν νὰ παίζῃ πρωτεύοντα ρόλον, ἡ κατάληψις τῆς Κρήτης ἀπησχόλησε σοβαρῶς τοὺς στρατιωτικοὺς συμβούλους τοῦ Χίτλερ τόσο, ὥστε νὰ θεωρῆται παρ' αὐτῶν ἡ δι' ἀεροπο-

ρικής αποβάσεως κατάληψις τῆς Νήσου, ὡς ἡ πρώτη ἐνδεδειγμένη ἐνέργεια εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν, ἀπὸ 20ῆς Νοεμβρίου 1940, ὁ Χίτλερ πρὸς τὸν συνάδελφόν του τῆς Ἰταλίας, εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου χαρακτηριστικὴ : «Ὅταν σᾶς παρεκάλεσα, Ντοῦτσε, νὰ μὲ δεχθῆτε εἰς Φλωρεντίαν, τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940, ἤθελα ἰδίως νὰ σᾶς τονίσω τὴν ἀνάγκην ὅπως μὴ ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος πρὶν ἢ καταληφθῆ ἡ Κρήτη. Προκειμένου περὶ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἐπιχειρήσεως, ἤθελα νὰ σᾶς κάμω συγκεκριμένας προτάσεις διὰ τὴν χρησιμοποίησιν μιᾶς μεραρχίας ἀλεξιπτωτιστῶν, καὶ ἐτέρας ἀερομεταφερομένου πεζικοῦ ἐπιθέσεως».

Ὅταν δέ, κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1941 καὶ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου, ἐγένοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρ' ἀνωτέρων γερμανικῶν διπλωματικῶν καὶ στρατιωτικῶν προσωπικοτήτων, αἱ γνωσταὶ παραπλανητικαὶ βολιδοσκοπήσεις περὶ δῆθεν προθυμίας τῆς Γερμανίας ὅπως μεσολαβήσῃ διὰ τὴν συνεννόησιν Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας, κατὰ τρόπον ἐξαιρετικῶς κολακεύοντα τὴν ἑλληνικὴν φιλοτιμίαν, ὡς μόνος ὄρος ἐτίθετο ἡ ὑπὸ γερμανικῶν στρατευμάτων κατάληψις βάσεων, ἐναντίον τῶν Ἀγγλων, εἰς τὴν Νότιον Πελοπόννησον καὶ τὴν Κρήτην.

Ἀπὸ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς ἡ Μεγάλη Βρετανία, σαφῶς ἀναγνωρίζουσα τὴν σημασίαν τῆς Κρήτης καὶ ἀποβιβάσασα εἰς αὐτήν, ἤδη ἀπὸ τῆς 12ης Ἰανουαρίου 1941, μικρὰ στρατιωτικὰ τμήματα, δὲν προέβλεψε τὴν γερμανικὴν ἐπίθεσιν καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε τὸ οὐσιαστικόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τεσσάρων ὀλοκλήρων μηνῶν, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ μεταξύ διέρρευσαν, διὰ τὴν ὀχύρωσιν τῆς νήσου καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς. Ἐν τοσοῦτῳ, κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τὰς γενομένας κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, οἱ Βρεττανοὶ στρατιωτικοὶ ἠγάται, καθώρισαν, ὅτι αὐτοὶ θ' ἀνελάμβανον τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἄμυναν τῆς Κρήτης. Καί, ὅταν ἀργότερα ἡ ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ εἰς Ἡπειρον τὴν 5ην Μεραρχίαν Κρήτης, οἱ Βρεττανοὶ στρατιωτικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐπανελάμβανον ὅτι ἡ ἄμυνα Κρήτης, ἀπετέλει ἰδικὴν των φροντίδα.

Σχετικὴ ἀνακοίνωσις τοῦ στρατηγοῦ Παπάγου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀναλαβόντες τὴν ἄμυναν τῆς Κρήτης Βρεττανοὶ, οὐδέποτε ἐζήτησαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅταν ἡ Γερμανία ἐπενέβη εἰς τὸν πόλεμον, τὴν διάθεσιν στρατευμάτων διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Νήσου.

Ἄλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Βρετανικὴ Διοίκησις ἐλαχίστην ἀπέδιδε σημασίαν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Νήσου, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποβιβάσεώς των εἰς Κρήτην μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως κατ' αὐτῆς, αἱ βρετανικαὶ δυνάμεις ἤλλαξαν ἐπτάκις διοικήσιν, ὅτι δέ, πλὴν τοῦ τελευταίου τῶν διοικητῶνά τῶν, τοῦ στρατηγοῦ Φράυ-

μπεργκ οὐδεις τῶν προκατόχων αὐτοῦ συνεπλήρωσεν εἰς Κρήτην διαμονὴν ὀλοκλήρου μηνός.

Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν ἦτο, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, φθάσας τὴν 23ην Ἀπριλίου εἰς Κρήτην, εὔρε τὴν κατάστασιν, ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἐλάχιστα ἱκανοποιητικὴν.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασεν εἰς Κρήτην καὶ ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ. (29^η Ἀπριλίου). Οὗτος, ἐπιβαίνων τοῦ ἱστορικοῦ καταδρομικοῦ «Αἴας», ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφρόντισε νὰ ἐπιβιβάσῃ ἀπὸ τοὺς περὶ τὴν Μονεμβασιάαν ὄρμους, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι ἡ στάθμευσις τοῦ σώματός του εἰς Κρήτην ἐπρόκειτο νὰ εἶναι προσωρινὴ καὶ ὅτι θὰ ἐσυνεχίζετο ἡ μεταφορὰ του εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνασυγκροτηθῇ μετὰ τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς ἀπωλείας τὰς ὁποίας ὑπέστη εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

Ὡς ἐκ τούτου ἐξεπλάγη, ὅταν, τὴν 30ὴν Ἀπριλίου, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων ἀρχιστράτηγος Οὐέιβελ, εἰδικῶς ἀφίχθεις εἰς Κρήτην, τοῦ ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων.

Ὁ Φράϋμπεργκ διεμαρτυρήθη δι' αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Οὐέιβελ ἐπέμεινεν ἀνενδότης καὶ οὕτως ὁ Φράϋμπεργκ, ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μὲ τὸν Ἑλληνα Βασιλέα, ἀνέλαβε τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης τῆς Νήσου, ἣτις οὐσιαστικῶς ἤρχισε μόλις 20 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, καὶ πάλιν μὲ ἀνεπαρκεῖς δυνάμεις καὶ μέσα.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Πρωθυπουργὸς Τσῶρτσιλ, εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του (7 Μαΐου 1941) ἐτόνισεν ὅτι : «Θὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν Κρήτην, τὸν ἐπιθετικὸν προμαχῶνα μας εἰς τὴν Μεσόγειον, μέχρι θανάτου καὶ χωρὶς καμμίαν ἰδέαν ὑποχωρήσεως...».

Αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι διετίθεντο πρὸς ἀμυναν τῆς Κρήτης, ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἦσαν : Ἐν Τάγμα Ἐμπέδων τῆς Μεραρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν προσετέθη ἀργότερα, καὶ μία διλοχία ἀδειούχων εἰς τὸ Ἡράκλειον, μία διλοχία εἰς Ρέθυμνον, καὶ ἓν τάγμα, ἡλαττωμένης δυνάμεως, μὲ ὀλίγα ἀντιαεροπορικὰ πολυβόλα εἰς τὰ Χανιά.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μετεφέρθησαν ἀπὸ τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα εἰς Κρήτην, ὅπως συνεχίσουν ἐκεῖ, ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν ἐκπαίδευσίν των, ὀκτῶ Τάγματα νεοσυλλέκτων, ἐκ Πελοποννήσου ἰδίως, τὰ ὁποῖα διενεμήθησαν εἰς τρεῖς πόλεις τῆς Νήσου, τρεῖς λόχοι τοῦ ἐν Ἀθήναις Σχολείου Χωροφυλακῆς, καλῶς ἐξωπλισμένοι καὶ καλῶς πλαισιωμένοι διὰ στελεχῶν, 800 μαθηταὶ τῆς Σχολῆς Ἰκάρων καὶ 300 περίπου μαθηταὶ, τῆς 1ης καὶ 2ας τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων.

Ἀπὸ βρεττανικῆς πλευρᾶς αἱ πρῶται ἀποβιβασθεῖσαι εἰς Κρήτην ἀγγλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις δὲν ὑπερέβαινον τὴν δύναμιν ταξιαρχίας, διὰ νὰ φθάσουν, μετὰ συνεχεῖς αὐξομειώσεις, καὶ κυρίως μετὰ τὴν ἀφίξιν

τῶν διασωθέντων ἀπὸ τὴν γερμανικὴν καταδίωξιν αὐστραλιανῶν δυνάμεων, εἰς συνολικὴν δύναμιν Μεραρχίας.

Ἐκ τῶν δυνάμεων τούτων μόνον ἡ XIV Ταξιαρχία δὲν εἶχε πολεμήσει κατὰ τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὰς Βρεττανικὰς δυνάμεις θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προστεθοῦν ἴσως, καὶ 6.000 Κύπριοι καὶ Παλαιστίνιοι, ἄνδρες βοηθητικῶν σωμάτων. Ἄλλ' οὗτοι ἦσαν ἄοπλοι καὶ τελείως ἀγύμναστοι, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πυροβολικόν, εἰς τὰ ἐλάχιστα πυροβόλα τὰ ὁποῖα διέθετεν ἡ βρεττανικὴ ἐκστρατευτικὴ δύναμις, προσετέθησαν καὶ ἕτερα 100, διαφόρων τύπων, καὶ οὐχὶ καλῆς καταστάσεως· ταῦτα ἐστάλησαν ἀπὸ τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἀπὸ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως.

Τὸ χειρότερον ἦτο ὅτι, μέχρι τῆς 30ῆς Ἀπριλίου ἀκόμη, δὲν ὑπῆρχον εἰς Κρήτην παρὰ μόνον 6 ἀεροπλάνα τύπου «Χαρρिकाίην» καὶ 17 παμπάλαιων τύπων «Γκλοντιέτορς», «Ἄνσω» κλπ. Εἰς αὐτὰ προσετέθησαν, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ ἕτερα 10 «Χαρρिकाίην». Ἄπαντα ὅμως ὑπέστησαν, κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἐπιθέσεως ἀερομαχίας, βαρυτάτας ἀπωλείας, ὥστε, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐπιθέσεως, νὰ μὴ ὑπάρχουν εἰς Κρήτην παρὰ τρία «Χαρρिकाίην» καὶ τρία «Γκλοντιέτορς», τὰ ὁποῖα, ὀρθῶς, ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Φράύμπεργκ εἰς Αἴγυπτον.

Οὕτως ἡ Κρήτη ὑπεχρέωθη ν' ἀμυνθῆ κατὰ τῆς γερμανικῆς ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεως ἄνευ ἀεροπλάνων.

Κατὰ τὸ εἰκοσάημερον περίπου διάστημα, τὸ ὁποῖον ἐμεσολάβησε μετὰ τῆς ἐνάρξεως τῆς σοβαρᾶς ἀγγλοελληνικῆς προσπάθειας, ἐν Κρήτῃ, καὶ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπέμειναν ἐπὶ τῆς βασικῆς σημασίας τὴν ὁποῖαν θὰ εἶχε διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Νήσου ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἀντλῶν θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητά ἀπὸ τὰς ἡρωϊκὰς παραδόσεις τῆς Νήσου καὶ ὀπλιζόμενος δι' οἰωνδήποτε μέσων, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Νῆσον.

Ὁ στρατηγὸς Φράύμπεργκ διεπίστωσε καὶ αὐτὸς τὴν ἀναμφισβήτητον αὐτὴν πραγματικότητα. Καὶ συγκατετέθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς, τῆς ὁποίας ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς τὸν ἀνακληθέντα εἰς ἐνέργειαν «ἀντισυνταγματάρχην» (ταγματάρχην) Παῦλον Γύπαρην, ἐνῶ ἡ Πολιτοφυλακὴ τοῦ Σελίνου ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Χαραλ. Σειραδάκη, τῆς Κισσάμου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λοχαγοῦ Ντιγριντῆ, τῆς Κυδωνίας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν παλαιῶν Μακεδονομάχων Ταγματάρχων Ἐμμ. Νικολούδη καὶ Γεωργίου Βολάνη, καὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Γεώργιον Βάμβουκαν τῆς Χωροφυλακῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι, λόγῳ ἀνεπαρκείας χρόνου, δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ὀργάνωσις σοβαρᾶς προσπάθειας. Τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον δὲν ὑπῆρχον καὶ δια-

θέσιμα όπλα διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῆς Πολιτοφυλακῆς, ἡ όποία κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐχρησιμοποίησε τὰ πλεόν πρωτόγονα καὶ ἐτερόκλιτα μέσα.

Ἡ προετοιμασία τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Κρήτης εἰσῆλθεν εἰς τὸ τελικὸν αὐτῆς στάδιον ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ἐπριλίου, δηλαδὴ εὐθὺς ὡς τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἀεροδρόμια καὶ ὠργάνωσαν ἐκεῖθεν τὰς ἐξορμήσεις των.

Οὕτω τὴν 6.15' τῆς 20ῆς Μαΐου ἤρχισαν νὰ φθάνουν εἰς Κρήτην τὰ πρῶτα κύματα τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων μέχρι τοῦ Μάλεμε, καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὰ πυρὰ των ἦσαν καταγιστικὰ καὶ ἐπέφερον μεγάλας καταστροφάς. Παρὰ τοῦτο οἱ Κρήτες συνεκεντροῦντο εἰς τοὺς ἀκαλύπτους χώρους τῶν Χανίων καὶ ἐζήτουν ἐπιμόνως όπλα.

Ἀρχικῶς ἡ Βρεττανικὴ Διοίκησης ἐδίσταζε, φοβουμένη μήπως οἱ Γερμανοὶ ἐπωφεληθοῦν τοῦ όπλισμοῦ μὴ στρατιωτικῶν δυνάμεων διὰ νὰ καταλογίσουν παράβασιν διεθνoῦς δικαίου.

Ἦτο ὅμως τόση ἡ ἐπιμονὴ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, ὥστε κατὰ τὰς 8.15' π.μ. ὁ ἀρχηγὸς τῆς Πολιτοφυλακῆς συνταγματάρχης Γύπαρης διένειμεν 800 όπλα, παντὸς τύπου, μὲ τὰ όποία οἱ κάτοικοι Χανίων συνετέλεσαν ἡρωικῶς εἰς τὴν ἄμυναν».

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλιος» κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ στρατάρχου Ἀλεξάνδρου Παπάγου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Αὐτεπαγ.

Ἀριθ. πρωτ. 990

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις: «Περὶ διαθέσεως ἀξ)κῶν εἰς Α.Σ.Δ. Κρήτης πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς».

Τοὺς κάτωθι ἀνακληθέντας ἐφέδρους ἀξ)κοὺς τίθεμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως διὰ τὴν χρησιμοποίησιν των πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς.

- 1) Ταγματ. Γύπαρην Παῦλον
- 2) Λοχαγὸν Μάντακαν Μίνωα
- 3) Λοχαγὸν Ντιγριντῆν Γεώργιον
- 4) Ταγμ. Σειραδάκην Χαράλαμπον
- 5) Ἐφ. Ἀνθ)γὸν Πεζ. Κουμανάκον Παναγιώτην.

Χανιά τῆ 14ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Ὑπουργὸς

ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Παραλήπται:

Ἀνωτ. Στρατ. Δ/σις Κρήτης.

Κοινοποιήσις:

Δ/σιν Προσωπικοῦ Ι, 3 ἀντίτυπα.

ΠΡΩΤΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ
ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙου

Ἄριθ. Πρωτ. Α.Π. 4

ΔΙΑΤΑΓΗ

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Δ.Π. 21)5)41 Διαταγῆς Ὑπ. Στρατιωτικῶν
περὶ συγκροτήσεως Πολιτοφυλάκων,

Ἐντέλλομαι τὰ κάτωθι :

1) Στρατολογία :

Α'. Οἱ στρατολογηθησόμενοι ἄνδρες θὰ συγκροτήσωσι λόχους ἐκ τεσσάρων διμοιριῶν τῶν 3 ομάδων μάχης ἐκάστη.

Β'. Ἐκπαίδευσις στοιχειώδης κατὰ τὰς ἐορτὰς πρὸ παντὸς περιστροφόμενης εἰς ἀσκήσεις μάχης.

2) Ἀποστολή :

Ἀπόκρουσις Ἀλεξιπτωτιστῶν, ἐνίσχυσις τῶν Τμημάτων τοῦ Στρατοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν ἀποβάσεως τοῦ ἐχθροῦ.

3) Αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ τῆς Χωροφυλακῆς νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς διὰ τὴν στρατολογίαν τῶν πολιτοφυλάκων ὀρισθέντας ἀξιωματικούς τὰ μέσα πρὸς ταχύτεραν ἐκτέλεσιν ἀνατεθείσης αὐτοῖς ἐντολῆς.

Ἐν Χανίοις τῇ 16ῃ Μαΐου 1941

1η Στρατιωτικὴ Διοίκησις

Ν. ΓΑΓΑΡΑΣ

Ὑποστράτηγος

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω διαταγῆς ἔλαβον καὶ φύλλον πορείας τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς :

Φύλλον πορείας

Διὰ τὸν Ταγματάρχην Πεζικοῦ Γύπαρην Παῦλον, ἀπερχόμενον εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Νομοῦ Χανίων δι' ἐκτέλεσιν ὑπηρεσίας κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 21 Δ)γῆς Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν.

Ἡμέρα ἀναχωρήσεως

» Ἀφίξεως

Παρακαλοῦνται ὅθεν κλπ.

Χανιά τῇ 17ῃ Μαΐου 1941

Ὁ Διοικητὴς τῆς 1ης Στρατιωτικῆς Διοικήσεως.

Ν. ΓΑΓΑΡΑΣ

Ὑποστράτηγος

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ

Ἐπιτελεῖς τῶν Στρατιωτικῶν : Στρατηγὸς Ἐμμανουὴλ Τζανακάκης.

Προσωπάρχης Συνταγματάρχης : Καραβίτης Γεώργιος.

Διευθυντὴς Ἐπιτελείου : Καφᾶτος Σόλων.

Ἀνωτάτη Στρατ. Διοίκησις Κρήτης : ὑποστράτηγος Ἰωάννης Ἀλεξάκης, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ὁ Στρατηγὸς Κίτσος. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ὑποστράτηγος Σκουλᾶς Ἀχιλλεύς, ὅστις ἔμεινε μέχρι τέλους.

Ἐπιτελεῖς : Ἀντ)ρχης Ἱππ. Βάχλας καὶ Ταγματάρχης Προυκάκης Μιχ.

Α'. Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Χανίων : ὑποστράτηγος Γαγάρας Νικόλαος, Ἄγγλος Ταξίαρχος Πάττικ Ε. Δ. Καλάμι.

Φρούραρχος Χανίων : Ἀντ)ρχης Πεζ. Καλλιγιάννης Ἡλίας.

Ἰον Σύνταγμα Πεζικοῦ, Καστέλλι : Δ)τὴς Συνταγματάρχης Πεζ. Παπαδημητρακόπουλος Σωκράτης,

1 Τ.Δ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Σκορδίλης Νικόλαος,

2 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Κουρκοῦτης Ἐμμ.,

Ἐπιτελεῖς : Ἀθανάσιος Μοριανός.

ἸΙον Σύνταγμα Πεζικοῦ, Γαλατᾶ : Δ)τὴς Ἀντισυνταγματάρχης Γρηγορίου Μ. (Ἄγγλος Ταξίαρχος Ἰγγλις),

1 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Μωραΐτης Κ.

2 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Παπαδάκης Π.

ἸΙΙον Σύνταγμα, Ἐπιτελ. ΝΔ Ἐπισκ. Κυδωνίας : Δ)τὴς Ἀντ)ρχης Κάρκου-
λας Παναγ.,

1 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Βελεγράκης Ἰ.,

2 Τ. Δ)τὴς Βάμβουκας Γ.

ἸΙΙον Σύνταγμα Πεζικοῦ, Μορνιαί : Δ)τὴς Συντ)ρχης Φιωτάκης Χρ.

(Ἄγγλος ὑποστράτηγος Οὐέστον Ε.Δ.),

Ἐπιτελεῖς : Ἡλίας Κωστάκος

Ἐπιτελεῖς : Μιχ. Μποτωνάκης

1 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Τρικουράκης Σ.

2 Τ. Δ)τὴς Ταγματάρχης Παπαθανασίου Β.

Ἐπιτελεῖς : Λοχαγὸς Καπετανάκης Κιμ.

Ἐπιτελεῖς : Ἀνδρ. Κάτσούλης.

Σχολὴ Εὐελπίδων, Μονὴ Γωνιάς : Δ)τὴς Ἀντ)ρχης Κίτσος Λάμπρος.

Ἐπιτελεῖς Χανίων : Δ)τὴς Ἐπιτελ. Ταγματάρχης Πεζ. Βιδάκης Ε.

Ἰον Τάγμα Πεζ. « Ἀστὴρ » : Λοχαγὸς Σωκράτης Σαραντίδης.

Χανιά ὑπὸ συγκρότησιν : Δ)τὴς Ταγματάρχης Πεζ. Κοτρωνάκης Δ.,

Ἐπιτελεῖς : Κουμανάκος Π.

Λόχ. Φρουρ. Κέντρου Αἰχμαλώτων Φουρνέ : Δ)τὴς Ταγματ)ρχης Καλλιώρας Γ.

Λόχος Φρουρ. Κέντρου Αίχμαλώτων Σκηνέ: Ταγματάρχης Μπινιόπουλος Στέργιος,
 Δ)τής (ἔκτ. π.δ.) Ἄντ)ρχης Δημητρακόπουλος Α.,
 Ὑπολ. Πεζικοῦ Ἄθανάσιος Μοριανὸς ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἀεροπορία:

Ἐκατοντάδες ἀξιωματικῶν καὶ σημαντιῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Σμη-
 νάρχου Φίλιππα Σ. εἰς Καλύβες Ἀποκορώνου.

Ὑπὸ συγκρότησιν τμήματα Πολιτοφυλακῆς κατὰ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν
 εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, Σφακίων, Κυδωνίας, Κισσάμου καὶ Σελίνου.

Β'. Στρατιωτικὴ Διοίκησις Ρεθύμνης: Δ)τής Συν)ρχης Πεζ. Ποθουλᾶκης Σ.
 Ἄγγλος Ταξίαρχος Βάζεῦ Ε.Δ. Ρέθυμνον.

Φρούραρχος Ρεθύμνης: Ταγματάρχης Πεζ. Νικολακάκης Γ.

1ον Τάγμα Χωροφυλακῆς: Δ)τής Ταγματάρχης Χωρ/κῆς Χανιώτης Ἰάκ.

IVον Σύνταγμα Πεζικοῦ: Δ)τής Ἄντ)ρχης Τρύφων Ι.

Vον Σύνταγμα Πεζικοῦ: Δ)τής Ἄντ)ρχης Σέρβος.

1 Τ. Δ)τής Ταγματάρχης Καλλονᾶς.

Γ'. Στρατιωτικὴ Διοίκησις Ἡρακλείου: Δ)τής Ὑποστράτηγος Λιναρ-
 δάκης Μ.,

Ἄγγλος Ταξίαρχος Τσάππελ Ε.Δ. Ἡρακλείου.

Φρούραρχος Ἡρακλείου: Ἄντ)ρχης Πεζ. Τσαγκαράκης Ἐμμαν.,
 Διοικητῆς Συν)ρχης Πεζ. Παπαθανασόπουλος Χ.

IIIον Σύνταγμα Π.: Δ)τής Ἄντ)ρχης Μπετεινάκης Α.

1ον Τάγμα Π: Ταγματάρχης Φιλιππάκης Μ.

VIIον Σύνταγμα Π.: Ἄντ)ρχης Χαιρέτης Εὐάγγ.

1ον Τάγμα Π: Ταγματάρχης Τζουλάκης Μ.

2ον Τάγμα Π.: Ταγματάρχης Δροσίτης Σ.

Ἐμπεδον Ἡρακλείου: Δ)τής Ταγματάρχης Κασσιμάτης Δ.

Λοχ. Φρουρᾶς Αἰχμαλ. Ἀγ. Βαρβάρας: Δ)τής Ταγματάρχης Παπαδογε-
 ωργάκης Ἰ.

Λοχ. Φρουρᾶς Αἰχμαλ. Σπηλιωτίσσης (παρὰ τὸ Χουδέστι): Δ)τής
 Ταγματάρχης Ἀμηνᾶς Ἰ.

Δ'. Στρατιωτικὴ Διοίκησις Νεαπόλεως: Δ)τής Συντ)ρχης Πεζικοῦ Μηλια-
 ρᾶς Γεώργιος,

Φρούραρχος Νεαπόλεως: Ἐφ. Λοχαγὸς Πεζικοῦ Ταμπουρατζάκης Γεώρ-
 γιος.

1ον Τάγμα Πεζικοῦ ἐκ τριῶν λόχων ἀόπλων Ε.Δ.: Δ)τής Ταγματάρχης
 Πεζικοῦ Περιφερᾶκης Ἰωάννης.

Λόχος Χωροφυλακῆς Ε.Δ., Νεάπολις: Δ)τής Μοίραρχος Μαρινᾶτος Γερά-
 σιμος.

Λόχος Χωροκῆς Ε.Δ., Λιμὴν Σητείας : Δ)τῆς ἀνθ)χος Χριστακόπουλος.
 Λόχος Χωροκῆς Ε.Δ., ᾠγ. Νικόλαος : Δ)τῆς ὑπομ)χος Κούντρας Πα-
 ναγιώτης.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς κατὰ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν διε-
 τέθησαν : ὁ Ταγματάρχης Πεζ. Βαρούχας Γ. διὰ τὸν λιμένα Σητείας. Εἰς
 Ἱεράπετραν ὁ Λοχαγὸς πεζ. Καραντινὸς Μενέλαος. Εἰς ᾠγιον Νικόλαον
 ὁ Λοχαγὸς πεζ. Μυλωνάκης καὶ εἰς Νεάπολιν ὁ Ταγματάρχης Πεζ. ᾠμαριω-
 τάκης Ἐμμανουήλ.

Ἱματισμὸς τοῦ Στρατοῦ : ᾠξ ἐρέας χακί.

Ἱματισμὸς Χωροφυλακῆς : ᾠξ ἐρέας φαιᾶς.

ᾠπλισμὸς Στρατοῦ Γκρά, Μάουζερ, Μάνλιχερ, Λεμπέλ, καὶ ᾠγγλικά,
 φυσίγγια 15—30 κατ' ἄνδρα ἐν ὄλῳ. Πολυβόλα Σαίντ Ἐτιέν καὶ Σβάρτσλόζε
 μὲ 150—200 φυσίγγια κατὰ πολυβόλον ἐν συνόλῳ.

ᾠπλισμὸς Χωροφυλακῆς Μάνλιχερ.

Σύνολον Ἑλληνικῶν δυνάμεων :

ᾠξιωματικοὶ	350
Εὐέλπιδες	300
ᾠπλίται στρατοῦ	11.000 περίπου
ᾠεροπόροι	200
Χωροφύλακες	3.000 περίπου.

Αἱ στρατιωτικαὶ αὐταὶ δυνάμεις, ἡμιτελῶς ἐξοπλισμέναι, ἡμύνθησαν
 κατὰ τμήματα πρὸ παντὸς εἰς τοὺς τρεῖς Νομοὺς Χανίων, Ἡρακλείου καὶ
 Ρεθύμνης.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ὁ ἐχθρὸς κατέρχεται εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ βαδίζει διὰ τὰς Ἀθήνας. Ἐγὼ ἐπιβιβάζομαι αὐτοκινήτου καὶ διὰ μέσου Πειραιῶς-Κερατσινίου διαπεραιοῦμαι εἰς Κρήτην, τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου 1941.

Ἡ ἀνάκλησίς μου εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐγένετο ἀμέσως καὶ μοῦ ἀνετέθη ἡ ὀργάνωσις τῆς Πολιτοφυλακῆς, ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπεριμέναμεν τὴν πτώσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, ἀπεδέχθημεν νὰ ἐνεργήσω μόνον διὰ τὸν Νομὸν Χανίων, ὑπέδειξα δὲ διὰ τὴν Ἐπαρχίαν Σελίνου τὸν δεδοκιμασμένον Ἀντισυνταγματάρχην Χαράλαμπον Σειραδάκη, διὰ τὴν Κίσσαμον τὸν Λοχαγὸν Γεώργιον Ντιγριντῆν καὶ διὰ τὴν Κυδωνίαν τοὺς Ταγματάρχας καὶ ἀρχηγοὺς κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα 1903-1909, Ἐμμανουὴλ Νικολοῦδην καὶ Γεώργιον Βολάνην καὶ Λοχαγοὺς Σπύρον Γερογιάννην καὶ Μίνωα Μάντακα.

Διὰ τὰς ἐπαρχίας Σφακίων καὶ Ἀποκορώνου ὑπέδειξα τοὺς Ὑπολοχαγοὺς καὶ Ἀνθυπολοχαγοὺς Ἰωάννην Γύπαρην, Μανουῖσον Δικώνυμον, Βασίλειον Μπικιάκη καὶ Ἐμμ. Γυπαράκη.

Ὅλων τῶν ἀνωτέρω Ἀξιωματικῶν, ἐφέδρων ἐν ἀποστρατεία, ἔδωσα τὰ ὀνόματά των κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως· οὗτοι ἀνεκλήθησαν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τοῦ Στρατεύματος καὶ ἔλαβον φύλλον πορείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὰς Ἐπαρχίας των διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν.

Ἐγὼ παρέμεινα εἰς τὰ Χανιά νὰ παραλάβω 900 ὄπλα τὰ ὅποια οἱ Ἀγγλοὶ μοῦ ὑπεσχέθησαν.

Παρ' ὅλας τὰς ἐνεργείας μου μέχρι τῆς 20ῆς Μαΐου 1941, τὴν 7ην πρωϊνὴν ὥραν, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν μοῦ εἶχον δώσει τὰ ὄπλα, ὅταν ὁμως τὴν 7.30' ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν Κρητικὸν οὐρανὸν οἱ πρῶτες ὀμάδες ἀεροπλάνων νὰ ρίχνουν τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω ἀπὸ τὸ Μάλεμε καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἦσαν πεδινὰ ἐδάφη, τότε μόνον τὸ Ἀγγλικὸν Ἐπιτελεῖον διέταξε καὶ ἠνοίχθη μία ἀποθήκη τοῦ Τελωνείου Χανίων καὶ μοῦ ἔδωσαν τὰ ὄπλα μὲ 50 ἕως 60 φουσίγια εἰς ἕκαστον.

Εἰς τὰς πολεμικὰς συγκρούσεις δὲν παίζει ρόλον ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ. Ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν εἶναι ζήτημα ἀριθμοῦ, εἶναι ζήτημα ὀργανώσεως καὶ ἐξοπλισμοῦ καὶ ζήτημα ἠθικοῦ καὶ μέσων.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν ἐξάμηνον ἀλβανικὸν πόλεμον, ὁ ὀπλισμὸς καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ στρατοῦ μας συνετρίβησαν, οἱ δύο φασιστικοὶ στρατοὶ κατῶρθω-

σαν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἑξαμήνου καὶ κατόπιν ἔξαντλητικοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶ-
νος νὰ μᾶς καταβάλουν, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον ἔμεινεν εἰς τοὺς Ἑλληνας πολε-
μιστὰς ἦτο τὸ ψυχικὸν σθένος, καὶ διὰ νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς, καὶ ἐκεῖνο
μειωμένον.

Ἡ ἀπλήρῃ αὐτὴ ἀλήθεια εἶναι γνωστὴ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἡγέτας ὄλων
τῶν στρατῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀπλοῦς πολίτας.

Δι' ὅλα αὐτὰ ἡ ἔθνικὴ ἀντίστασις τῆς Κρήτης ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν.

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Β΄

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασεν εἰς τὰ Χανιά μία μικρὰ ὁμὰς ἀπὸ τέσσαρα πρό-
σωπα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βαμβακιᾶ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δολοφονήσουν τὸν
Βασιλέα Γεώργιον.

Ἐπληροφορήτην τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς των ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς
Κρήτην καὶ τοὺς ἐκάλεσα καὶ ἦλθον εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «Πλάζα», ὅπου πιε-
ζόμενοι μοῦ τὸ ἀπεκάλυψαν.

Τοὺς ἀνεκοίνωσα ὅτι θὰ μὲ εὔρισκον ἀντιμέτωπον ἔαν ἐπροχώρουν εἰς
μίαν τοιαύτην ἄτιμον πράξιν.

Ἡ συζήτησις ἐπεξετάθη καὶ ὁ Βαμβακιᾶς μοῦ εἶπεν : «νὰ κτυπήσουν τὸν
Μανιαδάκη», καὶ πάλιν τοὺς ἔδωσα τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν.

Ὁ Βαμβακιᾶς ἦτο φανατισμένος ἀπὸ τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια τὸν εἶχαν
ὀδηγήσει, ὅτι τᾶχατες ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Μανιαδάκης ἦσαν ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ
τῆς ἡττης μας εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ὅταν τὸν ἔσυρα ἰδιαίτερος καὶ τοῦ ἐξή-
γησα ὅτι ἦτο μοιραῖον νὰ ἠττηθῶμεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἀφοῦ εἰς τὸ πλευρὸν
τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων ἔφθασαν καὶ οἱ Γερμανικὲς λεγεῶνες, προσέθεσα δὲ
ἀκόμη εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ πατριωτικὴ του ἀπό-
φασις νὰ ἔλθῃ εἰς Κρήτην νὰ συνταυτίσῃ τὴν τύχην του μὲ τοὺς ἀμυνομέ-
νους κατὰ τῶν Γερμανῶν συνετέλεσεν ὥστε νὰ γίνῃ ὁ πλέον συμπαθὴς
ὄχι μόνον εἰς τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κρητικὸν λαόν,
συνῆλθεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ μοῦ ἐδήλωσε μὲ τὸν κατηγορη-
ματικώτερον τρόπον ὅτι θὰ γυρίσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο
νὰ χαθῇ, διὰ νὰ φονεύσῃ ἕνα μεγαλόσχημον, τοῦ ὁποίου τὰς διαταγὰς ἐξε-
τέλει, δηλ. νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Κρήτην νὰ ἐγκληματήσῃ.

Μετὰ τὴν ματαίωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Βαμβακιᾶ ἐκάλεσα εἰς σύσκεψιν
μερικοὺς παλαιοὺς ὄπλαρχηγοὺς καὶ ἐφέδρους ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς ἐζή-
τησα νὰ μὲ ἐνισχύσουν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς.

Δὲν ἐχρειάζετο νὰ τοὺς κάμω θεωρίαν, διότι ὅλοι ἐπλειοδότησαν ἐμοῦ.
Ἐξαιρέσις ἔγινε μόνον μὲ τὸν ὑπολοχαγὸν Χιωτάκη Ἰ., ὁ ὁποῖος ἐδήλωσεν
ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃ νὰ πολεμήσῃ διὰ νὰ στερεώσῃ εἰς τὸν θρόνον του τὸν
Βασιλέα.

Τοῦ εἶπα ὅτι ὅλοι θὰ πολεμήσωμεν διὰ νὰ στερεώσωμεν τὴν ἐλευθερίαν
μας. Ἐπομένως ἡ δικαιολογία τὴν ὁποίαν προέβαλε δὲν εὔσταθεῖ.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅλοι οἱ ἄλλοι συγκεντρωθέντες πολεμισταὶ ἐκινήθησαν με ἀγρίας διαθέσεις ἐναντίον του καὶ ἐχρειάσθη νὰ ἐπέμβω με ὅλην μου τὴν δύναμιν διὰ νὰ τὸν σώσω.

Τὴν 18ην Μαΐου εἶχα κληθῆ εἰς τὴν κλινικὴν τῶν Χανίων ἀπὸ τὸν Εὐστράτ. Γεωργιλαδάκην, εἰς τὴν ὁποίαν συνήντησα τὸν Ἄγγλον Πρόξενον κ. Μπόμαν, τὸν κ. Πολύμερον Μοσχοβίτην, τὸν κ. Καμπάνην, τὴν κυρίαν Ἀβέρωφ, οἱ ὅποιοι εἶχον κατέλθει ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

Καὶ οὔτε λίγω, οὔτε πολὺ μοῦ εἶπαν ὅτι ὅπωςδῆποτε πρέπει καὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἀνατραπῆ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Τσουδεροῦ.

Καὶ προσεπάθουν, ὅπως μοῦ εἶπαν, νὰ εὔρουν πρόσωπα διὰ νὰ σταλοῦν εἰς τὰς ἐπαρχίας, καὶ νὰ γίνουσι ἐνοπλοὶ στάσεις διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ οὕτω νὰ ἀναγκασθῆ εἰς παραίτησιν ὁ κ. Τσουδερός. Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἡ κ. Ἀβέρωφ διέθετε χρήματα.

Ἐννοεῖται τοὺς εἶπον εὐθύς, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς εὕρισκετο εἰς τὸν τάφον τῆς σκλαβιάς καὶ ὅτι ἀπέμενε μόνον ἡ Κρήτη μέχρι τότε ἐλευθέρα, ἀλλὰ καὶ αὕτη εὕρισκετο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἰδίου τάφου.

Ἐπομένως, ὅσοι εἶναι γνήσιοι Ἕλληνες, πρέπει καὶ ἐπιβάλλεται νὰ σκέπτονται μόνον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν.

Οὕτω διήρχοντο αἱ ἡμέραι μέσα εἰς μίαν σύγχυσιν, μέσα εἰς μίαν ἀσυμφωνίαν καὶ μόνον εἰς τοὺς στρατιωτικούς, τὴν Χωροφυλακὴν καὶ τὴν Πολιτοφυλακὴν, ἡ ὁποία εὕρισκετο ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα, εὕρισκετο ἡ κατανόησις τῆς καταστάσεως.

Οἱ Κρήτες καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ὅποιοι ἐλάβομεν μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Κρήτης, δικαιούμεθα νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι μετὰ τὴν ἀποχώρησιν καὶ τῶν τελευταίων στρατιωτῶν μας ἀπὸ τὸ μέτωπον τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1941, καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Νήσων Αἰγαίου ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἔμενον ἀκόμη ἡ Κρήτη ὡς μοναδικὸν ἐλεύθερον φυλάκιον εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

Ἐκεῖ ἀκόμη ἐκυμάτιζεν ὑπερήφανα ἡ ἑλληνικὴ σημαία. Ἀλλὰ ὁ ἐχθρὸς μεθυσμένος ἀπὸ τὴν θεωρουμένην βεβαίαν νίκην του δὲν ἐσταμάτησε.

Ἐσχεδίασε καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ τολμηρὸν ἐναέριον ἄλμα πρὸς τὴν Κρήτην καὶ κατόπιν ἐναερίων βομβαρδισμῶν, ἄνευ προηγουμένου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔβαλε πόδι εἰς τὴν Μεγαλόνησον. Καὶ θὰ μείνῃ ἱστορικὸν εἰς τοὺς μελλοντικούς αἰῶνας ὅτι με ὅλον τὸν κατακλυσμὸν τοῦ πολυβολισμοῦ καὶ τοῦ βομβαρδισμοῦ τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων, οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς Κρήτης ἐδικαίωσαν τὰς προσδοκίας τοῦ ἔθνους· ἐξέπληξαν καὶ κατέπληξαν τοὺς συμμάχους μας καὶ παρώρμησαν εἰς παρομοίας θυσίας καὶ ἀγῶνας τοὺς φιλελευθέρους λαοὺς τῆς γῆς.

Ὁ στίβος τῆς μεγάλης πάλης ὑπῆρξε κατὰ πρῶτον τὸ Μάλεμε καὶ ὁ Γαλατᾶς, τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὸ ἀεροδρόμιον κατ' ὄνομα τῆς Ρεθύμνου. Πιστεύω καὶ διακηρύττω ὅτι οὐδεὶς λαὸς ἐδοκιμάσθη περισσότερο ἀπὸ τὸν Λαὸν τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου 1941 ἕως τῆς 30ῆς.

Ὅταν τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ Κρήτες, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, ἔσπευσαν μὲ ἐνθουσιασμόν ἀνευ προηγουμένου καὶ ἐπύκνωσαν τὰς φάλαγγας τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ ἀπαγορεύσουν εἰς τὸν βάρβαρον κατακτητὴν νὰ πατήσῃ καὶ μολύνῃ τὸ κρητικὸν ἔδαφος.

Κατέβαλα μεγίστας προσπάθειάς διὰ νὰ μὴ φονευθοῦν μεταξύ των ἐρίζοντες ποῖος ἐξ αὐτῶν θὰ παραλάβῃ ἔστω καὶ μίαν δεσμίδα φυσίγγια ἐπὶ πλέον.

Εἶχον δίκαιον, ἦσαν ἀνεπαρκῆ τὰ φυσίγγια.

Μόλις 50—60 φυσίγγια παρελάμβανεν ἕκαστος.

Σημειώτέον ὅτι, εἰς οὐδένα ἄλλον ἐκτὸς ἐμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον ἔδωκεν ὄπλα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς εἰς τὴν Κρήτην.

Ἐπὶ κεφαλῆς πλέον ἀρκετῶν ἑκατοντάδων ἐθελοντῶν ἐκινούμην πρὸς τὴν Πόρταν τῆς Κισσάμου.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἔφθασεν ἐν κῦμα Γερμανικῶν ἀεροπλάνων καὶ μὲ τίς βόμβες καὶ τοὺς πολυβολισμοὺς τοῦ ἐσκόρπισε τοὺς συγκεντρωθέντας ἄνδρας.

Ἐκαμα μεγάλον ἀγῶνα διὰ νὰ συγκεντρώσω ἐν μέρος ἐκ τῶν ἐξοπλισθέντων ἀνδρῶν.

Μὲ αὐτοὺς ἐξῆλθον τῆς πόλεως πολυβολουμένοι ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα συνεχῶς.

Προφυλασσόμενοι ἐπροχωρήσαμεν ἕως τὴν Πελεκαπεῖναν. Ἐκεῖ συνήντησα δύο ἱλάρχους, τὸν Κρίτωνα Κυανίδην καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κωνσταντινίδην, μὲ ὀλίγους στρατιώτας. Ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἔλθουν μαζί μου, καὶ οὕτως ἠυξήθη ἡ δύναμις τοῦ ἀποσπάσματος μου.

Εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἶχε στρατοπεδεύσει ἐν τμῆμα τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Ἡ ἀγγλικὴ ἐκείνη δύναμις εἶχε κρατήσῃ ἀρκετοὺς ἐθελοντὰς οἱ ὅποιοι κατήρχοντο ἀπὸ διάφορα χωριὰ τῆς περιφερείας καὶ τοὺς ὁποίους ἐκράτουν ὡς ὑπόπτους οἱ Ἕλληνοὶ ἀξιωματικοί.

Ἐμίλησα μὲ τὸν Ἕλληνα ταξίαρχον σχετικῶς μὲ τοὺς ἐλευθέρους σκοπευτὰς, τοὺς ὁποίους ἐκράτουν εἰς τὸ στρατόπεδόν των καὶ ἐπῆλθεν ἀμέσως συνεξήγησις καὶ πλήρης κατανόησις. Ἀμέσως τοὺς παρέλαβα.

Μάλιστα ἀντικατέστησαν καὶ τὰ ὄπλα, τὰ ἀπρηχαιωμένα τὰ ὅποια ἐκρατοῦσαν μαζί των, γκράδες, μαρτίνια, μὲ ἰταλικά ὄπλα, τὰ ὅποια εἶχον συγκεντρώσει ἐκεῖ οἱ Ἕλληνοὶ.

Ἐεροπλάνα Μέσσερμιτ ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Ὁ οὐρανὸς εἶχε μαυρίσει ἀπὸ τὰ «Ντορνιέ», τὰ «Μέσσερμιτ» καὶ τὰ «Γιοῦγκερ» καὶ ἐγέμισε μαῦρα στίγματα πού ἐπιπτον ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα καὶ κατόπιν, καθὼς τὰ ἀλεξιπτώτα ἄρχισαν νὰ ἀνοίγουν, ἔπαιρναν τὴν μορφήν ἀντιαεροπορικῶν βλημάτων πού ἐξερρηγνύοντο.

“Όσοι τὰ ἔζησαν θὰ τὰ ἐνθυμοῦνται καὶ θὰ τὰ διηγοῦνται εἰς ὄλην των τὴν ζωὴν μὲ τὴν κατάπληξιν καὶ τὴν αἴσθησιν ποῦ προεκλήθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην, εἰς ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ βομβαρδισμοῦ.

Ἦτο ἡ στιγμὴ ποῦ ἐπεριμέναμεν. Ὁ ἐρχομὸς τῆς ὄμως, τὸ πλημμύρισμα τοῦ οὐρανοῦ μὲ αὐτὰ τὰ μαῦρα στίγματα καὶ τὰ λευκὰ παρασόλια, ξεπερνοῦσε καὶ τὴν πλέον παράτολμον φαντασίαν.

Μέσα εἰς τὴν παραζάλην ἐκείνην ἕνας Κρήτης ἐθελοντῆς ἐγείρεται ἀπὸ τὴν θέσιν του, καὶ ἀναβὰς εἰς ἕνα βράχον, ἀπήγγειλε μεγαλοφώνως μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν τὸ ἑξῆς ποίημα :

Ἄγγλοι καὶ Νεοζηλανδοὶ
φυλᾶν ἀρματωμένοι
καὶ Αὐστραλοὶ ἀτρόμητοι,
λεβέντες διαλεγμένοι.

Μύριες φορές ἐβάψανε
στοὺς αἶμα τ' ἄρματά τους,
χωρὶς καθόλου νὰ σκιαχθῆ
ἢ φοβερὴ ματιά τους.

Μαζὺ μ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες
θὰ τοὺς ὑποδεχοῦνε
τὴν δόξα καὶ τὴν συμφορὰ
θὲ νὰ συμμεριστοῦνε.

Ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ
κρατοῦνε τὸ ντουφέκι,
στοὺς Γερμανοὺς θὰ ρίξουνε
φωτιὰ κι' ἀστροπελέκι.

Νὰ δοῦν σὲ κάθε Κρητικὸ
σὲ κάθε γιαταγάκι,
πῶς πιάνει ἡ Κρήτη τ' ἄρματα,
πῶς ξέρει νὰ πεθαίνει.

Δὲν θὰ προφθάνει νὰ μιλῆ νὰ λήη ἡ ἱστορία,
νὰ γράφῃ γράμματα χρυσὰ γιὰ τὴν Ἀθανασία,
Ἄγγλους καὶ Ἕλληνας μαζὺ μὲ φλόγα θὰ μυρώνῃ
καὶ θὰ βαφτίζει ἥρωες, θνητοὺς θ' ἀποθεώνῃ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ὄλων τῶν Ἀμυνιτῶν ὑγράνθησαν ἐκ τῶν δακρύων ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν συγκίνησιν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν ἐκ τοῦ ὠραίου ποιήματος.

Ἔστερα οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἐθέλονται τῆς πολιτοφυλακῆς πού εὐρίσκοντο εἰς τὸν τόπον τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν σκοπεύοντες. Κάθε πολεμιστῆς ἀμυνόμενος ἐδιάλεγε τὸν αἰωρούμενον στόχον του. Ἐσημάδενεν, ἐπυροβολοῦσε καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Πολλοὶ Γερμανοὶ προσεγειώθησαν νεκροί, πολλοὶ ἦσαν τραυματισμένοι καὶ ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ σύρματα, μερικοὶ περιεπλήχθησαν μεταξύ των καὶ ἐπιπτον μαζύ.

Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐπρολάμβανον ἐπυροβολοῦσαν μὲ τὰ αὐτόματά των πρὸς τοὺς ἐχθροὺς πού τοὺς ἐπερίμεναν κάτω. Πολλοὶ ἔφθαναν στὴ γῆ μὲ τὰ χέρια ὑψωμένα διὰ νὰ δείξουν ὅτι παρεδίδοντο καὶ φυσικὰ ἔρριπτον τὰς χειροβομβίδας πού εἶχαν κρυμμένας μόλις ἐπατοῦσαν κάτω.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κύμα καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον οἱ περισσότεροὶ ἐσκοτώθησαν εἰς τὸν ἀέρα ἢ κατὰ τὰ πρῶτα ὀλίγα λεπτά τῆς προσγειώσεώς των. Ὅσοι εἶχαν πέσει εἰς περιβόλια ἢ ἀμπέλια ἔτρεχαν σὰν τρελλοὶ πρὸς τὸ μέρος πού εἶχαν πέσει τὰ πολεμοφόδιά των. Ἔτσι ἔδιναν εὐκόλον στόχον. Ἀρκετὰ ἀεροπλάνα ἐπιπτον φλεγόμενα.

Αἱ ρίψεις ὁμως ἐσυνεχίσθησαν σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς, τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν, τὴν τρίτην καὶ τὴν πέμπτην ἡμέραν, τόσον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κάμπου τῶν Χανίων, ὅσον καὶ εἰς τὸ Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον.

Ὅσοι Γερμανοὶ προσεγειώθησαν σῶοι δὲν ἔχαναν τὸν καιρὸν των, ἀλλὰ ἔσπευδον νὰ καλυφθοῦν ὅπως ἤμποροῦσαν.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἄμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχιστρατηγίας ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φράυμπεργκ καὶ τῶν ἀγγλικῶν καὶ ἐλληνικῶν δυνάμεων, οὗτος ἐμελέτησε τὰ στρατιωτικὰ σημεῖα μεγάλης σημασίας καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα διέθετον, καὶ προέβλεψε τὴν ἀγριότητα τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς ἀγγλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν τῆς Κρήτης.

Ἐπίεσθη ὅτι δὲν θὰ κρατηθῆ μέχρι τέλους ἡ ἄμυνα τῆς Νήσου καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ προτείνῃ εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον, μὲ εὐσχημον τρόπον, νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Μέσην Ἀνατολήν.

Πολλοὶ καλοθεληταὶ ἐπέμεναν τότε ὅτι ὁ Φράυμπεργκ ἐζήτηι τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δρέψῃ μόνος του τὰς δάφνας τῆς νίκης.

Εἶναι ψεῦδος. Ὁ στρατηγὸς μὲ εἰλικρίνειαν εἶπε: «Θὰ ἠδυνάμην νὰ ἶδω τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων νεκρὸν ἀπὸ μίαν ἐχθρικήν σφαῖραν, ἢ πληγωμένον εἰς τὴν μάχην διὰ τὴν πατρίδα του, τὴν αἰχμαλωσίαν του ὁμως ὄχι».

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἔμενε τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα εἰς τὸ σπίτι τοῦ Κωνσταντίνου Μάνου εἰς τὴν Πελεκαιεῖναν. Τὴν παραμονὴν τῆς μάχης, παρακληθεὶς ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως παρέμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γνωστοῦ Μακεδονομάχου ἀρχηγοῦ Γεωργίου Βολάνη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμενε καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἐμμ. Τσουδερός.

Τὴν ἐπομένην 20ὴν Μαΐου, τὴν πρωΐαν 8 ἡ ὥρα, ὁπότε ἔγινεν ἡ ἔναρξις τῆς μάχης, ὁ Βασιλεὺς εἶδεν ἰδίους ὄμμασι τὰ πρῶτα κύματα τῶν Γερμανικῶν ἀεροπλάνων, τὰ ὁποῖα ἔρριπτον τὶς πύρινες βόμβες καὶ ἐπηκολούθησαν αἱ ρίψεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον δὲν ἔπαυσε μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης νὰ ὑποδεικνύη τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς ὅμως παρέμεινεν εἰς τὸ παρατηρητήριον καὶ εἶδε τὸ θέαμα τῶν χιλιάδων ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ ὅποιοι ἔπιπτον ἀπὸ τὸ Μάλεμε ἕως τὰ Περιβόλια, κάτωθεν τοῦ ὑψώματος τῆς οἰκίας τοῦ ἡρωϊκοῦ Γεωργίου Βολάνη.

Μὲ βαρεῖα καὶ θλιμμένη καρδιὰ ὁ Βασιλεὺς ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀναχώρησίν του μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ του καὶ τοῦ πρίγκιπος Πέτρου συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπασπιστοῦ του συντ/ρχου κ. Λεβίδη, τοῦ κ. Βαρβαρέσσου, Δ/τοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τοῦ κ. Παπαδάκη, τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπὸ μίαν φρουράν, καὶ τὸν Γεώργιον Βολάνην μὲ ὀλίγους ὀπλισμένους Κρητῆτας καὶ 10 Νεοζηλανδοὺς.

Ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον διήνυσαν εἶναι ἀπότομα ἀνηφορικός. Ἀλλὰ κατάρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἱστορικὸν Θέρισον καὶ ἐκεῖθεν νὰ διασχίσουν τὰ Λευκὰ Ὀρη καὶ τέλος νὰ φιλοξενηθοῦν εἰς τὸ Μιτάτον τοῦ Βίγλη.

Ἐκεῖ ἐτοίμασαν ἐκ τοῦ προχείρου φαγητό, κρέας βραστό, μυζήθρες καὶ ἄλλα γαλακτερά καὶ ἔφαγαν. Ἐκεῖθεν διέταξαν καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ὀλίγοι Χωροφύλακες τῆς συνοδείας των καὶ τέσσαρα ἄλογα τὰ ὁποῖα εἶχον πάρει ἀπὸ τὸ Θέρισον.

Εἰς τὴν τοποθεσίαν ἐκείνην διενυκτέρευσαν. Τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Μαΐου πολὺ πρῶτὴ ἀνεχώρησαν μὲ τὰ πόδια ἀκολουθοῦντες ἕνα μονοπάτι ποὺ χύνεται εἰς τὸ φαράγγι τῆς Σαμαριάς. Καὶ οὕτω ἐδόθη ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς συνοδείας νὰ γνωρίσουν τὴν ἀγριωτέραν τοποθεσίαν ἴσως τοῦ κόσμου.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ συνοδοὶ του βλέποντες τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεως ἐξέφρασαν πολλὰς φορὰς τὸν θαυμασμόν των. Μετὰ ἄρκετὰ ἐπίπτονον πορείαν ἢ συνοδεία τοῦ Βασιλέως κατῆλθεν εἰς τὸ βάθος τῆς Σαμαριάς καὶ κατέλυσεν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Βίγλη. Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τοῦ χωρίου ὑπέδεχθησαν τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς ἐπισήμους συνοδοὺς του. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς συνέταξαν διαγγέλματα ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα ἀπηύθυναν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὴν 23ην Μαΐου, καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν καὶ ἔφθασαν εἰς Ἀγίαν Ρούμελην.

Ἐκεῖ εἶχε καταφύγει καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας Ἀθηνῶν, ἕνας Ἀγγλος στρατηγός, ἕνας Ἀγγλος Ναύαρχος καὶ μερικοὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ τὴν 1ην μ.μ. ἤλθον τὰ δύο ἀντιτορπιλλικά εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεβιβάσθησαν καὶ ἀνεχώρησαν δι' Ἀλεξάνδρειαν.

Μόλις ἡ συνοδεία τοῦ Βασιλέως ἀνεχώρησεν, ὁ στρατηγὸς Φράνκμπεργκ ἔλαβε τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν Μέσην Ἀνατολήν προερχόμενον ἀπὸ τὸ Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον τὸ ὁποῖον ἔλεγεν :

«Φρονοῦμεν ὅτι παροῦσα περίστασις δὲν χρειάζεται ἀμεσον ἀποχώρησιν τῆς βασιλικῆς ομάδος ἢ καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ.

Πρόωρος καὶ ἐσπευσμένη ἀποχώρησις θὰ ἔχη σοβαρὰν καὶ κακὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης.

Ἐνακοίνωσον εἰς Πρωθυπουργὸν διὰ νὰ κρίνῃ».

Προφανῶς τὸ τηλεγράφημα ἀφεώρα τὴν παραμονὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὄχι τοῦ Βασιλέως. Δυστυχῶς ὁ κ. Τσουδερός ἐσπευσε νὰ ἀναχωρήσῃ πρόωρος.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βασιλέως ἀνεκούφισε τοὺς πολεμιστὰς τῆς Κρήτης διότι θὰ ἐπρωτιμοῦσαν νὰ πέσουν ὅλοι παρὰ νὰ φονευθῆ ἢ νὰ συλληφθῆ εἰς τὴν Κρήτην ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ διαδόχου Παύλου μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τοῦ ὑπαπιστοῦ του Ποταμιάνου ἔγινεν ἀπὸ τὸ ἀνανολικὸν τμήμα τῆς Νήσου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΡΑΪΜΠΕΡΓΚ

Ὁ στρατηγὸς Φράϊμπεργκ γράφει : «Τὴν νύκτα τῆς 22ας πρὸς 23ην Μαΐου τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Ντεκόυε» καὶ «Ἡρωσ» παρέλαβον τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, τὸν Βρεττανὸν Πρεσβευτὴν καὶ ἄλλας ἐπισήμους προσωπικότητας, ποὺ ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ ὡς ἄνω σκάφη εἰς τὰς νοτίας ἀκτὰς τῆς Νήσου, καὶ ἐπλευσαν πρὸς Ἀλεξάνδρειαν.

Ὅταν τὰ δύο ἀντιτορπιλικὰ ἐπλησίασαν κατὰ τὸν πλοῦν των τὸν ἐπίσης πρὸς Ἀλεξάνδρειαν δι' ἀνεφοδιασμὸν πλέοντα στόλον μάχης, ὁ Ναύαρχος Ρῶλιγκς τὰ διέταξε νὰ πλεύσουν καὶ αὐτὰ μαζὶ μετὰ τὸν στόλον, διὰ νὰ μὴ τυχὸν καταληφθοῦν μόνον τῶν ἀπὸ τὴν ἐχθρικὴν ἀεροπορίαν.

Ἡ σώφρων αὐτῆ προφύλαξις δὲν ἦτο τῆς ἀρσεκείας τῆς Α.Μ. ὅπως με ἐβεβαίωσεν ὅταν συνητηθήμεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ὁ Φράϊμπεργκ στὴν ἐπίσημη ἔκθεσί του περιγράφει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Ἀπὸ τῆς 16ης ἐπεριμέναμε μετὰ ἀρκετὴν ἀνυπομονησίαν νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις. Θὰ εὐρισκόμεθα ἐπὶ τέλους ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ καί, ἐὰν μᾶς ἐδίδοτο ἡ εὐκαιρία, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἐκτυπούσαμε τὴν Λουφτβάφε καὶ θὰ τὴν ἐκάναμε ἄχρηστη δι' ἀρκετὸν καιρὸν.

Εἶχαμε εἰδοποιηθῆ ὅτι ἡ ἐπίθεσις θὰ ἤρχιζεν εἰς τὰς 20. Εἰς τὰς 19 εἶχαμε μερικὰς ἀμφιβολίας, ἡ εἶδησις ὅμως ἐπεβεβαιώθη τὸ μεσονύκτιον τῆς 19ης. Εἴμεθα ἐτοιμοί.

Εἰς τὸ Στρατηγεῖον ἐκοιμώμεθα ντυμένοι ἀρκετὰς νύκτες. Ὅλα τὰ πολυπλοκά μηχανήματα τῆς νέας μάχης ἦσαν δίπλα εἰς τὸ κρεβάτι μου καὶ ἤμουν πλησίον τοῦ παρατηρητηρίου μου.

Ἐσηκώθηκα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου εἰς τὰς 6. Σύμφωνα μετὰ τὸ πρόγραμμα, ἡ μάχη τῆς Κρήτης ἤρχισε μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Λουφτβάφε εἰς τὰς 8 περίπου, ἡ ὁποία μετὰ πλήρη δύναμιν ἐβομβάρδιζε καὶ ἐπολυβόλει

τὰς περιοχὰς Μάλεμε καὶ Χανίων, τὴν πρώτην ἰδίως, μὲ μεγάλην ἐπιμονήν.

Ἐκ τῶν Στρατηγείων ἐπάνω ἀπὸ τὰ Χανιά, ἔβλεπα τὸ πεδῖον τῆς μάχης, χωρὶς τὴν βοήθειαν τηλεσκοπίου. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ πολυβολισμοῦ κατ' ἀρχὰς ἦτο ἡ καταστροφή τῶν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων καὶ ἡ παρεμπόδισις χρησιμοποίησεως τῶν δρόμων μεταξὺ Σούδας, Χανίων καὶ Μάλεμε.

Ὁ βομβαρδισμὸς ἐσυνεχίσθη μὲ μεγάλην ἐπιμονήν, καὶ μετὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἄνευ αἰσθητοῦ κατευνασμοῦ τὰ ἀεροπλάνα καὶ οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ ἤρχισαν νὰ προσγειοῦνται. Ὁ μεγάλος βομβαρδισμὸς ἐπροκαλοῦσε φόβον· εἶχεν ἀναγγεληθῆ διὰ τῶν σειρήνων τῶν Χανίων διὰ τελευταίαν φορὰν.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο συνεχῶς σκεπασμένος ἀπὸ ἀεροπλάνα.

Ἐσπεκόμην εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀκρωτηρίου μὲ ἄλλα μέλη τοῦ Ἐπιτελείου μου. Εἶμεθα συνεπαρμένοι ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιθέσεως, βλέποντες τὸν βομβαρδισμὸν. Ξαφνικὰ ἀκούσαμε ἰσχυρότερον βόμβον, εἰς στιγμὴν ἡσυχίας καὶ παρατηρῶντας μὲ τὸ τηλεσκόπιον, εἶδα ἄλλας ἑκατοντάδας ἀεροπλάνων ἐρχομένων εἰς διαδοχικὰς γραμμὰς πρὸς τὴν διεύθυνσίν μας.

Ἦσαν τὰ μεγάλα μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸ ἀναμενόμενον φορτίον. Κατ' ἀρχὰς τὰ εἶδαμε νὰ γυρίζουν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Μάλεμε καὶ κατόπιν ὅταν εὐρίσκοντο μόνον μερικὰ πόδια ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν, ὡς διὰ μαγείας, ἄσπρες κηλίδες ἀναμιγμένες μὲ ἄλλα χρώματα, ἐφάνησαν ὡς σύννεφον ἀλεξιπτωτιστῶν οἱ ὅποιοι ἐπιπταν σιγὰ πρὸς τὴν γῆν. Σχεδὸν συγχρόνως 50 ἀεροπλάνα προσεγειώθησαν δυτικὰ τοῦ Μάλεμε εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ.

Οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ προσεγειώθησαν ἐπὶ τοῦ ἀεροδρομίου καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ καθὼς καὶ πλησίον τοῦ Στρατηγείου, γύρω ἀπὸ τὰς Ἀγροτικὰς Φυλακὰς Ἀγυιᾶς καὶ μεταξὺ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ 7ου Γενικοῦ Νοσοκομείου πού εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀκτὴν δυτικῶς τῶν Χανίων, καθὼς καὶ πλησίον τοῦ Πύργου Ἀνήμπαλη.

Τρία ἀεροπλάνα προσεγειώθησαν νοτίως τῆς πόλεως τῶν Χανίων, καὶ ἄλλα τρία τέλος προσεγειώθησαν εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐπάνω ἀπὸ τὸ Στρατηγεῖον. Καὶ ἄλλαι προσγειώσεις ἔγιναν εἰς διαφόρους θέσεις πλησίον τῶν Χανίων.

Γενικὰ ἦτο πολὺ δύσκολον τὴν ὥραν αὐτὴν νὰ ἀντιληφθῆ κανεὶς ποῖος ἦτο ὁ στόχος τῶν Γερμανῶν.

Ἀργότερα περιήλθεν εἰς τὰ χέρια μας ἓνα ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐδείκνυε ποῖον ἦτο τὸ γερμανικὸν σχέδιον ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Κρήτης. Τὸ ἔγγραφο περιεῖχε μεραρχικὰς ὁδηγίας ἐπιχειρήσεων τῆς 18ης Μαΐου πρὸς ἓνα Σύνταγμα πού ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Κρήτης.

Δίδει περιληπτικῶς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς

Νήσου, πού ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῆ ἀπὸ 950 ἀεροπλάνα ὑποστηριζόμενα ἀπὸ 8 σμήνη καταδιωκτικῶν.

Μία δύναμις γνωστὴ ὡς «Κεντρικὴ Ὅμας» ἀνέλαβε τὴν κατάληψιν τῶν Χανίων μὲ τὸ πρῶτο κύμα ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἐνα ἄλλο σύνταγμα ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ προσγειωθῆ εἰς τὸ Ρέθυμνον ὀκτῶ ὥρας ἀργότερον, καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἀεροδρόμιον, καὶ κατόπιν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ Χανιά μὲ τὰ αἰχμαλωτιζόμενα στρατιωτικὰ αὐτοκίνητά μας. Ἡ τρίτη δύναμις θὰ ἔπαιρνε τὸ Μάλεμε συγχρόνως μὲ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν Χανίων, καὶ θὰ ἐνώνετο μὲ τὴν «Κεντρικὴν Ὅμάδα». Μία τετάρτη ἐφεδρική δύναμις θὰ ἦρχετο διὰ θαλάσσης καὶ θὰ ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάλεμε. Ὁλόκληρος ἡ πρώτη ἀλεξιπτωτιστικὴ προσγείωσις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων θὰ ἐχρειάζετο μίαν ὥραν.

Ὁ πρῶτος λόχος θὰ προσεγειώνετο μὲ ἀνεμοπλάνα εἰς τὸ Ἀκρωτήρι διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰ ἐκεῖ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα μας καὶ ἄλλες ὠχυρωμένες θέσεις, καὶ διὰ νὰ καταλάβῃ «τὸν Βασιλικὸν Οἶκον» καὶ γενικὰ τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις πού ἐδέσποζον τῆς περιοχῆς.

Ὁ δεύτερος λόχος θὰ προσεγειοῦτο ἐπίσης δι' ἀνεμοπλάνων διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα νοτιῶς τῶν Χανίων, νὰ ἀχρηστεύσῃ τὸν ἀσύρματον τηλεγραφον, νὰ καταλάβῃ τὴν ἀποθήκην ἐφοδίων, καὶ εἰ δυνατόν νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν πρῶτον λόχον. Τὸ τρίτον τάγμα εἶχε διαταγὰς νὰ πέσῃ δι' ἀλεξιπτῶτων μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Ἀλικιανοῦ—Χανίων καὶ Χανίων—Γαλατᾶ καὶ ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως γενικὴν ἐπίθεσιν, κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ ἐστρατοπεδευμένου δυτικῶς τῶν Χανίων. Ἐπίσης, ἐπρόκειτο νὰ ἀποκλείσῃ τὴν ἀνωτέρω ὁδὸν καὶ νὰ σταματήσῃ οἰανδήποτε ἐπίθεσιν ἐκ Χανίων. Ἐπίσης ἐπρόκειτο νὰ καταλάβουσι καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν πρὸς δυσμάς. Ἡ κατάληψις τῶν Χανίων προεβλέπετο ἐὰν ἡ ἀντίστασις ἦτο μικρά.

Τὸ Ἴον Τάγμα εἶχε διαταγὰς νὰ προσγειωθῆ εἰς τὴν περιοχὴν πλησίον τοῦ ὁδοῦ Περιβολίων εἰς τὰ νοτιοανατολικά καὶ κατόπιν νὰ ἀποκρούσῃ ἐπίθεσιν ἀπὸ τὰ Χανιά ἢ Σούδαν, ἀφοῦ καταστρέψῃ τὸν δρόμον μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν σημείων. Ἐπρόκειτο νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ προεβλέπετο ἐπίθεσις κατὰ τῆς Σούδας. Δύο ἄλλα σώματα θὰ ἀπεστέλλοντο, ἐν ὧς ἐφεδρεία, καὶ τὸ ἄλλο δι' ἐργασίας δρόμων.

Ἡ πραγματικὴ ἱστορία τῆς πρώτης ἡμέρας ἦτο κάπως διαφορετικὴ, ἀπὸ ὅ,τι προέβλεπε τὸ ἐχθρικὸν πρόγραμμα....

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας βομβαρδιστικὰ καὶ καταδιωκτικὰ εὐρίσκοντο εἰς συνεχῆ δρᾶσιν πολυβολοῦντα καὶ πυροβολοῦντα ἀπὸ χαμηλὸν ὕψος. Ἀεροπλάνα ἦσαν συνεχῶς εἰς δρᾶσιν ἀνωθεν τῶν περιοχῶν ὅπου εἶχαν προσγειωθῆ οἱ ἀλεξιπτωτισταί, εἰς τὰς φυλακὰς Ἀγυιᾶς, εἰς τὸν Γαλατᾶ καὶ εἰς Μάλεμε.

Ὅπου εἶχαν ἐπιτυχίας, ἐχρησιμοποιοῦντο σήματα καὶ διάφορα φῶτα

διὰ νὰ ὑποδείξουν τὰς θέσεις καὶ νὰ εἰδοποιήσουν τὰ ἀεροπλάνα περὶ τῶν ἀναγκῶν των εἰς εἶδη καὶ πυρομαχικά.

Ἄλλοι ἀλεξιπτωτισταὶ ἔπεσαν εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω περιοχὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάλεμε ὁ ἐχθρὸς εἶχε πρὸς στιγμὴν ἐπιτυχίαν, καταλαμβάνων τὸ βον πεδινὸν Νοσοκομεῖον καὶ ἓν ἀντιαεροπορικὸν πυροβόλον, ἀλλὰ αὐτὰ ἀνακατελήφθησαν ἀργότερα δι' ἀντεπιθέσεως.

Ἄγρια μάχαι διεξήγοντο ὅπου ἔπιπτον οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ καὶ εἰς ἄλλας θέσεις κατεχομένας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Αἱ ἐπικοινωνίαι μεταξὺ τοῦ Στρατηγείου καὶ τῶν δυνάμεων ἦσαν πολὺ κακαὶ λόγῳ τῶν βομβαρδισμῶν καὶ τῆς συνήθους μεθόδου ἀποκοπῆς τῶν τηλεφωνικῶν καὶ τηλεγραφικῶν συρμάτων ὑπὸ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Διὰ πολλὴν ὥραν εἴμεθα ἀπησχολημένοι μὲ τὴν μάχην καὶ τὸ βράδυ μία πλέον γενικὴ εἰκὼν ἐπαρουσιάσθηκε ὅταν ἐλάβραμε νέα ἀπὸ τηλεγράφου διὰ τὰς ἐνεργείας εἰς Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπρόκειτο νὰ μείνουν ἄθικτα.

Ἐμάθαμεν ὅτι εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε ὁ 22ος λόχος εἶχεν ὑποστῆ βραεῖας ἀπωλείας εἰς μίαν πολὺ δύσκολον μάχην. Τὰ στρατεύματά μας ἐπὶ τοῦ ἀεροδρομίου εἶχαν ἠττηθῆ. Ὑπελογίσθη ὅτι 1800 ἀλεξιπτωτισταὶ, ἓνα σύνταγμα μὲ ἀποθέματα καὶ πυρομαχικά, εἶχον ἐπιτεθῆ ἐναντίον των. Ἐπιπροσθέτως δύο τάγματα μὲ ἀνεμοπλάνα προσεγειώθησαν δυτικῶς τοῦ ἀεροδρομίου. Περίπου ἰσάριθμοι δυνάμεις προσεγειώθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων».

Ἡ ἔκθεσις τοῦ στρατηγοῦ Φράύμπεργκ δίδει μίαν εἰκὼνα τῆς καταστάσεως τοῦ Νομοῦ Χανίων κατὰ τὰς δύο πρώτας ἡμέρας τῆς μάχης γύρω ἀπὸ τὰ Χανιά.

* * *

Ἀπὸ ὅλα τὰ συγγράμματα καὶ δημοσιεύματα ὑπὸ τύπον ἐκθέσεως κλπ., τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν μάχην τῆς Κρήτης, ἐκτὸς τῶν ἐπίσημων ἐγγράφων, τὸ μόνον τὸ ὁποῖον στηρίζεται εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τοῦ στρατιωτικοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἠκολούθησε τὸ ἀγγλικὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα εἰς τὴν Κρήτην, συνεκέντρωσε μὲ τὸν καιρὸν ἀπὸ ὅλας τὰς διοικήσεις τῶν Ἀγγλικῶν Μονάδων ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἠλέγχθησαν ἀπὸ τὸ Ἀγγλικὸν Ἐπιτελεῖον καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀκριβῆ.

Τὰ δημοσιεύματά του ἀποτελοῦν, δύναται νὰ εἴπη κανεὶς, μίαν πιστὴν εἰκὼνα τῆς αἵματηρᾶς γιγαντομαχίας τῆς Κρήτης. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἠσχολήθησαν διὰ νὰ συγγράψουν τὴν δεκαήμερον ἐκείνην μάχην, δὲν ἐπέτυχαν τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον νὰ μεταδώσουν μίαν ἀπογοήτευσιν εἰς ὅλους ἐκείνους πού ἔζησαν τὴν μάχην καὶ ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὴν ζωὴν.

Ἡ μάχη αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τόσον ραγδαία ὥστε αἱ βόμβαι, ὁ βόμβος τῶν ἀεροπλάνων, τὰ πολυβόλα καὶ οἱ ὄλμοι τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ

ἀέρος τῶν καταδιωκτικῶν ἀεροπλάνων καί ἡ ψιλή φωτιά τῶν μικρῶν ὄπλων, τὰ σύννεφα τὰ ὁποῖα αἱ βόμβαι ἐδημιουργοῦσαν κτυπῶντας τὸ ἔδαφος, ἔκαμαν νὰ ἐξαφανίζεται κάθε ὄρατότης καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν ἀντιμαχομένων μονάδων ἐδυσκολεύοντο νὰ ἐξακριβῶνουν τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν ἔστω καὶ εἰς ἐνὸς χιλιομέτρου ἀπόστασιν. Διὰ τοῦτο οἱ συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ ἐξιστορήσουν τὰ γεγονότα δὲν ἤμποροῦν παρά νὰ ἀφήσουν μεγάλα κενά. Ὁ ἀξιωματικὸς δὲ ὁποῖος εὐρίσκετο εἰς μίαν τοποθεσίαν μὲ τὸ τμήμα του δὲν ἐγνώριζε τί ἐγένετο εἰς τὴν ἄλλην, πολὺ περισσότερον τί ἀκριβῶς ἐγένετο ἀπὸ τὸν ἕνα Νομὸν εἰς τὸν ἄλλον.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ζητῶμεν, νὰ εὐρίσκωμεν στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν μάχην καὶ νὰ διασταυρῶνωμεν τὰς πληροφορίας μας καὶ νὰ συμβουλευώμεθα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι μέχρι σήμερον δημοσιευμένα καὶ νὰ σταχυολογῶμεν μὲ πολλὴν προσοχὴν ὅσα πιστοποιοῦνται ὅτι εἶναι ἀκριβῆ. Καὶ ἰδίως ὁ συγγραφεὺς ἀπαραιτήτως διὰ νὰ προχωρήσῃ ἀφόβως καὶ συγγράψῃ ἕνα ἱστορικὸν βιβλίον πρέπει νὰ στηριχθῆ εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα, ἡμερησίας διαταγᾶς, εἰς ἐκθέσεις Ἐπιτελείων καὶ Διοικητῶν μαχομένων μονάδων.

Εἶναι δὲ φυσικὸν ἀφοῦ παραθέτω εἰς τὸ βιβλίον μου ὅλα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν μάχην τῆς Κρήτης καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει τοιαῦτα, καὶ ἀφοῦ παραθέτω τὰς ἐκθέσεις τοῦ στρατηγοῦ Φράύμπεργκ, τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Στούντεντ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν διοίκησιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν κατὰ τὴν μάχην τοῦ 1941, τοῦ Ναυάρχου Κάνιγκαμ, καὶ ὠρισμένα τεμάχια ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ στρατιωτικοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ καὶ ἕνα τεμάχιον ἀπὸ τὸ Λεξικὸν «Ἡλιος» κλπ. πρέπει νὰ παραθέσω καὶ μίαν περιωρισμένην περιγραφὴν ἀπὸ τὴν φερομένην ὡς ἐπίσημον ἐξιστόρησιν τῆς δράσεως τῶν Νεοζηλανδῶν, ἡ ὁποία πιστεύω ὅτι εἶναι γραμμένη ἀπὸ κάποιον κατώτερον ἀξιωματικόν, ποὺ καταπιάνεται εἰς τὸ σύγγραμμά του μὲ λόχους καὶ μὲ διμοιρίες χωρὶς νὰ γενικεύσῃ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξειλίχθησαν ὅπως θέλει νὰ τὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ σύγγραμμά του, εἰς τὸ ὁποῖον δίδει καθαρῶς τοπικὸν χαρακτήρα γύρω ἀπὸ τὸ Μάλεμ καὶ Γαλατᾶ, ἀλλὰ κατὰ διαφορετικὸν τρόπον.

Η ΜΑΧΗΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΩΝ

Ὡς τώρα παρουσιάσαμε τὸ 22ο Τάγμα νὰ διεξάγῃ τὴν μάχην του ἀπομονωμένο ἀλλὰ καὶ ν' ἀναμένη συνεχῶς ἀντεπιθεσὶ ἀπὸ τὴ μιά ἢ καὶ τὶς δύο μονάδες—τὸ 21ο καὶ τὸ 23ο τάγμα—ποῦ προωρίζοντο γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ.

Ἡ μὴ ἐξαπόλυσις τῆς ἀντεπιθέσεως αὐτῆς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίαι τῆς καταστάσεως στὴν ὁποία εὐρέθη ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἄντριου κατὰ τὸ βράδυ καὶ ἀναμφισβήτητα συνετέλεσε στὴν ἀποθάρρυνσι ποῦ τὸν ὠδή-

γησε να πάρη τήν ἀπόφασιν τῆς συμπτώξεως, ἔστω καί ἂν δέν δικαιολογῆ τήν ἀπόφασιν αὐτή. Θά εἶναι ἐπομένως ἀναγκαῖον νά ἐξετάσωμε τὰ τάγματα αὐτά καί νά ἰδοῦμε γιατί δέν ἔγινε ἡ ἀντεπίθεσις.

Στό 21ο τάγμα εἶχαν ἀνατεθῆ τρεῖς σκοποί, ἕκαστος ἀπό τοὺς ὁποίους ἀπέκλειε τοὺς δύο ἄλλους. Ἐπρεπε νά κινηθῆ πρὸς τὸν Ταυρωνίτη σὲ περίπτωσι ἐπιθέσεως ἢ νά καταλάβη τίς θέσεις τοῦ 23ου τάγματος ἂν αὐτὸ ἔκαμνε ἀντεπίθεσι πρὸς ὑποστήριξι τοῦ 22ου τάγματος ἢ νά μείνη καί νά πολεμήσῃ στὶς ἀρχικὰς θέσεις.

Δέν εἶναι ὅμως οὔτε σήμερα σαφὲς ποιὲς συνθήκες θά καθώριζαν ποιά γραμμὴ θ' ἀκολουθοῦσε. Ἀναμφισβήτητα ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἄλλεν εἶχε τήν γνώμη ὅτι ἔπρεπε νά εἶναι ἕτοιμος νά παίξῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ρόλους καί ν' ἀποφασίσῃ, σύμφωνα μὲ τὴν κατάστασι ἢ σύμφωνα μὲ κατοπινὰς διαταγὰς τοῦ ταξιάρχου Χάργκεστ, ποιά θά ἦταν ἡ ἐπιβεβλημένη ἐνέργεια.

Οἱ διαταγὰς διὰ τὸ 23ο τάγμα δέν ἦσαν λιγώτερο περιπεπλεγμένες. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Λέκι ἔπρεπε νά κρατήσῃ τίς θέσεις του καί νά εἶναι ἕτοιμος νά ἔλθῃ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ 22ου τάγματος, ἂν τὸ ζητοῦσε. Ἐπομένως φαίνεται πὼς τὸ βᾶρος τῆς ἐξαπολύσεως τῆς ἀντεπιθέσεως ἐβάρυνε περισσότερο εἰδικὰ τὸ 23ο τάγμα, καί αὐτὸ ἦταν τὸ λογικόν. Γιατί ἦταν τὸ ἰσχυρότερον τάγμα καί εἶχε τοποθετηθῆ ἀκριβῶς ἐκεῖ πού βρισκόταν, ἀκριβῶς γιατί τὸ 21ο τάγμα, πού εἶχε πολὺ μειωμένη δύναμι λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν πού εἶχε ὑποστῆ στήν Ἑλλάδα, ἔθεωρεῖτο πολὺ ἀδύνατον ὥστε νά ἐπωμισθῆ μόνον τὴν εὐθύνη τῆς ἀντεπιθέσεως γιὰ τὴν ὁποία εἶχε προωθηθῆ ἀρχικά. Γιατί, ἐπομένως, τὸ 23ον τάγμα δέν ἀντεπετέθη ;

Τὸ πρῶτὴ τῆς μάχης τὸ τάγμα ἦταν ἐγκατεστημένον ἀπὸ τίς δύο πλευρὰς τοῦ δρόμου πού ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν κύριον παραλιακὸν δρόμον πρὸς τὸ Κοντομάρι καί τίς θέσεις τοῦ 21ου τάγματος. Ἀνατολικά καί δυτικά διὰ μέσου τοῦ μετώπου ἐκτείνεται ἡ διώρυξ, καί ὁ ὄγκος τοῦ τάγματος εἶχε τὴν γραμμὴ τῶν λόχων του ἀμέσως νοτίως τῆς διώρυγος. Στὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς θέσεως τοῦ τάγματος ἦταν ἡ πρώτη ὀμάς τοῦ λόχου στρατηγείου μὲ τοὺς ὄλμους τοῦ Τάγματος καί μία διμοιρία μεσαίων πολυβόλων ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Μὰκ Ντόναλτ. Μεταξὺ τῆς 1ης ὀμάδος τοῦ λόχου στρατηγείου καί τοῦ ποταμοῦ Σφακὸριακοῦ ἦταν ὁ Δ' λόχος. Μεταξὺ τοῦ Σφακὸριακοῦ καί τοῦ δρόμου ἦταν ὁ Α' λόχος. Δεξιὰ τοῦ δρόμου ἦταν ὁ Β' λόχος καί τὸ 2ο τμημα τοῦ λόχου στρατηγείου.

Νοτίως ὄλων αὐτῶν καί στὸ κέντρον τῆς θέσεως τοῦ τάγματος ἦταν ὁ Γ' λόχος. Τὸ Χειρουργεῖο καί τὸ στρατηγεῖο τοῦ τάγματος ἦταν σὲ μιὰ χαράδρα στὸ νότιον ἄκρον τοῦ Γ' λόχου.

Ἐνα στρατηγεῖο μάχης εἶχε ἐτοιμασθῆ στὸ 1ο τμημα τοῦ λόχου στρατηγείου, ἀλλὰ ἡ φύσις καί ἡ κατεύθυνσις τῆς ἐπιθέσεως τὸ ἐμπόδισε νά χρησιμοποιηθῆ.

Καλὴ παρατήρησις πρὸς τὸ Μάλεμ μποροῦσε νά ὑπάρχῃ ἀπὸ τὸ ὕψωμα

πού κρατούσε τὸ 1ο τμήμα τοῦ λόχου στρατηγείου καὶ ὑπῆρχεν ἐπίσης παρατήρησις ἀπὸ ἑνα ὕψωμα περὶ τὰ ἑκατὸ μέτρα δυτικῶς τοῦ στρατηγείου τοῦ τάγματος.

Τὸ ὕψωμα αὐτὸ κατείχετο ἀπὸ σηματοῦρους καὶ τὸ τμήμα πληροφοριῶν.

Ἀπὸ τὰ σημεῖα αὐτὰ καὶ παρὰ ἕνα ἐξαιρετικὰ τρομακτικὸ βομβαρδισμό, ἡ προσγειώσις τῶν ἀνεμοπτέρων καὶ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν στὸ Μάλεμε παρετηρήθη καὶ ἀνεφέρθη, καίτοι δὲν ὑπῆρχε ἐπικοινωνία μὲ τὸ 22ο τάγμα μετὰ τὶς ἑπτὰ τὸ πρωῒ, ἀσφαλῶς γιὰτὶ ἐκόπηκαν οἱ γραμμές. Ἀλλὰ ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ 23ου τάγματος, ὅλα τὰ στρατεύματα ἦσαν στὶς θέσεις τους καὶ προφυλαγμένα ἀπὸ τὸν ἀέρα. Λίγο μετὰ τὶς ἑννέα, ὁ Λέκι ἀνέφερε στὸ στρατηγεῖο τῆς ταξιαρχίας ὅτι ἀλεξιπτωτισταὶ προσεγειοῦντο μετὰξὺ τοῦ τάγματός του καὶ τοῦ 22ου τάγματος, ἀλλὰ ὡς τώρα ὅλα πῆγαιναν καλά. Μετὰ μισή ὥρα προσγειώσεις ἐγιναν καὶ μέσα στὴν περίμετρο τοῦ τάγματος.

Πραγματικά, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ γερμανικοῦ Γ' τάγματος τοῦ Συντάγματος Κρούσεως ἔπρεπε νὰ προσγειωθῆ ἐκεῖ.

«Τὸ πρῶτο τμήμα φαινόταν νὰ σύρεται πρὸς τὸ μέρος μας καὶ νὰ προσγειοῦται ἐπὶ τοῦ ἀεροδρομίου, τὸ δεύτερο φαινόταν νὰ πηγαίνει πίσω μας πρὸς τὸ 21ο τάγμα καὶ ἀρχίσαμε νὰ πυροβολοῦμε ἀν καὶ οἱ περισσότεροὶ ἦσαν ἐκτὸς βολῆς.

»Ξαφνικά, ἔπεσαν ἀνάμεσά μας. Παρατηροῦσα τὴν περιοχὴ τοῦ 21ου τάγματος καὶ ἕνα ζευγάρι πόδια φάνηκαν πάνω σὲ μιὰ γειτονικὴ ἐλῆά. Ἦσαν ἀκριβῶς ἀπὸ πάνω μας. Τὰ τουφέκια κακάριζαν γύρω μου. Εἶχα ἕνα Τόμμυγκαν καὶ ἦταν σὰν νὰ κυνηγοῦσα ἀγριόπαπιες», ἀφηγήθη ὁ λοχαγὸς Οὐῶτσον.

Ἀλεξιπτωτιστὲς προσεγειοῦντο παντοῦ στὶς θέσεις τοῦ τάγματος. Ὅλοι οἱ λόχοι ἐνεπλάκησαν ξαφνικά ἐντόνως καὶ χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ κινηθοῦν ἀπὸ τὶς θέσεις τους ἔκαμαν τρομερὲς καταστροφές στὸν ἐχθρό. Ὁ ἐκνευρισμὸς ἦταν τρομερός. Ὁ ἴδιος ὁ ἀντισυνταγματάρχης Λέκι ἐφόνευσε πέντε ἀπὸ τὸ χαράκωμα τοῦ στρατηγείου του, ἐνῶ ὁ ὑπασπιστὴς του λοχαγὸς Ὁρμπέλ ξεκαθάρισε δύο χωρὶς νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὴ θέσι του.

Οἱ ἀπώλειες τοῦ τάγματος σ' αὐτὴ τὴ φάσι ἦσαν ἐλαφρότατες καίτσι αὐτὰ τὰ πρῶτα λεπτὰ ἐφονεύθη ὁ ὑποδιοικητὴς ταγματάρχης Φάϋφ.

Μόλις ξεκαθάρισαν αὐτοὶ πού ἔπεφταν ἐπὶ τόπου, οἱ λόχοι ἐπηδοῦσαν γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν ἐκείνους πού ἔπεσαν ἔξω ἀπὸ τὴν περίμετρο. Ὁ Δ' λόχος ξεκαθάρισε τὴν περιοχὴν δυτικῶς τοῦ Σφακόριακου, ὁ Α' λόχος τὸ δρόμο πρὸς τὸ μέτωπό του, ὁ Β' λόχος καὶ τὸ 2ο τμήμα τοῦ λόχου στρατηγείου τὸ ΝΑ πλευρὸ καὶ ὁ Γ' λόχος τὴν περιοχὴ ἀνατολικά του. Οἱ ἐπιχειρήσεις αὐτὲς ἦσαν πολὺ ἐπιτυχεῖς. Ἔτσι, ἡ 15 διμοιρία τοῦ Γ' λόχου ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸ Τόμας ἐφόνευσε τριάντα ἐχθρούς, χάνοντας μόνον ἕνα νεκρὸ καὶ δύο τραυματίες.

Ἡ ἀντεπίθεσις, γιὰ τὴν ὁποία θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πιθανῶς, ἔκανε τὸν

Λέκι νὰ ἐνδιαφέρεται ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν τύχη τοῦ 22ου τάγματος. Λίγο μετὰ τὴν ἔναρξι τῆς εἰσβολῆς ἓνα τμῆμα τηλεγραφετῶν ἐστάλη σὲ μιὰ θέσι ἐπὶ τῶν δυτικῶν λόφων τῆς περιοχῆς τοῦ τάγματος, σύμφωνα μὲ σχέδιο ποῦ εἶχε καθορισθῆ ἀπὸ πρὶν μὲ τὸ 22ο τάγμα καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ ὀπτικά σήματα.

Δὲν κατώρθωσαν, ὅμως, νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Οὔτε παρατηρήθησαν οἱ φωτοβολίδες ποῦ ἔριχνε τὸ 22ο τάγμα. Ἄλλὰ τὸ παρατηρητήριο ἀνέφερε ὅτι ὁ λόχος στρατηγείου τοῦ 22ου τάγματος φαινόταν νὰ κρατᾷ καλὰ καὶ ὅτι τὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ λόχου στρατηγείου ἔβλεπε ὅτι οἱ διάδρομοι τοῦ ἀεροδρομίου ἐκαλύπτοντο ἀπὸ τὸ πῦρ. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ὅπως φαινόταν μὲ τὰ κιάλια, δὲν τολμοῦσε προφανῶς νὰ κινηθῆ στὰ ἀνοικτά, ἔδειχνε ὅτι τὸ 22ο τάγμα κρατοῦσε καθαρὰ καὶ σταθερὰ τὰς θέσεις του.

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΨ

Τὸ γερμανικὸ ἀρχηγεῖο ἀφ' ὅτου ἀπεφάσισε νὰ ρίξῃ στὴ μάχη τὴν 5ῃ Ὁρεινῇ Μεραρχίᾳ, φαίνεται πῶς ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὶς φοβερὲς πραγματικὰ ἀπώλειες, φτάνει νὰ κατώρθωνε μὲ τὰ νέα αὐτὰ στρατεύματα αὐτὸ ποῦ δὲν κατάφεραν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ : τὴ σύντομη κατάληψι καὶ ἐξασφάλισι τοῦ ἀεροδρομίου.

Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιὰτί, παρὰ τὸ ἐπίμονο σφυροκόπημα τοῦ ἀεροδρομίου ἀπὸ τὰ πυροβόλα μας, ποῦ ἔφερνε βαρεῖες ἀπώλειες στὸν ἐχθρὸ, τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἐξακολουθοῦσαν νὰ προσγειώνωνται καὶ νὰ ξεφορτώνουν στρατεύματα.

Ἄλλὰ ὅπως ἔφθαναν ὅλο καὶ περισσότερα ἐχθρικά στρατεύματα ἢ πλάστιγγα τῆς δυνάμεως πυρὸς ἄρχισε νὰ κλίνει πρὸς τὸ δικὸ τους μέρος.

Κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα μετέφερε 40 ἄνδρες ποῦ ἔφεραν πλήρη ἐξοπλισμὸ καὶ ἦσαν ἔτοιμοι γιὰ ἄμεση δρᾶσι.

Ἐπεφταν ἄμέσως στὸ ἔδαφος καὶ ἄρχιζαν νὰ βάλουν μὲ τὰ ἐλαφρά τους ὅπλα, δημιουργῶντας μιὰ σημαντικὴ δύναμι πυρὸς κι' ὅσο προχωροῦσε τὸ ἀπόγευμα οἱ προσγειώσεις τῶν ἀεροπλάνων ἐπλήθηναν.

Μέχρι τὸ βράδυ εἶχαν ξεφορτώσει πολλὰ μεταγωγικὰ στὴν περιοχὴ τοῦ Μάλεμε κι' ἓνα μεγάλο μέρος τῆς 5ης Μεραρχίας εἶχε μεταφερθῆ.

Πόσοι ὅμως ἀπὸ τοὺς σκληραγωγημένους αὐτοὺς Γερμανοὺς τοῦ ὀρεινοῦ πεζικοῦ ἔμειναν ζωντανεὶ εἶναι μιὰ ἄλλη ὑπόθεσις.

Πιστεύοντας ὅτι, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Νεοζηλανδῶν εἶχε μπῆ στὴ μάχη τοῦ Μάλεμε, ὁ στρατηγὸς Στούντεντ φαίνεται ὅτι ἀπεφάσισε νὰ χρησιμοποίησῃ δύο λόχους ἀλεξιπτωτιστῶν γιὰ νὰ ἀποκόψῃ τὴν ἐπικοινωνία τῶν νεοζηλανδικῶν μονάδων.

Οἱ δύο λόχοι θὰ ἔπεφταν στὴν παραλιακὴ ἔκτασι, μεταξύ Πύργου καὶ Πλατανιᾶ καὶ θὰ κτυποῦσαν τὴν 5ῃ Νεοζηλανδικὴ Ταξιαρχία ἀπὸ τ' ἀνα-

τολικά, ἐνῶ τὰ γερμανικά τμήματα τοῦ ἀεροδρομίου θὰ τὴν κτυποῦσαν ταυτόχρονα ἀπὸ τὰ δυτικά.

Ἄλλὰ καὶ πάλι οἱ γερμανικὲς πληροφορίες ἦσαν λανθασμένες.

Οἱ δύο λόχοι ποὺ ἔπεσαν τὸ ἴδιο ἀπόγευμα βρέθηκαν μπροστὰ ἀκριβῶς ἀπὸ τὶς θέσεις τῶν Νεοζηλανδικῶν ἐφεδρειῶν.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς δὲν ἐπρόλαβαν νὰ πάρουν τὰ ὄπλα τους ἀπὸ τὰ κιβώτια ποὺ ἔπεφταν ξεχωριστά.

Ὅγδόντα ποὺ ἐπέζησαν προχώρησαν πολεμῶντας μέχρι τὸν Πύργο καὶ κατάφεραν νὰ ὀχυρωθοῦν σ' ἓνα ἀγρόκτημα κοντὰ στὴν παραλία.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερικὲς ὁμάδες εἶχαν πιάσει ὠρισμένες θέσεις ἀπὸ ὅπου ἀμύνονταν μέχρι τὴν νύκτα. Ἐξεταζομένη ὁμως σὰν σημαντικὴ ἐπιθετικὴ προσπάθεια ἢ ἐπιχείρησι αὐτὴ ἀπέτυχε οἰκτρά.

Τὰ στρατεύματά μας κατάφεραν νὰ πιάσουν μερικὲς ἀπὸ τὶς χρωματιστὲς λουρίδες ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Γερμανοὶ γιὰ νὰ κάνουν σήματα στὰ ἀεροπλάνα τους ζητῶντας ἐφόδια καὶ καθορίζοντας τὰς θέσεις τους. Βρέθηκε ἀκόμη καὶ ὁ κώδικας μὲ μιὰ σειρά ἀπὸ ἀπλᾶ σχέδια γιὰ τὴν τοποθέτησι αὐτῶν τῶν λουρίδων.

Ἔτσι τὰ εὐρήματα αὐτὰ χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλα καὶ τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα πρόθυμα μᾶς ἐφωδίαζαν μὲ ὅ,τι καὶ ἂν τοὺς ζητούσαμε. Ἦταν φανερὸ πειὰ πὼς ἡ ἀξία τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἄρχιζε νὰ ὑπόκειται στὸν «νόμο τῆς φθινούσης ἀποδόσεως» ποὺ φαίνεται νὰ εἶναι στὴ μοῖρα κάθε καινούργιου ὄπλου καὶ κάθε νέας πολεμικῆς τακτικῆς.

Ἀπὸ τὴ δεύτερη κι' ὅλας ἡμέρα τῆς μάχης περιορίσθησαν σὲ βοηθητικὸ ρόλο κι' ἔπαψαν νᾶναι πειὰ τὸ ἀποφασιστικὸ ὄπλο.

Τὸ γερμανικὸ ἀρχηγεῖο φαίνεται πὼς ἔκανε τὴ διαπίστωσι αὐτὴ, γι' αὐτὸ καὶ ἔρριξε ὅλο τὸ βᾶρος τῆς προσπάθειάς του στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε, τὴ δεύτερη αὐτὴ μέρα τῆς ἐπιθέσεως, παραμελῶντας τοὺς ἄλλους τομεῖς.

Τώρα πιά ὁ Φράϋμπεργκ εἶχε ἀντιληφθῆ ὅτι ἔφθασε ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμή. Ἡ σοβαρότητα τῆς καταστάσεως καὶ ἡ ἀτέλειωτη σειρά τῶν προβλημάτων ποὺ ὠρθώνονταν μπροστὰ του ἔδειξαν ὅλη τὴν ἀξία τοῦ περιφημοῦ αὐτοῦ στρατιώτη.

Ἦξαιρε πειὰ, ὅτι, ἂν οἱ Γερμανοὶ κατάφερναν γιὰ μιὰ ἀκόμη μέρα νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε γιὰ τὸ ξεφόρτωμα τῶν στρατευμάτων τους, θὰ συνεκέντρωναν μιὰ τέτοια δύναμι, ποὺ καμμιά ἀντεπίθεσι δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἐκτοπίσῃ, καὶ ποὺ τελικὰ θὰ ἐξουδετέρωνε κάθε ἀντίστασι.

Ἐπρεπε νὰ γίνῃ μιὰ ἀντεπίθεσι τὴν ἴδια ἐκείνη νύκτα, κι' ἔπρεπε κάθε ἄνδρας, κάθε αὐτοκίνητο διαθέσιμο καὶ κάθε πυροβόλο νὰ συγκεντρωθῇ γι' αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησι.

Ἄλλὰ ἦξαιρε ἀκόμη ὁ Φράϋμπεργκ, ὅτι ἴσως δὲν ἦσαν ἄρκετὰ ὅσα θὰ συγκεντρώνονταν ἢ δὲν θᾶταν δυνατὸν νὰ συγκεντρωθοῦν ἐγκαίρως.

Ἦσαιρε ἀκόμη πὼς οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐπιχειροῦσαν μιὰ ἀπόβασιν ἀπὸ τὴν θάλασσα τὸ ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ καὶ δὲν ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ ναυτικὸ θὰ τὰ κατάφερε νὰ τὴν ἐμποδίση.

Τὸ βράδυ τῆς 22ας Μαΐου τὸ γερμανικὸ ἀρχηγεῖο στὴν Ἀθήνα εἶχε φτάσει στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ κρίσιμη περίοδος τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Κρήτης εἶχε περάσει καὶ ὅτι δὲν ἔμενε πειὰ παρὰ ἡ ὀλοκλήρωσι τῆς ἐπιτυχίας τους.

Μετὰ ἀπὸ τὶς μάχες τῆς ἡμέρας στὴν περιοχή τοῦ Μάλεμε ἔκριναν πὼς ἡ θέσι τους στὸ ἀεροδρόμιον ἦταν πειὰ ἐξασφαλισμένη, ἀφοῦ ἡ μεταφορὰ μεγάλου ἀριθμοῦ στρατευμάτων εἶχε ἐπιτύχει, παρὰ τὶς μεγάλες ἀπώλειες ποὺ τοὺς ἐστοίχισε.

Τὸ γερμανικὸ ἀρχηγεῖο ἐπίστευεν ἀκόμη ὅτι ἡ δύναμί μας γιὰ νὰ ἐξαπολύσουμε μιὰν ἀντεπίθεσι εἶχε ἐξαντληθῆ. Οἱ Νεοζηλανδοὶ εἶχαν ἀπωθηθῆ ὅπου ἐπεχείρησαν μεμονωμένας ἐπιθέσεις καὶ ἦταν φανερὸ πὼς δὲν διεθέταμε πειὰ καμμιά δύναμι στὴν περιοχή κοντὰ στὸ Καστέλλι—στὴ βορειοδυτικὴ ἄκρη τοῦ νησιοῦ—ἰκανὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ μιὰν ἀξιόλογον ἀντεπίθεσιν.

Ὁ Γερμανὸς ἀντιστράτηγος Ρίγκελ, ποὺ εἶχε ἀναλάβει τώρα τὴν ἀρχηγία τῆς δυτικῆς ομάδος τοῦ Μάλεμε, ὑπελόγιζε νάναί σὲ θέσι νὰ ἐξαπολύσῃ τὴν ἐπομένη μιὰν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν Χανίων.

Βαθμηδόν, ὀλόκληρον τὸ σῶμα τῆς 5ης Ὁρεινῆς Μεραρχίας θὰ ριχνόταν σ' αὐτὸν τὸν τομέα, ἐνῶ οἱ δυνάμεις τῆς Ρεθύμνου καὶ τοῦ Ἡρακλείου θὰ εἶχαν ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἀπασχόλησιν τῶν στρατευμάτων μας σ' αὐτοὺς τοὺς τομεῖς, ὅσο καὶ τὸ νὰ μᾶς ἀποκλείσουν τὴν χρησιμοποίησι τῶν δύο ἀντιστοίχων ἀεροδρομίων.

Καὶ τὴν νύκτα ἐκείνη ὁ ἀποβατικὸς στόλος ποὺ μετέφερε βαρεῖα ὄπλα προκαλύψεως, μηχανοκίνητα καὶ δύο τάγματα τῆς 5ης Ὁρεινῆς Μεραρχίας τοῦ Ρίγκελ θὰ ἀποβιβάζονταν στὶς ἀκτές.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς γερμανικῆς ἀποτυχίας τὶς δύο πρῶτες μέρες τὸ ὅτι, σὲ κανένα ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ ἐκδηλώθηκε ἡ ἐπίθεσις τους, δὲν κατάφεραν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς των.

Δὲν εἶχαν καταλάβει τὰ Χανιά, πολὺ λιγώτερον τὴν Σούδα ἢ τὸ Ρέθυμνον καὶ τὰ ἀεροδρόμιά τους. Τὰ πλοῖα ποὺ θὰ κατευθύνονταν στὸ Ἡράκλειο δὲν στάλθηκαν τελικά, κι' ἐκείνων ποὺ προωρίζονταν γιὰ τὸ Μάλεμε ἡ ἀναχώρησις ἀναβλήθηκε δύο φορές. Ἔτσι ἡ προσπάθειά τους τώρα θὰ ἦταν νὰ ἀποβιβάσουν στρατεύματα καὶ ὄπλα ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ κοντὰ στὸ Μάλεμε.

Στὶς 10 τὸ πρωῖ τῆς 23ης Μαΐου τὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα ἄρχισαν τὴν ἐπίθεσιν των ἐναντίον τῶν πλοίων μας.

Τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Γκεϋχάνο» περιεπόλει μεταξύ τῶν Κυθήρων καὶ τῆς Κρήτης.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΥ Σ. ΚΑΦΑΤΟΥ

«Ὅπως ἀναφέρει ὁ ὑποστράτηγος Σόλων Καφάτος εἰς τὴν ἐκθεσίν του :

«Τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ φρουρά του ἀπεσύρθη ἀμέσως εἰς τὰ νοτίως τοῦ ἀεροδρομίου ὑψώματα ὀπόθεν τηρεῖ ὑπὸ τὰ πυρά της τὸ πεδίον προσγειώσεως.

Ἡ δυτικῶς τοῦ Πλατανιά 5η ταξιαρχία εὐρίσκεται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ δυνάμιν ἀλεξιπτωτιστῶν προερχομένων ἐκ Μάλεμε.

Ἐκ τῆς ὅλης εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Γαλατᾶ—Πλατανιά—Ἀνήμπαλη—Ἁγιά μὲχρι καὶ τῆς περιοχῆς νοτίως τῶν Χανίων καὶ Σούδας καθὼς καὶ εἰς τὸ Ἀκρωτήρι καταθλούσης δυνάμεως ὑπολογιζομένης εἰς πλεόν τῶν 5.000 ἀνδρῶν, ἔμειναν 1.500 εἰς τὰς φυλακὰς Ἁγυιάς.

Ἄπαντες οἱ ἄλλοι ἔχουν μὲχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἐξοντωθῆ.

Ἄλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνισχυθῆ ἡ γερμανικὴ δυνάμεις καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ συγκέντρωσιν ἰσχυρῶν δυνάμεων εἰς τὸ Μάλεμε ἐκινήθησαν κυκλωτικῶς μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κυκλώσουν καὶ ἐξοντώσουν τὴν ἀγγλικὴν φρουρὰν τοῦ ἀεροδρομίου ἢ ὅποια εἶχεν ἀποσυρθῆ νοτιώτερα καὶ ἐκείθεν τοὺς παρηνώχλει μὲ τὰ πυρά της.

Ἡ Γερμανικὴ ἐπίθεσις εἶναι σφοδρά.

Ἡ φρουρά σχεδὸν κυκλωμένη ὑφίσταται μεγάλες ἀπώλειες.

Οἱ ἄνδρες της ἀπετελοῦντο ἀπὸ Νεοζηλανδοῦς στρατιῶτες καὶ εἶχον διαταχθῆ νὰ κρατήσουν τὰς θέσεις των.

Ἡ φρουρά τοῦ ἀεροδρομίου ἀμύνεται μὲ πείσμα καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπιχειρεῖ νὰ διασπάσῃ τὸν κλοιὸν μὲ τὴν ξιφολόγχην.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀπεγνωσμένης αὐτῆς προσπάθειάς ἦτο ὅτι τὸ σύνολον τῆς βρεττανικῆς δυνάμεως ἐτέθη ἐκτὸς μάχης.

Οἱ Νεοζηλανδοὶ στρατιῶται ἔπεσαν νεκροὶ καὶ μόνον ἐλάχιστοι διέφυγαν ἢ αἰχμαλωτίσθησαν. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν οἱ Γερμανοὶ ἔχασαν εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς 800 περίπου.

Μετὰ τὴν 21ην Μαΐου οἱ Γερμανοὶ ἐκτὸς τῶν ἐνισχύσεων τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἤρχισαν νὰ ἀποβιβάζουν καὶ πεζικὸν καὶ προσγειώνονται εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε πολλὰ δεκάδες μεταφορικῶν ἀεροπλάνων, τὰ ὅποια ἀπεβίβασαν τέσσαρα τάγματα τῆς Μεραρχίας Ἀλπινιστῶν τοῦ Ρίγκελ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κόνρατ, μὲ ἐλαφρὸν πυροβολικόν, βαρεῖς ὄλμους καὶ ἄλλο παντοειδὲς πολεμικὸν ὑλικόν.

Τὴν ἰδίαν ὥραν οἱ συγκεντρωμένοι Γερμανοὶ εἰς τὸ Κολυμπάρι ἐπιχειροῦν νὰ προελάσουν πρὸς τὸ Καστέλλι ἀλλ' ἀποκρούονται ἀπὸ ἑλληνικὰς δυνάμεις τῆς περιοχῆς ἐνισχυμένας μὲ ἐθελοντὰς τῆς πολιτοφυλακῆς αἰτινες ἐπέφερον εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀρκετὰς ἀπωλείας.

Ὡσαύτως, ἡ πέμπτη βρεττανικὴ ταξιαρχία ἀντιμετωπίζει ἐχθρικὴν δυνάμιν εἰς τὸν Πλατανιά, καὶ μάχεται ἀπεγνωσμένως μὲχρι τὸ ἑσπέρας, ὥραν 9ην μ.μ., ὁπότε, ἔνεκα τοῦ σκότους, διεκόπη ἡ συνέχεια τῆς μάχης καὶ οἱ στρατιῶται ἦσαν καρφωμένοι ἐκατέρωθεν εἰς τὰς θέσεις των».

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΚΑΝΙΓΚΑΜ
ΜΙΚΡΑ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Τὴν 10ην ὥραν αἱ ἐκρήξεις τῶν ὀβίδων εἰς τὸ πέλαγος ἐκίνησαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀμυνομένων καὶ ἀσφαλῶς καὶ τῶν Γερμανῶν. Ἐπὶ ὥρας ὁ ὀρίζων ἀστραποβολοῦσεν ἀπὸ τὰς ὀβίδας τὰς ὁποίας ἀντήλλασσαν τὰ πολεμικὰ τοῦ Βρεττανικοῦ στόλου μὲ τὰ συνοδευτικὰ πολεμικὰ τῆς Γερμανικῆς νηοπομπῆς. Ἡ νηοπομπὴ ἐκείνη μετέφερεν εἰς τὴν Κρήτην ἰσχυρὰς δυνάμεις τῆς Μερραρχίας ἀλπινιστῶν τοῦ Ρίγκελ, καὶ συνοδευέτο ἀπὸ γερμανικὰ καὶ ἰταλικά ἐλαφρὰ πολεμικὰ σκάφη ὑπὸ τὸν Γερμανὸν ναύαρχον Σοῦστερ.

Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ ἀποφύγουν ἓνα τραγικὸν τέλος εἰς τὴν γενομένην ναυμαχίαν.

Ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ σημειώνει στὰ ἀπομνημονεύματά του τὰ ἐπόμενα γιὰ τὰ συμβάντα τῆς νύκτας ἐκείνης στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες:

«Τὰ μακρᾶς ἀκτίνοσ δράσεως ἀναγνωριστικὰ μας εἶχον ὡστόσον ἐπισημάνει ομάδας μικρῶν σκαφῶν, τὰ ὁποῖα ἔπλεαν ἀπὸ Βορρᾶ μὲ κατεῦθυνσιν πρὸς τὴν Σούδαν συνοδευόμενα ἀπὸ ἀντιτορπιλλικά.

Κατόπιν τούτου αἱ ἐλαφραὶ μας δυνάμεις ἀνῆλθον πάλιν εἰς περιπολίαι εἰς τὰ βόρεια τῆς Νήσου κατὰ τὴν νύκτα τῆς 21ης πρὸς τὴν 22αν.

Αἱ δύο περιπολοῦσαι δυνάμεις, ὑπὸ τοὺς ναύαρχους Κίγκ καὶ Γκλέννι, εἶχαν λάβει ὁδηγίας νὰ ἐκτελέσουν εὐρεῖς ἐλιγμογραμμικοὺς πλόας πρὸς Βορρᾶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 22ας εἰς ἀναζήτησιν ἐχθρικῶν νηοπομπῶν. Εἰς τὰς 11.30' μ.μ. ἡ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γκλέννι δύναμις, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰ πολεμικὰ «Διδῶ», «Ὠρίων», «Αἶας», «Ἴανός», «Κίμπερλυ», «Χάϊστου» καὶ «Χήργουαντ», συνήντησε μεγάλην ἐχθρικὴν νηοπομπὴν κάπου 18 μίλια βορείως ἀπὸ τὰ Χανιά.

Ἡ νηοπομπὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ κάμποσα καΐκια, φέροντα γερμανικὰ στρατεύματα, καὶ μερικὰ μικρὰ ἀτμόπλοια, συνοδευόμενα ἀπὸ τορπιλλοβόλα.

Τὰ σκάφη μας, ἂν καὶ εἶχαν καταπονηθῆ ἄρκετὰ κατὰ τὸν ὁλόήμερον πλοῦν των, «ἐπέδειξαν» ὅπως ἀνέφερον ὁ ναύαρχος Γκλέννι, «ζῆλον καὶ ἐνεργητικότητα ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατεβύθιζαν τὰ ἐχθρικά σκάφη δι' ἐμβολῶν καὶ διὰ τῶν πυροβόλων των. Ἐνα ἀπὸ τὰ τορπιλλοβόλα τοῦ ἐχθροῦ κατεβυθίσθη ἀπὸ τὸ «Διδῶ», ἄλλο ἀπὸ τὸ «Αἶας». Ἀνεκτίμητη ὑπῆρξεν ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν προσέφεραν εἰς τὰ σκάφη μας τὰ ραντάρ των, καθοδηγοῦντα αὐτὰ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν στόχων των μέσα εἰς τὴν νύκτα, κατὰ τὸ νυκτερινὸν δὲ αὐτὸ ἀνακάτωμα, τὸ ὁποῖον διήρκεσεν ἐπὶ δυσμίση περίπου ὥρας, τοῦλάχιστον μία δωδεκάς καΐκια καὶ τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ ἀτμόπλοια τοῦ ἐχθροῦ κατεβυθίσθησαν ἢ ἐπυρπολήθησαν. Περί τὰς 4.000 γερμανικὰ στρατεύματα ἐπνίγησαν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὰ νερὰ τοῦ κρητικοῦ πελάγους. Ἔτσι ἀπέτυχεν ἡ πρώτη γερμανικὴ προσπάθεια ἀπὸ θαλάσσης ἀποβάσεως εἰς τὴν Κρήτην.

Αἱ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κίγκ δυνάμεις ἀποτελούμεναι ἀπὸ τὰ καταδρομικὰ «Ναῖας» καὶ «Πέρθ», τὰ ἀντιαεροπορικὰ καταδρομικὰ «Κάλκού-

τα» καὶ «Καρλάιλ» καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Κανδαχάρ», «Κίγκστον» καὶ «Νούμπιαν», εὐρίσκοντο τὴν 4ην πρωϊνὴν τῆς 22ας εἰς τὰ ἀνοικτὰ τοῦ Ἡρακλείου.

Σύμφωνα πρὸς τὰς διαταγὰς μου ἤρχισαν, μόλις ἐξημέρωσε, νὰ περιπολοῦν πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ εἰς ἀναζήτησιν καὶ ἄλλων ἐχθρικῶν νηοπομπῶν.

Γρήγορα ἐπεσημάνθησαν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, ὁ ὁποῖος ἐξαπέλυσε ἐναντίον των τὰ βομβαρδιστικὰ του, κατῶρθωσαν ὅμως ν' ἀποκρούσουν τὰς ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις.

Τὴν 8 καὶ 30' πρωϊνὴν συνήντησαν ἕνα καΐκι, φέρον Γερμανοὺς στρατιώτας. Κατεβυθίσθη σύντομα ἀπὸ τὸ «Πέρθ», ἐνῶ ἡ «Ναϊὰς» ἐκρατοῦσεν εἰς ἀπόστασιν τὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα. Ὀλίγον μετὰ τὴν 9ην ἐθεάθη καὶ ἕνα μικρὸν ἐμπορικόν, τὸ ὁποῖον ἔλαβαν διαταγὴν νὰ βυθίσουν τὰ ἀντιτορπιλικὰ. Μίαν ὥραν περίπου ἀργότερα καὶ περὶ τὰ 25 μίλλια νοτίως τῆς Μήλου ἐθεάθησαν ἀκόμη μερικὰ καΐκια συνοδευόμενα ἀπὸ ἕνα τορπιλλοβόλον.

Ἀμέσως ἐπετέθησαν τὰ ἀντιτορπιλικὰ μας, ἐνῶ τὰ καταδρομικὰ ἔσπευσαν πρὸς τορπιλλοβόλον, τὸ ὁποῖον, ὅμως, κατῶρθωσε νὰ διαφύγη πίσω ἀπὸ προπέτασμα καπνοῦ. Τὸ ἐπρόλαβεν ὅμως τὸ ἀντιτορπιλικόν μας «Κίγκστον» τὸ ὁποῖον καὶ τὸ ἐπληξεν ἐπανειλημμένως, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα ἀντιτορπιλικὰ κατεβύθισαν κάμποσα καΐκια, γεμᾶτα μὲ στρατιώτας».

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΡΑΪΜΠΕΡΓΚ

Ὁ στρατηγὸς Φράϊμπεργκ βαρέως φέρων τὴν κατάληψιν τοῦ ἀεροδρομίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν προετοιμάζει ἀντεπίθεσιν καὶ γράφει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του τὴν κάτωθι περικοπὴν :

«Πέμπτη, 22 Μαΐου.—Ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς μάχης. Ἦτο ὠραία καὶ διαυγής. Ἡ ἀντεπίθεσις ἐναντίον τοῦ Μάλεμε καθυστέρησε λόγῳ ἀργοπορίας τῶν Αὐστραλῶν οἱ ὁποῖοι εἶχαν προσβληθῆ δι' ἀεροπλάνων κατὰ τὴν διαδρομὴν των. Διὰ τὸ λόγον αὐτὸν τὸ 20ὸν τάγμα ἐκινήθη μὲ ἀργοπορίαν 2¹/₂ ὥρῶν.

Ἡ ἐπίθεσις προώδευσε θαυμάσια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς καὶ ὁ ἐχθρὸς διεσκορπίζετο ὅταν ἐγένετο ἐπίθεσις διὰ λόγῃς. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἔφθασε τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τοῦ ἀεροδρομίου. Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἡ μάχη ἐσταμάτησε λόγῳ μεγάλης ἀμύνης τοῦ ἐχθροῦ καὶ βαρείας ἀεροπορικῆς ἐπιθέσεως. Τὰ δύο τάγματα ὑπεχώρησαν εἰς καλυτέρας θέσεις.

Ἐναφοραὶ κατεδείκνυον ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑπέστη σοβαρὰς ἀπωλείας εἰς τὴν ἐπίθεσιν ταύτην. Αἱ ἰδικαὶ μας ἀπώλειαι ὑπερέβαιναν τοὺς 200 καὶ ὑπελογίσθη ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀπώλεσαν 4—5 φορές περισσοτέρους.

«Όλοι ἔλεγαν «ὄτι ὁ ἐχθρὸς διελύετο πρὸ τῆς λόγχης» καὶ «ἐτράπη εἰς φυγὴν».

Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς ἀξιωματικῶν ποῦ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κρίνουν φαίνεται ὅτι ἡ πάλαι σῶμα πρὸς σῶμα εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε ὑπερέβη τὰς ὁμοίας μάχας τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῆς Γαλλίας εἰς τὸν περασμένον πόλεμον».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΤΟΥΝΤΕΝΤ

Διὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Στούντεντ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνατεθῆ προσωπικῶς ἀπὸ τὸν Χίτλερ ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ κατάληψις τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ἐκθεσί του δίδει ἀπλετον φῶς εἰς πολλὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἦτο δυνατόν νὰ μείνουν σκοτεινά.

Ὁ ἀναφερόμενος Γερμανὸς στρατηγὸς Στούντεντ εἶχε τὴν διοίκησιν τῆς Γερμανικῆς Ἀεροπορίας.

«Ἀπεφάσισα, γράφει, τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἀεροδρομίων τοῦ Μάλεμε καὶ τοῦ Ἡρακλείου δι' ἰσχυρῶν δυνάμεων ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἄλλο σύνταγμα ἀλεξιπτωτιστῶν προωριζέτο διὰ τὰ Χανιά, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ἐκεῖ τὰς κυρίας δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ταχύτεραν κατάληψιν τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, ὅπου θὰ προσήγγιζον ἀμέσως κατόπιν πλοῖα μὲ τάνκς, βαρῆα ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα καὶ ἄλλο πολεμικὸν ὕλικόν.

Τὸ ἀσθενέστερον σχετικῶς ἄγλημα θὰ ἀνελάμβανε τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Ρεθύμνου, τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς συνδέσεως τοῦ Ἡρακλείου μετὰ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου, καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ἐχθρόν.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀεροδρομίων θὰ προσεγγιζόντο ἐκεῖ μία μεραρχία ἀλπινιστῶν καὶ ἄλλαι δυνάμεις.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου, ὁ λιμὴν τῆς Σούδας θὰ εἶχε καταληφθῆ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, καὶ τὴν ἐπομένην θὰ ἠδύνατο νὰ προσεγγίσουν ἐκεῖ τὰ πρῶτα πλοῖα.

Ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ ἐντοπίσω τὸ κέντρον βαρύτητος τῆς ὅλης ἐπιθέσεως εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ἐφαρμόζων μίαν ἐντελῶς νέαν τακτικὴν. Εἶχα σκεφθῆ ἀρχικῶς νὰ χρησιμοποιήσω τεχνητὴν ὁμίχλην διὰ τὴν ἀχρηστευσιν τῶν ὀχυρώσεων τῶν ἐχθρικῶν ἀεροδρομίων. Ἀλλὰ κατόπιν μετενόησα, φοβούμενος μήπως ἡ ἰδία ὁμίχλη κάμῃ νὰ παραπλανηθοῦν οἱ ἀλεξιπτωτισταί.

Καὶ ὅμως, ὅπως ἀπεδείχθη εἰς τὴν πράξιν, ὁ ἄνεμος καὶ αἱ λοιπαὶ καιρικαὶ συνθηκαὶ ἦσαν εὐνοϊκώταται διὰ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτοῦ τοῦ «ὀπλου».

Ἡ νυκτερινὴ δρᾶσις ἦτο ἀδύνατος. Ὡρισα λοιπὸν τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως εἰς τὰς 7.15'.

Συνητήσαμεν, ὅμως, δυσκολίας, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

Εἰς τὴν σύσκεψιν μετὰ τοῦ Χίτλερ εἶχα ὑπολογίσει ὅτι θὰ ἐχρειαζό-

μεθα δέκα ἡμέρας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης. Τὸ σχέδιόν μου ἦτο νὰ γίνη μόνον ἀπὸ ἀέρος, μὲ ἐνίσχυσιν ἀπὸ θαλάσσης εἰς βαρὺ μόνον ὑλικόν.

Ὁ Χίτλερ ὅμως ἐπενέβη—διὰ πρώτην καὶ μοναδικὴν φορὰν—καὶ ἀπήτησεν ἐπίθεσιν ἀπὸ θαλάσσης δι' ἐλαφρῶν μαχητικῶν σχηματισμῶν.

Ὁ στρατηγὸς Φὸν Ριχτόφεν ἐδήλωσεν ὅτι τὰ βομβαρδιστικὰ καὶ τὰ καταδιωκτικὰ ἀεροπλάνα ποὺ διέθετε, δὲν θὰ ἐπῆρκουν διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀεροπορικὴν ὑποστήριξιν εἰς τέσσαρα σημεῖα συγχρόνως.

Εὐρέθην λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάγκην κατατιμήσεως τῆς ἐπιθέσεως. Τὸ πρῶθ θὰ ἐνηργεῖτο εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου καὶ τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ ἀνατολικόν.

᾽Ωρῖσα τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Ῥεθύμου εἰς τὰς 3.15' τὸ ἀπόγευμα.

Κατὰ τὴν τελικὴν σύσκεψιν εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν ξενοδοχεῖον τῆς «Μεγάλης Βρετανίας», ἀπεφασίσθη νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις τὴν 20ὴν Μαΐου. Ἦμην βέβαιος ὅτι τὰ ἀεροδρόμια θὰ καταλαμβάνοντο αὐθημερὸν καὶ ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προσγειωθοῦν ἐκεῖ οἱ πρῶτοι ἀλπινισταί.

Ἐνωρὶς τὸ πρῶθ τῆς 20ῆς Μαΐου ἤρχισε τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁκτὼ σμήνη βομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων ἐπετέθησαν κατὰ τῶν καθωρισμένων θέσεων, πλησίον τοῦ Μάλεμε καὶ τῶν Χανίων, μὲ τοιαύτην σφοδρότητα, ὥστε μία νεοζηλανδικὴ ἔκθεσις παρωμοίαζε τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν μὲ σεισμόν.

Εἰς τὰς 7.15' προσεγειώθησαν τὰ πρῶτα ἀεραγήματα ἀπὸ ἀνεμόπτερα, καλυπτόμενα ὑπὸ καταδιωκτικῶν ἀεροπλάνων. Οἱ ἄνδρες τῶν ἀνῆκον εἰς τὸ ἔμπειροπόλεμον τάγμα Κόχ.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἦτο νὰ ἐξουδετερώσουν τὰς ἐχθρικὰς ἀντιαεροπορικὰς πυροβολαρχίας πλησίον τῶν Χανίων καὶ τοῦ Μάλεμε καὶ νὰ καταλάβουν τὸ ὕψωμα 107, δεσπύζον τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε.

Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν πυροβολαρχιῶν, τῶν πλησίον τοῦ χωρίου Μουρνιές, ἐσημείωσεν ἀπόλυτον ἐπιτυχίαν, μολονότι μερικὰ ἀνεμόπτερα δὲν ἔφθασαν εἰς τὸν προορισμὸν τῶν. Ἐν ἑξ αὐτῶν, μάλιστα, προσεγειώθη εἰς μίαν ἀπόκεντρον πλατεῖαν τῶν Χανίων.

Ἡ πυροβολαρχία ἐκυριεύθη αἰφνιαιδιστικῶς. Ὅταν, ὅμως, διεπιστώθη ὅτι τὸ κύριον σῶμα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη, οἱ Γερμανοὶ ἄφησαν ἐλευθέρους τοὺς αἰχμαλώτους τῶν, κατέστρεψαν τὰ πυροβόλα καὶ ἐπεχείρησαν μίαν νυκτερινὴν πορείαν πρὸς τὴν δύσιν.

Κατῶρθωσαν νὰ διέλθουν ἀνενόχλητοι διὰ μέσου τῶν βρετανικῶν γραμμῶν χάρις εἰς τὰ ἀγγλικά, ποὺ ὠμίλει μὲ τελείαν προφορὰν ὁ ὑπολοχαγὸς Γκένζ.

Ἀκολουθοῦντα τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, τὰ δύο ἐνισχυμένα συντάγματα ἀλεξιπτωτιστῶν ἐβάδισαν συγχρόνως κατὰ τοῦ Μάλεμε καὶ τῶν Χανίων. Ὅπως πάντοτε, ἠκολούθησαν τὴν πρωσσικὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν: Οἱ διοικηταὶ τῶν ὁμάδων ἐβάδιζαν ἐπικεφαλῆς, διὰ νὰ δίδουν τὸ παράδειγμα

εἰς τοὺς ἄνδρας των. Συναγματάρχαι, ταγματάρχαι, λοχαγοί, νεώτεροι ἀξιωματικοί καὶ ἀλεξιπτωτισταὶ πρῶτης τάξεως ἦσαν οἱ ὄδηγοὶ τοῦ πλήθους τῶν νέων ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἡ πρώτη μου ἐντύπωσις εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο ὅτι ἡ ἐπιχείρησις εἶχεν ἀρχίσει εὐνοϊκά. Νεώτεροι ὅμως ἀναφοραὶ ἐκ Χανίων καὶ Μάλεμε ἦσαν ἀντιφατικά καὶ ὄχι τόσοσιν ἱκανοποιητικά.

Ὁ ἀντισυναγματάρχης Σνοβάτζκυ, καθὼς ἐπετοῦσε μὲ τὸ ἀεροπλάνου χαμηλὰ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάλεμε, εἶδε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλους ἀγκυλωτοὺς σταυροὺς καὶ προσεγειώθη ἀδίστακτα. Πρὶν, ὅμως, ἀκόμη σταματήσῃ τελείως τὸ ἀεροπλάνου του, ἐδέχθη τὰ ὁμαδικὰ πυρὰ βρετανικῶν δυνάμεων καὶ ὑπέστη σημαντικὰς βλάβας. Ἐν τούτοις ἐπέτυχεν καὶ πάλιν νὰ ἀπογειωθῇ. Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ ἀπεδείκνυεν ὅτι τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε δὲν εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς χεῖρας μας.

Τὸ δεῦτερον μέρος τῆς «Ἐπιχειρήσεως Κρήτη» ἤρχισε τὸ ἀπόγευμα εἰς τὰς 3.15'. Ἡ πυκνὴ σκόνη ποὺ ἀνυψώνετο ἀπὸ τὰ ἀεροδρόμια τῶν Ἀθηνῶν, ἐδυσχέραινε καὶ καθυστερεῖ σημαντικὰ τὴν προσγειώσιν τῶν ἀεροπλάνων ποὺ ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὰς πρωινὰς ἐξόδους των. Συνεπῶς, τὰ ἀεραγῆματα ἔφθαναν ἄνωθεν τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Ρεθύμνου καθυστερημένα, καὶ ἐπροσπαθοῦσαν ὅλα νὰ κερδίσουν τὸν χαμένον χρόνον, μὲ ἀποτέλεσμα ὅμως νὰ αὐξήσουν τὴν σύγχυσιν.

Αἱ πτώσεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐγίνοντο μίαν ὥραν μετὰ τὸν προκαταρκτικὸν βομβαρδισμόν, κυρίως δὲ χωρὶς τὴν κάλυψιν καταδιωκτικῶν ἀεροπλάνων. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὸν καιρὸν νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὸν βομβαρδισμόν καὶ ἠδύνατο νὰ κτυπήσῃ τοὺς ἄνδρας μας ποὺ ἔφθαναν, τόσοσιν εἰς τὸν ἀέρα, ὅσον καὶ μετὰ τὴν προσγειώσιν των.

Ὅλα αὐτὰ περιῆλθον εἰς γνώσιν μας πολὺ ἀργά, διότι οἱ Ἕλληνες ἀντάρται εἶχον κόψει τὰς τηλεφωνικὰς γραμμάς, μεταξὺ ἀεροδρομίων καὶ Ἀθηνῶν. Δὲν ἠδυνήθημεν λοιπὸν νὰ εἰδοποιήσωμεν ἐγκαίρως τὸ ὄγδοον σῶμα ἀεροπορίας, καὶ ἔτσι ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Ρεθύμνου ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς.

Ἀντιμετωπίσαμεν τὴν ἐχθρικὴν ἀντιαεροπορικὴν ἄμυναν καὶ ἐλαφρὰ ὄπλα πεζικοῦ καὶ βαρέα τάνκς κρυμμένα εἰς ἐλαιῶνα.

Ἰδίως τὰ τάνκς αὐτὰ ἀπετέλεσαν μίαν δυσάρεστον ἐκπληξιν διὰ τὰς δυνάμεις μας, διότι ἦσαν ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὰ ἀντιαρματικά ὄπλα μας.

Εἰς τὸ Ῥεθύμνον ὅπου αἱ ἐχθρικὰ δυνάμεις ὑπερέβαινον τὰς προσδοκίας μας, προσεγειώθη κατὰ λάθος πρῶτος ἓνας λόχος βαρέων πολυβόλων, καὶ μάλιστα ἐμπρὸς ἀκριβῶς ἀπὸ μίαν αὐστραλιανὴν πυροβολαρχίαν, ἡ ὁποία τὸν ἐξῶντωσε.

Αἱ συσκευαὶ ἀσυρμάτου εἶχαν πάθει βλάβας κατὰ τὴν πτώσιν, καὶ ἔτσι δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς σύνδεσμος μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ρεθύμνου.

Ἡ προσπάθειά μας νὰ ρίψωμεν ἀνταλλακτικὰ μηχανήματα ἀπέτυχεν. Ἐπρεπε τώρα νὰ πάρω μίαν δύσκολον ἀπόφασιν.

Προφανώς ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν Κρήτην ἦτο ἰσχυρότερος ἀπὸ ὅ,τι ὑπελογίζαμεν. Καὶ αἱ μᾶλλον ἐνισχυμένοι βάσεις του συνέπιπτον ἀκριβῶς μετὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς ἐπιθέσεώς μας.

Μετὰ πολλὴν σκέψιν ἀπεφάσισα τελικῶς νὰ συγκεντρῶσω ὅλας τὰς δυνάμεις μου εἰς ἓνα σημεῖον καὶ νὰ καταλάβω ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἓνα ἀεροδρόμιον : τοῦ Μάλεμε, μολοντί ἐφαίνετο πολὺ μικρὸν διὰ τὰς μεταφορὰς ποὺ ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῶμεν δι' αὐτοῦ.

Ἐγεννᾶτο ἐξ ἄλλου τὸ ὄξύ πρόβλημα τῆς ἀντιστάσεως 7.000 ἀλεξιπτωτιστῶν, ποὺ ἀπεῖχαν περισσότερον ἀπὸ 200 μίλλια ἀπὸ τὴν βᾶσιν των, ἐναντίον 35.000 ἐχθρῶν, ἕως ὅτου ἐφαρμοσθῆ τὸ νέον σχέδιον.

Κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν αὐτὴν νύκτα τῆς 21ης Μαΐου, ὁ ἐχθρὸς ἔχασε τὴν καλυτέραν δυνατότητά του, νὰ αἰχμαλωτίσῃ ὅλους τοὺς ἀνδρας μας, προτοῦ συγκρενωθοῦν. Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἐπεχείρησαν μόνον μερικὰς περιορισμένας ἐπιθέσεις τὴν νύκτα καὶ τὸ ἐπόμενον πρωῖ.

Κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα, ἓνας πιλότος μας προσεγειώθη καὶ ἀπεγειώθη ἐκ νέου ἀπὸ τὸ Μάλεμε. Ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τὰ σφοδρὰ ἀντιαεροπορικὰ πυρά, μού ἔφερον ὅμως τὴν εἶδησιν ὅτι ἓνα μέρος τοῦ ἀεροδρομίου εἶχεν ἤδη καταληφθῆ με φλογοβόλα.

Τὸ ἴδιον ἀπόγευμα συνεπληρώθη ἡ κατάληψις τοῦ Μάλεμε. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν ἤμπορούσαμε πλέον νὰ ἀρχίσωμε τὰς ρίψεις ἀλπινιστῶν καὶ βαρέων ὄπλων».

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΪ

Οὗτος ἀναφέρεται εἰς ἓνα Λόχον Γερμανῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν ὁ ὁποῖος ἔπεσεν εἰς τὸ Ἀκρωτήρι πρὸς τὴν Σούδαν :

«Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ἡ δύναμις τοῦ ὑπολοχαγοῦ Γκένζ εἶχε μειωθῆ σὲ λίγες δεκάδες ἀνδρῶν, κι' αὐτοὶ ἀπομονωμένοι μετὰ λίγες πιθανότητες νὰ ἀνθέξουν μέχρι τὴν ἐπομένην.

Βρίσκονται ἐν τούτοις σὲ ἐπικοινωνία (μετὰ ἀσύρματο) μετὰ τὸν συνταγματάρχη Χάϊντριχ ποὺ κρατοῦσε τὴν περιοχὴ τῶν φυλακῶν, καὶ πῆραν διαταγὰς νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ πάνω ἀπὸ τοὺς λόφους καὶ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὴν κυρίαν δύναμιν.

Ὁ δρόμος ποὺ πῆραν τοὺς ἔφερε σὲ μία σειρὰ ἀπὸ δικῆς μας θέσεις, ἀλλὰ μετὰ διάφορες μπλόφες ὁ Γκένζ, ποὺ μιλοῦσε πολὺ καλὰ τὰ Ἀγγλικά, κατάφερε νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἀνδρες του μέχρι τῆς θέσι ὅπου εὐρίσκετο ἡ κυρία δύναμις τοῦ συντάγματος, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐνώθηκε τὴν αὐγὴν τῆς ἐπομένης.

Ὅταν μετρήθησαν τὰ ὑπολείμματα τοῦ λόχου ἦσαν 3 ἀξιωματικὸι καὶ 24 ἀνδρες.

Ἀκόμη λιγώτερο τυχεροὶ ἦσαν οἱ δύο λόχοι τοὺς ὁποῖους διοικοῦσε ὁ λοχαγὸς Ἀλτμαν. Προορισμὸς τους ἦταν νὰ προσγειωθοῦν στὸ Ἀκρωτήρι καὶ νὰ καταστρέψουν ἢ νὰ κυριεύσουν τὰ ἐκεῖ πυροβολεῖα μας.

Ἄλλὰ τ' ἀνεμοπλάνα πού τοὺς μετέφεραν κτυπήθησαν ἀπὸ πυρὰ ἐλαφροῦ καὶ βαρέος ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν τὴν συνοχὴ τους στὴν προσγειώσιν.

Ἄπὸ τὰ 15 ἀνεμοπλάνα πού πῆραν μέρος στὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴ τέσσαρα ἔπεσαν στὴ θάλασσα. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀτυχία τους.

Ἡ δευτέρη ἀτυχία τους ἦταν ὅτι, τὰ πυροβόλα μας εἶχαν ἀλλάξει θέσεις, μετὰ τὴν τελευταία ἀνίχνευσι τῶν γερμανικῶν ἀναγνωριστικῶν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν πὼς τὰ στρατεύματα πού προσγειώθηκαν μὲ τ' ἀνεμοπλάνα, ἐνῶ περίμεναν νὰ πέσουν πάνω στὰ πυροβολεῖα μας καὶ νὰ αἰφνιδιάσουν τοὺς πυροβολητάς, ἀνεκάλυψαν ὅτι εἶχαν πέσει σὲ θέσεις πού κατένενα πλεονέκτημα δὲν τοὺς ἔδιδαν.

Δὲν εἶχαν κἄν τὴν δυνατότητα νὰ ἀλληλοβοηθηθοῦν καὶ—πρᾶγμα πού ἔκανε πιὸ δύσκολη τὴ θέση τους—στὴν περιοχὴν αὐτὴν οἱ γερμανικὲς ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς πού εἶχαν προηγηθῆ εἶχαν σημειώσῃ μικρὴ σχετικῶς ἀποτελεσματικότητά.

Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ κακοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς δικῆς μας ἐπιδέξιαις ὀργανώσεως τῆς ἀμύνης ἀπέδειξε πόσον ἀπέιχαν τὰ ἐπίλεκτα αὐτὰ στρατεύματα ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι «οἱ ὑπεράνθρωποι» ὅπως τοὺς φαντάζονταν οἱ ἥττοπαθεῖς.

Οἱ Οὐσάροι τοῦ Νορθάμπερλαντ πού κρατοῦσαν τὴν περιοχὴ αὐτὴ, ἔτοιμοι νὰ ἀντιμετωπίσουν μιὰ πιθανὴ γερμανικὴν ἀπόβασιν, προχώρησαν ἀμέσως ἐναντίον τῶν ἀεραγημάτων, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαν κατεβεῖ κοντὰ στὶς θέσεις μας στὸν Προφήτη Ἡλία.

Ἄρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς δὲν πρόλαβαν κἄν νὰ κατεβοῦν ἀπὸ τ' ἀνεμοπλάνα. Ἐνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀπ' αὐτοὺς, στὸν ὁποῖον συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ λοχαγὸς Ἄλτμαν, σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι παραδόθηκαν. Μέχρι τὸ βράδυ, παρ' ὅλο πού ἀκόμη ἔμεναν ἄρκετοὶ πού ἔπρεπε νὰ εἶχαν πιάσει πάνω στοὺς λόφους, ὅλος ὁ κίνδυνος στὴν περιοχὴ αὐτὴ εἶχεν ἐξουδετερωθῆ.

Ἄλλ' ὅ,τι συνέβη στὸ Ἀκρωτήρι, μᾶς δίνει ἕνα ἐξαιρετικὸ παράδειγμα τῆς εὐελιξίας τῆς γερμανικῆς ἐπιθετικῆς τακτικῆς. Ἄπὸ τὴν ποιότητα τῶν στρατευμάτων πού χρησιμοποιήθηκαν καὶ τὴν τακτικὴ σπουδαιότητα τοῦ ἀντικειμενικοῦ τους σκοποῦ (τοῦ λαιμοῦ τῆς Χερσονήσου πού εἶναι κοντὰ στὰ Χανιά), βγαίνει τὸ λογικὸ συμπέρασμα ὅτι τοῦτο θεωροῦνταν ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα σημεῖα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἄλλὰ, ὅταν εἶδαν ὅτι ἀπέτυχαν μὲ τὴν πρώτη τους ἐξόρμησιν, οἱ Γερμανοὶ δὲν ἀπεπειράθησαν νὰ ρίξουν ἐνισχύσεις γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν πίεσιν ἀπὸ τὴν πλευρὰν αὐτὴν, ἢ νὰ διασώσουν τοὺς ἄνδρες τους πού εἶχαν ἀπομονωθῆ.

Ὁ στρατηγὸς Λόχρ ἀκολούθησε τὴ σοφὴ στρατηγικὴ τοῦ νὰ ἐνισχύσῃ τίς ἐπιτυχίες. Ἔτσι, ὅλο καὶ πιὸ πολλὰ στρατεύματα μεταφέρονταν στὸ Μάλεμε, γιὰ τὸ Μάλεμε παρουσίαζε τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπωφελοῦς ἐκμεταλλεύσεως.

Ἡ ἐπιχείρησι στὸ Ἀκρωτήρι μποροῦσε λοιπὸν νὰ βουλιάξη καὶ οἱ ἐπιζῶντες ἀπὸ τὰ στρατεύματα νὰ ἀφεθοῦν στὴν τύχη τους, μιὰ καὶ ἡ ἐπιχείρησις εἶχεν ἀποτύχει.

Γενικὰ ἡ ἐπιχείρησι γύρω ἀπὸ τὰ Χανιά εἶχεν ἀποτύχει ἄσχημα. Οἱ διάφορες ὁμάδες ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ ἀεραγμημάτων ἔπρεπε νὰ εἶχαν συνενωθῆ. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν τους ὀλόκληρη τὴν παραλία δυτικὰ τῶν Χανίων μέχρι τὴ Σούδα.

Τὰ Χανιά θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν καταληφθῆ. Ἀντίθετα, τὰ διάφορα τμήματα εἶχαν ἀπομονωθῆ, καὶ τὰ περισσότερα, κυκλωθῆ.

Μόνον μερικοὶ ἐλεύθεροι σκοπευταὶ κατάφεραν νὰ εἰσχωρήσουν στὴν πόλι τῶν Χανίων καὶ αὐτοὶ προκαλοῦσαν ἐλάχιστη ἐνόχλησι.

Ἀπὸ τὰ τρία Τάγματα πού ἀποτελοῦσαν τὸ Σύνταγμα τυφεκιοφόρων ἀλεξιπτωτιστῶν τοῦ συνταγματάρχου Χάιντριχ, τὸ ἓνα εἶχε τέλεια διασκορπισθῆ καὶ ἐν μέρει καταστραφῆ, ἐνῶ τὰ ἄλλα δύο μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα ὀλόκληρης μέρας κατάφεραν πολὺ λιγώτερα ἀπὸ ὅ,τι ὑπελόγιζαν.

Ἐπὶ πλέον τὸ πρωτοπόρον τάγμα πού πολεμοῦσε ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα μὲ τις ἑλληνικὲς δυνάμεις κοντὰ στοῦ Ἀλικιανοῦ, εἶχεν ὑποστῆ βαρεῖς ἀπώλειες καὶ τὴν νύκτα ἀναγκάστηκε, πολεμῶντας, νὰ προχωρήσῃ μέχρι τὴν κοιλάδα τῶν φυλακῶν γιὰ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν κυρία δύναμι.

Οἱ μονάδες κρούσεως τοῦ Ἀλτμαν καὶ τοῦ Γκένζ, πού ἀντιπροσώπευαν ἄλλο μισὸ Τάγμα, εἶχαν τελείως καταστραφῆ εἰς τὰ ὑψώματα τῶν Περιβολίων ἕως τὴν Ἀγυιά.

Μόνον σ' ἓνα τομέα, τὴν Κοιλάδα τῶν Φυλακῶν, σὲ ἀπόστασι τεσσάρων ὡς πέντε μιλίων ἀπὸ τὰ Χανιά, ὑπῆρχε μιὰ ἐχθρική συγκέντρωσι, πού ἀποτελοῦσε μιὰ σοβαρὴ ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἐπομένη.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ στρατεύματα δὲν ἦσαν σὲ θέσι νὰ σχεδιάσουν σοβαρὴ ἐπιθετικὴν ἐνέργεια.

Ἡ πλάστιγγα τῶν πλεονεκτημάτων ἐξακολουθοῦσε νὰ κλίνει πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀμυνομένων.

Οἱ ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι εἶχαν τὴν διοίκησιν τῶν ἀμυνομένων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σκηνέ-Ἀλικιανοῦ καὶ γενικῶς τῆς περιφέρειας αὐτῆς τῶν πολιτοφυλάκων καὶ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἦσαν οἱ κάτωθι :

Ἐμμ. Νικολοῦδης	Ταγματάρχης
Κάρκουλας	Ταγματάρχης
Βάμβουκας Γ.	Λοχαγὸς
Βελεργῆς Ἰωάννης	Λοχαγὸς
Μάντακας Μίνως	Λοχαγὸς
Διαμαντόπουλος	Ἀνθ)γὸς
Γκούμας	Ἀνθ)γὸς
Παντελάκης	Ἐφεδρος Ἀνθ)γὸς

Ἰδιῶται ὄπλαρχηγοὶ ἦσαν :

Βολάνης Ἐλευθέριος καὶ Ἰωάννης Κουτρούλης, φονευθεῖς ἠρωϊκῶς.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΦΟΡΩΣΑΙ ΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Τὴν 12ην Ἀπριλίου 1941 παρουσιάσθη εἰς Ρέθυμνον ὁ διοικητὴς τοῦ ΙΙ Στρατ. Διαμερίσματος συνταγματάρχης Πεζικοῦ Ποθουλᾶκης Σταμάτιος.

Ἡ ὑπάρχουσα στρατιωτικὴ δύναμις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρεθύμνου ἦτο, ἐκτὸς τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως, δύναμις ἐνὸς τάγματος περίπου καλῶς ἐξοπλισμένου, δύο ἑλληνικὰ τάγματα νεοσυλλέκτων, δύναμις ἐν συνόλῳ 2.000 ἀνδρῶν περίπου.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Δυνάμεως Ρεθύμνου συν)ρχης Πεζικοῦ Σταμ. Ποθουλᾶκης, ἔκαμε τὴν ἐκλογὴν του καὶ ἐτοποθέτησεν ὡς ἐπιτελάρχην του τὸν Ταγματάρχην τότε κ. Χρήστον Τζιφάκην, καὶ ὡς ὑπασπιστὴν τὸν λοχαγὸν Πεζικοῦ Ἀγησίλαον Καπετανάκην. Ὡς Διοικητὴν Ι καὶ ΙΙ Γραφείου τὸν Ταγ)ρχην Γεώργιον Σαββάκην.

Ἡ δύναμις τῆς Πολιτοφυλακῆς ἀνετέθη εἰς τὸν Ταγματάρχην Ἰωσήφ Λογιακὴν, ὁ δὲ στρατὸς ἐστελεχοποιήθη ἀπὸ τοὺς κάτωθι ἀξιωματικούς, Λοχαγὸν Λιόδην Γεώργιον, Ἔφ. Λοχαγὸν Σφακιανάκην Θεόδ., Ἔφ. Ὑπ)γὸν Κατσαράκην Νικόλαον, Ἔφ. Ὑπολ)γὸν Βιστάκην Ἀντώνιον, Ἔφ. Ὑπ)γὸν Σαλοῦστρον Γ., Ἔφ. Ὑπ)γὸν Περάκην Νικόλαον, Ἔφ. Ὑπ)γὸν Χατζηανδρέου Ἀγησίλαον, Ἀνθ)γὸν Πεζ. Δημητριάδην Γεώργιον.

Οἱ κατωτέρω ἀξιωματικοὶ ἦσαν εἰς τὰ ἔμπεδα καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Ρεθύμνου :

Ἔφ. Λοχαγὸς Πεζικοῦ	Δοκιμάκης Γεώργιος
» Ὑπολ.	» Λίτινας Ἀντώνιος
» »	» Τσίβης Ἐλευθέριος
» »	» Ψαρουδάκης Ἐλευθέριος
Μον. »	» Σηφακάκης Λάμπρ.
Ἔφ. »	» Χνάρης Δημήτριος
» »	» Ροπόγης Σταμάτιος
» »	» Τζαννιδάκης Ἰωάννης
Μόν. Ἀνθ)γὸς	Ἀνδρουλιδάκης Γεώργιος
» »	Μιαούλης Ν.
Ἔφ. »	Σταυρουλάκης
» »	Τρουλλινὸς Γεώργιος
» »	Σταυριανάκης Γεώργιος
» »	Παπαγιαννάκης Γεώργιος
» »	Τσαγκαράκης Ἰωάννης
Μόνιμος Ἀνθ)γὸς	Κοτσαλῆς Κων)νος
» » Πεζ.	Παπαγιαννάκης Ἐλευθέριος
Ἔφ. Ἀνθ)γὸς Πεζ.	Περβολιανάκης Διονύσιος
Ἀνθ)γὸς βοηθ.	Καρυνιωτάκης Ἐμμανουήλ

Μόν.	άνθ)στής Πεζ.	Θεοδωράκης Έμμ.
»	»	Κανακάκης Γεώργιος
»	»	Κλάδος Μανούσος
Έφ.	άνθ)στής	Καφαντάρης Βασίλειος
»	»	Δροσάκης Ίωάννης
»	»	Διαχ. Λαμπρυνίδης.

Εἰς τὴν δύναμιν τῶν ταγμάτων ἦσαν τοποθετημένοι καὶ οἱ : Ὑπίατρος Παπαχριστόπουλος Χρῆστος καὶ Ἀνθ)τρος Γερωνυμάκης Ἀλέξανδρος. Ὁμαδάρχαι δὲ τῆς Πολιτοφυλακῆς οἱ ὅποιοι ἔλαβον μέρος εἰς τὰς μάχας Ρεθύμνου εἶναι οἱ Ψαρουδάκης Διονύσιος, Ρόμπολας Γεώργιος, Μοράκης Μανούσος, Λουκογιωργάκης Εὐστάθιος, Μαντᾶς Ίωάννης, Μπικιάκης Ἀνδρέας, Πέρρος Ίωσήφ, Παρασύρης Ἀναστάσιος, Περαντωνάκης Παῦλος, Τραμουντάνης Ίωάννης, Κοντογιάννης Δημ., Κοτσιφῆς Ἀνδρέας, Ίερωνυμάκης Ίωάννης, Ψαρρὸς Νικόλαος, Κουρμούλης Έμμ., καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ Ξυλούρης Μιχαήλ, Βαρδῆς Χομπίτης, Μηναδάκης Εὐάγγελος, Τραμουντάνης Ίωάννης.

Ἐὰν εἰς τὸν Νομὸν Χανίων ἡ μάχη ἤρχισεν ἀκριβῶς εἰς τὰς ὀκτῶ τὴν πρωΐαν τῆς 20ῆς Μαΐου, εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Κρήτης, εἰς τὸ Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον, ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις ἐκδηλώνεται εἰς τὰς 4 τὸ ἀπόγευμα ἀφοῦ πρῶτα προηγήθηκε καταιγιστικὸς βομβαρδισμὸς τῶν στρατηγικῶν σημείων τῆς περιοχῆς καὶ αὐτομάτως ἠκολούθησεν ἡ πτώσις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Δύο τάγματα δυνάμεως 2.500 ἀνδρῶν περίπου ἔπεσαν εἰς τὰς τοποθεσίας Περιβόλια, Πηγὴ, Ἄδελε, Σταυρωμένος, Λατζιμᾶ, Μισίρια καὶ Πλατανέ.

Ἡ ἀντεπίθεσις τῶν βρεττανικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἑλληνικῶν, ἐπικουρουμένη ἀπὸ ἐνόπλους χωρικοὺς καὶ δυνάμεις Χωροφυλακῆς ἐπέτυχεν, ὕστερα ἀπὸ ὀλονύκτιον σκληρὸν ἀγῶνα, νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὰ πλεῖστα μέρη.

Ἀπέμειναν τρεῖς ὀμάδες ἀλεξιπτωτιστῶν δυνάμεως συνολικῆς 1000 ἀνδρῶν, ποὺ ἠναγκάστησαν νὰ περιορισθοῦν εἰς ἀμυντικὸν ἀγῶνα γύρω ἀπὸ τοῦ Λατζιμᾶ, Σταυρωμένου καὶ Ἀγίου Γεωργίου.

Οἱ Γερμανοὶ εἰς τὸ Ρέθυμνον δὲν μπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς ἀντικειμενικοὺς τῶν σκοποῦς. Τὸ ἡμιτελὲς ἀεροδρόμιον τῆς πόλεως, πρὸς τὸ ὅποιον ἔστρεφαν τὴν ἐπίθεσίν των, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ καταλάβουν.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν τῶν ἀγγλικῶν καὶ ἑλληνικῶν στρατευμάτων συνετέλεσαν αἱ ἔνοπλοι ἐβελοντικαὶ δυνάμεις, αἱ ὅποια ἐπέδειξαν ἀληθινὸν ἥρωισμόν καὶ αὐτοθυσίαν.

Τὸν τομέα αὐτὸν τῆς Ρεθύμνης ὑπερήσπιζαν: ἡ 19ῆ ταξιαρχία Αὐστραλῶν, δυνάμεως 2.000 ἀνδρῶν, δύο τάγματα νεοσυλλέκτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Σταμάτιον Ποθουλάκην, μὲ ἐπιτελάρχην του τὸν Χρῆστον Τζιφάκην, καὶ Διοικητὰς Μονάδων τοὺς Ἀξιωματικοὺς Καλλο-

νά Στυλιανόν και Τρύφωνα και οί άνδρες τών τριών λόχων τῆς Σχολῆς Χωροκῆς Ἀθηνῶν, οί ὅποιοι εἶχον σταλῆ ἀπό τά Χανιά εἰς τὸ Ρέθυμνον τὴν παραμονὴν τῆς μάχης. Ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς προσέφεραν τὸ αἷμα των και τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Κρήτης.

Οἱ Ρεθύμνιοι συμμετέσχον εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν προθύμως, πειθαρχικῶς, πατριωτικῶς και χωρὶς δισταγμὸν ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ μίαν πρόχειρον ὀργάνωσιν.

Ἡ ἀντίστασις τῶν Ρεθυμνίων ὑπῆρξε σκληρὰ και ἀποτελεσματικὴ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἡμύνοντο διεκδικοῦντες τὴν ἐλευθερίαν των, προσφέροντες τὸ αἷμα και τὴν ζωὴν των πρὸς χάριν τῆς.

Αἱ ἐνισχύσεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐσυνεχίζοντο, ἀλλὰ και αἱ τῶν ἡμετέρων, παρ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν τῶν πυρομαχικῶν. Ἔσπευδον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄρεινὰ χωρία νὰ συνταυτίσουν τὴν τύχην των μὲ τοὺς μαχομένους γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ρεθύμνου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὴν 2αν ἡμέραν τῆς μάχης, ἦτοι τὴν 21ην Μαΐου ἐφθασε και ὁ ἀρχηγὸς Πέτρακας μὲ 40 Ἀσηγωνιώτες και μὲ 2 ὑπαξιωματικούς τῆς Χωροκῆς : 1) Παναγιώτην Καλαϊτζάκην και 2) Γεώργιον Τζαννιδάκην, ἐξ ὧν, ὁ μὲν πρῶτος Σταθμάρχης τῆς Ἀσῆ-Γωνιάς, ὁ δὲ δεῦτερος τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δυνάμεως τῶν σταθμῶν των.

Ἡ δύναμις αὕτη ἐφθασεν εἰς τὸν τομέα ποὺ εἶχον καταλάβει οἱ λόχοι τῶν μαθητῶν τῆς Χωροφυλακῆς. Διὰ τὰς μάχας αἱ ὅποιαι ἐδόθησαν θὰ ἐχρειάζετο πολὺς χρόνος διὰ νὰ ἀποδώσῃ ὁ συγγραφεὺς ὅλο τὸ πλάτος και τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου.

Οἱ λόχοι τῆς Χωροφυλακῆς εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσουν τοὺς ζωηροτέρους και πλέον γενναίους ἀξιωματικούς των εἰς τὸ πεδίου τῆς τιμῆς.

Ὁ Χρήστος Τζιφάκης εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀριστεροῦ τομέως ἐνθαρρύνων τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀνδρας ἵνα μὴ μείνῃ τις ὀπίσω.

Ὡσαύτως ὁ ἀρχηγὸς Πέτρακας ἐπιτίθεται μὲ τὸ τμήμα του και ἐκτοπίζει ἀπὸ δύο σημεία τοὺς Γερμανοὺς και ἀναδεικνύεται μὲ τὸ θάρρος του και μὲ τὴν παράτολμον ὀρμὴν του ἄλλος ἦρωσ τῶν νεωτέρων χρόνων.

Εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Πέτρακα ἐτραυματίσθησαν ὁ Εὐθύμιος Ἰωάννου Καλημεράκης ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς καθὼς και ὁ ἀρχηγὸς Πέτρακας μὲ τραῦμα ἐλαφρὸν εἰς τὸ δεξιὸ πόδι. Καὶ τὸν μὲν Εὐθύμιον Καλημεράκην μετέφεραν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ρεθύμνου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς Πέτρακας ἐπέμενε νὰ μὴ παραμείνῃ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον και ἐξῆλθεν, ἀφοῦ πρῶτα ὁ ἰατρὸς τοῦ ἐπέδεσε τὸ τραῦμα. Ὡσαύτως ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν ἀνδρῶν του εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ὁ Ἐμμανουὴλ Πετράκης και Ἐμμ. Μπαρμπουνάκης και ἐτραυματίσθη ὁ Εὐάγγελος Σταγάκης».

* *

Εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ στρατηγὸς Φράυμπεργκ γράφει διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς περιοχῆς Ρεθύμνου :

«Εἰς τὸ Ρέθυμον ἔγιναν σπασμωδικαὶ βομβαρδιστικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς 4 τὸ ἀπόγευμα ἔπεσαν ἀλεξιπτωτισταί. Ἔπεσον γύρω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιον καὶ προπάντων εἰς τὰ νοτιοανατολικά ὑψώματα.

Οἱ περισσότεροὶ ἀλεξιπτωτισταὶ ἐξεκαθαρίσθησαν, ἐκτὸς μερικῶν εἰς ὄχυράν θέσιν πρὸς τὰ ὑψώματα, ὅπου ὁ ἐχθρὸς κατέλαβε τὰ πεδινὰ πυροβόλα μας. Ἦχμαλωτίσθησαν ἐπίσης δύο τάνκς».

Τὴν ἐπομένην ὁ Βρεττανὸς στρατηγὸς σημειώνει ἐπίσης τὰ ἀκόλουθα εἰς τὴν ἔκθεσίν του :

«Εἰς τὸ Ρέθυμον ἡ 21-5-41 ἦτο πολὺ ἐπιτυχὴς ἡμέρα.

Τὸ ὕψωμα νοτιοανατολικῶς τοῦ ἀεροδρομίου ἀνεκατελήθη δι' ἀντεπιθέσεως τῶν Αὐστραλῶν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Κάμπελ καὶ ἀνεκατελάβαμεν τὰ πεδινὰ πυροβόλα μας καὶ τὰ τάνκς. Ὅλη ἡ περιοχὴ τοῦ ἀεροδρομίου ἐξεκαθαρίσθη καὶ οἱ μόνον ἀπομείναντες ἀλεξιπτωτισταὶ ἦσαν ὁμάδες ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τοῦ ἀεροδρομίου. Αἱ ὁμάδες αὐταὶ διέκοψαν τὰς συγκοινωνίας μεταξύ Ρεθύμου—Ἡρακλείου καὶ Ρεθύμου—Χανίων.

Ἀργότερα, ὅταν αἱ θέσεις των ἀνεκατελήθησαν ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, ἀνεφωδιάσθησαν ἀεροπορικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Αἱ μικραὶ αὐταὶ φρουραὶ ποὺ ἐφαίνοντο ὅτι εὐρίσκοντο εἰς δύσκολον θέσιν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀπεδείχθησαν ἀργότερα ἐμπόδιον καὶ τέλος, ἔπαιξαν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν τύχην τῆς φρουρᾶς τῆς Ρεθύμου.

Κατὰ τὴν ἀντεπίθεσιν αὐτὴν τῶν Αὐστραλῶν μᾶς ἀνεφέρθη ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις συνεπολέμησαν θαυμάσια».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΖΙΦΑΚΗ

Σκόπιμον θεωροῦμεν νὰ παραθέσωμεν σημείωμα τοῦ ἐπιτελάρχου τῆς μάχης Ταγματάρχου κ. Χρ. Τζιφάκη.

Μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Τὴν 20ὴν Μαΐου, ὥραν 3 μ.μ., πολυάριθμα ἀεροπλάνα περιίπταντο τῆς Ρεθύμου καὶ τῶν περιχώρων βομβαρδίζοντα μὲ λύσαν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ βομβαρδισμοῦ ἔκαμαν ἕναρξιν νὰ ρίπτουν τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὴν ἀνατολικὴν παρυφὴν τῆς πόλεως ἤτοι τὰ χωρία Περιβόλια, Μισίρια, Πλατανέ, Σταυρωμένον, κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας.

Ἐπέστημεν αἰφνιδιασμόν. Συνήλθομεν ὁμῶς αὐτομάτως.

Μετέβην εἰς τὸ Φρουραρχεῖον καὶ τὸ Ἔμπεδον μετὰ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Κωτζαλιῆ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βομβαρδισμοῦ πρὸς συγκρότησιν τμήματος ἱκανοῦ πρὸς μάχην. Εἶναι λυπηρὸν νὰ ἐκθέσῃ κανεὶς τὴν κατάστασιν ποὺ ἀντικρύσαμεν. Πολῖται συγκεντρωμένοι ἐκεῖ ἐζήτησαν ἠγήτορας καὶ ὅπλα.

Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς διέταξα, ἀναλαμβάνων πᾶσαν εὐθύνην διὰ τοὺς προβάλλοντας αἰτιάσεις ὑπευθυνότητος, τὸ σπάσιμον τῆς ἀποθήκης τῆς Ἀγρονομικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἐκάμαμεν ἀγῶνα νὰ συγκεντρώσωμεν ὅπλα.

Διένειμα τὰ ὀλίγα ὅπλα παντοειδοῦς συστήματος ἅτινα εὐρίσκοντο

ἐκεῖ εἰς τοὺς προθύμους πολίτας καὶ εἶτα μετέβην εἰς τὸ Σχολεῖον Χωροφυλακῆς, οὕτινος τὸν διοικητὴν, τοὺς ἀξιωματικούς κοὶ ἄνδρας εὖρον ἅπαντας ἐντὸς χαρακωμάτων.

Μετὰ σύντομον ὁμιλίαν καὶ παρότρυνσιν συμμετοχῆς των εἰς τὸν ἀγῶνα, ὁμολογῶ μὲ συγκίνησιν πρὸς τιμὴν των, ὅτι εὖρον πάντας ἀπὸ τοῦ διοικητοῦ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου μαθητοῦ, ἐνθουσιῶδεις καὶ προθύμους νὰ μετάσχουν, καίτοι μοὶ ἐδηλώθη παρὰ τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν λοιπῶν βαθμοφόρων ὅτι ὁ βαθμὸς ἐκπαιδεύσεώς των καὶ ἡ ἱκανότης των δὲν ἦτο οἶος θὰ ἔπρεπεν.

Ἔστηρίξαμεν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐθελοντὰς τὰς ἐλπίδας μιᾶς ἐπιτυχοῦς ἀντιστάσεως καὶ ἐτέθημεν ἐπὶ κεφαλῆς των μὲ συμπαραστάτην καὶ βοηθὸν τὸν διοικητὴν τοῦ Σχολείου Χωροφυλακῆς Ἰακ. Χανιώτην καὶ τινὰς ἀξιωματικούς, δι' ἕκαστον τῶν ὁποίων ποιοῦμαι μνεῖαν ἐν καιρῷ.

Τὴν ἐπομένην ἐσυνεχίσθη ὁ ἀγὼν, ἀπωθήθησαν οἱ Γερμανοὶ τῶν θέσεών των καὶ ὁ ἀγὼν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας διεξήγετο ἐντὸς τοῦ χωρίου Περιβόλια καὶ τὰ περίξ ὑψώματα, ἄνισος καὶ τραχύς.

Νεοὶ αἰχμάλωτοι περιήλθον εἰς χεῖρας μας καὶ ἄφθονον ὕλικὸν εἰς ταχυβόλα καὶ τυφέκια, εὐρέθησαν δὲ νεκροὶ πολλοί.

Οἱ ἄνδρες μας στεροῦνται τῶν πάντων, τροφῆς, πυρομαχικῶν, ὕδατος καὶ συντηροῦν τὸν ἀγῶνα ἐκ λαφύρων δεικνύοντες καρτερικότητα καὶ ἀτοχήν ἀξιοθαύμαστον. Τοὺς ἐνεθουσίαζε τὸ ἀποτελεσματικὸν των πῦρ, διότι, ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν νεκρῶν τοῦ ἔχθρου, βλέπουν νὰ πίπτουν κατὰ τὸς δύο αὐτὰς ἡμέρας 6 ἔχθρικά ἀεροπλάνα, μόνον ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν τυφεκίων των».

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ Δ)ΤΟΥ ΧΩΡ)ΚΗΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ Γ. ΧΑΛΚΙΑΔΑΚΗ

Ἔωσαύτως παραθέτομεν ἓνα μέρος ἀπὸ ὅσα γράφει διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ὁ Διοικητὴς τῆς Χωρ)κῆς Ρεθύμνου Μοίραρχος Γ. Χαλκιάδακης:

«Ἡ κατάστασις, γράφει, ἐντὸς τῆς πόλεως ἀπέβαινε καθ' ἑκάστην χειροτέρα. Ὁ πληθυσμὸς μὴ διαθέτων ἀσφαλῆ καταφύγια εἶχεν ἐγκαταλείψει ταύτην καὶ κατέφυγε, εἰς τὰ κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν εὐρισκόμενα περίξ αὐτῆς σπήλαια. Αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι καὶ ἡ παθητικὴ ἀεράμυνα εἶχαν παραλῦσει ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας.

Τὴν καταστολήν τῆς διαρπαγῆς τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐπιτύχει διὰ τῶν ἐφαρμοσθέντων μέτρων ἠκολούθησεν ἄλλο ἔντονον κακόν, αἱ πυρκαϊαὶ αἰτίνας ἐξηπλοῦντο ἀνὰ τὰς συνοικίας κατὰ τρόπον ἀπειλοῦντα τὴν τελείαν καταστροφήν τῆς πόλεως αὐτῆς. Μὴ ὑπαρχόντων μέσων ἐνεργοῦ ἀεραμύνης, ἐκτὸς δύο πολυβόλων τὰ ὁποῖα ἐξηναγκάσθησαν νὰ σιγήσουν τὴν τρίτην ἡμέραν, τ' ἀεροπλάνα κατήρχοντο μέχρι τῆς στέγης τῶν οἰκιῶν καὶ ἐνέσπειρον τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν πανταχοῦ....

Ὁ ἐπισιτισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ ἀπετέλεσε μίαν τῶν προσωπικῶν μου φροντίδων. Διὰ προσωπικῆς ἐπεμβάσεως εἰς Ἀργυρούπολιν, Ρούστικα καὶ Ἐπισκοπὴν, ἐπεστρατεύθησαν τὰ οἰκεῖα ἀρτοποιεῖα διὰ τὴν παρασκευὴν ἄρτου, ἐπετάχθησαν δὲ τὰ αὐτοκίνητα τῆς περιφερείας διὰ τὴν μεταφορὰν ἀλεύρων ἐντεῦθεν. «Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀνεκουφίσθησαν οἱ δίκην τρωγλοδυτῶν παραμένοντες εἰς τὰ σπήλαια πολῖται».

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ
ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΪ

«Τὰ στρατεύματά μας ποὺ ὑπεράσπιζαν τὸ Ρέθυμνον ἦσαν μοιρασμένα σὲ δύο μέρη. Δύο τάγματα τῆς 19ης Αὐστραλιανῆς Ταξιαρχίας ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ ταξιάρχου Γ. Βάσεϋ, εἶχαν τοποθετηθῆ στὴν ἀκτὴ τῆς Γεωργουπόλεως, δώδεκα μίλλια δυτικὰ τοῦ Ρεθύμνου. Μιὰ ἀπόβασι ἀπὸ πλοῖα στὴ Γεωργούπολι, θεωροῦνταν πάντοτε δυνατὴ. Τὰ ἄλλα δύο τάγματα καὶ μιὰ ἑλληνικὴ δύναμι κρατοῦσαν τὸ πεδίο προσγειώσεως τοῦ Ρεθύμνου (ἀεροδρόμιον κατ' εὐφημισμὸν), ποὺ βρισκόταν πλάι στὴν παραλία, κάτι περισσότερο ἀπὸ πέντε μίλλια στ' ἀνατολικά τῆς πόλεως.

Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν διαθέσει γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴ τὸ 2ο Σύνταγμα Τυφεκιοφόρων Ἀλεξιπτωτιστῶν, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Στούρμ, γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν πόλι καὶ τὸ ἀεροδρόμιον, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ νὰ προχωρήσῃ δυτικὰ, μὲ ὅσα μεταφορικὰ μέσα μποροῦσε νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὶς δυνάμεις τῶν Χανίων.

Ἐδῶ, ὅπως καὶ στὸ Ἡράκλειον, αἱ ρίψεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν δὲν θὰ γίνονταν πρὶν ἀπὸ 3.15' τὸ ἀπόγευμα, καὶ μέχρι τὴν ὥρα ἐκείνη θὰ ἔπρεπε νὰ διαπιστωθῇ ἐὰν ἡ προσοχὴ καὶ ἴσως αἱ μεγαλύτεραι δυνάμεις τῆς ἀμύνης ἦσαν ἀπασχολημέναι σὲ ἐπιχειρήσεις στὰ δυτικώτερα γύρω ἀπὸ τὰ Χανιά καὶ τὸ Μάλεμε.

Τὸ ἔδαφος στὸ Ρέθυμνον ἦταν βασικὰ τὸ ἴδιον μ' ἐκεῖνο τοῦ Μάλεμε. Ἡ ὀρατότητα περιοριζόταν ἀπὸ τοὺς ἐλαιῶνες καὶ τ' ἀμπέλια στὴν παράκτια πεδιάδα καὶ στὶς πλαγιὰς τῶν λόφων.

Ὁ συνταγματάρχης Κάμπελ, διοικητὴς τῆς Φρουρᾶς τοῦ Ρεθύμνου, μοίρασε τοὺς ἄνδρες του σὲ δυὸ λόφους Α καὶ Β στὰ ἀνατολικά καὶ νοτιοδυτικὰ τοῦ ἀεροδρομίου.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πεδινὰ πυροβόλα καὶ τὰ πολυβόλα τοποθετήθηκαν πάνω στὸν ἕνα ἢ στὸν ἄλλο λόφος, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἄμεση συγκέντρωσι τοῦ πυρὸς πάνω στὸ ἀεροδρόμιον. Δύο τάνκς εἶχαν καλυφθῆ μέσα σ' ἕνα ρέμα λίγο δυτικώτερα τοῦ ἀεροδρομίου.

Τὰ βλήματα τῶν πυροβόλων ἦσαν λιγοστά, ἀλλὰ ὑπῆρχαν ἄφθονα πυρομαχικὰ γιὰ τὰ μικρὰ ὄπλα. Τὸ ἑλληνικὸν σῶμα ἀπετελεῖτο ἀπὸ 2300 ἄνδρες ὠργανωμένους σὲ τέσσαρα τάγματα. Οἱ Ἕλληνες ὁμως εἶχαν λίγα μόνον φυσίγγια γιὰ τὰ ὄπλα τους, ἦσαν πολὺ νέοι καὶ χωρὶς πείρα.

Τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ τάγματα αὐτὰ τοποθετήθηκε στὸ κέντρο ἀνάμεσα στὰ

δυο αυστραλιανὰ τάγματα, καὶ τὰ ἄλλα τρία ἔμειναν ὡς ἐφεδρεῖες στὰ νότια τοῦ χωρίου Πηγῆ.

Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐκτέλεσι τῶν προκαταρκτικῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ στὴν περιοχὴ αὐτὴ δὲν ἦσαν καθόλου ἀνάλογες σ' ἐπιτυχία μὲ κείνες τῆς πρωϊνῆς του ἐπιθέσεως στὰ δυτικώτερα.

Ὁ ἀνεφοδιασμὸς σὲ καύσιμα τῶν ἀεροπλάνων του στὰ ἀεροδρόμια τῆς Ἑλλάδος χρειάστηκε περισσότερο καιρὸ ἀπὸ ὅ,τι εἶχε ὑπολογισθῆ καὶ σύννεφα σκόνης εἶχαν δυσκολέψει τὴν ἀπογείωσι.

Ἐν τούτοις τὰ βομβαρδιστικὰ ἔφτασαν πάνω ἀπὸ τοὺς στόχους τους στὶς 3.45' μετὰ τὸ μεσημέρι καὶ ἄρχισαν ἓνα λυσσαλέο ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα βομβαρδισμὸ τῶν ὑποθετικῶν θέσεων τῆς ἀμύνης μας. Οἱ φωτογραφίες ποὺ εἶχαν πάρει πρὶν ἀπὸ μέρες τὰ ἐχθρικά ἀναγνωριστικὰ ἐρμηνεύθηκαν λαθεμένα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτανε πῶς τὰ πυροβολεῖα μας ἔπαθαν μικρὲς ζημιές.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, τὰ βομβαρδιστικὰ προηγήθηκαν κατὰ μισὴ ὥρα τῶν μεταγωγικῶν, καὶ αὐτὰ ἀντὶ νὰ φτάσουν μαζεμένα καὶ νὰ κάμουν μιὰ συγκεντρωμένη ἐπίθεση, ἄρχισαν νὰ φάνουν κατὰ κύματα.

Φαίνεται πῶς τελικὰ χρησιμοποιήθηκαν τέσσερες ὀμάδες ἀπὸ 25 ἀεροπλάνα ποὺ χρειάστηκαν μισὴ ὥρα γιὰ νὰ κάνουν τὶς ρίψεις.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς καθυστερήσεως ἦταν πῶς οἱ ὑπερασπιστὰι τοῦ Ρεθύμνου βρέθηκαν ἔτοιμοι καὶ σὲ καλύτερη θέσι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀεραπόβασι ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν τὰ στρατεύματά μας τοῦ Μάλεμε.

Κι' ἂν ὑπῆρχαν ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα εἶναι σίγουρο ὅτι ὀλόκληρη ἡ ἐπιχείρησι αὐτὴ θὰ βούλιαζε τόσο ἄσχημα ὅσο καὶ στὸ Ἄκρωτήρι.

Ὡστόσο μὲ ἀξιοθαύμαστη ψυχραιμία τὸ Πεζικὸ συνεκέντρωσε τὰ πυρὰ του, ἀπὸ μικρὰ ὄπλα, πάνω στὰ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα. Ἐννιὰ ἀπὸ αὐτὰ κτυπήθηκαν ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ ὄπλα καὶ ἔπεσαν, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς ἐσκοτώθηκαν ἢ ἐτραυματίσθηκαν πρὶν ἀκόμη φθάσουν στὸ ἔδαφος.

Ὅπως ξαίρουμε, στὸ Ρέθυμνο ἡ μεγαλύτερη ἔγνοια τοῦ συνταγματάρχου Κάμπελ ἦταν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον.

Κάποιες προσπάθειες νὰ τοῦ ριχθοῦν ἐφόδια ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τὴν 27ην, ἀπέτυχαν, γιὰτὶ δὲν εἶχαν ἀναφτῆ φωτιές καὶ χωρὶς αὐτὲς γιὰ νὰ τοὺς καθοδηγήσουν, οἱ πιλότοι δὲν μπορούσαν νὰ προσανατολισθοῦν.

Ἡ καινούργια ἐπίθεσι ἐναντίον τῶν ἰσχυρῶν γερμανικῶν θέσεων στὰ Περιβόλια, ποὺ ἔκοβαν τὴν ἐπικοινωνία μας, μὲ τὴν δύσι, ἔγινε, ὅπως εἶχε σχεδιασθῆ, τὸ πρωὶ τῆς 27ης, ἀλλὰ ἀπέτυχε.

Τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τάνκς μας ἀχρηστεύθηκε, χτυπημένο στὴν ἐρπήστρια ἀπὸ βλήμα ὄλμου, ἐνῶ τὸ ἄλλο χτυπήθηκε ἀπὸ ἀντιαρματικὴ ὀβίδα καὶ πῆρε φωτιά.

Μολαταῦτα, δύο λόχοι ἔφθασαν σχεδὸν στὶς γραμμὲς τῶν γερμανῶν,

ἀλλὰ καρφώθηκαν ἐκεῖ ἀπὸ ἀπίστευτο ὄγκο πυρῶν καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ συμπτυχθοῦν παρὰ τὸ βράδυ.

Στὶς 3 τὸ πρωῒ τῆς 28ης, δύο λόχοι Αὐστραλῶν μπῆκαν στὰ Περιβόλια καὶ σκότωσαν περὶ τοὺς 80 Γερμανοὺς προτοῦ ἀποσυρθοῦν.

Τὴν νύκτα εἶχε φθάσει ἕνα ἀποβατικό ἀπὸ τὴ Σούδα κι' ἔφερε τρόφιμα γιὰ δυὸ μέρες. Δὲν ἔφερε ὅμως καμμιά διαταγὴ γιὰ τὴν ὑποχώρησι, παρ' ὅλο πὺν τέτοιου εἶδους διαταγὴς εἶχε ἐκδώσει τὸ ἐπιτελεῖο ἀπὸ τὸ πρωῒ τῆς 28ης καὶ μίᾳ φάλαγγα βρισκόταν ἤδη στὸ δρόμο πρὸς τὰ νότια.

Στὴν πραγματικότητα τὸ πλοiάριο αὐτὸ εἶχε φύγει πολὺ βιαστικά ἀπὸ τὴ Σούδα τὸ προηγούμενο βράδυ.

Ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ ἔστειλε ἕνα ἀξιωματικὸ στὸ λιμάνι, ἀφοῦ λήφθηκε ἡ ἀπόφασι γιὰ τὴν ἐκκένωσι, ἀλλὰ τὸ καίκι εἶχε ἤδη σαλπάρει γιὰ τὸ Ρέθυμνο. Φαίνεται ὅτι τὰ τμήματα τοῦ συνταγματάρχου Κάμπελ εἶχαν τὶς μοῖρες ἐναντιῆς τους. Τὸ ἀρχηγεῖο φθάνοντας στὰ Σφακιά τὴν 28ην, πληροφορήθηκε ὅτι κανενὸς εἶδους ὁδηγίης γιὰ τὴν ἐκκένωσι δὲν εἶχαν σταλῆ στὸ Ρέθυμνο. Καὶ ἀπὸ τὰ Σφακιά κανένας τρόπος ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Ρέθυμνο δὲν ὑπῆρχε.

Ὅτι μποροῦσε νὰ γίνῃ γιὰ τὴν ἐπανόρθωσι τῆς μοιραίας παραλείψεως ἦταν νὰ εἰδοποιηθῆ μ' ἕνα σῆμα ἢ Μέση Ἀνατολὴ νὰ στείλῃ ἕνα ἀεροπλάνο στὸ Ρέθυμνο γιὰ νὰ δώσῃ στὸν Κάμπελ ὁδηγίης γιὰ τὴν ὑποχώρησι.

Σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίης πὺν θὰ στέλνονταν ἔτσι, ὁ Κάμπελ, θὰ ὑποχωροῦσε τὴν ἴδια νύκτα μέχρι τὴν Πλάκα 15 μὲ 20 μίλλια στὰ νότια, πάνω ἀπὸ τὰ βουνά, ἀπὸ ὅπου θὰ ἐπιβιβάζονταν τὰ στρατεύματά του.

Στὴν Πλάκα θὰ ἔμεναν τὰ τμήματά του μέχρι τὰ ξημερώματα τῆς 31ης. Ἔπρεπε ἐπίσης νὰ παραδώσῃ τοὺς Γερμανοὺς αἰχμαλώτους στοὺς Ἕλληνας.

Τὸ σῆμα ζητοῦσε ἀκόμη νὰ ριχθῆ ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀεροπλάνο ἕνα ποσὸ ἀπὸ 1.000 λίρες σὲ δραχμῆς, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς ἄνδρες πὺν πιθανὸν δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν μὲ τὴν κύρια δύναμι, γιὰ τὴ φυγάδευσί τους μὲ καίκια.

Αὐτὴ ἔμελλε νὰ εἶναι ἡ πρώτη δόσι ἀπὸ πολλῆς «ἐπιχορηγήσεις» πὺν ἔγιναν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σὲ ἐπόμενα χρόνια, χωρὶς νὰ ἐξυπηρετήσουν ὅλες ἕνα τόσο χρήσιμο σκοπὸ.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἔκανε πολλὴ ἐντύπωση στὸν συνταγματάρχη Κάμπελ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦ «Μπί Μπί Σί» πὺν ἔλεγε πὺς ἡ κατάστασι στὴν Κρήτη ἦταν «ἐξαιρετικὰ ἐπισηφαλῆς».

Τὴν ἐπομένην Πέμπτην 29ην Μαΐου, ἕνα ἀεροπλάνο ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πέταξε πάνω ἀπὸ τὶς θέσεις τοῦ Ρεθύμνου καὶ ἔρριξε ἕνα μήνυμα, πὺν ἔδινε τὶς ὁδηγίης τῆς ὑποχωρήσεως γραμμῆς σὲ «Ἀργκῶ» πὺν οἱ Γερμανοὶ δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ καταλάβουν ἂν ἔπεφτε στὰ χέρια τους. Τὸ βράδυ ἕνα «Χαρικαίην» ἔφθασε πάλι κι' ἔφερε ἕνα ἄλλο μήνυμα. Ἀλλὰ μὲ τὰ τόσα

«Μέσερμιτς», πού αϋλάκωναν τούς οϋρανοϋς τῆς Κρήτης, δὲν εἶναι παράξενο πῶς τὸ μοναδικὸ αὐτὸ «Χαρικαίην» δὲν ξαναγύρισε.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη οἱ Γερμανοὶ ἄρχισαν νὰ πλησιάζουν ἀπὸ τὰ δυτικά. Ἐνα τμήμα ἀπὸ τούς μοτοσυκλετιστάς τους μπῆκε στὸ Ρέθυμνο τὸ ἀπόγευμα καὶ ἤρθε σὲ ἐπαφή μὲ τούς Γερμανοὺς πού βρισκόταν στα Περιβόλια. Ἀκόμα καὶ ἡ μικρὴ δύναμις πού βρισκόταν στὸ Ἀκρωτήρι στ' ἀνατολικά, προχώρησε γιὰ νὰ πάρη νέες θέσεις πρὶν νυκτώσει.

Τὴ νύκτα, τέσσερα ἑλληνικὰ τάγματα πού κρατοῦσαν τὸ κέντρο ἀνάμεσα σὲ δύο αὐστραλέζικα, γλύστρησαν πάνω στοὺς λόφους. Τὸ τέλος ἐπλησίαζε.

Ἡ δύναμις τοῦ συνταγματάρχου Κάμπελ βρισκόταν πραγματικὰ σὲ ἀπελπιστικὴ θέσι. Ἀπὸ τοὺς 1100 ἄνδρες πού εἶχε στὴν ἀρχὴ τῆς μάχης, λίγους μόνον εἶχε χάσει, τοῦ ἔμεναν ὅμως μιᾶς ἡμέρας τρόφιμα καὶ δὲν εἶχε ἰδέα τοῦ τί γινόταν στὶς ἄλλες περιοχὲς τοῦ νησιοῦ.

Ὁ διοικητής, δὲν ἤξαιρε ἂν θὰ μπορούσε νὰ προχωρήσει, ἢ πολεμῶντας ν' ἀνοίξει δρόμο πρὸς τὰ νότια μέχρι τὴν ἀκτὴ.

Ἔτσι ὅλη τὴν νύκτα ἔκαναν σινιάλα πρὸς τὴν θάλασσα, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ προσελκύσουν κανένα ἀγγλικὸ πλοῖο. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχαν πειὰ πλοῖα δικά μας σὲ κανένα μέρος τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Κρήτης.

Τὸ τέλος ἦλθε τὸ πρωὶ τῆς Παρασκευῆς 30ῆς Μαΐου. Ἀφοῦ ξημέρωσε, γερμανικὰ φορτηγὰ τοῦ στρατοῦ φάνηκαν στὸ δρόμο Περιβολίων—Ρεθύμνης. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὸν τομέα τῶν Χανίων καὶ τοῦτο ἐκρίθηκε ἀπὸ τὸν συνταγματάρχη Κάμπελ ὡς ἀσφαλὴς ἔνδειξις ὅτι ἡ ἀντίστασις μας στὸν τομέα αὐτὸν εἶχε καταρρεύσει.

Μὴ ἔχοντας καινούργιες διαταγές, ὁ Κάμπελ ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσει τὴν προσπάθειάν του γιὰ ἐξασφάλισι τοῦ ἀεροδρομίου. Μὲ τὴν ἐξαιρεσι ἑνὸς λόχου πού ἔμεινε στα Περιβόλια γιὰ νὰ δώσει μιὰ μάχη καθυστερήσεως (γιὰ νὰ ὑποκύψει ἀργότερα στὴν ἀσύγκριτη ὑπεροχὴ τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ μετάλλου), ἀπέσυρε τὰ στρατεύματά του μέσα σὲ μιὰ μικρότερη περίμετρο γύρω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο. Ἀλλὰ οἱ Γερμανοὶ προχωροῦσαν. Εἶχαν δύο τάνκς καὶ ἀρκετὰ πεδινὰ πυροβόλα, καὶ ὅπως τοὺς εἶδε ὁ Κάμπελ νὰ προελαύνουν πρὸς τὰ νότια, στὶς θέσεις πού πρὶν κρατοῦσαν οἱ Ἕλληνες, ἤξαιρε ὅτι τώρα χανόταν κάθε ἐλπίδα. Ἐβλεπε καθαρὰ πῶς ἡ ἀντίστασις δὲν μπορούσε νὰ κρατήσῃ περισσότερο ἀπὸ μιὰν ὥρα ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ τὴ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ πού ἔδιναν στὸν ἐχθρὸ τὰ τάνκς καὶ τὸ πυροβολικὸ του καὶ ἡ δικὴ μας ἔλλειψι σὲ πυρομαχικά».

* * *

Κατὰ τὴν μάχην ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐν τῇ περιοχῇ πόλεως Ρεθύμνου ἐφονεύθησαν 250 περίπου ἄτομα (πολίται, στρατιῶται, Χωροφύλακες καὶ Ἀξιωματικοί). Ἡ μάχη τῆς Ρεθύμνου διήρκεσε ἀπὸ 20 ἕως 29 Μαΐου 1941.

Σύμφωνα με τὸν ὀνομαστικὸν πίνακα τῆς Γερμανικῆς Ὑπηρεσίας, ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνωτέρω μάχης 1200 Γερμανοὶ μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν ἀξιωματικῶν, εἰς συνταγματάρχης (ὁ Στούντεντ) καὶ εἰς ἀντισυνταγματάρχης. Ἄγνωστος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων ἀγγλων Ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν εἰς τὴν μάχην τῆς Ρεθύμνου, ἡ ὁποία εἶναι σημαντικὴ.

ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ 20-29-5-1941
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

- 1) Ταγ(ρ)χης Χωρ(κ)ῆς Μανιουδάκης Στυλιανὸς
- 2) Ἀνθυπομοίραρχος Χλεμπογιάννης Νικόλαος
- 3) Ἀνθυπομοίραρχος Παναγιωτάκος Σταμάτιος
- 4) Μόν. Ἀνθ(γ)ός Πεζ. Μιαούλης Νικόλαος
- 5) Ἔφ. » » Παπαγιαννάκης Γεώργιος
- 6) » » » Καφαντάρης Βασίλειος
- 7) » » » Βαγγῆς.

Τὸ ὅλον

7

Φονευθέντες ὑπαξιωματικοὶ κατὰ τὴν μάχην :

- 1) Λοχίας Πεζ. Τρουλλινὸς Ἀλέξανδρος
- 2) » » Μανουρᾶς Γεώργιος
- 3) Ἐνωμοτάρχης Καστανάκης Ἰωάννης
- 4) » Γιαπιτζάκης Νικόλαος
- 5) Ὑπενωμοτάρχης Λαμπρόπουλος Κων(ν)ος
- 6) » Παπαδάκης Νικόλαος
- 7) » Ζαφειρέλης Ὀδυσσεύς

Τὸ ὅλον

7

Φονευθέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης :

- α) Ἰδιῶται καὶ στρατιῶται 181 ἄνδρες
β) Χωροφύλακες τοῦ Σ.Χ. 37 » 218

γ) Εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἕτεροι 24 χωροφύλακες φονευμένοι, τῶν ὁποίων ἡ ταυτότης δὲν ἐξηκριβώθη 24

Τὸ ὅλον φονευθέντες ἄνδρες, ὑπαξιωματικοί, ἀξιωματικοί 256

Ἦ, πόσον ὠραῖαι πετᾶν αἱ ψυχαὶ των !

Ἄνοιγει ὁ οὐρανὸς στὰ φωτεινὰ λημέρια,
ψυχὰ μεγαλοδύναμες π' ἀστράφτουν σὰν ἀστέρια
συναπαντιῶνται ἀδελφικὰ καὶ γέρνουν τὸ κεφάλι
καὶ μᾶς θωροῦν ἀπὸ ψηλά, κι' ἡ μιὰ φιλεῖ τὴν ἄλλη.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἡ μάχη τοῦ Ἡρακλείου ἤρχισε τὴν 4ην μ.μ. τῆς 20ῆς Μαΐου 1941. Μὲ τὴν ἰδίαν ὀρμὴν καὶ σφοδρότητα οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταί, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ Μπρόγιερ, κατόπιν σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ καὶ πολυβολισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν στόχων, ἤρχισαν τὰς πτώσεις αὐτῶν. Ἐρρίπτοντο εἰς ὅλα τὰ ἐπισημασμένα σημεῖα, γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἀνῶθεν αὐτοῦ.

Ἀλεξιπτωτισταὶ δυνάμεως 5 ταγματῶν προσεγειώθησαν εἰς τὴν θέσιν Σταυρωμένος, Θέρισον, Γιόφυρο, Ἀτσαλένιο, Γαζί, Μασταμπᾶ, Καμίνια, Ἄη-Γιάννη, Παντέλες, Χρυσοπηγή, Πόρος καὶ γύρω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ ἀεροδρομίου.

Ἄλλ' αἱ πτώσεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν συνέπεσαν νὰ γίνουν εἰς σημεῖα ὅπου αἱ συμμαχικαὶ καὶ ἑλληνικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ὅπως καὶ Κρήτες ἐθέλονταί, εἶχον προχείρως ὀχυρωθῆ. Οὕτως αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἀνῆλθον εἰς 2.000 καὶ πλέον.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν, 21ην Μαΐου, τὸ Γερμανικὸν Στρατηγεῖον ἐνίσχυσε μὲ νέους ἀλεξιπτωτιστὰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀνασύνταξις τῶν πιεζομένων, ἀπὸ τὰς βρεττανικὰς καὶ ἑλληνικὰς δυνάμεις, Γερμανῶν, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν νὰ βελτιώνουν τὰς θέσεις των.

Ἡ κατάστασις εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἡρακλείου παρέμεινε κρίσιμος ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἡ κατάστασις ἐκκλινεν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων. Διότι αἱ ἑλληνικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἠνωμένοι μετ' ἐνόπλων πολιτῶν, ἐξαπέλυσαν ἀντεπίθεσιν.

Ἡ περιοχὴ τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου ἐφιλοξένει ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῆς μάχης δύο βρεττανικὰς Ταξιαρχίας (τὴν 14ην ἀγγλικὴν καὶ τὴν 21ην αὐστραλιανὴν) καὶ δύο βρεττανικὰ Τάγματα. Ἐπρόκειτο περὶ συνολικῆς δυνάμεως 6.000 στρατιωτῶν, μὲ δύο πυροβολαρχίας καὶ δύο ἄρματα μάχης, εἰς τὴν ὁποίαν προσετίθεντο καὶ τρία ἑλληνικὰ Τάγματα καὶ πλέον τῶν 1000 ἀνδρῶν Χωροφυλακῆς.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων ἦτο ὁ Ὑποστράτηγος Σάπελ, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἑλληνικῶν ἦτο ὁ δεδοκιμασμένος καὶ διακεκριμένος Ὑποστράτηγος Μιχαὴλ Λιναρδάκης, μὲ Διοικητὴν τὸν συνταγματάρχην Παπαθανασόπουλον.

Ὁ στρατηγὸς Λιναρδάκης εἰς τὴν σχετικὴν ἔκθεσίν του γράφει τὰ ἐπόμενα διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς μάχης : «Ἡ μάχη ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους, ὅποτε τὸ πλεῖστον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἶχεν ἐξουδετερωθῆ, κυρίως δὲ εἰς τὸ ἀεροδρόμιον καὶ τὴν νοτιαν παρυφὴν τῆς πόλεως.

»Εἰς τινὰ σημεῖα παρέμειναν πυρῆνες ἀντιστάσεως ὡς εἰς τὸν Μασταμπᾶν, Θέρισον καὶ Γαζί. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον, εὐρισκόμενον παρὰ τὴν

κεντρικήν ἀρτηρίαν Ἑρακλείου-Χανίων, ἀπετέλει, ὡς φαίνεται, χῶρον συγκεντρώσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, ἐκεῖ δέ, κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίες, ἐγκαθίστατο ἡ διοίκησης τῶν κατὰ τῆς περιοχῆς Ἑρακλείου δρώντων ἀλεξιπτωτιστῶν».

Διὰ τὴν ἐπομένην ὁ στρατηγὸς Λιναρδάκης γράφει τὰ ἑξῆς : «Ὁ πυρὴν ἀντιστάσεως Μασταμπᾶ ἐκκαθαρίζεται. Μέχρι τῆς 9ης ὥρας εἶχον πλήρως ἐξουδετερωθῆ οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ ποὺ ἔπεσαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον καὶ τὴν νοτιὰν παρυφὴν τῆς πόλεως. Οἱ εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν Γερμανοὶ εἶχον πλήρως ἐκκαθαρισθῆ τὰς βραδυνὰς ὥρας. Ἐστὶ ἀντιστάσεως ὑπῆρχον εἰσέτι εἰς τὸν χῶρον Σταυρωμένος, Γιόφυρο καὶ Γαζί, αἱ ὁποῖαι ἐνισχύοντο διὰ προσγειώσεως νέων ἀλεξιπτωτιστῶν. Κατὰ τὴν νύκτα ἐτροποποιήθη ἡ διάταξις, ὥστε νὰ φρουρῶνται ἐπιμελῶς ἅπασαι αἱ ἐκ τῆς δυτικῆς παρυφῆς τῆς πόλεως εἰσοδοί.

Εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ἐβοήθησαν ὁμάδες ἐθελοντῶν πολιτῶν ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Ἑμμ. καὶ Ἰωάννην Μπαντουβᾶν, Ἀντώνιον Γρηγοράκην ἢ Σατανᾶν καὶ Εὐάγγελον Χαιρέτην, οἱ ὁποῖοι, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν τῶν πάντοτε, ἐπολέμησαν μὲ ἐξαιρετικὸν θάρρος, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἑλληνοσυμμαχικῶν δυνάμεων, καὶ διεκρίθησαν, ὅπως καὶ ἅπαντες οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἄνδρες».

Διὰ τὴν μάχην τοῦ Ἑρακλείου παραθέτομεν μέρος τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἄγγλου συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ, ποὺ ἀφορᾷ τὰς μάχας τοῦ Ἑρακλείου 1941:

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΥ

«Τὰ πράγματα ἐπήγαιναν πολὺ ἄσχημα διὰ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὰς 7.20' τὸ ἀπόγευμα· ὅταν ἔγινεν ἀντιληπτὸν ὅτι οὗτοι ἀπέτυχαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν αὐτῶν, τὰ βομβαρδιστικὰ ἐπανῆλθον διὰ νὰ κτυπήσουν τὰς συγκεντρώσεις μας. Ἀργότερα ἔπεσαν καὶ ἄλλοι ἀλεξιπτωτισταί, αὐτὴν τὴν φορὰν μακράν, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν, μακρύτερα καὶ ἀπὸ τὰ πλέον προχωρημένα φυλάκιά μας. Αὐτοὶ ποὺ ἔπεσαν τελευταῖα δὲν εἶχον ἰδέαν διὰ τὴν κατάστασιν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, καὶ ἐπίστευον ὅτι θὰ εἶχε καταληφθῆ πλέον.

Οὕτως ἐπεχείρησαν νὰ προχωρήσουν διὰ νὰ συνενωθοῦν μετὰ τοῦ Τάγματος τὸ ὁποῖον ὑπελόγιζον ὅτι θὰ εἶχε πλέον εἰς χεῖρας τοῦ κατὰστασιν, καὶ τοὺς ἐφάνη ἐκτάκτως περιέργον, ὅταν ὀλίγον μετὰ τὰ μεσάνυκτα προσέκρουσαν ἐπὶ σταθερᾶς καὶ ἀποφασιστικῆς ἀμύνης εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἀεροδρομίου.

Αἱ κάπως ἐμπειροπόλεμοι ἑλληνικαὶ Μονάδες τοῦ Ἑρακλείου, εἶχον ἐν τῷ μεταξύ περιέλθει εἰς δύσκολον θέσιν ἀπέναντι τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι κατῶρθωσαν νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς δυτικῆς καὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς.

Ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου καὶ πέραν ἤρχισε μίᾳ ὄλως περίπλοκος μάχη ἐπὶ τῶν κατηφορικῶν καὶ στενῶν δρόμων ποῦ ὠδήγουν πρὸς τὸν λιμένα.

Οἱ Γερμανοὶ προσέκρουσαν εἰς ἓνα περίεργον στράτευμα ἀπὸ Ἑλλήνας, Αὐστραλοῦς, καὶ Ἀγγλοῦς· ἀλλὰ κατώρθωσαν, μετ' ὀλίγον, νὰ προχωρήσουν καὶ πρὸς αὐτόν.

Μεταξὺ τῆς 10ης καὶ 11ης νυκτερινῆς ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα. Ἐκεῖ ὁμᾶς ἐκ τριάκοντα περίπου Ἀγγλῶν καὶ Αὐστραλῶν, ἀπωθουμένη ὑπεχώρησε μέχρι τοῦ μακροῦ βραχίονος τοῦ λιμένος, ὁ ὁποῖος προέχει πρὸς τὴν θάλασσαν, λείψανον τῆς ἐποχῆς τῶν Βενετῶν.

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ βραχίονος αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἓν πυροβόλον, ἀλλὰ τὰ πυρομαχικὰ του εἶχον σωθῆ. Οὕτω, με τοὺς Γερμανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν ἄλλην ἄκραν πρὸς τὴν ξηρὰν ἔβαλλον με πυκνὰ ἀλλ' εὐτυχῶς ἄστοχα πυρῶ, δὲν ἔμενε εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς παρὰ μίᾳ ἐλπίδι : νὰ εὕρουν λέμβους καὶ νὰ διαφύγουν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐστάθησαν τυχεροί. Τέσσαρες μικραὶ λέμβοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ λιμενοβραχίονος καὶ ὁλόκληρος ἡ ὁμᾶς ἐπεβιβάσθη εἰς αὐτὰς χωρὶς νὰ χαθῆ οὔτε εἰς ἓξ αὐτῆς. Κωπηλατοῦντες οἱ ἄνδρες ἠνοίχθησαν πρὸς τὸ πέλαγος.

Μετ' ὀλίγον ἐμπρός των, ὠρθῶθη, ἡ μαύρη σκιά ἑνὸς πλοίου. Κάποιος ἀπὸ τὸ καράβι τοὺς ἀπήντησε τὸν λόγον, σὲ ἀγγλικῆ γλῶσσα. «Εἶμαστε Βρεττανοί», ἀπήντησαν.

— «Ἐν τάξει, ἐλάτε ἐπάνω».... Καὶ ἐσώθησαν.

Εἶχον συναντήσῃ ἓνα βρεττανικὸν ἀντιτορπιλικόν, τὸ ὁποῖον περιεπόλει τὰς ἀκτὰς διὰ νὰ συναντήσῃ ἀποβατικὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὅταν, μετὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας, τὸ γερμανικὸν Ἀρχηγεῖον ἔκαμε τὴν ἀνασκόπησιν τῆς καταστάσεως, κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἡμέρας, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εὔρε πολλοὺς λόγους διὰ νὰ εἶναι εὐχαριστημένον. Τότε πρέπει νὰ ἀντελήφθησαν οἱ Γερμανοί, ὅτι εἶχαν κάνει κακοὺς ὑπολογισμοὺς ἀναφορικῶς με τὴν δύναμιν τῶν ἀγγλοελληνικῶν δυνάμεων εἰς Κρήτην.

Μέχρι τότε, ἀντὶ νὰ ἔχουν νὰ ἀναμετρηθοῦν με 5.000 Βρεττανοὺς, συνήντησαν μίαν βρεττανικὴν δύναμιν πέντε φορές μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν αὐτόν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας ποῦ συνεποσοῦντο εἰς 11.000 ἄνδρας περίπου.

Οἱ Γερμανοὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον ριφθεῖ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἦσαν 8.000 ἄνδρες περίπου.

Εἰς Ἡράκλειον εἶχον διαθέσει 2.000 ἄνδρας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους οἱ ἡμίσεις εἶχον ἤδη ἐκκαθαρισθῆ. Μερικοὶ Γερμανοὶ εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὴν πόλιν· ἄλλοι ἡμύνοντο ὠχυρωμένοι εἰς κτίρια, νοτίως τοῦ ἀεροδρομίου, ἓνα ἄλλο τμῆμα αὐτῶν εὐρίσκετο ἀνατολικώτερα. Ἀλλὰ τὸ ἀεροδρόμιον δὲν εἶχε πέσει εἰς τὰ χέρια τους.

Εἰς τὸ Ρέθυμνον εἶχαν ριφθῆ 1.200 ἄνδρες περίπου ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ ἡμίσεις ἦσαν νεκροὶ πλέον.

Οἱ ὑπόλοιποι εἶχον χωρισθῆ εἰς δύο τμήματα, μεταξύ τῶν ὁποίων παρεμβάλλετο ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ φρουρά, ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ Αὐστραλοῦς καὶ παρ' ὅτι, τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἦταν ἀκόμη εἰς θέσιν ν' ἀπειλῆ τὸ ἀεροδρόμιον, ἦτο πάντως βέβαιον, ὅτι καὶ ἐδῶ οἱ Γερμανοὶ εἶχον διαψευσθῆ εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς των.

Εἰς τὰ Χανιά, ὅπου ἐρρίφθησαν 3.000 ἄνδρες περίπου, αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἦσαν μεγάλαι, καὶ ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς πόλεως εἶχεν ἀποτύχει. Μόνον εἰς τὰ νοτιοδυτικά, εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἀλικιανοῦ (Κοιλιάδος τῶν Φυλακῶν), ὑπῆρχε συγκεντρωμένη μία κάπως ὑπολογίσιμος δύναμις, ἕως 1.400.

Εἰς τὸ Μάλεμε εἶχον ριφθῆ 2.500 ἀκόμη ἄνδρες, ἀλλὰ κί' ἐδῶ αἱ ἀπώλειαι τῶν ἦσαν βαρεῖαι.

Οἱ εἰσβολεῖς κατώρθωσαν νὰ μᾶς κτυπήσουν ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιον, καὶ εἶχαν σταθεροποιηθῆ εἰς τὴν δυτικὴν ἄκραν αὐτοῦ, ἐνῶ τὰ ἰδικὰ μας τμήματα ἐξηκολούθουν νὰ κρατοῦν τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν.

Τὸ ἀεροδρόμιον λοιπὸν δὲν ἦτο εἰς οὐδενὸς τὰς χεῖρας· καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι τὸ Μάλεμε εἶχε πέσει».

Ἄλλὰ θὰ προχωρήσωμεν συμπληροῦντες τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ:

«Ὁ συνταγματάρχης Μπράουερ πού διόκει τὸ σύνταγμα ἀλεξιπτωτιστῶν, εἶχε διατάξει γενικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἀεροδρομίου, πρὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς Τρίτης. Ἄλλ' αἱ διαταγαὶ αὐτοῦ ἤρρησαν νὰ φθάσουν εἰς τὰς διεσκορπισμένας μονάδας αὐτοῦ, καὶ οὐδεμία ἐπίθεσις ἐξεδηλώθη πρὸ τῆς πρωΐας τῆς 21ης.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς πρώτης ἡμέρας οἱ Γερμανοὶ περιεκυκλώθησαν εἰς τὸ χωρίον Πρασές, ἐνῶ οἱ Αὐστραλοὶ ἐξεκαθάριζαν τὴν θέσιν τῶν ἑλληνικῶν παραπηγμάτων. Οὕτως ἠδύνατο νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι τὸ ἀεροδρόμιον εἶχεν ἐξασφαλισθῆ.

Ἄλλὰ τὴν 5ην ἀπογευματινὴν γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἔριψαν καὶ ἄλλους ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν.

Μία ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὴν ὀχυρὰν θέσιν ἣ ὁποία ἔκλειε τὸ ἀεροδρόμιον πρὸς τὴν Κνωσσόν, ἀπεκρούσθη καὶ οἱ Γερμανοὶ ἔχασαν 55 ἄνδρας.

Μόνον, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου ἡ κατάστασις ἐφάνη κάπως ἐπικίνδυνος. Οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἓνα Τάγμα εἰς τὰ προάστεια τῆς πόλεως καὶ ἐν ἄλλο κάπως μακρύτερα πρὸς τὰ δυτικά.

Καὶ τὰ δύο εἶχαν χάσει τὴν ἐπαφὴν των μὲ τὸν διοικητὴν τοῦ συντάγματος συνταγματάρχην Μπράουερ, ἀλλὰ ὁ διοικητὴς τοῦ Τάγματος τὸ ὁποῖον εὕρισκετο εἰς τὰ προάστεια τοῦ Ἡρακλείου, ἐπῆρε μὲ τὸν ἀσύρματον τὴν διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου,

μέ ὅλας τὰς διαθεσίμους δυνάμεις καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῆ ταυτόχρονα μέ τὸ ἄλλο Τάγμα.

Προχωροῦντες ἀπὸ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Νότου, οἱ Γερμανοὶ ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα καὶ κατέλαβον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πόλεως. Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, πολεμοῦντα ἀπὸ δρόμου εἰς δρόμον, ἔμειναν μετ' ὀλίγον ἄνευ πυρομαχικῶν καὶ ἡ θέσις των ἀπέβη κρίσιμος. Ἐν τούτοις κατάρθωσαν νὰ ἀνεφοδιασθοῦν μέ γερμανικὰ ὄπλα καὶ βοηθούμενα ἀπὸ δύο βρετανικὰς Διμοιρίας ἠδυνήθησαν μέχρι τῆς ἑσπέρας νὰ ἐκκαθαρίσουν μεγάλο τμῆμα τῆς πόλεως.

Ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ρέθυμνον, ὁ ἐχθρὸς ἀπέιχε πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του καὶ πολὺ ὀλίγας πιθανότητάς εἶχε νὰ ἐπικρατήσῃ ἄνευ σημαντικῶν ἐνισχύσεων.

Ἄλλὰ δι' αὐτὰς ἐφρόντιζε τὸ Ἄρχηγεῖον του, ὅπως θὰ ἴδωμεν.

Ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας πλευρὰν εἴχομεν τὸ πλεονέκτημα ὅτι τὸ Ἡράκλειον δὲν ἦτο τελείως ἀπομεμονωμένον, καὶ ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης ἀποστολῆς ἐνισχύσεων.

Τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Μαΐου ἡ πόλις τοῦ Ἡρακλείου εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Ὅσοι ἀπέμειναν εἰς τὰ παραπήγματα, νοτίως τοῦ ἀεροδρομίου, ἐξουδετερώθησαν.

Οὕτω, μέ τὴν πόλιν ἐκκαθαρισμένην καὶ τὸ ἀεροδρόμιον ἐξησφαλισμένον ἀπὸ τὴν ἄμεση ἀπειλή, ἡ κατάστασις ἐξελιίσσετο ἐνθαρρυντικῶς. Ἄλλὰ οἱ ἐλεύθεροι σκοπευταὶ τοῦ ἐχθροῦ εὐρίσκοντο πάντα εἰς δρᾶσιν, καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν Γερμανῶν εἰς τὰ ἀνατολικά ἦτο ὑπολογίσιμος.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ γίνεταί μία ἐπίθεσις μέ τὴν ὑποστήριξιν τῶν τάνκς ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν πολυβολείων. Δυστυχῶς τὰ δύο τάνκς ποὺ διεθέταμεν ἦσαν ἐκτὸς μάχης ἀπὸ τὰς βλάβας καὶ ζημίας τὰς ὁποίας εἶχον πάθει. Οἱ Γερμανοὶ ἦσαν πολὺ καλὰ ὠχυρωμένοι σ' ἓνα ξεροπόταμο καὶ σ' ἓνα ὕψωμα, στ' ἀνατολικά, ἀπὸ ὅπου δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐκτοπισθοῦν.

Κάθε κίνησις μας ἐμποδιζόταν ἀπὸ τὶς ἀεροπορικὰς ἐπιδρομὰς καὶ τὸ πρωὶ ἓνα γερμανικὸ μεταγωγικὸν ἐπεχείρησε νὰ προσγειωθῆ εἰς τὸ ἀεροδρόμιον καλυπτόμενον ἀπὸ τὰ πολυβόλα ἄλλων καταδιωκτικῶν ἀεροπλάνων.

Ἄλλὰ, τόσον τὸ μεταγωγικόν, ὅσον καὶ τὰ καταδιωκτικά, ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν ἀντιαεροπορικῶν ταχυβόλων μας.

Οἱ Γερμανοὶ ἔρριψαν ἐφόδια στ' ἀνατολικά, νότια καὶ δυτικά, ἔξω ἀπὸ τὶς γραμμὰς μας ὅπως καὶ μέσα σ' αὐτές. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἡ Λουφτβάφε ἴσως νὰ ἐβοήθησε ἐμᾶς περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους μας.

Σὲ πολλὰς περιπτώσεις οἱ Γερμανοὶ κοντὰ στὸ Ἡράκλειο ἐχρησιμοποίησαν τὰ γυναικόπαιδα ὡς προκάλυμμα στὶς ἐπιθέσεις τους. Ὁ Ἕλληνας διοικητὴς ἔστειλε τότε ἓνα μήνυμα στὸν ἐχθρὸ ποὺ ἔλεγε πὼς ἂν αὐτὸ

δὲν σταματοῦσε ὅλοι οἱ Γερμανοὶ ποὺ βρίσκονταν στὰ χέρια του θὰ στέλλονταν στὸ ἀπόσπασμα. Τὸ μήνυμα αὐτὸ εἶχε τὸ ποθοῦμενο ἀποτέλεσμα.

Τὸ συστηματικὸ θάψιμο τῶν νεκρῶν, ἔργο ἀπαραίτητο, δὲν μπορούσε νὰ καθυστερήσει.

Περὶ 950 πτώματα Γερμανῶν μετρήσαμε ἐμεῖς κι' ἄλλα 300 οἱ Ἕλληνες.

Ἔτσι πέρασε μιὰ ἀκόμη μέρα χωρὶς νὰ χάσουμε τὸν ἔλεγχο τῆς καταστάσεως σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ. Ὡστόσο, τὸ βράδυ, ἔπασαν δύο ἀκόμη μονάδες ἀλεξιπτωτιστῶν ἔξω ἀπὸ τὴν περίμετρο τῶν ἀμυντικῶν μας γραμμῶν, 300 ἔπασαν στὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἄλλοι 500 στὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ ἀεροδρομίου.

Αὐτὸ ἦταν ἀρκετὴ ἀπόδειξις γιὰ τὸ ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐσκόπευε νὰ σταματήσῃ τὴν ἐπιθετικὴ δρᾶσι του στὸ Ἡράκλειο.

Ἡ Παρασκευὴ, 23 Μαΐου, ἦταν μιὰ ἡμέρα γεμάτη ἐπεισόδια στὴν περιοχὴ τοῦ Ἡρακλείου.

Ἀεροπλάνα ἔρριψαν πάλι ἐφόδια κι' ἐνισχύσεις στοὺς Γερμανοὺς, ἰδιαίτερα σ' ἐκείνους ποὺ βρίσκονταν στ' ἀνατολικά τοῦ ἀεροδρομίου.

Ἡ ἐντύπωσις ποὺ εἶχαμε σχημασίσει ὅτι ὁ ἐχθρὸς θὰ κρατοῦσε στὰ δυτικὰ καὶ τὰ νότια τὶς θέσεις του καὶ θὰ ἔκανε τὴν κύρια προσπάθειά του πρὸς τ' ἀνατολικά, ἐπιβεβαιώθηκε τὴν ἴδια μέρα, ἀπὸ μιὰ ἀνάκρισι τῶν αἰχμαλώτων, ὅπως καὶ ἀπὸ τὶς ἀναγνωρίσεις ποὺ ἐκάναμε.

Δύο λόχοι στάλθηκαν μέχρι τὶς ἀνατολικὲς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ ὅπου συνάντησαν πολλὰ πολυβόλα καὶ λίγους Γερμανοὺς.

Ἀρκετὴ ἀνησυχία δημιουργήθηκε ἀπὸ ὠρισμένα ἐπεισόδια στὸ δρόμο πρὸς τὸ Τυμπάκι.

Ἐνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο μὲ τρόφιμα, ποὺ στάλθηκε στὸ ὁδόφραγμα κοντὰ στὴν Κνωσσό, δὲν μπόρεσε νὰ περάσῃ, καὶ δύο ἄλλα φορτηγὰ ποὺ εἶχαν σαλῆ στὴν ἴδια περιοχὴ, ἔπασαν στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν.

Κατὰ τὸ μεσημέρι ὅμως, δύο τάνκς ἔφθασαν ἀπροσδόκητα ἀπὸ τὸ Τυμπάκι, κι' ἔφεραν τὴν εἶδησις ὅτι τὰ τμήματά μας τῆς φρουρᾶς τοῦ δρόμου θὰ ἐπέστρεφαν σὲ λίγο.

Λίγο μετὰ τὸ μεσημέρι ἕνα μοναδικὸ «Χαρικαίην» ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἦρθε καὶ προσγειώθηκε στὸ ἀεροδρόμιον. Ἡ ἐπιστροφή τῆς περιστερᾶς τοῦ Νῶε σίγουρα δὲν θὰ ἔφερε περισσότερες ἐλπίδες στοὺς ἐνοίκους τῆς κιβωτοῦ, ἀπὸ ὅσες ἢ ἐπιστροφή αὐτοῦ τοῦ μαχητικοῦ μας ἀεροπλάνου στοὺς ἀνδρες μας. Ἀκόμα καὶ τὸ γεγονός ὅτι σὲ λίγο καταστράφηκε πάνω στὸ ἔδαφος ἀπὸ μιὰ ἐπιδρομὴ μιᾶς δωδεκάδας «Μέσερμιτς» δὲν ἐμείωσε τὴν αἰσιοδοξίαν τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Ἡρακλείου.

Γι' αὐτοὺς ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἀεροπλάνου ἦταν μιὰ ἐνδειξις τοῦ ὅτι ἡ πλάστιγγα τῆς νίκης ἐκλινε τώρα πρὸς τὸ μέρος τους, ἀν καὶ ἡ σταθερότης δὲν μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς πὼς ἦταν ἀπόλυτη.

Τρεῖς ὥρες ἀργότερα, ἕξι ἀκόμη «Χαρικαίηνς», μετὰ ἀπὸ μιὰ σκληρὴ ἀε-

ρομαχία πάνω από την πόλι κατέβηκαν και προσγειώθηκαν στο αεροδρόμιο. Τὰ τέσσαρα είχαν πάθει μερικές ζημιές. Ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν ἦτο γνωστό πὼς αὐτὰ ἦσαν τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ δύο μοῖρες ποὺ εἶχαν διαταχθῆ νὰ ἔρθουν στὴν Κρήτη.

Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοὺς ἦταν νὰ πετάξουν κατ' εὐθείαν στὸ Μάλεμε καὶ νὰ κτυπήσουν τὰ γερμανικὰ μεταγωγικὰ αεροπλάνα, ποὺ τὴν ὥρα ἐκείνη ἔφθαναν ἀνεμπόδιστα, τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ ἐξεφόρτωναν στὸ αεροδρόμιο. Ἦλθαν ὅμως στὸ Ἡράκλειο—ἀπὸ λάθος ἴσως, ἀν καὶ ἦσαν πολὺ λίγα γιὰ νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα στὸ Μάλεμε.

Ἡ ἐπάνοδος τῶν «Χαρικαίηνς» ποὺ τὴν ὥρα ἐκείνη ἀνεπτέρωνε τὶς ἐλπίδες τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κρήτης, ἔγινε δυνατὴ μὲ τὴν τοποθέτησι προσθέτων δοχείων βενζίνης, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ καλύψουν τὰ 350 μίλλια ἀπὸ τὶς βάσεις τοὺς στὴν Δυτικὴ Ἔρημο, μισὴ ὥρα μάχης πάνω ἀπὸ τὴν Κρήτη, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοὺς.

Τὸ πείραμα δὲν εἶχε ἀπόλυτη ἐπιτυχία. Τὰ «Χαρικαίηνς» ἔπρεπε νὰ μειώσουν τὸ φορτίο τοὺς σὲ πυρομαχικὰ γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μεταφέρουν τὰ πρόσθετα δοχεῖα βενζίνης.

Τὸ καινούργιο φορτίο ἐσήμαινε ἐπίσης καὶ τὴν ἐλάττωσι τῆς ταχύτητος ὅπως καὶ τῆς δυνάμεως. Μόλις ἔφθασαν στὴν Κρήτη ἔπесαν ἐπάνω στοὺς σχηματισμοὺς τῶν «Μέσερμιτς» ποὺ εἶχαν τὴν ὑπεροχὴ σὲ ἀριθμὸν, σὲ ταχύτητα καὶ σὲ ἐλιγμούς.

Πάντως τὰ βρεττανικὰ μαχητικὰ ἦσαν πολὺ λίγα γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀνακόψουν τὴν δρᾶσι τῆς «Λουφτβάφε».

Μετὰ ἀπὸ μία σφοδρὴ αεροπορικὴ ἐπίδρομὴ ἐναντίον τῆς πόλεως, ὁ Γερμανὸς διοικητὴς ἔστειλε τελεσίγραφο, στὶς 7 τὸ βράδυ, πὼς ἀν οἱ Ἕλληνες δὲν σταματοῦσαν τὴν ἀντίστασι, τὸ Ἡράκλειο θὰ καταστρεφόταν τελείως.

Τὸ τελεσίγραφο ἀπορρίφτηκε, ἐκρίθηκε ὅμως φρόνιμο νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ ἄμαχοι ἀπὸ τὴν πόλιν, πρᾶγμα ποὺ ἔγινε.

Μόνον οἱ ἄρρωστοὶ τοῦ Νοσοκομείου, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ σηκωθοῦν, ἔμειναν μέσα στὴν πόλι.

Τὴν ἄμυναν τοῦ Ἡρακλείου ἀνέλαβαν τώρα δύο λόχοι τοῦ 2ου Ταγματος τῆς Ἰόρκης καὶ τοῦ Λάγκαστερ καὶ τοποθετήθηκε ἓνα ὁδόφραγμα στὰ δυτικὰ τῆς πόλεως.

Πρέπει ἴσως νὰ ἀναφερθῆ ἐδῶ ὅτι τὰ γερμανικὰ αεροπλάνα ἔρριξαν τὴν ἐπομένην προκηρύξεις ποὺ ἀπειλοῦσαν μὲ ἐκτέλεσι κάθε Ἕλληνα ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ πολεμᾷ.

Τὸ Ἡράκλειο ἀποκτοῦσε τώρα μεγαλύτερη σπουδαιότητα, ἐφ' ὅσον ἡ «Λουφτβάφε» εἶχε σταθεροποιήσει τὴν κυριαρχία της στὸν ἀέρα.

Στὴν περίπτωσι ποὺ τὰ στρατεύματά μας θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνισχυθοῦν γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν μάχη ἢ νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὸ νησί, τὸ λιμάνι τῆς Σούδας, ὅπου κανένα πλοῖο δὲν μπορούσε νὰ πλησιάσῃ τὴν ἡμέραν, δὲν

ἔπρεπε νὰ λογαριάζεται... Ἡ χρησιμοποίησι τῶν μικρῶν λιμανιῶν τῆς νότιας ἁκτῆς ἐσήμαινε ὄχι λιγώτερο κίνδυνο, ἀλλὰ τὸ Τυμπάκι ἦταν τὸ μόνο ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ ποῦ ἐνώνονταν με ἀμαξιτὸ δρόμο με τὴν βόρεια ἁκτὴ. Καὶ ὁ δρόμος αὐτὸς πῆγαινε μόνο στὸ Ἡράκλειο.

Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ παραθέτομεν καὶ τὴν κάτωθι περιγραφὴν ἀφορῶσαν τὸ Ἡράκλειο:

«Στὶς 25 Μαΐου ὁ ἐχθρὸς ἔκαμε μίαν ἐξόρμησι ἐναντίον τῆς πόλεως ἀπὸ τὰ δυτικά. Τρεῖς δικοὶ μας λόχοι, ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ πυροβολικὸ καὶ δύο ἐλαφρὰ τάνκς, ἔκαναν μίαν ἀντεπίθεσι καὶ ἀπώθησαν τοὺς Γερμανοὺς ἔξω ἀπὸ τὰ προάστεια, ἀλλὰ ἡ προέλασί τους ἐσταμάτησε ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πολυβολεῖα.

Οἱ Ἕλληνες, ποῦ εἶχαν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ Ἡράκλειο, ἀνεσυγκροτοῦντο σὲ δύο τάγματα καὶ ἔπαιρναν θέσεις στὴν Ἀρχαία Κνωσσό, στὸ Νοσοκομεῖο καὶ στὸν δρόμο ποῦ ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλισθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Τὰ πρῶτα τμήματα τοῦ τάγματος ποῦ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ Τυμπάκι πέρασαν στὶς γραμμὲς μας τὸ πρωτὶ τῆς Κυριακῆς. Τὸ κύριον σῶμα τοῦ τάγματος δὲν κατάφερε νὰ περάσῃ παρὰ τὰ μεσάνυκτα. Μόνον τὰ φορτηγὰ αὐτοκίνητα ἔφθασαν ἀπὸ τὸν δρόμον, τὰ ἄλλα τμήματα πέρασαν πάνω ἀπὸ τοὺς λόφους.

Τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην, γερμανικὲς μονάδες, χρησιμοποιῶντας μουλάρια γιὰ τὶς μεταφορὲς τους, προχωροῦσαν ἀπὸ τὰ δυτικά πρὸς τ' ἀνατολικά, ἔξω ἀπὸ τὶς γραμμὲς μας.

Ἴσως ἢ ἀπόπειρα ἀποβάσεως τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα νὰ ἦτο τώρα πιὸ κοντά.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Αὐστραλοὶ ποῦ κρατοῦσαν ἓνα λόφο, δυόμιση μίλια ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο, ἀνεκάλυψαν πῶς εἶχαν ἀποκοπῆ καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ πολεμήσουν γιὰ νὰ περάσουν στὶς γραμμὲς τῶν μαύρων φρουρῶν.

Τελικὰ, ἔφθασαν στὶς 8.30' τὸ πρωτὶ τῆς 26ης, ἀφοῦ σκότωσαν πολλοὺς Γερμανοὺς.

Στὶς 6.30' τὸ πρωτὶ, ἓνα τμήμα τοῦ τάγματος τῶν «Χαϊλάντερς», περιορίστηκε ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς σὲ μιὰ λοφοπλαγιά στ' ἀνατολικά τοῦ Ἡρακλείου καὶ χτυπήθηκε ἀπὸ τὴν γερμανικὴ ἀεροπορία. Μία ἀντεπίθεσι ποῦ ἐπεχείρησαν δύο λόχοι μας ἀπέτυχε καὶ ἔτσι αὐτὸς ὁ τομέας ἦταν πηγὴ ἀνησυχιῶν ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα.

Ὁ ἐχθρὸς κατέβαλε μίαν συνεχῶς αὐξανομένην προσπάθεια γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλία, ἀν καὶ πρὸς τὸ παρὸν περιοριζόταν νὰ ἀποφεύγῃ μιὰ σύγκρουση μεγάλης κλίμακος καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὶς συγκεντρωμένους δυνάμεις του, τέσσερα μίλια πιὸ πέρα, πρὸς τὰ νοτιοανατολικά τοῦ ἀεροδρομίου.

Ἐπολογιζόταν πὼς διέθετε 250 μόνον ἄνδρες στὰ δυτικά τοῦ Ἡρακλείου, ποὺ τοὺς εἶχε ἀφήσει γιὰ νὰ καλύψῃ τὴν ἀποχώρησι τῶν ὑπολοίπων καὶ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀποδέσμευσι τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ποὺ ἄλλοιῶς θὰ μπορούσαμε νὰ χρησιμοποιήσουμε ἄλλοῦ.

Ἄλλοι 700 εἶχαν ἐγκατασταθῆ στὸ δρόμο, στὰ νότια, κοντὰ στὴν Κνωσσό, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἔκαναν ἄτοκτες ἐξορμήσεις. Τέλος, ὑπῆρχε ἓνα τμήμα ἀγνώστου δυνάμεως, ἀλλὰ κατὰ βεβαιότητα ἰσχυρότερο ἀπὸ τὰ δύο προηγούμενα στ' ἀνατολικά.

Ἐδῶ, ποὺ οἱ Γερμανοὶ ἐνισχύονταν συστηματικὰ ἀπὸ ἀεραγήματα, ἀπὸ τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἐπιθέσεως, φαίνονταν νᾶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπειλή. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλευρὰν θὰ μπορούσαν νὰ ἐξαπολύσουν μιὰ ἰσχυρὴ ἐπίθεσι, ἀκόμη καὶ προτοῦ φθάσουν οἱ Ἴταλοὶ ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα.

Τὴν πρώτη, δευτέρα καὶ τὴν τρίτην ἡμέρα ὡς καὶ τὴν τετάρτη, οἱ ἀμυνομένοι εἰς τὸ Ἡράκλειον ἐπανειλημμένως ἔγιναν ἐπιθετικοί. Ὀλόκληρα τμήματα ἀλεξιπτωτιστῶν, τὰ ὅποια εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἐκυνηγήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ἐνόπλους πολίτας. Μετὰ τὴν 25ην Μαΐου ἄρχισε νὰ μεταστρέφεται ἡ κατάστασις. Τὴν 26ην αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις, πρὸ τοῦ βομβαρδισμοῦ τὸν ὅποιον ὑφίσταντο, μετακινοῦνται, ἡ δὲ ἔδρα τῆς Διοικήσεως ἐγκαθίσταται εἰς τὰς Ἀρχάνας.

Ἡ πόλις τοῦ Ἡρακλείου φλέγεται ἀπὸ τὶς ἐμπρηστικὰς τῶν γερμανικῶν βομβαρδιστικῶν. Τὴν 27ην Μαΐου τὰ βρετανικὰ στρατεύματα ἔλαβαν διαταγὴν ν' ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ ἡ γενικὴ κατάστασις εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς ἔλαβε τὴν ὀλοκληρωτικὴν καὶ μοιραίαν μεταστροφὴν τῆς.

Αἱ ἀγγλικαὶ δυνάμεις τὴν 28ην Μαΐου κατῴρθωσαν νὰ ἀπαγκιστρωθοῦν καὶ νὰ ἐπιβιβασθοῦν πολεμικῶν πλοίων μὲ τὰ ὅποια διέφυγον εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

Αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις κουρασμένοι καὶ ἐξαντλημένοι ἐσυνθηκολόγησαν τὴν 29ην Μαΐου εἰς τὸ Ἡράκλειον».

Αἱ μάχαι τοῦ Ἡρακλείου, καθὼς καὶ ὀλοκλήρου τῆς Κρήτης, δὲν εἶναι εὐκολον νὰ περιληφθοῦν εἰς ὀλίγας σελίδας οὔτε εἰς ἓνα τόμον· καὶ μόνον εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ συγγράψουν τὴν μάχην τῆς Κρήτης τοῦ 1941, τὰ στοιχεῖα τῆς μάχης ἐκείνης θὰ δώσουν ἀφθονον ἱστορικὴν ὕλην.

Οἱ πολεμισταὶ τοῦ Ἡρακλείου δὲν ἔχουν νὰ ζηλέψουν τοὺς πολεμιστὰς τῶν ἄλλων νομῶν καὶ διὰ νὰ φανῇ τρανότερον τὸ θάρρος καὶ ἡ αὐταπάρησις μὲ τὴν ὁποίαν ἀντιμετώπισαν τοὺς Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς παραθέτομεν τὸν κατάλογον τῶν ἀξιωματικῶν οἱ ὅποιοι μαχόμενοι ἔπεσαν εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ ἀναφέρω τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἄλλων φονευθέντων εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς ἐθελοντῶν καὶ στρατιωτῶν.

ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ 21-29-5-1941
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

1)	Ταγ)χης Πεζ.	Τζουλάκης Μ.	ἔπεσεν εἰς Ἡράκλειον τῆ	21-5-41
2)	Ἔφ. λοχ. »	Φραγκάκης Ἐμμ.	» » » »	28-5-41
3)	» » »	Στρατάκης Γ.	» » » »	29-5-41
4)	» » »	Ἰωαννίδης	» » » »	27-5-41
5)	Ἐπ)γός Μηχ.	Ρουσάκης Τάκης	» » » »	22-5-41
6)	» Πεζ.	Ἀναγνωστόπουλος Α.	» » » »	27-5-41
7)	» »	Ζαχαριουδάκης	» » » »	21-5-41
8)	» »	Μαρινέλης Ι.	» » » »	21-5-41
9)	Ἀνθ)γός Πεζ.	Παπαγιαννάκης Ι.	» » » »	24-5-41
10)	» »	Βασιλειάδης Γ.	» » » »	27-5-41
11)	» »	Φράγκου Ν.	» » » »	27-5-41
12)	Ἔφ. ἀνθ. Πεζ.	Ἀντωνέλος Ν.	» » » »	20-5-41
13)	» » »	Γκούμας	» » » »	26-5-41
14)	Ἀνθυπίατρος	Καθοπούλης Μιχ.	» » » »	21-5-41
15)	Ἔφ. Ἀνθ)στής	Τζίμας Σ.	» » » »	21-5-41
16)	Λοχαγός	Ἀγγλος Ρετέλμπουρ	» » » »	21-5-41

Μεταξύ ἄλλων ἐτυφεκίσθησαν καὶ οἱ κάτωθι μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης :

- Ἀντ)ρχης Πεζ. Μπετεινάκης Ἀντ.
- Ταγ)ρχης Πεζ. Γιακουμάκης Ἐμμ.
- Ἐπιλ. Τσατσαρωνάκης.
- Ἐπιλ. Ραφτόπουλος.
- Ἔφ. Λοχαγός Πεζ. Κονδυλάκης Μύρων.

Τῶν ξακουστῶν παλληκαριῶν τραγουδιστῆς θὰ γίνω,
ὅπου κοιμοῦντ' αἰώνια στὶς δάφνες τῶν ἐπάνω.

Μὰ σὰν ἐδῶ εἰς τὸ χαρτὶ τὸ ἔγραψεν ἡ μοῖρα
νὰ χαιρετήσῃ πένθιμα τοὺς ἥρωας ἡ Λύρα :

Ἄς γίνω ἐδῶ τραγουδιστῆς κ' ἡ Λύρα μου ἄς τονίσῃ
ἓνα τραγούδι θλιβερό, τραγούδι πονεμένο.

Καὶ ὁ ἀχὸς τοῦ τραγουδιοῦ παντοῦ ν' ἀντιλαλήσῃ,
στοὺς τάφους τῶν Ἡρώων μας ἀπάνω νὰ σκορπίσῃ.

Καὶ ἀπ' τὸ βαθὺ τὸν ὕπνο τους τὸ κάθε παλληκάρι
σιγὰ σιγὰ ὁ ἀντίλαλος νὰ πάῃ νὰ τὸ ξυπνήσῃ.

Κι' ὅταν ἐκεῖνοι ἀπ' τὸ βαρὺ τὸ ὕπνο τους ξυπνώνοντας
ἀκούσουν τὸ τραγούδι μου νὰ πιάσουν τὸ τουφέκι
νὰ ρίξουν πάλι στοὺς ἐχθροὺς φωτιὰ κι' ἀστροπελέκι.

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Οἱ Κρήτες ἀπὸ τῆς 7ης πρωϊνῆς τῆς 20-5-41 ἐκράτησαν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς μάχης οἱ Γερμανοὶ ἐπεχείρησαν νὰ προελάσουν διὰ νὰ καταλάβουν τὸ Σέλινον. Ἡ κρατερὰ ἀντίστασις τῶν Κισσαμιτῶν ἠνάγκασε τοὺς Γερμανοὺς νὰ δώσουν μάχας αἰματηρὰς εἰς τὴν Ὀχιά, εἰς τὰ Πλακάλωνα καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Καστελλίου, τῶν Κισσαμιτῶν συμπραξάντων μετὰ τοῦ ἀγγλο-ελληνικοῦ τάγματος.

Καὶ χωρὶς ὑπερβολὴν ἐξώντωσαν τοὺς ριφθέντας ἀλεξιπτωτιστὰς μέχρις ἐνὸς τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν τῶν μαχῶν.

Εἰς τὰς συμπλοκάς αὐτάς, ἐκ τοῦ μικτοῦ τάγματος ἔπασαν εἰς τὸ πεδίου τῆς τιμῆς 47 ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται. Ἐκ τῆς πολιτοφυλακῆς ἔπασαν 38. Ἐκτὸς τῶν συμπλοκῶν αὐτῶν, εἰς τὴν Βουκολιῆς εἶχεν ἀποσταλῆ ἀπὸ τὴν Κάνδανον ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Χαράλαμπου Σειραδάκη ἕνα ἀπόσπασμα Σελινιωτῶν ὑπὸ τὸν ὑπαξιωματικὸν Λαζόπουλον.

Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ ἐφέδρου λοχαγοῦ Γεωργίου Ντιγριντῆ ἐξώντωσε μίαν ὀμάδα Γερμανικὴν ἄνω τῶν 30.

Εἰς τὴν συμπλοκὴν αὐτὴν ἐφονεύθη μαχόμενος ὁ ὑπαξιωματικὸς Λαζόπουλος καὶ 5 ὀπλίται τῆς πολιτοφυλακῆς.

Εἰς τὴν Κίσαμον ἐδόθησαν καὶ ἄλλαι συμπλοκαὶ εἰς τὸ χωρίον Δαρπανιά καὶ ἔλαβον μέρος ἐκτὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ ἄρκετοὶ πολιτοφύλακες.

Εἰς τὴν συμπλοκὴν αὐτὴν διεκρίθη ὁ Ἐμμ. Λυκοβαρδάκης, ὀπλαρχηγὸς τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος 1903—1909, ὁ Κουκουλᾶς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Κισσάμου.

Οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὰς μάχας αὐτάς ἀπέστειλαν νέας δυνάμεις καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν συνόρων Κισσάμου—Σελίνου.

Αἱ ὀμάδες τῶν ἐκδικητῶν, ποὺ εἶχον συγκεντρωθῆ ἐκεῖ ἐκ τῶν δύο ἐπαρχιῶν, τοὺς ὑπεδέχθησαν με ραγδαία πυρὰ ὑπὸ τοὺς ἐφέδρους ἀξιωματικοὺς Ραϊσιάκη, Φιωτάκη, Ἡλιάκη καὶ Στεφανῆν Καμηλάκη.

Οἱ Γερμανοὶ κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως ἐδοκίμασαν τὰ φύγουν μὰ παντοῦ ἀντίκρουζαν τὴν μαῦρες κάννες τῶν ἐλληνικῶν ὀπλων.

Οἱ ἐκδικηταὶ με λύσαν ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν ἐκ τῶν ὀπλοῶν ἄλλους ἐφόνευσαν καὶ ἄλλους ἠχμαλώτισαν· ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐφονεύθησαν πέντε.

Ἐτερον ἀπόσπασμα γερμανικὸν ἐπροχώρησε μέχρι τὰ Φρύδια τοῦ Κανδανιώτικου φαραγγιοῦ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο δὲν εἶχε καλλιτέραν τύχην διότι οἱ Σελινιώτες ὑπὸ τὸν Σειραδάκη, καλῶς ὀργανωμένοι, τοὺς ἐκτύπησαν ἀπὸ δύο σημεία. Καὶ οὕτω τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσουν ἀτάκτως καὶ κυνηγημένοι ἀπὸ τοὺς Σελινιώτες ἔφθασαν εἰς τὰ Φλόρια καὶ ἐκεῖ οἱ ἐπιζῶντες ἐταμπουρώθησαν εἰς τὰς ὀλίγας οἰκίας, ἀλλὰ οἱ Σελινιώτες,

βοηθούμενοι από τους Κισσαμίτες τους κατεδίωξαν και τους εξώντωσαν έξ ολοκλήρου.

Μετά την καταστροφήν τών Γερμανών απέστειλαν οὔτοι δύναμιν στρατοῦ μέ πολλά σμήνη αεροπλάνων και κατώρθωσαν νά εξουδετερώσουν τά ἐμπόδια τών ἀμυνομένων και νά εἰσέλθουν εἰς τήν Κάνδανον τήν 25ην Μαΐου, τήν ὁποίαν ἔκαυσαν παντελῶς και ἀνήρτησαν τήν πινακίδα ἡ ὁποία ἔγραφεν : « Ἐδῶ ὑπήρξεν ἡ Κάνδανος ».

**

Εἰς τὸ Σέλινο, ἐκτὸς τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῆς Κανδάνου κατὰ τὸ 1943, οἱ Γερμανοὶ κατόπιν μιᾶς συμπλοκῆς μέ τοὺς Σελινιώτες ἐπαναστάτες ἔκαψαν τρία χωρία, τὰ ὁποία ἀναφέρονται κατωτέρω :

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

« Τὴν 29-9-43 Γερμανικὸν Ἐπόσπασμα περιεκύκλωσε τὸ χωρίον Κουστογέρακο τῆς ἐπαρχίας Σελίνου και προέβη εἰς ἀθρόας συλλήψεις γερόντων, γυναικῶν και παιδιῶν. Οἱ συλληφθέντες, περί τοὺς 100, ἐτάχθησαν εἰς γραμμὴν και ἤρχισεν ὁ τυφεκισμὸς διὰ πολυβόλου. Εἶχαν ἐκτελεσθῆ 5 γυναῖκες, 4 παιδιὰ και 6 γέροντες ὅταν κατέφθασεν ἓν τμήμα Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν, τὸ ὁποῖον ἐξεδίωξε τοὺς Γερμανοὺς και ἔσωσε τὴν ζωὴν τῶν ὑπολοίπων.

Τὴν 29-9-43 κατὰ τὸν βομβαρδισμόν τοῦ χωρίου Κουστογέρακου ἐφονεύθησαν ὀκτώ.

Ἐπίσης τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀπὸ τὸ χωρίον Μονὴ ἐφονεύθησαν 6 γέροντες και γυναῖκες.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 29-9-43, κατὰ τὸν βομβαρδισμόν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τοῦ χωρίου Λειβαδᾶ, ἐτραυματίσθη ἡ δεκαεξαέτις Σειραδάκη. Αὕτη μετεφέρθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἰς Χανιά τῆ συνοδείᾳ Γερμανῶν στρατιωτῶν. Καθ' ὁδὸν ἐξαντληθεῖσα κατέπεσεν ἀναισθητος. Ὁ εἰς τῶν συνοδῶν τῆς ἠθέλησε νά τὴν ἀναβιβάσῃ ἐπὶ ἵππου καταβιβάζων ἵππεύοντα Γερμανόν. Ἐπῆλθεν ἕρις μεταξὺ τῶν δύο Γερμανῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ἐκμανῆ ὁ εἰς τῶν συνοδῶν τῆς και νά ἐκκενώσῃ ἐπὶ τῆς ἀναισθητοῦ Σειραδάκη τὸ περίστροφόν του.

Ἡ οἰκογένεια Σειραδάκη εἶχε και ἕτερον θῦμα :

Τὸν Σειραδάκην Ἰωάννην 75 ἐτῶν, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος ἦτο κάτι περισσότερο ἀπὸ ἡρωϊκός. Γέρων οὔτος, ἦτο ὁ μόνος παραμείνας κάτοικος τοῦ χωρίου Λειβαδᾶ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γερμανῶν. Ὁ γέρον παρῆμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν του και ἀφοῦ προηγουμένως κατώρθωσε, μόνος αὐτός, νά φονεύσῃ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Γερμανικοῦ ἀποσπάσματος ὑπολοχαγόν, ἐφονεύθη και αὐτός.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐξετελέσθη εἰς Λειβαδᾶ, ἡ Σειραδάκη Μαρία, ἡ Τσουρηῖ Ἀμαλία και ὁ Ἰωάννης Παπαδερὸς ἐτῶν 75.

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπιδρομὴν τῶν Γερμανῶν οἱ ἄνδρες τῶν ἀνωτέρω χωρίων ἀπουσίαζον καὶ μόνον 7 ποιμένες ἔνοπλοι τῶν ἀνωτέρω χωρίων, ἀντιληφθέντες τὰς φλόγας τῶν καιομένων οἰκιῶν, προσέτρεξαν καὶ ἐπρόλαβαν τὰς ἐκτελέσεις τῶν γυναικοπαίδων, διότι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ ἔσωσαν τὰ ὑπόλοιπα τῶν γυναικοπαίδων καὶ κατεδίωξαν τὸ ἀπόσπασμα ἕως Σούγια, ἀποδεκάτισαντες τοῦτο. Τὰ ὑπολείμματα τῶν Γερμανῶν, ἐπιβιασθέντα τοῦ εἰς Σούγια ἀναμένοντος αὐτὰ πετρελαιοκινήτου, ἀνεχώρησαν εἰς Παλαιόχωραν.

Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν τοῦ Λειβαδᾶ ἔλαβον μέρος αἱ οἰκογένειαι Πατεράκηδων, Ντεντικάκηδων, Τζατζιμάκηδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐτραυματίσθη ὁ Ἐμμ. Τζατζιμάκης. Ὡσαύτως ἐπληγώθη καὶ εἰς Νεοζηλανδὸς μὲ τὸ ὄνομα Βασίλης.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔλαβον μέρος ὁ Σπυρίδων Καντανολέων, Ἰωσήφ Δελάκης, οἱ Μετοχαράκηδες, Μιχ. Παπαδερὸς, Σηφαλάκης Εὐτύχιος, Ἀναστασάκης καὶ Μπολιεράκης Ἰωάννης.

Μεταξὺ τῶν ἀρχικῶς ἐπιτεθέντων κατὰ τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν μάχην τοῦ Λειβαδᾶ ἦσαν οἱ: ὑπολοχαγὸς Πεζικοῦ Πιμπλῆς Ἐμμ. καὶ ὁ Ἄγγλος ἀσυρματιστής, Κύπριος τὴν καταγωγὴν, Ἡσυχίου Γεώργιος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς ἐπανῆλθον οἱ κάτοικοι τῶν 3 αὐτῶν χωρίων, οἵτινες ὀπλισθέντες, ἀντιμετώπισαν τὴν ἐξόρμησιν τῆς ἐπομένης 30ῆς Νοεμβρίου, γερμανικὴν ἐπίθεσιν, δυνάμεως λόχου, παρὰ τὴν θέσιν Ὀχραν καὶ Κουστογιέρακο, καθ' ἣν ἔπαθαν οἱ Γερμανοὶ πανωλεθρίαν.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω μάχην ἐφονεύθησαν δύο Πατεράκηδες καὶ ἐτραυματίσθη τρίτος καὶ ἐκτὸς τῶν ἄνω ἀναφερομένων, εἰς τὴν μάχην τῆς προηγουμένης ἡμέρας ἔλαβον μέρος οἱ Μιχαὴλ Ἰωάννου Σειραδάκης καὶ Ἐμμ. Σειραδάκης, Ἐμμ. Μπιμπλῆς, Θεόδωρος Ζαμπιάκης, Γεώργιος Βαρδῆ Γεωργακάκης, Ἀντώνιος Ἀναστασάκης, Πέτρος Γεωργακάκης, Νικόλαος Κωνσταντίνου Γεωργακάκης καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ζαμπιάκηδες».

*
* *

Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Γερμανῶν, εἰς τὸ Μάλεμε, τὸ μικτὸν Τάγμα τοῦ Καστελλίου εὐρέθη ἀποκεκομμένον, ἐφ' ὅσον τὸ ἀεροδρόμιον εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμμ. Τζαννακάκης ἔδωκε διαταγὴν εἰς τὸν ὀπλαρχηγὸν Φεραρώλην Κώσταν, τὴν 4ην ἡμέραν τῆς μάχης, καὶ τὴν διεβίβασεν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Τάγματος.

Οὗτος δέ, πεπειραμένος καὶ γνώστης τοῦ ἐδάφους, ἐχρησιμοποίηθη ὡς ὁδηγὸς τοῦ Ἀγγλοελληνικοῦ Τάγματος καὶ τὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἐπάνω Κίσσαμον, ἐκεῖθεν εἰς τὸ χωρίον Λάκκου, ἐκεῖθεν εἰς τὸ Θέρισον, Κεραμιὰ καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν κάμπον τῶν Χανίων ὅπου καὶ ἠνώθη μὲ τὴν 5ην Ἀγγλικὴν Ταξιαρχίαν.

Η ΠΕΡΙ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ—ΑΓΥΙΑ—ΓΑΛΑΤΑ ΧΑΝΙΩΝ
ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τὴν ἑσπέραν τῆς 23ης Μαΐου μοῦ ἔστειλαν μῆνυμα ἐκ τοῦ Τάγματος Γρηγορίου νὰ ἐπιτεθῶμεν μετὰ τοὺς Ἕλληνας νὰ κτυπήσωμεν τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀνήμπαλη, διὰ νὰ ἀνακουφίσωμεν τοὺς μαχομένους σκληρὰ γύρω ἀπὸ τὴν Ἀγυιὰ καὶ Γαλατᾶ.

Ἄλλως τε, δὲν ἐχρειάζετο μεγάλο στρατιωτικὸ μυαλὸ διὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀνήμπαλη, σκοπὸν εἶχε νὰ ἐπεκτείνουσι τὸν κλοιὸν τῶν ἀπὸ τὰ γύρω Ἀγυιάς-Γαλατᾶ, διὰ τὸ συντομώτερον ἀποτέλεσμα τῆς μάχης, ἢ ὅποια ἐδυνάμωνεν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν περισσότερον.

Ἀπὸ τὸν τομέα Γαλατᾶ μέχρις Ἀλικιανοῦ, ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἐμάχετο καὶ ἡ τετάρτη Ἀγγλικὴ Ταξιαρχία καὶ τὴν 23ην ἔλαβε μέρος καὶ ἡ πέμπτη Βρεττανικὴ Ταξιαρχία εἰς τὸν Γαλατᾶ.

Ἐπρότερον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικούς νὰ κινηθῶμεν κυκλωτικῶς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τοὺς πείσω.

Τοὺς ἐξήτησα τότε νὰ μοῦ δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ ἐπιχειρήσω μόνον μετὰ τὸ ἀπόσπασμά μου ἕνα αἰφνιδισμὸν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀνήμπαλη μετὰ τῶν ὑψωμάτων Περιβολίων καὶ Ἀγυιάς ὅπου ἐξακολουθητικῶς τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἔρριπτον τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου.

* * *

Εἰς τὴν μάχην τῆς Κρήτης ἐξωντάνευσεν εἰς τὴν μνήμην μου ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν 1903—1909.

Κατ' ἐκείνας τὰς νυκτερινὰς ἐπιχειρήσεις οἱ αἰφνιδισμοὶ τῶν πολεμιστῶν μας ἐναντίον τῶν κομιτατζήδων μέσα εἰς τὰ κρησφύγετά των ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην μου καὶ ἠθέλησα νὰ τοὺς ἐφαρμόσω κατὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν Γερμανῶν εἰς Κρήτην.

Ἡ νύκτα εἶναι εὐεργετικὴ διὰ τοὺς ὀλίγους, ἀλλὰ τολμηροὺς. Οἱ ὀλίγοι πολεμιστὰὶ εἶναι ἀδύνατοι ἐμπρὸς εἰς μεγάλας ὀργανωμένας ἐνόπλους δυνάμεις. Καὶ ὅμως εἰς τὸν ἀμυντικὸν ἀγῶνα 1903—1909 εἰς Μακεδονίαν ἐπετύγχανον πρὸ παντὸς ἰδιῶται καπεταναῖοι, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἦσαν σκληραγωγημένοι καὶ ἠμποροῦσαν νὰ παλαίουν μετὰ ὅλους τοὺς κινδύνους, ἀκόμη καὶ μετὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, χιόνια, κρῦο, βροχὴς καὶ τὰ νυκτοπεριπατήματα.

Μερικοὶ ποὺ ἤρχοντο εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα δὲν ἤξαιραν τί εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν μέσα εἰς τὰ χιονισμένα βουνὰ τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ἀγνωστα μονοπάτια, ὅπου ἀπρόβλεπτοι κίνδυνοι ἐπαραμόνευαν παντοῦ.

Ἡ γοητεία τοῦ ἐλευθερωτοῦ δὲν ἐτράβαγε μονάχα σκληραγωγημένους καὶ ριψοκινδύνους ἀλλὰ καὶ μερικοὺς νέους ἀσυνθηθιστοὺς εἰς μεγάλας ταιπωρίας.

Δι' αὐτούς ἦτο πολὺ σκληρόν, ἐνῶ δι' ἄλλους ἐθελοντάς καὶ ἰδιώ-
τας καπεταναίους Λευκορεῖτες πᾶσα δοκιμασία ἦτο ἀπλή ὑπόθεσις.

Μεταξὺ ὄλων αὐτῶν διεκρίθησαν καὶ οἱ καπεταναῖοι ἰδιῶται Ἐμμ.
Κατσίγαρης, Γεώργιος Βολάνης, Γεώργιος Σκαλίδης, Εὐάγγελος Νικολού-
δης, Γεώργιος Δικόνυμος ἢ Μακρῆς, Ἰωάννης Καραβίτης, Ἐμμανουὴλ Νι-
κολούδης, Νικόλαος Ἀνδριανάκης, Παναγιώτης Γερογιάννης, Ἰωάννης
Μαυρογένης, Εὐθύμιος Καούδης, Μιχαὴλ Τσόντος, Λεωνίδας Παπαμα-
λέκος, Γεώργιος Καμηλάκης, Ἰωάννης Καλογεράκης, Λάμπης Βρανᾶς, Ἰω-
άννης Πούλακας καὶ Γρηγόριος Παπαδάκης, Ἰωάννης Δοξογιάννης καὶ ὁ
Ἄρχηγός Γεώργιος Τσόντος Βάρδας, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησεν ὡς Γενικός
Ἄρχηγός εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ὅλοι οἱ ἀναφερόμενοι ἄνωθι Ἄρ-
χηγοὶ ἀνῆκον εἰς τὸν Νομὸν Χανίων. Ἐκτὸς αὐτῶν, ἔλαβον μέρος πολλοὶ
δεκάδες διακεκριμένων Ὀπλαρχηγῶν δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως.

Ἐκ τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης διεκρίθησαν οἱ Ἄρχηγοὶ Νικόλαος Καλομενό-
πουλος, Στυλιανὸς Κλειδῆς, Εὐάγγελος Γαλιανός, Ἥλιος Δεληγιαννάκης,
Ἐμμανουὴλ Σκουντρῆς καὶ Γεώργιος Λιαπάκης καὶ τουλάχιστον μία δε-
κάδα ἀκόμη Ὀπλαρχηγῶν δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως.

Ἐκ τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου διεκρίθη ὁ Ἄρχηγός Γεώργιος Κατεχάκης
καὶ οἱ Ὀπλαρχηγοὶ Ἰωάννης Δαμιανάκης καὶ Νικόλαος Παπαδάκης.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν μαχῶν εἰς τὴν Κρήτην ἤρχοντο εἰς τὴν
μνήμην μου οἱ συνάδελφοί μου Μακεδονομάχοι καὶ αἱ γενναῖαι των πράξεις.

Βεβαίως εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκείνον εἰργάσθησαν πολλοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη
τῆς Ἑλλάδος, ἀξιωματικοὶ καὶ ἰδιῶται ἀρχηγοί, ἀπὸ τὴν Μάνη, ἀπὸ τὴν
Θεσσαλίαν καὶ ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Ἀλλὰ ἦτο πολὺ ἐκπληκτικόν, ἂν λάβη
κανεὶς ὑπ' ὄψει του ὅτι πολλοὶ δὲν εἶχον ἰδέαν τῆς δυσκολίας τοῦ ἀγῶνος,
καὶ ὅταν ἤρχοντο εἰς τὴν Μακεδονίαν μετανοοῦσαν.

Νὰ διατὶ χρειάζεται ἡ πείρα τῆς σκληραγωγίας τῶν κακουχιῶν, τὴν
ὁποίαν διὰ τὴν ἀποκτήσῃ κανεὶς, ἔπρεπε νὰ μορφωθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Μα-
κεδονίας 1903—1909.

Μὲ τὰ μέσα τῆς φωτιᾶς, τὰ ὁποῖα ἐκόμισαν πίπτοντες οἱ Γερμανοὶ ἀλε-
ξιπτωτισταὶ εἰς τὴν Κρήτην, μόνον μὲ τὴν πείραν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος
ἤμποροῦσε κανεὶς κατὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας νὰ μπῆ εἰς τὴν μύτην
των καὶ νὰ τοὺς ἀνατρέψῃ ἀπὸ τὰς θέσεις των μὲ ἐλάχιστες δυνάμεις καὶ
πολλὰς φορές μὲ χωρὶς θυσίας.

Τὴν νύκτα οἱ πεπειραμένοι καὶ θαρραλέοι γίνονται ἀόρατοι καὶ κατορ-
θώνουν καὶ εἰσέρχονται μέσα εἰς τὴν στρατοπεδίαν των.

Εἶναι ἀδύνατον πλέον ν' ἀμυνθῇ ὁ ἐχθρός. Εἶναι ἐπόμενον, τὸ ὀλιγώτε-
ρον νὰ ἀλληλοσκοτωθοῦν. Φθάνει νὰ βλέπῃς καὶ νὰ ἔχῃς ὁδηγόν, ὁ ὁποῖος
νὰ γνωρίζῃ τὸν τόπον καὶ νὰ ἔχῃ θάρρος.

Διότι ἡ νύκτα εἶναι τρομερὴ γιὰ ὅποιον σκιάζεται, γιὰ κείνον ποὺ δὲν
ξεύρει νὰ πατήσῃ καὶ νὰ κινηθῇ εἰς τὸ σκοτάδι.

Εἰς τὴν Κρήτην ὅμως δὲν εἶχαμε μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ καλοῦς ὁδη-

γούς, διότι οί Χανιώτες ἐγνώριζαν τὴν περιοχὴν γύρω ἀπὸ τὰ Χανιά.
 Ὡσαύτως οἱ Ρεθυμιώτες καὶ οἱ Ἡρακλειώτες ἐγνώριζαν ὅλοι καὶ τὰς
 τελευταίας λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους καὶ ὅσοι εἶχαν πείραν ἐξεμεταλλεύθησαν
 τὴν πείραν των αὐτὴν καὶ ἐπέφεραν ἄγρια κτυπήματα εἰς τὸν ἐχθρόν.

* * *

Ἀπὸ τὴν 20ὴν Μαΐου 3 μ.μ. ὥραν οἱ Ἕλληες ἀνέλαβον καὶ τὴν τροφο-
 φοδοσίαν τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπασμάτος μου.

Ὁ Φρουραρχεὺς Ἕλληες Ταγματάρχης εἰς Γαλατᾶ μᾶς ἐπέστησε τὴν
 προσοχὴν μας καθ' ὅσον ἐκινδυνεύομεν νὰ φονευθῶμεν ἀπὸ κρυπτομένους
 ἀνὰ τοὺς ἀγρούς εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἀλεξιπτωτιστάς.

Εὐχαρίστησα αὐτόν, ἔπειτα οἱ ὑπ' ἐμὲ ἄνδρες, ἀπλωσαν καὶ ἐξεκαθά-
 ρισαν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τοὺς κρυπτομένους Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστάς.

Ἐξεδήλωσα τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνδρῶν μου καὶ ἐμοῦ νὰ μεταβῶμεν
 εἰς Γαλατᾶ ὅπου διεξήγετο τότε μάχη.

Ὁ Ἕλληες φρούραρχος ἐδήλωσεν εἰς ἐμὲ ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ παραμεί-
 νω ἐκεῖ μὲ τοὺς ἄνδρας μου.

4. μ.μ. ἦτο ἡ ὥρα ὅπου ὀλόκληρος ἡ Κρήτη, ἐκαίετο ὡς πυροτέχνημα.
 Οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ εἶχον κατὰ χιλιάδας ριφθῆ εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε,
 εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Γαλατᾶ, τοῦ Ἀνήμπαλη, τὰς Ἀγροτικὰς Φυλακὰς
 τῆς Ἀγυιάς, Σκηνέ, τὸν κάμπον τῶν Χανίων, Ἀκρωτήρι, μέχρι τὰ προά-
 στεια τοῦ Καστελλίου τῆς Κισσάμου.

Ταῦτα ἀπὸ τῆς 8ης π.μ., μέχρι τῆς 3ης μ.μ. Ἐκτοτε τὰ γερμανικὰ ἀερο-
 πλάνα ἐπεξέτειναν τὸ μέτωπον καὶ εἰς τοὺς δύο ἄλλους νομοὺς Ρεθύμνου καὶ
 Ἡρακλείου.

Καὶ οὕτω αἱ μάχαι συνήπτοντο καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς Κρήτης.

Τὴν ὥραν 6ην μ.μ. ἐζήτησα ἐπιμόνως νὰ μοῦ δοθῆ ἄδεια νὰ προχωρήσω
 ἐναντίον τῶν γερμανικῶν προφυλακῶν.

Πράγματι μοῦ ἐδόθη, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀφήσω ἐκεῖ 15 ἄνδρας καὶ ἕνα
 ἀξιωματικόν, καθὼς καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν τὴν 6ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς ἐπο-
 μένης ἐντὸς τῆς ἀγγλικῆς ζώνης.

Ἡ ἐντολὴ ἐξετελέσθη μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ ἔσπερας βοηθούμε-
 νος ὑπὸ τοῦ σκότους ὠδήγησα τὸ ἀπόσπασμά μου εἰς τὰ πρῶτα προκε-
 χωρημένα γερμανικὰ φυλάκια, τὰ ὅποια ἐκτυπήσαμεν μὲ αἰφνιδισμὸν ἐκ
 μικρᾶς ἀποστάσεως τὴν 3ην π.μ. μὲ σοβαρὰ ἀποτελέσματα.

Συμφώνως τῇ διαταγῇ τῆς Ἀγγλικῆς Διοικήσεως τὴν 6ην πρωϊνὴν
 ὥραν ἐπεστρέψαμεν ἐντὸς τῆς ἀγγλικῆς ζώνης.

Τὴν ἐπομένην 21ην Μαΐου τὸ ἔσπερας ἐπανάλαβα καὶ πάλιν τὴν παρά-
 κλησίν μου εἰς τοὺς Ἕλληες καὶ ἐξήλθον ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν ζώνην ἀφή-
 νοντας 15 ἄνδρας καὶ κατωρθώσαμεν εἰς ἄλλο σημεῖον νὰ ἐκτοπίσωμεν
 τοὺς Γερμανοὺς τοὺς ὁποίους κατεδιώξαμεν, ἐπιστρέψαντες καὶ πάλιν σύμ-
 φωνα μὲ τὴν διαταγὴν τῶν Ἕλληες ἐντὸς τῆς ζώνης των.

Ἀπελπισμένοι ἀπὸ τὴν δέσμευσιν αὐτὴν τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψα τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὰς σχετικὰς ἐνεργεῖας εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Ἀρχηγεῖον :

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Π. ΓΥΠΑΡΗ

Ταγματάρχου Πεζικοῦ

Πρὸς

Τὸν κ. ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΝ

Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Εἰς Χανιά

«Ἀγαπητέ μου κ. Ὑπουργέ, ὑγιαίνετε ὅλοι.

Αἱ ἐπιτυχίαι μας εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν Γερμανῶν εἶναι μεγάλαι. Μ' ὅλον ὅτι δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι εἰς τὰς κινήσεις μας, κάθε βράδην ἐξερχόμεθα ἔξω τῆς Ἀγγλικῆς Ζώνης, κατόπιν ἐγκρίσεως τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, ἀφοῦ ἀφήσωμεν εἰς αὐτοὺς δεκαπέντε ἄνδρας καὶ ἓνα ἀξιωματικὸν καὶ μὲ τὴν ρητὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐπιστρέψωμεν μέχρι τῆς ἑβδόμης ὥρας.

Τοὺς ἄνδρας καὶ τὸν Ἀξιωματικόν, ὡς μοῦ λέγουν, τοὺς θέλουν ἐὰν παραστῆ ἀνάγκη καὶ ὡς βοηθοὺς ἀλλὰ καὶ ὡς ὀδηγούς. Προχθὲς τὴν ἑσπέραν, 21ην καὶ 22αν Μαΐου, ἀφοῦ ἐξετελέσαμεν τὰς διατυπώσεις αὐτάς, ἐξήλθομεν τῆς Ἀγγλικῆς Ζώνης, ἐπλησιάσαμεν τοὺς Γερμανοὺς, καὶ τοὺς ἐκτυπήσαμεν μὲ αἰφνιδιασμὸν καὶ τοὺς ἐπροξενήσαμεν μεγάλο κακόν. Εὐτυχῶς καὶ τὰς δύο φορὰς ἀνετρέψαμεν τοὺς Γερμανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἄφησαν ἐπὶ τόπου ἀρκετοὺς νεκρούς. Ἀλλὰ σκεφθῆτε, ἀγαπητέ κ. Ὑπουργέ, νὰ εἴμεθα πιασμένοι εἰς μάχην τὰς πρωϊνὰς ὥρας καὶ νὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν μάχην καὶ νὰ στρέψωμεν τὴν πλάτην μας εἰς τοὺς Γερμανοὺς καὶ νὰ τρέχωμεν νὰ προφθάσωμεν νὰ εἰσέλθωμεν, ἐκτελοῦντες τὴν Διορθεσίαν τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἑβδόμην ὥραν εἰς τὰς γραμμάς μας, ἢ νὰ φωνάζωμεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς ὅτι ἡμεῖς σταματᾶμε τὸν πόλεμον διότι δὲν ἔχομεν περιθώριον ὥρας.

Φροντίσατε νὰ μοῦ δοθῇ ἐλευθερία δράσεως μέσῳ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐπιτελείου. Προσπαθήσατε νὰ μὲ ἐνισχύσετε καὶ εἰλικρινῶς πιστεύω νὰ ἐκκαθαρίσωμεν τὸ ἱερόν ἔδαφος τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ἐπιδρομεῖς ἐκ τῆς περιφέρειας μας.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν

Π. ΓΥΠΑΡΗΣ

Ταγματάρχης Πεζικοῦ»

Περιβόλια 23-5-41

Ἡ κατωτέρω ἐπιστολὴ μοὶ ἐστάλη, κατὰ τὴν 24ην Μαΐου τοῦ 1941 ἐνῶ εὐρισκόμενην εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἀνήμπαλη, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμμ. Τζαννακάκη.

Ἐν Χανίοις τῆ 24ῃ Μαΐου 1941

«Ἀγαπητὲ καπετὰν Παῦλο,

Σὲ συγχαίρω μὲ ὄλην μου τὴν καρδιὰν διὰ τὴν προθυμίαν σου καὶ τὸ θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ἐκινήθης ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ἐναντίον τοῦ ἐπιδρομέως.

Ὅπως γνωρίζεις καὶ τὸ γνωρίζομεν καὶ μεῖς, ὅλες οἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους στρέφονται σήμερον πρὸς τὴν Κρήτην καὶ πρὸς τοὺς Κρήτας.

Συναντῶμεν πόλλας δυσκολίας εἰς τὸν ἀνεφοδιασμόν τοῦ στρατοῦ μας. Εὐτυχῶς μᾶς ἐνθαρρύνουν οἱ ἐνισχύσεις οἱ ὁποῖες καταφθάνουν ἀπὸ τὰ παραθαλάσσια τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ Κρήτη εἶναι δυνατὸν νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν τῆς ἀτυχοῦς μας πατρίδος. Ὅλους τοὺς ἐθελοντὰς τοὺς ἀποστέλλομεν νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὰς διαταγὰς σου. Σήμερον σοῦ ἀποστέλλω τὸν ἔφεδρον ὑπολοχαγὸν Μανουῖσον Δικωνυμάκην ἢ Μακρῆν μὲ ὀλίγους ὀπλίτας.

Παρακολουθοῦμεν μὲ ὄλο τὸ ἐνδιαφέρον τὶς μάχες οἱ ὁποῖες γίνονται. Παρὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ὀπλισμοῦ θὰ ἀντιμετωπίσωμεν τοὺς ἐπιδρομεῖς μέχρι τέλους.

Οἱ πληροφορίες μας ἀπὸ τὸ Ρέθυμνον καὶ τὸ Ἡράκλειον εἶναι ἐνθαρρυντικά.

Γνωρίζομεν ὅτι παλαίωμεν μέσα εἰς μίαν κόλασιν πυρὸς καὶ θανάτου. Καὶ ὅμως ὁ ἐχθρὸς φαίνεται ὅτι ἐσταμάτησε καὶ οὕτω δίδεται ὁ καιρὸς εἰς τοὺς συμμάχους μας νὰ ἀντεπιτεθοῦν. Δώσατε τὸ θάρρος σας εἰς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ἄνδρας ἵνα ἐκτελέσουν τὸ καθῆκον των ὡς μέχρι τῆς ὥρας.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην

ΕΜΜ. ΤΖΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Ἐπιτελετὴς τῶν Στρατιωτικῶν»

Ἐκεῖ ἐπληροφορήθημεν ὅτι ἡ πολιτοφυλακὴ τῶν Γαλατιανῶν ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Σπῦρον Γερογιάννην, ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ ταγματάρχου Γρηγορίου καὶ τῶν Νεοζηλανδῶν, ἀπέκρουσαν τοὺς Γερμανοὺς εἰς ὅλας τὰς ἐπιθέσεις τὰς ὁποίας ἔκαμαν ἐναντίον τοῦ Γαλατᾶ.

Τὴν 23ην Μαΐου περὶ ὥραν 5 μ.μ. ἀφίχθεις Ἄγγλος λοχαγὸς μὲ δύο ἐθελοντὰς ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μᾶς ἀνεκοίνωσεν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐνισχυθέντες κατέλαβον εἰς τὸ χωρίον Γαλατᾶ τὴν Ντάμπιαν, λόφον ἐπὶ τῆς Νοτίας παρυφῆς τοῦ χωρίου καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου εὕρισκομένας οἰκίας.

Τὸ Τάγμα τοῦ Γρηγορίου καὶ οἱ πολιτοφύλακες ὑπὸ τὸν Γερογιάννην, ἐν συμπράξει μὲ τοὺς Νεοζηλανδοὺς ἀντεπετέθησαν εἰς τὴν θέσιν Ἀλώνια καὶ μετὰ τρίωρον σκληρὸν ἀγῶνα ἐξετόπισαν τὸν ἐχθρὸν, καταδιώξαντες δὲ τοῦτον, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν ἐξορμησεῶς του ἀφήσαντα ἐκεῖ πολλοὺς νεκροὺς.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Νεοζηλανδικῆς Ταξιαρχίας μᾶς εἶπον ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ ἀποσπάσματος, δὲν ἀρκοῦν διὰ μίαν τόσον σοβαρὰν ἐπιχείρησιν.

Τοὺς ἐδήλωσα ὅτι θὰ ἐπιτεθοῦμεν διότι μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἰδικούς μας, οἱ ὅποιοι μάχονται ἀπεγνωσμένως εἰς τὴν Ἁγιά—Γαλατᾶ.

Καὶ ἤλπιζα ὅτι μὲ ἓνα αἰφνιδισμὸν θὰ τὸ ἐπετυγχάνομεν. Ἐπειδὴ ὁμως ἔβλεπα ὅτι ἐδυσπιστοῦσαν, τοὺς εἶπον, ὅτι τὴν 2αν μ.μ. τῆς 23ης πρὸς τὴν 24ην—5—41 θὰ ἐγενόμην κύριος τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὅποια οἱ Γερμανοὶ κατεῖχον, καὶ διὰ τὰ πεισθοῦν ὅτι θὰ καταλάβωμεν τὰ ὑψώματα τοὺς προσέθεσα ὅτι θὰ ἠνάπτομεν φωτιὰν εἰς τὸν ὑψηλότερον λόφον τὴν 2 μ. μεσονύκτιον ὥραν.

Ὁ Ἄγγλος Ταξίαρχος ἐπέισθη διὰ τὴν ἀπόφασίν μας, διότι ἐγνώριζεν ὅτι, ἀφ' ὅτου ἔφθασα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην καὶ ἀνέλαβα τὰ νέα μου καθήκοντα, ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου κατέστρωσα τὰ σχέδιά μου, ἐτοίμασα σειρὰν ἐπιδρομῶν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν εἰς τὰς κατασκηνώσεις των διὰ νυκτερινῶν αἰφνιδιαστικῶν ἐπιθέσεων μὲ σοβαρὰ ἀποτελέσματα. Καὶ ἔδωκε διαταγὴν νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ τὸ Τάγμα Φιωτάκη, ὅπερ εὑρίσκετο εἰς Μουρνιές.

Μετ' ὀλιγόωρον προπαρασκευὴν καὶ ἐπιθεώρησιν τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος, καλυπτόμενοι ὑπὸ τῶν ἐλαιῶνων, μετέβημεν καὶ ἐλάβομεν θέσεις ἄνωθεν τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρχηγοῦ Γ. Βολάνη.

Ἐκεῖ εὑρίσκοντο δύο οὐλαμοὶ ὡς προκεχωρημένα φυλάκια τοῦ Τάγματος τῶν Μουρνιῶν.

Παρεκάλεσα τοὺς διοικητὰς τῶν οὐλαμῶν νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν· οὗτοι ἀρνηθέντες εἶπον «ὅτι μόνον κατόπιν διαταγῆς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Φιωτάκη θὰ μᾶς ἐνίσχουν».

Ἔστειλα τότε δύο ἐθελοντὰς καὶ δύο στρατιώτας τῶν οὐλαμῶν εἰς τὴς Μουρνιές πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ Τάγματος Φιωτάκη.

Δυστυχῶς παρὰ τὰς προσπάθειάς των δὲν τὸν ἀνεῦρον πουθενὰ καὶ ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι.

Πιθανῶς τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ εὑρίσκετο εἰς τὰ Χανιά.

Ἡ μὴ ἀνεύρεσις τοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Φιωτάκη μὲ ὑπεχρέωσε νὰ καλέσω τοὺς δύο ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικούς τῶν οὐλαμῶν τοῦ συντάγματος τοῦ Φιωτάκη, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξέθεσα τὰ πράγματα ἔμειναν σύμφωνοι, ἂν καταλάβω τὰ ὑψώματα μὲ αἰφνιδισμὸν, νὰ στείλουν δύο πολυβόλα νὰ μᾶς ἐνισχύσουν καὶ οὕτω νὰ δυνηθῶμεν νὰ κρατήσωμεν τὰ ὑψώματα, τὰ ὅποια ἐδέσποζαν τοῦ ἀριστεροῦ Ἁγιάς—Γαλατᾶ καὶ τῆς Πεδιάδος.

Περὶ τὴν 11ην νυκτερινὴν ἐκίνησα μὲ τὸ ἀπόσπασμά μου ἀνερχόμενος τὴν χαράδραν τῶν Βουτσουναριῶν.

Τὰ εὑρισκόμενα γερμανικὰ φυλάκια εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην ἤκουσαν τὰς ἰνῆσεις μας καὶ ἔβαλαν μὲ ταχέα πυρὰ ἀστοχήσαντα λόγῳ τοῦ σκοτους.

Διέταξα καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ἄνδρες καὶ ἀνήλθομεν ἀπὸ τὴν παραπλευ-

πως μικροτέραν χαράδραν. Καί οὕτω ἐξηπατήσαμεν τοὺς Γερμανούς, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν ὅτι ὑπεχωρήσαμεν, καὶ ἀνήλθομεν εἰς τὰ ὄπισθεν ὑψώματα.

Ἐκεῖ ἐσταμάτησα τοὺς ἄνδρας καὶ συνεκέντρωσα τὸ ἀπόσπασμα διὰ νὰ ξεκουραστοῦν ὀλίγον καὶ νὰ δώσω νεωτέρας διαταγάς.

Ὁ ἐχθρὸς ἦτο ὀγκιστρωμένος εἰς ὅλα τὰ ὑψώματα τοῦ Πύργου τοῦ Ἀνήμπαλη μὲ πρόχειρες ὀχυρώσεις, μὲ πολυβολεῖα, μὲ ὄπλοπολυβολεῖα, μὲ χειροβομβίδες καὶ ὄλμους.

Ἐκεῖθεν ἐξηκόντιζε τὰ βλήματα του κατὰ χιλιάδας ἐναντίον μας τὴν προηγουμένην ἡμέραν καὶ ὀλίγον ἀραιωμένα κατὰ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο.

Οἱ ἄνδρες τοῦ ἀποσπάσματος διεμαρτύροντο συνεχῶς διότι ἐβράδυνα νὰ τοὺς δώσω τὸ σύνθημα ἐπιθέσεως. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τοῦ Γαλατᾶ ἐμαίνετο ἡ μάχη κρατερὰ καὶ ἐγαλβανίζοντο οἱ ἄνδρες μου, καὶ τοὺς ἔβλεπα νὰ περιφέρωνται ἀσυγκράτητοι.

Γνωρίζω τὸ πολεμικὸν μένος των διότι εἶμαι συμπατριώτης των καὶ διότι τοὺς ὠδήγησα καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Μακεδονίας 1903—1909 καὶ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σάμου τὸ 1911—1912.

᾽Ωσαύτως εἰς τοὺς ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους 1912—1913, εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον τὸ 1914, καθὼς καὶ εἰς τὸν πρῶτον εὐρωπαϊκὸν πόλεμον εἰς τὸ γαλλογερμανικὸν μέτωπον Ἀλσατολωρραίνης τὸ 1915 καὶ εἰς τὰ Δαρδανέλλια τὸ 1916 ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν, εἰς τὴν μάχην τοῦ Σκρά, τὸ 1917.

Οὐδέποτε ὁμως ἠσθάνθην τόσῃν ἀγωνίαν ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς τῆς ὀρμητικότητος τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνδρῶν.

«Ἄσε μας, ἐφώναζαν, νὰ τοὺς μάθωμεν πῶς πολεμοῦν οἱ Κρῆτες».

Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τοὺς ὠμίλησα χαμηλοφώνως καὶ ἀκροβολισθήκαμεν διὰ νὰ πλησιάσωμεν τὸν ἐχθρὸν.

Ἔτσι ἐπροχωρήσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὰς θέσεις στρατοπεδίας τῶν Γερμανῶν εἰς ἐγγυτάτην ἀπόστασιν κρατῶντας τὴν ἀναπνοὴν μας.

Οἱ Γερμανοὶ ἀμέριμνοι ἐκοιμῶντο διότι δὲν ἐπερίμεναν ἀπὸ ἐκεῖ αἰφνιδισμὸν. Ἐπλησιάσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς λόφους τόσον πλησίον τῶν Γερμανῶν ὥστε νὰ τοὺς διακρίνωμεν ἔμπροσθέν μας ἐξαπλωμένους τὸν ἓνα δίπλα εἰς τὸν ἄλλον.

Τότε σύμφωνα μὲ τὰ συμπεφωνημένα ἔρριπα τὴν πρώτην βολὴν καὶ ἐπηκολούθησε μία ὁμοβροντία καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη. Οἱ Γερμανοὶ αἰφνιδισθέντες ἐγκατέλειψαν ὅ,τι εἶχον καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν ὅσοι δὲν ἔπεσαν νεκροὶ ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος.

Μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰ χέρια ὤρμησαν οἱ ἄνδρες μου κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ τοὺς κατεδίωκαν.

Εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ δὲν ἐπερίμεναν ἐρχόμενοι εἰς τὴν Κρήτην ὅτι θὰ εὔρισκαν παράπλευρα εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸν τακτικὸν ἑλληνικὸν στρατὸν ὀρθούμενον τὸν ἀγέ-

ρωχον λαόν τῆς Κρήτης παρατεταγμένον ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῶν Λευκῶν Ὀρέων ἕως τοὺς πρόποδας τοῦ Ψηλορείτη.

Ἐνας κόσμος ποὺ δὲν εἶχεν ἀκόμη ὠριμάσει διὰ τὴν μάχην καὶ τὸν φρικτὸν χορὸν τοῦ θανάτου, τὰ νεαρὰ ἑλληνόπουλα τῆς Κρήτης, ἐξεχύθησαν μὲ τὴν πρώτην ὁμοβροντίαν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰς μάχας σφίγγοντας μὲ μέθην χαρᾶς τὸ πρῶτον ἔστω καὶ πεπαλαιωμένον τουφέκι ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος των, ἐπολέμησαν, ἐπολέμησαν μὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν.

Μὲ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, παρὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ὀπλισμοῦ, κατωρθώσαμεν νὰ τοὺς ἐκτοπίσωμεν καὶ νὰ τοὺς καταδιώξωμεν.

Φεύγοντας ὁ ἔχθρὸς ἐγκατέλειπεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πτώματα καὶ λάφυρα πολλὰ.

Μόλις ἡ ἐπίθεσις τῶν ἡμετέρων ἐξεδηλώθη οἱ Γερμανοὶ ὑπέστησαν τοιοῦτον κλονισμόν ὥστε νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα καὶ νὰ τραποῦν εἰς ἐπαίσχυτον φυγὴν.

Ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἀνδρῶν μου ἦτο ἄνευ προηγουμένου. Ἀμφιβόλλω ἂν ποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπῆρξε παράδειγμα τόσο ἐνθουσιασμοῦ, τόσο θάρρους καὶ τόσης ἐπιδεξιότητος ἀπὸ ὅ,τι εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπιχειρήσεως.

Μὲ τέτοιο ἔμφυχον ὕλικόν δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ κερδίσῃ κανεὶς τὴν μάχην.

Μετὰ τὴν τραχυτάτην αἱματηρὰν μάχην ἐκείνην τοῦ Ἀνήμπαλη, ἡ ὁποία δὲν δικαιούται νὰ γίνῃ θρύλος, δικαιοῦνται ὅμως οἱ ἐπιζῶντες πολέμισται μίαν ἠθικὴν ἀμοιβὴν ἐκ μέρους τοῦ κράτους.

Σύμφωνα μὲ τὰς συμφωνίας μου μετὰ τῶν Ἀγγλων διέταξα τὸν ἱλαρχον Κυανίδην καὶ τὸν ὑπολοχαγὸν Ἰωάννην Γυπαράκην καὶ ἄναψαν δύο φωτιὰς εἰς συγκεντρωμένα ξηρὰ χόρτα ὥστε νὰ ἐνοήσουν καλῶς οἱ Ἀγγλοὶ ὅτι οἱ λόφοι ὅλοι εἶχαν ἀπελευθερωθῆ.

Δυστυχῶς οὐδεμία ἐνίσχυσις ἦλθεν οὔτε ἀπὸ τοὺς οὐλαμοὺς τοῦ συντάγματος τοῦ Φιωτάκη οὔτε ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους.

Οἱ οὐλαμοὶ τῆς προκαλύψεως ἔμειναν καρφωμένοι εἰς τὰς θέσεις των, ἐκεῖθεν ἔβαλλον μὲ δύο πολυβόλα, ἅτινα διέθετον, ἐξ ἀποστάσεως 1700 μέτρων περίπου.

Οἱ σφαῖρες ἐπιπτον εἰς τὰς θέσεις μας.

Ἡμεῖς δὲ ματαίως ἐπεριμέναμεν ἐνισχύσεις.

Μέχρι τῆς ἔκτης πρωϊνῆς ὥρας δὲν ἦλθεν οὐδεμία ἐνίσχυσις.

Ἦδη, μὴ διαθέτοντες παρὰ μόνον τὰ ἀτομικά μας ὄπλα καὶ ὀλιγοστά ὄπλοπολυβόλα καὶ αὐτὰ σχεδὸν χωρὶς φυσίγγια, διότι καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ λάφυρα ποὺ ἐγκατέλειπεν οἱ Γερμανοί, φυσίγγια καὶ πυρομαχικὰ ἐξωδεύθησαν εἰς τὴν ὀλονύκτιον μάχην, ἠναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν τὴν περαιτέρω καταδίωξιν τῶν Γερμανῶν.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν μας καὶ τὴν ἦτταν τῶν Γερμανῶν ἓνα καὶ μόνον τάγμα καλῶς ἐξοπλισμένον δὲν θὰ ἔκαμεν σταθμὸν πουθενὰ καθαρίζοντας

τὸ ἔδαφος πέρα ἀπὸ τὴν Ἀγυιᾶ καὶ Γαλατᾶ καὶ ἡ πλήρης ἦττα τῶν Γερμανῶν εἰς τὸν Γαλατᾶ θὰ ἦτο ἀπολύτως ἐξησφαλισμένη.

Ἡ ἔναρξις τοῦ αἰφνιδιασμοῦ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος μου εἰς τοὺς λόφους τοῦ Πύργου τοῦ Ἀνήμπαλη ἐνεθάρρυνε τόσον πολὺ τοὺς ἡμετέρους εἰς τὸν Γαλατᾶν ὥστε ἐξετόπισαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἐκυνήγησαν ἀπὸ πολλὰ ἰσχυρὰ σημεῖα· καὶ μόνον ὅταν ἔλαβον ἐνισχύσεις ἀπὸ τὸ Μάλεμε, ἔδειξαν πάλιν νέαν ὀρμητικότητα καὶ ἐπετέθησαν ἐκ νέου καί, λόγῳ ἐλλείψεως ἀρκετῶν πυρομαχικῶν εἰς τοὺς ἡμετέρους, κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν Ντάμπιαν καὶ τὸ Νεκροταφεῖον.

Προτοῦ ἔλθῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διέταξα τοὺς ὑπ' ἐμὲ ἀνδρας καὶ ἀποσύρθηκαμεν ἀπὸ τοὺς φαλακροὺς λόφους, τοὺς ὁποίους εἶχαμεν ἀπελευθερώσει, εἰς μίαν δασώδη ρεματιάν, διὰ νὰ μὴ γίνωμεν στόχος τῶν ἀεροπλάνων μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὅποτε θὰ ἐξημέρωνεν.

Ἐκ τῆς ρεματιᾶς ἐκείνης κατήλθομεν εἰς ἓνα ἐλαιῶνα. Ἐκεῖ ἦλθον δύο Ἀγγλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ μὲ ἐπῆραν εἰς μίαν σκηνὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔμενεν Ἀγγλὸς Ταξίαρχος.

Εἶχον μαζὺ μου δύο ἀξιωματικούς.

Ὁ Ταξίαρχος μᾶς ἔκαμεν ἀληθινὴν ὑποδοχήν. Μὲ συνεχάρη καὶ εἶπεν ὅτι θὰ συντάξῃ ἔκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐξυμνῇ τὸν κρητικὸν λαὸν διὰ τὸν ἥρωϊσμόν του.

Ἀφοῦ τὸν εὐχαρίστησα διὰ τὰ καλὰ του λόγια παρεπονέθηκα εἰς αὐτὸν διότι δὲν διέταξε τὴν προέλασιν ἐκμεταλλευόμενος τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γερμανῶν. Τοῦ προσέθεσα ὅτι μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀκόμη θὰ εἶναι πολὺ δύσκολον διότι οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐτριπλασιάζοντο ἀφοῦ συνεχῶς τοὺς μετέφερον τὰ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα καὶ τοὺς ἔρριπτον μὲ τὰ ἀλεξίπτωτα.

Ὁ Ἀγγλὸς Ταξίαρχος εἶπεν ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν Ἐπιτελεῖον ἔχει τὴν γνώμην ὅτι οἱ Γερμανοὶ εἶναι καταδικασμένοι νὰ αἰχμαλωτισθοῦν ἐφ' ὅσον ἡ Κρήτη βρέχεται ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Τοῦ εὐχήθηκα νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ σκέψις του, μ' ὅλον πού δὲν ἔχω μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΑΓΥΙΑΣ—ΓΑΛΑΤΑ ΥΠΟ ΓΡΗΓ. ΜΑΡΚΑΚΗ

Ὁ Ὑπαξιωματικὸς Γρηγόριος Μαρκάκης, μετὰ τὸν τραυματισμὸν του εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον καὶ τὴν νοσηλείαν του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Βούλας, ἔλαβεν ἄδειαν διὰ τὴν Κρήτην· τὸν Μάϊον τοῦ 1941 ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Τάγμα τοῦ Γρηγορίου. Ἴδου πῶς περιγράφει τὴν μάχην:

«Τὴν 17ην Μαΐου ἔλαβε διαταγὴν τὸ Τάγμα Γρηγορίου νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ Ἀλικιανοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Ἀγυιᾶς—Γαλατᾶ. Πράγματι συνεκentrώθημεν ὅλοι οἱ Λόχοι εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τοῦ Γαλατᾶ καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος Γρηγορίου ὥρισεν τὰς θέσεις πού θὰ κατελάμβανεν ἓνας ἑκαστος Λόχος.

» Ὁ Λόχος μας διετάχθη νὰ καταλάβῃ τὰ ΒΔ ὑψώματα τῆς Ἁγυιάς ἐναντι τοῦ Γαλατᾶ γύρω τοῦ χωρίου Ποτιστήρια.

» Ἀμα ἐφθάσαμεν ἐκεῖ ὁ Λοχαγός μας Σουλαμιανάκης διεμοίρασε τὰς θέσεις ἐκάστης διμοιρίας καὶ ἡ δική μου κατέλαβε τὸ ὑψωμα τοῦ Πύργου τοῦ Ἀνήμπαλη.

» Ἐκεῖ παρεμείναμεν μέχρι τῆς ἱστορικῆς ἡμέρας τῆς 20ῆς Μαΐου.

» Ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς ἐπιθέσεως οἱ ἄνδρες μας ἀντιμετώπισαν τὴν μῆνιν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀεροπορικῶν ὀρδῶν τῶν Οὐννων.

» Κάθε σπιθαμὴ γῆς ἀνεμοχλεύετο ἀπὸ τὸ ἀτσάλι ποῦ ἔρριπτον τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα.

» Μετὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν τῶν ἀεροπλάνων ἐναντίον τῶν θέσεών μας καὶ τῶν ἀντιαεροπορικῶν βάσεων ἤρχισεν ἡ ρίψις τῶν ἀγηνμάτων εἰς ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ κάμπου τῆς Ἁγυιάς χωρὶς νὰ παύσῃ ἡ προστασία ἀπὸ ἀέρος.

» Κατὰ τὴν 10ην π.μ. ὁ κάμπος τῆς Ἁγυιάς εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ ἕνα λευκὸ πέπλο μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἡ μάχη πρὸς ἀπόκτησιν τῆς θεᾶς νύμφης ποῦ δὲν ἦτο ἄλλο πρᾶγμα παρὰ ἡ νίκη.

» Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὑπέστη ἡ διμοιρία μου ἐπίθεσιν ἀπὸ ἀέρος καὶ ἀπὸ τὰ προσγειωθέντα ἀεραγῆματα διότι ὁ Πύργος τοῦ Ἀνήμπαλη ἐδέσποζε τοῦ Κάμπου τῆς Ἁγυιάς, τῶν Περιβολίων καὶ Γαλατᾶ.

» Ὅλες ἀπεκρούσθησαν μὲ μεγάλες ἀπώλειες γιὰ τοὺς ἐπιτιθεμένους παρ' ὅλον ποῦ τὰ ὄπλα μας ἦσαν χωρὶς ἐπάρκειαν φυσιγγίων.

» Τὴν 11ην πρωϊνὴν τῆς 22ας Μαΐου ὁ λόχος μας πιεζόμενος σκληρῶς ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Πύργον καὶ νὰ ἀποσυρθῶμεν πρὸς τὶς Μουρνιές, νὰ ἐνωθῶμεν μὲ τὸ Σύνταγμα Φιωτάκη καὶ οὕτω ἐπετέθημεν βορειοδυτικὰ τοῦ Ἀνήμπαλη πρὸς Ἁγυιάν εἰς ἕνα τμήμα Γερμανῶν τοὺς ὁποίους καὶ διεσπάσαμεν.

» Ἀρκετοὶ ἔπεσαν ἐκατέρωθεν. Ἐκατορθώσαμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὶς Μουρνιές μὲ πολλὰ λάφυρα. Οἱ ἀπώλειες τῶν ἡμετέρων ἦσαν 24 στρατιῶται καὶ ἐκ τῶν Γερμανῶν πλέον τῶν 60, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἕνος ἀξιωματικὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβα τὴν τσάντα του, ἡ ὁποία περιεῖχε ἐγγραφα ἐπίσημα καὶ διαταγὰς τὰς ὁποίας παρέδωσα εἰς τὸν κ. Συναγματάρχην Φιωτάκη, εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ ὁποίου προσκολληθήκαμε.

» Τὴν ἐπομένην ἐνισχυθέντες ἀπὸ ἕνα Λόχον τοῦ κ. Φιωτάκη ἐπεχειρήσαμεν νὰ καταλάβωμεν τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις μας, ὅπου καὶ συνεκρούσθημεν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φονευθοῦν ἄρκετοὶ Γερμανοὶ καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων πλέον τῶν 27 καὶ ὁ Ἀνθ' γὸς Κουκῆς».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ
Λοχίας Πεζικοῦ

Τὴν 4ην μ.μ. τῆς 24ης Μαΐου ἀνεχώρησα ἀφοῦ πρῶτα ἐτοποθέτησα τοὺς ἀνδρας τοῦ ἀποσπάσματος εἰς κατάλληλον μέρος διὰ τὰ Χανιά, συν-οδευόμενος ὑπὸ τῶν Ἰλάρχων Κυανίδη καὶ Ἀντωνιάδου καὶ ὀλίγων στρα-τιωτῶν.

Εἰς ὄλην τὴν διαδρομὴν αὐτὴν ὁ θάνατος ἐτίναζεν ἀπειλητικὰ τὰ φτερά του ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς μας. Τὰ φτερά αὐτὰ τὰ μετάλλινά ἐγύριζαν μέρα-νύκτα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Κρήτην, τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν, τὴν τρί-την καὶ τὴν τετάρτην ἡμέραν, καὶ μέχρι τέλους ἡ ἐχθρική ἀεροπορία μετέ-φερε μὲ τὰ φτερά της τὸν πύρινον θάνατον, ἐξαπέλυε τίς βόμβες καὶ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς της κατὰ τῆς Νήσου.

Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ ἥρωες ποὺ ἔπεσαν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Κρήτης. Ἐπέσαν γέροντες καὶ στρατιῶτες ἡρωϊκὰ μαχόμενοι ὅπως ἔπεσαν καὶ πολλὰ παιδιὰ ποὺ ἀποτελοῦσαν τὰς μελλοντικὰς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους.

Εἶδα γυναῖκες, ἀμούστακα ἀκόμη ἀγόρια καὶ ἀγνὲς παρθένες, νὰ ζώ-νουνται τ' ἄρματα καὶ νὰ κτυποῦν μὲ σθένος ἀπαράμιλλον τοὺς ἀλεξιπτω-τιστὰς τοῦ δαιμονίου γερμανικοῦ συστήματος, ἐδῶ εἰς τὴν αἵματοβαμμένην, ἀπὸ τοὺς ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας, σκληροὺς ἀγῶνας της, Κρήτην.

Τὰ ἄλλοτε χαρούμενα Χανιά μὲ τὸ Ἀκρωτήρι, τὸ Ἀκρωτήρι ποὺ ἀλά-ζεν ἀπὸ μεθύσι τοῦ ἀρώματος τοῦ θυμαριοῦ καὶ τῆς δροσάτης βοσκο-πούλας, δέχεται τὰ βάνουσα κτυπήματα τῶν Ναζί. Τινάζεται, σείεται ἀπὸ τὰ βάθη ὁ Προφήτης Ἡλίας, καὶ ὁ τάφος τοῦ Μεγάλου μας νεκροῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ὑφίσταται ἀτέλειωτες δονήσεις συνταραγμοῦ. Νομί-ζει κανεὶς πῶς τὸ παραδέρνει ἓνας χορὸς θανάτου.

Εἰς τὰς πτωχὰς ἀλλὰ τιμίας πόλεις μος, ποὺ ἐβασίλευε μέχρι χθὲς ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, τὰ φτερά αὐτὰ τοῦ ὀλέθρου, ὄλο καὶ κατεβαίνουν, ὄλο καὶ δυναμώνουν τὰ πλήγματα.

Οἱ βόμβες κτυποῦν μὲ τυφλὴν λύσσαν.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὰ Χανιά ἐσπεύσαμεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιω-τικῶν. Ὁ στρατηγὸς Τζανακάκης μᾶς συνεχάρη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μας εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀνήμπαλη. Ὡσαύτως μὲ συνεχάρη διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς πολιτοφυλακῆς, διότι ὄλοι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς εἰς τὸν Νομὸν Χανίων ἔδιδον τὸ θάρρος των εἰς τοὺς νεοσυλλέκτους ἀνδρας τῆς πολιτοφυλακῆς καὶ ἔκαμναν παντοῦ θαύματα.

Ὁ Ταγματάρχης Γερογιάννης εἰς τὸν Γαλατᾶ ἀπέσπασε τὰ συγχα-ρητήρια τῶν συμπολεμιστῶν του καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγεῖου. Ἐπίσης ὁ ἀντισυνταγματάρχης Πεζικοῦ Σειραδάκης Χ. εἰς τὸ Σέλινον ὀργάνωσε τὴν ἄμυναν τῆς ἐπαρχίας του, μὲ τοὺς Σελινιώτας, ἀποφασισμένους ν' ἀμυνθοῦν μέχρις ἐσχάτων.

Ὁ Ντιγριντῆς εἰς τὴν Κίσσαμον ἔχει συγκεντρώσει περὶ ἑαυτὸν ἓνα σημαντικὸν ἀριθμὸν ἐθελοντῶν καὶ μάχεται ἀπεγνωσμένως ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων, συμπράττοντος τοῦ Ἐμμ. Λυκοβαρδάκη ὀπλαρχηγοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903—1909.

Ὁ καπετάν Νικολοῦδης εἶχε κατέβει μὲ μία ομάδα Λακιῶτες· καὶ ἐμάχετο, ἐπιδείξας καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄνδρες πρωτοφανῆ ἡρωϊσμόν παρ' ἄλλην τὴν ἀτέλειαν τοῦ ὀπλισμοῦ τὸν ὅποιον εἶχον.

Ὁ ἀρχηγὸς Γεώργιος Βολάνης, ἀφοῦ ὠργάνωσε τοὺς πολιτοφύλακας εἰς τὴν περιφέρειάν του, συνῴδευσε τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Βασιλέα Γεώργιον καθ' ἄλλην τὴν διαδρομὴν μέχρι τοῦ τόπου ἐξ οὗ ἐπεβιβάσθησαν τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ καὶ ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Αἴγυπτον τὴν 23ην Μαΐου.

Ὁ ἡρωϊκὸς καπετάν Βολάνης, μὴ δεχθεὶς ν' ἀναχωρήσῃ μὲ τὸν Βασιλέα καὶ μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὅπως τοῦ ἐπρότειναν, ἐπέστρεψε διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα.

Δι' ὅλα αὐτὰ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμμ. Τζαννακάκης προσέθεσεν ἀκόμη, ὅτι: «—εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὴν αὐταπάρνησιν τὴν ὅποιαν δείχνουν τὰ ἐθελοντικὰ σώματα, καὶ εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι μὲ τὸν αὐτὸν πατριωτισμὸν θὰ ἐξακολουθήσετε μέχρι τέλους. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ βάρβαρος ἐπιδρομεὺς θὰ ὑποκύψῃ ὅσον οὕτω ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν τακτικῶν καὶ τῶν ἀτάκτων ἀδελφῶν μας καὶ τῶν Ἀγγλονεοζηλανδῶν—Αὐστραλῶν».

Ἀφοῦ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν μοῦ ἐζήτησε μερικὰς ἀκόμη πληροφορίας διέταξε τὸν ταγματάρχην Προυκάκην καὶ ἔγραψε διαταγὴν τὴν ὅποιαν ὑπέγραψεν ὁ Ὑπουργὸς καὶ τὴν ἔδωσαν εἰς ἐμέ. Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 126 διαταγῆς ἐκείνης ἔθετεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου, ἐκτὸς τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἓνα τάγμα τῶν Μουρνιῶν καὶ τὸν λόχον τοῦ ταγματάρχου Κοτρωνάκη.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν δὲν ἀπέκρυπτεν εἰς ἐμέ τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον τῆς ἠττης κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς ἐξακολουθητικῆς ἐνισχύσεως αὐτῶν. Μὲ ἐπληροφόρησεν ἀκόμη περὶ τῶν καταστραφέντων συμμαχικῶν караβιῶν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας καὶ γύρω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κρήτης καὶ ὅλας τὰς ἄλλας καταστροφὰς, τὰς ὁποίας εἶχον ἐπιφέρει οἱ βόμβες τῶν χιλιάδων ἀεροπλάνων τοῦ πρωτοτύπου γερμανικοῦ συστήματος.

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἰδιαιτέρως εἶχε κλονίσει τὴν πίστιν τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Ἐμμ. Τζαννακάκη ἦτο, ὅπως μοῦ εἶπεν, ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν Ἀγγλων πυροβολητῶν. Ὅλα τὰ ἀντιαεροπορικὰ καὶ ἄλλα πυροβολεῖα γύρω ἀπὸ τὸ Ἀκρωτήρι κλπ. εἶχον νεκρωθῆ. Στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ Ἀγγλοὶ πυροβοληταὶ ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης ἀπὸ τὶς βόμβες τῶν ἀεροπλάνων καὶ ἰδίως τῶν στούκας, τὰ ὁποῖα κατήρχοντο εἰς τόσον χαμηλὸν ὕψος ὥστε ἡ δρᾶσις των νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ.

Μοῦ ἀνέφερον ἀκόμη ὁ στρατηγὸς ὅτι, ἐὰν ἡ ὀργάνωσις τῆς Κρήτης ἦτο καλλιτέρα, κατὰ 80ο)ο ἡ ἄμυνα θὰ ἦτο ἀποτελεσματικὴ. Ὡς παράδειγμα ἀνέφερε τὸ Μάλεμε, εἰς τὸ ὅποιον, ἔπρεπε καὶ ἐπεβάλλετο, οἱ Ἀγγλοὶ ἐπιτελεῖς νὰ εἶχον προπαρασκευάσει ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρας τοῦλάχιστον ὀλίγας

φωλαῖς πολυβόλων, ὅποτε αἱ ζῆμια τοῦ ἐπιδρομέως θὰ ἐτετραπλασιά-
ζοντο. Ἄλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἄμυνα θὰ συνεχισθῆ καὶ δὲν πρέπει νὰ χά-
νωμεν ὅλας μας τὰς ἐλπίδας καὶ ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι μέγανος.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ στρατηγὸς μοῦ εἶπε: «Ἡ ἔναρξις τῆς προπαρασκευῆς τῆς
μάχης διὰ τοὺς Γερμανοὺς ἤρχισεν ἀπὸ τὰς 6 Ἀπριλίου καὶ ἀπὸ τὴν πτώ-
σιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν συμπληρώνονται σήμερον πέντε ἡμέραι.

Καὶ ἂν κανεῖς, μὲ τὰ ὀλίγα μέσα ποῦ διαθέτομεν, ἐτόλμα κατὰ τὴν 20ὴν
τρέχοντος νὰ εἶπη ὅτι θὰ συνεζητοῦμεν ἀκόμη ὄχι μόνον περὶ ἐλευθέρως
Κρήτης, ἀλλὰ περὶ τῆς συνεχιζομένης ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων πολε-
μιστῶν καὶ τῶν συμμάχων μας, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ὑπερβολικὰ αἰσιόδοξος.

Ἄλλως τε, εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς διεκηρύξαμεν πρὸς ὅλον
τὸν κόσμον ὅτι δὲν εἴμεθα παράφρονες διὰ νὰ νομίζωμεν ὅτι ἓνας λαός,
450.000 τῆς Κρήτης ποῦ μένει ἀκόμη ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα,
θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνθέξῃ ἐπ' ἄπειρον ἐναντίον τῆς ἐπιθέσεως τῶν ὤρ-
γανωμένων στρατῶν δύο αὐτοκρατοριῶν, ἀπὸ ἐτῶν ἐτοιμαζομένων, μὲ
ἀνεξάντλητα πολεμικὰ μέσα.

Ὅλα αὐτὰ δὲν παύομεν νὰ τὰ τονίζωμεν ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς στιγμὰς
αὐτάς, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ λαμπραὶ νίκαι μας μᾶς ἐμπνέουν ὑπερβολικὴν
αἰσιοδοξίαν.

Ἐπάρχουν ὁμως πολλοὶ οἱ ὁποῖοι πιστεύουν, καὶ τὸ πιστεύω καὶ ἐγώ,
ὅτι ἐὰν ἔφθαναν οἱ ἄνδρες τῆς κρητικῆς Μεραρχίας μὲ τὸν ὄπλισμόν των,
οἱ ὁποῖοι ἀπεκλείσθησαν εἰς Παλαιὰν Ἑλλάδα, τὸ Γερμανικὸν Ἐπιτε-
λεῖον θὰ εἶχε τραγικὴν διάψευσιν διὰ τὴν ἐπικράτησίν του εἰς τὴν Κρήτην».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν ἀπεχαιρέτησα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Μέσα στῆς μάχης τὴν φωτιά στὶς ἐκρήξεις τῶν ὀβίδων

οἱ Γερμανοὶ τὸ πνίγανε τὸ δίκιο τῶν ὀλίγων.

Ἡ τύχη μου ἂν ἐρχότανε διὰ νὰ μὲ ρωτήσῃ,

δὲν ἤθελα τοῦ Βασιλιᾶ στέμμα νὰ μοῦ χαρίσῃ,

οὔτε Τουπέ Ἀρχιστρατήγου νὰ μοῦ ἀπονέμουν ράβδους,

ἤθελα νᾶχα ἀητοῦ φτερά, δύναμι τοῦ Γρανίτη

νὰ δράξω εἰς τὰ χέρια μου τὸ Γέρω Ψηλορείτη

καὶ νᾶρριχνα τοὺς βράχους του στὸ Βερολίνο ἐπάνω,

νὰ τίναζα στὸ ἄπειρο τὸ κάθε ἀεροπλάνο.

Νᾶχω σπαθὶ χίλιες ὀργιές, τὰ χέρια μου ἀπ' ἀτσάλι,

στὸν ἴσκιο μου νὰ προσκυνοῦν νὰ σκύβουν τὸ κεφάλι

ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ γένους μας καὶ γερμανοὶ καὶ σλαῦοι,

μὲ τῶν φτερῶν μου τ' ἀπλωμα τοὺς ἐχθρούς μας νὰ μουτζώνω,

νὰ νοιώσουν ὅλοι οἱ βάρβαροι μὲς τὴν καρδιά τὸν πόνο,

ἐγὼ τὸν ἥλιο νὰ μπορῶ στὰ μάτια ν' ἀντικρύζω

τσε ἔχθρους βαρειὰ νὰ τιμωρῶ, ποτὲ νὰ μὴ δακρύζω.
 Νὰ πάρω ἀπὸ τὰ σύννεφα βροντὴ καὶ ἀστροπελέκι
 καὶ μέσα ἀπὸ τὴν κόλασι δάκρυ, φωτιά καὶ θρηῆνο
 Καὶ νὰ χυμῆξω γρήγορα νὰ κάψω, νὰ χαλάσω
 κάθε ἔχθρικὸν στρατόπεδο νὰ τὸ κατασπαράξω·
 νὰ πῶ ἔτσι εἶναι οἱ Ἕλληνες καὶ ὅσοι δὲν τοὺς γνωρίζουν
 νὰ μάθουν πῶς στοὺς βάρβαρους τοὺς κερανοὺς σκορπίζουν.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἐγράφη ἐξ ἀγανακτήσεως τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς μάχης, ὁπότε ἡ μαρτυρικὴ Μεγαλόνησος ἔπλεεν ἐν ποταμῷ αἱμάτων τῶν ἰδίων τέκνων τῆς.

Τὴν 25ην Μαΐου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὰ Χανιά μὲ τέσσαρας στρατιώτας διότι οἱ Ἰλαρχοὶ Κυανίδης καὶ Ἀντωνιάδης διετέθησαν εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου.

Τὶς ὥρες ἐκεῖνες σὲ κάθε γωνιά, σὲ κάθε σπίτι, κάποιος βαρειὰ κτυπημένος ψυχομαχεῖ πίσω ἀπὸ ἕνα τοῖχον, ἀπὸ ἕνα δένδρον, ἀπὸ ἕνα λάκκον, ἀπὸ ἕνα κλαρί, ἕνας τραυματίας τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, κτυπημένος ξανὰ ἀπὸ τοὺς δολοφόνους τοῦ ἀέρα, αἱμορραγεῖ.

Εὐτυχισμένοι οἱ νεκροὶ κοιμούνται τὸν μακάριον ὕπνον τους.

Τὴν ὥρα πού διασκελίζω τοὺς σωρούς τῶν ἐρειπωμένων σπιτιῶν, εἰς μίαν ἐξοχὴν τοῦ χανιώτικου κάμπου βλέπω μιὰ δεκάδα τραυματίας· τὰ χεῖλη των τρέμουν, ζητοῦν νερό, προτοῦ ὁ θάνατος ἐπιθέσῃ γιὰ πάντα τὴν σφραγίδα του ἐπάνω των.

Ὁ θάνατος μᾶς κυκλῶνει ἀπὸ παντοῦ, βρυχᾶται τὸ πολυβόλο ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, ἀλλὰ δὲν μπορούμε νὰ μὴ σταθοῦμε κοντὰ στοὺς ἐτοιμοθανάτους ἥρωας.

Τί βουβὸ κλάμα, τὸ βογγητό των...

Αἶ, σὺ, πολιτισμένη ἀνθρωπότης! νὰ ἦσουν ἐκεῖ τὴν ὥρα τῆς μάχης... Νὰ περάσῃ ὡς τὸ κόκκαλό σου ἡ φρικτὴ ἀνατριχίλα τῶν σπασμῶν ἐκείνων πού χάνονται, ἐκείνων πού δολοφονοῦνται βάρβαρα καὶ ἀπάνθρωπα ἐπάνω στὸ κρεββάτι των, εἰς τὸν δρόμον, καὶ εἰς τὴν ἀγκαλιὰ τῶν οἰκογενειῶν των.

Ξεκρεμῶ τὸ παγούρι μου καὶ μὲ πόνου τὸ ἀκουμπᾶω ἐπάνω στὰ χεῖλη τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀποξηραμένα καὶ μὲ τὴν πρώτη γουλιὰ ἐξεψύχησεν, εἰς τὸν δεύτερον ἐγκατέλειψα τὸ παγούρι καὶ φεύγω σὰν τρελλὸς ἀπὸ τὸ θρόνιασμα ἐκεῖνο τοῦ θανάτου τῶν ἑκατοντάδων νεκρῶν καὶ τρέχω-τρέχω μακρὰν ἀπὸ τὰ Χανιά, τὴν εὐδαίμονα πόλι πού καίγεται, πού δονεῖται ὀλόκληρος ἀπὸ τὸν ἀκατάσχετο βομβαρδισμόν.

Εἶναι κατάσπαρτος ἡ Κρητικὴ γῆ ἀπὸ Βωμούς θυσίας, ὅπου ἡ Ἐλευθερία ἐπολέμησε ἐναντίον τῶν ἐπιβούλων ἐχθρῶν τῆς καὶ ὅπου ὁ Ἕλληνισμὸς δὲν ἐφειδωλεύθη τὸ αἷμα του διὰ νὰ μὴ μαρανθῇ τὸ δέντρον τῆς Ἐλευθερίας τὸ ὁποῖον μόνον μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν του ποτίζεται.

Είναι γεμάτη η Έλληνική Ιστορία από σελίδες που έκτοξεύουν την ακτινοβολία των δια να πιστοποιήσουν την ανωτερότητα του γένους των Ελλήνων και δια να πληροφορήσουν όλον τον κόσμο ότι εδώ ή μεγαλόνησος που λέγεται Κρήτη παραμένει από αιώνων και θα παραμείνη επί αιώνας ένας Λαός με ψυχήν και με ιδανικά και με την δύναμιν τῆς θυσίας, ως έπιταγήν τῆς φυλετικῆς του ιδιοσυγκρασίας πάντοτε.

Αί μάχαι του 3ου δεκαημέρου του Μαΐου 1941 είσηλθον είς τήν Ιστορίαν μετά τιμών και έξέπεμψαν φῶς, δια να φωτίσουν τήν λιπόθυμον ανθρωπότητα.

Μόνη και κατάμονη ή Κρήτη ύψωσε τὸ ανάστημά της και έπρόβαλε τὸ στήθός της άκάλυπτον έναντίον έν ὄς έχθροῦ μεθυσμένου από τήν θεωρουμένην νίκην του.

Ἄλλά και άν δέν έπιστεύετο και άν μήτε έλπίζετο έκ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως ή σωτηρία τῆς Κρήτης, ή αντίστασις θα έπρεπε να γίνη.

Και άν δέν έχρησίμευεν ὡς έστία τῆς Νίκης, θα ήτο τούλάχιστον ή έξιλαστήριος θυσία τῆς Ἐλληνικῆς φυλῆς, θα ήτο ή ιστορική πιστοποίησης ότι δέν είχε ναρκωθῆ έν τῷ συνόλω αὐτῆς ὄχι μόνον ή Ἐλληνική ψυχή, αλλά ότι έσώζετο και ύγιές μέρος του έλευθέρου πολιτισμένου κόσμου, πρὸς μίαν έκρηξιν αὐτοθυσίας, έξ ἧς θα άνέζη τούλάχιστον, έστω και λίγο άργά, ή λατρευτή μας έλευθερία, δια να άπλώση τὰ πουπουλένια φτερά της να έπουλώσουν τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας άνοιξε είς τήν ανθρωπότητα ή τυραννική άλυσίδα.

Μέγιστον πρᾶγμα ή σκέψις τῆς Ἀντιστάσεως, αλλά μέγιστοι και οί έγχειρισται τῆς Μεγάλης Ἀποφάσεως δια τήν Ἀντίστασιν τῆς Κρήτης.

Που άλλου έγαλουχήθη με τόσον αίμα ήρώων και που άλλου είδε τόσα ὀλοκαυτώματα ή Ἐλληνική έλευθερία από τήν Μεγαλόνησον ;

Ἀπό αιώνων σφυρηλατοῦνται οί Τιτᾶνες αὐτῆς.

Είναι εκεί τὸ μέγιστον Μαντεῖον τῆς έλευθερίας, είναι εκεί τὸ Ἐλληνικόν της προσκυνητήριον.

Είναι ὁ περιφανέστατος επί γῆς Βωμός της και οί φύλακες αὐτῆς Δράκοντες και οί λειτουργοί Ἡρωες και αίμάτων ποταμοί αί θυσίαι και μέχρις οὐρανοῦ οί φλόγες και τὰ ὀλοκαυτώματα.

Ἡ Κρητική ψυχή υπῆρξεν ή πρώτη ζωογόνος πνοή τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, έχαλυβδώθη, και οί δονισμοί τῶν Λευκῶν ὀρέων και του Ψηλορείτη συνεκκίνησαν τήν ὄλην ψυχήν τῆς πολιτισμένης ανθρωπότητας. Οί θαρραλέοι άνδρες κυβερνοῦν τον κόσμο. Και οὐδέποτε έξαφανίζονται οί θαρραλέοι λαοί.

Αὐτὸ είπαν οί Κρητες τήν παραμονή τῆς Μάχης του 1941.

Φθάνοντας λοιπόν εις τὸ σημεῖον ὅπου εἶχομεν ἀφήσει τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀποσπάσματος εὐρηκα τὴν κάτωθι διαταγὴν :

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ι

Ἄριθ. πρωτ. 109

Αὐτεπάγγ. Ἐπίσημ. Τηλ)κῶς

Πρὸς

ΤΟ ΙΙον ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Μουρνιές

Ἄμα λήψει μεριμνήσατε συνδεθῆτε μετὰ Ταγματάρχου Π. Γύπαρη εὐρισκομένου 1000 μέτρα δεξιὰ Περιβολίων.

Ἐνισχύσατε τοῦτον καὶ ἀναφέρατε τάχιστα ὀνόματα Διμοιριτῶν μὴ προθυμοποιηθέντων χθὲς ἐνισχύσωσι τοῦτον μαχόμενον κατὰ Γερμανῶν.

Χανιά τῆ 24ῃ Μαΐου 1941

Ἄν. Στρατ. Δ)τῆς

ΣΚΟΥΛΑΣ ΑΧ. Ὑπ)γος

Κοινοποιήσεις:

Τάγμα Μουρνιῶν

καὶ Ἀπόσπασμα Γύπαρη

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Τὸ Ιον Γραφεῖον

Ὑπ. δυσανάγνωστος

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΣΤΡΑΤ. ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΑΧ. ΣΚΟΥΛΑ

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ στρατηγοῦ Ἀχιλλέως Σκουλά ἐστάλη πρὸς τὸν Φράυμπεργκ :

«Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς ὑμᾶς ὅτι συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας συνελέξαμεν, ἡ θέσις τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων εἶναι τόσον δύσκολος, ὥστε ἤρχισεν ἡ ἀποσύνθεσις των εἰς πολλὰ σημεῖα, ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ σκληροῦ καὶ ἐπιμόνου ἀγῶνος ὁ ὁποῖος διεξάγεται ἐπὶ τόσας ἡμέρας τώρα.

Αὐτὸ δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἔλλειψιν πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τροφίμων καὶ ἰατρικῶν ἐφοδίων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Ἡ ἐχθρική ἀεροπορία, δρῶσα μὲ καταφανῆ κτηνωδίαν, ἐν ὅσῳ εἶναι ἡ ἰδία ἀσφαλής, λόγω τῆς ἰδικῆς μας ἐλλείψεως φιλικῶν ἀεροπλάνων, κατεδαφίζει πόλεις καὶ χωρῖα ἄνευ διακοπῆς.

Αὐτὸ καταστρέφει τὸ ἠθικόν τῶν μαχομένων δυνάμεων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ στρατός, παρ' ὅλα αὐτά, διετήρησεν ὑψηλὸν τὸ ἠθικόν του μέχρι τῆς στιγμῆς καὶ κατέστρεψε μονάδες διαβιβάσεων.

Συμφώνως πρὸς τὰς δηλώσεις τὰς ὁποίας εἶχαμεν τὴν τιμὴν νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ τὸ στόμα σας ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος νὰ ἀναμένωμεν τὴν ἀποστολὴν, ἐν καιρῷ, σημαντικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐὰν ἀποσταλοῦν, ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, πιθανὸν νὰ

ἀποδειχθῶν ὡς ἀποφασιστικὴ βοήθεια διὰ τὴν νίκην. Εἶδ' ἄλλως, τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν Κρήτην ἀποκαλύπτεται σύντομον καὶ ὀλέθριον».

Στρατηγὸς ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΣΚΟΥΛΑΣ

25 Μαΐου 1941.

Ἐνώτ. Στρατιωτικὸς Διοικητῆς

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Στρατηγὸς Σκουλάς γράφει εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Φράνκλιν, ἡ κατάστασις εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ ἀγῶνος ὦραν μὲ τὴν ὥραν ἐγένετο πλέον κρίσιμος. Ἀπὸ τῆς 25ης Μαΐου, ἰδίως ἀπὸ τῆς 26ης, τὰ πυρὰ τῶν ἡμετέρων ἤρχισαν νὰ μετριάζωνται λόγῳ ἐλλείψεως πυρομαχικῶν.

Ἀντιθέτως οἱ Γερμανοὶ, ὦραν μὲ τὴν ὥραν, ἐδυνάμωναν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν των καὶ τὰ πυρὰ των, ἡ δὲ Ἀεροπορία των εἶχε τόσον ἀποθρασυνθῆ, λόγῳ ἐλλείψεως φιλικῆς ἡμῶν τοιαύτης καὶ ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων, ὥστε κατήρχετο εἰς τόσον χαμηλὸν ὕψος, ὅπου δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ συγκρατήσῃ κανεὶς ὄργανωμένα τμήματα ἀπὸ τοὺς πολυβολισμοὺς τῶν ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων.

Τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἦσαν τριῶν κατηγοριῶν. Τὰ μὲν βομβαρδιστικά ἦσαν ἀπησχολημένα μὲ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν ἀεροδρομιῶν καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν συμμαχικῶν καραβιῶν, τὰ δὲ καταδιωκτικά ἀπησχολοῦντο μὲ πολυβολισμοὺς τῶν ἡμετέρων τμημάτων.

Τὰ μεταγωγικὰ φυσικὰ ἐξεφόρτωναν συνεχῶς διὰ νὰ πολλαπλασιάσουν τὰς δυνάμεις των.

Ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας ὑφιστάμεθα τὰ πτερὰ αὐτὰ τὰ μέταλλα, ποὺ ἦσαν κατάφορτα ἀπὸ βόμβες ἐμπρησμοῦ, κατάφορτα ἀπὸ ὀλέθρου σύνεργα, καὶ πίσω ἀπὸ αὐτὰ ἡ θηριωδία, τὸ πάθος, ἡ κτηνώδης καὶ ἀπάνθρωπος λύσσα, ὁ μαινόμενος γερμανικὸς ἱμπεριαλισμὸς.

Καὶ κατῆλθε τότε πρὸς τὸ χωρίον Γαλατᾶ ἀκάθεκτος ὁ χαλύβδινος γερμανικὸς ὁδοστρωτήρας.

Ἄνυπέρβλητος ὅμως καὶ ἀκατάβλητος φραγμὸς ὑπῆρξαν τὰ ἑλληνικά, τὰ ἀγγλικά, τὰ νεοζηλανδικὰ καὶ αὐστραλιανὰ ὄπλα. Καὶ ὁ μεθυσμένος ἀπὸ τὰς πολλὰς νίκας εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐχθρὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν μεγαλειώδη ἀντίστασιν τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τῆς Κρήτης.

Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων διὰ νὰ καταλάβουν τὸ Μάλεμε, τὸν Γαλατᾶ καὶ γενικῶς τὴν περιοχὴν Χανίων, τὸ Ρέθυμνον καὶ τὸ Ἡράκλειον, οἱ ἀμυνόμενοι ἐπάλαιψαν μὲ ὀρθάνοικτα μάτια μὲ τὸν ἀγριωμένον ξεσπαθωμένον χάρον.

Θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς ν' ἀπανθίσῃ σελίδες αἱματοστάλακτες, ὀλοκλήρους τόμους, ἀπὸ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν μαχητῶν μας εἰς τὴν μάχην τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς 20ῆς—29ῆς Μαΐου 1941.

Μὲ καρτερίαν, ἐπιμονὴν καὶ πίστιν οἱ πρόμαχοί μας κατὰ τῶν βαρβά-

ρων επιδρομῶν ἐκράτησαν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν καὶ ἐπλήρωσαν οἱ βάρβαροι μὲ αἷμα πολλῶν χιλιάδων ἀλεξιπτωτιστῶν.

Οἱ πολῖται τῆς Κρήτης, οἱ ἀποκαλούμενοι ἥρωϊκοὶ χωρικοὶ, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὴν πολιτοφυλακὴν καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν, ἔγραψαν εἰς τὰς μάχας τῆς Κρήτης σελίδας τόσης αὐτοθυσίας, τόσης πολεμικῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ γίνῃ καὶ πάλιν ἡ Κρήτη ἀντικείμενον θαυμασμοῦ ὀλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 26ης Μαΐου ἤρχισε γενικὴ ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ, προηγηθέντος καὶ πάλιν ἐντατικοῦ ἀεροπορικοῦ βομβαρδισμοῦ.

Καὶ τότε ἐφάνη τὸ μεγαλεῖον τῆς μάχης τῆς Κρήτης τὸ ὅποιον κατέστη ἀσύλληπτον.

Διὰ τὰς ὑπερόχους ὑπὲρ πατρίδος αὐτοθυσίας τῶν Κρητῶν μόνον εὐλαβῆς καὶ ἐμβρόντητος στάσις προσοχῆς καὶ καλοσυνθεμένα τραγούδια δύνανται νὰ ἀποτελέσουν τὸν ὕμνον πρὸς τὰ κατορθώματά των κατὰ τὴν πτώσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τὸν Μαῖον τοῦ 1941.

Αἱ ὕμνολογίαι μέχρι σήμερον διὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης εἰς τὸν τύπον ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι πολὺ κατώτεραι τῆς πραγματικότητος.

Οἱ Κρήτες μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, καθὼς καὶ οἱ σύμμαχοι, ἠγωνίσθησαν σκληρὰ μὲ πείσμα καὶ αὐτοθυσίαν.

Καὶ παρ' ὅλην τὴν προσχεδιασθεῖσαν καὶ διατυμπανισθεῖσαν γερμανικὴν ἐπίθεσιν, μὲ τὴν τεραστίαν σπατάλην τῶν ἀεροπορικῶν βομβαρδισμῶν, ἐπὶ ἑβδομάδα ὀλόκληρον, δὲν μετεκινήσαμεν οὐδὲ σπιθαμὴν τὰς συμμαχικὰς γραμμὰς ἀντιστάσεως.

Καὶ ἐπληροῦντο οἱ πλαγιῆς τοῦ Μάλεμε, τοῦ Γαλατᾶ, τῶν Περιβολίων, τῆς Ρεθύμνου καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἀπὸ τραυματίας καὶ νεκροὺς Γερμανούς. Ἐπεφταν βεβαίως καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφωμένα μετὰ τῶν Ἀγγλων, Νεοζηλανδῶν καὶ Αὐστραλῶν, ἀλλὰ ἔδειχναν πὼς ξαίρουν νὰ πέφτουν τιμημένα, ὑπερασπιζόμενοι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δίκαιον τῶν ἐλευθέρων Λαῶν. Ὁ ἐχθρὸς, κατόπιν ἐναερίων βομβαρδισμῶν ἀνευ προηγουμένου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, σχεδιάζει τὴν τελευταίαν πρὸς τὰ χωρία τῆς Πεδιάδος τῶν Χανίων ἐξόρμησιν ἐντὸς πέντε ὥρων τὰ πεδία τῶν μαχῶν μετεβλήθησαν εἰς χορὸν θανάτου καὶ σεισμὸν καταστροφῆς.

Δὲν ἦταν πειὰ μάχη αὐτή. Ἦταν σίφουνας ἐξολοθρευμοῦ. Ἦταν κατακλυσμὸς πυρὸς καὶ ὀλέθρου.

Δὲν ἦταν μόνον ἡ κρητικὴ γῆ, πού συνταράσσεται, πού δονεῖται, πού καίεται, σ' ὅλη σχεδὸν τὴν ἑκτασίαν της· αὐτὸς ὁ οὐρανός, ὁ μέχρι χθὲς πλημμυρισμένος ἀπὸ φῶς καὶ γαλήνη, εἶναι μίᾳ ἀπέραντη κόλασις, μυδραλλιοβολισμοῦ καὶ πολυβολισμοῦ ἐκ χαμηλοῦ ὕψους διαρκέσαντος ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας.

Τῆς ἐπιθέσεως αὐτῆς, πού ὑπεστηρίζετο καὶ ἐκ δύο τηλεβόλων καὶ πολλῶν ὄλμων, τὸν χεῖμαρρον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνακόψουν οἱ ἡμέτεροι καὶ ὑπὸ τὴν χάλαζαν ταύτην τῶν πυρῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν ἀριστερώτερον.

Καὶ ἤρχισαν οἱ ὁδομαχίαι εἰς τὸ χωρίον Γαλατᾶ. Τῶν ἡμετέρων αἱ ἐλπίδες ἔστηρίζοντο εἰς δύο ἀγγλικά τάνκς, τὸ ἐν ὧμωσ τούτων βληθὲν διὰ χειροβομβίδος ἀκίνητοποιήθη, τὸ δὲ πλήρωμά του κατεσφάγη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τὸ ἕτερον, κατόπιν βλάβης ἀπεσύρθη τῆς μάχης καὶ οὕτω ὁ ἐχθρὸς ἔγινε κύριος ὅλου τοῦ χωρίου καὶ πρὸ τοῦ σκληροῦ καὶ ἀνίσου ἀγῶνος ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψουν οἱ ἡμέτεροι καὶ ἄλλοι μὲν διέφυγον πρὸς τὸ χωρίον Περιβόλια, ἄλλοι δὲ πρὸς ὄρεινὰς κατευθύνσεις.

Μὲ τὸ ἀπόσπασμά μου ἐπροχωροῦσα καὶ μόλις διεσχίσαμεν τὸ χωρίον Περιβόλια, ἀντελήφθημεν τοὺς Γερμανοὺς νὰ προχωροῦν κατὰ τετράδας ἐρχόμενοι ἀπὸ τὸν τομέα Γαλατᾶ. Ἦτο φανερόν ὅτι ὁ Γαλατᾶς ἔπεσεν.

Ἐπέδειξα εἰς τοὺς ὑπ' ἐμὲ ἄνδρας νὰ ὀχυρωθοῦν ὀπισθεν μανδροτοίχων καὶ οὕτω πως οἱ Γερμανοί, χωρὶς νὰ μᾶς ἀντιληφθοῦν, ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.

Ἡ ὥρα ἦτο 8 μ.μ. Οἱ ὑπ' ἐμὲ ἄνδρες τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ εὐστοχα πυρά.

Ὁ αἰφνιδισμὸς ἀνέτρεψε τοὺς Γερμανοὺς καὶ ὑπεχώρησαν ἀφήσαντες ἐπὶ τόπου ἀρκετοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Ἡ μὴ ἀναμενομένη σύγκρουσις ὑπεχρέωσε τοὺς Γερμανοὺς νὰ καθηλωθοῦν καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς δύο χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ὑποχωρήσεως τῶν τμημάτων μας.

Καὶ ἡ καθήλωσις των αὐτῆ ἔδωσε τὸν καιρὸν καὶ ὑπεχώρησαν τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ ἀγγλικά τμήματα, τὰ ἐναπομείναντα εἰς τὸν τομέα τοῦ Κάμπου τῶν Χανίων.

Διότι ἡ ἐχθρική ἐκείνη φάλαγξ τῶν Γερμανῶν σκοπὸν εἶχε νὰ ξεχυθῆ ἀπὸ τὸν Γαλατᾶν, Ἀγυιάν, Περιβόλια, Μουρνιές, Νεροκούρου, διὰ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τοὺς συμμάχους εἰς τὸν δρόμον τῆς Σούδας.

Ἡ ἐπιτυχία ὧμωσ τῶν ἡμετέρων, μὲ τὸν αἰφνιδισμὸν τὸν ὁποῖον ἔπαθον οἱ Γερμανοί, ἀνέτρεψε τοὺς σκοποὺς των.

Ἐπομένως ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Ἀγγλοῦ Στρατιωτικοῦ συγγραφέως Μπάρκλεϋ ὅτι μία διμοιρία Ἀγγλων ἀντιμετώπισε τὴν πρωτοπορείαν τῶν Γερμανῶν πλησίον τῆς Σούδας, παραπλευρῶς εἰς στενὴν ὁδόν, δὲν εἶναι ἀκριβής.

Οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Γαλατᾶ, κατὰ ἓνα μικρὸν μέρος ἀγκιστρώθηκαν πρὸς τὰ ὑψώματα διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν ἢ νὰ κρατήσουν εἰς ἀπόστασιν τοὺς εὐρισκομένους ἐκεῖ Κρητᾶς ἐθελοντάς, καὶ ἀπέστειλαν ποδηλατιστάς ἀπὸ τὴν κυρίαν συγκοινωνίαν, ὡς ἀνιχνευτάς, διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν συμμαχικῶν ὑποχωρήσεων. Πρόκειται δι' αὐτοὺς τοὺς ὁποίους γράφει ὁ Ἀγγλὸς Κρίστοφερ. Καὶ ὁλόκληρος ὁ ὄγκος τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ἠκολούθησε τὴν μόνην ὁδὸν διὰ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὰ συμμαχικά στρατεύματα Γαλατᾶ—Ἀγυιᾶς—Περιβόλια, Μουρνιές—Τσικαλαριά—Σούδα.

Τὴν κεφαλὴν τῆς γερμανικῆς φάλαγγος αὐτῆς ἐξουδετέρωσαν τὰ ὑπ' ἐμὲ τμήματα, ὅπως ἀνωτέρω ἀναφέρω, εἰς τὴν περιοχὴν Περιβολίων.

Ἡ ἥρωϊκὴ ἀντίστασις τῶν Κρητῶν ἀπετέλεσε παράδειγμα ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Ἀξίζει νὰ βροντοφωνήσῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀξιώσῃ μὲ ὅλην

τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὸν πολιτισμένον κόσμον, ἓνα φόρον τιμῆς εἰς τὰς χιλιάδας τῶν Κρητῶν, οἱ ὅποιοι διετήρησαν ἀκμαῖον τὸ φρόνημα καὶ ἀντεστάθησαν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ περιφρονήσαντες αὐτόν, παρὰ τὰ ἀπάνθρωπα μέτρα καὶ μέσα του.

Τὰ κατεστραμμένα χωριά καὶ οἱ χιλιάδες τῶν νεκρῶν τῆς Κρήτης θὰ ἀποτελοῦν αἰώνια μνημεῖα καὶ σύμβολα τῆς ἀνθρωπίνης ἄξιοπρεπείας.

Θὰ εἶναι εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης παράδειγμα, ποὺ εἶχαν ἤδη περάσει τὴν νύκτα τῆς σκλαβιάς, γιὰ τὸ πῶς μάχεται ἓνας λαὸς ποὺ ξαίρει τί σημαίνει ἐλευθερία καὶ πῶς ἀξίζει νὰ πεθάνῃ γι' αὐτήν.

Σήμερα οἱ Κρητικοὶ σταυροκοποῦνται περνώντας ἀπὸ τοὺς τάφους ποὺ σπαρμένοι πυκνὰ εἰς ὄλο τὸ νησί, θυμίζουν τὸν σκληρὸν ἀγῶνα ποὺ τοὺς ἐξασφάλισε καὶ πάλιν τὴν ἐλευθερίαν.

Καὶ οἱ διαβάτες οἱ ὅποιοι περνοῦν τὰ βουνά, τὶς πλαγιὰς καὶ τοὺς κάμπους τῆς Κρήτης θὰ ἀκούουν νὰ ψάλλουν καὶ νὰ τραγουδοῦν τὰ ὄνόματα τῶν ἀναφερομένων κάτωθι ἀξιωματικῶν.

Πατρίς θρησκεία καὶ τιμὴ
ἦταν τὸ σύμβολό τους,
τὰ δοξασμένα ἄρματα
ἦσαν οἱ σύντροφοὶ τους
καὶ τὸ γλυκὸ τους ὄνειρο
στὴν μάχη ὅταν πέφτουν
νὰ τοὺς φιλῆ ἢ λευτεριά
στὴν ὑστερνή πνοή τους.

Οἱ πεσόντες ἀξιωματικοὶ Ἕλληνες εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων εἶναι οἱ κάτωθι :

1) Γρηγορίου Μιχ. Ἀντ)ρχης,	ἔπεσεν εἰς Γαλατᾶ τὴν 21-5-1941.
2) Ψυμούλης Ἰωάννης Λοχαγός	» » » » »
3) Ξηρογιάννης Δημήτρ. Ὑπολοχαγός,	» » » » »
4) Καλογρίδης Γεώργιος Ἀνθ)γός	» » » » »
5) Μαράλης Σάμιος	» » » » »
6) Σταυρακάκης Δημήτριος,	» » » » »
7) Μεσίσογλου Κωνσταντῖνος,	» » » » »
8) Ἰωαννίδης Γρηγόριος,	» » » » »
9) Πιπέρης Μιχαὴλ Ἀνθ)στής,	» » » » »
10) Βαμβακᾶς Μ.	» » » » »
11) Κούκης Παναγιώτης ἔφ. Ἀνθ)γός	» » Ἀνήμπαλη τὴν 25-5-41.
12) Ἡλιακόπουλος Ἀντών. Λοχαγός Πεζ.,	» » Περιβόλια » 22-5-41.

- 13) Ταγ)ρχης Πεζ. Παπαδάκης Παντελής, έπεσεν εις Βαρύπετρον τήν 21-5-41.
- 14) Έφ. Άνθ)γός Βουρίτσας, έπεσεν εις Σφακιά τήν 20-5-41.
- 15) Έφ. Άνθ)γός Κωστάκος Γ., έπεσεν εις Σφακιά τήν 29-5-41.
- 16) Εϋελπισ άνθυπασπ. Άατρούλης Ν., έπεσεν εις Κολυμπάρι τήν 26-5-41.
- 17) Εϋελπισ Κοκκινώρης Σωτ., έπεσεν εις Κολυμπάρι τήν 26-5-41.
- 18) Άντ)ρχης Στρατουδάκης Θεόδωρος, έπεσεν εις Χανιά τήν 20-5-41.
- 19) Ταγ)ρχης Πυρ. Μανωλαράκης Ά., έπεσεν εις Χανιά τήν 20-5-41.
- 20) Σταματοπούλος Γ., έπεσεν εις Χανιά τήν 20-5-41.
- 21) Ταγ)ρχης Στρατολ. Καλαϊτζής Γ., έπεσεν εις Χανιά τήν 20-5-41.
- 22) Λοχ. Πυρ. Κουλουμπής Άλέξ., έπεσεν εις Χανιά τήν 20-5-41.
- 23) Άνθ)χος Καρακατσάνης Γ., έπεσεν εις Χανιά τήν 21-5-41.
- 24) Άργυρόπουλος, έπεσεν εις Καστέλλι Κισσάμου τήν 23-5-41.
- 25) Οίκονόμου, έπεσεν εις Καστέλλι Κισσάμου τήν 25-5-41.

Δέν ξέρω τώρα πώς περνούν σέ ποιούς άνθους κοιμούνται,
ποιές δάφνες τούς στολίζουνε. Μά και στό μνήμα νάναι
Αύτοι και κεί θα πολεμάν τήν πλάκα νά σηκώσουν
νά ξαναβγοϋν στόν πόλεμο τή μάχη νά φουντώσουν.

Άκρίτες έσταθήκανε στήν κάθε μιá μάχη,
τό λέει γι' Αύτους ό Γαλατᾶς, του Άνήμπαλη ή ράχη.
Άετοι πετοϋσαν γύρω τους, λιοντάρια άπό κοντά τους
και γράψαν μέ τό αίμά τους στήν Κρήτη τό όνομά τους.

Έπεσαν εις Γαλατᾶ 276 έθελοντάι στρατιώται και πολιτοφύλακες και
έξ αϋτῶν άνεγνωρίσθησαν οί κάτωθι : (άπό έρευνα τήν όποίαν οί Γερ-
μανοί τούς έπέτρεψαν όκτώ μῆνας μετά τήν μάχην).

Στρατιώται :

- 1) Μπόζης Άήλιος.
- 2) Βασιλόπουλος Ν. Δημήτριος.
- 3) Μίσιος Θεοφάνης.
- 4) Τρινάκης Γεώργιος.
- 5) Γιακουμάκης Στυλιανός.
- 6) Πίτσικας Γεώργιος.
- 7) Μαράκης Μιχαήλ.
- 8) Σαμουράκης Βασίλειος.
- 9) Σοφουλάκης Έμμανουήλ.
- 10) Τσαρουχιᾶς Άωάννη .
- 11) Ρίμπος Έμμανουήλ.

- 12) Ζαχαράκης Ἐμμανουήλ.
- 13) Βαμβάκος Βασίλειος.
- 14) Κατσιρούμπας Κωνσταντῖνος.
- 15) Τσιτσιοπάνης Ἰωάννης.
- 16) Μίσχος Νικόλαος.
- 17) Φιρινίδης Λάζαρος.
- 18) Πολυγιαννάκης Δημήτριος.
- 19) Μυχιανάκης Κωνσταντῖνος.
- 20) Περάκης Ἰωάννης.
- 21) Ζαχαριουδάκης Ἰωάννης.
- 22) Τσαούσης Νικόλαος.
- 23) Χανιωτάκης Ἐμμ. Γεώργιος.
- 24) Κουρινάκης Σταμάτιος.
- 25) Κόλιας Ἰωάννης
- 26) Ἀθανασίου Ἰωάννης.
- 27) Πίτσος Ἀθανάσιος.

Ἐσαύτως ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Γαλατᾶ καὶ οἱ κάτωθι ἀναγνωρισθέντες ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται.

- 28) Μετζιδάκης Ἀντώνιος, Λοχίας.
- 29) Κεφαλᾶς Ἰωάννης, Λοχίας.
- 30) Φώτης Παναγιώτης.

Ἀνεγνωρίσθησαν μέσα εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας πτωμάτων μετὰ ὀκτῶν μῆνας, ὅποτε οἱ Γερμανοὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἱερέα τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἔθαψε τὰ πολυάριθμα πτώματα τῶν ἐθελοντῶν καὶ στρατιωτῶν.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ἡ Πολιτοφυλακὴ προσήλθε μόνον τὴν 20ὴν Μαΐου, διὰ νὰ ἐξοπλισθῇ τὴν 7ην ὥραν π.μ., ὅποτε ἠνοίχθη μία ἀποθήκη τοῦ Τελωνείου τῶν Χανίων καὶ μοῦ ἐδόθησαν 900 ὄπλα. Καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπρολάβαμεν νὰ κάμωμεν οὔτε κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν, οἱ ὅποιοι ἐξωπλίσθησαν.

Ἀλλὰ οὔτε καὶ μετέπειτα μᾶς ἐδόθη ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, διότι ἡ μάχη δὲν ἐσταμάτησεν ἀφ' ὅτου ἤρχισε μέχρι τοῦ πέρατος αὐτῆς καὶ διὰ τοὺς μαχητὰς δὲν ὑπῆρχον μετόπισθεν.

Θὰ ἔχω μίαν συνεχῆ λύπην, ἐφ' ὅρου ζωῆς, διότι δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τὰ ὀνόματα τῶν ἐθελοντῶν, οἱ ὅποιοι προσήλθον με τὴν προθυμίαν, με τὸσον πατριωτισμὸν καὶ ἡρωϊσμὸν καὶ ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχη κατάλογος εἰς τὸν ὅποιον νὰ ἐμφαίνωνται τὰ ἡρωϊκὰ των ὀνόματα.

Παιδιὰ ἀκόμη, μόλις 16—17 χρόνων, ἐπολέμησαν με ἐξαιρετικὴν ἀνδρεία, ὡς ἐθελοντῆς πολιτοφύλακες εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν τῆς Κρήτης τὸν Μάϊον τοῦ 1941.

Εἰς τὰ Λεοντόκαρδα τῆς Πατρίδος μας τέκνα καὶ ἡρωϊκοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν ἐν Κρήτῃ ἐθνικῶν δικαίων, ἐμοὶ δὲ πολυτίμους συμπολεμιστὰς, τὴν ὠδὴν ταύτην, τεκμήριον θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης, ἀφιεροῖ ὁ γράψας :

Ρίξτε μακρὰ τοῦ τάφου των τὸ φοβερὸ σκοτάδι
καὶ σώσετε τοὺς Ἥρωας ἀπὸ τὸν Μαῦρον Ἄδη.
Ν' ἀνοίξουνε τὰ μάτια τους νὰ δοῦνε μιὰ ἀχτίδα,
αὐτοὶ ποὺ θυσιάσθηκαν γιὰ πίστι καὶ πατρίδα.
Τῆς γῆς τὰ γιγαντόψυχα, τὰ ἄτρομα παλληκάρια
μὲ τῆς αὐγῆς τὰ σύννεφα καὶ τοῦ οὐρανοῦ Λιοντάρια
ποὺ ἀδελφοκράζουν τὴν γλυκεῖα τοῦ εἰκοσιένα γλῶσσα
οἱ Λευκορῆτες νάρθουνε, ὁ Αἴμος μὲ τὴν Ὅσσα,
Νὰ πολεμᾶνε στὸ πλευρὸ τῆς Λατρευτῆς των Μάννας
καὶ νὰ τοὺς ποῦν : ἐχτύπησε τῆς Λευτεριάς Καμπάνα.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ
ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΪ

«Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Νήσου, οἱ Γερμανοὶ ἀνήγειραν εἰς τὸ χωρίον Γαλατᾶ ἓνα μνημεῖον πρὸς τιμὴν τόσοσιν τῶν Γερμανῶν, ὅσον καὶ τῶν ἀμυνομένων οἱ ὅποιοι ἔπεςαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Γαλατᾶ. Τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο εἶχε στηθῆ τὸ 1941, ἀλλ' ἄργότερα, τὸ 1945, ἀφηρέθη κατόπιν διαταγῆς ἑνὸς μεταγενεστέρου Γερμανοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς Νήσου. Τὸ κορυφαῖον ὅμως στοιχεῖον τῆς τραγωδίας ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἡρωϊσμός ἀπέβη μάταιος.

Ἡ ἀφθαστὴ ἐκείνη εἰς ἡρωϊσμόν ἀντεπίθεσις ἦταν ἀξία καλλιτέρας τύχης, τῆς ἀξίζε νὰ εἶχε γίνει ἀφορμὴ ν' ἀλλάξη ἡ τύχη τῆς ὅλης μάχης τῆς Κρήτης.

Τὶ εὐτυχία καὶ τί δικαία ἐπιβράβευσις ἂν εἶχε συμβῆ τοῦτο, ἂν εἰς τὸ ἄσημον χωρίον Γαλατᾶς τῆς Κρήτης ἐπέπρωτο νὰ στηθῆ μιὰ ἀπλή ἀναθηματικὴ στήλη, μιὰ πέτρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ ἐπισκέπται θὰ ἐδιάβαζαν μίαν ἡμέραν τὴν ἐπιγραφὴν, ποὺ ἦταν χαραγμένη σὲ μιὰ Ἀσπρόπετρα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου ὁ δρόμος ἀναρριχᾶται πρὸς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῶν Λευκῶν Ὀρέων, τὴν συγκινητικὴν εἰς τὴν λιτότητά της ἐπιγραφὴν : «'Ἐδῶ ἀνεχαιτίσθη ὁ εἰσβολεὺς».

Δὲν ἦταν ὅμως δυστυχῶς πεπρωμένον νὰ συμβῆ αὐτό. Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἀπωλείας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν, οἱ Νεοζηλανδοὶ εἶχαν ἐξασθενήσει. Δὲν διέθετον πλέον ὅσους ἄνδρας θὰ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ κρατηθῆ ἡ γραμμὴ.

Τμήματα όλων τῶν μονάδων εἶχαν ἀναμιχθῆ, ὡσάν σαλάτα, εἰς τὰς περιοχὰς τῶν πρόσω, πρᾶγμα ποῦ περιέπλεκε τὸ ἔργον τῆς ἀναδιοργανώσεως καὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεώς των.

Οἱ ἄνδρες εἶχαν καταπονηθῆ εἰς σημεῖον ἀφάνταστον ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ εὐρίσκωνται διαρκῶς εἰς συναγερμόν, συνεπέα τῶν συνεχῶν ἐπιθέσεων τῶν γερμανικῶν βομβαρδιστικῶν.

Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ὅμως εἰσδύσει εἰς τὰς προχωρημένας γραμμάς μας τοῦλάχιστον εἰς δύο σημεῖα καὶ ἂν δὲν ἐξετοπίζοντο πρὶν ξημερώση, θὰ ἦσαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς θέσιν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ κέρδη των τὴν ἐπαύριον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, παρ' ὅλον τὸ προχωρημένον τῆς ὥρας—ἐπλησί-αζαν μεσάνυκτα—ἐξητάσθη ἡ δυνατότης μιᾶς ἄλλης ἀντεπιθέσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐχθροῦ.

Μόνον ὅμως τὸ 28ον Τάγμα τῶν Μαορι εἶχεν ὀπωσδήποτε ἀναπαυθῆ καὶ ἦταν ὠργανωμένον δι' ἓνα ἐνεργὸν ρόλον εἰς τὴν μελετωμένην ἐπιχείρησιν. Πάντως, οἱ 400 ἄνδρες του ἦταν ἐνδεχόμενον νὰ εὐρεθοῦν ἀπέναντι μιᾶς γερμανικῆς δυνάμεως μέχρι πέντε ταγμάτων.

Οὐδεμία πιθανότης ἐπιτυχίας ὑπῆρχε παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἐχώρει καμμία ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι ὁ συνταγματάρχης Ντίττμαρ θὰ ὠδήγει ἀδιστακτικῶς τὰ στρατεύματά του εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ἐναντὶ τῆς ἀντεπιθέσεως δὲν ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ παρὰ ἄλλη μία ὑποχώρησις καὶ σύμπτυξις εἰς νέαν βραχυτέραν γραμμὴν εἰς ἀπόστασιν μόνον δύο περίπου μιλλίων ἀπὸ τὰ Χανιά.

Ἡ κίνησις αὐτὴ τῶν στρατευμάτων μας παρίστατο ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀμέσως, διὰ νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῶν ὠρῶν τοῦ σκότους. Αἱ διαταγαὶ ἔπρεπε νὰ δοθοῦν ἀμέσως.

Ὅλαι ὅμως αἱ τηλεφωνικαὶ συγκοινωνίαι τῶν στρατηγείων τῶν μεραρχιῶν μὲ τὰ πρόσω εἶχαν καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς γερμανικῆς ἀεροπορίας καὶ αἱ διαταγαὶ πρὸς τὰς ταξιαρχίας καὶ τὰ τάγματα ἔπρεπε ν' ἀποστέλλωνται δι' ἀγγελιαφόρων.

Ἄργα τὴν νύκτα ὁ ταξίαρχος Πάττικ εἰδοποίησε τὸν στρατηγὸν Φράϊμπεργκ ὅτι ἤλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐδραίωσιν τῶν δυνάμεών μας εἰς τὴν νέαν γραμμὴν, δὲν ἀπέκρυπτεν ὅμως ὅτι οἱ ἄνδρες εἶχαν δοκιμασθῆ ὑπερβολικὰ ἀπὸ τὰς ἀεροπορικὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὅτι ἐφοβεῖτο μήπως ἀπεδεικνύετο ἀδύνατη ἡ μετακίνησις τῶν τηλεβόλων : «Ἄν κρίνω ἀπὸ τὰς παρούσας ἐκθέσεις—κατέληγεν ὁ ταξίαρχος—ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν θὰ εἶμαι αὔριον εἰς θέσιν νὰ συγκρατήσω τὸν ἐχθρόν».

Μία ἀπόπειρα ἐνισχύσεως τῆς Κρήτης μὲ τὸν κύριον ὄγκον τῶν δυνάμεων τῆς «Λεύφορς», ἀπέτυχεν, ὡς ἐκ τῶν ἐξαιρετικὰ δυσμενῶν ἀτμοσφαιρικῶν συνθηκῶν. Τὰ στρατεύματα τῆς «Λεύφορς», τὰ τμήματα δηλαδὴ ποῦ εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου Λάυκοκ, εἶχαν ἐπιβρασθῆ τεσσάρων ἀντιτορπιλικῶν τὴν 25ην τοῦ μηνὸς εἰς Ἀλεξάνδρειαν

μέ τον σκοπόν νά φθάσουν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός.

Αἱ λέμβοι ὅμως, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξηρτᾶτο ἡ ἀπόβασις, παρεσύροντο ἀπὸ τὴν παραγμένην θάλασσαν καὶ δὲν ἠδύναντο νά πλησιάσουν τὰ πολεμικὰ πρὸς παραλαβὴν τῶν ἀνδρῶν. Ὁ στολίσκος εὗρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νά ἐπιστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον, τοσούτω μᾶλλον, ὅσον εἶχαν ἀρχίσει νά ἐξαντλοῦνται τὰ ἀποθέματά του εἰς καύσιμα.

Ἡ Δευτέρα 26ῆ Μαΐου, ἑβδόμη ἡμέρα τῆς μάχης, ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Οὐείβελ, εἰς μεταγενεστέραν τηλεγραφικὴν του ἔκθεσιν, ὡς ἡ «κρίσιμη ἡμέρα». Ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως ὁ κρίσιμος δι' ἡμᾶς χαρακτήρ τῆς καταστάσεως ἤρχισεν ἴσως νά διαμορφώνεται ἀπὸ τῆς 22ας Μαΐου, ὅποτε ἀπέτυχεν ἡ ἀντεπίθεσις κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε.

Μὲ ἄλλα λόγια, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν οἱ ἀμυνόμενοι, ἡ κατάστασις ἀπέβη κρίσιμη ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού οἱ Γερμανοὶ ἦσαν πλέον εἰς θέσιν νά ἀποδυσθῶν εἰς ἐπιχειρήσεις εὐρείας κλίμακος. Ὅπως δὲ ἦτο ἡ 26ῆ Μαΐου ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς δημιουργίας τοῦ ρήγματος εἰς τὰς γραμμάς μας.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦταν πλέον φανερόν ὅτι ἡ ἐκκένωσις τῆς Κρήτης εἶχε καταστῆ ἀναγκαία καὶ ἀναπότρεπτη.

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Γαλατᾶ ἕως τὸ χωρίον Σκηνὲ Ἀλικιανοῦ καὶ μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἀνήμπαλη, οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ ἰδιῶται ἀρχηγοὶ τῆς πολιτοφυλακῆς μὲ τὰ συμμαχικὰ στρατιωτικὰ τμήματα ἐπέδειξαν ἄμιλλαν μεταξύ των καὶ ὄχι μόνον ἐκράτησαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ δὲν τοὺς ἄφησαν νά ἐπεκταθῶν εἰς τὴν προσπάθειάν των, ἀλλὰ ἐπανειλημμένως τοὺς ἀντιμετώπισαν καὶ τοὺς ἐξετόπισαν ἀπὸ τὰς νέας θέσεις καὶ τοὺς ἐξηνάγκασαν νά ἐπανέλθουν γύρω ἀπὸ τὰς ἀγροτικὰς φυλακὰς τῆς Ἀγυιάς, εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορμήσεώς των.

Οἱ ἀλεξιπτωτισταί, οἱ ὁποῖοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν τομέα αὐτόν, κυριολεκτικῶς ἀπεδεκατίσθησαν».

Ἐν συνεχείᾳ, παραθέτομεν ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ καὶ τὸ κάτωθι τεμάχιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὸν τῆς μάχης τοῦ Γαλατᾶ, Ἀλικιανοῦ, Ἀγροτικῶν Φυλακῶν, Ἀνήμπαλη :

« Ἡ ἐπίθεσις κατὰ μέτωπον δὲν ἦταν ἡ μόνη ἀπειλή. Εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν καὶ τὴν κυκλωτικὴν κίνησιν τοῦ 85ου ὀρεινοῦ συντάγματος, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γερμανοῦ συνταγματάρχου Κρακάου· τὸ σῶμα δὲ τοῦτο ἀποτελοῦσε τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον, ἀπειλῶντας τὴν νοτίαν πλευράν.

Ἡ δύναμις αὐτὴ εἶχε σταλῆ ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Ρίγκελ διὰ νά καταλάβῃ τὸ Στύλο, ὅσον τὸ δυνατόν πιὸ γρήγορα, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νά παραταχθῆ κάθετα πρὸς τὴν γραμμὴν ὑποχωρήσεώς μας, δύο μίλλια ἀνατολικώτερα, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νέου Χωρίου Ἀποκορώνου.

Ὅπως ἔγινε καὶ μὲ τὴν ἀεραπόβασι τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν Κόρινθον ποῦ ἐσκόπευσε νὰ κόψη τὸν δρόμο ὑποχωρήσεως τῶν στρατευμάτων μας ἀπὸ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, ἔτσι καὶ δῶ ἡ ἀπόπειρα αὐτὴ ἄργησε πολὺ γιὰ νᾶχη σημαντικὴ ἐπιτυχία.

Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ὑπέροχη ἀντίστασι τοῦ 8ου Ἑλληνικοῦ Συντάγματος στὴν Ἀλικιανοῦ.

Οἱ ἄνδρες αὐτοί, τρεῖς ὀλόκληρες ἡμέρες, ἀντιστάθηκαν πεισματικά, πρῶτα στοὺς ἀλεξιπτωτιστάς, ἔπειτα στὸ 100ὸ Ὀρεινὸ Σύνταγμα καὶ τέλος στὸ 85ο Ὀρεινὸ Σύνταγμα.

Ἀφοῦ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ καμμία πρόοδος, ἂν δὲν ἔπεφτε ὁ Γαλατᾶς— Ἀλικιανοῦ, τὸ Γερμανικὸ Ἀρχηγεῖο ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ τὴν τελικὴν μάχην, τὸ πρῶτὴ τῆς 26ης Μαΐου.

Γιὰ μισὴ ὥρα τὸ χωριὸ βομβαρδιζόταν ἀμείλικτα μὲ καθέτους ἐφορμήσεις.

Ὑστερα ἀκολούθησε ἡ ἐπίθεσι τοῦ Πεζικοῦ. Οἱ Γερμανοὶ βρῆκαν τὰ χωριά ἐρημωμένα. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ξεγλυστρήσει ἡσυχὰ πάνω στοὺς λόφους τὴν νύκτα.

Ἦταν ἓνα πρότυπον ἀντιδράσεως. Κατάφεραν νὰ σταματήσουν ἰσχυρότατες γερμανικὲς δυνάμεις γιὰ ἀρκετὲς πολῦτιμες μέρες καὶ τελικὰ ἄφησαν τὸν ἐχθρὸ νὰ κάμῃ μιὰ θεαματικὴ καὶ πανίσχυρη ἐπίθεσι ἐναντίον τοῦ χωριοῦ.

Ἦταν πραγματικὴ φιλοφρόνησι γιὰ μᾶς τὸ ὅτι οἱ Γερμανοὶ στὰ ἀνακοινωθέντα τοὺς ἔλεγαν πὼς ἡ Ἀλικιανοῦ κρατήθηκε ἀπὸ βρεττανικὰ τμήματα τὶς ἡμέρες αὐτές.

Ἀφοῦ κατέλαβε τὸ ἐγκαταλελειμμένο χωριὸ, ἡ δύναμι τοῦ συνταγματάρχου Κρακάου, ἀκολουθουμένη ἀπὸ μιὰ συνοδεία μουλαριῶν, ἄρχισε νὰ προχωρῆ πρὸς τ' ἀνατολικά καὶ τοὺς λόφους.

Ἡ ἀντίστασι τοῦ Ἀλικιανοῦ εἶχε ἐντυπωσιάσει τὸν ἐχθρὸν καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ πρώτου τάγματος ἔμεινε ἔκπληκτος ὅταν δὲν συνάντησε κανένα Βρεττανὸ στὰ ὑψώματα πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ.

Ἔτσι οἱ Γερμανοὶ προχώρησαν ἀπὸ κακοτράχαλους δρόμους, ὅπου συχνὰ τοὺς χτυποῦσαν οἱ ἀντάρτες καὶ ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα δὲν μπόρεσαν νὰ καλύψουν παρὰ πέντε μόνον μίλλια. Μὲ τὸ σούρουπο δὲν εἶχαν ἀκόμη φθάσει γύρω ἀπὸ τὴ νότια πλευρὰ τῶν θέσεών μας. Μολαταῦτα εἶχαν προχωρήσει ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐξαναγκάσουν σὲ ὑποχώρησι τὶς δύο Ταξιαρχίες μας.

Ὁ στρατηγὸς Οὐέστον ἀναγκάστηκε λοιπὸν νὰ διατάξῃ τὴν ὑποχώρησι τῶν τμημάτων μας μέχρι τὸ Στύλο, ὅπου καὶ ἔφθασαν τὴν ἴδια νύκτα.

Στὸ λιμάνι τῆς Σούδας τὰ τμήματα τοῦ Λάυκοκ συγκρούσθηκαν μὲ τὶς γερμανικὲς μονάδες, κατάφεραν ὅμως νὰ ἀποσυρθοῦν μέχρι τὴν Μπεριτιάνα, ὅπου ἐνώθησαν μὲ ἓνα ἄλλο τμήμα τῆς «Λεύφορς», δυνάμει ἐνὸς λόχου περίπου καὶ δύο λόχους τοῦ 28ου τάγματος τῶν Μασορί, ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Ἀγάκι Ρούαλ, ἓνα ἀπὸ τοὺς ἥρωας τῆς μάχης τοῦ 42ου δρόμου.

Οί Μαορί είχαν παραμείνει για τὴν ἐνίσχυσι αὐτῆς τῆς θέσεως μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῆς 5ης Νεοζηλανδικῆς ταξιαρχίας στὸ «Στύλο».

Τὸ κύριον σῶμα τῆς «Λεύφορς» βρισκόταν τώρα στὸ χωριὸ τοῦ Ἀποκορώνου, τὸ Χάνι τοῦ Μπάμπαλη, τρία μίλια πιὸ πέρα καὶ στὸ δρόμο πρὸς τὰ Σφακιά. Ἡ 4η Νεοζηλανδικὴ ταξιαρχία προχωροῦσε πρὸς τὸ Ἀσκύφου, ὅπου ἓνα ὄροπέδιο, τὸ «Πιάτο»—εἶχε ὀνομασθῆ ἔτσι ἀπὸ τὸ σχῆμα του—ποὺ βρισκόταν ἀνάμεσα στὰ βουνά, ἀποτελοῦσε ἓνα δελεαστικὸ πεδίο προσγειώσεως γιὰ τοὺς Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστάς, ποὺ τυχὸν θὰ ἤθελαν νὰ μᾶς ἀποκόψουν τὴν ὑποχώρησιν.

Στὰ βόρεια τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ὁ στρατηγὸς Οὐέστον εἶχεν ἐγκαταστήσει γιὰ ἓνα διάστημα τὸ Ἀρχηγεῖο του. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο κατευθυνόταν πρὸς τὰ Σφακιά, γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ Φράϋμπεργκ νὰ ἐπιστατήσῃ στὴν ἄφιξι, τὴν κατανομή καὶ τὴν ἐπιβίβασι τῶν στρατευμάτων του.

Μετὰ τὸ μεσονύκτιον, περὶ τὴν 2αν ὥραν, ὅποτε οἱ Γερμανοὶ εἶχον ὑποχωρήσει καὶ ἔγινε μία ἀνάπαυλα, διέταξα τοὺς ἄνδρας καὶ ὑπεχωρήσαμεν.

Ἔδωσα ἐντολὴν ὅταν ἐφθάσαμεν ἀπὸ τὰ Περιβόλια εἰς τὴς Μουρνιές νὰ βαδίσουν οἱ ἄνδρες εἰς τὸ Νεροκούρου καὶ ἐκεῖ νὰ με περιμένουν.

Ἐγὼ μὲ δέκα στρατιῶτες, κατῆλθον εἰς τὰ Χανιά μὲ τὸν σκοπὸν νὰ καταστρέψω ἓνα σεβαστὸν ἀριθμὸν χειροβομβίδων τὰς ὁποίας εἶχομεν ἀφήσει εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Πλάζα πλησίον εἰς ἓνα θόλον.

Πράγματι, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καὶ ἐβάλαμε τὴς χειροβομβίδες εἰς δύο κασσόνια καὶ τὴς ἐρρίξαμεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ ἔσπευσα μὲ τοὺς ὀλίγους ἄνδρες ποὺ εἶχα μαζί μου νὰ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως τῶν Χανίων.

Διότι τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ γερμανικὰ πολυβόλα ἔρριπτον σὰν χαλάζι τὴς σφαῖρες, πλησίον τοῦ Κλαδισοῦ, εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Χανίων.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, ἔρριξαν τόσες ἐμπρηστικὰς βόμβες, ὅπου μὲ τοὺς προηγουμένους βομβαρδισμοὺς εὔρον ἓν μέγαλον μέρος τῶν οἰκημάτων καὶ τὰ ξύλα τῆς στέγης σκορπισμένα εἰς τοὺς δρόμους καὶ προεκλήθη ἀνάφλεξις, ἡ ὁποία μετέδωσε τὴν πυρκαϊὰ ποὺ ἐξηπλώθη εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν Χανίων.

Ἐκάμαμε μεγάλας προσπαθείας διὰ νὰ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως ἡ ὁποία ἐκαίετο ὡς πυροτέχνημα.

Ἴσως νὰ ἦμουν ὁ τελευταῖος ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ἐβάδισα ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Ἀποκορώνου πρὸς τὸ Νεροκούρου, ὅπου καὶ συνήντησα τοὺς ἐπιζήσαντας ἄνδρας τοῦ ἀποσπάσματος.

Εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἔφθασεν ἓνας σεβαστὸς ἀριθμὸς πολεμιστῶν στρατιωτῶν καὶ ἀνδρῶν τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ὅλοι αὐτοὶ ἦσαν ἐξωπλισμένοι μὲ ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ ὄπλα, ἀλλὰ χωρὶς φυσίγγια, ἐπομένως καὶ χωρὶς ἐλπίδας ἀντιστάσεως πλέον.

Τὴν 7ην ὥραν μ.μ. τῆς 27ης Μαΐου ἔπρεπε πλέον νὰ ἀναγνωρισθῆ ὅτι

ὁ ἐχθρὸς εἶχε στερεῶς ἐγκατασταθῆ, ὄχι μόνον εἰς τὸ Μάλεμε καὶ τὸν Γαλατᾶ, ἀλλὰ ὅτι εἰσῆλθε καὶ εἰς τὰ Χανιά.

Δὲν ἔμενε πλέον εἰς ἡμᾶς παρὰ νὰ διατάξωμεν τὴν σύμπτυξιν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Λευκῶν Ὁρέων, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐξόντωσιν τῶν στρατιωτῶν μας.

Ἡ ἐξαιρετικῶς δυσχερῆς καὶ ἐπικίνδυνος αὐτὴ κίνησις ἐξετελέσθη ἐν ἀπολύτῳ τάξει. Ἄν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπετίθετο πάλιν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπιφέρῃ ἀνεπανορθώτους πλέον ἀπωλείας εἰς τοὺς ἡμετέρους.

Ἄλλὰ ἴσως, ἐπειδὴ τὰ στρατεύματα τὰ γερμανικὰ ἐξηντλήθησαν ἀπὸ τὰς πολυημέρους καὶ πολυνέκρους ἐφόδους, δὲν ἐπετέθησαν.

Δὲν εἴχομεν ἀνταλλάξει ἀκόμη τὰς σκέψεις μας εἰς τὸ Νεροκούρου, διότι δὲν ἐπρολάβομεν, μὲ τὴν προέλασιν τῶν Γερμανῶν, οἱ ὅποιοι ἐβάδιζαν ἀπὸ τὰ Χανιά πρὸς τὴν Σούδα, καλυπτόμενοι ἀπὸ ἀναρίθμητα σμήνη γερμανικῶν ἀεροπλάνων, τὰ ὅποια ἐσχημάτιζαν κεφαλὴν καὶ πλαγιοφυλακὴν.

Ἀμέτρητες βόμβες ἐπιπτον εἰς ὅλα τὰ σημεῖα, ὅπου ἐνεφανίζετο ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀντίστασις ἢ καὶ μόνον συγκέντρωσις ὀλίγων ἀνδρῶν.

Μεταξὺ τῶν ριφθισῶν βομβῶν εἰς τὸ Νεροκούρου, μία βόμβα εὗρε μίαν ἀποθήκην ἐλαίου μετὰ γεμάτων βαρελίων καὶ πίθων, τὰ ὅποια δὲν ἄντεξαν εἰς τὴν πίεσιν τοῦ ἀέρος, εἰς ἓνα περιορισμένον χῶρον, ὅπου ἡ βόμβα ἔσκασε καὶ ἔτσι ὅλα ἄνοιξαν, τὸ λάδι ἐξεχύθη καὶ ὡσὰν ποτάμι πλέον ἔφθασε δύο χιλιόμετρα πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Σούδας.

Οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταί, τὰ ἐκλεκτότερα τμήματα τοῦ τρίτου Ράιχ, ἐπιπτον κατὰ χιλιάδας εἰς τὶς ἀκρογιαλιῆς καὶ τὶς πλαγιὰς τοῦ νησιοῦ καὶ τοὺς ἀντιμετώπιζαν, ποῖοι; ἀφοῦ ὅλοι οἱ νέοι πού θὰ μπορούσαν νὰ πολεμήσουν ἔλειπαν· γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν, εἶχαν μείνει εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, πού ἐστέναζαν κάτω ἀπὸ τὴν χιτλερικήν μπόταν, γέροι, παιδιὰ καὶ γυναῖκες ἄρπαξαν ὅ,τι εὗρηκαν πρόχειρον, κυνηγετικὰ ὄπλα, παλαιούς γκράδες, ἀκόμη καὶ ἀξίνες πού εἶχαν γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ μαζὺ μὲ τὰ λίγα καὶ χωρὶς ὄπλισμόν στρατιωτικὰ τμήματα, ἑλληνικὰ καὶ συμμαχικὰ, ἐρρίχθησαν εἰς μίαν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες μάχης τῆς ἱστορίας.

Ἐννέα ἡμέρες ἐκράτησεν ὁ ἀνισος ἀγώνας, πού ἔκαμε, ὅλον τὸν κόσμον, ἐχθροὺς καὶ φίλους, νὰ παρακολουθήσουν μὲ κρατημένην τὴν ἀναπνοὴν τὴν τιτανομαχίαν ἐνὸς λαοῦ, πού τιμῶντας τὴν ἐλευθερίαν του, ἠγωνίζετο νὰ τὴν σώσῃ, καὶ ἐνὸς κατακτητοῦ, πού ἐγνώριζε τὴν σημασίαν τοῦ τόπου.

Ἐγὼ ὑπεχώρησα μετὰ τοῦ ἀποσπάσματός μου ἐκ τοῦ Νεροκούρου, εἰς τὸ χωρίον Κοντόπουλα. Ἐκεῖ ἔφθασα ἓνα μέγαν ἀριθμὸν πολεμιστῶν, στρατιωτῶν καὶ πολιτοφυλάκων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐκεῖ ὑποχωρήσει. Ἦλθον εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ πολλοὶ ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰ ὑψώματα ἵνα ἀμυνθῶμεν.

Διότι, ἐν τῷ μεταξύ οἱ Γερμανοὶ ἀνέβαινον ἀπὸ τὴν ὁδὸν Νεροκούρου, οἱ δὲ βαδίζοντες ἀπὸ τὴν Σούδαν, εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸν Ἀποκόρωνα.

Ἀπὸ μίαν μικρὰν ἔρευναν τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν, διεπιστώσαμεν ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ὀπλοφορούντων εἶχε περισσότερα ἀπὸ ἓν ἢ δύο, τὸ πολὺ τρία φυσίγγια.

Κατὰ τὴν μεσημβρίαν οἱ Γερμανοὶ ἔφθασαν εἰς τὰ ὑψώματα. Ἐμείναμεν ἐλάχιστοι νὰ ρίψωμεν τὰ τελευταῖα μας φυσίγγια.

Ἐπειτα ὑπεχωρήσαμεν καὶ κατήλθομεν εἰς τὸν Γέρω-Λάκκον καὶ ἐκεῖθεν ἀνήλθομεν εἰς τὸ χωρίον Δρακώνα, ὅπου εὐρίσκοντο ἄνω τῶν 800 στρατιωτῶν καὶ πολιτοφυλάκων, οἱ ὅποιοι εἶχον ὑποχωρήσει ἐκεῖ. Θὰ ἐδίδαμε τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐξοικονομήσωμεν ὀλίγα φυσίγγια ἕκαστος. Δυστυχῶς δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ ἐξευρεθοῦν πουθενά.

Ἐκεῖθεν διήλθομεν διὰ τῶν Θερισιανῶν Ὀρέων καὶ ἀνήλθομεν ἄνωθεν τῶν χωρίων Ἀϊ-Γιάννη, Ἀράδαινας, Ἀνωπόλεως, καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν χώραν τῶν Σφακίων, ἐκεῖθεν δὲ ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὴν τελευταίαν Ἀγγλικὴν νηοπομπὴν καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Αἴγυπτον.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου, τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἔκαμαν ἑπτὰ ἐπιθέσεις μὲ βόμβες καὶ πολυβολισμούς. Πολλοὶ βόμβαι ἤϊραν τὸν στόχον των εἰς τὰ πολεμικὰ καράβια, τὰ ὅποια, χωρὶς ν' ἀχρηστευθῶσιν, ἐπροχωροῦσαν μαχόμενα συνεχῶς μὲ τὰ βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα.

Εἰς ἓν μόνον πολεμικὸν πλοῖον ἐφονεύθησαν δέκα ἕξ στρατιῶται.

Ἐπὶ τέλους τὴν 2αν Ἰουνίου κατωρθώσαμε νὰ ἀποβιβασθῶμεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Τὸ ποίημα : «Κι' ἄς γίνῃ Ἀρκάδι ἢ Κρήτη» ἔγραψα μετὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης καὶ τὴν ἀναχώρησίν μου, μέσα εἰς τὸ ἀγγλικὸ πολεμικὸ καράβι ἕως ὅτου φθάσωμεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὸ ἔχω δὲ δημοσιεύσει εἰς τὸ βιβλίον μου «Κρητικοὶ Παλμοί», τὸ ὅποιον ἐξετύπωσα εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ παραθέτω κατωτέρω :

«... ΚΙ' ΑΣ ΓΙΝΗ ΑΡΚΑΔΙ Η ΚΡΗΤΗ!!»

Ἐκεῖ στὰ κρητικὰ βουνά, εἰς τὰ Χανιά πιὸ πέρα,
γεμίζει ὁ ἤχος ὁ γλυκὸς μ' ἐλπίδες τὸν αἰθέρα.
Σιγά, σιγά ἀντιλαλεῖ μιὰ μυστικὴ καμπάνα
σὰν νὰ μνηῶ Ἀνάσταση στὴ σκλάβα μας τὴ μάνα.
Πόσες ἐλπίδες δὲ σκορπᾷ καὶ πόσα δὲ θυμίζει ;
ἐκεῖ ποῦ μὲ παράπονο σιγά, σιγά βουίζει ;...
Τοῦ εἰκοσιένα τοὺς ἀητούς ξυπνᾷ καὶ τὰ λιοντάρια
καὶ ψάλλουν μὲ τὴ λύρα τους «ὡς πότε παλληκάρια ;»
Στὸ μυστικὸ τραγούδι τους ὁ Ρήγας ζωντανεῖει,
ὁ Μάρκος Μπότσαρης πετᾷ στ' ἀθάνατο λημέρι.

Πετιέται ἀπὸ τῆ θάλασσα τὸ φάσμα τοῦ Κανάρη,
ἀπὸ πελάγη καὶ στεριᾶς τὸ κάθε παλλικάρη.
Ἄγριεμένοι, φοβεροί, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
στ' Ἄρκάδι σηκωθήκανε, Γούμενος, Καλογέροι,
καὶ πάλι γύρω στὴ Μονὴ ἐρράγισαν οἱ βράχοι
καὶ σὰ λιοντάρια ξύπνησαν ὅλοι οἱ πολεμάρχοι.
Ὁ Γούμενος ἐστάθηκεν ἀνάμεσα στὸ πλῆθος,
κι αὐτὰ τὰ λόγια φώναξε μὲ πληγωμένο στῆθος :
«Κάμετε τόπο Γερμανοί, φυλὴ καταραμένη,
σκῦψτε νὰ προσκυνήσετε σημαία δοξασμένη,
ἐκείνη ποὺ θριάμβευσε ἀπ' τὰ παλιὰ τὰ χρόνια,
ποὺ θέριεψε στὰ κύματα καὶ στοῦ βοριᾶ τὰ χιόνια!..
Δειλοὶ εἶστε καὶ τρομάζετε μὲ μᾶς νὰ μετρηθῆτε
καὶ μόνον μὲ τὲς μηχανές στὲς μάχες προχωρῆτε.
Μὰ θάρθη ἡ μέρα γρήγορα κι' ἡ βλογημένη ὥρα,
δὲν σᾶς ἀφίνουμε ἑμεῖς στὴν ἰδικὴν μας χώρα,
στὴ χώρα ποὺ ἐβάφηκαν στὸ αἷμα μας οἱ βράχοι,
θὰ φέρουν τὴ σημαία μας οἱ νέοι πολεμάρχοι».
Εἶπε, κι' ἀναστηλώθηκε, πέρα μακρὰ κυττάζει
κ' ὕστατο ἓνα σύνθημα σὲ ὅλους μας προστάζει,
ἡ βροντερὴ του ἢ φωνὴ φθάνει ὡς τὸν Ἰηλορείτη :
«Τοὺς Γερμανοὺς χτυπήσετε κι' ἄς γίνῃ Ἄρκάδι ἢ Κρήτη»!!.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΜΠΑΡΚΛΕΪ

«Τὰ στρατεύματά μας προσπάθησαν νὰ ἀντισταθμίσουν μὲ μικρὲς ἀντεπιθέσεις τὴν ἔλλειψι βαρέων ὄπλων.

Ἔτσι, οἱ ἄνδρες μιᾶς διμοιρίας καὶ κάποτε λιγώτεροι, ἐξορμοῦσαν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ στὰ σημεῖα ποὺ αὐτὸς εἶχε πλησιάσει. Ἡ θέσις μας αὐτὴ ἦταν καλὰ διαλεγμένη, καὶ ὁ Γερμανὸς διοικητὴς, στὴν ἀναφορά του γιὰ τὴ μάχη, παραπονιόταν πὼς ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ δὲν ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιὰτὶ οἱ παρατηρηταὶ του δὲν εἶχαν πεδίο ὀρατότητος.

Κι' ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ γερμανικὸ πεζικὸ δὲν ἔδειχνε καμμία ἱκανότητα στὶς μάχες, ὅταν τοῦ ἔλλειπε ἡ ὑποστήριξις τῆς «Λουφτβάφε». Ἔτσι, οἱ μικρὲς ἀντεπιθέσεις ποὺ ἔκαναν οἱ ἄνδρες τῆς «Λεύφορς» τὸ δειλινὸ, ἀπεθάρρυναν τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ καμμία νυκτερινὴ ἔφοδο.

Ἡ «Λεύφορς» εἶχε κρατήσῃ τὴ θέσις αὐτὴ ὅσο προέβλεπε τὸ σχέδιο.

Λίγο μετὰ τὶς ἑννιά τὴ νύχτα, τὰ τμήματά μας ἄρχισαν νὰ ἀποσύρονται, βάζοντας ὁδοφράγματα γιὰ νὰ καθυστερήσουν τὴν προέλασι τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τράβηξαν πρὸς τὸ σημεῖο συγκεντρώσεως, στὸ «Πιάτο» τοῦ Ἄσκυφου.

Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπεχείρησαν νὰ τὴν ἀκολουθήσουν.

Ἐνῶς ἡ «Λεύφορος» ἔδινε τὴν καλὴ αὐτὴ μάχη τῶν ὀπισθοφυλακῶν τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης, τὸ κύριο σῶμα τῶν στρατευμάτων μας συνέχιζε τὴν ὑποχώρησί του ἀπὸ τὴν «βία ντολορόζα», ποὺ ὀδηγοῦσε στὰ νότια πρὸς τὰ Σφακιά καὶ ἴσως στὴν σωτηρία...

Γιὰ τοὺς περισσότερους ἄνδρες μας ἦταν ἀπλῶς ζήτημα ἀντοχῆς, γιατί ἐλάχιστοι ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦσαν νὰ πολεμήσουν ἀκόμη. Οἱ ὑπόλοιποι ἔπρεπε νὰ συνεχίσουν τὴν ἐξαντλητικὴ πορεία πάνω στὰ κατσάβραχα τοῦ ὄρεινοῦ δρόμου, μὲ δύσκαμπτα πονεμένα μέλη, μέσα σὲ σκισμένες μπότες καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ βασανιστικὴ δίψα, γιατί δὲν ὑπῆρχαν τρεχούμενα νερά παρὰ μόνο τοῦ καὶ ποῦ κανένα πηγάδι.

Συχνὰ ὅταν οἱ ἄνδρες μιᾶς ὀμάδος ἔφταναν σ' ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πηγάδια καὶ μαζεύονταν γύρω-γύρω γιὰ νὰ γεμίσουν τὰ παγούρια τους, ἀν εἶχαν παγούρια—ὅταν δὲν εἶχαν γέμιζαν κουτιά ἀπὸ κονσέρβες— παρουσιάζονταν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα καὶ τότε ὅλοι ἔπεφταν κατὰ γῆς, ἐλπίζοντας πῶς οἱ πιλότοι τῆς «Λουφτβάφε» δὲν τοὺς εἶχαν ἀντιληφθῆ. Τὸ νὰ τρέξης νὰ καλυφθῆς ἦταν τὸ μεγαλύτερο λάθος, γιατί τότε ἦταν βέβαιο πῶς κάποιος θὰ σὲ ἔβλεπε».

ΕΝΑΣ ΑΥΤΟΠΤΗΣ ΜΑΡΤΥΣ

Νὰ ποιῆς ἦσαν οἱ ἐντυπώσεις τοῦ δ)ρος Θεοδώρου Στεφανίδη ποὺ ἔλαβε μέρος στὴν ὑποχώρησι πρὸς τὰ Σφακιά :

«Καθὼς πηγαίναμε παρετήρησα ὅτι, ἐνῶς οἱ ἄνδρες γύρω μας ἀγωνίζονταν γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐξαντλητικὴ πορεία τους, δὲν φαίνονταν νὰ εἶναι ἀπελπισμένοι. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ξέσπαγαν κάποτε σὲ κάποιον ἀστεῖο ἢ κάθονταν στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου διὰ νὰ ἀπολαύσουν μὲ τὴν ἡσυχία τους ἓνα σσιγάρο.

Ἐδῶς ποὺ τὰ λέμε, οὔτε κι' ἐγὼ τὸ εἶχα καλοπιστέψει πῶς ἡ πορεία μας αὐτὴ σήμαινε τὴν ἐγκατάλειψι τοῦ νησιοῦ. Μοῦ φαινόταν σὰν νὰ ἀποσυρόμαστε μόνον γιὰ νὰ καταλάβουμε μιὰ νέα ἀμυντικὴ γραμμὴ, ποὺ εἶχαμε ἀπὸ πρὶν ἐτοιμάσει—μιὰ ποὺ τὰ πράγματα ἦρθαν ἀνάποδα. Μοῦ φαινόταν ὅτι δὲν ἦταν δυνατόν, θάφθαναν ὅπου νάσαι τ' ἀεροπλάνα μας γιὰ νὰ βοηθήσουν στὸ ξεκαθάρισμα τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Ποτὲ δὲν μπόρεσα νὰ τὸ χωνέψω ὅτι εἴμαστε ἐμεῖς ποὺ χάναμε τὸ παιχνίδι....

Εἶδαμε μονάδες νὰ ὑποχωροῦν μὲ ἀπόλυτη τάξι φέρνοντας τὰ τουφέκια τους καὶ ὅλο τους τὸν ἐξοπλισμό. Προχωροῦσαν κατὰ τμήματα, συνήθως ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ, λόγω τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους, κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὰς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν τους, ποὺ τοὺς ἔλεγαν πότε νὰ διασκορπισθοῦν καὶ νὰ καλυφθοῦν καὶ πότε νὰ ξανασυνταχθοῦν.

Ἦταν πραγματικὰ πολὺ ἐνθαρρυντικὸ νὰ βλέπη κανεὶς τὸ κουράγιο καὶ τὴν ψυχραιμία αὐτῶν τῶν πολεμιστῶν.

Οἱ ἐχθρικὲς ἀεροπορικὲς ἐπιθέσεις ἔγιναν ἐντονώτερες τὴν ὥρα ἐκεῖνη καὶ ξαφνικὰ ἀκούσαμε τὸ βόμβο τῶν ἀεροπλάνων πάνω ἀπὸ τὶς βόρειες

κορυφές. Τριάντα ή σαράντα αεροπλάνα πρόβαλαν ξαφνικά στον ουρανό και άφου βομβάρδισαν τὸ χωριὸ πὸν πρὶν λίγη ὥρα εἶχαμε ἀφήσει, ὠρμησαν πρὸς τὸ μέρος μας...

Εὐτυχῶς εἶδαμε ἓνα παλιὸ ἀσβεστοκάμινο κάπου ἐκεῖ κοντὰ καὶ καλυφθήκαμε μέσα σ' αὐτό, ἀκριβῶς τὴν ὥρα πὸν ἐπρεπε. Τὸ πάνω μέρος τοῦ καμινοῦ εἶχε πέσει, ἀλλὰ κι' ἔτσι τὸ καμίνι ἦταν τέσσερα πόδια κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους καὶ γεμάτο ἀπὸ ἀγριόχορτα καὶ ἀγκάθια.

Εἴμαστε σὲ ἀπόστασι ἑκατὸ περίπου γιάρδες ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ἀπὸ μερικὰ σπίτια πὸν οἱ Γερμανοὶ ἄρχιζαν νὰ βομβαρδίζουν καὶ νὰ πολυβολοῦν μὲ μεγάλο πείσμα, μ' ὄλο πὸν τίποτε δὲν ἔδινε καμμιά δικαιολογία στὴν τόση σπατάλη τῶν πυρομαχικῶν τους.

Τὰ λεπτὰ πὸν περνοῦσαν φαίνονταν αἰῶνες καὶ ἡ καρδιά σταματοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγωνία καθὼς ἡ κοσμοχαλασιά αὐτὴ συνεχιζόταν. Τὸ καταφύγιό μας σειόταν καὶ τινάζόταν ἔτσι, πὸν φοβόμουν ὅτι θὰ γινόταν ὁ τάφος μας. Κομμάτια γῆς καὶ πέτρες τινάζονταν κάθε τόσο πάνω στὰ σιδερένια κράνη μας, μετὰ ἀπὸ κάθε ἔκρηξι, καὶ μ' ὄλο πὸν εἴμαστε κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, τὰ ἀέρια τῶν ἐκρήξεων ἦσαν τόσο δυνατὰ πὸν ἔμοιαζαν μὲ γροθιές στὸ στομάχι.

Ὁ χρόνος θαρρεῖς πὸν εἶχε ἀκινήσει... ἀλλὰ, ἐπὶ τέλους, ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες... τὰ αεροπλάνα ἔφυγαν καὶ μεῖς βγήκαμε ζαλισμένοι ἀπὸ τὸ ἀσβεστοκάμινο καὶ συνεχίσαμε τὴν πορεία μας.

Δύο, τρία σπίτια πὸν εἶχαν κτυπηθῆ καίγονταν, τώρα, στέλνοντας ψηλά, πυκνὰ σύννεφα καπνοῦ. Γύρω καὶ πάνω στὸ δρόμο οἱ σπαρμένες βόμβες εἶχαν ἀνοίξει τεράστιους κρατῆρες κι' ἓνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο κόνιτονταν τσακισμένο, καὶ ἀπὸ κάτω ὁ ὀδηγὸς του νεκρός. Αὐτὸ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδρομῆς αὐτῆς.

Σὲ λίγο, κεφάλια ἄρχισαν νὰ προβάλλουν ἀπὸ κάθε εἶδους κρυψῶνες, ἡ γραμμὴ ξανασυντάχθηκε καὶ ἡ πορεία στὰ νότια συνεχίστηκε ὅπως πρὶν...».

ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΗ ΛΗΓΗΣΙΣ ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ

Ἐντυπώσεις τοῦ Νεοζηλανδοῦ λοχαγοῦ Πῆτερ Μὰκ Ἰντάιαρ, ἀπὸ τὴν ἴδια ἀγωνιώδη ὑποχώρησι :

«Ὅσο μακρὰ μποροῦσε νὰ δῆ κανεῖς, μιὰ ἀπέραντη κυματιστὴ γραμμὴ ἀπὸ στρατιῶτες σκαρφάλωνε στὸ βουνό, ἐνῶ ὀλόγυρα στὸ δρόμο ἄλλοι ἄνδρες κόνιτονταν ἐξαντλημένοι. Τώρα τ' αεροπλάνα διέγραφαν κύκλους ψηλά, γι' αὐτὸ ἀφήσαμε τὸ δρόμο καὶ κατεβήκαμε στὸ φαράγγι, ὅπου τὰ δέντρα καὶ οἱ βράχοι μᾶς ἔδιναν ἓνα κάποιο κάλυμμα.

Ἐφ' ἐνὸς ζυγοῦ ἡ γραμμὴ, ἀπέραντη, προχωροῦσε ὄλο καὶ ψηλότερα. Ἄνδρες κοιμοῦνταν ἢ εἶχαν ξαπλώσει ἐξηντλημένοι ἔξω ἀπὸ τὸ μονοπάτι, κι' ἄλλοι ἀπλῶς τοὺς πηδοῦσαν καὶ συνέχιζαν τὴν πορεία τους. Τὸ μονοπάτι ἦταν σπαρμένο μὲ διάφορα ὑλικά, μὲ ἄδεια παγούρια, ἐξαρτῦσεις, χλαῖνες.

Κάποτε συναντούσες αυτοκίνητα τσακισμένα πάνω στους βράχους, όπου είχαν κυλήσει από το δρόμο σε κάποια αεροπορική έπιδρομή. Έβλεπες τότε γύρω από το σαράβαλο σκορπισμένα διάφορα είδη που έδιναν ένα θλιβερό πίνακα—μιά καραβάνα, ένα πορτοφόλι, κάποια φωτογραφία, ένα αυστραλέζικο καπέλλο....

Κάποιο τραγούδι μακρυνό σ'α νά έρχόταν στ' αυτιά μου. Σιγά-σιγά τ'όνοιωθα κάπως πιό έντονα. Θα μπορούσα νά όρκισθώ πώς έρχόταν κομματιαστό σαν σφύριγμα από τήν κοιλάδα, πιό κάτω που περνούσαν οί φάλαγγες. Τό τραγούδι τής ύποχωρήσεως... «Ματθίλδη όταν χορεύεις...». Παράξενο αλήθεια, κάπως κωμικό ίσως, και βέβαια άταίριαστο με τήν κατάσταση, έδινε όμως μιά έκφρασι στις μακρυνές έλπίδες αυτών των κουρασμένων πολεμιστών, έλπίδες για τήν έπιστροφή τους στο κάποιο μακρυνό σπιτάκι τής Νέας Ζηλανδίας ή τής Αυστραλίας.

Τό πλατύγυρο καπέλλο που κοιτόνταν πλάι στο ρημάδι του αυτοκινήτου μου τόφερε στο νοΰ μου. «Έλα Ματθίλδη, χάρισέ μου αυτό τό βάλς».

Κ' ή πορεία συνεχιζόταν καταπονητική, άτέλειωτη. Τά πόδια ήσαν τώρα βαρεια σαν μολύβι, σκαρφάλωνες τώρα με μιά σκοτεινή ζάλη, νοιώθοντας μόνο ένα πόνο στα πέλατα και τό βαρύ μούδιασμα στο μερι που πριβόταν τό τουφέκι. Ό ιδρώς έλουζε τό πρόσωπο κι' έτσουζε τά σκασμένα χείλια.

Κάπου-κάπου άκουγες κάποιο χοντρό άστείο από κάποιον μέσα στη φάλαγγα που προχωρούσε.

Σέ μιά στιγμή που βγήκα για λίγο μέσ' απ' αυτό τό λήθαργο τής κούρασης, είδα κάτι που αληθινά με ξετίναξε. Άνάμεσα σ' αυτό τό στράτευμα που προχωρούσε ήταν μιά νεαρή κοπέλλα, μιά όμορφη ξανθή, που δέ θάταν μεγαλύτερη από 17 χρονών. Τά μαλλιά της ξέπλεκα έπεφταν στη ράχη, και στον ώμο της κρατούσε τουφέκι.

Οί άνδρες τήν κοιτάζαν παραξενεμένοι καθώς περνούσαν, αλλά μέσα στη φοβερή τους έξάντλησι, δέν είχαν όρεξι για σχόλια. Μόνο ένας Νεοζηλανδός με σκληρό κουρασμένο πρόσωπο σήκωσε τό χέρι σε χαιρετισμό.

Ποιά ήταν, κι' αν έφθασε στην άκτή, κανεις ποτέ δέν έμαθε.

Τέλος, μετά τόσα βάσανα, φθάσαμε στην κορυφή. Πιό κάτω, μπροστά μας, ξανοιγόταν μιά όμορφη πεδιάδα σαν ένα φλυτζάνι ανάμεσα στα βουνά.

Ύπήρχαν πράσινα λιβάδια, χωράφια σπαρμένα και τ' άσπρα σπίτια των μικρών χωριών. Άνάμεσα στην πεδιάδα οί φάλαγγες με τό χακί χρώμα σέρνονταν σαν μερμυγκιές που σχηματίζουν μαβιά κυματιστή γραμμή μέχρι τήν κάποια μακρυνή φωλιά. Φθάσαμε τέλος σε μιά σειρά μεγάλα δάση.

Κι άλλοι στρατοί θα έπρεπε νά είχαν περάσει από δώ σε κάποια παλιά λησμονησμένη έποχή.

Άλλά τότε «ή κοιλάδα των μακάρων» πολυ λίγο θάνοιωθε τό πέραςμα

τῶν χρόνων, ἐκεῖ πού βρίσκεται μόνη καί δυσκολόφταστη, στὰ ὕψη τῶν βουνῶν.

Τώρα, ἔβλεπε πάλι τὴ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία νὰ δίδη μάχες ὀπισθοφυλακῶν, γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἀνδρῶν τῆς.

Ἔβλεπε βομβαρδιστικὰ καθέτου ἐφορμήσεως καὶ τσακισμένα φορτηγά. Ἄκουγε τὸ γάζωμα τῶν πολυβόλων. Ὁ πολιτισμὸς τὴν εἶχε φθάσει ἐπὶ τέλους!

Ἐδῶ ὑπῆρχαν πηγάδια μὲ δροσερὸ νερὸ πού ἔδιναν τὴν ποθητὴ ἀνακούφισι στὰ διψασμένα λαρύγγια. Τὸ γουργούριζες λίγο καὶ ἀφοῦ ἔπινες καὶ ξεδιψοῦσες, τὸ ἄφηνες νὰ ξεχυθῆ πάνω στὸ στήθος σου. Ὑστερα ἔπαιρνες τὸ τουφέκι καὶ πάλι προχωροῦσες, προχωροῦσες...

Ἡ πεδιάδα στένευε στὴν ἄκρη τῆς σ' ἓνα ἄλλο πέρασμα πού τ' ἀεροπλάνα τὸ εἶχαν βάλει στὸ μάτι. Ἡ γραμμὴ τῶν ἀνδρῶν προχωροῦσε μέχρι πού ἔφθαναν τ' ἀεροπλάνα. Τότε ἡ φάλαγγα μὲ τὸ χακὶ χρῶμα σπορποῦσε ἀνάμεσα στοὺς βράχους.

Οἱ ἐκρήξεις ἀπὸ τὶς βόμβες ἀντηχοῦσαν στὰ βουνά, καὶ πυκνὰ σύννεφα καπνοῦ καὶ σκόνης ἀνέβαιναν ψηλὰ μέσα ἀπὸ τὰ περάσματα.

Ἐδῶ κάπου, δυὸ ἀπὸ μᾶς, ἓνας κοκκινομάλλης Ἴρλανδός, πού λεγόταν Μπάρνυ-Μάικλ, κι' ἐγώ, χωριστήκαμε ἀπὸ τὴ διμοιρία μας. Εἴμαστε πολὺ κουρασμένοι ὅμως γιὰ νὰ μᾶς νοιάξῃ καὶ συνεχίσαμε μόνοι τὴν πορεία.

Ὀλόκληρο τὸ ἀπόγευμα προχωροῦσαμε.

Συχνὰ ἔπρεπε νὰ σουρνῶμαστε κάτω ἀπ' τοὺς βράχους, ἐνῶ τὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα ἔσπερναν τὶς βόμβες τους ὀλόγουρα.

Θυμᾶμαι ὅτι κυττάζοντας ψηλὰ κάποια στιγμή, εἶδα τρία βομβαρδιστικὰ νὰ παίρνουν τὴ βουτιά τους κατ' εὐθείαν ἐπάνω μας. Βλέπαμε τὶς βόμβες νὰ ξεκολλοῦν ἀπὸ τὰ στεφάνια τους καὶ νὰ πέφτουν, «Χριστέ μου», φώναξε ὁ Μίκ, καὶ πέσαμε μπρούμυτα στὴ γῆς.

Ἡ ἔκρηξι ἦρθε σὰ λύτρωσι. Οἱ βόμβες εἶχαν πέσει ἀρκετὰ μέτρα πιο πέρα στὴν πλαγιά τοῦ λόφου.

«— Καὶ νὰ σκέφτεται κανεὶς πὼς μποροῦσε τώρα νάμαι σὲ κάποια ταβέρνα τοῦ χωριοῦ μου», λέει ὁ Ἴρλανδός.

Μὲ τὸ σούρουπο προχωροῦσαμε ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνά. Κάτω ἀπ' τὸ δρόμο στὸ βάθος τῆς χαράδρας μιὰ ἄλλη φάλαγγα προχωροῦσε πρὸς τὴ θάλασσα.

Μόλις ἔπεσε ἡ νύχτα ἦρθε καὶ ὁ πόθος τοῦ ὕπνου. Τὰ πόδια ἦσαν σὰν ξύλινα, καὶ ἡ κίνησί τους μηχανικὴ. Ὅλο τὸ κορμὶ πονοῦσε. Τὸ τουφέκι εἶχε γίνει ἓνα ἀνυπόφορο βᾶρος. Μιὰ ὀλόκληρη ἐβδομάδα δὲν εἶχαμε κοιμηθῆ παρὰ ἐλάχιστα. Τὰ νεῦρα ἦσαν τσακισμένα καὶ τὸ φαί, ἦταν λιγοστὸ ἀκόμη καὶ τὶς πρῶτες ἡμέρες, ἐνῶ τὶς τελευταῖες τρώγαμε ὅποτε βρῖσκαμε κάτι.

Προχωρήσαμε ὀλόκληρη τὴ νύχτα, τὴν ἐπομένη μέρα καὶ τὴν ἄλλη νύχτα, χωρὶς μεγαλύτερες ἀπὸ δεκάλεπτες διακοπές.

Οί σκέψεις μπερδεύονταν τώρα και άσυναίσθητα σέ έφερναν πίσω σέ άσχετα περιστατικά μιās περασμένης ζωής.

Τά νεύρα έρεθισμένα από την κούρασι σέ έκαναν νά ξεσπάς με την πιό άσήμαντη άφορμή. Θυμάμαι πώς άπειλήσα νά χτυπήσω τόν Μικ έπειδή σκόνταφε πάνω μου.

Τά πράγματα γύρω μου, τά σκούρα πεύκα με τόν φόντο του γαλάζιου ούρανοϋ, άρχισαν νά σβήνουν.

Θυμάμαι πώς έπεσα στο χαντάκι, πλάι στο δρόμο. "Ακουγα τά βήματα τών άλλων, τισ μπότες τους νά περνοϋν δίπλα στο κεφάλι μου.

Δέν ένοιωθα όμως τίποτ' άλλο.

"Ενα αίσθημα σαν νά βούλιαζα σέ μιάν άπέραντη εϋδαιμονία με είχε τυλίξει.

"Η θέλησι όμως για τή ζωή, τó ένστικτον τής αυτοσυντηρήσεως, φαίνεται πώς έρχεται σέ βοήθεια του ανθρώπου όταν περισσότερο τó χρειάζεται και γίνεται ή επικρατοϋσα σκέψι, ή κινητήρια δύναμι. Θα πρέπει νά μήν κοιμήθηκα περισσότερο από μιάν ώρα. "Όταν ζύπνησα είδα τόν πιστό Μικ πλάι μου, δίπλα στο χαντάκι.

Τά βαρεία βήματα τών άνδρων που περνοϋσαν κι' ή σιωπηλή μάζα που σχηματίζαν, έφερε στο νοϋ μου καθαρά τή σκέψι, «πρέπει νά φθάσης στην παραλία!».

"Ετσι, τρικλίζοντας, μισοκοιμισμένοι, μπήκαμε κι' έμεις στη σιωπηλή φάλαγγα.

Για τισ έπόμενες ώρες δέν θυμάμαι τίποτα, μόνο μιá φοβερή, βασανιστική δίψα, μέχρι τó άλλο πρωί.

Ό δρόμος προς τά νότια σταματοϋσε δύο μίλλια από την παραλία, μιá χαλικοστρωμένη παραλία στενωτέρη από 20 γιάρδες και μάκρους περίπου 150 γιαρδών, που ήταν και τó μόνον σημείον από όπου μπορούσαν νά γίνουν επιβιβάσεις.

Τά πρώτα τμήματα από άνδρες τής ΡΑΦ και προσωπικόν τών βάσεων άρχισαν νά φθάνουν. Μία συσκευή άσυρμάτου έτοποθετήθηκε σέ μιá σπηλιά, ένα μίλλι μακρύτερα από την έρημωμένη μικράν κωμόπολιν τών Σφακίων.

Άφου σκοτεινίασε, τά αντιτορπιλλικά «Νάπιερ», «Νιζάμ», «Κέλβιν» και «Κάνταχαρ», έφθασαν στ' ανοιχτά, έφεραν έφόδια, ξαίροντας πόση ανάγκη τά είχαμε, και είχαν σκοπόν νά πάρουν τά πρώτα τμήματα που θα συγκεντρωνόνταν.

Δυστυχώς τά έφόδια περιελάμβανον άλεύρι μόνον και σπύρτα, εκεί που είχαμε άμεση ανάγκη από κρέας, κονσέρβες και μπισκότα.

Τά αντιτορπιλλικά έμειναν στ' ανοικτά επί πέντε ώρες εκείνη τή νύκτα και μπόρεσαν νά επιβιβάσουν περι τούς 200 τραυματίες και 800 άλλους άνδρες. Στόν τελευταίο αριθμόν περιλαμβάνονταν τά υπόλοιπα του προσωπικού τής ΡΑΦ. Δέν ήταν μεγάλος αριθμός, λαμβανομένου υπ' όψιν του διαθεσίμου χρόνου και τών πλοίων.

Τὸ ἀρχικὸ σχέδιο ἐπρόβλεπε μίαν περίοδο τεσσάρων ἡμερῶν, γιὰ τὴν ἐκκένωσι τῆς Νήσου, κι' αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη νύκτα. Ἀλλά, ἡ δυνατότης αὐτὴ νὰ κρατήσῃ ἢ ἀντίστασι καὶ οἱ ἐπιβιβάσεις, γιὰ ἓνα τέτοιο διάστημα, δὲν ὑπῆρχε πειά.

Πρῶτα, γιὰ τὸν Γερμανοὶ προχωροῦσαν πάντα ἀπὸ τὰ βόρεια, μποροῦσαν σὲ κάθε στιγμή νὰ ἀνατρέψουν τὶς ἀριθμητικὰ μικρὲς, ἑλλιπῶς ἐξοπλισμένες καὶ ἐξαντλημένες αὐτοσχέδιες μονάδες μας, ποὺ ἐνεργοῦσαν μ' ἐπιτυχία μέχρι τῆς στιγμῆς, ὡς ὀπισθοφυλακὲς.

Μποροῦσαν νὰ ρίξουν μιὰ ἰσχυρὴ δύναμι ἀλεξιπτωτιστῶν εἴτε στὴν πεδιάδα τοῦ Ἀσκύφου ἢ στὴν ἴδια τὴν Χώρα, νὰ κάμουν ἀκόμη πιὸ δύσκολη τὴν ἐπιβίβασι, καὶ ἴσως ἀδύνατη.

Ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸ ναυτικὸ μας μποροῦσε νὰ ἐγγυηθῇ τὴ διάθεσι τῶν πλοίων γιὰ ἄλλες τρεῖς νύχτες. Οἱ ἀπώλειες ποὺ εἶχαν ὑποστῆ ἦσαν σοβαρὲς καὶ ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὶς ἄλλες τοῦ ὑποχρεώσεις στὴ Μεσόγειο.

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας στὴ Μέση Ἀνατολή, Οὐείβελ, Μπλέιμυ καὶ Τέντερ, ἦσαν ἐξ ἴσου ἀποφασισμένοι, νὰ μὴν τὸν πιέσουν νὰ ρισκοκινδυνεύσῃ τὴν ἀπώλεια πολυτίμων πλοίων καὶ ἀνδρῶν. Ἔτσι γινόταν μιὰ ὑπόθεσι θλιβερῶν ὑπολογισμῶν.

Πόσα πλοῖα καὶ πληρώματα θὰ μποροῦσε ὁ Κάνιγκαμ νὰ ρισκοκινδυνεύσῃ γιὰ νὰ διασώσῃ τὶς χιλιάδες τῶν ἀνδρῶν ποὺ ἔμεναν ἀκόμη στὴν Κρήτη ;

Ἡ ἀπόφασι γινόταν ἀκόμη δυσκολώτερη ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἦταν γνωστὸς ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων αὐτῶν.

Δὲν ἦσαν γνωστὲς οἱ ἀπώλειες ποὺ εἶχαμε ὑποστῆ στὶς μάχες τῆς Κρήτης, καὶ ἦσαν ἐπίσης ἀγνωστες οἱ θέσεις τῶν διαφόρων τμημάτων, ποὺ περίμεναν νὰ ἐπιβιβασθοῦν στὰ διάφορα σημεῖα τῆς νοτίου Κρήτης.

Κι' αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀκόμη συνέπεια τῆς διακοπῆς κάθε ἐπικοινωνίας.

Ὁ Οὐείβελ ἔκρινε πὼς δὲν μποροῦσε νὰ ζητήσῃ μεγαλύτερα πλοῖα ἀπὸ ἀντιτορπιλλικὰ στὴ ρισκοκίνδυνη αὐτὴ ἐπιχείρησι, καὶ ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ κατέληξε στὴν ἀπόφασι νὰ συνεχίσῃ τὴν προσπάθεια γιὰ τὴ φυγάδευσι τῶν στρατευμάτων μας τῆς Κρήτης μέχρι τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην Μαΐου, μιὰ νύκτα δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ὠρισμένην στὸ σχέδιο.

Στὴν πραγματικότητα, τὰ πράγματα ἦρθαν κάπως καλύτερα. Τὸ Ναυτικὸ ἔστειλε καὶ καταδρομικὰ γιὰ νὰ πάρουν μέρος στὴ μεταφορὰ τῶν στρατευμάτων τὴ νύκτα τῆς 29ης πρὸς τὴν 30ὴν καὶ ἡ προσπάθεια ἐσυνεχίσθη μέχρι τὴν προκαθορισμένην ἀπὸ τὸ σχέδιο νύκτα τῆς 31ης Μαΐου.

Οἱ ἄνδρες τῆς 5ης Νεοζηλανδικῆς καὶ τῆς 19ης Αὐστραλιανῆς Ταξιαρχίας προχωροῦσαν πρὸς τὰ νότια τῆς Κρήτης ὀλόκληρη τὴν προηγούμενη μέρα καὶ νύκτα. Μόλις στὶς 3 τὸ πρωὶ τῆς 29ης ἔφθασαν στὴν πράσινη πεδιάδα τοῦ Ἀσκύφου, ὅπου ἓνα μεγάλο τμήμα τῶν ὑπολοίπων δυνάμεων

συγκεντρωνόταν και έτοιμάζε μια ακόμη γραμμή άμυνας, που θα έκαλυπτε τὰ δέκα μίλλια μέχρι τὴ θάλασσα.

Ἡ χθεσινή μάχη στὸ «Χάνι τοῦ Μπάμπαλη» Ἀποκορώνου ἦταν ἐπιτυχής, καὶ οἱ Γερμανοὶ ἐμποδίστηκαν νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν ἀπὸ κοντά.

Καί, ὅταν ὁ ἐχθρὸς ξανάρχισε τὴν προέλασί του τὸ πρωτὶ τῆς 29ης, ἡ πρώτη του φάλαγγα τράβηξε γιὰ τὸ Ρέθυμνο, γιὰ νὰ ὀλοκληρώσει τὴν κατάκτησι τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Πέρασε ἀρκετὴ ὥρα ὥσπου νὰ φθάσει στὸ «Πιάτο» τὸ 85ο Ὀρεινὸ Σύνταγμα, πού εἶχε διαταγῆς νὰ συνεχίσει τὴν καταδίωξι μέχρι τὴν παραλία καὶ μέχρι νὰ ἐτοιμάσει μιὰ ἰσχυρὴ ἐπίθεσι.

Ὁ στρατηγὸς Οὐέστον, ὕστερα ἀπὸ ἕνα συμβούλιο πού εἶχε μὲ τοὺς ταξίαρχους τοῦ Χάρτζεστ, Ἴγκλις καὶ Βάσεϋ στὴ μία μετὰ τὸ μεσημέρι, ἀποφάσισε ὅτι τὸ «Πιάτο» θὰ ἔπρεπε νὰ κρατηθῆ ἀπὸ τὴν 4η Νεοζηλανδικὴ Ταξιαρχία ἕως τὸ βράδυ.

Ὑστερα, ἡ μονάδα αὐτὴ θὰ ὑποχωροῦσε μέχρι τὴν ἀκτὴ. Οἱ Αὐστραλοὶ καὶ ἕνα τάγμα πεζοναυτῶν θὰ ἐπιαναν μιὰ ἀκόμη ἀμυντικὴ θέσι στὸ «Βιτσιλόκουμο», δύο ἢ περισσότερα μίλλια στὰ νοτιοδυτικὰ τῆς Κρήτης.

Ἐκεῖ ὁ δρόμος στένευε στὴν καμπὴ του καὶ ἔδινε σημαντικὰ πλεονεκτήματα στὸν ἀμυνόμενον. Ἐκεῖ θὰ παρέμεναν καὶ τὰ τρία τελευταῖα τάνκς καὶ ὅσα «μπρέν» εἶχανε μείνει. Ἡ «Λεύφορς» καὶ ἡ 5η Νεοζηλανδικὴ Ταξιαρχία θὰ προχωροῦσαν μέχρι τὴν παραλία, θὰ διαρκορπίζονταν καὶ θὰ περίμεναν τὴν ἐπιβίβασί τους.

Ἀλλὰ μέχρι τὸ μεσημέρι οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐξαπέλυσαν τὴν ἐπίθεσί τους. Ὁ προχωρημένος νεοζηλανδικὸς λόχος, πού ἐκάλυπτε τὶς βόρειες προσβάσεις τοῦ Ἀσκύφου, χτυπήθηκε μὲ τὶς προφυλακὲς τοῦ ἐχθροῦ τὸ ἀπόγευμα, μπόρεσε ὅμως νὰ κρατήσῃ τὴν ἐπίθεσι χωρὶς δυσκολία.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὅπως καὶ τὴν προηγούμενη, ἡ δρᾶσι τῆς «Λουφτβάφε» ἦταν περιωρισμένη, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ σφοδρὴ ἐπιδρομὴ πού ἔκαμαν ἐχθρὶκὰ ἀεροπλάνα στὰ Σφακιά καὶ τὶς γύρω ἀκτὲς, στὶς ἕξι μὲ ἑπτὰ τὸ ἀπόγευμα.

Ἀφοῦ ξεκουράστηκαν κάμποσες ὥρες τῆς ἡμέρας, τὰ στρατεύματα, ἐκτὸς τῆς 4ης Νεοζηλανδικῆς Ταξιαρχίας, ἄρχισαν πάλι τὴν πορεία τους πρὸς τὰ νότια.

Ἡ ὑποχώρησι τῆς 5ης Ταξιαρχίας ἐγινε μὲ πλήρη τάξι, οἱ στρατιῶτες ὑποχωροῦσαν ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ καὶ σὲ κανονικὰ διαστήματα. Ἀφοῦ σκοτείνιασε, ἦρθε καὶ ἡ σειρὰ τῆς 4ης Νεοζηλανδικῆς νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν παραλία.

Καθὼς ἡ βραδυνὴ ὁμίχλη ἄρχισε νὰ πέφτῃ, μιὰ μεγάλη συνοδεία καρραβιῶν πλησίαζε τὰ παράλια τῆς Κρήτης. Ἐφθασε στὰ Σφακιά στὶς 10 τὸ βράδυ. Ἦταν τὸ μεταγωγικὸ «Γκλένζυλ», τὰ καταδρομικὰ «Φοίβη», «Πέρθ», τὰ ἀντιαεροπορικὰ «Καλκούτα» καὶ «Κόβερντυ» καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Τζάρβις» «Τζάνους» καὶ «Χάστυ».

Φρουρὰ εἶχε τοποθετηθῆ στὰ διάφορα σημεῖα πού θὰ γίνονταν οἱ ἐπιβιβάσεις γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ ἐπεισόδια καὶ ἡ καθυστέρησι πού παρα-

τηρήθηκαν τὴν προηγούμενη νύκτα. Ἔτσι τὸ σύστημα ἐλέγχου τῆς ἐπιβιβάσεως ἔγινε κάπως ἀκαμπτο καὶ δημιούργησε κάποιες ἐξοργιστικὲς καθυστερήσεις, μέχρι νὰ ὀργανωθοῦν οἱ μονάδες ποῦ θὰ ἐπιβιβάζονταν, ἀποδείχτηκε ὅμως εὐεργετικό, ἀφοῦ ἐμπόδισε τὴν ἀνεξέλεγκτον ἐπιβίβασι.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ στόλου βγῆκαν στὴν ἀκτὴ γιὰ νὰ φέρουν ὁδηγίες γιὰ τὴν ἐπιβίβασι καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὴν ζωτικὴν ἀνάγκη γιὰ ἀπόλυτη ἡσυχία, μιὰ καὶ θάταν δυνατὸν νὰ ἔρχονταν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα καὶ νὰ ρίξουν φωτοβολίδες.

Ὁ ἡσυχος καὶ «ἐπαγγελματικὸς» τόνος, μὲ τὸν ὁποῖον μιλοῦσαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στόλου, ἦταν μιὰ ἀνακούφισι γιὰ τὰ νεῦρα ὄλων καὶ ξανάφερε τὴν ἐμπιστοσύνη στὰ ἐξαντλημένα στρατεύματα.

Γιὰ περισσότερες ἀπὸ τρεῖς ὥρες, τὴν ἡσυχὴ ἐκείνη νύκτα, οἱ μεγάλες, εὐρύτερες καὶ ἀβαθεῖς βάρκες πηγαينوέρχονταν στὴν ἀκύμαντὴ θάλασσα, ἀπὸ τὴν παραλία, στὰ καράβια.

Σὲ ἀπόλυτὴ σχεδὸν σιωπῇ, οἱ ἀδυνατισμένες, τρικλίζουσες, ντυμένες στὸ χακὶ φιγοῦρες, φορτώνονταν στὰ πλοῖα, κάποιες φέρνοντας τὰ τουφέκια τους καὶ ἄλλες χωρὶς αὐτά.

Οἱ τραυματίες χρειάζονταν περισσότερὴ ὥρα καὶ βοήθεια γιὰ νὰ φτάσουν ἀσφαλεῖς στὰ πλοῖα.

Ὅταν ἐφθασεν ἡ ὥρα γιὰ τὸ σαλπάρισμα, λίγο μετὰ τὶς 3 τὸ πρωῖ, 6.500 ἄνδρες ποῦ εἶχαν πολεμήσει στὸ Μάλεμε, Γαλατᾶ καὶ στὰ Χανιά, ἦσαν φορτωμένοι στὰ πλοῖα. Ἔτσι ὁ στόλος κατάφερε ἐκείνη τὴ νύκτα νὰ πάρῃ περισσότερους ἄνδρες ἀπὸ ὅσους προέβλεπε τὸ σχέδιο «Φράϊμπεργκ».

Τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν τὸ ἐπόμενο πρωῖ καὶ κυνήγησαν τὴν νηπομπὴ γιὰ ἀρκετὲς ὥρες. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ «Πέρθ» ποῦ χτυπήθηκε σ' ἓνα λεβητοστάσιο καὶ εἶχε μερικὰ θύματα, κανένα ἄλλο πλοῖο δὲν ἔπαθε τίποτα. Ἀργότερα ἦρθαν καὶ τὰ μαχητικὰ τῆς «ΡΑΦ» καὶ συνώδευσαν τὸ στόλο μέχρι τὴν Ἀλεξάνδρεια.

Τὸ πρωῖ τῆς 30ῆς Μαΐου περισσότεροι ἀπὸ 10.000 ἄνδρες ἔμειναν ἀκόμῃ συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸ λιμάνι καὶ στὸ δρόμο, μέχρι δέκα μίλλια πρὸς τὰ βόρεια.

Ὁ Ταξίαρχος Βάσεϋ ποῦ διοικοῦσε τὶς ὀπισθοφυλακὲς στὸ δρόμο πρὸς τὴν Νίμβρον, ἀποφάσισε νὰ κρατήσῃ τὸν ἐχθρὸ σὲ ἀπόστασι, χρησιμοποιοῦντας τὰ τάνκς καὶ ὅλες τὶς ἄλλες δυνάμεις του. Τὸ σχέδιό του ἦταν νὰ καλύψῃ τὶς ἀλλεπάλληλες ἀνατινάξεις, νὰ χτυπήσῃ τοὺς μοτοσυκλετιστὰς ποῦ ἀποτελοῦσαν τὶς προφυλακὲς τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ ὅταν ἐκδηλωνόταν ἡ κυρία ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ. Πράγματι, ἡ μάχη τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀποδείχτηκε μιὰ ἀρκετὰ ἐπιτυχημένη ἐπιχείρησις.

Ἔτσι ὀλόκληρο τὸ πρωῖ καὶ τὸ ἀπόγευμα τὰ δύο τάνκς καὶ τὰ τρία «Μπρέν» ὑποχωροῦσαν ἀπὸ γωνιὰ σὲ γωνιὰ, πολεμῶντας. Μιὰ στιγμὴ ποῦ ἔπιασαν τοὺς Γερμανοὺς στὸν ὕπνο, ὅταν τὸ πεζικὸ τους εἶχε καταλάβει

μιά καινούργια θέσι, τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο τὰκνς καὶ τὰ δύο αὐτοκίνητα πού μετέφεραν τὰ «Μπρὲν» προχώρησαν στὸ δρόμο καὶ χτύπησαν μιὰ ἐχθρική ομάδα ἀπὸ 40 ἄνδρες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλάχιστοι γλύτωσαν.

Στὶς 5 τὸ ἀπόγευμα τὰ δύο τὰκνς γύρισαν πίσω στὶς γραμμὲς τῶν Αὐστραλῶν. Ἦταν ὁμως καὶ τὰ δύο ἄχρηστα πειά.

Οἱ Γερμανοὶ πλησίασαν πρὶν σκοτεινιάσει, ἀλλὰ ὁ διοικητὴς τοῦ 100οῦ Συντάγματος, βλέποντας τὴ φυσικὴ ὀχύρωσι τῆς θέσεως, ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐπιτεθῆ. Περιωρίστηκε στὸ νὰ διατάξῃ δύο λόχους νὰ ἀναπτυχθοῦν τὴν νύκτα ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς ὥστε νὰ ἔχῃ ἐπιτύχει τὴν ἀσφάλισι τῶν τμημάτων του μέχρι τὸ ἄλλο πρωί.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη εἶχαν ἔρθει στὰ Σφακιά ὑδροπλάνα «Σάντερλαντ» καὶ σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὰς πού ἔφεραν ἀπὸ τὴ Μέση Ἀνατολή, ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του ἐπιβιβάσθηκαν σ' αὐτὰ καὶ ἔφυγαν γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἔτσι, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τμημάτων πού ἔμεναν στὴν Κρήτη τοποθετήθηκε ὁ στρατηγὸς Οὐέστον πού θὰ διηύθυνε τὸ τελευταῖο στάδιο τῆς ἐκκενώσεως.

Ἦταν ἴσως ἡ πιὸ τραγικὴ στιγμὴ στὴ ζωὴ τοῦ Φράϋμπεργκ. Χωρὶς δικό του λάθος, ἡ μάχη, πού ἴσως περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἤθελε νὰ κερδίσῃ, ἦταν χαμένη. Εἶχε τὴν ἀνώτατη διοίκησι καὶ οἱ Νεοζηλανδοὶ του εἶχαν δώσει τὶς μεγαλύτερες καὶ τὶς σκληρότερες μάχες.

Μὴ ἔχοντας ὁμως τὰ μέσα νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς ἐπόμενες φοβερὲς ἐπιδρομὲς τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, δὲν μπορούσε νὰ μετατρέψῃ τὸν τροχὸ τῆς μοίρας.

Οἱ ἐπιβιβάσεις ἐκείνη τὴ νύκτα ἦταν ἀποκαρδιωτικὲς. Τέσσαρα ἀντιτορπιλικὰ εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, μόνο δύο ἔφτασαν στὴν νότιον παραλίαν τῆς Κρήτης. Τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα σταματήθηκε ἀπὸ μιὰ ἐχθρική ἐπιδρομὴ καὶ ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσῃ πίσω, τὸ ἄλλο ἔπαθε ζημιὲς στὴ μηχανὴ καὶ ἄλλαξε κι' αὐτὸ πορεία. Τὰ δύο πού ἔφθασαν τὰ «Νάπερ» καὶ «Νιζάμ», ἀνέλαβαν νὰ φορτώσουν διπλάσιον ἀριθμὸν ἀνδρῶν τὸ καθένα, ἀλλὰ ἡ μεταβολὴ αὐτὴ στὰ σχέδια τῆς ἐπιβιβάσεως, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῆ μὲ ἱκανοποιητικὴ ταχύτητα.

Γιὰ νὰ ἀποφευχθῆ ὁ συνωστισμὸς καὶ ὁ κίνδυνος ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως, μόνο σ' ἐκείνους πού ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἶχε ἐπιτραπῆ νὰ ἔρθουν στὴν παραλία ἀπὸ τὶς θέσεις πού κρυβόντουσαν.

Ἡ πειθαρχία κατὰ τὴν ἐπιβίβασι, πού ἀρχικὰ ἔδωσε ἔδαφος σὲ ἐπικρίσεις, ἦταν τώρα πάρα πολὺ ἀκαμπτη κι' ἔτσι οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς παραλίας ἀναγκάστηκαν νὰ ψάχνουν μέσα στὴ νύκτα νὰ βροῦν κι' ἄλλες μονάδες γιὰ φόρτωμα.

Ὅλη αὐτὴ ἡ καθυστέρησι εἶχε δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Στὶς 3 τὸ πρωί πού ἔπρεπε νὰ φύγουν τὰ καράβια, μόνον 1400 ἄνδρες εἶχαν ἐπιβιβασθῆ. Στὴν ἐπιστροφὴ τους τὰ πλοῖα βομβαρδίστηκαν ἀπὸ γερμανικὰ «στούκας», κατὰφεραν ὁμως νὰ φθάσουν σῶα στὴν Ἀλεξάνδρεια.

29/9/42
 20/9/42
 2/10/42

Τὴν αὐγὴ τοῦ Σαββάτου, 31η Μαΐου, ὑπῆρχαν ἀκόμη περὶ τοὺς 9.000 ἄνδρες στὸ νησί, συγκεντρωμένοι σὲ μιὰ μικρὴ περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὸ λιμάνι. Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ αὐτό, λιγώτερο ἀπὸ τὸ μισό, ἀντιπροσώπευε μάχιμες μονάδες. Ἡ κατηγορία αὐτὴ περιελάμβανε 1.100 περίπου Νεοζηλανδούς, 1.250 Αὐστραλούς, 550 πεζοαῦτες καὶ 500 ἄνδρες τῆς «Λεύφορς». Τὸ ὑπόλοιπον ἦταν προσωπικὸ ἀπὸ τὶς βάσεις.

Ἡ Αὐστραλιανὴ ὀπισθοφυλακὴ στὴ θέσι «Βιτσιλόκουμος» εἶχε ὀχυρωθῆ στὶς δύο πλευρὰς τοῦ δρόμου. Τὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς κρατοῦσε ἡ «Λεύφορς» καὶ τὴν ἀριστερὴν τμήματα τῶν νεοζηλανδικῶν ταξιαρχιῶν.

Πάνω στὴν ἀπότομη πλαγιά, μὲ τὴ ράχη τοῦ πρὸς τὴ θάλασσα, ὁ Βάσεϋ, ἀφοῦ ἐπιθεώρησε τὶς θέσεις του, κατέληξε στὸ συμπέρασμα, ὅπως καὶ νᾶρχονταν τὰ πράγματα ὅτι οἱ ἄνδρες του θὰ τὰ κατάφερναν νὰ κρατήσουν μέχρι τὸ βράδυ—ἀν δὲν γλυστρουῦσαν οἱ Γερμανοὶ μέχρι τὴν παραλία.

Τὴν προηγούμενη νύκτα δύο γερμανικὲς περιπολίες κατάφεραν νὰ φθάσουν μέχρι τὴ σπηλιά πού βρισκόταν ἐγκατεστημένο τὸ ἀρχηγεῖο.

Οἱ περιπολίες αὐτὲς χτυπήθηκαν καὶ ἐξουδετερώθηκαν ἀπὸ ἓνα τμήμα πού διοικοῦσε ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ἄπχαμ.

Αὐτὸς ὁ γενναῖος ἀξιωματικὸς πού, παρὰ τὰ τραύματα καὶ τὴν ἀρρώστεια του, πολέμησε τόσο καλὰ, τιμήθηκε ἀργότερα μὲ τὸ παράσημο τοῦ Σταυροῦ τῆς Βικτωρίας.

Τίποτε δὲν φαινόταν περισσότερο ἐκπληκτικὸ τὶς ὥρες ἐκεῖνες ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔρριχναν ἀλεξιπτωτιστὰς γιὰ νὰ μᾶς περικυκλώσουν καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὶς ἀποβιβάσεις. Οἱ Γερμανοὶ ἤξαιραν πολὺ καλὰ—ἀφοῦ μᾶς παρακολουθοῦσαν τ' ἀεροπλάνα τους—ὅτι ὅλα τὰ στρατεύματά μας ἀπὸ τὴ Σούδα, τὰ Χανιά καὶ τὸ Μάλεμε πορεύονταν πρὸς τὶς νότιες ἀκτὲς. Μιὰ μικρὴ μονάδα ἀλεξιπτωτιστῶν θὰ μπορούσε νὰ πέσει καὶ νὰ κρατήσῃ μιὰ θέσι στὰ νῶτα μας, μὲ μεγάλες πιθανότητες νὰ μᾶς φέρῃ μεγάλη καταστροφή. Μολταῦτα οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπεχείρησαν. Ἴσως ἡ ἐξήγησι νὰ βρῖσκεται στὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶχαν ἄλλους ἀλεξιπτωτιστὰς διαθέσιμους, γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν ἀμέσως σὲ μιὰ τέτοια ἐπιχείρησι. Ἄν αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότητά, ἀποτελεῖ τότε ἰκανὴ ἀπόδειξι τοῦ πόσον μεγάλῃ ἦταν ἡ καταστροφὴ πού ἔπαθαν σ' αὐτὴν τὴν ἐκστρατεία.

Ἄλλὰ ἡ πιθανότητα ρίψεως ἀλεξιπτωτιστῶν, δὲν ἦταν ἡ μοναδικὴ πηγὴ ἀνησυχίας γιὰ τὸν Οὐέστον.

Ἡ μὲ ἀσύρματον ἐπικοινωνία μὲ τὴ Μέση Ἀνατολὴ δὲν ἦταν τακτικὴ, καὶ τὸ Ἀρχηγεῖο τῆς Κρήτης εἶχε τὴν ἐντύπωσι, πὼς τὰ καράβια δὲν ᾤρχονταν τὴν νύκτα τῆς πρώτης πρὸς τὴν δευτέραν Ἰουνίου. Τὸ ἀπόγευμα ὁμως, ἦλθε ἓνα σῆμα πού ἔλεγε πὼς οἱ τελευταῖες ἐπιβιβάσεις θὰ γίνονταν τὴν νύκτα ἐκείνη. Ὑπῆρχαν ἐλπίδες νὰ σταλοῦν ἀρκετὰ πλοῖα, γιὰ νὰ πάρουν 3.600 ἄνδρες, καὶ δύο ὑδροπλάνα «Σάντερλαντ», διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ Οὐέστον καὶ τοῦ ἐπιτελείου του.

Ἔτσι, γινόταν ἀντιληπτό πειά, ὅτι κάπου 5.500 ἄνδρες θὰ ἔμεναν ἔξω στὴν παραλία, ὅταν σαλπάριζαν διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ πλοῖα.

Ἡ ἀπόφασι νὰ ἐγκαταλειφθοῦν τὸ 20 ο)ο περίπου τῆς φρουρᾶς τῆς Κρήτης δὲν ἀκούστηκε καλὰ, διότι θὰ ἦταν ἱπποτικὸν καὶ ἀνθρωπιστικὸν νὰ γίνῃ ἀκόμη μία προσπάθεια διασώσεως τῶν ὑπολοίπων, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐθυσιάζοντο ὁμως περισσότεροὶ ἀπὸ ὅσους θὰ ἐσώζοντο.

Γιατὶ δὲν ἦσαν μονάχα οἱ ἄνδρες τῆς Κρήτης ποὺ ἐκινδύνευαν, ἦσαν καὶ οἱ ἄνδρες τῆς φρουρᾶς τῆς Μάλτας, τοῦ Τομπρούκ καὶ ἀκόμη τῆς Κύπρου. Ἄν τὸ ναυτικὸ ἐξασθενοῦσε περισσότερο ἀπὸ ἓνα ὠρισμένο σημεῖο, οἱ συνέπειες θὰ ἦσαν ἀνυπολόγιστες. Ἐλέχθη γιὰ τὸν ναύαρχο Τζέλικο, κατὰ τὸν 2ο Παγκόσμιο πόλεμο, ὅτι ἦταν ὁ μόνος ἄνθρωπος ποὺ μπορούσε νὰ δώσῃ στὸν ἐχθρὸ τὴ νίκη μέσα σ' ἓνα ἀπόγευμα.

Ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ δὲν εἶχε λιγώτερο φοβερὲς εὐθύνες.

Ἡ ἀπόφασι ἔπρεπε νὰ παρθῆ. Κάθε πλοῖο διαθέσιμο ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴν ἐπιχειρήσι ἐκείνης τῆς νύκτας, ποὺ θὰ ἦταν καὶ ἡ τελευταία τῆς ἐκκενώσεως τῆς Κρήτης.

Στὶς ἑνδεκα τὴ νύκτα τὰ πλοῖα ἔφθασαν. Ἦσαν τὸ καταδρομικὸ «Φοίβη» ἢ ναρκοθετίδα «Ἀμπτιέλ», τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Τζάκαλ», «Κίμπερλέυ» καὶ «Χότσπουρ». Τρία ἀποβατικά εἶχαν μείνει στὴν παραλία τῆς Κρήτης ἀπὸ τὴν προηγούμενη νύκτα. Τὰ εἶχαν τραβήξει ἔξω καὶ τὰ ἔκρυψαν μέσα σὲ σπηλιές γιὰ νὰ μὴ τὰ δοῦν ἀεροπλάνα. Τώρα φορτώθηκαν κι' αὐτὰ μὲ τὸ πρῶτο κύμα ἀπὸ τὰ στρατεύματα ποὺ θάφευγαν.

Οἱ διαταγὲς πρόβλεπαν τὴν ἐπιβίβασι πρῶτα τοῦ ὑπολοίπου τῆς 4ης Νεοζηλανδικῆς Ταξιαρχίας (200 περίπου ἄνδρες), τῆς 5ης Νεοζηλανδικῆς (950), τῆς 19ης Αὐστραλιανῆς (1.000—1.250), τῆς «Λεύφορς» (500) καὶ τοῦ τάγματος τῶν πεζοναυτῶν (550).

Ἰσχυρὲς φρουρὲς εἶχαν τοποθετηθῆ στὴν παραλία διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν προτεραιότητα τῶν παρὰ πάνω μονάδων καὶ νὰ ἐμποδίσουν κάθε ἐκδήλωσι ἀταξίας ἀπὸ τοὺς ἀσύντακτους. Ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Στὴν ἀρχὴ ὅλα ἐξελίσσονταν ὁμαλὰ, οἱ Νεοζηλανδοὶ μπαρκάρησαν μὲ τάξι, καὶ φαινόταν πὼς μέσα στὶς ὥρες ποὺ ἀπέμεναν θὰ συμπληρωνόταν ἡ ἐπιβίβασι καὶ τῶν ἄλλων, σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο.

Ἀλλὰ μαθεύτηκαν τὰ νέα, πὼς αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία νύκτα τῆς διαφυγῆς καὶ ὄλοένα περισσότεροὶ ἄνδρες, ξαίροντας πὼς δὲν θὰ γλύτωναν ἀλλοιῶς τὴν αἰχμαλωσίαν, προχωροῦσαν πρὸς τὴν παραλία.

Ἡ φρουρὰ ἢ ἀποσύρθηκε πολὺ γρήγορα ἢ παρασύρθηκε ἀπὸ τὴν ἀνθρωποπλημμύραν—κανεὶς δὲν ξαίρει τί ἀπὸ τὰ δύο—καὶ τότε ἐπεκράτησε ἡ σύγχυσι. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι οἱ ἄνδρες τῆς «Λεύφορς» δὲν μπόρεσαν ν' ἀνοίξουν δρόμο ἀνάμεσα στὴν ἀνθρωποθάλασσα αὐτὴ καὶ λίγοι μόνο κατάφεραν νὰ φθάσουν στὶς βάρκες. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τοὺς Αὐστραλοὺς, ποὺ κράτησαν τὴν τελευταία θέσι ἀμύνης πάνω στοῦ βουνό.

Ἀπὸ τοὺς 500 ἀξιωματικὸς καὶ ἄνδρες τοῦ 27ου Αὐστραλιανοῦ Τά-

γματος, μόνον δεκαέξη κατάφεραν νὰ φθάσουν στὶς βάρκες. Ὅταν τὰ πλοῖα σαλπάρησαν στὶς τρεῖς τὸ πρωΐ, εἶχαν φορτώσει 4.050 ἄνδρες, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὑπερέβαινε κατὰ 400 τοὺς ὑπολογισμοὺς. Θὰ μπορούσαν ὅμως νὰ εἶχαν περισσότερους.

Προτοῦ φύγη μὲ τὸ ἀεροπλάνο, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὁ στρατηγὸς Οὐέστον ἔδωσε τὶς ἐξῆς ὁδηγίαις στὸν ἀντισυνταγματάρχη Κόλιβιν τῆς «Λεύφορς», τὸν ἀνώτερο ἀξιωματικὸ πού ἔμεινε στὸ νησί :

«Σᾶς γνωρίζω τὰ ἐξῆς γεγονότα :

1. Ἔχω διαταγῆς νὰ φυγαδεύσω κατὰ προτίμησι τὶς ἀξιόμαχες μονάδες. Τοῦτο μειώνει τὴν δύναμι τῆς φρουρᾶς σὲ σημεῖο πού κάθε ἀντίστασι εἶναι ἀδύνατη.

2. Τὰ τρόφιμα τελειώνουν τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄνδρες εἶναι πολὺ ἐξηντλημένοι ἀπὸ πείνα καὶ κούρασι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ συνεχίσουν τὴν ἀντίστασι.

3. Ὁ ἀσύρματος ἀχρηστεύεται σὲ λίγες ὥρες. Ἐτσι, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικὸς δὲν θὰ ἔχη τὴν δυνατότητα ἐπικοινωνίας μὲ τὴν Μέση Ἀνατολὴ γιὰ τὴν λήψι ὁδηγιῶν.

4. Δὲν ὑπάρχουν δυνατότητες γιὰ ἐξακολούθησι τῆς ἐκκενώσεως.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, σᾶς ἀναθέτω νὰ συγκεντρώσετε ὅλους τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς καὶ νὰ τοὺς μεταδώσετε τὴ διαταγὴ μου, νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐχθρὸ καὶ νὰ παραδοθοῦν.

Στὸν Κόλιβιν δόθηκε ἓνα ποσὸ ἀπὸ 1.000 λίρες γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ νοίκιασμα καϊκιῶν γιὰ τὴ φυγάδευσι μικρῶν ομάδων».

ΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ

Εἰς τὴν σκληρὰν καὶ πρωτότυπον αὐτὴν μάχην τῆς Κρήτης, ἕξ ὅσων γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ σχεδίου ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον παρηκολουθήσαμεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ του, ἡ ἐπιτυχία τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐκτελέσεως τῶν ἐντολῶν του. Οὗτοι εἶχον ἀποστολὴν νὰ καταλάβουν τὴν Κρήτην ἢ μᾶλλον τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε· θὰ ἐσχημάτιζον ἐκεῖ ἰσχυρὸν προγεφύρωμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπροστάτευε τὴν ἐκεῖ ἀποβίβασιν ἰσχυρῶν πεζικῶν δυνάμεων.

Ὁρισμέναι ἐπίσης μονάδες ἀλεξιπτωτιστῶν, κατερχόμεναι εἰς διάφορα ἐπίκαιρα σημεία τῆς περιοχῆς Χανίων, θὰ ἐκινουῦντο ἀμέσως πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως. Τμήματα αὐτῶν θὰ κατελάμβανον ἀποθήκας, τὸν ἀσύρματον τηλεγραφον, τὰς συγκοινωνίας καὶ θὰ ἐξεκαθάριζον τὸ ἔδαφος διὰ τὰς κατὰ τῶν Χανίων κινουμένας δυνάμεις ἐκ Μάλεμε καὶ Ἄγυιᾶς.

Αἱ ἐλπίδες ὅμως αὐταὶ τῶν Γερμανῶν, ὅτι δηλαδὴ ἦτο δυνατὸν, ἐντὸς τὸ πολὺ τριῶν ἡμερῶν, νὰ ἐπιτύχουν τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης, διεψεύσθησαν κατόπιν τῆς σθεναρᾶς στάσεως τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, καὶ τῶν Συμμάχων του. Οὕτω ἡ μάχη ἐσυνεχίσθη μὲ ἀυξάνουσαν διαρκῶς σφοδρότητα ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου 1941, ὅποτε ἔκαμαν ἕναρξιν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ νὰ πίπτουν εἰς τὸ Κρητικὸν ἔδαφος, μέχρι τῆς 29ης τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐκτὸς τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἐπιθέσεως ἡ ὁποία ἐκράτησεν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου μέχρι τῆς 20ῆς Μαΐου.

Ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ δημοσιεύματα καὶ ἐκθέσεις, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης ἀπολεσθέντων Γερμανῶν στρατιωτῶν ἀνέρχεται εἰς 15.400, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς Ἀντιστράτηγος (Σούσμαν) καὶ εἰς Ὑποστράτηγος (Μαίηντ).

Εἰς τὸν ἀριθμὸν ὅμως τοῦτον τῶν ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπωλειῶν εἰς νεκρούς, δεόν νὰ προστεθοῦν καὶ ἕτεροι τοῦλάχιστον 2.000 ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαινον τῆς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 21ης—22ας Μαΐου καταστραφείσης νηοπομπῆς, καὶ τῶν μετέπειτα βυθισθέντων ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ναυτικῶν περιπολιῶν, μεμονωμένων σκαφῶν, πλήρων καὶ τούτων στρατιωτῶν.

Οὕτως ἐξάγεται εἰς συνολικὸς ἀριθμὸς 17—18 χιλιάδων νεκρῶν, οὓς ἐστοίχισεν εἰς τὸν γερμανικὸν στρατὸν ἢ κατάκτησιν τῆς Κρήτης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν τραυματιῶν, οὗτος παραμένει ἀνεξακρίβωτος. Τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δίδουν αἱ γερμανικαὶ ἐκθέσεις, περιέχουν ἕνδεκα περίπου χιλιάδας ὀνόματα νοσηλευθέντων ἐν Κρήτη καὶ διακομισθέντων ἀλλαχοῦ τραυματιῶν.

Ὁ γερμανικὸς ἐπίσης ἀεροπορικὸς στόλος, παρὰ τὴν ἔλλειψιν ἀντιπάλου ἀεροπορίας καὶ ὑπολογισίμου ἐπιγείου ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης, ὑπέστη δεινὴν φθορὰν.

Τὰ ἐκ τοῦ βρεττανικοῦ πυρὸς καταρριφθέντα γερμανικὰ ἀεροπλάνα δὲν

ὑπῆρξαν κατώτερα· μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων κατέπεσαν 160 περίπου.

Τριάκοντα πέντε δὲ κατερρίφθησαν εἰς τὸ Ρέθυμνον καὶ εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ περὶ τὰ 150 ἐπίσης ἀεροπλάνα καὶ ἀνεμόπτερα συνετρίβησαν ἢ ἐπυρπολήθησαν κατὰ τὰς βεβιασμένας προσγειώσεις των ἐπὶ ἀνωμάτων ἑδαφῶν, περὶ τὸ Μάλεμε, τὰ Χανιά, καὶ τὸ Ἡράκλειον. Ὁ στρατηγὸς Καφᾶτος εἰς τὴν ἔκθεσίν του συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν καταρριφθέντων ἀεροπλάνων καὶ τῶν φονευθέντων Γερμανῶν.

Κατὰ πόσον ἄλλωστε αἱ ἀπώλειαι τῆς Γερμανικῆς ἀεροπορίας ὑπῆρξαν βαρεῖαι καὶ ἀνυσηχτικαὶ διὰ τὸ Γερμανικὸν στρατηγεῖον, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω περικοπῆς ἐπιστολῆς τοῦ Χίτλερ, ἀπευθυνθείσης πρὸς τὸν Μουσολίνι, τὴν 21ην Ἰουνίου 1941, τὴν ἡμέραν δηλαδὴ τῆς ἐξαπολύσεως τῆς κατὰ τῆς Ρωσσίας ἐπιθέσεως.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, ὁ Γερμανὸς δικτάτωρ, δικαιολογῶν πρὸς τὸν Ἰταλὸν συνάδελφόν του τὴν ἀπόφασιν ἣν ἔλαβε νὰ ἀναβάλλῃ τὴν κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπίθεσιν καὶ νὰ προτάξῃ τὴν κατὰ τῆς Ρωσσίας τοιαύτην, τονίζει: «Μετὰ τὸ πείραμα τῆς Κρήτης ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν ὅτι, μίᾳ εἰσβολῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, θὰ ὠδήγῃ εἰς τὴν ἐξάντλησιν τῆς ἀεροπορίας μας καὶ θὰ μᾶς ἄφηνεν εἰς μίαν κατάστασιν κατωτερότητος τοιαύτην, ὥστε ἡ Ρωσσία, τῆς ὁποίας αἱ δυνάμεις αὐξάνουν, θὰ μπορούσε νὰ μᾶς νικήσῃ εὐκόλως».

Ἡ μάχη τῆς Κρήτης τῆς 20—30 Μαΐου 1941 ἤρχισε, διεξήχθη καὶ ἐτερματίσθη, καὶ ἐσχηματίσθη ὁ θρῦλος καὶ ἐπεκράτησε πολὺ ἔξω τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος, γενικῶς, ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τῆς Γερμανικῆς Ἀεροπορίας.

Βεβαίως, τὸν σπουδαιότερον ρόλον ἔπαιξαν οἱ ἀλεξιπτωτισταί, ὅπως ἀκριβῶς γράφει καὶ ὁ στρατηγὸς Καφᾶτος εἰς τὴν ἔκθεσίν του, ἀλλὰ συντέλεσαν εἰς τὴν κατάληψιν αἱ ἐνισχύσεις αἱ ὁποῖαι ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανίων καὶ αἱ ὁποῖαι μετεφέρθησαν διὰ θαλάσσης, καὶ κυρίως ἡ ἔλλειψις πυρομαχικῶν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἦτο δυνατόν οἱ Ἕλληνες πολεμισταὶ νὰ ἀναπληρώσουν μόνον μὲ τὸ ψυχικὸν αὐτῶν σθένος.

Οἱ Γερμανοί, μετὰ τὴν κατάπausιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, μαινόμενοι διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, περιέζωναν νύκτα τὰ χωρία καὶ ἄρπαζαν τοὺς ἀνδρας ἀπὸ τὰ σπίτια των καὶ ἀπὸ τοὺς δρόμους, τοὺς ἔπαιρναν ἔξω ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τοὺς ἐτυφέκιζαν, χωρὶς καμμίαν διαδικασίαν.

Δεύτερον καὶ τρίτον κύμα μίσους καὶ καταστροφῆς ἐξαπελύθη κατὰ τῶν κατοίκων καὶ νέαι ὁμαδικαὶ ἐκτελέσεις ἐπηκολούθησαν.

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς νυκτερινὰς ἐφόδους, οἱ Γερμανοὶ συνέλαβον ἀπὸ τὰ χωρία τῆς περιφερείας Χανίων μόνον, πλεον τῶν 800 ἀνδρῶν πάσης ἡλικίας, ἀκόμη δὲ καὶ ἀναπήρους πολέμου.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρῶν ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν ὑπαίθρια ἀνακριτικὰ Γραφεῖα, τὸ ἓνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο, ὅπου ἐγίνετο ἡ ἀκόλουθος τυπικὴ διαδικασία :

«—Πῶς ὀνομάζεσαι ;» ἦταν ἡ πρώτη ἐρώτησις.

«Ποῦ ἦσουν ὅταν ἔπесαν οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ ;» ἦταν ἡ δευτέρα.

«—Εἶσαι ἔνοχος ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ!», ἦταν ἡ ἀπόφασις τοῦ Στρατοδικείου.

Αἱ ἀπαντήσεις τῶν συλληφθέντων δὲν ἐλαμβάνοντο διόλου ὑπ' ὄψιν. Τοὺς ἔπαιρναν μετὰ τὴν πρόχειρον αὐτὴν διαδικασίαν καὶ τοὺς προσήγαγον εἰς παρακείμενον οἶκημα, ὅπου συνεδρίαζεν τὸ δῆθεν Στρατοδικεῖον, διὰ νὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸν δῆθεν Πρόεδρον τὴν εἰς θάνατον καταδίκην των.

Εἰς ὅλες τὶς χαράδρες ἀντηχοῦσαν κάθε ἡμέραν οἱ πυροβολισμοὶ τῶν ἐκτελεστικῶν ἀποσπασμάτων.

Τὸ αἷμα ἐξηκολούθει νὰ ποτίζη ἄφθονον τὸ ἅγιον χῶμα τῆς Κρήτης.

Ἐπιπέσει οἱ παλληκαριῶν καὶ ἱπποτικῶν κονταρομαχίαι· ὄχι σὲ μάχης φονικῆς καὶ ἐπικῆς ἐφόδους ἀνδρείας· ὄχι σὲ ἐπάλξεις φρουρίων, ὅπως εἶναι συνηθισμένοι νὰ πεθαίνουν γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐλευθερίαν των οἱ Κρητικοί.

Τὸ ἱερὸν αὐτὸ δικαίωμα τοὺς τὸ ἀφήρσαν οἱ Γερμανοί. Τὸ αἷμα τῆς Κρήτης χύνεται δολοφονικὰ καὶ ἀνανδρα.

Ἄλυσόδετοι οἱ λεβέντες τῆς, χωρὶς ὄπλα καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὴ δυνατότητα ἀμύνης, συλλαμβάνονται τὴν νύκτα μέσα εἰς τὰ σπίτια των καὶ προσάγονται ἐνώπιον εἰκονικῶν Στρατοδικείων γιὰ νὰ καταδικασθοῦν εἰς θάνατον. Γιατί ; Γιατί εἶναι Κρητικοὶ καὶ ἐπολέμησαν τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ἄν ἦσαν ἀνδρεῖοι οἱ Γερμανοί, θὰ ἐσέβοντο τὸν ἡρωϊσμόν, ἐὰν ἦσαν τίμιοι θὰ ἀνεγνώριζον τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῆς Κρητικῆς ἀντιστάσεως καὶ θὰ ὑπεκλίνοντο μπροστὰ στὴν ἀρετὴ. Ἄλλὰ οἱ Γερμανοὶ εἶναι βάρβαροι. Λυσοῦν, γιατί οἱ Κρητικοὶ περιφρονοῦν τὰ μηχανικὰ των μέσα καὶ τὰ σιδερένια κράνη των.

Καὶ ξεσποῦν σὲ ἐκδικήσεις κατὰ τῶν ἀόπλων. Δὲν συγχωροῦν οἱ βάνουσοι κατακτηταὶ τὶς ἠθικὰς ἀρετὰς, γιατί αὐτὰς ἐξευτελίζουν τὴν θεωρίαν τῆς βίας.

Σκοτώνονται οἱ Κρητικοί, ἀλλὰ δὲν σκοτώνεται ἡ ψυχὴ των. Πάνω ἀπὸ τὶς κορυφὰς τῶν Λευκῶν Ὀρέων καὶ τοῦ Ψηλορείθου ὀρθώνεται τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τῆς ἀθανάτου ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Τρομάζουν οἱ κατακτηταὶ καὶ σκοτώνουν, σκοτώνουν, δολοφονικὰ...

Τὸ εὐγενικὸν αἷμα ποτίζει καὶ ἄλλιν τὸ ἅγιον χῶμα τῆς Μεγαλονήσου.

Ἄς εὐχθῶμεν νὰ εἶναι τὸ τελευταῖον.

* *

Οἱ «Τάιμς» τῆς Νέας Ὑόρκης ἐδημοσίευσαν τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον, ἀπευθυνόμενον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τὴν 24ην Ἰουνίου 1941:

«Οἰαδήποτε ἐρωτήματα καὶ ἂν ἤθελον ὑποβληθῆ εἰς τὸ Λονδῖνον, ἀναφορικῶς μὲ τὴν φρόνησιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀποφάσεων τῶν ἐχουσῶν σχέσιν μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Κρήτης, ἡ γενναιότης τῶν ἐν

παγίδι εύρεθεισῶν ἀμυντικῶν δυνάμεων τῆς Νήσου παραμένει ἄνευ ἐτέρου εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον.

Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Δουγκέρκη ἀπήτησεν ὀλιγώτερον ἡρωϊσμὸν καὶ ἀντοχήν, ἀπὸ τὴν ἀποχώρησιν τῶν σφυροκοπούμενων αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων, ὑπεράνω γυμνῶν ὀρέων, πρὸς τὰς βραχώδεις ἀκτὰς τῆς νοτίου Κρήτης, καθότι οἱ Γερμανοὶ εἶχον πλήρη κυριαρχίαν εἰς τὸν ἀέρα καὶ διότι δὲν ὑπῆρχον ἀκταί, ἐνῶ τὸ πλησιέστερον καταφύγιον ἀπέειχε 400 μίλλια.

Οἱ στρατιῶται αὐτοὶ ἀξίζουσι τὸν σταυρὸν τῆς Βικτωρίας.

Κανεὶς δὲν θὰ λησμονήσῃ τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διαδραματισθέντα ρόλον εἰς τὴν σκληρὰν αὐτῶν μάχην, διότι δι' αὐτοὺς ἡ Κρήτη δὲν ἦτο μίᾳ ἀπλῶς στρατηγικῆ θέσις. Ἦτο τὸ τελευταῖον πεδῖον μάχης τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν μέχρι θανάτου διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Διὰ τὰ διατηρήσουν τὴν νῆσον ἐπολέμησαν μὲ μαχαίρας, μὲ παλαιὰ τυφέκια καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἀκόμη, μέχρις ὅτου καὶ ἡ τελευταία αὐτῶν πόλις ἀπετεφρώθη.

Ἐπολέμησαν ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις παρέμειναν μέχρι τέλους μετὰ τοῦ λαοῦ των.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς δραματικῆς των ἀναχωρήσεως ὑπὸ βροχὴν βομβῶν, παραμένει, μὲ τὴν ἡρωϊκὴν παράδοσιν τοῦ ἵπποτικοῦ αὐτοῦ Ἔθνους, ἄσφον.

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος καὶ οἱ Ὑπουργοὶ του δὲν παρεδόθησαν, ἀλλὰ ἠνώθησαν μετὰ τῶν γενναίων μελῶν τῶν ἐν ἐξορίᾳ ξένων κυβερνήσεων, αἱ ὁποῖα ἐργάζονται καὶ ἀναμένουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑθνῶν ἐκ τῆς σκιάς, ἣτις ἔπεσε καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν, πολῖται τῶν Ἀθηνῶν, ἔρριψαν ἄνθη ἐπὶ ὁμάδος Βρεττανῶν αἰχμαλώτων καὶ ἐξεδήλωσαν ἀδιστάκτως τὰ πρὸς αὐτοὺς αἰσθηματὰ των.

Διὰ τοὺς Ἕλληνας, δὲν θὰ ἀκούσωμεν πλέον, μέχρις ὅτου ἡ σιωπὴ καὶ τὸ σκότος, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν τὸν Χίτλερ ὡς σύννεφον, διαλυθοῦν.

Ὁ κόσμος θὰ ἐκτιμῆσῃ δεόντως τὰς πράξεις τῶν Ἑλλήνων, ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἀναστηθῇ, ὡς ἀνεστήθη καὶ ἄλλοτε.

Οἱ ἀπανταχοῦ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι θὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε τὸ χρέος των πρὸς τὸ μικρὸν αὐτὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐρρίφθη εἰς τὴν ὁδὸν ἀμφοτέρων τῶν ὀφειλετῶν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπετέλεσε νέους ἐνδόξους ἄθλους κατὰ τὴν ὥραν τῆς καταστροφῆς».

*
* *

Διὰ τὰ ἀντιληφθῆ ὁ ἀναγνώστης τὸ μέγεθος τῆς γιγαντομαχίας τῆς Κρήτης κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1941, παραθέτομεν ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Βρεττανοῦ Ναυάρχου Λόρδου Κάνιγκαμ—τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν Ἀθηναϊκὸν Τύπον :

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΕΝΩΣΙΝ—Η ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ
ΛΟΡΔΟΥ ΚΑΝΙΓΚΑΜ

«Τὰ ὅσα εἶπομεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιόν μας, περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως Στρατὸς καὶ Στόλος ἔχουν, κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις των, καὶ τῆς Ἐεροπορίας τὴν ὑποστήριξιν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσουν εἰς τὸ ἐσπευσμένον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Στόλος εἶναι παντελῶς ἀνίσχυρος ἔναντι ἀεροπορικῶν ἐπιθέσεων.

Πάντως δέ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ συναχθῆ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀπὸ τὴν ὄλην ἐξέλιξιν τῆς Μάχης τῆς Κρήτης, διότι ἀκριβῶς ὁ περὶ τὴν Κρήτην ἀγὼν κατέδειξεν ὅτι, κυριαρχία εἰς τοὺς ἀέρας, δὲν σημαίνει ἀναγκαιῶς καὶ κυριαρχίαν κατὰ θάλασσαν.

Σωστὸν εἶναι μόνον, ὅτι τὸ κύριον ὄπλον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς Ἐεροπορίας εἶναι ἡ Ἐεροπορία, ὅπως τοῦτο κατεδείχθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἀγῶνος περὶ τὴν Κρήτην, ὁπότε, χάρις εἰς τὰς ὀλίγας ἔστω κατ' ἀέρα δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἡ ΡΑΦ διέθεσε διὰ τὴν προστασίαν τῶν σκαφῶν μας, ὁ στόλος μας κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας, σχετικῶς ἀνεμπόδιστος, τὸ ἔργον τῆς ἐκκενώσεως τῆς Νήσου.

Σωστὸν ὅμως εἶναι ἐπίσης ὅτι, ἐφ' ὅσον μαχητικά, ἔστω καὶ μεγάλης ἀκτίνος δράσεως, δὲν ἠμποροῦν πάντοτε νὰ φθάσουν εὐχερῶς εἰς τὰς περιοχὰς εἰς τὰς ὁποίας δροῦν τὰ σκάφη, ὅταν ἔχουν τὰς βάσεις των εἰς τὴν ξηράν, τότε ὁ Στόλος πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἴδιος τὴν ἰδικὴν του Ἐεροπορίαν.

Ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως, ὀλίγοι στολίσκοι μαχητικῶν μακρᾶς ἀκτίνος δράσεως καὶ μερικὰ βαρέα βομβαρδιστικά θὰ ἔσωζον ἴσως τὴν Κρήτην· ἀνασκοπῶν ὅμως σήμερον τὴν ἐξέλιξιν, διερωτῶμαι συχνά, ἐὰν ἡ ἀπώλεια τῆς Κρήτης ὑπῆρξεν ὄντως βαρεῖα ἀπώλεια, ὅσον μᾶς ἐφάνη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἐὰν εἶχομεν συντρίψει τὴν γερμανικὴν ἀπὸ ἀέρος ἐπιδρομὴν καὶ εἶχομεν κρατήσῃ τὴν Νήσον, νέον σοβαρὸν καὶ δυσεπίλυτον πρόβλημα θὰ ἐγεννᾶτο σχετικῶς πρὸς τὴν ἄμυναν καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν της.

Ἄρκετὰ μεγάλαι δυνάμεις θὰ ἐχρειάζοντο ὡς μόνιμη φρουρά διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Νήσου.

Τὰς δυνάμεις ταύτας, ἀπὸ ἀπόψεως ἐμψύχου ὑλικοῦ, ἀσφαλῶς θὰ ἠμποροῦσαν νὰ παρέχουν οἱ Ἕλληνες, ὁ ἀνεφοδιασμός ὅμως τῶν δυνάμεων αὐτῶν μὲ ὄπλα, πυρομαχικά καὶ κάθε λογῆς πολεμφοδία, γρήγορα θὰ ἐξαντλοῦσε τοὺς ἰσχνοὺς πόρους, πού εἶχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου.

Ὁ ἀνεφοδιασμός δὲ αὐτὸς θὰ ἦτο ἐξαιρετικῶς δυσχερῆς, δεδομένου ὅτι, ὅπως εἶδομεν, ὅλοι οἱ λιμένες, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐκφορ-

τώσωμεν ἐφόδια, εὐρίσκονται εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς τῆς Νήσου, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πλήρως ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ναὶ μὲν εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ Λουφτβάφε δὲν θὰ ἐσυνέχιζε τὰς ἐπιθέσεις της μετὴν ἰδίαν ἔντασιν, ἡ ὁποῖα ἐχρειάσθη διὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου, πάντως ὅμως, χρησιμοποίησις τῶν βορείων αὐτῶν λιμένων τῆς νήσου μόνον διὰ νυκτὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνεται.

Ἐκτὸς τούτου θὰ ἐχρειάζετο ἐπίσης ἰσχυρὰ δύνამις Ἀεροπορίας διὰ τὴν ἄμυναν τῆς νήσου, ζήτημα ὅμως εἶναι ἂν καὶ πῶς θὰ κατωρθώναμεν ὑπὸ τὰς κρατούσας συνθήκας νὰ μετεφέραμεν μέχρι τῆς νήσου ὄλον τὸ πρόσθετον ὑλικὸν καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν, ποῦ ἐχρειάζετο διὰ τὴν συντήρησιν τόσων ἀεροπορικῶν δυνάμεων, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν νέων ἀεροδρομιῶν καὶ οὕτω καθεξῆς.

Δὲν ἠμπορεῖ, ἐξ ἄλλου, νὰ ἀμφισβητηθῆ, ὅτι θὰ ἦτο πολὺ εὐχερεστερά καὶ τῆς Μάλτας ἢ ἄμυνα, ἂν εἴχομεν δυνηθῆ νὰ κρατήσωμεν τὴν Κρήτην. Διότι, ἡ παρουσία τῆς γερμανικῆς Ἀεροπορίας εἰς τὴν Κρήτην καὶ αἱ ἐκεῖθεν ἐπιθέσεις της ἐναντίον τῶν νηοπομπῶν μας πρὸς Μάλταν, κατέστησαν τόσον ἐπισηφαλῆ καὶ δαπανηρὰν τὴν ἄμυναν τῆς Μάλτας.

Πρέπει δέ, ἐκτὸς ὄλων αὐτῶν, νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ γενικώτεραι συνέπειαι διὰ τὴν Γερμανίαν τῆς ὄλης της ἐκστρατείας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἤρχισε τὴν 6ην Ἀπριλίου τοῦ 1941 καὶ ἐχρειάσθησαν δι' αὐτὴν 27 μεραρχίαι, ἀπὸ τὰς ὁποῖας ἑπτὰ ἦσαν τεθωρακισμέναι, αἱ ἑπτὰ δὲ αὐταὶ μεραρχίαι ἦσαν τὸ ἕν τρίτον περίπου τῶν ὄλων τεθωρακισμένων δυνάμεων τῆς Γερμανίας.

Ἡ μάχη τῆς Κρήτης, πρὸς τούτοις, ἐστοίχισεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς 22.000 ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 5.000 ἐπνίγησαν εἰς τὰ νερὰ τῆς Μεσογείου, καὶ 400 ἀεροπλάνα. Αἱ συνέπειαι διὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τῶν ἀπωλειῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τῶν στρατιωτικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν ὁποῖαν ἐπροκάλεσεν ὁ ἀγὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην, ὄχι μόνον ἐπηρέασαν τὰ σχέδιά των διὰ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Περσίαν, ἀλλὰ καὶ κατεδείχθησαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν ρωσικὴν ἐκστρατείαν των. Ὁ Γερμανικὸς στρατὸς δὲν ἐφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Μόσχας παρὰ ὅταν εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ὁ φοβερὸς ρωσικὸς χειμὼν, ζήτημα δὲ εἶναι, ὅποια θὰ ἦταν ἡ ὄλη ἐξέλιξις, ἂν οἱ Γερμανοὶ εἶχον φθάσει πέντε ἑβδομάδας ἐνωρίτερον εἰς τὴν Μόσχαν καὶ εἶχον καταλάβει τὴν πόλιν !

Καὶ ἔτσι, ἡ μάχη τῆς Κρήτης, ἀσφαλῶς ἐξυπηρέτησε τὰ γενικώτερα πολεμικὰ συμφέροντα τῶν συμμάχων.

Ἡ ἐκκένωσις τῆς Νήσου δὲν ἐτελείωσε μετὰ τὴν 1ην Ἰουνίου. Τὸ «Γκλενγκάουλ» εἶχεν ἀφήσει εἰς τὰ Σφακιά, κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα του ἐκεῖ, τρία ἀπὸ τὰ μικρὰ σκάφη του ἀποβάσεως, καὶ ἰδοὺ πῶς: Τὴν νύκτα τῆς 8ης πρὸς τὴν 9ην Ἰουνίου, ἕνα ἀπὸ τὰ σκάφη αὐτὰ ἐφθασεν εἰς τὰς ἀκτὰς

πλησίον τοῦ Σίντι Μπαράνι με τὸν ταγματάρχην Γκάρεττ, τῶν πεζο-
ναυτῶν, πέντε ἄλλους ἀξιωματικούς καὶ 134 ἄνδρας.

Εἶχαν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Κρήτην τὴν 1ην Ἰουνίου καὶ διέπλευσαν 230
ἐν συνόλῳ μίλλια με ἐλάχιστα ἐφόδια καυσίμων, νεροῦ καὶ τροφίμων, καὶ
ὅταν ἡ μηχανὴ τοῦ σκάφους δὲν ἤμποροῦσε νὰ λειτουργήσῃ πλέον, οἱ
παράτολμοι ἄνδρες ἐσυνέχισαν τὸν πλοῦν των ἐφοδιάσαντες τὸ σκάφος με
ἕνα... πανί, τὸ ὁποῖον προχείρως κατεσκεύασαν ἀπὸ σεντόνια καὶ ὅ,τι ἄλλο
ὑφασμα κατῶρθωσαν, ὁ Θεὸς ξεύρει πῶς, νὰ ἐξοικονομήσουν.

Ἄλλοι πέντε ἀξιωματικοὶ καὶ 148 ἄνδρες ἔφθασαν τὴν 9ην Ἰουνίου με
ἕνα καΐκι εἰς τὴν Μάρσα Ματρούχ, τὴν 10ην δὲ καὶ τὴν 11ην Ἰουνίου καὶ
τὰ δύο ἄλλα σκάφη ἀποβάσεως τοῦ «Γκλενγκάυλ» ἔφθασαν καὶ αὐτὰ εἰς
τὰς ἀκτὰς τῆς Αἰγύπτου με περισσοτέρους ἀπὸ 100 ἄνδρας. Τὴν 29ην Ἰου-
λίου ἀκόμη, τὸ ὑποβρύχιον «Θράσερ» κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετα-
φέρον 78 ἄνδρας ἀπὸ τὴν Κρήτην...

Καὶ ἄλλοι, καὶ ἄλλοι κατῶρθωσαν νὰ διαφύγουν κατὰ διαστήματα ἀπὸ
τὴν νῆσον, πλην καὶ οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς τελικῶς ἐναπομείναντας,
δὲν παρέμειναν ἄπρακτοι. Μαζὶ με Ἕλληνας ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα
καὶ με Κρητικούς δὲν ἄφησαν οὔτε μίαν ἡμέραν ἐπὶ τέσσαρα ὀλόκληρα χρό-
νια ἀνενοχλήτους τοὺς Γερμανοὺς τῆς Κρήτης, ἐναντίον τῶν ὁποίων διεξή-
γαγον ἕνα ἀμείλικτον ἀνταρτοπόλεμον, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ κομμάντος,
ποὺ εἰδικῶς ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν νῆσον. Κρυπτόμενοι καὶ στεγαζόμενοι
ἀπὸ Κρητικούς, ζῶντες εἰς ὄρεινὰ χωριά τῆς νήσου καὶ εἰς σπήλαια ἀκόμη,
ἐξωρμούσαν τὰς νύκτας καὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον μεμονωμένων γερμανικῶν
φρουρῶν καὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον γερμανικῶν μεταφορῶν καταστρέφοντες,
ἀνατινάσσοντες καὶ κατακαίοντες γερμανικὰ φυλάκια καὶ γερμανικὰ
ἐφόδια.

Οἱ Γερμανοὶ δὲν κατῶρθωναν νὰ καταπνίξουν τὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν
Κρήτην, παρὰ τὸ ὅτι διετήρουν δύναμιν εἰς τὴν νῆσον, ἡ ὁποία ἦτο δυσ-
ναλόγως μεγάλη ὡς φρουρὰ κατοχῆς τῆς ἡρωϊκῆς νήσου.

Τὸν ἀνταρτοπόλεμον αὐτὸν ἔθεωρήσαμεν καθῆκον μας νὰ ἐνισχύσωμεν
καὶ ὑποστηρίξωμεν ὅπως ἤμπορούσαμεν. Τὴν ἐπικοινωνίαν με τοὺς ἀντάρ-
τας καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν των ἀνέλαβον τὰ ὑποβρύχιά μας, τὰ ὁποῖα
ταυτοχρόνως ἐφρόντιζαν καὶ διὰ τὴν παραλαβὴν ἀπὸ τὴν νῆσον σημαντι-
κοῦ ἀριθμοῦ βρεττανικῶν στρατευμάτων, ποὺ εἶχαν κατῶρθῶσει νὰ κρυ-
φθοῦν καὶ ἀνέμεναν βοήθειαν.

Ἔτσι εἶχε παραλάβει τὸ «Θάρασερ» τοὺς ἄνδρας περὶ τῶν ὁποίων ὠμι-
λήσαμεν ἀνωτέρω, ἔτσι παρελήφθησαν καὶ ἄλλοι στρατιῶται ἀπὸ τὴν
νῆσον, ἔτσι ἀπεβιβάσθησαν εἰς αὐτὴν κομμάντος, ἔτσι ἐκομίσθησαν εἰς
αὐτὴν ἐφόδια καὶ πυρομαχικά. Ἀποβάσεις καὶ ἐπιβιβάσεις ἐγίνοντο κατὰ
κανόνα κατ' ἀσελήνους νύκτας καὶ εἰς ἀλιμένους καὶ δυσβάτους περιοχάς,
εἰς ἀπόστασιν 800—1000 μέτρων ἀπὸ γερμανικὰ φυλάκια.

Αί επιχειρήσεις αὐταὶ ἔχουν καταστῆ γενικῶς γνωσταὶ ὡς «τὸ πέρασμα τῆς Κρήτης», νέα δὲ φάσις τὼν ἤρχισε τὸ 1943, ὅταν βενζινάκατοι ἀντικατέστησαν τὰ ὑποβρύχια».

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΡΑΪΜΠΕΡΓΚ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Λονδῖνον 30 Μαΐου.—«Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 9ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς Μάχης τῆς Κρήτης, ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τοῦ Λονδίνου μετέδωκε ἀπόψε μῆνυμα τοῦ Νεοζηλανδοῦ στρατηγοῦ Φράϊμπεργκ, διοικητοῦ τῶν Βρεττανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν δυνάμεων ποὺ ἐπολέμησαν εἰς τὴν Κρήτην τὸν Μάϊον τοῦ 1941. Τὸ μῆνυμα τοῦ στρατηγοῦ Φράϊμπεργκ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν λαὸν τῆς Κρήτης, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς :

«Εἰς τὴν ἀφήγησίν του διὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης ὁ Οὐίνστον Τσώρτσιλ ἀπονέμει δίκαιον ἔπαινον εἰς τὸν ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα τὸν ὁποῖον διεξήγαγον αἱ Βρεττανικαί, Αὐστραλιαναί, Νεοζηλανδικαὶ καὶ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις, καθὼς καὶ οἱ Κρήτες διὰ νὰ κρατήσουν τὴν Κρήτην.

Ἡ μάχη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάλεμε καὶ τοῦ Κόλπου τῆς Σούδας, ἤμπορεῖ νὰ διήρκεσεν ἑπτὰ μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ ὑπῆρξεν ἀγρία. Δὲν εἴχομεν ἀεροπορικὴν ὑποστήριξιν, καὶ τὰ ἐφόδια μας ἦσαν λιγοστά. Αἱ δυνάμεις μας ἐπολέμησαν τὸν περισσότερον καιρὸν σῶμα πρὸς σῶμα, μὲ τυφέκια καὶ ξιφολόγχες, εἰς μίαν λωρίδα ἐδάφους μήκους 15 χιλιομέτρων καὶ πλάτους 3 χιλιομέτρων. Χιλιάδες ἦσαν οἱ νεκροὶ καὶ περισσότεροι οἱ τραυματαῖοι, εἰς τὰς φονικὰς ἀτομικὰς συγκρούσεις.

Μολονότι ἡ Κρήτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῆ, ἡ πλήρης ἀποχώρησις τῶν στρατευμάτων ἦτο ἀκατόρθωτη, διότι τὰ πλοῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ προσεγγίσουν εἰς τοὺς βορείους λιμένας. Μὲ μίαν καταστροφὴν ὅπως ἡ καταστροφὴ τῆς Κρήτης, μόνον μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου θὰ μπορέσῃ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν τὸ μέγεθος τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ προσέφεραν οἱ ἀγωνισταὶ τῆς Νήσου.

Ἡ διαταγὴ τὴν ὁποῖαν ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ ἔστειλε πρὸ ἑννέα ἐτῶν εἰς τὸ τόσον πιεζόμενον τότε Βρεττανικὸν Ναυτικὸν ἐπάλλετο ἀπὸ ἡρωισμόν». «Εἶναι παράδοσις, ἔλεγε, τὸ Βασιλικὸν Ναυτικὸν νὰ εὐρίσκεται κατὰ τὰς κρίσιμους στιγμὰς, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ στρατοῦ. Χρειαζόνται τρία ἔτη διὰ νὰ κατασκευασθῆ ἓνα νέον πολεμικόν. Ἄλλὰ δὲν ἄρκοῦν 300 ἔτη διὰ νὰ δημιουργηθῆ μία νέα παράδοσις».

Ἡ σκέψις σήμερον στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὶν ἀπὸ ἑννέα ἔτη, εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας ποὺ ἠναγκάσθημεν τελικῶς νὰ ἀποσυρθῶμεν καὶ νὰ ἀφήσωμεν τὸν Κρητικὸν λαὸν εἰς τὴν τύχην του. Τὸν ἀφήσαμεν μὲ βαρεῖα καρδιά. Ἐπὶ ἓνα μῆνα κατὰ τὸν ὁποῖον ἐμείναμεν εἰς τὸ νησί του, εἶδαμε

τὸ θάρρος ποῦ ἔδειξεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ λατρουμένου καὶ εὐγενικοῦ Βασιλέως του, τοῦ Γεωργίου Β'. Κατὰ τὸν μῆνα ἐκείνον εἶχα ὑπὸ τὰς διατάγας μου πολλὰς μονάδας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ πολλοὺς Κρητικούς ὀπλαρχηγούς.

Εἶχομεν ἔτσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας των. Ἦσθάνθημεν βαθυτάτην πικρίαν ὅταν ἠναγκάσθημεν νὰ τοὺς ἐγκαταλείψωμεν. Ἄλλὰ ἡ ἀναχώρησίς μας δὲν ἐσήμαινε καὶ τὸν τερματισμὸν τῶν δεσμῶν μας μεῖς αὐτοὺς. Ἡ στοργὴ ποῦ ἔδειξαν εἰς τοὺς ἀνδρας μας, ποῦ ἔμειναν πίσω, γεμίζει ἓνα ἥρωϊκὸν κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου.

Ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους, ἔδιδαν εἰς τοὺς ἀνδρας μας τροφήν, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἐστεροῦντο καὶ διεκινδύνεον τὴν ζωὴν των διὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ διαφύγουν. Ποτὲ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀνταποδώσωμεν εἰς τὸν Κρητικὸν λαὸν τὰ ὅσα ἔπραξε, παρὰ μόνον μετὰ τὴν εὐλαβικὴν ἔκφρασιν θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

Ἔχω πολλοὺς λόγους νὰ πιστεύω ὅτι καὶ οἱ Κρήτες μᾶς ἐνθυμοῦνται ἀκόμη. Μᾶς εἶναι τόσον πολὺτιμη ἡ ἰδέα τῆς φιλίας μεταξὺ τῆς παλαιότερας καὶ μιᾶς ἀπὸ τὰς νεωτέρας Δημοκρατίας ! Ἦμπορῶ νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ἡμεῖς οἱ Νεοζηλανδοὶ θὰ ἐμπνεώμεθα πάντοτε ἀπὸ τὸ παράδειγμα ποῦ μᾶς ἔδωσεν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ὥραν τῆς μεγαλυτέρας του συμφορᾶς. Ἡ καρτερία του θὰ ἀναγραφῆ εἰς ἐξέχουσας θέσιν εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας, ἀνάμεσα εἰς τὰ εὐγενικώτερα παραδείγματα θάρρους καὶ ἰπποτισμοῦ. Ἡ εὐχή μας εἶναι «ὁ Θεὸς μαζί του».

Ο ΑΓΓΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΜΑΣ

«Ἐνισχυόμενοι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ παραδείγματος θὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα».

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρετανίας, Γεώργιος Στ', ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον Β', τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Ἡ ἀπώλεια τῆς Κρήτης, εἶναι βεβαίως διὰ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, δι' ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας καὶ δι' ἡμᾶς πικρὸν πλῆγμα. Συμμεριζόμεθα τὴν θλίψιν σας, ἀλλὰ συμμεριζόμεθα ὡσαύτως καὶ τὰς ἐλπίδας σας. Πληροφορίαι καταφθάνουν καθ' ἑκάστην εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀποδεικνύουσαι ὅτι ἡ τραγωδία τῆς Ἑλλάδος ἀφῆκεν ἄκαμπτον τὸ πνεῦμα τοῦ γενναίου λαοῦ σας, ὅστις ἔδειξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δεικνύῃ ἀνυπέρβλητον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἥρωϊσμόν καὶ ἀδιαφορίαν διὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις.

Ἡ χώρα ὑμῶν βεβαίως ὑπερεφαλαγγίσθη, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, παραμένει ὑψηλόν, ἡ δὲ φήμη ἀντιστάσεώς του θὰ ἐπιβιώσῃ τῆς ἐφημέρου κατακτήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐνισχυόμενοι ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ παραδείγματος, θὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα, ὑπερήφανοι διότι ἔχομεν παρὰ τὸ πλευρὸν ἡμῶν τὰς μονάδας ἐκείνας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, αἵτινες ἐπέζησαν τῆς μάχης, τὸν πυρῆνα μιᾶς νέας ἑλληνικῆς ἀεροπορίας καὶ τὰ στελέχη ἐνὸς νέου στρατεύματος.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Κυβέρνησίς μου πληροφορεῖται ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ ὑπερόντιοι Κοινότητες ἐκφράζουν τὴν ἀπόφασίν των ὅπως συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν νίκην καὶ διερωτῶνται πῶς δύνανται νὰ μᾶς βοηθήσουν κατὰ τὸν ἄριστον τρόπον.

Χαιρετίζω διὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, πάντας ἐκείνους οἵτινες ἠγωνίσθησαν ἐν Κρήτῃ, ἰδιαιτέρως δὲ τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς ὑποφέροντας, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πάντας καὶ ἕνα ἕκαστον ἀτομικῶς, διὰ τὴν συνεργασίαν σας καὶ διὰ τὰ πλήγματα, ἅτινα κατεφέρατε ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡμῶν ὑποθέσεως.

Πρὸς Ὑμᾶς καὶ τὸν Λαόν σας θὰ εἴμεθα πάντοτε εὐγνώμονες, ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ δὲ ἡμῶν δὲν λησιμονοῦμεν ποτὲ τὴν ἔνδοξον πατρίδα σας».

ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ "ΧΡΟΝΟΣ,, ΤΟΥ ΤΟΚΙΟ

Ἐναδημοσιευθὲν ὑπὸ τῶν «Τάϊμς» τῆς Νέας Ὑόρκης

«Εἶχομεν δημοσιεύσει πρὸ καιροῦ τὴν πληροφορίαν, ὡς θὰ ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται μας, ὅτι Ἰαπωνικὴ ἔφημερίς ἐπρότεινε τὴν ἰδρυσιν τοῦ Τάγματος τῶν Ἱπποτῶν τῆς Κρήτης εἰς τὴν χώραν τῆς.

Ἡ πρότασις ἐκείνη ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Προκαλεῖ ἐν τούτοις ἀκόμη βαθεῖαν ἐντύπωσιν τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ «Χρόνος» (αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τῆς Ἰαπωνικῆς Ἐφημερίδος) εἰσηγήθη τὴν πρότασιν εἰς τοὺς ὁμοφύλους τῆς.

Προτείνωμεν, ἔγραφεν, ὡς ζήτημα ὑπερτάτου καθήκοντος τιμῆς, ὅπως δημιουργηθῇ ἕνα ἑκτακτὸν Τάγμα «**Τῶν Ἱπποτῶν τῆς Κρήτης**» διὰ νὰ τιμηθῇ μὲ εἰδικὸν παράσημον κάθε πολίτης καὶ κάθε ἀξιωματικὸς πού ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παραδοξοτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν μάχην τῆς ἱστορίας—τὴν Μάχην τῆς Κρήτης.

Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Κρήτης, πού ἔλαβον μέρος εἰς τὴν θρυλικὴν αὐτὴν μάχην, πρέπει νὰ καταταχθοῦν, ὀνομαστί, εἰς Εἰδικὸν Τάγμα Ὑπερανθρώπων.

Χωρὶς ἐνισχύσεις καὶ ἐφόδια, χωρὶς τροφήν, ἀξύριστοι, αὔπνοι, καὶ ἄπλυτοι, χωρὶς ἀνάπαυσιν, χάσαντες τοὺς ἀρχηγούς των, μέσα εἰς τὴν φοβερὰν σύγχυσιν τῆς, ἐν οὐρανῷ, θαλάσῃ καὶ ξηρᾷ, μάχης, χωρὶς ἀντισεροπορικὰ τηλεβόλα, γνωρίζοντες τὸ ἀδύνατον τῆς φυγῆς των, μὴ ἔχοντες κανένα νὰ δέσῃ τὰς πληγὰς των, οἱ νεκροὶ ἀφηνόμενοι ἄταφοι πλησίον τῶν ζώντων, βομβαρδιζόμενοι ἀδιαλείπτως, ἐξηντλημένοι μὲ τὰ μάτια των κατακόκκινα, λιπόσαρκοι καὶ σκυθρωποί, στερούμενοι οἰοδη-

ποτε πολεμικοῦ καλύμματος πρὸς ἄμυναν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μανίας τῆς τρομερᾶς μάχης, ἐγνώριζον ὅτι ἡ τύχη των, ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατός των, ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην. Μέσα εἰς τὸ δαιμονιώδες μαρτύριον τῆς ἀγρίας μάχης, ἐγνώριζον ὅτι ἐμάχοντο κατὰ Ἄρμαγεδῶνος.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀπίστευτα γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπισαν οἱ γενναῖοι καὶ ὑπεράνθρωποι αὐτοὶ μαχηταὶ τῆς φοβερᾶς μάχης τῆς κολάσεως, τὴν ὁποῖαν μόνον ἕνας Δάντης θὰ ἠδύνατο νὰ περιγράψῃ.

Γνωρίζαντες οἱ ἐπικοὶ αὐτοὶ πολεμισταὶ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀγριότητος καὶ ἀντιμετώπισαντες μίαν κόλασιν ἀπὸ φλόγες, αἵματα καὶ θάνατον, εἶναι ζήτημα ἂν θὰ μπορέσουν νὰ γνωρίσουν πλέον τὴν γαλήνην τῆς ζωῆς. Πρέπει ὅμως νὰ δεχθοῦν τὴν λατρείαν καὶ τὴν εὐλάβειαν ὄλων ἡμῶν τῶν ἄλλων, τῶν μικροτέρων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαμε τὴν ἔνδοξον αὐτὴν μάχην τῆς Κρήτης καὶ δὲν μᾶς μένει ἄλλο, παρὰ νὰ τοὺς στολίσωμεν μὲ δάφνας.

Ἄλλὰ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ, ὅταν θὰ ἔχωμεν ψυχικὴν γαλήνην διὰ νὰμποροῦμε νὰ ἀπονέμωμεν ὠροῖας τιμᾶς.

Πρέπει νὰ γίνῃ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν δονήσεων καὶ τῆς μανίας τοῦ πυρός, καὶ μετὰ τὸν τερματισμὸν τῆς ἀγρίας ἀγωνίας.

Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Γερμανοί, θὰ σηκώσουν τὸ χέρι των νὰ σταθοῦν εἰς στάσιν προσοχῆς καὶ θὰ χαιρετίσουν εὐλαβῶς τὰς δαφνοστεφανωμένας κεφαλὰς τῶν γενναίων πολεμιστῶν τῆς Κρήτης, τὰς κεφαλὰς ἐκείνων οἱ ὅποιοι, αἰμόφυρτοι ἀκόμη, ἐκράτησαν ψηλὰ καὶ δὲν ὑπέκυψαν».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΕΛΛΗΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΤΖΕΛΟΖΟ

ἽΟ ἔμπειρος καὶ γνωστὸς δημοσιογράφος Ἑλευθέριος Κοτσαρίδας, ὁ ὁποῖος εἶχε σταλῆ ἀπὸ τὴν Διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Βῆμα» εἰς τὴν Ἰταλίαν, κατῶρθωσε νὰ πάρῃ μίαν σειρὰν συνεντεύξεων ἀπὸ τοὺς τότε στρατιωτικοὺς ἡγέτας τῆς Φασιστικῆς Ἰταλίας, οἱ ὅποιοι παρεσκευάσαν καὶ ἐξετέλεσαν τὴν φασιστικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς 28ης Ὀκτωβρίου εἰς τὸν «Ταχυδρόμον» τῶν Ἀθηνῶν. Παραθέτομεν ἕνα μέρος ἐξ αὐτῆς, ὅπερ καὶ ἀποτελεῖ ἕνα ὕμνον διὰ τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας.

Ὅμιλεῖ ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων Τζελόζο:
«Ὅταν ἀνέλαβα διὰ πρώτην φοράν τὴν διοίκησιν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῶν δυνάμεων, πρὶν ἀκόμη μπῆ ἡ Ἰταλία εἰς τὸν πόλεμον, ἔγινα δεκτὸς ἀπὸ τὸν Μουσολίνι, ὁ ὁποῖος μοῦ καθώρισε τοὺς σκοποὺς τῆς Ἰταλικῆς παρευσίας εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Θὰ προσέξῃς, μοῦ εἶπεν, ἀποκλειστικῶς τὰ Γιουγκοσλαβικὰ σύνορα. Μὲ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομεν τίποτε. «Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι εἰς τὸν δρόμον μας» μοῦ πρόσθεσε ἐπὶ λέξει. Τὰ ἴδια ἀκρι-

βῶς εἶχε πῆ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ εἰς τὸν Γκράτσι, ὅπως ὁ ἴδιος μὲ ἐβεβαίωσε εἰς πρόσφατον συνάντησίν μας εἰς τὴν Ρώμην. Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως, μὲ τὴν εἴσοδον τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον, ἐγὼ μετετέθην τὸν Ἰούλιον τοῦ 1940 εἰς τὸ Γαλλικὸν μέτωπον, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῶν δυνάμεων ἀνέλαβεν ὁ Πράσκα. Δὲν ἔχω συνεπῶς ἄμεσον ἀντίληψιν, οὔτε τῆς πολιτικῆς οὔτε τῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπανῆλθα εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὡς διοικητὴς τῆς 11ης Στρατιᾶς εἰς τὰ μέσα Νοεμβρίου. Ἦτο ἤδη ἄργά. Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἤδη ἀποτύχει χάρις εἰς τὴν θυελλώδη ἀντίστασιν τῶν στρατιωτῶν σας, καὶ πρέπει νὰ σᾶς προσθέσω, χάρις εἰς τὴν ἀπροετοιμασίαν τὴν ἰδικὴν μας.

— Εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῆς ἀνοίξεως ποῖος ὑπῆρξεν ὁ ρόλος σας ;

— Μὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς ἀνοίξεως ἐγὼ τὴν ἔκαμα· κακῶς ἐπιστεύατε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ἀρχιστράτηγος κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐκείνην ἦτο ὁ Καβαλλέρο. Ἀρχιστράτηγος ἦμουν ἐγὼ, ὁ δὲ Καβαλλέρο Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου.

— Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὴν ἐπίθεσιν ἐκείνην τὴν ἔκαματε διὰ νὰ προλάβετε τὴν ἀναμενομένην ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ;

— Δὲν ξέρω τί εἶχεν ὁ Μουσολίνι πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ἐγὼ ὡς στρατιωτικὸς δὲν ἐγνώριζα κἄν ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου θὰ σᾶς ἐκτυποῦσαν καὶ οἱ Γερμανοί. Ἦμουν ὁμως ὑποχρεωμένος, ἐκ λόγων καθαρῶς στρατιωτικῶν, νὰ διατάξω τὴν ἐπίθεσιν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἰταλικὸς στρατὸς ὑφίστατο τρομερὰν πίεσιν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας εἰς δύο κυρίως τομεῖς, εἰς τὸ Τεπελένι καὶ εἰς τὴν Τρεμπεσίαν. Ἡ πρώτη πίεσις ἦτο ἤδη ἀρκετὰ σοβαρά, ἀλλ' ἡ δευτέρα ἦτο σαφῶς ἐπικίνδυνη διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ. Ἡ Μεραρχία Κρητῶν, τὴν ὁποίαν εἶχατε στείλει εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, μᾶς περιέσφιγγε ἀμειλίκτως. Θεωρῶ χρῆς μου ὡς στρατιώτης νὰ ἀποδώσω ἐντελῶς ἰδιαιτέρως τὴν ὀφειλομένην τιμὴν εἰς τὸν πείσμονα ἠρωϊσμὸν καὶ εἰς τὰς μαχητικὰς ἰκανότητάς τῶν Κρητῶν στρατιωτῶν. Ἐπρεπε λοιπὸν κάτι νὰ κάμωμεν διὰ νὰ ἀνακουφίσωμεν τὸ μέτωπόν μας εἰς τοὺς κρισίμους αὐτοὺς τομεῖς.

— Ναί, ἀλλὰ ὁ Μουσολίνι εἶχε προαναγγεῖλει τὴν ἐπίθεσιν τῆς «πριμαβέρα» ὡς τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξόρμησιν, ὅπου θὰ ἔσπαζε τὰ νεφρὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἄρα, δὲν ἦσαν τόσον περιωρισμένοι οἱ σκοποὶ τῆς ἐαρινῆς ἐπιθέσεως.

— Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει κάποια σύγχυσις. Ἐπρόκειτο πράγματι νὰ ἐνεργήσωμεν μεγάλης κλίμακος ἐπίθεσιν διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα. Τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν θὰ τὴν ἐκάναμεν εἰς τὸ τέλος Μαρτίου, ὅταν θὰ μᾶς ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τὸ πυροβολικὸν ποῦ εἶχαμε ζητήσει. Ἡ ἰδική μου ἐπίθεσις εἶχε τοὺς περιωρισμένους σκοποὺς ποῦ σᾶς ἀνέφερα.

— Εἶχεν ἔλθει πράγματι ὁ Μουσολίνι εἰς τὸ μέτωπον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ;

— Μάλιστα. Ἐμεινεν εἰς τὸ μέτωπον 4 ἕως 5 ἡμέρας, προσπαθῶν νὰ ἐμψυχώσῃ τὸν Στρατόν. Ἐπεσκέφθη ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς διοικήσεις Μεραρχιῶν, εἰς ὠρισμένα δὲ σημεῖα ἐπροχώρησε καὶ περισσότερο, πρὸς τὴν πρώτην γραμμὴν, ἐπισκεφθεὶς καὶ ἔδρας Συνταγμάτων καὶ προκεχωρημένα παρατηρητήρια.

— Ποῖοι τὸν συνώδευαν ;

— Διάφοροι φασίσται, ὄχι ὅμως πολλοί, προφανῶς διότι εἶχεν ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ θορυβώδης παρουσία τιτλούχων τοῦ Κόμματος δὲν ἦτο καὶ πολὺ εὐχάριστη εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς.

— Ποῦ ἐμείνατε εἰς τὰς Ἀθήνας ;

— Εἰς τὸ σπίτι τοῦ τότε Διαδόχου Παύλου εἰς τὸ Ψυχικόν. Ὅταν, καταληφθεὶς ἀπὸ τὸ ὄριον ἡλικίας τὸν Μάϊον τοῦ 1943 ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὸν Στρατόν, ἀφῆκα τὸ σπίτι τοῦ Διαδόχου ἐντελῶς ἀνέπαφον καὶ εἰς τὴν κατάστασιν πού τὸ παρέλαβα. Δηλαδή με τὰ ἐπιπλά του, τὰ σκεύη του, τὴν ἀρζαντερί του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ ὁ Στρατηγὸς Βεκιαρέλλι πού με διεδέχθη δὲν θὰ ἐπείραξε τίποτε ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἀλλὰ δὲν ξεύρω τί ἔγινεν ἐν συνεχείᾳ, ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἀφώπλισαν τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἔμειναν μοναδικοὶ κύριοι εἰς τὴν Ἑλλάδα».

ΑΙ ΕΚΑΤΟΜΒΑΙ ΤΩΝ ΗΡΩΪΚΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

Ἡ μάχη τοῦ 1941 εἶναι μία ἱστορία λυσσώδους ἀγῶνος καὶ ἡρωϊσμοῦ, πανένδοξον ἔπος, πού ξετυλίγεται γύρω ἀπὸ τὰ παραθαλάσσια, τοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνὰ τῆς Μεγαλομάρτυρος ἡρωίδος τῆς Μεσογείου Κρήτης, τὰ παιδιὰ τῆς ὁποίας ἀντιμετώπισαν καὶ ἠγωνίσθησαν καὶ ἔπεσαν κατὰ χιλιάδας νεκροί, τοὺς ὁποίους οἱ Γερμανοὶ ἐπέτρεψαν, ὕστερα ἀπὸ πέντε-ἕξι μῆνας, εἰς τοὺς ἐπιζῶντας, νὰ κάμουν περισυλλογὴν τῶν μὴ ἐξαφανισθέντων τελείως ἀπὸ τὰ σαρκοφάγα τετράποδα.

Ἦδη εἶναι δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ πόσες χιλιάδες ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μεγάλην μάχην καὶ πόσοι ἐτυφεικίσθησαν κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς.

Ἐπάρχουν ἐκθέσεις πού ἀναβιβάζουν τοὺς πεσόντας εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ 1941 εἰς 2.500 ἕως 3.000. Καὶ τοὺς τυφεικισθέντας κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς εἰς 5.000. Ὅσοι ὁμως προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσουν τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν τὸ κατώρθωσαν διότι διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τις τὰ χωρία τῆς Κρήτης ἀπαιτεῖται περισσότερος χρόνος παρά νὰ γυρίσῃ ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Μόνον τὸ ἐπίσημον Κράτος θὰ δυνηθῇ νὰ τὸ ἐξακριβώσῃ, ἐὰν θελήσῃ, μὲ τὰ ὄργανά του, νὰ συγκεντρώσῃ τὸν ἀκριβῆ ἀριθμόν.

Εἰς τὴν προσπάθειάν μου νὰ συγκεντρώσω ὅσον ἦτο δυνατόν περισσότερα ὀνόματα ἀπὸ τοὺς φονευθέντας, συνήντησα πολλοὺς γονεῖς καὶ λοιποὺς συγγενεῖς τῶν πεσόντων καὶ ὅλοι μοῦ ἔλεξαν ὑπερηφάνως: «Ἡ Κρήτη, ἡ ἰδιαιτέρα μας πατρίδα, ἐκινδύνευε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ἐπομένως κάθε θυσία ἦτο ἐπιβεβλημένη διὰ τὴν σωτηρίαν της».

Καὶ μοῦ συνεπλήρωναν: «Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπυρπολήθη ἡ Κρήτη καὶ ἐὰν παρουσιασθῇ, ὃ μὴ γένοιτο, καὶ πάλιν ἀνάγκη ἐθνική, εὐχαρίστως θὰ θυσιασθῶμεν».

Χωρὶς οὐδεμίαν ἐγωϊστικὴν προδιάθεσιν, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν εὐγενῆ προαίρεσιν, νὰ συγκρατήσουν τὸν ἐπιδρομέα, εἶναι ἄξιοι παγκοσμίου θαυμασμοῦ καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἂν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ συγκρατήσουν τὸν Γερμανικὸν ἀφηνιασμόν, ὃ ὁποῖος εἶχε περάσει ἀπάνω ἀπὸ τὴν Εὐρώπην σὰν ὁδοστρωτήρας.

« ΔΙΑΒΑΤΗ!... »

Διαβάτη, ξένη, ιστορική, τῆς Κρήτης Ἱστορία,
δὲν γράφτηκεν ὡς σήμερα καὶ δὲν θὰ βρῆς ἀρχεῖα.

Γιὰ νάχης γνώση σχετική κι' ἀντίληψι μετρία
ἀν ἔχη ἀγῶνες καὶ νεκρούς, γιὰ τὴν ἐλευθερία,

Ἄνεβα Κρητικά βουνά, καὶ μέτρα πέτρα—πέτρα
σὲ κάθε πέτρα πού μετράς κι' ἔναν ἀγῶνα μέτρα.

*

Πάρε τοὺς κάμπους καὶ πλαγιές καὶ κάνε βῆμα—βῆμα,
κάτω ἀπὸ κάθε βῆμα σου θὰ βρῆς ἥρώου μνημα.

Εἶναι τ' ἀγνά μας Λεῖψανα τὰ μυροποτισμένα
ὅπου τὸ Μέλλον θάρχεται προσκήνυμα νὰ κάνη,

Κι' οἱ οὐρανοὶ θὰ πέφτουνε νὰ τ' ἀστεροφιλοῦνε
σὲ κοκκαλόχτιστο ναό, σὲ στίβο ἀγιασμένο
δαφνοστεμμένη ὀλόγλυκη Θεότη ζηλεμένη.

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

ΧΑΝΙΑ

Ἰωάννης Ἀ. Ἀλεξανδράκης
Παναγιώτης Θ. Ἀλισταβάκης
Βασίλειος Γ. Ἀνουσάκης
Γεώργιος Ἀντ. Ἀποστολάκης
Μιχαήλ Θ. Ἀρχοντάκης
Κυριάκος Θ. Ἀρχοντάκης
Νικόλαος Βαβουλάκης
Κατίνα Βαγιωνή
Σπυρίδων Βαρβαντάκης
Εὐάγγελος Βαρδινάκης
Κωνσταντῖνος Βασιλάκης
Μαρίκα Βιολάκη
Ἐλευθέριος Βλαντῆς
Ἀλέξανδρος Στ. Βλαχάκης
Ἰωάννα Βουνάκη
Κούλα Βουνάκη
Χαρίκλεια Ἰ. Βρότσου
Ἰωάννης Ἰ. Βροντάκης
Χρυσάνθη Γ. Γαϊτανάκη
Ἰωάννα Ν. Γαροφαλάκη
Ἰωάννης Δ. Γελασάκης
Κλεομένης Γ. Γεμενάκης
Νικόλαος Γ. Γεμενάκης
Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Γερακάκης
Ἐμμαν. Γεργεράκης
Ἀλέξανδρος Π. Δακτυλᾶς
Γεώργιος Β. Δασκαλάκης
Ἰωσήφ Δασκαλάκης
Σωτήριος Γκ. Δεληκωνσταντῖνος
Ἀπόστολος Εὐστ. Δεσποτάκης
Ἀντώνιος Ζαχαλάκης
Ἰωάννης Ἐμμ. Ζαχαράκης
Νικόλαος Ζερβουδάκης
Ἐλευθέριος Ζωφάκης
Παῦλος Μιχ. Ἡλιάκης
Ἰωάννης Θεοδωράκης
Ἰωσήφ Θωμαδάκης

Ἐμμανουήλ Καλογεράκης
Ἐμμανουήλ Καλογρίδης
Δημοσθένης Καπιδάκης
Ἰωάννης Ν. Καραθανάσης
Ἀντώνιος Καραμπασάκης
Μαρία Καραμπασάκη
Γεώργιος Ε. Καριοφύλης
Ἑλένη Ἰωσ. Κατζηράκη
Χρυσούλα Ἰωσ. Κατζηράκη
Ἐμμανουήλ Φ. Κεκάκης
Νικόλαος Ν. Καραμαρῆς
Ἀντώνιος Κισσῆς
Σοφία Κισσῆ
Γεώργιος Μαρκ. Κοκονᾶς
Χρῆστος Κολοβός
Ἀπόστολος Ἀθ. Κοῦκος
Ἀριστείδης Κουμαδοράκης
Γεώργιος Κουσκουμβεκάκης
Κωνσταντῖνος Στ. Κουσκουμβεκάκης
Γεώργιος Ἐμμ. Κουρῆς
Κωνσταντῖνος Κοτρωνάκης
Εὐάγγελος Κτιστάκης
Ἐμμανουήλ Κυδωνάκης
Γεώργιος Δ. Κυρμιζάκης
Χρῆστος Π. Κωνσταντουλάκης
Νίκος Κ. Κωστούλακης
Ἰωάννης Λαγκαζῆς
Στέφανος Ν. Λαζαρίδης
Γεώργιος Α. Λαζαρόπουλος
Γεώργιος Ἐμμ. Λεβεντάκης
Σπυρίδων Λεδάκης
Εὐαγγελία Λιγιδάκη
Κυριάκος Ματθ. Λιλικάκης
Γεώργιος Μιχ. Λουλαδάκης
Τηλέμαχος Ἐμμ. Λουλουδάκης
Παντελῆς Δ. Λιχουδιάρης
Ἐμμανουήλ Δ. Μαιτάκης

Γεώργιος Χ. Μανουσάκης
 Ἐμμανουήλ Χ. Μανουσάκης
 Κωνσταντῖνος Ἰ. Μανουσάκης
 Ἐμμανουήλ Π. Μάντακας
 Ἰωάννης Στ. Μανωλαράκης
 Γεώργιος Μανωλεσάκης
 Νικόλαος Μαριακάκης
 Σπυρίδων Μαριακάκης
 Γεώργιος Μαρκάκης
 Ἐλευθέριος Ἰ. Μαρκαντωνάκης
 Ἰωάννης Γρ. Μαρκουλάκης
 Στέφανος Μαρκουλάκης
 Βασίλειος Μαρουλάκης
 Ἀνδρέας Ἰ. Μαρτάκης
 Βασίλειος Γ. Μασσέλος
 Χαρίδημος Δ. Μαστοράκης
 Γεώργιος Κ. Μαυρομουστακάκης
 Ἰωάννης Μελισσάκης
 Ἰωάννης Σπ. Μπαδογιάννης
 Νικόλαος Ἰ. Μπαρμάκας
 Βασίλειος Σπ. Μπασκάκης
 Ἀριστείδης Γ. Μπατζέλης
 Γεώργιος Ἰ. Μπικουβάρης
 Βασιλική Ἐμμαν. Μπινάκη
 Κωνσταντῖνος Ἰ. Μπλαζουδάκης
 Χαράλαμπος Μπολάκης
 Νικόλαος Ἐμμ. Μπολουδάκης
 Ἀπόστολος Μποτουάκης
 Ἀνδρέας Κ. Μπουτσικάρης
 Κωνσταντῖνος Γ. Μπριλάκης
 Δημήτριος Γ. Μουριζάκης
 Νικόλαος Μιαούλης
 Ἐλευθ. Ν. Μυτιλινάκης
 Θεόδωρος Ν. Μυτιλινάκης
 Ἀριστείδης Ν. Ντακουνάκης
 Ἰωάννης Ντουσάκης
 Ἀθανάσιος Ξηρουχάκης
 Ματθαῖος Ἰ. Παγκαλάκης
 Γεώργιος Παπαγιαννάκης
 Ἐλευθερία Β. Παπαδάκη
 Γεώργιος Παπαδάκης
 Ἐλευθέριος Παπαδημητράκης
 Γεώργιος Ἀν. Παπαδομανωλάκης
 Γαβριήλ Γ. Παπαδουλάκης
 Νικόλαος Γ. Παπαδουλάκης
 Ἀντώνιος Γ. Παράβαλος

Δημήτριος Πενταράκης
 Μαρία Πενταράκη
 Εὐάγγελος Πετράς
 Λυκοῦργος Πολιτόπουλος
 Μιχαήλ Πωλιουδόβαρδας
 Ἰωσήφ Ρηγάκης
 Γεώργιος Κ. Ροδαράκης
 Δημήτριος Ἰ. Σαριδάκης
 Ἰωάννης Σαριδάκης
 Εὐάγγελος Ν. Σαρρῆς
 Νικόλαος Γ. Σαρρῆς
 Νικόλαος Σβουράκης
 Ἰωάννης Δ. Σιμιτόπουλος
 Ἀπόστολος Β. Σακαράκης
 Στυλιανός Γ. Σκορδίλης
 Ἀλέκος Ἐμμ. Σταθάκης
 Γεώργιος Β. Σταματάκης
 Σταῦρος Σπ. Σταματάκης
 Γεώργιος Σταυριανουδάκης
 Γεώργιος Σταυρουλάκης
 Ἐμμανουήλ Στεφανάκης
 Ἐμμανουήλ Σφακιωτάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Ταρλατζῆς
 Ἰωάννης Τερεζάκης
 Γεώργιος Σωκ. Τζάκος
 Ἐμμανουήλ Γ. Τζανακάκης
 Ἰωσήφ Γ. Τζανακάκης
 Σπύρος Τζάφαρης
 Παῦλος Τζεϊράνης
 Νικόλαος Π. Τζίγκας
 Κωνσταντῖνος Ἰ. Τζογανάκης
 Ἰωσήφ Ἰ. Τσινταράκης
 Ἐμμανουήλ Φ. Φραγκιουδάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Φραγκουνικολάκης
 Χαράλαμπος Σπ. Φραγκόπουλος
 Ἐλευθέριος Ἰ. Φραγκουλάκης
 Ἐλευθέριος Ἰ. Φιλιππάκης
 Παναγιώτης Φωτεινίδης
 Θεόδωρος Ν. Χανιώτης
 Δημήτριος Χαριτάκης
 Νικόλαος Π. Χατζιδοπουλάκης
 Χαράλαμπος Χιρμπάκης
 Μηνᾶς Χριστουλάκης
 Χρῆστος Ψαρουδάκης
 Δημήτριος Μιχ. Ψούνης

Α Γ Υ Ι Α

Νικόλαος Ἀλεξανδράκης
 Ἐμμ. Μ. Ἀρτεμάκης ἢ Σπανουδάκης

Κωνσταντῖνος Ἀντ. Βερναρδάκης
 Βασίλειος Ἐμμ. Γεωργουσάκης

Βασίλειος Ί. Δουκάκης
 Παῦλος Δασκαλάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Ζαμπετάκης
 Δημήτριος Σταυρ. Καμπανιουδάκης
 Σπυρίδων Ί. Κατοικανδαράκης
 Θεόδωρος Δ. Κόγκος
 Ἐλευθέριος Ἀρτ. Κορωνιώτακης
 Γεώργιος Ἀ. Κοτσώνης
 Δημήτριος Κουντάκης
 Μᾶρκος Λαμ. Λαμπρίδης
 Δημήτριος Λιονάνης
 Ἐμμανουήλ Ί. Λουρανδάκης
 Μιχαήλ Μαράκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Μαστοράκης
 Μανούσος Μιχ. Μεγαλακάκης
 Στυλιανὸς Μπενάκης
 Νικόλαος Μηλιάς
 Παῦλος Μπριλάκης
 Γεώργιος Μπριμπολάκης
 Δημήτριος Ἀ. Μυσιρλάης

Θεόδ. Γ. Μυσιρλάκης
 Δημήτριος Ί. Νιρκοτάκης
 Ἀναστάσιος Νταντινάκης
 Παντελής Μ. Νταουκάκης
 Ἐλευθέρια Ξηρουχάκη
 Σταῦρος Ί. Παναγιωτάκης
 Γεώργιος Γ. Πιπεράκης
 Νικηφόρος Θεοσ. Πατήρης
 Νικόλαος Ἀντ. Σαριδάκης
 Στέφανος Σκαράκης
 Ἀναστάσιος Ί. Ταμπακάκης
 Ἀριστείδης Ν. Τορναζάκης
 Σπυρίδων Κ. Τσουχλαρης
 Ἀριστείδης Γ. Φολοίτης
 Κωνσταντῖνος Φουράκης
 Κωνσταντῖνος Ἀντ. Φουντουλάκης
 Νικόλαος Χατζηδογιαννάκης
 Ἀναστάσιος Χατζηγεωργίου
 Ἰωσήφ Ψεγιαννάκης

ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

Γεώργιος Π. Ζαχαράκης
 Ἀντώνιος Ν. Λυτινάκης
 Νικόλαος Στ. Μαυρογέννης

Ἀλέξανδρος Ί. Τερζάκης
 Δημήτριος Ί. Τραμπουσάκης

ΑΔΙΚΙΑΝΟΥ

Ἰωάν. Π. Ἀλεξίου
 Ἰωάννης Ἀντωνομανωλάκης
 Χρισ. Σ. Ἀποστολάκης
 Νικ. Σ. Ἀποστολάκης
 Νικ. Χ. Ἀποστολάκης
 Μιχ. Θεοχ. Βασιλάκης
 Νικ. Γ. Βατσάκης
 Τιμ. Κ. Βατσάκης
 Ἐλευθ. Δ. Βουρεξάκης
 Ἐμμ. Ε. Βουραδάκης
 Ἀναστ. Ε. Βουραδάκης
 Νικ. Ε. Βουρεξάκης
 Κωνσταντ. Α. Βουρλάμης
 Ἐμμ. Κ. Γαλανὸς
 Ματθ. Ι. Γαλανάκης
 Νικ. Γ. Γεωργουδάκης
 Ἀπόστ. Ί. Γιακουμάκης
 Ἐμμ. Σ. Γιαννακάκης
 Γεώργιος Γ. Γιαννακάκης
 Σταῦρος Γουδῆς
 Χρ. Δαμιανὸς
 Νικ. Ί. Δαμαλάκης

Νικ. Θ. Δασκαλάκης
 Στυλ. Ί. Δασκαλάκης
 Βασιλ. Ν. Δρακακάκης
 Σωτ. Γ. Δροῦτσος
 Ἀθηνᾶ Χ. Καρατζάκη
 Εὐάγγ. Κανζάνος
 Γεώργιος Γ. Κατσούλης
 Ἀναστ. Γ. Καψαλάκης
 Θεόδωρος Γ. Κολοκοτρώνης
 Ἐμμανουήλ Ν. Κορακάκης
 Ἰωάννης Δ. Κορακάκης
 Γ. Κ. Λουλαδάκης
 Γεώργιος Κ. Λουλουδάκης
 Γεώργιος Ί. Μαντινὸς
 Εὐάγγελος Ί. Μανουσάκης
 Δημ. Μαργιολάκης
 Στυλιανὸς Ί. Μαρκουλάκης
 Νικόλαος Ε. Νικολακάκης
 Στυλιανὸς Ε. Νικολακάκης
 Λαμ. Μ. Νομικὸς
 Νικ. Ί. Νταμηλάκης
 Θεοφ. Γ. Ὀρφανουδάκης

Ἐμμανουὴλ Γ. Ὀρφανουδάκης
 Ἰωάννης Γ. Ὀρφανουδάκης
 Ἐμμανουὴλ Θ. Παπαδεράκης
 Εὐάγγελος Δ. Παπαδεράκης
 Μιχαὴλ Ἀ. Παπαδερὸς
 Νικόλαος Ζ. Πενταράκης
 Νικόλαος Σ. Προβατινάκης
 Ἀντώνιος Ἐμμ. Σαρρῆς
 Γεώργιος Ν. Στρατουδάκης
 Ἐλευθέριος Ν. Στρατουδάκης
 Ἀντώνιος Ν. Στρατουδάκης

Θεοφ. Ἰ. Σφιγκάκης
 Ἀλέκ. Κ. Τσακαρώνης
 Ἐπαμ. Γ. Τσουγκαράκης
 Δημ. Τζωρτζάκης
 Βασίλειος Χ. Φραγκεδάκης
 Νικ. Γ. Φιολάκης
 Γεώργιος Ἰ. Χανιωτάκης
 Ἀντώνιος Ἀ. Χατζουράκης
 Ἰ. Χατζηκυριάκος
 Ἡλίας Χαχαριδάκης

Α Λ Ι Κ Α Μ Π Ο Σ

Μιχ. Α. Ἀρτσιδάκης
 Γεώργιος Κ. Γρυλλάκης

Μανούσος Κ. Γρυλλάκης

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι

Ἰωάννης Π. Γιαννακάκης, Στέρνες
 Νικόλαος Τσουρλάκης »
 Ἰωάννης Λύτινας »
 Ἀντώνιος Παντελάκης »
 Γεώργιος Πατεράκης »
 Μάρκος Πατρελάκης »

Ἐμμανουὴλ Μπιστάκης, Στέρνες
 Νικ. Παπαδομανωλάκης »
 Ἀντώνιος Παντελάκης »
 Βασίλειος Βεργανελάκης »
 Γεώργιος Βεργανελάκης »

Γ Κ Α Λ Α Γ Κ Α Δ Ε Σ

Ἀντώνιος Χρ. Προυκάκης
 Μάρκος Ε. Πανηγυράκης
 Ἰωάννης Κ. Καλφάκης

Γεώργιος Λειψάκης
 Ἀλέξανδρος Ἰ. Μπενάκης
 Ἐλευθερία Ξηρουχάκη (Ἀρώνη)

Α Ν Ω Π Ο Λ Ι Σ

Ἄνδρ. Ἀθητάκης
 Γρηγ. Μ. Ἀθητάκης
 Νικ. Ἀ. Ἀθητάκης
 Νικ. Α. Γλυμμένος
 Ἄνδρ. Ζαχαριάς
 Γεώργιος Μ. Καντουναῖτος
 Γεώργιος Μ. Κοντορίνης

Γεώργιος Γ. Κριαρᾶς
 Ἰωάννης Γ. Κριαρᾶς
 Στ. Ἰ. Μαυρογιάννης
 Σ. Δ. Παπαδερὸς
 Νικ. Δ. Παπαδερὸς
 Γεώργιος Α. Σαβιολῆς
 Στ. Ἰ. Σαβιολῆς.

Α Σ Η - Γ Ω Ν Ι Α

Ἐμμ. Κ. Γύπαρης
 Μάρκος Ἄνδρ. Γύπαρης

Ἰωάννης Στυλ. Γύπαρης
 Ἐμμανουὴλ Ἀλεξ. Κυμιωνῆς.

Β Α Τ Ο Λ Α Κ Κ Ο Σ

Ἰωάννης Δ. Βαρυπατάκης
 Γεώργιος Δ. Βαρυπατάκης
 Εἰρ. Σ. Γαλανάκη
 Δημ. Π. Δερμιτζάκης
 Ἀντώνιος Π. Δερμιτζάκης

Νικ. Θ. Δασκαλάκης
 Νικ. Ι. Δημητρογιαννάκης
 Θεοφ. Ε. Θεοδωράκης
 Ἄνδρ. Ἰ. Ἰγγλεζάκης
 Εὐστ. Α. Κυριακάκη

Ἰωάννης Δ. Καλογεράκης	Κωνσταντ. Α. Μωραϊτάκης
Ἐμμανουήλ Ἰ. Καρατζάκης	Παντ. Ν. Μωραϊτάκης
Γεώργιος Ν. Καλφάκης	Στυλ. Δ. Πετρουλάκης
Ἀντώνιος Ν. Κοκαλάκης	Ἀντώνιος Ἰ. Πετράκης
Ἀντώνιος Χ. Λαδάκης	Ἡρακλ. Π. Σπυράκης
Στυλ. Ε. Μιχαηλάκης	Ἰωάν. Σ. Σταφυλαράκης
Δημήτριος Β. Μαργιολάκης	Σταῦρος Σ. Σταφυλαράκης
Ἰωάννα Ἰ. Μαργιολάκη	Ἐλευθ. Ε. Τσακωνάκης

Β Α Φ Ε — Α Π Ο Κ Ο Ρ Ω Ν Ο Υ

Ἰωάννης Β. Καλογεράκης	Σταμάτιος Ἰ. Καλογεράκης
------------------------	--------------------------

Β Ο Υ Β Ε Σ

Γεώργιος Ἀγγ. Ἀγγελάκης	Ἐμμανουήλ Θ. Καπνισάκης
Μιχαήλ Ν. Γιανναδάκης	Αἰκατερίνη Ἐμμ. Ποντικάκη

Β Ο Υ Κ Ο Λ Ι Ε Σ — Κ Ι Σ Σ Α Μ Ο Υ

Ἰωάννης Ζωγραφάκης	Ἄνδρ. Μ. Παπουτσάκης
Ἐλευθέριος Ε. Λεβεντάκης	Σταμ. Η. Φακάρης
Εὐάγγ. Μ. Μενεγάκης	Ἄν. Χατζησάββας

Β Ρ Υ Σ Ε Σ

Ἐμμανουήλ Βασιλάκης	Γεώργιος Μαντινός.
Ἀντώνιος Θυμάκης	Ἄνδρέας Πολέντας
Ἰωάννης Μαλινδρέτος	

Γ Α Λ Α Τ Α Σ — Κ Υ Δ Ω Ν Ι Α Σ

Γεώργιος Ἀνδρουλάκης	Γεώργιος Μαστοράκης
Ἐμμανουήλ Γερογιάννης	Χαρ. Μαστοράκης
Ἰωάννης Γ. Γερογιάννης	Ἄλκιβιάδης Πατεράκης
Παντελής Π. Γερογιάννης	Νικόλαος Α. Περατσάκης
Γεώργιος Σ. Γεωργιακάκης	Λεωνίδας Β. Πολυχρονάκης
Εὐτύχιος Γ. Γρηγοράκης	Νικ. Σταματάκης
Σπυρ. Δρακάκης	Γεώργιος Σταθάκης
Ἀπόστολος Κλινάκης	Κωνσταντ. Β. Τσικνόπουλος
Ἰωάννης Κοκολάκης	Ἐμμαν. Συγγελάκης
Σταμάτιος Κουρινάκης	Ἰωάννης Χρυσουλάκης
Νικ. Κωνσταντουλάκης	Σπυρίδων Χρυσουλάκης
Ἀντώνιος Μακράκης	

Γ Α Υ Δ Ο Σ

Εὐάγγελος Δ. Βαϊλακάκης	Γεώργιος Ἰωάν. Κατσούλης
-------------------------	--------------------------

Δ Α Ρ Α Τ Σ Ο — Κ Υ Δ Ω Ν Ι Α Σ

Γεώργιος Κ. Πατσουμάς	Μάρκος Γ. Σαρβελάκης
-----------------------	----------------------

Ε Λ Ο Σ

Ἐμμανουήλ Γ. Μαραγκουδάκης	Μιχαήλ Κ. Μπατουράκης
Ἀντώνιος Ν. Μεντζιδάκης	

ΕΜΠΡΟΣΝΕΡΟ — ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Γεώργιος Ί. Θυμάκης
Μανούσος Ί. Θυμάκης

Βαρδής Ν. Μπραουδάκης

ΕΠΙΣΚΟΠΗ — ΚΙΣΣΑΜΟΥ

Δημήτριος Ήμμ. Κυδωνάκης

Ίωάννης Γ. Σχοινοπλοκάκης

ΕΠΑΝΟΧΩΡΙ — ΣΕΛΙΝΟΥ

Ήριστ. Γ. Γεωργακάκης
Ήλέξ. Ί. Καλαμαράκης
Ίωάν. Ε. Καλαμαράκης
Κωνσταντ. Μ. Κουλουρίδης
Εύτυχ. Ν. Λουπάς
Βαρδ. Κ. Μαρκουλάκης
Γεώργιος Δ. Μπομπολάκης
Ήμμανουήλ Δ. Μπομπολάκης

Ίωάν. Μ. Ξαυθουδάκης
Εύτυχ. Ί. Παπαδονικολάκης
Ίωάννης Γ. Παπαδονικολάκης
Ήνδρ. Γ. Πενταράκης
Ίωάννης Γ. Σαρτζετάκης
Εύτυχιος Θ. Σηφάκης
Μιχ. Σ. Τζιμανάκης

ΖΟΥΡΒΑ

Χρήστος Δ. Μανωλαράκης
Θεόδωρος Γ. Νικολακάκης

Γεώργιος Σταματάκης

ΚΑΊ'ΝΑ

Γεώργιος Ν. Γαριδάκης

Μανούσος Χ. Παντελάκης

ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ

Ήλευθέριος Ί. Γιαννουλάκης
Εύάγγελος Ήν. Κακοξυλάκης

Σταύρος Ήμμ. Σταυριανουδάκης

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Ήλέξανδρος Γ. Βουγιούκαλος
Ήμμανουήλ Γ. Βουγιούκαλος
Ίωσήφ Βουγιουκαλάκης
Μανούσος Γ. Βουγιούκαλος
Ήγγελική Ί. Γανταδάκη
Ρούσος Γ. Γανταδάκης
Ήλένη Ν. Γιαννακάκη
Γεώργιος Ί. Καντήρος
Ξανθή Γ. Καντήρου
Ήμμανουήλ Ί. Κωνσταντουδάκης
Φανή Κουρελάκη
Ήμμανουήλ Γ. Μανουσέλης
Εύστράτιος Γ. Μανουσέλης

Μανούσος Γ. Μανουσέλης
Μάρκος Ε. Μαρκουτσάκης
Ζαμπιά Ί. Παπαδόσηφου
Παῦλος Ε. Πολάκης
Ήλένη Πολάκη
Ίωάννης Ε. Σηφοστρατουδάκης
Ήθηνᾶ Ν. Τσιβολεδάκη
Εύαγγελία Γ. Τσιβολεδάκη
Εύστράτιος Μ. Χαιρέτης
Μαρία Μ. Χαιρέτακη
Νικόλαος Ε. Χαιρέτης
Σπύρος Χ. Χαιρέτης

ΚΑΛΟΥΔΙΑΝΑ

Γεώργιος Ήμμ. Λαμαζάκης

Εύάγγελος Ήλ. Λιοτσάκης

ΚΑΚΟΠΕΤΡΟ

Ἀναστ. Κ. Δεσποτάκης	Μιχαήλ Ν. Μαλανδράκης
Ἐμμαν. Κ. Δεσποτάκης	Γεώργιος Περάκης
Σπύρος Κ. Δεσποτάκης	Νικόλ. Ἰωσ. Ἱερωνυμάκης ἐκ Γρά-Κερά
Χαράλαμπος Κ. Δεσποτάκης	Κισσάμου κάτ. Δελιανῶν.
Ἀναστάσιος Ν. Μαλανδράκης	

ΚΑΜΠΑΝΟΣ

Ἀλέξανδρος Γ. Καστάνης	Εὐστράτιος Ματ. Μπουλταδάκης
Ἐλ. Ε. Κωνσταντουδάκης	Μιχαήλ Σ. Ναναδάκης
Χαράλαμπος Ε. Μανωλαράκης	Ἀντώνιος Ν. Πρωτοπαπαδάκης
Ἐμμαν. Μιχελάκης	Εὐστράτιος Ν. Τζανουδάκης
Νικόλαος Γ. Μπουλταδάκης	

ΚΑΜΠΟΙ

Γεώργιος Ἰ. Ἀρετάκης	Σαράντ. Ἰ. Μαυρεδάκης
Χριστ. Ἰ. Ἀρετάκης	Ἀναστ. Γ. Νικολιουδάκης
Νικ. Ἰ. Ἀρετάκης	Ἐμμαν. Λ. Νικολιουδάκης
Εὐάγγελος Γ. Ἀρετάκης	Βασ. Λ. Νικολιουδάκης
Νικ. Ε. Ἀρετάκης	Βασ. Α. Παπαδήμας
Χριστ. Ν. Γαρμπιδάκης	Γεώργιος Ἰ. Παπαδάκης
Γεώργιος Ἰ. Κατάκης	Μιχ. Γ. Παπαδάκης
Νικ. Α. Κατσανεβάκης	Ἀρτέμιος Γ. Παπαδάκης
Φαν. Κ. Κατσουλάκης	Κωνσταντ. Μ. Παπαδάκης
Λάμπρ. Ι. Κατσουλάκης	Θρασ. Ε. Ποντικάκης
Παῦλος Ε. Κατσουλάκης	Γεώργιος Ν. Ποντικάκης
Γεώργιος Π. Κοκκολάκης	Σπυρίδων Γ. Τσιχλάκης
Δημ. Π. Μαθιουδάκης	Εὐσέβιος Δ. Τσιχλάκης

ΚΑΝΔΑΝΟΣ

Πέτρος Ι. Δοξάκης	Ἐμμανουήλ Ἀντ. Πυροβολάκης
Στυλιανὸς Ἰ. Δοξάκης	Θεοφάνης Μιχ. Σαρζετάκης
Παν. Ἰ. Δοξανάκης	Ἐμμανουήλ Μιχ. Σολονάκης
Ἀθανάσιος Καμῆλος	Ἰωάννης Μιχ. Σταυρουλάκης
Μιχαήλ Δημ. Μπερτάκης	

ΚΑΡΑΝΟΥ

Ἀντώνιος Ν. Δασκαλάκης	Παναγιώτης Ἰ. Μανωλιουδάκης
Ἐμμανουήλ Νικ. Κωνσταντουλάκης	Μαρία Δημ. Μαυριδάκη
Νικόλαος Κωνσταντουλάκης	Ἐμμανουήλ Ν. Πεντάρης

ΚΑΡΡΕ

Χρῆστος Δημ. Ἀνδρεαδάκης	Γεώργιος Ἀπ. Φραγκεδάκης
Κωνσταντῖνος Ἐμμαν. Δημητρακάκης	Ἐμμανουήλ Γ. Φραγκεδάκης
Στυλιανὸς Ἐμμαν. Κολομβάκης	Σταῦρος Μ. Φραγκεδάκης

Κ Α Σ Τ Ε Λ Λ Ι

Νικόλαος Ἀ. Ἀλεξανδράκης.
 Ἄρτεμ. Δ. Ἀναστασιάκης
 Στυλ. Π. Βασμαρῆς
 Σπυρ. Βλαχάκης
 Στυλ. Βερυκάκης
 Δημήτριος Μ. Κακαουνάκης
 Ἀργυρῶ Κοντοπεράκη
 Δημ. Ε. Κυριακάκης
 Μιχ. Ἰ. Λιγοψυχάκης

Εὐάγγ. Λιοτσάκης
 Ἐμμαν. Μαραγγουδάκης
 Ἐμμαν. Μαρκάκης
 Γεώργιος Μουντάκης
 Στυλιανὸς Γ. Πετράκης
 Δημ. Ρημαντωνάκης
 Νικ. Ε. Σημιαίκης
 Θεμ. Τσιγκουνάκης
 Ἐμμαν. Φελετάκης

Κ Ε Ρ Α Μ Ι Α

Νικ. Γ. Ἀρβελάκης (Κοντόπουλα)
 Ἰωάν. Ν. Δελάκης »
 Μ. Ι. Παπαδομανωλάκης »
 Π. Γ. Παπαδομανωλάκης »
 Π. Γ. Μαυρακάκης (Γέρο-Λάκκος)
 Χαράλ. Π. Περάκης (Πλατυβόλα)

Σπῦρος Σ. Περάκης (Παναγιά)
 Ἰωάν. Κ. Τζιτζιφιανάκης (Παναγιά)
 Ἰωάννης Χατζηδογιαννάκης
 Ἐμμαν. Καμαριανάκης
 Ἰωάννης Κατελᾶνος (Κεραμιά)

Κ Ο Ν Τ Ο Μ Α Ρ Ι

Ἀντών. Α. Ἀποστολάκης
 Γεώργιος Ἰ. Ἀποστολάκης
 Χαράλ. Βλαζάκης
 Γεώργιος Ε. Γεωργιλᾶς
 Παντελῆς Γ. Γιατράκης
 Εὐριπ. Π. Δασκαλάκης
 Ἡλίας Π. Δασκαλάκης
 Νικ. Π. Δασκαλάκης
 Μιχ. Κ. Δασκαλάκης
 Ἐμμαν. Π. Δερμιτζάκης

Ἀντώνιος Ε. Δρακάκης
 Γεώργιος Κ. Καλογριδάκης
 Μιχ. Ε. Λαυριδάκης
 Ἡλίας Σ. Μιχελάκης
 Ἄνδρ. Ν. Παπαδάκης
 Κωνσταντ. Α. Παπαδάκης
 Νικόλαος Ἰ. Σαρρῆς
 Στυλ. Κ. Φιλιππάκης
 Ἰωάννης Φραντζεσκάκης

Κ Ο Υ Κ Ο Υ Ν Α Ρ Α

Ἰωάννης Στ. Πατεράκης

Νικόλαος Στ. Πατεράκης

Κ Ο Υ Φ Α Σ

Ἐμμαν. Δ. Βουργαράκης
 Ἐμμαν. Γ. Βαρυπατάκης
 Μιχ. Α. Βαρυπατάκης

Γεώργιος Β. Μαθιουδάκης
 Νικ. Γ. Φιολάκης

Κ Υ Ρ Τ Ω Μ Α Δ Ω

Ἀναστάσιος Λ. Ἀνάσγλου
 Χρήστος Δ. Ἀναστασιάδης
 Μιχαήλ Π. Ἀρτσιδάκης
 Σταῦρος Κ. Γουδῆς
 Βασίλειος Γ. Διγαλάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Διγαλάκης
 Ἰωάννης Γ. Διγαλάκης

Ἀλέξανδρος Γ. Κατσούλης
 Γεώργιος Ν. Κουτσογιάννης
 Νικόλαος Ἰ. Λεκάκης
 Χαράλαμπος Ἰ. Μαλινδρέτος
 Γεώργιος Ἰωσ. Μανουσογιάννης
 Ἰωάννης Νύχτας
 Γεώργιος Πεντάρης

Θεοφάνης Μ. Σαρτζέτης
 Δημήτριος Π. Σεϊμένης
 Ἀναστάσιος Γ. Σηφαλάκης
 Νικόλαος Ἀρ. Σταματάκης
 Ἀνδρέας Α. Τσιραντωνάκης

Ματθαῖος Δ. Τζαμπαζάκης
 Χρῆστος Ἰ. Φουράκης
 Νικόλαος Ἰ. Φραγγέδης
 Μάνθος Χαμηλοβώρης

Δ Α Κ Κ Ο Ι

Γρηγ. Βελανάκης
 Δημ. Γ. Βεριβάκης
 Παῦλ. Δρακ. Βεριβάκης
 Μιχ. Ν. Βεριβάκης
 Στυλ. Σοφ. Βολάνης
 Βασίλ. Νικ. Γιαννακάκης
 Χρῆστος Ἰ. Θεοδωράκης
 Σωτήρ. Ἀριστ. Καζαλάκης
 Βεν. Μ. Καντιδάκης
 Εὐάγγελος Νικ. Κατάκης
 Στυλιανὸς Ἰ. Καφαλάκης
 Μιχ. Κοκκινάκης
 Βασ. Μ. Κουτρούλης
 Ἰωάν. Ν. Κουτρούλης
 Χαρ. Ν. Κουτρούλης
 Τηλ. Ἐμμαν. Λουλαδάκης
 Δημ. Ν. Μαλινδρέτος
 Ἐμμαν. Σ. Μαλινδρέτος
 Ἰωάν. Χ. Μανωλαράκης
 Γεώργιος Ἀ. Μανουσάκης
 Ἐμμαν. Ἰ. Μανουσάκης
 Νικόλαος Μανουσάκης
 Νικ. Ε. Μάντακος
 Ἰωάν. Στυλ. Μανωλαράκης

Σταῦρος Χ. Μανωλαράκης
 Χρῆστος Ἰ. Μανωλαράκης
 Ἰωάν. Β. Μαρματάκης
 Γεώργιος Ἀρ. Μαρούλης
 Παντελῆς Μιχαλέτος
 Εὐτ. Ε. Μπολάνης
 Ἀντώνιος Σ. Παπαγιαννάκης
 Γεώργιος Στεφ. Παπαδάκης
 Γεώργιος Ν. Σεργάκης
 Ἐμμαν. Π. Σεργάκης
 Ἐμμαν. Κ. Σεργάκης
 Κυρ. Ν. Σεργάκης
 Μιχ. Ν. Σεργάκης
 Ἰωάννης Ν. Σκουλᾶς
 Σκουλ. Ν. Σκουλᾶς
 Ἰωάννης Κ. Τζαμπαζάκης
 Ματθ. Δ. Τζαμπαζάκης
 Σταμ. Ν. Τζοντζολάκης
 Γεώργιος Ἰ. Τσουβαλάκης
 Ἐμμαν. Ἀντ. Σαρρῆς
 Στυλ. Σ. Φεραρόλης
 Κωνσταντ. Σ. Φεραρόλης
 Ἐμμαν. Ἰ. Φραγκουδάκης
 Ἐλευθέριος Ψιλλάκης

Δ Ε Ι Β Α Δ Α

Θεοφάνης Μ. Παπαδερὸς
 Ἰωάννης Διάκου Σειραδάκης

Ἰωάννης Μ. Σειραδάκης
 Γεώργιος Ἰ. Τσουρῆς

Δ Ι Ο Ν Η

Ἐμμανουήλ Στ. Βαγιάκης
 Ἀντώνιος Ἰ. Σταυριανουδάκης

Δημήτριος Ἰ. Σταυριανουδάκης
 Εὐτύχιος Ἐμμαν. Στυφαλάκης

Δ Ο Υ Τ Ρ Α Κ Ι

Ἐμμανουήλ Ἀντ. Παναγουδάκης

Στέφανος Ἐμμαν. Στεφανουδάκης

Μ Α Ζ Η

Μᾶρκος Ἰ. Γρυλλάκης
 Ἰωάννης Κατσάσάκης
 Γεώργιος Ἰ. Μαντινὸς

Νικόλαος Μαυρηγιαννάκης
 Ἀνδρέας Ν. Παπαδάκης

ΜΑΛΑΘΥΡΟ

Ἀντώνιος Ἐμμαν. Ἀναστασάκης
 Ἰωάννης Ἀντ. Ἀναστασάκης
 Παναγιώτης Ἀντ. Ἀναστασάκης
 Κωνσταντ. Μ. Ἀρτεμάκης
 Ἐμμανουὴλ Θ. Γναφάκης
 Κωνσταντ. Σ. Δαράκης
 Ἀντώνιος Ἰ. Καρτσωνάκης
 Ἀντώνιος Δ. Καρτσωνάκης
 Γεώργιος Ε. Καρτσωνάκης
 Γεώργιος Μ. Καρτσωνάκης
 Γεώργιος Σπ. Καρτσωνάκης
 Δημήτριος Ἀν. Μπαχαδάκης
 Ἐμμανουὴλ Δ. Μπαχαδάκης
 Μιχαὴλ Τζανῆ Μπαχαδάκης
 Ἀντώνιος Θ. Νταμουλάκης
 Ἰωάννης Στ. Ξενικάκης
 Στυλιανὸς Β. Ξενικάκης
 Γεώργιος Ἰ. Πατεράκης
 Γεώργιος Ἀντ. Παπαδάκης
 Ἐμμανουὴλ Ἀντ. Παπαδάκης
 Στυλιανὸς Ν. Παπαδάκης
 Δημόκριτος Ἐμμαν. Καρτσωνάκης
 Κωνσταντ. Ἐμμαν. Καρτσωνάκης
 Μιχ. Δ. Καρτσωνάκης
 Μιχ. Κ. Καρτσωνάκης
 Στέφανος Μ. Καρτσωνάκης
 Δημήτριος Γ. Κορναράκης
 Δημήτριος Κυρ. Κουμάκης
 Ἐμμανουὴλ Ἰ. Κουμάκης
 Ἐπαμεινώνδας Ν. Κουμάκης
 Γεώργιος Κυρκοράκης

Γεώργιος Λουπασάκης
 Κωνστ. Ἀν. Λουβιτάκης
 Ἀναστάσιος Μ. Λουβιτάκης
 Ἀντώνιος Θ. Μπαμπουνάκης
 Δημήτριος Θ. Μπαμπουνάκης
 Ἐμμανουὴλ Γ. Μπαμπουνάκης
 Ἰωάννης Δ. Μπαμπουνάκης
 Μιχαὴλ Δ. Μπαμπουνάκης
 Μίνως Δ. Μπαμπουνάκης
 Νικόλαος Θ. Μπαμπουνάκης
 Γεώργιος Στ. Σημανδηράκης
 Ἐμμανουὴλ Στ. Σημανδηράκης
 Μνέλαος Στ. Σημανδηράκης
 Στυλιανὸς Ἀντ. Σημανδηράκης
 Γεώργιος Ἰ. Σηφοδασκαλάκης
 Γεώργιος Δ. Σκανδαλάκης
 Γεώργιος Κ. Σκανδαλάκης
 Θεοχάρης Γ. Σκανδαλάκης
 Νικόλαος Κ. Σκανδαλάκης
 Σταῦρος Κ. Σκανδαλάκης
 Στυλιανὸς Ἰ. Σκανδαλάκης
 Ἐμμανουὴλ Ἰ. Σκανδαλάκης
 Ἀπόστολος Μ. Στεφανουδάκης
 Ἐμμανουὴλ Κ. Στεφανουδάκης
 Ἰωάννης Ἀπ. Στεφανουδάκης
 Στυλιανὸς Ἀντ. Τζανακάκης
 Ἰωάννης Χ. Τζωρτζάκης
 Μιχαὴλ Χ. Τζωρτζάκης
 Χαράλαμπος Ἐμμαν. Τζωρτζάκης
 Ἀνδρέας Μ. Ψαράκης

ΜΑΛΕΜΕ

Φώτιος Κ. Ἀποστολάκης
 Ἰωάννης Γ. Γαλανάκης
 Νικόλαος Ζωγραφάκης
 Ἰωάννης Α. Κατάκης
 Μιχαὴλ Γ. Κατάκης
 Πετ. Ι. Κατάκης
 Στυλιανὸς Γ. Κατάκης
 Νικόλαος Γ. Μανουδάκης
 Γεώργιος Μανουσαδάκης
 Ἀλέξανδρος Ε. Μουτσάκης

Ἀγάπη Ἐμμαν. Παρασάκη
 Θρασύβουλος Ἐμμαν. Παρασάκης
 Σοφία Ἐμμαν. Παρασάκη
 Εἰρήνη Ἐμμαν. Παρασάκη
 Νικόλαος Α. Πατεράκης
 Μιχαὴλ Νικ. Παρασάκης
 Ἀντώνιος Σφουριδάκης
 Παναγιώτης Χαριτάκης
 Νικόλαος Ἐμμαν. Ψυγουδάκης

ΜΕΛΙΔΟΝΙ

Ἀρτέμιος Ἐμμαν. Κανελλάκης
 Μιλτιάδης Ἰ. Μανουσάκης

Κωνσταντῖνος Δ. Πλατισιάκης

Μ Ε Σ Κ Λ Α

Ἐμμανουήλ Ἰ. Ἀγγελάκης
 Ἰωάννης Ἰ. Ἀγγελάκης
 Ξεν. Ν. Ἀρναντωνάκης
 Γεώργιος Δ. Βουράκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Γκαργκατσάκης
 Ἀπόστολος Ἰ. Δημητρουλάκης
 Ἰωσ. Δ. Κατζουράκης
 Διομ. Ἰ. Κατζουράκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Κοντουδάκης
 Δημήτριος Χ. Κοντουδάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Κουφάκης
 Ἀντώνιος Γ. Κουφάκης
 Ἀντώνιος Χ. Λαδάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Μαλτεζάκης
 Ξηρ. Γ. Μαυρακάκης
 Ἐλ. υβέριος Ἰ. Μαυρακάκης
 Δημήτριος Ν. Μαυριλιδάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Μπαλωμενάκης
 Στέφ. Γ. Μυσιρλάκης ἢ Μυλωνάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Νικολακάκης
 Εὐστράτιος Π. Παπίλαρης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Παπίλαρης
 Βασίλειος Ν. Παπουτσάκης
 Ἀντώνιος Θ. Τσαγκαράκης
 Νικόλαος Θ. Τσιράκης
 Κυρ. Ἰ. Τσιραντωνάκης
 Μιχαήλ Π. Τσιραντωνάκης
 Γεώργιος Ε. Τσισκάκης
 Ἀντώνιος Ἰ. Φιλιππάκης
 Θεόδωρος Γ. Φραγκάκης
 Νικόλαος Γ. Χαλαράκης
 Βασίλειος Γ. Χατζηράκης

Μ Ο Δ Ι

Γεώργιος Σ. Σφυριδάκης
 Ἰωάννης Π. Χριστοδουλάκης

Μ Ο Υ Λ Ε Τ Ε

Ἀπόστολος Ἰακ. Γεραιουδάκης
 Βαρδῆς Γ. Κουριδάκης
 Δημήτριος Α. Κουριδάκης
 Νικόλαος Κ. Κουριδάκης
 Ἡλίας Κ. Μαλανδράκης
 Γεώργιος Π. Πισογιαννάκης

Μ Ο Υ Ρ Ι

Κυριακή Ν. Καυκαλά
 Νικόλαος Γ. Μπουζονιεράκης

Μ Ο Υ Ρ Ν Ι Ε Σ (20-6-1941)

Σπυρίδων Βλαχάκης
 Σπυρίδων Γ. Βεργάκης
 Κωνσταντῖνος Γιανναρίου
 Χριστ. Δαρατσάκης
 Τέρπανδρος Ζαχαρίου
 Χριστ. Καραγεωργίου
 Ἐλευθέριος Ε. Κατσανεβάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Κατσανεβάκης
 Χριστ. Κουκουλάκης
 Γεώργιος Ε. Κουκάκης
 Κωνσταντῖνος Κουσολάκης
 Κωνσταντῖνος Κωνσταντινίδης
 Πολύκαρπος Κωνσταντινίδης
 Κλεάνθης Κύπρου
 Ἐμμανουήλ Μαμουνάκης
 Συμ. Μπεντῆς
 Κωνσταντῖνος Μπολάνης
 Ν. Ναουμάδης
 Ἰωάννης Ὀρφανίδης
 Ἀθανάσιος Ὀρφανός
 Δημήτριος Ὀρφανός
 Δημήτριος Πισπίσης
 Σάββας Πρωτοπαπαδάκης
 Ἰωάννης Σαλμανῆς
 Ἀντώνιος Σαραντάκης
 Ἀντώνιος Σκουμπάκης
 Νικόλαος Σκουμπάκης
 Γεώργιος Σωτηρόπουλος
 Δημήτριος Χαλβατζάκης
 Νικόλαος Χατζηδάκης
 Ἀντώνιος Χονδράκης
 Θεόδωρος Φωτιάδης
 Ἰωάννης Φέρμελης

ΜΟΥΡΝΙΕΣ

Ἡλίας Βαμβακάρης
Γεώργιος Βαρδάκης
Σπυρίδων Βαρδάκης
Ἰωάννης Γαλανίδης

Δημήτριος Κοκκινομαγουλάς
Βασίλειος Σαλμανῆς
Κωνσταντῖνος Φουντουλάκης

ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ

Εὐάγγελος Σ. Ἀνδρεαδάκης
Κωνσταντῖνος Γεωργιακάκης
Ἐμμανουὴλ Λεντάρης
Ἀντώνιος Μάρακας
Εὐάγγελος Β. Μπελαλῆς

Νικόλαος Β. Μπελαλῆς
Ἀντώνιος Μ. Παπασηφάκης
Ἐμμανουὴλ Σ. Πολυχρονάκης
Ζαχ. Σπαθαράκης

ΝΤΕΡΕΣ

Βασίλειος Γ. Λυγαλάκης
Ἐμμανουὴλ Γ. Λυγαλάκης

Ἀνδρέας Ἀν. Τσιραντωνάκης

ΟΡΘΟΥΝΙ

Ἀνδρέας Π. Ζαχαριουδάκης
Ἀντώνιος Δ. Ζαχαριουδάκης
Ἐμμανουὴλ Ἰ. Κατσούλης
Δημήτριος Ἰ. Μαραγκουδάκης
Μιχαὴλ Η. Μαραγκουδάκης
Ἀναστάσιος Β. Παπασταματάκης
Βασίλειος Ἰ. Πεντάρης
Γεώργιος Ε. Πενταράκης

Ἰωσήφ Α. Πεντάρης
Παν. Γ. Πενταράκης
Γεώργιος Σ. Στρατινάκης
Εἰρήνη Μ. Στρατινάκη
Ἐμμανουὴλ Σ. Στρατινάκης
Ἰωάννης Σ. Τρικουνάκης
Ἐμμανουὴλ Σ. Τρικουνάκης
Στ. Μ. Φραγκιαδάκης

ΠΑΛΗΟΧΩΡΑ

Ἰωάννης Σ. Ἀρχοντάκης
Κωνσταντῖνος Στ. Λαζόπουλος

Μαρῖνος Παπαγιαννάκης
Παναγιώτης Στ. Σταυρουλάκης

ΠΕΜΟΝΙΑ

Ἀλέξανδρος Ἐμμαν. Κουκουράκης

Ἐμμανουὴλ Ν. Μαστραντωνάκης

ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ

Ἐμμανουὴλ Μαμουνάκης
Σάββας Ν. Πρωτόπαπας

Γεώργιος Π. Τζίγκος
Θεοδόσιος Εὐστ. Φωτιάδης

ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ

Ἰωσήφ Ἰ. Βαρουζάκης
Γεώργιος Ζωφοριανάκης
Θρασύβουλος Γ. Καλαφατάκης
Κωνσταντῖνος Γ. Μαστοράκης

Ἐμμανουὴλ Ν. Πατσουράκης
Γρηγόριος Γ. Προγούλης
Κωνσταντῖνος Πρώϊμος

ΠΛΑΤΑΝΟΣ

Ἀριστείδης Γ. Ἀνουσάκης

Κυριάκος Α. Μαραθάκης

Π Ο Λ Ε Μ Α Ρ Χ Ο Ι

Δωροθέα Η. Δασκαλάκη
 Ἐμμανουήλ Κ. Ἐλευθεράκης
 Δημήτριος Π. Μαραγκουδάκης
 Β. νιζέλος Ἰ. Παδιακάκης

Ἀναστάσιος Λ. Στεφανουδάκης
 Ἐμμανουήλ Λ. Στεφανουδάκης
 Ἐλευθέριος Γ. Στεφανουδάκης.

Π Ο Τ Α Μ Ι Δ Α

Στέφανος Ἐμμαν. Ἀναγνωστάκης
 Ἐπαμεινώνδας Π. Μαζοκοπάκης

Π Ρ Α Σ Ε

Ἐμμανουήλ Σ. Γδοντάκης
 Κωνσταντῖνος Α. Γδοντάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Γεωργιακάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Κατσουλάκης
 Ἀντώνιος Σ. Κατσουλάκης
 Εὐτ. Α. Κοκκινάκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Κοτσάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Κουκουράκης
 Νικόλαος Ἰ. Κουκουράκης

Ἀνδρέας Ν. Κουκουράκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Κωστάκης
 Ἰωάννης Ἐμμαν. Μπουλταδάκης
 Νικόλαος Γ. Παπαλιονάκης
 Ἀντώνιος Γ. Φιωτάκης
 Δημήτριος Κ. Φυτράκης
 Εὐτυχία Π. Χαρχαλάκη
 Ἐμμανουήλ Χειλαδάκης

Ρ Ο Δ Ο Β Α Ν Ι

Ἰωάννης Ε. Βιτοράκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Μαθιουδάκης
 Ἰωάννης Μ. Μαρκαντωνάκης
 Γεώργιος Μ. Μαρματάκης
 Ἰωάννης Μ. Μπουρδάκης
 Παναγιώτης Α. Μπουρδάκης
 Γεώργιος Ἰ. Πετράκης
 Νικόλαος Ε. Πετράκης

Προκόπιος Γ. Πετράκης
 Σταυρ. Α. Πετράκης
 Στυλιανός Μ. Πετράκης
 Εὐτύχ. Σ. Πιατάρης
 Ἰωάννης Σ. Τομαδάκης
 Γεώργιος Ε. Τσισκάκης
 Εὐτύχ. Σ. Τσισκάκης
 Εὐτύχ. Ἐμμαν. Χατζημιχαλάκης

Ρ Ο Υ Μ Α Τ Α

Βασίλειος Χ. Γουβεράκης
 Παναγιώτης Γ. Κουμάκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Λιμπιζανάκης
 Σπυρίδων Ν. Λιονάκης
 Ἰωάννης Ν. Λουφαρδάκης
 Σπυρίδων Ε. Μανωλιουδάκης
 Ἀντώνιος Κ. Μουστεράκης
 Ἡλίας Ε. Μπολάκης
 Νικόλαος Σ. Μπομπολάκης

Ἀντώνιος Ε. Μπουλταδάκης
 Γεώργιος Ε. Μπουλταδάκης
 Ἰωάννης Ε. Μπουλταδάκης
 Γεώργιος Π. Ντουντουλάκης
 Στυλιανός Ἰ. Πατρικάκης
 Γεώργιος Ἰ. Σγουράκης
 Μαρ. Γ. Σολανάκης
 Ἄγγελος Σταυρουλάκης

Σ Κ Η Ν Ε

Μιχαήλ Βασιλάκης
 Γεώργιος Μ. Βλαζάκης
 Σταμάτιος Γ. Βοτζάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Βοζινάκης
 Βασίλειος Γ. Βουράκης
 Ἰωάννης Σ. Γιαννακάκης

Γεώργιος Ε. Δημητράκης
 Ἰωάννης Γ. Δερμιτζάκης
 Ζήνων Σ. Ζαχαράκης
 Νικόλαος Δ. Ζαχαράκης
 Κωνσταντῖνος Σ. Ζαχαράκης
 Ἀνδρέας Β. Κασελάκης

Γεώργιος Ί. Καστρινάκης
 Χαρ. Δ. Καστρινάκης
 Ήμμανουήλ Α. Κατζουράκης
 Ήμμανουήλ Ν. Κατσιγαράκης
 Εύτυχ. Α. Κοκκινάκης
 Γεώργιος Ε. Κουλουρίδης
 Ήωάννης Κοντεκάκης
 Άννα Δ. Μάρακα
 Άλκιβιάδης Ε. Μαραγκουδάκης
 Δημήτριος Σ. Μαυριδάκης
 Νικόλαος Νικολουδάκης

Στυλιανός Ν. Νικολουδάκης
 Άντώνιος Β. Νικολουδάκης
 Ήωάννης Δ. Πετράκης
 Ήωάννης Α. Σινιοράκης
 Άντώνιος Ι. Τρικουνάκης
 Γεώργιος Ν. Φραγκάκης
 Άντώνιος Π. Φραγκεδάκης
 Παναγιώτης Ν. Φραγκεδάκης
 Γεώργιος Α. Φραγκεδάκης
 Ήμμανουήλ Γ. Φραγκεδάκης
 Άντώνιος Α. Χατζουδάκης

Σ Π Η Λ Ι Α

Ήμμανουήλ Ήμμαν. Βαβινάκης

Ήμμανουήλ Ή. Καλιτσουνάκης

Σ Τ Α Λ Ο Σ

Παύλος Α. Ζεβουδάκης
 Αϊκατερίνη Ν. Κτιστάκη
 Άντώνιος Σταμ. Κωνσταντουλάκης
 Ήμμαν. Σταμ. Κωνσταντουλάκης

Σταμ. Στυλ. Κωνσταντουλάκης
 Ήωάννης Γ. Μυγλάκης
 Μιχαήλ Ι. Χατζημανωλάκης

Σ Υ Ρ Ι Λ Λ Ι

Άλέξανδρος Ήακ. Κουβαριτάκης
 Άντώνιος Στ. Μαθιουδάκης
 Ήωάννης Γ. Μανουσάκης
 Νικόλαος Γ. Μανουσάκης

Στυλιανός Γ. Μαυρογένης
 Βεν. Παθιανάκης
 Ήμμανουήλ Γ. Προεστάκης
 Παναγιώτης Βασ. Φουρνιανάκης

Τ Α Υ Ρ Ω Ν Ι Τ Η Σ

Παναγιώτης Γ. Λιοτσάκης
 Ήωάννης Μαθιουδάκης
 Ζαχαρίας Μαρολακάκης

Νικόλαος Ι. Μπουρμπάκης
 Κωνσταντίνος Π. Παπαϊωάννου

Τ Ε Μ Ε Ν Ι Α

Μιχαήλ Π. Δασκαλάκης
 Ήωάννης Ήμμαν. Κοτσαμπασάκης

Ήωάννης Άλ. Λεγόπουλος.

Τ Ζ Ι Τ Ζ Ι Φ Ι Ε Σ

Ήμμανουήλ Μ. Άποστολάκης
 Νικόλαος Μ. Άποστολάκης
 Βαρδής Σ. Λιοδάκης

Μανοῦσος Ή. Πατσοῦρος
 Εύάγγελος Κ. Τσαγκαράκης
 Δημήτριος Κ. Τσουρουπάκης

Τ Σ Ι Κ Α Λ Α Ρ Ι Α

Ήμμανουήλ Α. Βαμβακῶς
 Γεώργιος Ν. Κοτζάμπασης

Λεωνίδας Χ. Χριστοδούλου.

Φ Ι Λ Ε Λ Ι Α Ν Α

Κωνσταντίνος Γ. Καστανάκης
 Ήωάννης Ε. Τζουτζουράκης

Ήμμανουήλ Π. Σκανδαλάκης.

Φ Ο Υ Ρ Ν Ε

Δημήτριος Ἀ. Ἀλεξιάκης
 Σταῦρος Δ. Ἀλεξιάκης
 Νικόλαος Γ. Ἀναστασάκης
 Μιχαήλ Σ. Ἀποστολάκης
 Δημήτριος Δ. Ἀποστολάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Ἀποστολάκης
 Σταμάτιος Σ. Ἀποστολάκης
 Ἀναστάσιος Σ. Βελεγράκης
 Μιχαήλ Σ. Βελεγράκης
 Κυριάκος Π. Βεριβάκης
 Στυλιανὸς Ἐμμαν. Γιαννακάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Γιάνναρης
 Ἀντώνιος Σ. Δρικήκης
 Ἐμμανουήλ Ι. Δρικήκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Δρικήκης
 Γεώργιος Ε. Δρικήκης
 Χαρ. Α. Δρικήκης
 Ἀντώνιος Δ. Ἐλευθεράκης
 Μιχαήλ Δ. Ἐλευθεράκης
 Δημήτριος Μ. Ἐλευθεράκης
 Ἡλίας Ἐμμαν. Ἐλευθεράκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Ζουριδάκης
 Παναγιώτης Κ. Ζουριδάκης
 Γεώργιος Ι. Καβαλλιεράκης
 Κυριάκος Ἰ. Καλογεράκης
 Στυλιανὸς Γ. Κατωμιχελάκης
 Ἀλέξανδρος Ε. Κουκουράκης
 Ἰωάννης Ε. Κουρουπάκης
 Ἀνδρέας Ν. Κωνσταντουλάκης
 Ἐλευθέριος Μ. Λιαπάκης
 Ἐμμανουήλ Μ. Λιαπάκης
 Ἰωάννης Γ. Μανουσάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Μαστραντωνάκης
 Νικ. Π. Μιναράκης

Γεώργιος Π. Μιναράκης
 Νίκος Ε. Μιχάκης
 Εὐστράτιος Γ. Μπριτζολάκης
 Μιλτ. Σ. Μπριτζολάκης
 Στέφανος Ε. Μπριτζολάκης
 Ἐμμανουήλ Θ. Μυγιάκης
 Ἀντώνιος Κ. Μυλωνάκης
 Στέφανος Ε. Μυλωνάκης
 Στέφανος Γ. Μυλωνάκης
 Ἰωάννης Γ. Νικολακάκης
 Νικόλαος Α. Ὀρνεράκης
 Ἐμμανουήλ Στ. Παπουτσάκης
 Σταμάτιος Στ. Παπουτσάκης
 Στυλιανὸς Γ. Γεράκης
 Λεωνίδας Δ. Πολυχρονάκης
 Μᾶρκος Γ. Σαραβαλάκης
 Νικόλαος Α. Σμυρλάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Σταματάκης
 Νικόλαος Ε. Σταματάκης
 Κωνσταντῖνος Μ. Σφακιωτάκης
 Γεώργιος Ι. Τζεράκης
 Δημήτριος Η. Τζωρτζάκης
 Πέτρος Φανουράκης
 Π. Σ. Φανουργιάκης
 Ματθ. Μ. Φιλιππάκης
 Δημήτριος Εὐστρ. Φραγκάκης
 Χαράλ. Εὐστρ. Φραγκάκης
 Σταμάτιος Δ. Φραγκάκης
 Ἀντώνιος Κ. Φραγκονικολάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Φραγκονικολάκης
 Μαρία Ι. Φραγκοστεφανάκη
 Στυλιανὸς Ι. Φραγκοστεφανάκης
 Χαρίλαος Γ. Χανιωτάκης
 Κλεάνθη Ι. Χαροντάκη

Φ Λ Ω Ρ Ι Α

Πέτρος Λαζάκης

Στυλ. Κουνδουράκης

Χ Ο Ν Δ Ρ Ο Υ

Δημήτριος Δ. Κουμαδαράκης

Ἀγησίλαος Ἐμμαν. Κουμαδαράκης

Ψ Α Θ Ο Γ Ι Α Ν Ν Ο

Σταῦρος Δ. Ἀνδρεαδάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Βιτεντζάκης

Βασίλειος Στ. Γιαννουλάκης
 Στυλιανὸς Δ. Ξεκουκουλωτάκης

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

Ἀνδρέας Μιχ. Ἀδαμάκης, Μαθὲ
 Ἐμμαν. Στ. Ἀντωνάκης, Ἐξώπολις
 Ἐμμαν. Α. Ἀρκολάκης, Καλαμίτσι
 Στ. Χ. Ἀποστολίδης, Νέο Χωριὸ
 Γ. Κ. Βερυκάκης, Παλιόκαστρον
 Δημ. Π. Γεωργιάδης, Χωστή
 Κωνστ. Γ. Γεωργακάκης, Σφηνάρι
 Ἰωάν. Δ. Γιαννουδάκης, Βουλγάρω
 Ἀν. Α. Δεσποτάκης, Καλάθηνες
 Σ. Β. Κανδανολέων, Κουστογέρακο
 Γεώργιος Ἰ. Κανταράκης, Σελιά
 Νικ. Ἰωσ. Καστρινάκης, Κατοχώρι
 Ἐμμ. Ι. Κατσικανδράκης, Συρινάρι
 Ἀλέξ. Γ. Κατσούλης, Πατελάρι
 Π. Γ. Κορνάρος, Σφακοπηγάδι
 Κωνστ. Μ. Κοτσιφάκης, Μαλάξα
 Γ. Ν. Κουλιεράκης, Βαρύπετρον
 Π. Μ. Κουνδουράκης, Ἀλετρουβάρι
 Ἰωάν. Ἐμμαν. Κουτσουδάκης, Βάμος
 Στυλ. Ἀντ. Λιουδάκης, Καμάρα

Γεώργιος Ἐμμαν. Λουπασάκης, Σούδα
 Μανοῦσος Φ. Μακριδάκης, Χαμπάκα
 Κυριάκος Ι. Μανιτάκης, Λοῦλος
 Ἰωσήφ Ἐμμαν. Μανούσας, Ἰμβρος
 Γ. Ι. Μετοχαράκης, Σούγια
 Ἰωάν. Στ. Μοτάκης, Κεφάλι
 Μιχ. Ἀν. Μοτάκης, Βλάτος
 Ἀ. Γ. Μπαντζέλης, Χώρα Σφακίων
 Α. Ε. Μποτονάκη, Μεγάλα Χωράφια
 Ἐμμαν. Στ. Παγιαλάκης, Θυμιά
 Ἀντ. Κ. Παντελάκης, Παῖδοχώρι
 Ε. Μ. Παπαγιαννάκης, Πανέθυμος
 Θεόδ. Μ. Πολάκης, Γεράνι
 Ἀντώνιος Ἐμμαν. Σαρρῆς, Σκορδαλὸς
 Ἰωάννης Ἐμμαν. Σαρτζετάκης, Πρινέ
 Ἰωάν. Ι. Τζιβουράκης, Πασαλιανὰ
 Ἀντ. Ι. Φραντζεσκάκης, Γεράνι
 Ἀντ. Ἐμμ. Χαλακατεβάκης, Κεφαλῶς
 Μιχ. Ι. Ψαράκης, Ἀρμενοχώρι

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Ο Ν

3-6-1942

Ἐμμανουὴλ Γεωργιάδης
Μηνᾶς Γεωργιάδης
Τίτος Γεωργιάδης
Νικόλαος Ἀνωγειανᾶκης
Μιχαὴλ Γκολέμης
Ἐμμανουὴλ Λεβῆς
Ζαχαρίας Λεβῆς
Μενέλαος Πατεράκης
Ἐμμανουὴλ Σαμαρείτης
Ἰωάννης Σεμερτζάκης
Μιχαὴλ Σηφάκης
Ἰωάννης Φανουράκης

14-6-1942

Δημήτριος Ἀνωγειανᾶκης
Ἰωάννης Ἀνωγειανᾶκης
Ἐμμανουὴλ Ἀποστολάκης
Ἰωάννης Ἀποστολάκης
Ἀντώνιος Βαρούχας
Γεώργιος Βοΐλας
Δημήτριος Γρηγοράκης
Νικόλαος Ἡλιοῦ
Ἀντώνιος Καστριναῆς
Νικόλαος Κατεχάκης
Κωνσταντῖνος Καρακωνσταντάκης
Ζαχαρίας Καρβουνάκης
Σπυρίδων Καπετανάκης
Γεώργιος Μαυρομιχελάκης
Μύρων Κουδυλάκης
Ἐμμανουὴλ Κουτεντάκης
Μιχαὴλ Κουτεντάκης
Παῦλος Κουτεντάκης
Ἰερώνυμος Κονταδάκης

Ἀλκιβιάδης Μαρῆς
Γεώργιος Μαυρονούκτης
Ἐμμανουὴλ Μαυρονούκτης
Ἰωάννης Μανουσάκης
Γεώργιος Μεθυμάκης
Ἰωάννης Μετζάκης
Γεώργιος Μεταξᾶς
Ἐμμανουὴλ Μιγάδης
Ἰωάννης Παντουβάς
Σπυρίδων Μπογδᾶνος
Μιχαὴλ Παπαδογιάννης
Χριστόφορος Παπαδάκης
Γεώργιος Πατεράκης
Δημήτριος Πατεράκης
Νικόλαος Πετράκης
Χαράλαμπος Πετράκης
Μιχαὴλ Πρεκατσούνης
Ἀριστείδης Ραγκαβῆς
Ἰωάννης Ρωμᾶνος
Βασίλειος Σαμαρείτης
Γεώργιος Σαμαρείτης
Χαράλαμπος Σαμαρείτης
Γεώργιος Σηφάκης
Εὐάγγελος Σηφάκης
Νικόλαος Σηφάκης
Γεώργιος Σκουρλᾶς
Νικόλαος Σουργιαδάκης
Ἐμμανουὴλ Σπυριδάκης
Κωνσταντῖνος Συμεώνογλου
Ἀνδρέας Τσεπαδάκης
Παναγιώτης Φρυσούλης
Ἐμμαν. Εὐάγγ. Βουρεξάκης

Α Σ Τ Υ Ρ Α Κ Ι

Ζαχαρίας Γ. Ἀναγνωστάκης
Γεώργιος Ι. Κουκιαδάκης
Ματθαῖος Κ. Μανιουδάκης

Γεώργιος Κ. Μελαμπιανᾶκης
Ἰωάννης Κ. Μελαμπιανᾶκης

Γ Ω Ν Ι Ε Σ

Ἰωάννης Ἡρ. Καντιδάκης	Γεώργιος Ν. Παντερῆς
Ἐλευθέριος Χρ. Μαγκατάτος	Δημήτριος Ἐμμαν. Στρατήγης
Γεώργιος Ν. Μαγκατάτος	Γεώργιος Ἰ. Τσιμπραγός
Χρῆστος Νικ. Μαγκατάτος	Δημήτριος Ἀγ. Τσιμπραγός
Χριστόδουλος Χαρ. Μαγκατάτος	Μύρων Ι. Τσιντάρης
Παντελῆς Μιχ. Μαγκατάτος	Βασίλειος Γ. Φθενός
Νικόλαος Χρ. Μαργοιαννάκης	Γεώργιος Ν. Φθενός
Ἰωάννης Γ. Νάθενας	Στρατῆς Α. Χριστοδούλου

Δ Α Μ Α Σ Τ Α

Γεώργιος Ν. Κλήνης	Γεώργιος Β. Νικολουδάκης
Ἄνδρ. Ἐμμαν. Κουγιουμιντζάκης	Ἀναστάσιος Β. Παπαδάκης
Γεώργιος Ἐμμαν. Κουγιουμιντζάκης	Ἐμμανουήλ Στ. Περάκης
Κωνστ. Ἐμμ. Κουγιουμιντζάκης	Νικόλαος Στ. Περάκης
Ἐμμανουήλ Στ. Κουντούρης	Γεώργιος Σ. Σαρρῆς
Νικόλαος Δημ. Κουντούρης	Ἰωάννης Γ. Σαρρῆς
Ἰωάννης Ν. Κρουσανιωτάκης	Εὐάγγελος Γ. Σαρρῆς
Ἰωάννης Γ. Κρουσανιωτάκης	Ἀριστόδημος Κ. Σαρρῆς
Ἰωάννης Ἐμμαν. Λιαδάκης	Μιχαήλ Δ. Σαρρῆς
Κωνσταστίνος Χ. Λιαδάκης	Γεώργιος Δ. Σαρρῆς
Νικόλαος Ἀλ. Μαυράκης	Ἰωάννης Ἀντ. Στρατιδάκης
Ἐμμανουήλ Στ. Μαυράκης	Γεώργιος Ἀντ. Στρατιδάκης
Γεώργιος Δ. Μαρούσης	Ἰωάννης Γ. Τρυγώνης
Γεώργιος Ἐμμ. Μουντουφάρης	Ματθαῖος Γ. Τρυγώνης
Ματθαῖος Παν. Μουντουφάρης	Ἐμμανουήλ Στ. Τρυγώνης
Χαρίδημος Σωτ. Νικολουδάκης	

Κ Ο Ρ Φ Ε Σ

Ἀνδρέας Γ. Νάθενας	Στυλιανός Ἐμμαν. Νάθενας
Ἐμμανουήλ Γ. Νάθενας	Γεώργιος Μ. Καλησπεράκης
Νικόλαος Γ. Νάθενας	Γεώργιος Π. Χαιρέτης
Νικόλαος Ἐμμαν. Νάθενας	

Κ Α Μ Α Ρ Α Κ Ι

Γεώργιος Ἐμμαν. Ἀργύρης	Ἰωάννης Ἀντ. Μακριδάκης
Ἐμμανουήλ Κ. Ἀργύρης	Ἐμμανουήλ Γ. Μακριδάκης
Ἐλευθέριος Μ. Ἀργύρης	Ἐμμανουήλ Δράκου Μέρκης
Βασίλειος Χαρ. Κοκκινάκης	Μενέλαος Δράκου Μπέρκης
Γεώργιος Χ. Κοκκινάκης	Ζαχαρίας Γ. Παντερῆς
Ἀθανάσιος Ἀντ. Μακριδάκης	Ματθαῖος Στρ. Παντερῆς
Ζαχαρίας Ἀντ. Μακριδάκης	Ἀντώνιος Νικ. Στρατήγης
Ζαχαρίας Νικ. Στρατήγης	Ἐμμανουήλ Νικ. Στρατήγης

Μ Α Ρ Α Θ Ο Σ

Ἰωσήφ Βλατᾶς	Διονύσιος Δασκαλάκης
Νικόλαος Βλατᾶς	Μιχαήλ Δασκαλάκης
Ἰωάννης Βρέντζος	Μιχαήλ Κλινάκης

Σταῦρος Κλινάκης
 Χαράλαμπος Κλινάκης
 Γεώργιος Λίβας
 Δημήτριος Μουλακάκης
 Ἰωάννης Μουντοφάρης
 Κώστας Παπαδομιχελάκης

Χαράλαμπος Περυρινάκης
 Ἰωάννης Πουλακάκης
 Ἐμμανουήλ Πρινάρης
 Ἰωάννης Πρινάρης
 Νικόλαος Πρινάρης.

ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ἀπόστολος Στ. Βαρδάκης
 Χαράλαμπος Στ. Βαρδάκης
 Νικόλαος Γ. Βαρδάκης
 Νικόλαος Ἐμμαν. Βαρδάκης
 Νικόλαος Ἐμμ. Βαρδονικολάκης
 Γεώργιος Βασιλ. Βασιλάκης
 Ἐμμανουήλ Ι. Γεωργακάκης
 Ἐμμανουήλ Μιχ. Ζουμάκης
 Εὐάγγελος Μιχ. Καλλέργης
 Ἐμμανουήλ Μιχ. Καλλέργης
 Ἰωάννης Ἐμμαν. Κεφαλάκης
 Κωνσταν. Μιχ. Κεφαλάκης
 Δημήτριος Π. Γρηγ. Κουδυλάκης
 Βασίλειος Ἐμμ. Μαξιμάκης
 Γεώργιος Ἐμμ. Μανουσάκης

Ἰωάννης Ἐμμ. Μπαρμπαγαδάκης
 Στυλ. Ἐμμ. Μπαρμπαγαδάκης
 Σακελλάρης Μονοκάνδυλος
 Ἐπαμεινώνδας Ν. Νοδαράκης
 Χαράλαμπος Ἐμμ. Παπαδάκης
 Χριστόφορος Ἐμμ. Παπαδάκης
 Ἰωάννης Γ. Πεδιαδιτάκης
 Ζαχαρίας Ἐμμ. Συμβουλάκης
 Ἰωάννης Κ. Τρωλάκης
 Μιχαήλ Κ. Τρωλάκης
 Στυλιανὸς Μιχ. Τρωλάκης
 Ἄγγελος Ι. Χατζάκης
 Λάζαρος Ἰ. Χατζάκης
 Γεώργιος Ἐμμ. Χατζάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Χατζάκης

Α Μ Η Ρ Α

Ἰωάννης Δ. Ἀντωνάκης
 Γεώργιος Ι. Ἀναστασάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Ἀναστασάκης
 Σταῦρος Ἀντωγιαννάκης
 Γεώργιος Ν. Βασιλικάκης
 Μύρων Ν. Βασιλικάκης
 Ματθαῖος Βασιλικάκης
 Γεώργιος Δ. Βαρδάκης
 Ἐμμανουήλ Βαρδιατζάκης
 Γεώργιος Σ. Βερυκοκάκης
 Ἰωάννης Βερυκοκάκης
 Ματθαῖος Π. Βερυκοκάκης
 Μύρων Βερυκοκάκης
 Νικόλαος Μ. Βερυκοκάκης
 Πολυχρόνης Βερυκοκάκης
 Χαρίδημος Βαρδάκης
 Ματθαῖος Δ. Γεωργιανάκης
 Ἰωάννης Μ. Γεωργιανάκης
 Νικόλαος Α. Γεωργιανάκης
 Ἀντώνιος Γεωργιανάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Γρυσπολάκης
 Ματθαῖος Γκακάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Δασκαλάκης
 Ἰωάννης Ἐμμ. Δασκαλάκης
 Σταῦρος Γ. Δασκαλάκης

Ἰωάννης Α. Ἡλιάκης
 Κωνσταντῖνος Δ. Ἡλιάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Ἡλιάκης
 Ἀριστείδης Η. Ἡλιάκης
 Ἐλευθέριος Α. Ἡλιάκης
 Μιχαήλ Ἡλιάκης
 Ματθαῖος Ἡλιάκης
 Δημήτριος Σ. Μπαντουβάκης
 Ἐμμανουήλ Δ. Μπαριτάκης
 Νικόλαος Πυροβολάκης
 Γεώργιος Παπαδάκης
 Ματθαῖος Ἰ. Παντουβάκης
 Μάρκος Ἀ. Ραπτάκης
 Μιχαήλ Ἰ. Ραπτάκης
 Γεώργιος Ἰ. Ραπτάκης
 Σοφοκλῆς Γ. Ραπτάκης
 Ἐμμανουήλ Γ. Ραπτάκης
 Μιχαήλ Ε. Ραπτάκης
 Ἐμμανουήλ Β. Ραπτάκης
 Κωνσταντῖνος Μ. Ραπτάκης
 Γεώργιος Μ. Ραπτάκης
 Βασίλειος Ραπτάκης
 Νικόλαος Γ. Σταυρακάκης
 Νικόλαος Α. Σταυρακάκης
 Νικόλαος Π. Σταυρακάκης

Ἀριστείδης Ν. Συγγελάκης
 Παῦλος Συγγελάκης
 Ματθαῖος Συγγελάκης
 Ἰωάννης Συγγελάκης
 Νικόλαος Συγγελάκης
 Μιχαὴλ Σομαροβαλάκης
 Ἀθανάσιος Ἡλιάκης
 Δημήτριος Ἡλιάκης
 Δημήτριος Ε. Ἰνιωτάκης
 Μιχαὴλ Ἰνιωτάκης
 Ἰωάννης Α. Ἰνιωτάκης
 Νικόλαος Ἰνιωτάκης
 Πέτρος Ἰνιωτάκης
 Ἰωάννης Μ. Κρεβαθιανάκης
 Ἐμμανουὴλ Μ. Κρεβαθιανάκης
 Μιχαὴλ Ε. Κρασσᾶς
 Γεώργιος Κρασσᾶς
 Ματθαῖος Κρασσᾶς
 Ἐμμανουὴλ Γ. Κονδυλάκης
 Νικόλαος Ι. Κονδυλάκης
 Ἐμμανουὴλ Κ. Κονσολάκης
 Νικόλαος Ε. Κονσολάκης
 Σπυρίδων Ν. Κονσολάκης
 Ἰωάννης Κονσολάκης
 Ἐμμανουὴλ Κ. Καρακωνσταντάκης
 Ἐμμανουὴλ Ι. Λουλάκης
 Γεώργιος Ε. Μικρογιαννάκης
 Γεώργιος Μικρογιαννάκης
 Ἐμμανουὴλ Ν. Μικρογιαννάκης
 Ἰωάννης Μικρογιαννάκης
 Ἰωάννης Β. Μακρυγεωργάκης

Στυλιανὸς Μακρυγεωργάκης
 Δημήτριος Α. Μαθιουδάκης
 Μιχαὴλ Α. Μαθιουδάκης
 Μιχαὴλ Ν. Μαθιουδάκης
 Ἀπόστολος Ε. Μαθιουδάκης
 Ἐμμανουὴλ Α. Μαθιουδάκης
 Νικόλαος Ἰ. Τσαγκαράκης
 Κωνσταντ. Ν. Τσαγκαράκης
 Μάρκος Ν. Τσαγκαράκης
 Ἐμμανουὴλ Ν. Τσαγκαράκης
 Νικόλαος Ε. Τσαγκαράκης
 Γεώργιος Ι. Τσαγκαράκης
 Δημήτριος Ι. Τσαγκαρομιχελάκης
 Χρῆστος Φιορῆς
 Ἰωάννης Π. Χαλκιάδακης
 Μιλτιάδης Χαλκιάδακης
 Σταῦρος Χαλκιάδακης
 Ἰωάννης Ν. Χαλκιάδακης
 Νικόλαος Κ. Χαλκιάδακης
 Ἐμμανουὴλ Ν. Χαλκιάδακης
 Γεώργιος Ν. Χαλκιάδακης
 Ἐμμανουὴλ Π. Χαλκιάδακης
 Σπύρος Γ. Χαλκιάδακης
 Ἐμμανουὴλ Σ. Χαλκιάδακης
 Νικόλαος Γ. Χριστοδουλάκης
 Μιχαὴλ Γ. Χριστοδουλάκης
 Ἀθανάσιος Ν. Χρηστάκης
 Νικόλαος Α. Χρηστάκης
 Ματθαῖος Α. Χρηστάκης
 Ἐμμανουὴλ Γ. Χρηστάκης
 Γεώργιος Ι. Χριστοδουλάκης

ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟΣ

Κωνσταντῖνος Ι. Ἀθουσάκης
 Εὐπραξία Π. Ἀθουσάκη
 Πολύμνια Ι. Ἀθουσάκη
 Γεώργιος Κ. Ἀμυρινὸς
 Νικόλαος Ε. Βερβελάκης
 Γρηγόριος Ν. Ἠγουμενίδης
 Κωνσταντῖνος Π. Θεοδοσάκης
 Μύρων Ε. Κονδυλάκης
 Εὐστάθιος Μ. Μάστορας

Κωνσταντῖνος Ι. Μαράκης
 Χαράλαμπος Ν. Πετράκης
 Νικόλαος Χ. Πετράκης
 Μιχαὴλ Γ. Παπαδογιάννης
 Ἰωάννης Γ. Τρουλάκης
 Δημήτριος Μ. Ραπτάκης
 Χαράλαμπος Μ. Ραπτάκης
 Ἀλέξανδρος Ι. Ραυτόπουλος

ΚΑΤΩ ΒΙΑΝΝΟΣ

Ζαχαρίας Ἀ. Ἀγγελάκης
 Δημήτριος Ἰ. Προνάκης

Δημήτριος Δ. Προνάκης
 Ἐμμανουὴλ Γ. Σταματουλάκης

ΒΑΧΟΣ

Γεώργιος Ι. Ἀλεξάκης
 Ἰωάννης Ν. Ἀλεξάκης

Ἐμμανουὴλ Δ. Ἀγγελάκης
 Γεώργιος Δ. Ἀγγελάκης

Δημήτριος Σ. Ζερβουδάκης
 Γεώργιος Καργκυλάκης
 Μύρων Μ. Καργκυλάκης
 Στέργιος Γ. Καργκυλάκης
 Έμμανουήλ Γ. Κατωγιαννάκης
 Μιχαήλ Γ. Καργιωλάκης
 Ματθαῖος Γ. Καργιωλάκης
 Ήρακλῆς Ι. Πνευματικάκης
 Παπα-Λεωνίδας Πνευματικάκης
 Νικόλαος Η. Πνευματικάκης

Βασίλειος Δ. Πνευματικάκης
 Μιχαήλ Ν. Πνευματικάκης
 Γεώργιος Μ. Πνευματικάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Πνευματικάκης
 Δημήτριος Γ. Πετράκης
 Ίωάννης Π. Σταυρακάκης
 Νικόλαος Π. Σταυρακάκης
 Μενέλαος Μ. Σταυρακάκης
 Έμμανουήλ Ι. Χρηστάκης
 Πολυχρόνης Α. Χρηστάκης

Κ Α Λ Α Μ Ο Σ

Έμμανουήλ Γ. Κρουσταλάκης

Έλευθέριος Π. Κασωτάκης

Κ Ε Φ Α Λ Ο Β Ρ Υ Σ Η

Βασίλειος Ί. Βαρδάκης
 Γεώργιος Ματθ. Βαρδάκης
 Ίωάννης Βασ. Βαρδάκης
 Έμμανουήλ Ζαχ. Βερβελάκης
 Εὐάγγελος Γ. Βερβελάκης
 Μαρία Γ. Βερβελάκη
 Στυλιανός Γ. Βερβελάκης
 Άριστ. Κ. Βραχνάκης
 Άριστ. Στ. Βραχνάκης
 Έμμανουήλ Στ. Βραχνάκης
 Ματθαῖος Έμμ. Βραχνάκης
 Νικόλαος Ματθ. Βραχνάκης
 Στυλιανός Γ. Βραχνάκης
 Έμμανουήλ Κ. Γιαλιαδάκης
 Ίωάννης Π. Ματθ. Γιαλιαδάκης
 Γεώργιος Έμμαν. Δασκαλάκης
 Νικόλαος Μιχ. Ζωάκης
 Ίωάννης Έμμ. Καρακωνσταντάκης

Έμμανουήλ Π. Κικάκης
 Ζαχαρίας Π. Κικάκης
 Ίωάννης Β. Κικάκης
 Γεώργιος Άρ. Κοντάκης
 Έμμανουήλ Ί. Κοντάκης
 Χατζηεμμανουήλ Κοντάκης
 Χριστόφορος Ί. Κοντάκης
 Έμμανουήλ Ί. Κουνδουράκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Κουνδουράκης
 Ίάκωβος Στ. Λουλάκης
 Νικόλαος Έλ. Λουλάκης
 Καλλιόπη Ν. Μιχελακάκη
 Νικόλαος Έμμ. Μιχελακάκης
 Μιχαήλ Κ. Ποντικάκης
 Νικόλαος Κ. Ποντικάκης
 Έμμανουήλ Γ. Πυροβολάκης
 Στυλιανός Έμμ. Πυροβολάκης

Κ Ρ Ε Β Β Α Τ Α Σ

Δημήτριος Ι. Άγγελάκης
 Έμμανουήλ Κ. Άγγελάκης
 Ίωάννης Ν. Άγγελάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Άγγελάκης
 Λεωνίδας Ήλ. Άγγελάκης
 Νικόλαος Πολ. Άγγελάκης
 Στέργιος Έμμ. Άγγελάκης
 Στυλιανός Ματθ. Άγγελάκης
 Ίωάννης Έμμ. Δημητρογιαννάκης
 Γεώργιος Χ΄Σπυρ. Ζωάκης

Μαρῆς Χ΄Σπυρ. Ζωάκης
 Νικόλαος Χ΄Σπυρ. Ζωάκης
 Έμμανουήλ Χ΄Έμμ. Ζωάκης
 Έμμανουήλ Σπυρ. Ζωάκης
 Νικόλαος Γ. Ζωάκης
 Νικόλαος Ί. Καρακωνσταντάκης
 Έλένη Γ. Μαρῆ
 Μιχαήλ Γ. Μαρῆς
 Νικόλαος Ν. Παπαδημητρόπουλος
 Ζαχαρίας Έμμ. Χατζάκης

Μ Ο Ι Ρ Ε Σ

Μιχαήλ Ζαχαριουδάκης
 Άντώνιος Μεγαλάκης

Άλέξανδρος Μουντράκης
 Άπόστολος Μπόλαρης

Νικόλαος Παπαδάκης
Μηνᾶς Σαρουλάκης

Γεώργιος Τσαγκουρνάκης
Δημήτριος Χουστουλάκης

Μ Ο Υ Ρ Ν Ε Σ

Σταῦρος Ἀλεξομανωλάκης
Πολύβιος Ἀνδρουλάκης
Ἐμμανουήλ Γεωργακάκης
Γεώργιος Ε. Γραμματικάκης
Χαράλαμπος Ι. Γραμματικάκης
Ζαχαρίας Μ. Μαρκάκης
Γεώργιος Μ. Μαρκάκης
Ἐμμανουήλ Χ. Μαρκάκης

Χαρίδημος Μαρκάκης
Ἀπόστολος Ν. Παπαδάκης
Μιχαήλ Ε. Παπαδάκης
Χαράλαμπος Ε. Παπαδόπουλος
Μιχαήλ Παπακωνσταντινάκης
Ἰωάννης Ρακουτζάκης
Ἐμμανουήλ Ν. Τσαγκατάκης
Ἐμμανουήλ Ι. Χριστοδουλάκης

Π Ε Υ Κ Ο Σ

Γεώργιος Ἐμμ. Βασιλάκης
Ἐλευθέριος Γ. Βασιλάκης
Ἐμμανουήλ Γ. Μαργαριτάκης
Ἀριστομένης Μηλιαράκης
Αἰκατερίνη Π. Μηλιαράκη
Ἀλέξ. Π. Μηλιαρονικολάκης
Γεώργιος Χαρίδ. Παπαδημητρόπουλος
Ἐμμαν. Ν. Παπαδημητρόπουλος
Ἐμμαν. Ι. Παπαδημητρόπουλος

Χαρίδ. Γ. Παπαδημητρόπουλος
Χαράλαμπος Παπαδημητρόπουλος
Αἰκατ. Ἀθ. Παπαδημητροπούλου
Μαρία Χαρ. Παπαδημητροπούλου
Γεώργιος Προεστάκης
Ἐμμανουήλ Σωμαράκης
Νικόλαος Σωμαράκης
Χαρίδημος Τσαγκαράκης

Ρ Ι Ζ Α

Γεώργιος Ἀλεξομανωλάκης
Στυλιανὸς Δοξανάκης
Ἰωάννης Ζερβουδάκης
Γεώργιος Καρτσιμιχελάκης
Ἐμμανουήλ Καρτσιμιχελάκης
Ἰωάννης Μαραγκάκης
Ἰωάννης Παπαδόπουλος
Ἀντώνιος Πανακομιχελάκης
Σπυρίδων Πατεράκης

Ζαχαρίας Σταυρουλάκης
Μιχαήλ Ταβερναράκης
Γεώργιος Μ. Ταβερναράκης
Ἐμμανουήλ Ἰ. Ταβερναράκης
Σπυρίδων Γ. Τσικαλουδάκης
Σπυρίδων Ε. Τσικαλουδάκης
Ἐμμανουήλ Ὀρφανογιαννάκης
Ἰωάννης Χριστάκης

Σ Υ Μ Η

Μιχαήλ Ι. Ἀρχοντάκης
Νικόλαος Γ. Βροντινάκης
Ἐμμανουήλ Δ. Δασκαλάκης
Ἰωάννης Ε. Ζερβουδάκης
Ἰωάννης Μ. Καλικάκης
Μηνᾶς Ε. Καρπαθάκης
Μαρία Γ. Μεταξάκη
Νικόλαος Ἰ. Μαστραντωνάκης
Στυλιανὸς Ε. Μυλωνάκης
Γεώργιος Μ. Μπεκράκης
Ἀπόστολος Ἰ. Ξενικάκης

Ἐλευθέριος Ν. Παυλάκης
Νικόλαος Ε. Πανακάκης
Μαρία Πανακάκη
Γεώργιος Χ. Ρηνάκης
Μαρία Γ. Ρηνάκη
Καλλιόπη Συγγελάκη
Ἰωάννης Β. Τσαγκατάκης
Ἀπόστολος Γ. Χαμηλάκης
Ἐμμανουήλ Ι. Ψυμουλάκης
Χαράλαμπος Κ. Ψαλτάκης

Σ Υ Κ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἰωάννης Γ. Κοσμαδάκης

Κ Ρ Η Τ Σ Α

Ἰωάννης Κουτουλάκης

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

Ρ Ε Θ Υ Μ Ν Ο Ν

Χαρίτων Μ. Καλομενόπουλος
Ίωάννης Ν. Σειράγας
Σπυρίδων Ε. Σουφουλάκης
Ήλευθέριος Γ. Σχοινιάς
Νικόλαος Ν. Τζεκάκης
Νικόλαος Ε. Φραντζεσκάκης
Δαγκλής Α. Ήλεξάκης, Πατσές
Β. Ε. Ήλεξανδράκης, Μοναστηράκι
Εύάγ. Ε. Ήνδρουλιδάκης, Λευκόγεια
Κων. Ι. Ήντωνογιωργάκης, Κυριάνα
Ήμμ. Α. Ήρκολάκης, Καλαμίτσι
Στυλ. Ν. Βαβουράκης, Κοξαρέ
Δ. Γ. Βαμβακάς, Κάτω Βαλσαμόνερο
Ήμμ. Ζ. Βασιλάκης, Καρρές
Κωνστ. Σ. Διαλεκτός, Χαμαλεύρι
Ήλ. Ε. Δρακάκης, Ήργυρούπολις
Ίωάν. Δ. Δρανδάκης, Ζουρίδι
Ήμμ. Σ. Δρυγιαννάκης, Ήφιλιά
Γεώργιος Ε. Ζηπάσης, Χελιανά
Α. Α. Ζωιδάκης, Ήγιος Ίωάννης
Γ. Ε. Καλλέργης, Παλαιόχωρα
Στυλ. Ι. Μανιουδάκης, Ήρμένιοι
Ήλίας Ι. Μαριδάκης, Σελι
Ήμμ. Α. Μαζουράκης, Λαμπρινή
Γ. Ε. Μπικάκης, Νίθαβρη
Γ. Σ. Πηγουνάκης, Κλησιδι
Κ. Α. Πιατουλάκης, Ήγ. Παρασκευή
Ήμμ. Β. Πλαίτης, Ήλόμειδες
Ν. Μ. Πριναράκης, Ήβδανίτες
Σόλων Ν. Σκουλάς, Ήρκαδι
Ήθαν. Δ. Σφακιανάκης
Ίωάν. Ν. Ταζιδάκης, Κοιτάδες
Ίωάν. Δ. Τζεφράκης, Καρανταλέ
Εύάγ. Ι. Τουρνάκης, Μαργαρίτες
Γεώργιος Ε. Τσαγρής, Ήμάρι
Ήμμαν. Ζ. Τρούλης, Κλειμίμα
Χαράλ. Ι. Κορναράκης, Σελιά
Ήλίας Σ. Ήνωμεριανάκης, Μαρουλά
Σπυρ. Ε. Βαβουνάκης, Ήγ. Ζώνη
Αϊκ. Κ. Γεωργαλεδάκη, Ήγ. Κων)τίνος
Στ. Κ. Κλειδής, Ήγκουσελιανά
Ήμμ. Μ. Κούταλης, Παλαιόλουτρα
Κυριάκος Ι. Βογιατζάκης, Μ. Ήσίας
Ήναστ. Ι. Μελισσοργός, Μ. Ήσίας
Νικόλ. Ι. Μουτάφης, Μ. Ήσίας
Γεώργ. Δ. Πυργαρούσης, Μ. Ήσίας
Πέτρος Γ. Σταυριδάκης, Μ. Ήσίας
Ήμμαν. Ε. Τζιώτης, Μ. Ήσίας
Ήμμ. Ν. Χ΄κωνσταντίνου, Μ. Ήσίας
Μιχ. Ε. Χ΄κωνσταντίνου, Μ. Ήσίας

Α Γ Ι Ο Σ Μ Α Μ Α Σ

Κωνσταντίνος Π. Μανουράς
Γρηγόριος Γ. Ήρφανός
Ίωάννης Μ. Ρουσάκης
Κυριάκος Γ. Σερλής

Α Δ Ε Λ Ε

Γεώργιος Φ. Ήλεξανδράκης
Κωνσταντίνος Κ. Ήλεξανδράκης
Γεώργιος Γερογιαννάκης
Ήμμανουήλ Κονταξάκης
Δημήτριος Κονταξάκης
Στυλιανός Κονταξάκης
Γεώργιος Λειβαδιωτάκης
Παντελής Λειβαδιωτάκης
Χαράλαμπος Λειβαδιωτάκης
Ίωάννης Μαραγκουδάκης
Ήμμανουήλ Μουζουράκης
Θεμιστοκλής Μουζουράκης

Χαρίτων Μουλαζιμάκης
Μιχαήλ Μουνδριανάκης
Ίωάννης Μυργιοκεφαλάκης

Κωνσταντίνος Πιατουλάκης
Νικόλαος Φραντζεσκάκης
Στυλιανός Χαρκιανάκης

Α Ρ Ο Λ Ι Θ Ι

Παντελής Γ. Κολαράκης

Στυλιανός Ν. Κολαράκης

Α Ε Ι Μ Ο Ν Α Σ

Έμμανουήλ Α. Κοντογιάννης
Άλέξανδρος Ά. Σαμολάκης

Βασίλειος Ν. Τζεδάκης

Α Λ Ι Α Κ Ε Σ (ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ)

Έμμανουήλ Μ. Κονταξάκης

Δημήτριος Α. Κονταξάκης

Α Λ Ω Ν Ε Σ

Ίωσήφ Ί. Άλεβιζάκης
Χρήστος Μ. Κωνσταντουδάκης

Ευθύμιος Γ. Νουφράκης

Α Ν Ω Γ Ε Ι Α

Χαράλαμπος Ι. Άεράκης
Άνδρέας Ι. Άεράκης
Νικόλαος Έμμ. Άεράκης
Έλένη Γ. Βλουτά
Βασίλειος Κ. Βουιδάκης
Έμμανουήλ Γ. Βογιαντζής
Γεώργιος Έμμ. Βοζιαντζής
Μιχαήλ Β. Βρέντζος
Βασίλειος Ν. Βρέντζος
Βασίλειος Έμμ. Βρέντζος
Ίωάννης Μ. Βρέντζος
Δημήτριος Έμμ. Βρέντζος
Γεώργιος Έμμ. Βρέντζος
Ίωάννης Β. Βρέντζος
Έμμανουήλ Ζ. Βρέντζος
Ίωάννης Στεφ. Δραμουντάνης
Βασίλειος Ί. Δραμουντάνης
Γεώργιος Β. Δραμουντάνης
Έμμανουήλ Ν. Δραμουντάνης
Γεώργιος Άντ. Δραμουντάνης
Γεώργιος Έμμ. Δακανάλης
Γεώργιος Ίωάν. Δακανάλης
Έμμανουήλ Γ. Δακανάλης
Κωνσταντίνος Γ. Δακανάλης
Βασίλειος Κ. Καλλέργης
Γεώργιος Δ. Καλλέργης

Γεώργιος Σπ. Καλλέργης
Έμμανουήλ Γ. Καλλέργης
Μιχ. Άντ. Καλλέργης
Όδυσσεύς Γ. Καλλέργης
Νικόλαος Έμμ. Καλλέργης
Άντώνιος Γ. Κεφαλογιάννης
Μενέλαος Ί. Κεφαλογιάννης
Κλέαρχος Γεωργ. Κεφαλογιάννης
Χαράλαμπος Δ. Κεφαλογιάννης
Βασίλειος Έμμ. Κεφαλογιάννης
Κωνστ. Γ. Κεφαλογιάννης
Γεώργιος Δ. Καλομοίρης
Κωνσταντίνος Δ. Καλομοίρης
Δημήτριος Ί. Καλομοίρης
Ίωάννης Δ. Καλομοίρης
Ευάγγελος Γ. Κουνάλης
Άριστοτέλης Β. Κουνάλης
Έμμανουήλ Ί. Κουνάλης
Βασίλειος Έμμ. Κουνάλης
Μιχαήλ Έμμ. Κουνάλης
Κωνσταντίνος Γ. Κοντόκαλος
Χαράλαμπος Ί. Καραμπίνης
Γεώργιος Χαρ. Καραμπίνης
Νικόλαος Γ. Κοκκοσάλης
Άμαλία Ι. Κοκκοσάλη
Άνδρέας Σαρ. Κοκκοσάλης

Ἐμμανουὴλ Ν. Κοκκοσάλης
 Μιχαὴλ Ι. Κουβίδης
 Μιχ. Ἐμμ. Κουβίδης
 Σωκράτης Κ. Κουτάντος
 Ἰωάννης Κ. Κουτάντος
 Ἀγάπη Ἐμμ. Κουβλέντη
 Εἰρήνη Γ. Κουτεντέ
 Ἰωάννης Ν. Κουτεντέ
 Κωνσταντῖνος Π. Κουτεντέ
 Ἰωάννης Γ. Κονιός
 Ἰωάννης Ἐμμ. Μανουράς
 Ἐμμανουὴλ Ζ. Μανουράς
 Εὐγένιος Ζ. Μανουράς
 Μενέλαος Μ. Μανουράς
 Κωνσταντῖνος Δρ. Μαγούλιος
 Βασίλειος Μ. Μαυροκόστας
 Γεώργιος Ἰ. Μαυροκόστας
 Βασίλειος Γ. Μαυροκόστας
 Νικόλαος Γ. Μακουράς
 Βασίλειος Σ. Μακουράς
 Ἰωάννης Στ. Μακουράς
 Ἰωάννης Ν. Μπαγγέρης
 Γεώργιος Ι. Μπέρκης
 Ἀντώνιος Ἐμμ. Μαυρογιάννης
 Κλέαρχος Ι. Μανούσος
 Ἀντώνιος Δ. Νιώτης
 Ἐμμανουὴλ Ι. Ξετρίπτης
 Ἰωάννης Ἐμμ. Ξημέρης
 Ἰωάννης Κ. Ξυλούρης
 Βασίλειος Κ. Ξυλούρης
 Στέφανος Ἐμμ. Ξυλούρης
 Κωνσταντῖνος Ν. Ξυλούρης
 Ἰωάννης Γ. Ξυλούρης
 Ἀνδρέας Μ. Ξυλούρης
 Ἐμμανουὴλ Ι. Ξυλούρης
 Ἰωάννης Β. Ξυλούρης
 Σταῦρος Κ. Ξυλούρης
 Γεώργιος Μ. Παναδιός
 Δημήτριος Γ. Πατάρης
 Ἐμμανουὴλ Ν. Πατραμάνης
 Γεώργιος Δ. Πατραμάνης
 Ἐλένη Γ. Πατραμάνη
 Στυλιανός Γ. Παπαδιός
 Ἐμμανουὴλ Στ. Παπαδιός
 Ἐμμανουὴλ Μ. Παπαδιός
 Νικόλαος Γ. Παπαδιός
 Ἰωάννης Σ. Παπαδιός
 Εὐαγγ. Ἰ. Πασπαράκη

Δημήτριος Ἰ. Πασπαράκης
 Κωνσταντῖνος Ν. Πετροκόπος
 Γεώργιος Β. Πλεύρης
 Γεώργιος Ἐμμ. Ρούλης
 Ἐμμανουὴλ Ἰ. Σαλοῦστρος
 Εἰρήνη Σπ. Σαλοῦστρου
 Αἰκατερίνη Ἰ. Σαλοῦστρου
 Βασίλειος Δ. Σαλοῦστρος
 Ἀλκιβιάδης Δ. Σαλοῦστρος
 Ἀριστος Ζ. Σαλοῦστρος
 Κωνσταντῖνος Β. Σαλοῦστρος
 Γεώργιος Β. Σκουλάς
 Γεώργιος Ἀθ. Σκουλάς
 Νικόλαος Κ. Σκουλάς
 Κωνσταντῖνος Γ. Σκουλάς
 Ἐμμανουὴλ Μ. Σκουλάς
 Ὀλγα Ἐμμ. Σκουλά
 Ἀνδρονίκη Μ. Σκουλά
 Χαράλαμπος Ἰ. Σκουλάς
 Εὐάγγελος Κ. Σκουλάς
 Μύρων Γ. Σκουλάς
 Χαράλαμπος Γ. Σκουλάς
 Κωνσταντῖνος Ἰ. Σκουλάς
 Σόλων Μ. Σκουλάς
 Μιχαὴλ Χ. Σκουλάς
 Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Σκουλάς
 Εὐάγγελος Γ. Σκουλάς
 Κωνσταντῖνος Β. Σμπώκος
 Γεώργιος Ἐμμ. Σμπώκος
 Θεόδωρος Ἐμμ. Σμπώκος
 Μιχαὴλ Γ. Σουλτάνος
 Ἰωάννης Β. Σπαχῆς
 Ἀφροδίτη Κ. Σπαχῆ
 Ἐλευθέριος Ἀνδρ. Σπιθάρης
 Ἰωάννης Ἰωσ. Σταυρακάκης
 Ἰωάννης Κ. Σταυρακάκης
 Γεώργιος Κ. Σταυρακάκης
 Κωνσταντ. Σπ. Σταυρακάκης
 Βασίλειος Ἐμμ. Στρατάκης
 Κωνσταντῖνος Ν. Συκιώτης
 Ἐμμανουὴλ Μ. Σφακιανάκης
 Χαράλαμπος Ἐμμ. Τουπῆς
 Ἐμμανουὴλ Ἀν. Τουπῆς
 Ἐμμανουὴλ Γ. Φασουλᾶς
 Ἐμμανουὴλ Ἀν. Χαιρέτης
 Ἐλευθέριος Σ. Χαιρέτης
 Κωνσταντῖνος Γ. Χαιρέτης
 Κωνσταντῖνος Γ. Χαχλιούτης

ΑΝΩ ΜΕΡΟΣ

- Ἐγγελης Ἐμμ. Ἀγγελιδάκης
 Ἰωάννης Γ. Βουρβουλάκης
 Ἀντώνιος Ἰ. Βουρβουλάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Κατσαντώνης
 Γεώργιος Ἐμμ. Κατσαντώνης
 Στυλιανὸς Ἐμμ. Κατσαντώνης
 Ροῦσσοσ Θεοχ. Κατσαντώνης
 Ἰωάννης Ἐμμ. Κουγιτάκης
 Ἡλίας Ἐμμ. Κουγιτάκης
 Στυλιανὸς Ἐμμ. Κουγιτάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰ. Κουγιτάκης
 Γεώργιος Ἄλ. Κυριακάκης
 Ἰωάννης Γ. Κυριακάκης
 Γεώργιος Ἀλέξ. Κυριακάκης
 Ἰωάννης Γεωργ. Κυριακάκης
 Γεώργιος Ἀλεξ. Λεμονάκης
 Εὐάγγελία Γεωργ. Λεμονάκη
 Ἀντώνιος Μιχ. Λεμονάκης
 Ἐμμανουήλ Θεοδ. Μαθιουδάκης
 Ἐργενοῦσα Ἐμμ. Μαθιουδάκη
 Λεωνίδας Γεωργ. Μιχαλάκης
 Ἰωάννης Νικ. Μπαγουράκης
 Γεώργιος Στυλ. Μπαγουράκης
 Κωνσταντ. Νικολ. Μπαγουράκης
 Ἐμμανουήλ Ζαχ. Μπαγουράκης
 Ἰάκωβος Στ. Μπουτζούκας
 Ἀπόστολος Παν. Παττακὸς
 Ζαχαρίας Γ. Παττακὸς
 Ἀλέξανδρος Ἀντ. Παπουτσάκης
 Ἀμαλία Χαρ. Παπουτσάκη
 Θεόδωρος Μ. Παναγιωτάκης
 Ἐμμανουήλ Ἀντ. Σοριαδάκης
 Διογένης Χαρ. Σταυρουλάκης
 Γεώργιος Ἐμμ. Σταυρουλάκης
 Ἐμμανουήλ Ἰωάν. Τριχάκης
 Μιχαήλ Λαζ. Τριχάκης
 Ἐμμανουήλ Ζαχ. Φραγκουδάκης
 Διονύσιος Ἐμμ. Χανδράκης
 Ἰωάννης Γ. Χατζηδάκης

ΑΣΤΕΡΙ

- Γεώργιος Π. Πολιουδάκης
 Γεώργιος Χ. Πολιουδάκης
 Γεώργιος Ε. Πολιουδάκης

- Ἰωάννης Δ. Σερλῆς
 Κωνσταντῖνος Ι. Τσίχλης

ΒΡΥΣΕΣ

- Γεώργιος Ε. Κραουνάκης
 Νικόλαος Μ. Κραουνάκης
 Νικόλαος Μ. Ριτσᾶτος
 Ζαχαρίας Α. Σταματάκης
 Ἰωάννης Ν. Σταματάκης
 Ἀλκιβιάδης Σ. Τρουλινὸς

- Σταῦρος Ν. Τρουλινὸς
 Ἐλευθέριος Ν. Φουντεδάκης
 Κωνσταντῖνος Ν. Φουντεδάκης
 Ἐμμανουήλ Κ. Φουντεδάκης
 Ἀνδρέας Γ. Φουντεδάκης
 Σταῦρος Κ. Χανιωτάκης

ΓΕΡΑΚΑΡΙ

- Γεώργιος Ἀγγελάκης
 Φραγκιὸς Ἀστρινουῦ Ἀγγελάκης
 Νικόλαος Ἀστρινουῦ Ἀγγελάκης
 Εὐάγγελος Σ. Κοκκονᾶς
 Πολύδωρος Ι. Κοκκονᾶς
 Νικόστρατος Ι. Κοκκονᾶς
 Ἀντώνιος Γ. Κοκκονᾶς
 Γεώργιος Α. Κοκκονᾶς
 Μᾶρκος Γ. Κοκκονᾶς
 Νικόλαος Κ. Κοκκονᾶς

- Ἐμμανουήλ Κ. Κοκκονᾶς
 Γεώργιος Ι. Κοκκονᾶς
 Ἰωάννης Σταυρ. Κουτελιδάκης
 Εὐάγγελος Κ. Κουτελιδάκης
 Νικ. Κ. Κουτελιδάκης
 Ἰωάννης Ν. Κουτελιδάκης
 Εὐάγγελος Ι. Κουτελιδάκης
 Ἀντώνιος Εὐαγ. Κουτελιδάκης
 Γεώργιος Κ. Τουρνάκης
 Κωνστ. Ταταράκης

Ἐμμανουὴλ Σάκκαλης
 Ἡρακλῆς Σάκκαλης
 Δημήτριος Βρανᾶς
 Παντελῆς Μπολιουδάκης
 Μιχαὴλ Ἀλεξανδράκης
 Ἐμμανουὴλ Τρουλινὸς
 Γεώργιος Ἀκουμιανάκης
 Κωνσταντῖνος Ν. Χειμωνάκης
 Μιχαὴλ Ν. Χειμωνάκης
 Δημήτριος Ἐμμαν. Γενεράλης
 Ἡλίας Γ. Τζωρτζάκης
 Στυλιανὸς Δ. Κοκκονᾶς
 Ἐμμανουὴλ Μ. Ταταράκης
 Μιχ. Πολυχρ. Χειμωνάκης
 Χρ. Ι. Δασκαλάκης
 Γεώργιος Ν. Ταταράκης

Χαρίκλεια Ἰ. Ταταράκη
 Εὐαγγελία Κ. Γιανναδάκη
 Εὐάγγελος Ι. Μανιουδάκης
 Κωνσταντῖνος Ἀθανασιάδης
 Ἰωάννης Ἀκουμιανάκης
 Ἀλέξανδρος Ἀκουμιανάκης
 Ἀλέξανδρος Φιντίκης
 Μιχαὴλ Ν. Γενεράλης
 Στυλιανὸς Ν. Γενεράλης
 Σταῦρος Ν. Γενεράλης
 Ἀστρινὸς Φ. Ἀγγελάκης
 Ἰωάννης Δ. Ταταράκης
 Ἀλέξανδρος Γενεράλης
 Ἐμμανουὴλ Κ. Γιαννακουδάκης
 Εὐστράτιος Ἐμμ. Στρατιδάκης

Δ Α Μ Β Ο Λ Ο Υ

Τζανῆς Γ. Γερομουσταλάκης
 Νικόλαος Ἐμμ. Πριναράκης

Ἰωάννης Ε. Παρασύρης

Ζ Ω Ν Ι Α Ν Α

Βασίλειος Α. Δρακουλάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Ζερβὸς
 Γεώργιος Σ. Κάβαλος

Ἰωάννης Ε. Κλίνης
 Μιχαὴλ Σ. Κλίνης
 Κωνσταντῖνος Γ. Παραδείσης

Κ Α Λ Υ Β Ο Σ

Χαράλαμπος Μ. Κοζωράκης
 Ἰωάννης Κ. Παραγιουδάκης

Ἐμμανουὴλ Γ. Πολιτάκης
 Γεώργιος Ἀ. Σπανουδάκης

Κ Α Μ Α Ρ Ι Ω Τ Η Σ

Μιχαὴλ Κ. Ἀπλάδας
 Ἰωάννης Π. Δελιβασάκης
 Μιχαὴλ Ἀ. Δελιβασάκης
 Δημήτριος Ἰ. Καμάρης
 Βασίλειος Ἐ. Κουμινὸς

Γεώργιος Ζ. Μιχαλάκης
 Ἐλευθέριος Γ. Μιχαλάκης
 Γεώργιος Μ. Παγωμένος
 Ἐμμανουὴλ Ι. Παπαδάκης

Κ Ρ Υ Α Β Ρ Υ Σ Η

Ἰωάννης Ἐμμ. Ἀνυφαντάκης
 Γεώργιος Μ. Ἀσουμανάκης
 Μιχ. Κ. Ἀσουμανάκης
 Γεώργιος Ἰ. Βαβουράκης
 Ἐμμανουὴλ Ἰ. Βαβουράκης
 Εὐάγγελος Π. Βαβουράκης
 Σπυρίδων Ἐμμ. Βαβουράκης

Ἰωσήφ Ἦλ. Βαβουράκης
 Μιχαὴλ Ἦλ. Βαβουράκης
 Ἡρακλῆς Μιχ. Βαβουράκης
 Γεώργιος Ἦλ. Κανακάκης
 Ἡλίας Γ. Κανακάκης
 Ἐμμανουὴλ Κ. Κανακάκης
 Ἰωσήφ Κ. Κανακάκης

Γεώργιος Π. Λαγουδάκης
 Μανούσος Π. Λαγουδάκης
 Νικόλαος Γ. Λαμπάκης
 Ἐμμανουήλ Μ. Λεβεντάκης
 Γεώργιος Μ. Λεβεντάκης
 Ἐμμανουήλ Ν. Λεβεντάκης
 Γεώργιος Ν. Μανουσάκης
 Χαράλαμπος Ν. Μανουσάκης
 Ὀδυσσεύς Ν. Μανουσάκης
 Ἐλευθέριος Ὁδ. Μανουσάκης
 Ἐμμανουήλ Μ. Μαυροτσουπάκης
 Μιχαήλ Γ. Πετρακάκης

Γεώργιος Ν. Πετρακάκης
 Εὐάγγελος Π. Πετρακάκης
 Κωνσταντῖνος Π. Πετρακάκης
 Ἐμμανουήλ Π. Πετρακάκης
 Ἀντώνιος Μ. Πιτσιδιανάκης
 Κωνσταντῖνος Γ. Πιτσιδιανάκης
 Γεώργιος Κ. Σαρτζετάκης
 Νικόλαος Γ. Σαρτζετάκης
 Ἐμμανουήλ Κ. Φωτάκης
 Ἰωάννης Κ. Φωτάκης
 Βασίλειος Στ. Ψυχάρáκης
 Γεώργιος Ι. Ψυχάρáκης

Λ Ε Ι Β Α Δ Ι Α

Κωνσταντῖνος Ε. Καγιᾶς
 Δράκος Κ. Κλάδος

Βενιζέλος Ἰ. Νύχταρης
 Μιχαήλ Δ. Νύχταρης

Λ Ο Χ Ρ Ι Α

Γεώργιος Ἀ. Κρυοβρυσανάκης
 Γεώργιος Ἡ. Κρυοβρυσανάκης
 Κωνσταντ. Ἡ. Κρυοβρυσανάκης

Μιχαήλ Ζ. Μανουσάκης
 Μιχαήλ Κ. Μανουσάκης

Λ Ο Υ Τ Ρ Α

Ἐμμανουήλ Π. Ἀντωνογιωργάκης
 Ἀναστάσιος Κ. Βαβαδάκης
 Σπυρίδων Ἐμμ. Καλλέργης
 Χαράλαμπος Χ. Μαθιουδάκης
 Δημήτριος Κ. Μιχελιουδάκης

Κωνσταντῖνος Γ. Περακάκης
 Μιχαήλ Δ. Τερζιδάκης
 Νικόλαος Δ. Τερζιδάκης
 Γεώργιος Τ. Τουτουζιδάκης
 Μιχαήλ Β. Τουτουζιδάκης

Μ Ε Λ Α Μ Π Ε Σ

Ματθαῖος Χ. Βεργαδῆς

Ἀλέξανδρος Ε. Ὁραλινός

Μ Ε Ρ Ω Ν Α Σ

Κωνσταντῖνος Γ. Ἀγγελάκης
 Τζανῆς Π. Καλαφτάκης

Μιχαήλ Ι. Καλοϊδᾶς
 Ἰωάννης Ε. Νταμπακάκης

Ο Ρ Θ Ε

Χαράλαμπος Μ. Δραγάσης

Ἐμμανουήλ Σ. Καλλέργης

Π Α Γ Κ Α Λ Ο Χ Ω Ρ Ι

Ἐλευθέριος Ε. Δρυγιαδάκης
 Στυλιανός Ε. Καλλέργης
 Ἐμμανουήλ Ν. Κασσανδράκης
 Κωνσταντῖνος Δ. Κομιωτάκης

Ἐμμανουήλ Σ. Ντακάκης
 Νικόλαος Γ. Ντακάκης
 Στυλιανός Γ. Ντακάκης
 Ἐμμανουήλ Σ. Περακάκης

Π Ε Ρ Ι Β Ο Λ Ι Α

Χαράλαμπος Ε. Ἀναστασάκης	Ἀναστ. Σ. Μπουμπουλάκης
Χρῆστος Κ. Καλαϊτζίδης	Ἀναξαγόρας Σ. Μπουμπουλάκης
Νικόλαος Μ. Καλογεράκης	Ἐμμανουήλ Α. Μπριλάκης
Ἀντώνιος Ἰ. Κασρινὸς	Μάρκος Α. Μπριλάκης
Ἐμμανουήλ Π. Κουμενταδάκης	Νικόλαος Α. Νταναδάκης
Μάρκος Ε. Κουμιωτάκης	Γεώργιος Δ. Πετρακάκης
Ἰωάννης Ν. Μανουσάκης	Ἐμμανουήλ Ἰ. Πολυχρονάκης
Ἐμμανουήλ Ἡ. Μαργιόλος	Ἐμμανουήλ Μ. Στεφανουδάκης

Π Η Γ Η

Δημήτριος Μ. Κατσανάκης	Γεώργιος Φ. Χατζηνικολάου
Ἀλέξανδρος Ε. Κοτζιμπασάκης	

Π Λ Α Τ Α Ν Ο Σ

Ἀλέξανδρος Ἰ. Ἀνυφαντάκης	Ἰωάννης Α. Κτιστάκης
Ἐλευθέριος Γρηγ. Ἐπταμονιτάκης	Ἀντώνιος Κ. Μανουσάκης
Ἰωάννης Γρηγ. Ἐπταμονιτάκης	Δημήτριος Χ. Τρουλινὸς
Μιχαήλ Γρηγ. Ἐπταμονιτάκης	Ἐμμανουήλ Χ. Τρουλινὸς
Μιχ. Σ. Ζαχαριουδάκης	

Π Ρ Α Σ Σ Ε

Γεώργιος Κ. Γεωργουδάκης	Γεώργιος Μ. Μεσονισσανάκης
Τζανῆς Γ. Γεωργουδάκης	Μιχαήλ Ν. Μιχελιουδάκης
Ἐμμανουήλ Μ. Γιαλιτσάκης	Γεώργιος Σ. Περακάκης
Ἐμμανουήλ Ε. Μανουσάκης	Ἐμμανουήλ Ν. Σαριδάκης
Ἀντώνιος Μ. Μαρκατσάκης	

Π Ρ Ι Ν Ε

Ἐμμανουήλ Χ. Ζαχαράκης	Κωνσταντῖνος Μ. Ζαχαράκης
------------------------	---------------------------

Ρ Ο Δ Α Κ Ι Ν Ο

Ἀνδρέας Ἀνδρουλιδάκης	Ἀντώνιος Γ. Μαμαλάκης
Ἀνδρέας Ν. Κοτσίφης	Ἰωάννης Πενθερουδάκης
Γεώργιος Χρ. Λουκογιαννάκης	Εὐάγγελος Ν. Χομπίτης
Γεώργιος Μαμαλάκης	

Σ Α Χ Τ Ο Υ Ρ Ι

Γεώργιος Σ. Ἀνδριανάκης	Ἐμμανουήλ Γ. Δεδιδάκης
Γεώργιος Ε. Ἀνυφαντάκης	Ἡρακλῆς Ε. Μακρυμανωλάκης
Γεώργιος Ι. Ἀνυφαντάκης	Καλλιόπη Ν. Μελισσινάκη
Μύρων Α. Ἀνυφαντάκης	Κωνσταντῖνος Α. Μελισσινάκης
Ἡρακλῆς Κ. Ἀποστολάκης	Νικόλαος Α. Μελισσινάκης
Γρηγόριος Ε. Γρηγοράκης	Γεώργιος Α. Μιχελουδάκης
Ἰωάννης Ε. Δαμβακάκης	Ἰωάννης Ν. Νικολακάκης
Στυλιανὸς Η. Δασκαλάκης	

Σ Ε Ι Σ Α Ρ Χ Α

Μιχαήλ Β. Κουβίδης
Ἐμμανουήλ Ζ. Μανουράς

Ἰωάννης Ζ. Μανουράς

Σ Μ Ι Λ Ε Σ

Ἰωάννης Γ. Βαρούχας

Ἀντώνιος Ε. Τσαχάκης

Σ Π Η Λ Ι

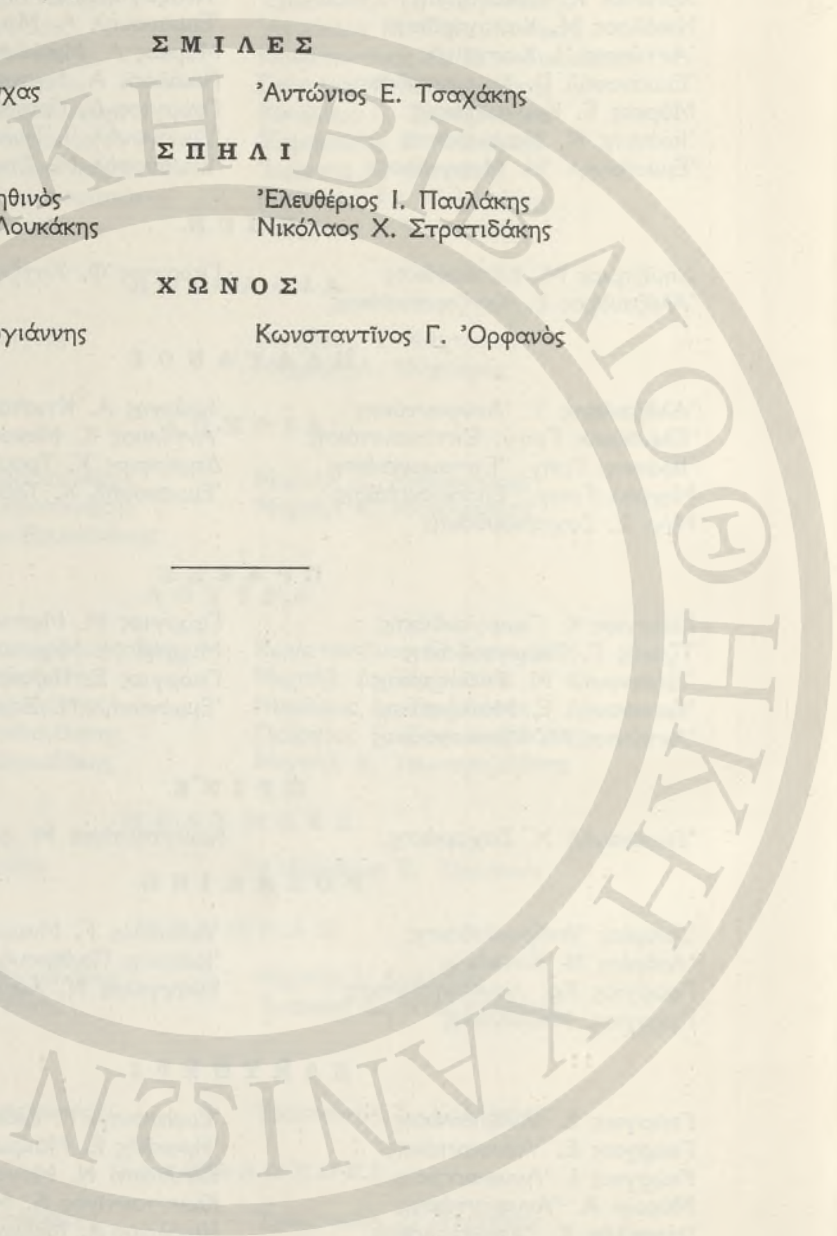
Εὐάγγελος Τ. Ἀληθινός
Κωνσταντῖνος Β. Λουκάκης

Ἐλευθέριος Ι. Παυλάκης
Νικόλαος Χ. Στρατιδάκης

Χ Ω Ν Ο Σ

Γεώργιος Κ. Κοντογιάννης

Κωνσταντῖνος Γ. Ὀρφανός

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Ἡ συμβολή τοῦ Σώματος τῆς Χωροφυλακῆς στή μάχη τῆς Κρήτης, ὅπως ἔχει ἐκτεθῆ στά εἰδικά κεφάλαια τοῦ βιβλίου, ἦταν ἐξαιρετική. Ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες ἐπολέμησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Βρεττανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν δυνάμεων μὲ ἐνθουσιασμόν, πείσμα καὶ ἀποφασιστικότητα. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀπώλειές των εἶναι μεγάλες καὶ δυσανάλογες μὲ τὸν περιορισμένο ἀριθμὸν των. Τὴν ἴδια στάση ἐτήρησαν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς, πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἐστάθησαν στὴν πρωτοπορεία τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος.

Οἱ ἀπώλειες τῆς Χωροφυλακῆς στὴν Κρήτη, βάσει καταστάσεων ποῦ ὑπάρχουν στὸ Ἀρχηγεῖον, εἶναι οἱ ἑξῆς :

Πεσόντες κατὰ τὴν μάχην

Ταγματάρχης	Στυλιανὸς Μανιουδάκης	26- 5-1941.
Ἀνθυπομοίραρχοι	Νικόλαος Ἰ. Χλεμπογιάννης	20- 5-1941
»	Γεώργιος Ν. Καρακατσάνης	20- 5-1941.
»	Σταμάτιος Π. Παναγιωτάκος	30- 5-1941.
Ἐνωμοτάρχαι	Ἐμμανουὴλ Α. Πυροβολάκης	22- 5-1941
»	Νικόλαος Ἰ. Ἀναστασόπουλος	25- 5-1941.
»	Ἰωάννης Γ. Καστάνης	25- 5-1941.
»	Γεώργιος Ν. Βεργανελάκης	2- 6-1941.
»	Νικόλαος Ι. Γιαπιτζάκης	16- 6-1941.
Ἐπενωμοτάρχαι	Ὀδυσσεὺς Κ. Ζαφειρέλης	21- 5-1941.
»	Κωνσταντῖνος Γ. Λαμπρόπουλος	21- 5-1941.
»	Νικόλαος Σ. Παπαδάτος	21- 5-1941.
»	Εὐτύχιος Γ. Γρηγοράκης	21- 5-1941.
»	Δημήτριος Π. Χρήστου	21- 5-1941.
»	Ἐμμανουὴλ Γ. Φραγκονικολάκης	25- 5-1941.
Χωροφύλακες	Μιχαὴλ Β. Βάμβουκας	20- 5-1941.
»	Ἡλίας Ἀριστ. Γιαννακᾶς	20- 5-1941.
»	Χρῆστος Ἀθαν. Γερμανὸς	20- 5-1941.
»	Γεώργιος Β. Θάνου	20- 5-1941.
»	Κωνσταντῖνος Γεωργίου	20- 5-1941.
»	Γεώργιος Κ. Γούλας	20- 5-1941.
»	Ἐμμανουὴλ Ἰωάν. Κατσικαδαράκης	20- 5-1941.
»	Παναγιώτης Κ. Κούτρας	20- 5-1941.
»	Σωτήριος Μ. Πούλης	20- 5-1941.
»	Ἰωάννης Γ. Πέτρουλας	20- 5-1941.
»	Ἰωάννης Μ. Καλοχεράκης	20- 5-1941.

Χωροφύλακες	Νικόλαος Σ. Τσαγκαράκης	20- 5-1941
»	Ἀθανάσιος Κ. Κατσαούνης	20- 5-1941
»	Μιχαήλ Κ. Μανιάκης	20- 5-1941
»	Ἰωάννης Ἐμμαν. Πρινωτάκης	20- 5-1941
»	Δημήτριος Στ. Πατεράκης	20- 5-1941
»	Γεώργιος Ι. Κούρτης	21- 5-1941
»	Νικόλαος Στ. Προβατινάκης	21- 5-1941
»	Νικόλαος Χ. Στρατιδάκης	21- 5-1941
»	Ἐμμανουήλ Π. Σκανδαλάκης	21- 5-1941
»	Στυλιανὸς Ι. Φραγκοστεφανάκης	21- 5-1941
»	Ἀλέξανδρος Δαμανάκης	22- 5-1941
»	Γρηγόριος Α. Βούζας	22- 5-1941
»	Στέφανος Γ. Βεστάκης	22- 5-1941
»	Ἀντώνιος Ἐμμαν. Κατσαντώνης	22- 5-1941
»	Γεώργιος Ἀлк. Κατσιμάρδος	22- 5-1941
»	Δημ. Ν. Σοφογιάννης	22- 5-1941
»	Ἄναξ. Σπ. Μπουμπουλάκης	22- 5-1941
»	Γεώργιος Σπ. Νικολάου	22- 5-1941
»	Ἀνδρόν. Ἐμμαν. Σφενδιλιάκης	22- 5-1941
»	Ἀντώνιος Γ. Τσιμπουκάκης	22- 5-1941
»	Μιχαήλ Γ. Καστανάκης	23- 5-1941
»	Γεώργιος Λ. Καπελάκης	24- 5-1941
»	Παναγιώτης Α. Μπάρλας	24- 5-1941
»	Κωνσταντῖνος Β. Κατσαρίδης	25- 5-1941
»	Βασίλειος Α. Πολύμερος	25- 5-1941
»	Σπύρος Δημόπουλος	26- 5-1941
»	Γεώργιος Ἐμμαν. Μαθιουδάκης	26- 5-1941
»	Δημήτριος Κ. Ἀντωνόπουλος	26- 5-1941
»	Παναγιώτης Σπ. Μανιακούρας	26- 5-1941
»	Γεώργιος Α. Κωστόπουλος	26- 5-1941
»	Στυλιανὸς Ι. Νάνος	26- 5-1941
»	Ἀπόστολος Ἀθαν. Νταούλας	26- 5-1941
»	Δημήτριος Χ. Παππᾶς	26- 5-1941
»	Κωνσταντῖνος Ι. Μισιρλάκης	27- 5-1941
»	Πέτρος Γ. Γάκης	28- 5-1941
»	Ἰωάννης Κ. Ζέρβας	28- 5-1941
»	Παναγιώτης Α. Κοτταρίδης	28- 5-1941
»	Ἀθανάσιος Θ. Παπαχρυσάνθου	1- 6-1941
»	Γεώργιος Μ. Κουτρούλης	2- 6-1941
»	Θεόφ. Μ. Σαρτζετάκης	2- 6-1941
»	Στυλιανὸς Ι. Μαρκουλάκης	2- 6-1941
»	Ἰάκωβος Στ. Σφυριδάκης	2- 6-1941

Ἐκτελεσθέντες κατὰ τὴν κατοχὴν καὶ εἰς διαφόρους συμπλοκάς

Ταγματάρχης	Ἰωάννης Π. Πολιουδόβαρδας	2- 2-1945
Μοίραρχοι	Ἰωάννης Στ. Ἀρχοντάκης	3- 9-1941
»	Σπυρίδων Χαρ. Καπετανάκης	14- 6-1943
Ἐπομοίραρχοι	Σταῦρος Π. Κωνσταντακόπουλος	5- 7-1943
»	Σπυρίδων Γ. Μάζης	5- 7-1943
»	Νικόλαος Γ. Κοτρολίκος	20- 9-1943
»	Ἰωάννης Γ. Ἀπαλάκης	12- 8-1944
Ἀνθυπομοίραρχοι	Γεώργιος Ἐμμαν. Φραγκάκης	13- 9-1943
»	Στυλιανὸς Κωνσταντ. Τσαπάκης	13- 9-1943
Ἐνωμοτάρχαι	Χαρ. Δ. Παπαντωνάκης	3- 9-1941
»	Ἰωάννης Π. Δουράλας	29- 6-1943
»	Δημήτριος Ἐμ. Τζεϊράνης	26- 8-1944
Ἐπενωμοτάρχαι	Νικόλαος Γ. Κατσούλης	1- 8-1941
»	Γεώργιος Ν. Ψαρουδάκης	4- 8-1941
»	Ἀναστάσιος Α. Μητσάκος	6- 2-1942
»	Παῦλος Α. Βερναρδάκης	26-10-1942
»	Δημήτριος Ν. Κωστοῦρος	2- 8-1942
»	Γεώργιος Μ. Μανουσογιαννάκης	5-12-1942
Χωροφύλακες	Ἀντώνιος Ν. Δασκαλάκης	1- 8-1941
»	Νικόλαος Μ. Μαράκης	1- 8-1941
»	Στυλιανὸς Γ. Κατωμιχελάκης	1- 8-1941
»	Ἀναστάσιος Α. Μητσάκος	6- 8-1941
»	Γεώργιος Ι. Κοϊνάκης	14- 8-1941
»	Δημήτριος Ι. Ρογδάκης	25- 5-1941
»	Κωνσταντῖνος Στ. Ἀθανασιάδης	2- 9-1941
»	Γεώργιος Γ. Γκαγκακάτης	2- 9-1941
»	Ἰωάννης Ἐπ. Κουτσουδάκης	5- 4-1942
»	Γεώργιος Κ. Μαραγκουδάκης	26- 2-1943
»	Γεώργιος Η. Κρυσβρυσανάκης	4-12-1943
»	Βασίλειος Γ. Μαστοράκης	24-11-1941
»	Νικόλαος Ἐμμαν. Φιντικάκης	31-12-1942
»	Ἀντώνιος Κ. Κασιικάκης	28- 8-1942
»	Ἀντώνιος Ἐμμαν. Σαρτζετάκης	10- 1-1944
»	Κωνσταντῖνος Γ. Γογοβίτης	7- 3-1944
»	Γεώργιος Λ. Τριλιράκης	17- 7-1944
»	Ἀντώνιος Ν. Μιχελόπουλος	19- 7-1944
»	Ἀντώνιος Α. Ζωϊδάκης	7- 8-1944
»	Ζαχαρίας Μ. Γεωργουσάκης	16- 8-1944
»	Ἐμμανουήλ Στ. Ἀλεξάκης	10- 9-1944
»	Κυρ. Γ. Παπαντωνάκης	20- 9-1944
»	Κωνσταντῖνος Δ. Παπανικολάου	22- 5-1945

ΕΘΝΙΚΑΙ ΘΥΣΙΑΙ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τῶν ἐξ Αἰγύπτου φονευθέντων καὶ θανόντων ὀπλιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθησαν τὴν τύχην τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Θὰ ἦτο γιὰ μένα μεγάλη εὐχαρίστησις ἔαν εἶχα ὀλόκληρον τὸν πίνακα τῶν φονευθέντων, οἱ ὅποιοι ἀριθμοῦνται κατὰ ἑκατοντάδας.

Παραθέτω μόνον τὸν περιορισμένον κατάλογον, τὸν ὅποιον κατέχω, τῶν ὀνομάτων ἐκείνων ποὺ προσέφεραν τὴν ζωὴν των χάριν ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸν κόσμον:

Ὄνοματεπώνυμον	Τόπος Καταγωγῆς	Παρατηρήσεις
1. Βεκρῆς Δημήτριος	Κάϊρον	Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κὰς ἐπιχειρήσεις
2. Βοῦργος Δημήτριος	Ἀλεξάνδρεια	» » » » »
3. Βενιέρης Ἰωάννης	»	» » » » »
4. Βρουλάκης Κωνσταντῖνος	»	Ἐφονεύθη εἰς δυστύχημα κατὰ τὴν βολὴν Ἐκπαιδεύσεως ὄλμων
5. Γιαννετάκης Ἐμμαν.	»	Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κὰς ἐπιχειρήσεις
6. Γεωργέλλης Κων/τῖνος	»	» » » » »
7. Γεωργίου Εὐστάθιος	»	» » » » »
8. Ἡλίας Μωϋσῆς	»	Ἀπεβίωσε συνεπιεία πνευμονίας
9. Ἡλίας Ἀντώνιος	»	Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κὰς ἐπιχειρήσεις
10. Ἰακώβου Δημήτριος	»	» » » » »
11. Κυριακόπουλος Νικόλ.	Τάντα	Ἀπεβίωσεν πνιγείς εἰς ἀκτὰς Ναθανίας
12. Καραβάτας Νικόλ.	Ἀλεξάνδρεια	Ἐφονεύθη εἰς αὐτοκ. δυστύχημα
13. Καντόνι Φλαμῖνο	»	Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κὰς ἐπιχειρήσεις
14. Κανελλάκης Γεώργιος	Κάϊρον	» » » » »
15. Κοῦσκος Νικόλαος	»	» » » » »
16. Καβουρίδης Ἀγγελος	Ἀλεξάνδρεια	» » » » »
17. Καβρατσάκης Γεώργιος	»	Ἀπεβίωσεν τραυματισθείς καὶ ὑποκύψας εἰς τὰ τραύματά του κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν βολῆς ὄλμων 20-2-42.
18. Καραγιαννακόπουλος Γ.	Μίνια	Ἐφονεύθη εἰς αὐτοκ/κὸν δυστύχημα
19. Λιβάνιος Ἰωάννης	Ἀλεξάνδρεια	Ἐφονεύθη εἰς δυστύχημα κατὰ τὴν βολὴν ἐκπαιδεύσεως ὄλμων

20. Μελισσᾶς Μιχαήλ Ἀλεξάνδρεια Ἀπεβίωσε συνεπεία δυστυχ. κάρριερς
21. Μεῶνος Κων)τίνος Κάϊρον Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κάς ἐπιχειρήσεις
22. Μομφερᾶτος Ἀντώνιος Ἀλεξάνδρεια » » » » »
23. Μανουσάκης Σπυρίδων » » » » »
24. Μάντζος Κωνσταντίνος Κάϊρον » » » » »
25. Νακόπουλος Θεολόγος Ἀλεξάνδρεια » » » » »
26. Παλαιολόγου Ἀνδρέας » Ἐφονεύθη εἰς αὐτοκ/κὸν δυστύχημα
27. Παλαιολόγου Κων)τίνος Κάϊρον Ἀπεβίωσεν ἐκ πναιμίας
28. Ποντικίδης Ἀντώνιος Μανσούρα Ἐφονεύθη εἰς αὐτοκ/κὸν δυστύχημα
29. Πετρίδης Γεώργιος Ἀλεξάνδρεια Ἀπεβίωσε κατὰ τὴν ἐγχείρησιν
σκαληκοειδίτιδος
30. Πρωτόπαπας Κων)τίνος » Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολ/κάς ἐπιχειρήσεις
31. Παπαντωνίου Ἰωάννης » » » » »
32. Σβορώνος Σάββας » » » » »
33. Φλοκάς Γεώργιος Ἰσμαηλία » » » » »
34. Χρηστομᾶνος Ἀναστ. Ἀλεξάνδρεια Ἐφονεύθη εἰς αὐτοκιν. δυστύχημα
35. Χατζαντώνης Σταῦρος » Ἐφονεύθη εἰς τὰς πολεμ. ἐπιχειρήσεις
36. Στρ. Κυριακοῦ Κωνσταντ. Κάϊρον Ἀπεβίωσε εἰς αὐτοκιν. δυστύχημα
37. Βαφογιάννης Ἀνδρ. » Ἀπεβίωσε εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις
38. Στρ. Λούβαρης Δημ. Ἀλεξάνδρεια Ἀπεβίωσε εἰς αὐτοκιν. δυστύχημα
39. Στρ. Μηλαρᾶς Στέφανος » » » » »
40. Στρ. Οἰκονομίδης Δημήτρ. Κάϊρον Ἐφονεύθη ἀπὸ ἀτύχημα
41. Στρ. Παπαδέλλης Εὐστρ. » Ἀπεβίωσε λόγω ἐξανθημ. τύφου
42. Στρ. Πουλάκης Ἰωάννης Ἀλεξάνδρεια Ἀπεβίωσε ἐξ αὐτοκ. δυστυχήματος
43. Στρ. Στεφάνου Μιχαήλ » Ἀπεβίωσε ἐκ μολυσματ. ὑπατίτιδος
44. Στρ. Σπυρόπουλος Πέτρος Κάϊρον Ἐφονεύθη ἀπὸ ἀτύχημα
45. Στρ. Τιμογιάννης Κωνστ. » » » » »
46. Στρ. Χριστοδούλου Ἀργ. Ἀλεξάνδρεια Ἀπεβίωσεν ἐξ αὐτοκ. δυστυχήματος

ΑΠΟΤΙΣΙΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ ΗΡΩΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΜΑΧΗΝ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΗΡΩ. Ι. ΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Η
ΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΑΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

Τὰ βυθισθέντα πλοῖα τοῦ δοξασμένου Στόλου μας κατὰ τὰ χρόνια τῆς Γερμανικῆς ὑπεροχῆς, ὅποτε οἱ Γερμανοὶ ὠνειρεύοντο νὰ κυριαρχήσουν τοῦ Κόσμου, ὑπῆρξαν τὰ κάτωθι :

ΜΕΓΑΛΑ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΛΙΚΑ

1. «ΨΑΡΑ»	} ἐξ ἐχθρικῆς
ἐνεργείας
2. «ΥΔΡΑ»	
3. «ΛΕΩΝ»	
4. «Β. ΟΛΓΑ»	
5. «Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ»	

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ

1. «ΠΡΩΤΕΥΣ»	} ἐξ ἐχθρικῆς
ἐνεργείας
2. «ΓΛΑΥΚΟΣ»	
3. «ΤΡΙΤΩΝ»	
4. «ΚΑΤΣΩΝΗΣ»	

ΜΙΚΡΑ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΛΙΚΑ ἢ ΤΟΡΠΙΛΛΟΒΟΛΑ

1. «ΠΡΟΥΣΣΑ»	} ἐξ ἐχθρικῆς
ἐνεργείας	6. «ΠΕΡΓΑΜΟΣ»	} ἐξ ἐχθρικῆς
ἐνεργείας
2. «ΘΥΕΛΛΑ»		7. «ΔΩΡΙΣ»	
3. «ΚΙΟΣ»		8. «ΑΙΓΛΗ»	
4. «ΚΥΔΩΝΙΑΙ»		9. «ΑΛΚΥΟΝΗ»	
5. «ΚΥΖΙΚΟΣ»		10. «ΑΡΕΘΟΥΣΑ»	

ΘΩΡΗΚΤΟΝ

1. «ΚΙΛΚΙΣ» ἐβυθίσθη εἰς Ναύσταθμον ἐξ ἐχθρικῆς ἐνεργείας

ΕΥΔΡΟΜΟΝ

1. «ΕΛΛΗ» ἐβυθίσθη πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἐξ ἐχθρικῆς ἐνεργείας

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ (1941 – 1944)

Ἡ πολεμικὴ θύελλα τοῦ Μαΐου τοῦ 1941 ἄφησε τὴν Νῆσον μας ἀνασκαμμένην ἀπὸ τάφους καὶ ἀπὸ καπνίζοντα ἐρείπια. Διὰ τοῦτο ἡ παραμονή μου εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ἐπὶ τρία καὶ πλέον ἔτη, δὲν ἀπέσπασε τὴν προσοχήν μου, εἰς τὴν φιλόξενον ἐκείνην χώραν, οὔτε καὶ τὰ σοβαρὰ γεγονότα ποὺ ἐξετυλίσσοντο εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν μεταξύ τῶν ὁμοφύλων μας, τὰ ὁποῖα ὁ κακὸς δαίμων τῆς Ἑλλάδος ἐδημιούργησε, καί, αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι μὲ τόσους κόπους καὶ μόχθους συνεκροτοῦντο, αὐτεδιελύοντο ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐχθρικῆς προπαγάνδας.

Βεβαίως, ἡ ἐξελισσομένη θλιβερὰ ἐκείνη κατάστασις, ἔκανε κάθε γνήσιον Ἕλληνα νὰ πονῆ καὶ νὰ ὀδύρεται καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ ἀφήσουν κι' ἐμένα ἀσυγκίνητον, μάλιστα δέ, κατέβαλα κάθε δυνατὴν προσπάθειαν μὲ τὰς μικρὰς μου δυνάμεις εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ καταστείλωμεν τὴν ἀντεθνικὴν ἐκείνην κίνησιν.

Ὡς εἰλικρινὴς ἄνθρωπος ὁμως ὁμολογῶ ὅτι παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ θλιβερὰ εἰκὼν τῆς Κρήτης, τοῦ τελευταίου δεκαήμερου τοῦ Μαΐου 1941, δὲν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν σκέψιν μου, καὶ διὰ τοῦτο ἔκανα ἀγῶνα, κατέβαλα κάθε δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐπιτύχω νὰ ἀναχωρήσω εἰς Κρήτην, ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνας ποὺ ἀφίχθην εἰς Μέσην Ἀνατολήν.

Δυστυχῶς συνήντησα πολλὰς δυσκολίας. Ἐν τῷ μεταξύ μου ἀνετέθη τὸ Φρουραρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἐνήργησα τὴν ἐπιστράτευσιν εἰς τοὺς εὐρισκομένους ἐκεῖ ὁμοφύλους μας καὶ ἐν τέλει ἐδέησε νὰ μοῦ σταλῆ εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαΐου 1944, ἡ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 1250)459 Διαταγὴ καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ ὑπ' ἀριθ. 794 διορισμὸς μου ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγεῖου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Νομοῦ Χανίων.

Οὕτω κατῆλθον εἰς Ἀθήνας μὲ ἀυτομονησίαν καὶ νοσταλγίαν, διότι ἐπραγματοποιεῖτο ὁ πόθος μου, ἔστω καὶ λίγο ἀργά.

Εἰς τὸ Ἡράκλειον ὅπου ἐστάλην ἀεροπορικῶς μὲ ἡμερομηνίαν 1-12-1944 εἶχον οἱ Γερμανοὶ φύγει καὶ εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὸν Νομὸν Χανίων.

Δὲν ἔμεινα ἐκεῖ εἰμὴ μόνον ὀλίγον καὶ ἀνεχώρησα εἰς τὸ Ρέθυμνον, ὁμολογῶ δὲ ὅτι κάθε ἄλλο παρὰ εἰρηνικὴν κατάστασιν εὔρον εἰς τὴν πόλιν αὐτήν. Ὡς Στρατιωτικὸς Διοικητὴς εὕρισκετο εἰς τὸ Ρέθυμνον, ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Χρῆστος Τζιφάκης. Ἐπανειλημμένως ἔγιναν συσκέψεις ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν πόλιν

αυτήν, τοῦ συνταγματάρχου τότε Ν. Παπαδάκη, ὁ ὁποῖος ἦτο Στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Κρήτης, τοῦ κ. Κελαϊδῆ Ἑμμαν., ὅστις ἐξετέλει χρέη Ἐπιτελάρχου, τοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Γεωργίου Βάμβουκα, τοῦ κ. Τζιφάκη κ.λ.π., καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἐπῆλθε πλήρης κατανόησις διὰ τὰς ὑποχρεώσεις ἐνὸς ἐκάστου.

Δὲν θὰ προχωρήσω ὅμως περισσότερον διότι δὲν πρόκειται νὰ ἐξιτορήσω σήμερον τὰ γεγονότα τῆς κατοχῆς. Ἐλπίζω νὰ μὲ ἀπασχολήσουν ἀργότερα ὅταν θὰ συγκεντρώσω ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα.

Περιορίζομαι νὰ γράψω εἰς τὸ βιβλίον μου τὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ Μαΐου 1941 καὶ μόνον. Ἀπλῶς θὰ καταχωρήσω εἰς τὸ βιβλίον μου μερικὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμφαίνεται ὅτι ἔδωσα «τὸ παρόν», ἔστω καὶ ὀλίγον ἀργά, ὅπως ἀναφέρω ἀνωτέρω.

Πᾶν ὅ,τι γράφω, βασίζεται ἐπὶ ἀτομικῆς πείρας, εἰς τὴν ἀντίληψίν μου καὶ εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα ὄλων τῶν ἀρμοδίων πηγῶν.

Πάντως, ἡ κρίσις μου δὲν προέρχεται ἐκ τῆς προθέσεως νὰ ἀδικήσω τινά, ἡ δὲ προσπάθειά μου εἶναι νὰ μείνω ἀμερόληπτος εἰς τὰ γραφόμενά μου.

Ἐχῶ ὑπ' ὄψιν μου, ὅτι ἡ Ἱστορία ὀφείλει νὰ τηρῇ τοῦτον τὸν νόμον: Οὐδὲν ψευδὲς νὰ λέγεται, οὐδὲν ἀληθὲς ν' ἀποσιωπᾶται.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Δ)νσις Πεζικοῦ, Ἴππικοῦ καὶ Μηχανικοῦ

Δ)νσις Προσωπικοῦ—Τμήμα Ι.

Ἄριθ. Α.Π. 1250)459

Ἄκριβὲς ἀντίγραφον

Ἄπόρρητον

Ἐδακτυλογραφηθῆ

παρ' ἀξιωματικοῦ

ΔΙΑΤΑΓΗ

Περίληψις :

«Διάθεσις Ἀντισυνταγματάρχου Γύπαρη Παύλου εἰς Δ.Ε.Υ.Π.»

Λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπ' ἀριθ. 20588)5/11-3-44 ἀπόρρητον ἔγγραφον τῆς Δ)σεως εἰδικῶν Ὑπηρεσιῶν Πολέμου, δι' οὗ ζητεῖται ἡ διάθεσις εἰς αὐτήν τοῦ Ἀντ)ρχου Πεζικοῦ Γύπαρη Π., δι' ἐκτέλεσιν εἰδικῆς ἐμπιστευτικῆς ὑπηρεσίας ἐπειγούσης φύσεως,

Ἄποσπῶ

τὸν ὡς ἄνω Ἀντισυνταγματάρχην εἰς τὴν Δ.Ε.Υ.Π.

Τὸ Φρουραρχεῖον Ἀλεξανδρείας νὰ χορηγήσῃ Φ.Π. εἰς τοῦτον διὰ τὴν Δ.Ε.Υ.Π.

Ἡ Δ.Ε.Υ.Π. πρὸς ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ κοινοποιήσω τὴν παροῦσαν, παρακαλεῖται, ὅπως προσκολλήσῃ τὸν ἐν λόγῳ Ἀντισυνταγματάρχην εἰς τὴν Σ.Δ. Δ.Ε.Υ.Π. διὰ μισθὸν καὶ ἐπίδομα τροφῆς.

Ἐν Καίρῳ τῇ 11ῃ Μαρτίου 1944

Ὁ Ὑπουργὸς

ΒΥΡΩΝ ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ 1ον Τμ. Προσωπικοῦ
(Τ.Σ. Ὑπογρ. δυσανάγνωστος)

Ἀποδέκται:

Φρουραρχεῖον Ἀλεξανδρείας, Ἀντ)ρχης Γύπαρης Π.,
Δ)νσιν Ἐπιμελητείας Κ.Υ.Ε.Δ.

Κοινοποιήσεις:

Δ)νσις Προσωπικοῦ Π.Ι.Μ., Δ.Ε.Υ.Π. (ὕ.τ.ἀ.) Γραφεῖον Ὑπασπιστοῦ Υ.Σ.
Συνημμένα: Τῷ σχεδίῳ ἐν (1). Π.Χ.Π.—Π. Ὑπολ)γὸς Χ 8)13-3-44

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 794

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον
Αὐστηρῶς προσωπικὴ

Πρὸς

τὸν Ἀντ)ρχην ΠΑΥΛΟΝ ΓΥΠΑΡΗΝ

Εἰς Κάϊρον

Τὸ Στρατηγεῖον τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διορίζει τὸν Ἀντ)ρχην Πεζικοῦ Παῦλον Γύπαρην Γενικὸν Ἀρχηγὸν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νομοῦ Χανίων μετὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐποπτείας του εἰς τὸν Νομὸν Ρεθύμνου. Οὐχ' ἤττον ὁμοῦς ὁ Ἀντ)ρχης Χρῆστος Τζιφάκης μᾶς ἱκανοποιεῖ μετὰ τὸ θάρρος του καὶ τὴν ἐργατικότητά του καὶ μετὰ τὸν ζῆλον μετὰ τὸν ὁποῖον ἐπέδόθη εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ θὰ παραμείνῃ μέχρι τέλους εἰς τὴν θέσιν του ὡς ἀρχηγὸς τῆς περιοχῆς Ρεθύμνου.

Ὁσαύτως εἰς τὴν περιοχὴν Χανίων ὁ Νικόλαος Σκουλᾶς, ὁ Στρατηγὸς Σταυριανός, ὁ Ἐμμ. Νικολοῦδης ἐργάζονται μετὰ ζῆλον διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαιοτάτου ἀγῶνος μας.

Συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔχομεν, ἔχουν ἀνατεθῆ παρατὰ τῆς ὑπηρεσίας μας τὰ καθήκοντα εἰς τὸν καπετὰν Νικολοῦδην νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ, ἐφ' ὅσον τοῦ εἶναι δυνατὸν, τὴν περιφέρειαν τῶν Χανίων.

Ὁμοίως ὁ καπετὰν Πέτρακας ἐργάζεται ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος ἀντιστάσεως καὶ ἐπιδεικνύει μεγάλην σωφροσύνην καὶ ἀπαράμιλλον θάρρος.

Ἐπίσης, ὁ σμήναρχος κ. Ἐμμ. Κελαϊδῆς, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται εἰς τὴν Κρήτην ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ ὁποῖος δύναται νὰ σᾶς κατατοπίσῃ περὶ πολλῶν προσώπων καὶ πραγμάτων.

Εἰς τὸν τομέα τοῦτον, τὸν ὁποῖον θὰ ἀναλάβητε, θὰ ἀντιμετωπίσητε τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Συν)ρχου Κουνδικᾶ, τοῦ Ἄντ)ρχου Σφακιωτάκη καὶ πλήθους ἄλλων, τοὺς ὁποῖους ἡ ἐχθρική προπαγάνδα κατῶρθωσε νὰ παρασύρῃ μὲ τὸ μέρος τῆς. Πάντων τούτων προῖσταται ὁ στρατηγὸς Μάντακας Ἐμμ.

Τὸ Στρατηγεῖον Μ. Ἀνατολῆς θέτει ὑπὸ τὴν Διοίκησίν σας ὡς σύνδεσμον τὸν διακεκριμένον Ἄγγλον Ταγματάρχην Ἀλέκον.

Εἰς τὸν κύκλον τῆς δράσεώς σας δύνασθε νὰ χρησιμοποίησητε διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀγῶνος ὅσους ἄλλους κρίνετε ἀναγκαίους, καθὼς καὶ νὰ ἀντικαταστήσητε ἐκ τῶν ὑπαρχόντων.

Πρέπει νὰ ἐπεκτείνητε τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν τῆς δράσεώς σας εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ χωρία διὰ νὰ προπαρασκευάσητε τὰ πράγματα, διὰ μίαν γενικωτέραν ἐξόρμησιν τῶν Κρητῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ προετοιμάσουν, ὅταν διαταχθοῦν, τὴν ὑποστήριξιν ἀποβιβάσεως Ἀγγλικῶν δυνάμεων.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἀνάθεσις τῆς Γενικῆς Ἀρχηγίας εἰς ὑμᾶς θὰ μᾶς ἰκανοποιήσῃ ἀπολύτως.

Ἐν Καίρῳ τῆ 25ῆ Μαρτίου 1944

Ἀντιστράτηγος ΠΑΝΤΖΕΤ

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἀγαπητὲ Καπετὰν Παῦλο,

Ὁ διορισμὸς σου ὡς Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως μὲ τὰς σημερινὰς περιστάσεις καὶ σοῦ εὐχομαι ὀλοψύχως νὰ ἔχῃς καλὴ τύχη εἰς τοὺς νέους σου ἱεροὺς ἀγῶνας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς αἱματοποτισμένης ἰδιαιτέρας μας Πατρίδος Κρήτης.

Μὲ ἀγάπην

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Ἐπισημειωτὸς τῶν Ναυτικῶν εἰς Καίρον

Ἐν Καίρῳ τῆ 26 Μαρτίου 1944

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Ἄριθ. Πρωτ. Ε.Π. 124

Ἄκριβες ἀντίγραφον

Σ. Δ. 1 Φεβρουαρίου 1945

ΔΙΑΤΑΓΗ

Διοικητὴν τοῦ Τομέως Ἐπισκοπῆς ὀρίζω τὸν Ἄντ)ρχην Πεζικοῦ Γύπαρ-
 ρην Παῦλον ἀντὶ τοῦ Ἄντ)ρχου Πεζικοῦ Παναγιωτάκη Ἀριστείδου, ὁ
 ὁποῖος θὰ παρουσιασθῆ ἡμῖν πρὸς λήσιν διαταγῶν.

Ἐπισημασθέντος

Γ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗΣ

Συνταγματάρχης

Πα ρ α λ ῆ π τ α ι :

Ἄντ)ρχης Γύπαρης Παῦλος

Ἄντ)ρχης Παναγιωτάκης Ἀριστ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

(Τ.Σ.) Ἐπισημασθέντος

ΛΟΧΟΣ ΞΑΝΘΟΥ

Ε. Σ.

Μαθὲ τῆ 22 Φεβρουαρίου 1945

Π ρ ὶ ς

Τὴν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν Τομέως Ἐπισκοπῆς

κ. Π. ΓΥΠΑΡΗΝ

Εἰς Ἐπισκοπὴν

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὑμῖν ὅτι περὶ ὥραν 2.30' πρωϊνὴν εἰς τὸ
 χωρίον Μαθὲ εἰσῆλθεν ἓν ἰσχυρὸν ἰταλικὸν ἀπόσπασμα, ἐπωφεληθὲν τῆς
 κακοκαιρίας, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν παρὰ τοῦ σκοποῦ τοῦ φυλακίου,
 ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὸ Δυτικὸν σημεῖον τοῦ χωρίου. Οἱ Ἴταλοί, γνωρίζοντες
 τὸ ἔδαφος, εἰσῆλθον ἀπὸ τὸ βόρειον σημεῖον καὶ προσέβαλον τὰς
 πρώτας οἰκίας τοῦ χωριοῦ ἔξ οὗ συνέλαβον ἑπτὰ ἄτομα καὶ ἔρριψαν δύο χειρο-
 βομβίδας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου Ἀποστολάκη, ἐντὸς τῆς
 ὁποίας ἐκοιμῶντο καὶ μικρὰ παιδιά.

Ὁ Ἀποστολάκης ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόχου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο
 μαζὺ μὲ δύο ἐθελοντὰς τὸν Βασίλειον Δ. Χατζηδάκη καὶ Εὐτύχιον Κυριά-
 κου Ἀλυγιζάκη, οἱ ὁποῖοι ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ τὰς ριφθείσας χειρο-
 βομβίδας.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ὑπόλοιπος δύναμις κατέλαβε ἐπικαίρους θέσεις
 μὲ μεγάλην ταχύτητα καὶ μὲ θάρρος καὶ ἔβαλε μὲ ταχέα πυρὰ κατὰ τῶν
 ἐπιδρομῶν Ἰταλῶν. Καὶ οὕτω κατῴρθωσαν νὰ ἀπελευθερώσουν τοὺς 4
 ἀπὸ τοὺς 7 συλληφθέντας. Πλὴν ὅμως, ἐτραυματίσθη ὁ Ἐμμ. Ροδούσης.
 Οἱ ἑναπομείναντες εἰς χεῖρας τῶν Ἰταλῶν ὄμηροι εἶναι οἱ κάτωθι: Νικόλαος
 καὶ Μιχ. Ἰωάννου Μαρκάκης καὶ Στυλιανὸς Στυλιανοῦ Καραμπινάκης, οἱ
 ὁποῖοι ἀσφαλῶς θὰ φονευθοῦν διότι ἄφησαν φεύγοντες οἱ Ἴταλοί ἑννέα
 στρατιῶτας τῶν νεκρούς.

Ἐπισημασθέντος

Ἄρχηγὸς ΜΙΧ. ΞΑΝΘΟΣ

Σ.Δ. τῆ 28 Φεβρουαρίου 1945

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Πρὸς

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΚΡΗΤΗΣ

Εἰς Ρέθυμνον

«Περὶ τῶν διαπραχθέντων ἀντιποίνων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἰς βάρος τῶν κατοίκων τοῦ Νέου Χωρίου».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὕμῖν ὅτι, ὡς βασιμῶς ἐπληροφορήθην, οἱ εἰς τὸ χωρίον Νέον Χωρίον ἐγκατεστημένοι Γερμανοὶ διέταξαν τὴν ἐκκένωσιν τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἐπιτρέψαντες εἰς αὐτοὺς ὅπως παραλάβωσιν μόνον δύο κλινοσκεπάσματα, τὰ δὲ ὑπόλοιπα εἶδη τουχισμοῦ, τροφοδοσίας ὡς καὶ τὰ ζῶα τῶν τὰ ἐγκατέλειψαν εἰς τὸ χωρίον. Ἀφορμὴν τῆς ἀνωτέρω πράξεως ἔλαβον οἱ Γερμανοὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εὑρέθησαν δύο Γερμανοὶ στρατιῶται καὶ δύο Ἴταλοὶ τοιοῦτοι φονευμένοι εἰς τὴν γέφυραν τὴν κειμένην μεταξὺ τῶν χωρίων Νέου Χωρίου καὶ Στύλου. Εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον ἔχουσιν συγκεντρωθῆ περι τοὺς διακοσίους στρατιῶται καὶ πολλὰ αὐτοκίνητα, ἡμπόδισαν δὲ καὶ τὴν εἰς Χανιά μετάβασιν τῶν ἐκτελούντων τὴν συγκοινωνίαν ἑλληνικῶν αὐτοκινήτων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΡΙΔΑΚΗΣ

Ταγματάρχης

Κοινοποιήσις:

κ. Παῦλον Γύπαρην εἰς Ἐπισκοπὴν

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΠΙΤΕΛΑΡΧΟΥ

ᾠΑριθ. Ε.Π. 103

ᾠΑκριβὲς ἀντίγραφον

ᾠΕπείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, τόσον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐχθροῦ, ὅσον καὶ τῶν κινήσεων ἐνόπλων τμημάτων τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., καθορίζω τὰ κάτωθι :

1. Συγκροτῶ ἀπόσπασμα κινήτων, ὅπερ θὰ ἔχη ἀποστολὴν τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς παρουσιασθησομένης καταστάσεως.

II. Δ)τὴν τοῦ ἀποσπάσματος ὀρίζω τὸν Ἀντ)ρχην Πεζικοῦ Γύπαρην Π.

III. Τὸ ἀπόσπασμα θέλει συγκροτηθῆ ἐκ τῶν κάτωθι τμημάτων :

- 1) Λόχον Πέτρακα
- 2) Λόχον Κουρνᾶ
- 3) Λόχον Σφακίων
- 4) Ὅμαδα Κατσιᾶ
- 5) Λόχον Ξανθοῦ.

IV. Ἐδρα τοῦ Δ)τοῦ τοῦ ἀποσπάσματος προσωρινῶς ὁ Κουρνᾶς.

V. Ὁ ἀνεφοδιασμός θὰ ἐνεργῆται μέσῳ τῆς Δ)σεως Τομέως Ἐπισκοπῆς.

VI. Ὁ Δ)τῆς τοῦ ἀποσπάσματος θ' ἀπευθύνεται διὰ πᾶν ζήτημα στὴν Στρατ. Διοίκησιν Κρήτης, μέσῳ τοῦ Δ)τοῦ Ἐπισκοπῆς, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐν διαρκεί ἔπαφῇ καὶ συνεννοήσει θὰ εὐρίσκειται.

Ὁ Στρατ. Διοικητῆς Κρήτης

N. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ἐποστράτηγος

2 Μαρτίου 1945

Ἀποδέκται :

- 1) Ἀντ)ρχης Γύπαρης, 2) Διοικήσις Τομέως Ἐπισκοπῆς, 3) Στρατ. Δ)σις Ρεθύμνης,
- 4) Δ)σις Ἀποκορώνου, 5) Λόχος Πέτρακα, 6) Λόχος Κουρνᾶ, 7) Λόχος Ξανθοῦ,
- 8) Λόχος Σφακίων, 9) Ὅμας Κατσιᾶ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

(Τ.Σ.) Ἐπογρ. δυσανάγνωστος

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ III

Ἀριθ. Πρωτ. Α.Π. 197)57

Ἀπόρρητος—Προσωπική—Ἐπείγουσα.

ΔΙΑΤΑΓΗ

Διὰ τὴν καλυτέραν ἐπιτήρησιν ἐν τῇ ὀρεινῇ περιοχῇ τῆς ὀροθετικῆς Γραμμῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν εὐχερεστάτην ἐνάσκησιν τῆς Διοικήσεως καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἐφοδιασμῶν,

Συγκροτῶ

I. Τὴν Ταξιαρχίαν Ἀναρτῶν ὑπὸ τὸν Ἀντ)ρχην Πεζ. Γύπαρην Παῦλον, ὀργανωθησομένην στρατιωτικῶς καὶ ὑπαχθησομένην τακτικῶς εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν Κρήτης. Αὕτη θὰ ἀποτελεσθῆ ἀπὸ τὰ ὑπ' ἀριθ. I, II, III Συγκροτήματα (Δυτικόν, Κεντρικόν, Ἀνατολικόν) με ὄρια Δυτικὸν Ζυμπραγοῦ, (ὄχι) μέχρι Μεσκλᾶ (ναί) μέχρι Πρόβαρμα—Παιδοχωρι—Πεμόνια (ὄχι). Ἀνατολικόν ὄριον τοῦ III (Ἀνατολικοῦ) Συγκροτήματος ὡς ἑξῆς :

Πεμόνια-Παιδοχώρι-Πρόβαρμα ἅπαντα ὄχι.

II. Ὁ Διοικητὴς τῆς Ταξιαρχίας νὰ ὀρίσῃ τὸ Ἐπιτελεῖόν του ἐκ τῶν παρ' αὐτῶ ὑπηρετούντων ἀξιωματικῶν.

III. Διοικητὰς Συγκροτημάτων ὀρίζομεν :

Δυτικοῦ, τὸν Ταγ)ρχην Νικολούδην.

Κεντρικοῦ, τὸν Καπετὰν Ἐμμ. Μπαντουβᾶν.

Ἐνατολικοῦ, ὀρισθῆσεται ὑπὸ τοῦ Ἄντ)ρχου Γύπαρη Π. εἰς τῶν ἀξ) κῶν ἢ καπετάνιων, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ παραδώσῃ τοῦτο.

IV. Σταθμὸς Διοικήσεως Ταξιαρχίας προσωρινῶς τὸ χωρίον Μελιδόνι, ἀπ' ὅπου θὰ ἐπιβλέψῃ τὴν προοδευτικὴν κατάληψιν τοῦ τομέως.

V. Τὸ Τμῆμα Καπετὰν Ξανθοῦ μὲ τὰ φυλάκια τοῦ Μαθῆ θὰ παραμείνῃ προσωρινῶς εἰς τὰς θέσεις του ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Ἐνατολικὸν Συγκρότημα .

VI. Ὁ Λόχος Παπᾶ Ἀνδρέα, ἐξ Ἀσπρουλιάνων, θὰ μετακινήθῃ ἅμα λήψῃ παρούσης εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἀνατολικοῦ συγκροτήματος, τιθέμενος ὑπὸ τὰς Διαταγὰς τοῦ Ἐνατολικοῦ Συγκροτήματος.

VII. Ἀποστολὴ τῆς Ἀνταρκτικῆς Ταξιαρχίας.

Κατάληψις τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Χανιά-Ἐλικιανοῦ-Φουρνέ-Μεσκλᾶ-Λάκκοι καὶ ἔξασφάλισις ταύτης.

Ἐξασφάλισις τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων Λευκῶν Ὀρέων.

Ἐπιτήρησις τῆς κατεχομένης ἤδη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ Γραμμῆς καὶ ἀποφυγὴ πάσης κατ' αὐτοῦ ἀπροκλήτου ἐνεργείας.

Σύνδεσμος στενὸς μὲ τὸν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς Τμημάτων τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ εἰς Μελιδόνι καὶ Ἐνατ. Ζυμπραγοῦ.

VIII. Ἐφεδρεία ὀρισθῆσεται ὑπὸ Ταξιαρχοῦ εἰς περιοχὴν Μεσκλᾶ-Λάκκους.

IX. Ὀργάνωσις ἐδάφους. Σειρὰ ἐπείγοντος.

Θέσις αὐτομάτων ὄπλων.

Ἀτομικὰ ὀρύγματα.

Παρατηρητήρια.

Γραμμὴ ἐπιτηρήσεως καὶ γραμμὴ ἀντιστάσεως ὀρισθῆσεται ὑπὸ τοῦ Δ)τοῦ τῆς Ταξιαρχίας δι' ἐπιτοπίου ἀναγνωρίσεως.

X. Σύνδεσμοι καὶ Διαβάσεις.

Διὰ τηλεφώνου, προεκτεινομένης δυτικώτερον τῆς ἤδη ὑφισταμένης Τηλεφωνικῆς Γραμμῆς.

Δι' ὄλων τῶν ἄλλων μέσων ὡς μέχρι σήμερον.

Ἐναρξίς ἐκτελέσεως ἅμα λήψῃ παρούσης καὶ πέρασ τῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν ἀναγκαίων μετακινήσεων ἐντὸς τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ χρόνου.

ΧΙ. Ἐφοδιασμοί : Ὡς μέχρι σήμερον καὶ διὰ τῶν μέσων τῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων, μὲ ἐνδιαμέσους σταθμούς, ὀρισθησομένους ὑπὸ τοῦ Ταξιάρχου.

Ἀναφέρατε λήψιν καὶ ἐκτέλεσιν.

Ἡράκλειον 5 Μαρτίου 1945

Ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Κρήτης

Γ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗΣ

Συνταγματάρχης Πεζικοῦ

Πα ρ α λ ῆ π τ α ι :

Προκ. Κλιμ. Σ.Δ. Ρέθυμνον

17, 18, 19 Ταξιαρχίαι—Ἀντ)ρχης Γύπαρης

I, II, III Συγκρ. Ἀνταρτ. Καπετ. Ἐμμ. Μπαντουβᾶ

I, II, III, IV Γραφεῖα Ἐπιμελητείας

Ταγ)ρχην Ἐμμ. Νικολούδην

Μεραρχίαν Κρήτης—Ἀρχηγ. Χωρ)κῆς

Γεν. Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ (Δ/νσιν Ἐπιχειρήσεων) ὑ.τ.ά

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Τὸ III Γραφεῖον

Μελιδόνι τῆ 11-3-1945

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΛΟΧΟΥ ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΥ

Π ρ ὸ ς

ΤΗΝ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω Ἐμῖν, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπὸ σημερινῆν χρονολογίαν Διαταγῆς Ἐμῶν, τὰ κάτωθι :

Χθὲς καὶ περὶ ὥραν 8 μ.μ. μοὶ παρεδόθησαν ἕξ Ἴταλοι καὶ ἓνας Γερμανός, οἱ ὅποιοι μοῦ παρέδωσαν τὸν ὄπλισμόν των. Εἰς τούτους ἔδωσα τροφήν καὶ κατόπιν τοὺς ἔβαλα νὰ κοιμηθοῦν εἰς τὸν θάλαμον. Τὴν νύκτα, ὡς ἐπληροφορήθην σήμερον, τοὺς ἀφήρουν μερικὰ πράγματα, κατόπιν δὲ διαταγῆς ἡμῶν ἐκάλεσα τοὺς δράστας τῆς πράξεως. Πρὸς τοῦτο παρακαλῶ ἡμᾶς ὅπως προβῆτε εἰς τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τούτων πρὸς παραδειγματισμόν. Ἐπίσης διετάξαμεν τὴν μεταστάθμευσιν τοῦ Λόχου εἰς ἄλλην περιφέρειαν διὰ νὰ δύναμαι νὰ ἔχω πάντοτε συγκεντρωμένην τὴν δύναμιν τοῦ Λόχου διὰ περισσοτέραν πειθαρχίαν διότι τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως εἶναι κάτοικοι Μελιδονίου.

Οἱ δράσται τῆς πράξεως εἶναι οἱ κάτωθι :

- 1) Τζιτζικάκης Χαράλαμπος
- 2) Μπιράκης Γεώργιος
- 3) Θωμάκης Γεώργιος

ΠΙΠΕΡΑΚΗΣ

Ἐπολοχαγὸς Διοικητὴς Λόχου

Ἐν Ἀλικάμπω τῇ 18 Μαρτίου 1945

Π ρ ο ς

ΤΟ 1ον ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΣΦΑΚΙΩΝ

Εἰς Ἐπισκοπὴν

Χθὲς περὶ ὥραν 11ην π.μ. ἐνεφανίσθησαν καὶ πάλιν οἱ Γερμανοῖταλοι περὶ τοὺς τετρακοσίους (400) κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν Δαφνοκορφήν περιφερείας Ἀλικάμπου. Οὗτοι κατάρθωσαν νὰ διαπεραιωθοῦν χωρὶς νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν τὰ Φυλάκια τοῦ λόχου τοῦ Καπετὰν Ξανθοῦ. Εὐτυχῶς ἕνας ποιμὴν, ὀνόματι Γρυλλάκης μόλις τοὺς ἀντελήφθη, ἔτρεξε καὶ εἰδοποίησε τοὺς ἄνδρας τοῦ Φυλακίου μου καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἶχον ἐγὼ εἰδοποιηθῆ καὶ ἔσπευσα μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνδρῶν καὶ κατάρθωσαμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Δαφνοκεφάλας προτοῦ οἱ Γερμανοὶ ἀνέλθουν εἰς αὐτήν.

Οἱ Γερμανοὶ δὲν μᾶς ἀντελήφθησαν εἰμὴ μόνον ὅταν οἱ σφαῖρες μας ἐθέρισαν μερικοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἐκεῖ συνήψαμεν μάχην κρατεράν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο νὰ ἀποχωρήσουν οἱ Γερμανοὶ ἀτάκτως καὶ νὰ ἀφήσουν ἐπὶ τόπου ἐξ (6) νεκροὺς καὶ δύο βαρέως πληγωμένους. Οἱ ὑπ' ἐμὲ ἄνδρες ἐπέδειξαν ἀληθῆ ἡρωϊσμόν καὶ διαγωγὴν ἐξαιρετόν.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Διμοιρίας
ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΛΛΑΚΗΣ

1ον ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΝΤΑΡΤΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

Ἄκριβὲς ἀντίγραφον

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο Ν

Γενομένης Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐνόπλων Ἐθνικῶν Τμημάτων τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ ἀντισυνταγματάρχου Πεζικοῦ Παύλου Γύπαρη καὶ ὑπὸ τὴν ἀντιπροεδρίαν τοῦ Ταγματάρχου Πεζικοῦ Σαριδάκη Γεωργίου ὡς καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ (ὑπ)στοῦ τοῦ Συγκροτήματος Ἀνθ)γοῦ Ξανάκη Στυλιανοῦ.

Ἐν Βαφῆ σήμερον τὴν 3ην Μαρτίου 1945 καὶ ὥραν 6ην μ.μ., συνελθόντες οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἀντιπρόσωποι ἐνόπλων Ἐθνικῶν Τμημάτων

άνταρτών υπό την άνω προεδρίαν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Συγκροτήματος Ἀποκορώνου—Σφακίων Ἀντ)ρχου Π. Γύπαρη,

1) Ταγ)ρχης Πεζικοῦ Σαριδάκης Γεώργιος, τοῦ Δήμου Βάμου Ἀποκορώνου.

2) Καπετάν Πέτρος Πέτρακας, Δ)τῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Λόχου περιφερείας Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου.

3) Καπετάν Μιχ. Ξαυθός, Δ)τῆς Ἐθνικοῦ Λόχου τέως Δήμου Γεωργιούπολεως.

4) Ὑπ)γός Πεζικοῦ Πιπεράκης Ἐμμ., Δ)τῆς Ἐθνικοῦ Λόχου Μελιδονίου Ἀποκορώνου.

5) Ἀνθ)γός Πεζικοῦ Ἀποστολάκης Δημήτριος, Διμοιρίτης Ἐθνικῆς ὁμάδος Ἐμπροσνέρου.

6) Ἀνθ)γός Πεζικοῦ Ζυμβραγουδάκης Χρῆστος, συνδ)τῆς Λόχου Ἀποκορώνου (Κουρνᾶ).

7) Παπαδάκης Ἀνδρέας, ἀρχηγός Ἐθνικοῦ Λόχου Κουρνᾶ.

8) Διμοιρίτης Γρυλλάκης Ἰωάννης, Δ)τῆς Ἐθνικῆς Διμοιρίας Ἀλικάμπου Ἀποκορώνου.

9) Καπετάν Ἀνδρέας Βάνδουλας, Δ)τῆς Διμοιρίας Βαφῆ Ἀποκορώνου.

10) Ἀνθ)γός Πυρ)κοῦ Ξενάκης Στυλιανός, Ὑπ)στῆς Συν)τος καί ἀντιπρόσωπος κατεχομένων Ἐθνικῶν Τμημάτων τέως Δήμου Ἀρμένων.

11) Δ)τῆς Ἐθνικῆς Διμοιρίας Νίππου Κατσαμάκης Στυλιανός.

12) Δ)τῆς Ἐθνικῆς ὁμάδος Καστέλλου Ἀποκορώνου Ὁρφανουδάκης Ἀντώνιος.

Οἱ ἀνωτέρω συνελθόντες ἀνεγνώρισαν κοινῆ βοῆ ὡς ἀρχηγόν τῶν Ἐνόπλων ἀνταρτικῶν δυνάμεων Ἀποκορώνου τὸν Δ)τὴν Λόχου Ἀσῆ-Γωνιάς Πέτρον Πέτρακαν καί ὡς ἀναπληρωτὴν τούτου τὸν Δ)τὴν Λόχου Καπετάν Μιχαῆλ Ξαυθόν.

Ἐφ' ᾧ συνετάγη τὸ παρὸν πρακτικὸν καί ἀναγνωσθὲν εὐκρινῶς ὑπογράφεται ὡς ἑπεται παρὰ τούτων.

Ὁ Γενικὸς Ἀρχηγός

Π. ΓΥΠΑΡΗΣ

Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ

Γ. ΣΑΡΙΔΑΚΗΣ

Ταγ)ρχης Πεζικοῦ

Ὑπογραφαί:

Πέτρος Πέτρακας, Ξαυθός Μιχαῆλ, Ξενάκης Στυλιανός, Παπαδάκης Ἀνδρέας, Βάνδουλας Ἀνδρέας, Πιπερῆς Ἐμμανουήλ, Ζυμβραγουδάκης Χρῆστος, Γρυλλάκης Ἰωάννης, Ὁρφανουδάκης Ἀντώνιος, Κατσαμάκης Στυλιανός, Ἀποστολάκης Δημήτριος.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

(Τ.Σ.) Ὁ Γενικὸς Ἀρχηγός.

Π. Γύπαρης

Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἀνδρέας Νάθενας, κατόπιν μιᾶς ἡμερησίας Διαταγῆς τῆς Ἐθνικῆς Ταξιαρχίας Κρήτης, ἐξεδηλώθη μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἀνδρισμὸν διὰ τὰ ἔθνικὰ ἀνταρτικά σώματα, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε συνεργασθῆ καὶ συμπολεμήσει καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν ὀργάνωσίν των, ὡς ἐπόπτης. Ἡ ἐκδήλωσις του εἰς τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν δείχνει τὸ ξεχείλισμα τοῦ πατριωτισμοῦ του:

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐπισκοπὴ τῆ 1ῆ Ἀπριλίου 1945

Διὰ

Τὸν Διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Ταξιαρχίας Ἀνταρτῶν

Ἀντ)ρχην κ. ΠΑΥΛΟΝ ΓΥΠΑΡΗΝ

Ἀγαπητὲ Παῦλο,

Τὴν γεμάτην μὲ πατριωτικὸν παλμὸν Ἡμερησίαν Διαταγὴν 1-4-45 τῆς Ταξιαρχίας ἔλαβον.

Σ' εὐχαριστῶ, διότι μοι ἐδόθη ἀφορμὴ ν' ἀναλογισθῶ καὶ πάλιν τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας τὰς ὁποῖας αἱ ἑνοπλοὶ Ἐθνικαὶ Ἀνταρτικά Ὅμαδες προσέφερον εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα.

Ὁ θαυμασμός μου καὶ ἡ ἐκτίμησίς μου πρὸς τὰ ἀθάνατα αὐτὰ τέκνα τῆς ἰδιαίτερας μου Πατρίδος εἶναι ἀπροσμέτρητος.

Οὗτοι παλλόμενοι ἀπὸ τὰ πατροπαράδοτα πατριωτικὰ αἰσθήματα, ἐκινήθησαν ἐθελουσίως καὶ ἀνιδιοτελῶς, χωρὶς νὰ διαθέτουν τ' ὀπαιτούμενα πολεμικὰ μέσα (ὄπλα, τρόφιμα κλπ. ὑλικά), πρὸς τὰ Βουνὰ τῆς Κρήτης, μακρὰν ἀπὸ τὸν ἀπαίσιον κατακτητὴν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχισαν τὸν ἄνισον ἀγῶνα κατὰ τοῦ παντοδυνάμου ἐχθροῦ, κτυπῶντες παντοῦ, ὅπου τοῦς ἦτο δυνατόν, οὕτως ὥστε νὰ μὴν ἀφίνουν ποτὲ αὐτὸν ἡσυχον καὶ ἀπερίσπαστον εἰς τὸ καταστρεπτικὸν του ἔργον.

Κατὰ τὸ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα ποῦ παρέμεινα μαζύ των εἰς τὶς πλαγιὰς τῶν Κρητικῶν Ὀρέων μοι ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ θαυμάσω καὶ νὰ καμαρώσω τὸν γενναῖον ἀγῶνα των.

Ἡ ἱστορία θ' ἀφιερῶσθαι γι' αὐτοὺς σελίδες δόξης, γιὰ νὰ γράψῃ τὰ λαμπρὰ κατορθώματά των ἐναντίον ἑνὸς πανισχύρου ἐχθροῦ καὶ προικισμένου μὲ ὅλα τὰ πολεμικὰ μηχανήματα ποῦ ἐγνώρισαν ποτὲ οἱ αἰῶνες.

Ἡ ἀγνή πατριωτικὴ προσπάθεια τῶν ἀνταρτῶν ἀποκορυφοῦται ἀφ' ὅτου σεῖς ἀνελάβετε τὴν Διοίκησίν των. Οἱ γενναῖοι ἀντάρται εὗρον εἰς τὸ πρόσωπόν σας τὸν ἀντάξιον Ἀρχηγόν, ὅστις ἠδύνατο καὶ ἐγνώριζε νὰ διοικῆ καὶ νὰ συντονίζῃ τὰς προσπάθειάς των.

Εὗρον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ὁποῖου ὅλη ἡ ζωὴ παιδιόθεν εἶναι γεμάτη ἀπὸ πατριωτικοὺς ἀγῶνας. Ἡ πείρα σας καὶ ὁ πατριωτικὸς σας παλμὸς ὀμι-

λοῦσι πρὸς τὴν ἀγνήν Κρητικὴν ψυχὴν καὶ κατευθύνουσι πρὸς τὴν ὠραίαν Ἐθνικὴν λεωφόρον, οὕτως ὥστε τὰ λαμπρὰ κατορθώματά των νὰ προσδίδωσι μεγαλεῖον καὶ δόξαν εἰς τὸν ὅλον ἀγῶνα τῆς Πατρίδος μας Ἑλλάδος, κατὰ τῶν ἀπαισίων κατακτητῶν.

Εἰς ὑμᾶς ἀγαπητέ μοι Ταξίαρχε, καὶ τοὺς Σταυραετοὺς τῶν Κρητικῶν Ὁρέων, μόνον ἔπαινοι καὶ δάφνινα στεφάνια ἀρμόζουσι.

Συγχαίρω θερμῶς ὑμᾶς καὶ τοὺς γενναίους ἀντάρτας, εὐχόμενος πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ πᾶν ποθητόν.

Εὐχομαι ὅπως οἱ ἀγῶνες μας στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ἡ Πατρίς μας μεγαλώσῃ καὶ εὐτυχήσῃ καὶ οἱ γενναῖοι ἀντάρται εὐρωσιν ἐν αὐτῇ τὴν θέσιν ἢ ὅποια ἀνήκει εἰς τὰ παιδιὰ της, τὰ ὅποια ἐθελουσίως διέθεσαν ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχον, διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον της.

Μὲ ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν
 ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΑΘΕΝΑΣ
 Ἄντ)ρχης Πεζικοῦ
 Ἐπιτελάρχης τῆς Μεραρχίας

ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
 ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ἄριθ. Α.Π. 281

Ἄκριβές ἀντίγραφον
 Ἐξαιρ. Ἐπείγουσα

Πρὸς
 ΤΗΝ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ

εἰς Σ.Δ. Κρήτης

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω τὰ κάτωθι, κατόπιν τῆς ἐπισυμβάσης διαρπαγῆς τοῦ Γερμανικοῦ Φυλακίου εἰς τὴν περιοχὴν Νέου Χωρίου:

I. Ὅπως ἀπομακρύνητε τὰ ὑμέτερα τμήματα ἀπὸ τὰς ἐγγύς τῶν Γερμανῶν θέσεις.

II. Ὅπως ἐγκαταστήσητε εἰς χωρίον Πρόβαρμα φυλάκιον δυνάμεως ὁμάδος, ἐκ τῶν πλέον συντετῶν ἀνταρτῶν, εἰς οὓς ν' ἀπαγορεύσητε αὐστηρῶς τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἐκ τῶν θέσεών των, μὲ ἀποστολὴν ἐπιτηρήσεως καὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ κατεχομένης καὶ μὴ περιοχῆς, τὴν δὲ ὑπόλοιπον δύναμιν Προβάρματος ἀποσύρητε εἰς Νεοχώρι—Παιδοχώρι.

III. Ὅπως λάβητε ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν κρίσιν σας λοιπὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν ἐν τῷ μέλλοντι παρομοίων ἀστόχων ἐνεργειῶν

αίτινες προκαλοῦσι τὰς ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 279, 280)13-5-45 Διαταγῆς Μερραρχίας διαλαμβανομένης συνεπειάς, ἐν ὑποτροπῇ δὲ ἔτι σοβαρωτέρας.

Τὰ παραληφθέντα ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν ὄπλα καὶ λοιπὰ ὑλικά Γερμανῶν δεόν νὰ ἐπιστραφῶσι μέχρι ἐσπέρας τῆς σήμερον. Ἡ προθεσμία ἔδει δοθῆναι ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἀγγλικῆς Ὑπηρεσίας.

Ἐν Σ.Τ.Γ. 25 τῆ 14-5-45

Ὁ Μέρραρχος
Ν. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Συν)ρχης Πεζικοῦ

Κοινοποιήσις :

Στρατ. Δ/σιν Κρήτης
(Προκεχ. Κλιμάκιον Ρεθύμνης)
Γραφεῖον Ἐπιχειρήσεων

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
Τὸ Γραφεῖον Πληροφοριῶν
(Τ.Σ.) Ὑπογρ. δυσανάγνωστος

ΑΝΤΑΡΤΙΚΗ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙον

Ἄριθ. Πρωτ. 25

Ἐν Σ.Δ. τῆ 12 Μαΐου 1945.

Η ΑΝΤΑΡΤΙΚΗ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑ

Πρὸς

ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΚΡΗΤΗΣ—ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙον

Περίληψις : Περὶ δύο ἐθελοντῶν φονευθέντων παρὰ τῶν Γερμανῶν.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι τὴν 10ην τρέχοντος μηνὸς τμήμα Γερμανικὸν ἐπετέθη κατὰ τῶν ἡμετέρων φυλακίων μεταξὺ Ραμνῆς καὶ Μαχαιροῦς Ἀποκορώνου καὶ οὕτω συνήφθη μάχη ἣ ὅποια διήρκεσε πλέον τῶν τριῶν ὥρῶν, ἀποτέλεσμα δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ὁ φόνος τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Λόχου Μελιδονίου Κανελλάκη Ἀρτεμίου τοῦ Ἐμμανουήλ καὶ τῆς Εὐλαμπίας, κλάσεως 1935, ἐκ Μελιδονίου καὶ τοῦ ἐθελοντοῦ Μανουσακάκη Μιλτιάδου τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Μαρίας, κλάσεως 1941, ἐκ τοῦ χωρίου Μελιδονίου Ἀποκορώνου.

Ἐκ τῶν Γερμανῶν ἐφονεύθησαν τέσσαρες καὶ ἐπληγώθησαν πλέον τῶν δέκα.

Ὑποβάλλω τὴν παροῦσαν ἀναφορὰν μὲ τὴν θερμὴν παράκλησιν ὅπως εὐαρεστούμενοι ἐνεργήσητε τὴν ὑποβολὴν τῆς παρούσης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, Τμήμα Θυμάτων, πρὸς καταχώρησιν εἰς τὴν οἰκείαν μερίδα διὰ τὴν συνταξιοδότησιν τῶν οἰκείων των.

Ὁ Δ)τῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας Κρήτης

Π. ΓΥΠΑΡΗΣ

Ἀντ)ρχης Πεζικοῦ

ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἐπισυνημμένα ἔγγραφα

Ἀπόρρητον

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

1. Ὁ Γερμανὸς Διοικητὴς Φρουρᾶς Κρήτης διὰ τοῦ παρόντος παραδίδει ἄνευ ὄρων ἀπάσας τὰς ὑπὸ τὴν Διοίκησιν ἢ ἔλεγχόν του δυνάμεις ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος καὶ θέτει ἄνευ ὄρων ἑαυτὸν καὶ τὰς δυνάμεις ταύτας εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνωτάτου Συμμάχου Διοικητοῦ τοῦ Μεσογειακοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων.

2. Ἄπασαι αἱ ὑπὸ τὴν Διοίκησιν ἢ ἔλεγχον τοῦ Γερμανοῦ Διοικητοῦ Φρουρᾶς Κρήτης ἔνοπλοι Δυνάμεις, θὰ καταπαύσουν οἰασδήποτε ἐχθροπραξίας, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἐν ἀέρι, κατὰ τὴν 10ην ὥραν ἀστεροσκοπίου Γκρήνουϊτς τῆς 10ης ἡμέρας τοῦ Μαΐου 1945.

Ὁ Γερμανὸς Διοικητὴς Φρουρᾶς Κρήτης ἀναλαμβάνει νὰ κάμη τὰς ἀναλόγους διευθετήσεις πάραυτα.

3. Ὁ Γερμανὸς Διοικητὴς ἀναλαμβάνει νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἐν τῷ παραρτήματι πρὸς τοῦτο τασσομένας διαταγὰς καὶ οἰασδήποτε περαιτέρω διαταγὰς τοῦ ἀνωτάτου Συμμάχου Διοικητοῦ τοῦ Μεσογειακοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων.

Παρακοὴ εἰς τὰς τοιαύτας Διαταγὰς ἢ ἀποτυχία πρὸς συμμόρφωσιν πρὸς ταύτας, θέλουν τιμωρηθῆ συνωδὰ τῶν παραδεδεγμένων Νόμων καὶ συνειθειῶν πολέμου.

4. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο θέλει τεθῆ ἐν ἰσχύϊ ἅμα τῇ ὑπογραφῇ καὶ αἱ ἐν τῷ συνημμένῳ παραρτήματι Διαταγαὶ θέλουν καταστῆ ἐκτελέσιμοι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἄνω παραγράφῳ προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν καὶ χρόνον.

5. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο καὶ αἱ συνοδευτικαὶ Διαταγαὶ συνετάχθησαν εἰς τε τὴν Ἀγγλικήν, Ἑλληνικὴν καὶ Γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἀγγλικὴ μετάφρασις εἶναι τὸ αὐθεντικὸν κείμενον. Ἐγειρομένης οἰασδήποτε ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν σημασίαν ἢ ἐρμηνείαν, ἢ ἀπόφασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμμάχου Διοικητοῦ καθίσταται τελειωτικὴ.

6. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ἀνεξάρτητον καὶ οὐχὶ πρὸς ζημίαν καὶ θὰ ὑποκατασταθῆ ὑπὸ οἰουδήποτε γενικοῦ ἐγγράφου περὶ παραδόσεως ἐπιβαλλομένου ὑπὸ, ἢ ἐκ μέρους τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ ἐφαρμοστέου ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐν συνόλῳ.

Γερμανὸς Διοικητὴς
Κρήτης

Ἀνώτατος Σύμμαχος Ἀρχηγὸς
τοῦ Μεσογειακοῦ θεάτρου Ἐπιχειρήσεων

Τόπος Ἡράκλειον
Ἡμερομηνία 9 Μαΐου 1945
Ὡρα 22.30

Ὁ Διοικητὴς τῶν ἐνόπλων
Δυνάμεων Κρήτης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
(Τ.Σ.) Ὑπογραφή

Ἐπὶ τὴν ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΚΡΗΤΗΣ

Πρὸς 19ην ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΝ

Τηλεγράφημά σας 9-4-45 9. Ἀνταρτικὸν Τάγμα Σελίνου ὑπάγεται

Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν.

Γ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗΣ

Ἐποστράτηγος

Ἡμερομηνία ἐκδόσεως 11-4-45

Ἦρα ἐκδόσεως 11.10'

Ἀριθμὸς Α.Π. 270)80

Κοινοποιήσις:

Μεραρχίαν Κρήτης

Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν
(Τ.Σ.)

Παραθέτω ἐν μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Στρατηγοῦ Νικολάου Παπαδάκη πρὸς τὸν κ. Μουρέλλον Ἰωάννην, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Κρητικὸν Κόσμον» κλπ. με ἡμερομηνίαν 22-2-1954:

Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ

Πρὸς

Τὸν κ. ΙΩΑΝΝΗΝ ΜΟΥΡΕΛΛΟΝ ἱστοριογράφον

Κύριε Μουρέλλο,

Ἐτελείωσε καὶ ἡ δευτέρα ἔκδοσις τῆς μάχης τῆς Κρήτης, δὲν εἶδα ὅμως τὴν βελτίωσιν πού ἐπηγγέλητε. Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι «γέννημα σπουδῆς».

Ἡ πρόθεσίς μου σήμερον δὲν εἶναι νὰ κάμω κριτικὴ τοῦ ἔργου σας, δὲν εἶμαι ἴσως καὶ ὁ ἀρμόδιος διὰ τὸ πλεῖστον τῶν γεγονότων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεσθε. Ἐπειδὴ ὅμως ἀναφέρεσθε, ἔστω καὶ ἀκροθιγῶς, σὲ μερικὰ σημεῖα τῆς περιόδου πού διετέλεσα ὑπεύθυνος, μετὰ τὴν σύμπτυσιν τῶν Γερμανῶν στὰ Χανιά, εἶμαι ὑπεχρεωμένος ν' ἀπαντήσω.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ εἶπω ἐν συντομίᾳ τί προσέφεραν εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὸ Ἔθνος τὰ ἐθελοντικὰ ἀνταρτικὰ σώματα κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς ὀχυρᾶς θέσεως τῶν Χανίων.

1) Ἐπὶ τῆς ρητῆς διαταγῆ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπαγόμεθα, τότε, ἐπαναληφθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ, ὅταν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν συμμαχικῶν δυ-

νάμεων τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία διέτασσε τὰ ἑξῆς : « Ἀπαγόρευσις τῆς ἐξόδου τῶν Γερμανῶν ἐκ τῆς ὀχυρᾶς θέσεως Χανίων ».

2) Προστασία τῆς Βάσεως Λιμένος Ἡρακλείου διὰ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς ὁδοῦ Χανίων—Ρεθύμνης—Ἡρακλείου.

3) Προστασία τῆς ἀπελευθερωθείσης περιοχῆς τῆς Κρήτης κλπ.

Τὰς ἐντολάς αὐτὰς οἱ ἐθνικοὶ ἀντάρται ἐξεπλήρωσαν πλήρως διὰ μαχῶν καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεώς των.

Ὁ κ. Μουρέλλος πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ τὰς ἐκθέσεις μου πόσον δύσπιστοι ἦσαν ἀρχικῶς οἱ σύμμαχοι καὶ ἠρνοῦντο νὰ φέρωσιν ἐφόδια εἰς τὸν Λιμένα τοῦ Ἡρακλείου διὰ τὸν φόβον μήπως περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν δι' ἐπιδρομῆς των καὶ πόσας κατέβαλεν ἡ Διοίκησις προσπάθειας, προβάλλουσα τὴν δύναμιν τῶν ἀνταρτῶν, διὰ νὰ πεισθῶσι τέλος οἱ Σύμμαχοι—ὄχι τόσο οἱ ἀντιπρόσωποι των ἐν Κρήτῃ, ὅσον τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον—νὰ ἄρῃσι τὸν χαρακτηρισμὸν ὀλοκλήρου τῆς Κρήτης «ὡς Ζώνης ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχομένης» καὶ νὰ ἐπιτρέψωσιν ἐν συνεχείᾳ τὴν προσέγγισιν πλοίων εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἡρακλείου μὲ ἐφόδια.

Ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν κάλυψιν τῶν ἀνταρτῶν παρεσκευάσθη, καὶ ἐγένετο βραδύτερον, ὁμαλῶς ἢ ἐπιστράτευσις τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἄνευ δὲ τῆς προστασίας τούτων ἢ ἐπιστράτευσις θὰ ἦτο ἀδύνατος. Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ κ. Μουρέλλος περιπίπτει εἰς ἀνακριθείας ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα παρεσκευάσαν καὶ διέταξαν τὴν ἐπιστράτευσιν, Στρατοῦ καὶ τῆς Χωρ(κ)ῆς, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα καὶ δὲν ἐνδιαφέρει σήμερον τὸ θέμα μας.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐθνικῶν ἀνταρτῶν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὴν ὁμαλὴν μετάπτωσιν ἀπὸ τῆς κατοχῆς εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν χωρὶς τὰς ἀναστατώσεις καὶ τοὺς σπαραγμοὺς τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ὅχι δὲ μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, ὅταν ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ὕπαιθρος τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἐταράσσετο κάτω ἀπὸ τὰ προδοτικὰ πλήγματα τοῦ Κομμουνισμοῦ ἢ Κρήτῃ ἔμεινεν ἀμίαντος καὶ προσέφερε τὰ τέκνα τῆς κατὰ δεκάδας χιλιάδων ὑπερασπιστᾶς καὶ ἐλευθερωτᾶς τῆς κινδυνευούσης Πατρίδος.

Πρὶν τελειώσω τὴν ποροῦσαν μου ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ὀφείλονται εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ἀνταρτῶν. Ὅταν δὲ λέγωμεν ἀντάρτας δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τοὺς ἀντάρτας, οἱ ὁποῖοι ἀμέσως ἔλαβον μέρος εἰς τὸν πολιορκητικὸν ἀγῶνα τῶν Χανίων.

Ἡ τιμὴ ἀνήκει εἰς ὅλους τοὺς ἀντάρτας τῆς Κρήτης, εἴτε ὑπηρέτουν εἰς τὸ μέτωπον τῆς πολιορκίας, εἴτε εἰς τὰ μετόπισθεν, διότι τὸ σύνολον ὑπελογίζετο ὑπὸ τῆς Διοικήσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δυνάμεως τῶν ἀνταρτῶν ἐλαμβάνοντο αἱ ἀποφάσεις.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κάμω μεγαλυτέραν κατάχρησιν χώρου, πιστεύω ἄλλως τε νὰ μὴ χρειάζωνται περισσότερα, διὰ νὰ καταλάβῃ καιεὶς, πῶς ὁ κ. Μουρέλλος δὲν ἔγραψεν ἱστορίαν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ἵποστράτηγος ἐ.ἄ.

τέως Στρατιωτικὸς καὶ Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης

* * *

Ὁ νέος τρόπος τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσεν ὁ ἐχθρὸς κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1941 διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὀλοκληρωτικὴν σκλαβίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐχρησιμοποίησε τοὺς ἀεροπορικοὺς τοῦ στόλου καὶ ἔκαμε τὸ πῆδημα εἰς τὴν Κρήτην, ρίπτοντας τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὰ πεδινὰ μέρη τῆς Μεγαλονήσου καὶ ἡ αὐθόρμητος ἐξέγερσις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἐπιδρομέως ἀποτελεῖ τιμὴν ὄχι μόνον διὰ τὴν Κρήτην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρον.

Ἐφοῦ, οὐδαμοῦ ἄλλου ἐνεφανίσθη λαὸς νὰ ὑψώσῃ τὸ ἀνάστημά του ἐναντίον τοῦ τρομερωτέρου ἐπιδρομέως τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπότης μὲ τὰ ἀνεξάντλητα μέσα του καὶ τὴν ὀργάνωσίν του.

Καὶ ὅμως τὸν καθαρὸν ἐθελοντικὸν αὐτὸν ἀγῶνα τῆς τόσης ἐθνικῆς σημασίας ἀγνοεῖ τὸ διάταγμα τῆς ἀπονομῆς ἠθικῶν ἀμοιβῶν, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ὄχι μόνον νὰ ἐξαρθῇ ἡ μάχη τοῦ 1941 μὲ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους, ἀλλὰ χρυσοῦν εἰδικὸν μετάλλιον νὰ θεσπισθῇ χάριν τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας καὶ νὰ ἱκανοποιηθῇ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν πολεμιστῶν τῆς Κρήτης, τὸ ὁποῖον ἐκ λόγων παραλείψωσος σοβαρῶς ἔχει τρωθῆ.

Εἶναι πλέον κοινὸν μυστικὸν τὸ πάθημα τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν ἐκείνην, καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας αὐτῶν τῶν ἀρμοδίων Γερμανῶν οἱ φονευθέντες Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1941 εἰς τὴν Κρήτην ἀριθμοῦνται ἴσως εἰς τετραπλασίους ἀπὸ ὅσους ἐφρονεύθησαν ὄχι μόνον εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην.

Δὲν θέλομεν μὲ τοῦτο νὰ μειώσωμεν τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν ὑπολοίπων πολεμιστῶν τοὺς ὁποίους πάντες ἐκτιμῶμεν, ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνομεν χωρὶς νὰ φανῶμεν ἐγωῖσταί, ὅτι τὰ λεγόμενά μας πιστοποιοῦνται ἀπὸ τὰ δημιουργηθέντα γερμανικὰ νεκροταφεῖα εἰς τὴν Μεγαλὸν Ἠσον.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος ἡ μᾶλλον τῆς μάχης τοῦ 1941 εἶχον ὑποβάλλει ἔκθεσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, διὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς καὶ ἐξυμνοῦσα, διότι ἔτσι ἔπρεπε, τὴν διαγωγὴν, τὸ θάρρος καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων.

Ἀργότερα μετὰ τοῦ στρατηγοῦ κ. Νικολάου Παπαδάκη ἐπροτείναμεν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ καλέσουν ἀρχηγούς ἀπὸ ὅλους τοὺς Νομοὺς τῆς Κρήτης, οἱ ὁποῖοι νὰ ἐρωτηθοῦν συμβουλευτικῶς προτοῦ βγάλουν τὸ πόρισμα.

Δυστυχῶς ὁμως ἡ Ἐπιτροπὴ ἠρνήθη. Ὡς ἦτο ἐπόμενον ἡ Ἐπιτροπὴ ἔπεσεν ἔξω εἰς τὴν κρίσιν τῆς διότι, πλὴν τοῦ κ. Κελαϊδῆ, ὅλοι οἱ ἄλλοι οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσαν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχαν πλήρη ἄγνοιαν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων.

Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού εἰς τοιοῦτου εἴδους Ἐπιτροπὰς δὲν συμπεριελήφθησαν ἀρχηγοὶ τοῦ ἀγῶνος.

Ὅταν ἡ Κρήτη ἀπλευθερώθη ἀπὸ τὸν σουλτανικὸν ζυγὸν συνεστήθησαν Ἐπιτροπαὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν περασμένων ἀγῶνων καὶ ἔκριναν ὅλους τοὺς ἀγωνιστάς.

Ἐκτὸς αὐτοῦ φέρω δεύτερον παράδειγμα. Ὅταν ἔκρινάμεν τὸν πενταετῆ Μακεδονικὸν ἀγῶνα 1903—1908 καὶ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς Σάμου καὶ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, καθὼς καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς Β. Ἠπείρου 1914, εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκείνην ἐλάβομεν μέρος ἕξ ἀρχηγοὶ τῶν ἀγῶνων ἐκείνων καὶ μόνον εἰς στρατηγὸς ἐν ἐνεργείᾳ ἐτοποθετήθη ὡς Πρόεδρος καὶ ἕνας λοχαγὸς ἐν ἐνεργείᾳ ὡς Γραμματεὺς.

Ἢδη, εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως Κρήτης, οὐδεὶς ἐκ τῶν λαβόντων μέρος ἀρχηγῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν μετέσχε τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὡς ἐκ τούτου αἱ ἀδικαίαι εἶναι μεγάλαι.

Διὰ τοῦτο ἐπληγώθη ὁ ἐγωϊσμὸς τῶν πολεμιστῶν μὲ τὸ πόρισμα τὸ ὅποιον, ὕστερα ἀπὸ ἕνα δεκάμηνον, ἐξέδωσεν ἡ Ἐπιτροπὴ.

Ἀντιθέτως, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰργάσθη ἕνα τρίμηνον καὶ κατέταξε τοὺς ὀπλαρχηγούς τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου εἰς τρεῖς κατηγορίας, ὀπλαρχηγούς Α', ὀπλαρχηγούς Β', καὶ ὀπλαρχηγούς Γ' τάξεως.

Τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ εἰς τοὺς πράκτορας, οἱ ὅποιοι κατετάγησαν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

Καὶ ὁμως ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως Κρήτης 1941—1945 ἐξεμαίευσεν ἄλλας ὀνομασίας. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἄφησεν ἔξω ἕνα μεγάλο μέρος Ἀξιωματικῶν καὶ Ἰδιωτῶν Ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν, ἐργασθέντων τιμίως καὶ ἐθνικῶς.

Δὲν χρειάζεται νὰ προσθέσω τὰ ὀνόματά των. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι γνωστοί, ὅπως εἶναι γνωστοὶ καὶ ὠρισμένοι ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς ἐθνικῆς δράσεως.

Εἶναι τόσον πολλοὶ οἱ παραλειφθέντες, ὥστε δὲν θὰ ἐπιχειρήσω ν' ἀναφέρω τὰ ὀνόματά των, ἐφ' ὅσον εἶναι ὅλοι γνωστοί.

Τὸ παράπονον ὅλων εἶναι δικαιολογημένον, διότι δὲν πρόκειται ἐδῶ διὰ ὑλικὰς ἀμοιβάς, ἀλλὰ δι' ἠθικὰς τοιαύτας.

Καὶ δυστυχῶς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν ἄδαῆ. Ἐκριναν πρόσωπα ὡς ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε ἐδιοίκησαν ἔνοπλον ὀμάδα, οὔτε κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τοῦ 1941, οὔτε κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς.

Διὰ τὴν ἐθνικὴν των ἐργασίαν εἰς τὴν προπαγάνδαν ἡ Ἐπιτροπὴ ἠδύ-

νατο νά δώση τήν ὀνομασίαν τοῦ πράκτορος πρώτης ἢ δευτέρας σειρᾶς, καί ὄχι νά ὀνομάζη ἀρχηγούς πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δέν ὠδήγησαν ποτέ ὁμάδα ἐθελοντῶν εἰς τήν μάχην.

Ὁ τίτλος τοῦ ἀρχηγοῦ προσαρμόζει καί δίδεται μόνον εἰς τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς ἐνόπλων σωμάτων. Σὲ ὅσους ἄλλους ἐργάζονται εἰς τὰς πόλεις μέσα, εἴτε εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα, εἴτε εἰς τὰ χωρία, χωρὶς ἔνοπλα σώματα, ὀνομάζονται πράκτορες καί ὄχι ἀρχηγοί.

Εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ὠνομάσθησαν ἀξιωματικοὶ πράκτορες ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἦσαν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Προξενεῖα τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπεσπασμένοι εἰς προπαγανδιστικὰς ἐργασίας : 1) Παπούλας Ἀναστάσιος, 2) Μαζαράκης Ἀλέξανδρος, 3) Τσιρογιάννης Β., 4) Σπηλιάδης Π., 5) Ὁθωναῖος Ἀλέξανδρος, 6) Κωνσταντινόπουλος Κ., 7) Φλωριᾶς Δ., 8) Ἐξαδάκτυλος Α., 9) Κάκκαβος Δ., 10) Κολοκοτρῶνης Γεώργιος, 11) Κοντογούρης Νικόλαος, καὶ 12) Σαρηγιάννης Π.

Ὅλοι αὐτοί, ἀνώτεροι καὶ ἀνώτατοι ἀξιωματικοί, περιέτρεχαν τὴν Μακεδονίαν, συναντοῦσαν τὰ ἐθελοντικὰ σώματα καὶ πολλὰς φορὲς ἔμειναν καὶ ὀλόκληρον μῆνα μαζί μας καὶ ἐγίνοντο ὀδηγοί μας εἰς ἐθνικὰς πράξεις.

Καὶ ὁμως οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκεῖνοι οὐδέποτε ἠξίωσαν νά πάρουν τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχηγοῦ.

Ἐκτὸς αὐτῶν τὰ μέλη τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου τὰ ὁποῖα ὠργάνωναν τὰ ἐθελοντικὰ σώματα μετὰ χρήματα καὶ ἱματισμὸν ὅλα τὰ χρόνια εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα καὶ ἐξώπλιζαν αὐτὰ, ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἐκρίθησαν ὁ μὲν Καλαποθάκης, ὁ ὁποῖος ἦτο Πρόεδρος τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, Γενικὸς ὀργανωτῆς, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ πράκτορες Ἀργυρόπουλος Περικλῆς, Μομφεράτος Ἀνδρέας, συνταγματάρχης Τζαβέλλας Ἰωάννης, Καρτάλης Α., Κανελλίδης Πέτρος, Μπαλτατζῆς Γεώργιος, Σαρόγλου Πέτρος, Ἀφθονίδης Γεώργιος καὶ λοιποί.

Ἀναφέρομαι εἰς τὸ πόρισμα καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης, ἣ ὁποῖα ἔκρινε τοὺς Μακεδονομάχους, μετὰ ἀκρίβειαν καὶ μετὰ δικαιοσύνην καὶ πλήρη κατανοήσιν.

Τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκείνην ἐστάθησαν πολὺ ὑψηλά, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐπιζῶντες τοῦ ἀγῶνος καὶ τὰ θύματα αὐτοῦ, ἔμειναν ἐξ ὀλοκλήρου εὐχαριστημένοι, διότι τὸ πόρισμα ὑπῆρξεν ὁ καθρέπτῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἦτο ἀποστομωτικὸν δι' ὅλους.

Διὰ τοῦτο λέγω εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως τῆς Κρήτης, ὅτι ἐλαφρᾶ τῇ συνειδήσει ἀνακήρυξις ἀξιῶν τῆς Πατρίδος δέν εἶναι εὐκόλον πράγμα, διότι γεγονότα ἱστορικῆς σημασίας δέν παρακάμπτονται, ἀλλὰ σημειῶνουν σταθμὸν, ἐφ' ὅσον βαρύνουσι τὰ γεγονότα ταῦτα τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν.

Τὸ δὲ διατὶ ἔλαβε χώραν τὸ γεγονός τῆς κακῆς ἐκτιμήσεως ἀνήκει εἰς κάθε ἱστορικὸν κριτικὸν καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος καὶ ὄχι εἰς τὸν ἐκτιμητὴν τῶν γεγονότων τῆς ἱστορικῆς περιόδου.

“Όμως είναι άδικος, ήθικῶς άπαράδεκτος και ιστορικῶς άμφισβητήσιμος ή άνακήρυξις ὡς άρχηγῶν ήθικῆς άντιστάσεως, προσώπων, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ήδιοίκησαν οὔτε ὁμάδα, οὔτε σῶμα, οὔτε κατὰ τήν μεγάλην μάχην τοῦ 1941, οὔτε κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς.

Ἐθεώρησα ὑποχρέωσιν, ἐκ καθήκοντος πρὸς τήν ιστορίαν τοῦ ἔθνους, τῆς ὁποίας τὰς ήεράς παρακαταθήκας δέον νὰ κληρονομήσουν αἱ ἔπερχόμεναί γενεαί, νὰ συμπεριλάβω τήν άνωτέρω ιστορικὴν παράλειψιν εἰς τὸ βιβλίον μου.

Μετὰ τὸ πόρισμα ἐκεῖνο τῆς Ἐπιτροπῆς, ήδήλωσα και δηλώνω και τώρα, ὅτι δὲν δέχομαι οὔτε ἐγὼ τὸν τίτλον τὸν ὁποῖον μοῦ ήδωσεν ή Ἐπιτροπή, άφοῦ δὲν άπενεμήθη ή κρίσις τῆς Ἐπιτροπῆς με δικαιοσύνην.

Ἐγὼ, άλλωστε, ἔχω τὸν τίτλον τοῦ Γενικοῦ Ἄρχηγοῦ, ὁ ὁποῖος μοι άπενεμήθη διὰ τοῦ ὑπ’ αριθ. 794/25-3-1944 ήγγράφου τοῦ Ἄγγλικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἐνατολῆς (ὄρα σελ. 247).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είναι δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἐπέρασαν ἀπὸ τότε δέκα τρία ὀλόκληρα χρόνια. Θὰ ἔλεγαν ὅσοι τὰ ἔζησαν, ὅτι ὅλα ἔγιναν μὸλις χθές. Διὰ τοὺς νέους κάτω τῶν 25 ἐτῶν ἡ μάχη τῆς Κρήτης τοῦ 1941 εἶναι τόσο ἀπομακρυσμένη, ὅσον ὁ πόλεμος τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1821.

Διὰ τοῦτο, θὰ πάρω τοὺς νεαροὺς, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ ἔλθουν νεερῶς ἀυθορμήτως μαζί μου, ὅπως ἀυθορμήτως ἐξεσηκώθησαν καὶ οἱ γονεῖς των μὲ τὰ πρωτόγονα μέσα τὰ ὁποῖα διέθεταν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τοῦ ἀντιπάλου των, νὰ γυρίσωμεν πίσω εἰς τὸ 1941 στὰ χρόνια τῆς θυσίας καὶ τῆς παλληκαριᾶς καὶ νὰ πάρωμεν τὸν δρόμον ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἔτσι σὰν πεζοπόροι προσκυνηταί, νὰ βαδίσωμεν ἀργὰ καὶ στερεὰ μέσα εἰς τοὺς μυστικούς καὶ φωτεινοὺς διαδρόμους τῆς ἐθνικῆς μας ψυχῆς, πάνω στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους, στὰ λιθάρια καὶ στὶς ρεματιές, μέσα στοὺς κόκκινους λάκκους, εἰς ὅλο τὸ μῆκος τῆς Κρήτης καὶ νὰ σκύψωμε μὲ εὐλάβειαν ἐδῶ σ' ἓνα χορταριασμένο μνημα, ἐκεῖ σὲ μιὰ πλάκα, πιὸ πέρα σ' ἓνα δυνατὸ ὄνομα καὶ παρακάτω σὲ λίγα σκορπισμένα κόκκαλα ἡρωϊκῆς θυσίας καὶ νὰ δοῦμε τὸ θρυλικὸ σαλβάρι καὶ τὴν φουστανέλλαν, ἀδελφωμένα μὲ τὶς στολές τῶν Ἀγγλων, Νεοζηλανδῶν καὶ Αὐστραλῶν νὰ κοσμοῦν μιάν βαρεῖὰ πλάκα σκαλισμένη μὲ διάφορα ὀνόματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς θυσίας.

Καὶ ἀργὰ-ἀργὰ, ὡσὰν μιὰ ταινία, θὰ ξετυλίγωνται σιωπηλὰ τὰ ἡρωϊκὰ καὶ μεγάλα ὀνόματα χιλιάδων ἡρώων καὶ μαρτύρων, καὶ σὲ κάθε ὄνομα θὰ στέκεσθε ὦραν πολλὴν νὰ τὸ σκέπτεσθε, νὰ τὸ ψιθυρίζετε χίλιες φορές, ἔτσι, σὰν νὰ θέλετε νὰ τὸν ξυπνήσετε μὲ προσευχὴν ἢ νὰ καλέσετε τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ ἡρώα νᾶρθη κοντὰ σας σὲ μιὰ γωνιά, νὰ τὸν ἀπομονώσετε καὶ νὰ τοῦ πῆτε, νὰ τοῦ ζητήσετε νὰ σᾶς διηγηθῇ, νὰ σᾶς τὰ πῆ ὅλα, νὰ σᾶς πῆ τίς ἐπίσημες ἐκεῖνες στιγμὲς τῆς σκλαβιάς καὶ τοῦ τρόμου, τῆς θυσίας καὶ τῆς παλληκαριᾶς καὶ τότε θὰ νοιώσετε μιὰ μεγάλη χαρὰ καὶ ὑπερηφάνεια ὅτι ἐγεννηθήκατε Ἕλληνες.

Ναί, μικροὶ μου φίλοι. Αἱ προηγούμενα γενεαὶ ἠνδρώθησαν μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπιτρέψουν εἰς τοὺς διαφόρους βαρβάρους ἐπιδρομεῖς νὰ μολύνουν μὲ τὸ βρωμερὸν πέλμα των τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Πατρίδος μας, προσφέροντες πάντοτε τὴν ζωὴν των διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλευθερίαν μας.

Ἔτσι καὶ οἱ πατέρες σας, ἀψηφώντας κάθε κίνδυνον εἰς τὴν σκληροτέραν ἐπίθεσιν τὴν ὁποῖαν εἶδε ποτὲ ὁ τόπος μας, ἀντέδρασαν παλληκαρίσια καὶ δὲν ἤπιαν τὸ πικρὸν τῆς κατασχύνης ποτήρι χωρὶς ν' ἀντιδράσουν μὲ πίστιν καὶ μὲ πατριωτισμόν, τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς προπά-

τοράς μας, εις τὴν ἄνομον ἐπίθεσιν τῶν νεοβαρβάρων Ναζί, οἱ ὅποιοι ἐδημιούργησαν τόσα νεκροταφεῖα καὶ ἀπωρφάνισαν χιλιάδας οἰκογενειῶν ἀπὸ τοὺς προστάτας των. Διὰ τοῦτο εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ νεκροὶ τῆς Κρήτης. Εἶναι γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιὰ, εἶναι ἄμαχοι, ἀνυπεράσπιστοι ἄνθρωποι, ποὺ βρῆκαν τὸν φρικτότερον θάνατον. Εἶναι ἀθῶα πλάσματα ποὺ δὲν ἐπείραξαν κανένα, ποὺ δὲν ἔκαναν κανενὸς κακό, ποὺ δὲν ἠθέλησαν οὔτε νὰ σφάξουν, οὔτε νὰ ὑποδουλώσουν, Ποὺ δὲν εἶχαν ἄλλον πόθον ἀπὸ τὴν γαλήνην τους καὶ ἄλλην φιλοδοξίαν ἀπὸ τοῦ νὰ προφυλάξουν τὸ σπίτι τους καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας. Εἶναι ἓνας ὀλόκληρος κόσμος ἀνθρώπων, ποὺ δὲν εἶχαν ἄλλον πόθον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τους καὶ ἄλλην φιλοδοξίαν ἀπὸ τοῦ νὰ προφυλάξουν τὴν τιμὴν τους καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος μας.

Καὶ ὅμως, οἱ βάρβαροι Γερμανοὶ ἐστάλησαν εἰς ξένα μέρη διὰ νὰ καταστρέψουν τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων καὶ τοὺς εἶπαν ὅτι ἔκαναν τὸ καθήκον των πρὸς τὴν Γερμανίαν.

Καὶ μιλοῦσαν οἱ Γερμανοὶ γιὰ καθήκον. Καθήκον δὲν λέγεται ἢ καταστροφή τῆς εὐτυχίας τῶν ἄλλων.

Καθήκον εἶναι, νὰ ὑπερασπίζης ὅσα δικαιώματα ἔχεις ἐσὺ καὶ τὸ κράτος σου, ὅπως ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πάντοτε καὶ ὄχι νὰ θέλῃς ν' ἀρπάξῃς ὅ,τι δὲν ἀνήκει σὲ σένα, ὅπως ἔπραξαν οἱ Οὐννοι.

Καθήκον εἶναι, ν' ἀγωνίζεσαι γιὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος σου καὶ ὄχι νὰ πολεμᾷς διὰ τὴν κατάργησιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων.

Ποία κακὴ μοῖρα ἔσπρωξε καὶ προώρισε τοὺς Γερμανοὺς γιὰ τὴν ἀπαίσια ἀποστολὴν ποὺ ἀνέλαβαν, ἐνῶ μποροῦσαν νὰ μὴ δεχθοῦν τὸ ἔργον τοῦ φονιά.

Μποροῦσαν ν' ἀρνηθοῦν νὰ γίνουν κακοῦργοι ἀνθρώπων ποὺ δὲν τοὺς ἔβλαψαν. Μὰ αὐτοὶ δὲν τὸ ἔκαναν.

Σὰν μηχανές ποὺ δὲν ἔχουν καρδιά, ὑπακούσανε στὸν ἐφευρέτη καὶ στὸν ἀρχηγόν των καὶ ἀρχίσανε νὰ σκορπίζουνε γύρω των τὸν θάνατον.

Οἱ ὀρδὲς καὶ τὰ στίφη τῶν βαρβάρων δὲν ἀφήσανε τίποτα στὴν θέσιν του.

Τὰ ἄσπρα σπιτάκια τόσων πόλεων καὶ χωριῶν τῆς Κρήτης, ποὺ σκαρφάλωναν στὶς ἀνηφοριῆς δείχνοντας τὸν δρόμον πρὸς τὸν οὐρανόν, δὲν ὑπάρχουν πειά.

Οἱ χαρωπὲς των αὐλές, ποὺ ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τὶς γλυκιῆς φωνές τῶν παιδιῶν, δὲν ὑπάρχουν πειά. Οὔτε τὰ λουλούδια ἔμειναν ἀμάραντα. Ὅλα τὰ καταστρέψανε μὲ τὴν βάρβαρη τέχνη των.

Σὰν πεινασμένα ὄρνια, σὰν γύπες καὶ σὰν γεράκια, περιμένανε ἔτοιμοι νὰ πέσουνε πάνω στὰ θύματα.

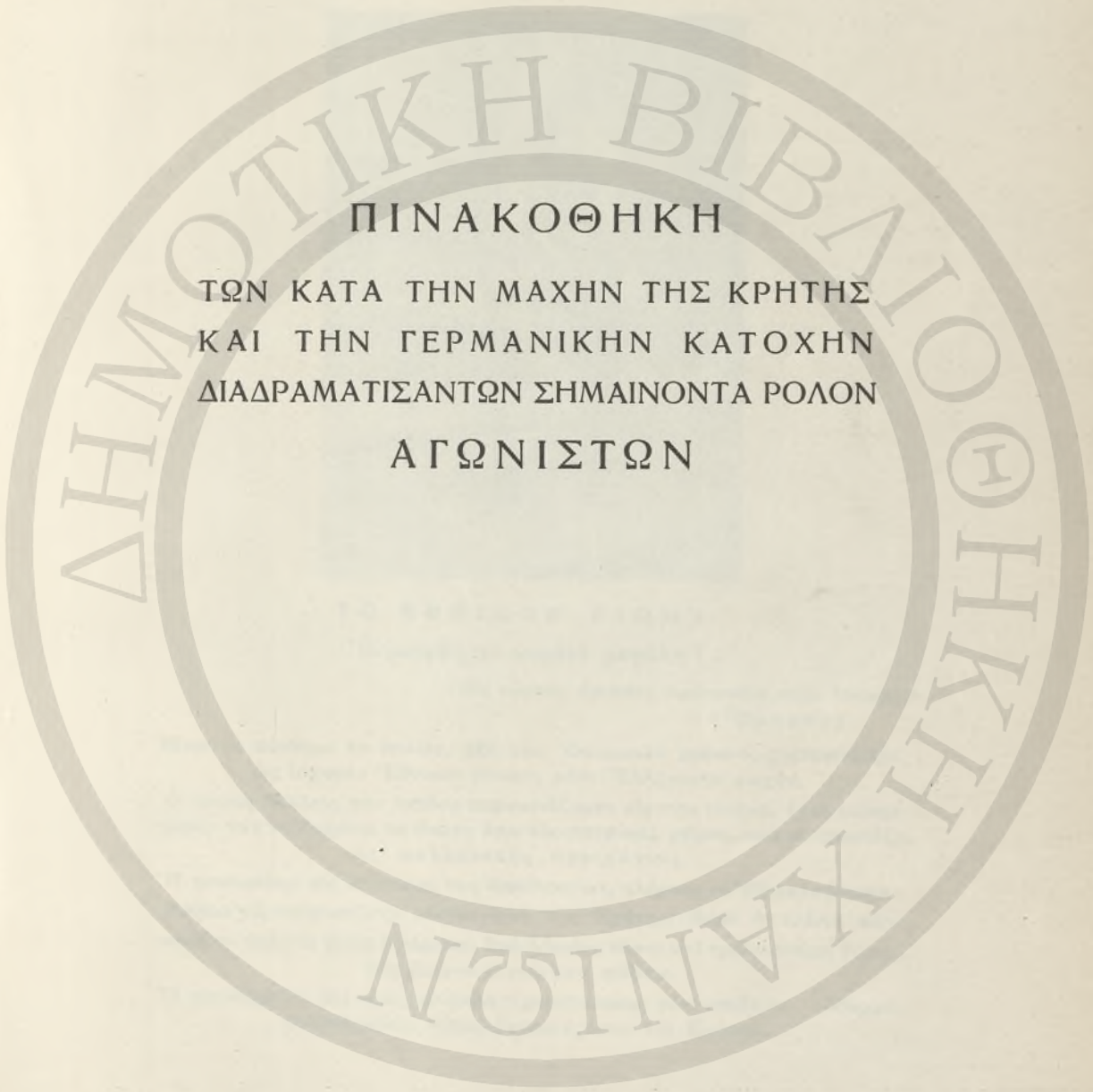
Καὶ μόλις τοὺς ἔδιναν τὴν διαταγὴν, ὠρμούσανε μὲ λύσσα καὶ καταστρέφανε, ἐκάνανε στάχτη, ὅσα εἶχαμε δημιουργήσει.

Καὶ νεκρὰ ὅλα γύρω, νεκροὶ οἱ γέροι πού ἠσύχαζαν στὴν δύσιν τῆς ζωῆς των, νεκρὲς οἱ γυναῖκες πού ἀναβαν κάθε βράδυ τὸ κανδήλι τῆς Παναγίας, μὲ μιὰ θερμὴ σιγανὴ προσευχὴ νὰ φυλάη τὸ στήριγμα τοῦ σπιτιοῦ καὶ νὰ τὸ ξαναφέρη ζωντανὸ στὸ σπίτι.

Νεκρὰ τὰ ἀθῶα παιδιὰ πού ἔπαιζαν ξένοιαστα, συντρίμια καὶ πτώματα ὅλα.

Καὶ τώρα πού ἐτελειώσαμε τὴν νοερὴν μας ἐπίσκεψιν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ εἰς τὰ πολυάριθμα νεκροτάφεια, ἃς ἀναφωνήσωμεν, ὅσοι θέλετε νὰ μὴν ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὰς ἀπόψεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐμείναμεν πάντοτε μὲ τοὺς γονεῖς σας πιστοὶ μὲ εἰλικρίνεια εἰς τὴν Πατρίδα μας, **«Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν πεσόντων τὸν Μάϊον τοῦ 1941 εἰς τὴν Μεγαλόνησον!»**.

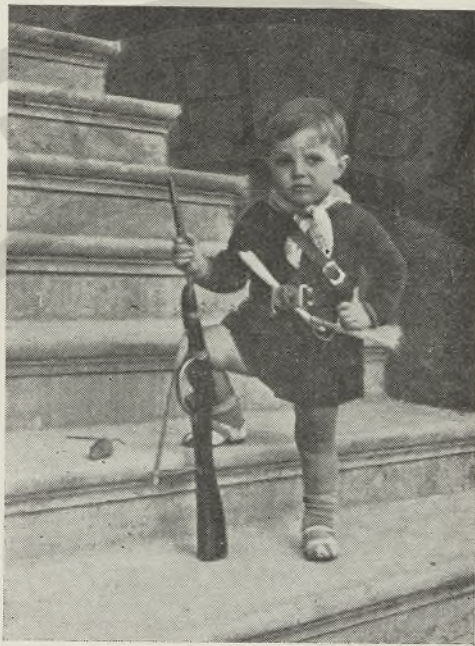
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ
ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΑΝΤΩΝ ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΑ ΡΟΛΟΝ

ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΩΜΑ

Ὁ μικρὸς μὲ καρδιὰ μεγάλη!

«Εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης»
(Ὁμηροῦς)

Εἶναι τὸ σύνθημα τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων, χαρακτηρίζει ὡς ἰσχυρὸν Ἐθνικὸν βίωμα, κάθε Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Ὁ μικρὸς Ἕλληνας, τὸν ὁποῖον παρουσιάζομεν εἰς τὴν εἰκόνα, ἔχει μόνην χαρὰν τοῦ νὰ δέχεται τὸ ὄπλον ἀπὸ τὰς πατρικὰς χεῖρας, καὶ νὰ φαντάζη ὡς πολεμιστὴς ἀρειμάνιος.

Ἡ φυσικότης τῆς στάσεώς του ἀποδεικνύει, πλήρως, τὸ Ἐθνικὸν βίωμα.

Ἀνήκει εἰς πατριωτικὴν οἰκογένειαν τῆς Κρήτης, ὅπου ἡ κλίσις τῶν παιδίων πρὸς τὰ ὄπλα ἐξαίρεται, ἀπὸ ἡλικίας πέντε καὶ τριῶν ἀκόμη ἐτῶν, εἰς ἀκατασίγαστον πόθον.

Τὸ φαινόμενον τῆς πρὸς τὰ ὄπλα προσηλώσεως τῶν παιδίων, οὐδαμοῦ παρατηρεῖται τόσον ἔντονον, ὅσον εἰς Κρήτην.

Συνταγματάρχης ΑΝΔΡΕΑΣ Ι. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ὁ Ἀνδρέας Παπαδάκης, Συνταγματάρχης Πεζικοῦ ἐν πολεμικῇ ἀποστρατεία, ἔδρασε κατὰ τὸ 1941—1944, ὡς Ἀρχηγός, ἀλλὰ καὶ ὡς κεντρικὸς πρᾶκτωρ τῶν Ἀγγλων, μὲ λαμπρὰν ἐπίδοσιν καὶ ἀπόδοσιν.

Εἶναι γόνος μεγάλης οἰκογενείας τῆς Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου.

Ὁ Ἀνδρέας Παπαδάκης εἶναι ὁ πρῶτος Ἑλλήν Ἀξιωματικός, ὅστις μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν μαχῶν, ἐν Κρήτῃ, ὠργάνωσε τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν, χάρις δὲ εἰς αὐτὸν δεκάδες Ἀγγλων, οἵτινες ἀπεκόπησαν τῆς ὑποχωρήσεως, διέφυγον εἰς Μέσσην Ἀνατολήν.

Οὗτος ὑπηρέτησεν εἰς τοὺς προηγηθέντας ἑλληνικοὺς πολέμους τῶν τελευταίων τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν, ὑπῆρξε δὲ καὶ Ὑπασιπιστῆς τοῦ Στρατηγοῦ Πλαστήρα, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, πλεόν τοῦ ἔτους.

Ὁ πατὴρ του, καίτοι ἱερεύς, ἐφρονεῦθη εἰς μάχην ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μας, ἔξω τῆς Ρεθύμνου Κρήτης, τῷ 1895.

Συνταγματάρχης ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΖΙΦΑΚΗΣ

Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀνωτέρω εἰκόνας (1948) φέρεται, μὲ πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ὁ Ἀρχηγὸς Χρῆστος Ἀετοῦ Τζιφάκης, ἤδη Συνταγματάρχης ἐ.ἀ., ἔχων δεξιᾷ αὐτοῦ τὸν διακεκριμένον Στρατηγὸν Τσακαλιῶτον, ἀριστερᾷ δὲ τὸν Ἀρχηγὸν Παῦλον Γύπαρην.

Ἡ ἴδια φωτογραφία περιλαμβάνει, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγωνιστὰς Συνταγματάρχην Πασπαράκην καὶ Ντραμουντάνην.

Ὁ Χρῆστος Τζιφάκης μετέσχε τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων (1912—1913), καὶ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ὅτε κατετάγη ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ βον Σύνταγμα Ἀρχιπελάγους Ἐθνικῆς Ἀμύνης, προήχθη δὲ εἰς Ὑπολοχαγὸν ἐπ' ἀνδραγαθία.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Χρῆστος Τζιφάκης, ὑπηρέτησεν (1928—1931) εἰς τὴν Ναυτικὴν Ἐκπαιδευτικὴν Μοῖραν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Τὸν Μάρτιον 1935, ὑπηρετῶν εἰς τὸ 5)42 Σύνταγμα Εὐζώνων, ὡς Ταγματάρχης, ἐτέθη εἰς ἀπόταξιν διὰ πολιτικοὺς λόγους.

Ἀνακληθεὶς εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, τὴν 16ην Μαΐου 1941, ἐκρίθη ὡς ἐνδε-
δειγμένος διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ II Στρατιωτικοῦ Διαμερίσματος

ήτις καὶ τῷ ἀνετέθη παρὰ τοῦ Συνταγματάρχου Σταματίου Ποθουλάκη, τοῦ ὁποίου ἀπετέλεσε κυριολεκτικῶς τὸν δεξιὸν βραχίονα.

Ὁ Χρῆστος Τζιφάκης, διώκησε ἐν στενῇ συμπράξει μετὰ τοῦ Συνταγματάρχου Ποθουλάκη, τὴν μάχην κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρεθύμνου, κατένευε τὰς δυνάμεις εἰς τὰ πλέον στρατηγικὰ σημεῖα, ὠργάνωσε τοὺς πολίτας, περισυνέλεξεν ὄσα ὄπλα ὑπῆρχον καὶ ἐξώπλισε μεγάλον ἀριθμὸν τῶν ἀμυθνθέντων ἐθελοντῶν.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀλησμονήτου ἐκείνης θυελλώδους μάχης, ὁ Χρῆστος Τζιφάκης εἰργάσθη μὲ ἀληθῆ μεθοδικότητα καὶ ἐξοχον σωφροσύνην, ὠργάνωσε τὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως καὶ Ἀρχηγὸς Ε.Α.Ο., ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος, ὑπὸ τε τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Γενικοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1944, καὶ βραδύτερον διὰ Β.Δ. τῆς 9-10-1943.

Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ὁ Χρῆστος Τζιφάκης εἰργάσθη καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς κατοχῆς (1941—1945) προσφέρων ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὁ Χρῆστος Τζιφάκης διετέλεσεν ἀκόμη Στρατιωτικὸς Διοικητὴς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1944, καὶ Νομάρχης Ρεθύμνης ἀπὸ Φεβρουαρίου 1945 ἕως 1946.

Τὴν 1ην Μαρτίου 1947, διωρίσθη, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ ἀρμόδιον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον κατέταξε τὸν Συνταγματάρχην Τζιφάκην εἰς τὸν Πίνακα Α'.

Ὁ εἰρημένος ἔχει τιμηθῆ μετὰ τὸν Πολεμικὸν Σταυρὸν Β' Τάξεως, τὸ Χρυσοῦν Ἀριστεῖον Ἀνδρείας, τὸ Μετάλλιον Ἐξαιρέτων Πράξεων, καὶ τὸ Μετάλλιον Στρατιωτικῆς Ἀξίας.

Ἐπίσης ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὸ Παράσημον Ο.Β.Ε., δι' οὗ ἀναγνωρίζεται ὡς Ἐπίτιμος Ἀξιωματικὸς τοῦ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας Γεωργίου τοῦ ΣΤ'.

Ἐκ τῶν παραπλεύρως τεσσάρων ἄξιωματικῶν, ὁ πρῶτος τυγχάνει Ἄγγλος στρατηγός, ὁ δεύτερος, ὁ Γεώργιος Καραβίτης συνταγματάρχης, ὁ ὅποιος τῷ 1941 εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Κρήτης ἦτο προσωπαρχὸς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπέδειξεν ὑπέρολαιμπρον διαγωγήν καὶ ἀπέσπασε διὰ τὸ θάρρος του καὶ τὴν ἐργατικότητα του τὰ συγχαρητήρια τοῦ Φράνκμπεργκ. Ὁ τρίτος εἶναι ὁ ἀντισυνταγματάρχης Νάθενας Ἀνδρέας, διὰ τὸν ὁποῖον γράφομεν εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος βιβλίου.

Ὁ τέταρτος εἶναι ὁ συγγραφεύς. Ὁ πέμπτος εἶναι ἀπὸ τοὺς διαπρεπεῖς νέους πολεμιστὰς, Μανουσογιάννης ὀνομαζόμενος, φωτογραφημένοι εἰς τὸν Βλητὲ τῆς Σούδας εἰς τὸ συμμαχικὸν Νεκροταφεῖον τῶν φονευθέντων 1400 Ἄγγλων κατὰ τὴν τέλεσιν μνημοσύνου τὴν 29-9-1945.

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ ΒΛΗΤΕ

Τέσσαρες Ἀνώτεροι Ἀξιωματικοί

Ὁ Νικόλαος Πλεύρης, Συνταγάρχης Πεζικού ἐ.ἀ., ἐγεννήθη εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον Λασηθίου.

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάγη εἰς τὸν Στρατόν, ὡς ἐθελοντής, καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ διακόψῃ τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς.

Ἐπηρέτησεν ἐν συνεχείᾳ, κατὰ τὴν ἐπιστράτευσιν, τῷ 1915, καὶ τῷ 1916 προσχώρησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀμυναν Θεσσαλονίκης, μονιμοποιηθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀνθυπολοχαγοῦ.

Μετέσχε τοῦ Πρώτου Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου καὶ τῆς Μικρασιατικῆς Ἐκστρατείας.

Συνταγματάρχης ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ

Ὁ πόλεμος μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας τὸν εὔρε, μόλις ἀποστρατευθέντα, μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου. Καίτοι δὲ οὐδεμίαν εἶχεν ὑποχρέωσιν ὅπως μετάσχῃ τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ἐν τούτοις, ἐζήτησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐνεργὸν Ἐπιχειρήσασθαι, καὶ, ἐπανελθὼν, ἐτόποθετήθη ὡς Ἐπιτεταγμένος τοῦ 43ου Συντάγματος, καὶ μετέσχε τῶν μαχῶν ἅς διεξήγαγε τὸ Σύνταγμα τοῦτο.

Ἡ λήξις τοῦ πολέμου τὸν εὔρεν εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ὁπότεν κατῴρωσεν νὰ διαπεραιωθῇ, μετ' ἄλλων συναδέλφων του, εἰς τὴν Κρήτην.

Βραδύτερον ὁ Συνταγματάρχης Ν. Πλεύρης, ἐγκρίσει τοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Καΐρου, ὠργανώσεν ἐθελοντικὸν Σῶμα, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κατακτητοῦ, ἐπιδείξας, ὡς Ἀρχηγός, μεγάλην δραστηριότητα. Παρὰ τὴν ἐπιχειρήσασθαι, εἰσερχόμενος ὁ Ν. Πλεύρης εἰς τὰ ὄρεινα χωρία, ἐνεθάρρυνε καὶ προητοίμαζε τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς, εἰς τὴν ἔδραν, διὰ τὴν μελετωμένην, τότε, γενικωτέραν ἐξέγερσιν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν συμμαχικῶν ἀποβάσεων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἀγῶνος, ὁ Ν. Πλεύρης, ὠνομάσθη, ἀπὸ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐντεταλμένην Ἐπιτροπὴν καὶ ἐπίσημῶς Ἀρχηγός.

Συνταγματάρχης έ. ά. ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΑΘΕΝΑΣ

Ο Συνταγματάρχης Άνδρέας Νάθενας, έκ του Νομού Ήρακλείου, τυγχάνει έκ των Άξιωματικών οί όποιοι, καθ' όλα τά έτη τής ύπηρεσίας αυτών, έπεδίωξαν—άποκλειστικώς— τó ύπηρετείν τήν Πατρίδα, θέτοντες αυτήν, πάντοτε, ύπεράνω όλων των συμφερόντων και αυτής τής ζωής των.

Πεπειραμένος άξιωματικός, από των προηγθέντων πολέμων, άπέσπασε, κατά τόν τελευταίον τοιούτον, τήν προσοχήν του Συμμαχικού Στρατηγείου, τó όποιον εις τó πρόσωπόν του διέκρινε τόν ένδεδειγμένον διά μίαν σοβαράν άποστολήν εις τόν Νομόν Ήρακλείου.

Ούτως, ό Συνταγματάρχης Νάθενας, εύρισκόμενος εις Κάιρον, όπου τότε ύπηρετεί, έκλήθη, περί τά μέσα του 1944, και, μετά προθυμίας, άπεδέχθη όπως άναχωρήσει εις Κρήτην. Τώ όντι, περί τά τέλη του μηνός Ίουλίου του ίδιου έτους άνεχώρησεν, επί κεφαλής Όμάδος Άξιωματικών και στρατιωτών, και άπεβιβάσθη εις τήν Μεγαλόνησον με μεγάλους κινδύνους.

Εις Κρήτην, ό Συνταγματάρχης Νάθενας, πρós έκπλήρωσιν τής άποστολής του, ήλθεν άμέσως εις έπαφήν μετ' άλλων Άξιωματικών, οί όποιοι έδρων εις τόν Νομόν Ήρακλείου, όπως μετά του Συνταγματάρχου Πλεύρη και άλλων, πρós δέ και μετά των γενναίων Άρχηγών και Όπλαρχηγών των Έθελοντικών Άνταρτικών Σωμάτων, του Πετρακογιώργη, των Παντουβάδων, του Συλούρη και όλων των άλλων Έθνικών Έργατών, οί όποιοι ειχον έγκαταλείψει τά πάντα χάριν τής Πατρίδος, και, σπεύδοντες από χωρίου εις χωρίον, ένεψύχωνον τόν Λαόν, μετέδιδον τó θάρρος και τήν αίσιοδοξίαν, και, τó σπουδαιότερον, προητοίμαζον τά Έθνικά Σώματα διά τήν μελετωμένην—τότε—άλλά μη πραγματοποιηθείσαν συμμαχικήν άπόβασιν.

Συνταγματάρχαι Γ. ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ και Κ. ΓΑΛΑΝΗΣ

Εικονίζεται ανωτέρω, μεταξύ άλλων, και ο Συνταγματάρχης Γεώργιος Βάμβουκας, εκ Ρεθύμνου, ο οποίος έλαβε μέρος εις την άμυναν κατά των Γερμανών άλεξιπτωτιστών, από τής πρώτης ήμέρας αϋτής.

Οϋτος έπολέμησεν εις τομέα από τους πλέον δοκιμασθέντας. Ώδήγησε τὸ Τμήμα του, με μεγάλην ψυχραιμίαν, και αντιμετώπισε τους άλεξιπτωτιστάς εις την κοιλάδα των Άγροτικῶν Φυλακῶν Άγυιάς, όπου, ως γνωστόν, διεξήχθησαν από τής άρχής μέχρι τέλους τής επιθέσεως αίματηρόταται μάχαι.

Ο Γεώργιος Βάμβουκας τυγχάνει από τους Άξιωματικούς του Έλληνικοϋ Στρατοϋ, οί οποίοι έλαβον μέρος, με μεγάλην άπόδοσιν, εις όλους τους πολέμους των τελευταίων τεσσαράκοντα πέντε έτών.

Εις την αϋτήν εικόνα φέρεται και ο Συνταγματάρχης Κωνσταντίνος Γαλάνης, γνωστός διά την δράσιν αϋτοϋ εις όλους τους προηγηθέντας πολέμους.

Οϋτος, από τοϋ έτους 1943 και, ιδίως, από των άρχῶν τοϋ 1944, ώργάνωσεν όλόκληρον Τμήμα Έθνικῶν Άνταρτών, κατωρθώσας ν' αντιμετώπιση, εις Άποκόρωνα, τόσοσν τους κατακτητάς όσον και τους έσωτερικούς έχθρούς τής Πατρίδος.

Ἄρχηγός ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

Μετά τοῦ Ἐμμανουήλ Νικολούδη, ἰσάδελφοι, ἐστρατολογήσαμεν καί συνεκροτήσαμεν, ἀπό κοινοῦ, ἐκλεκτὸν Σῶμα 250 Κρητῶν, καί, μὲ τὰς εὐλογίας τοῦ Ἐθνάρχου, ἐσπεύσαμεν (1912) εἰς τὴν ἐπαναστατημένην—τότε—Σάμον, εἰς ὥρας κρίσιμους, διότι πλέον τῶν 3.000 Τουρκικοῦ Στρατοῦ εἶχον ἀποβιβάσθῃ εἰς τὴν Σάμον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτως ἐνισχύσαμεν καί ἐβοηθήσαμεν τὸν γενναῖον Ἄρχηγόν τῆς Σαμιακῆς Ἐπαναστάσεως, Θεμιστοκλῆν Σοφούλην, νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὴν ἡρωϊκὴν Σάμον, τὴν περιπόθητον Ἐλευθερίαν.

Ὁ εἰρημένος ἀρχηγὸς Νικολούδης, τῷ 1912, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἑλληνο-τουρκικοῦ Πόλεμου, ἔλαβε μέρος εἰς αὐτόν, μετὰ τοῦ Σώματος αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν πρώτων.

Ὡσαύτως τὸν Μάιον τοῦ 1941 ὠργάνωσε Σῶμα ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καί ἐπέδειξεν, ὅπως πάντοτε, ἐξαιρετὸν διαγωγὴν, ὅπως ὅμοιαν ἐπέδειξαν καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν πολιτοφύλακες.

Κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης τοῦ ἀνετέθη, ἐπαξίως, ὑπ' ἐμοῦ, ἡ Διοίκησις τοῦ 3ου Συντάγματος Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας τῆς Κρήτης.

Ὁ Ἄρχηγὸς Ἐμμανουήλ Νικολούδης, ἐκ τοῦ χωρίου Λάκκοι Κυδωνίας, ὑπηρέτησεν εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, ὑπὸ τὸν Ἄρχηγὸν Βάρδαν, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1904 μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1905. Ἐν συνεχείᾳ ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κρήτην, ὅπου συγκροτήσας Σῶμα ἐξ 25 ἀνδρῶν ἐπανήλθεν εἰς Μακεδονίαν, ὡς Ἄρχηγός, καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὑπηρέτησεν αὐτόσε τὸν Ἐθνικὸν Ἀγῶνα.

Ἡ ἐν Μακεδονίᾳ πολεμικὴ δρᾶσις τοῦ Ἐμμανουήλ Νικολούδη γέμει θετικῶν ἀποτελεσμάτων. Εἶναι δὲ τοιαύτης σημασίας ἡ συμβολὴ του, ὥστε νὰ μὴ ὑπολείπηται αὕτη ἐκείνης τοῦ γενναίου του ἐξαδέλφου, Ἄρχηγου Εὐαγγέλου Νικολούδη, ἐνδόξως φονευθέντος κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα.

Ἄρχηγός EMM. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Ρούτερ καὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον τὴν 11-10-1944.

Ὁ Ἄρχηγός Ἐμμανουὴλ Μπαντουβάς, ἔλαβε μέρος καὶ διεκρίθη εἰς τὰς μάχας ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, τὸν Μάϊον 1941.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὠργάνωσε Σῶμα ἐθελοντῶν, διὰ τοῦ ὁποῖου κατώρθωσε νὰ συντρίψῃ ὀλοκλήρους ὀμάδας ἀλεξιπτωτιστῶν.

Μετὰ τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ τελευταίου δεκαήμερου τοῦ Μαΐου 1941 ὁ Ἐμμ. Μπαντουβάς συνέχισε τὴν δρᾶσιν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς.

Κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ καὶ διατηρήσῃ ἐθνικὸν ἐθελοντικὸν σῶμα, εἰργάσθη μὲ μεγάλην δραστηριότητα, ἀπησχόλησε δὲ καὶ ἀντιμετώπισε τὰ γερμανικὰ ἀποσπάσματα εἰς αἰματηρὰς συμπλοκάς.

Πολλοί φρονοῦσι ὅτι—ιδίως—ἡ δρᾶσις τῶν Μπαντουβάδων παρέσχε τὴν πρόφασιν εἰς τοὺς Γερμανοὺς νὰ φρονεῦσιν τοὺς ἡσύχους κατοίκους τῆς Βιάνου, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἄγγλοι ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Ἄλλ' ἀποδειχθέντος ὅτι ἐπρόκειτο περὶ προφάσεως τῶν Γερμανῶν, ὁ Καπετὰν Μανώλης ἐπανῆλθε μετὰ μικρὸν εἰς τὴν Κρήτην, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν διοίκησιν τοῦ Σώματός του, ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καπετὰν Γιάννη, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνεπλήρωσε κατὰ τὴν ἀπουσίαν του καὶ οὕτως, ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοί, συνέχισαν τὴν πατριωτικὴν των δρᾶσιν.

Οἱ Ἀδελφοὶ Μπαντουβά ὅτε κατάρθωσαν νὰ διαπεραιωθοῦν ἀπὸ τὴν Μέσην Ἀνατολήν εἰς Κρήτην, κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως, δὲν ἔμειναν μὲ τὰς χεῖρας ἀργὰς ὅπως ἄλλοι. Ἔσπευσαν μὲ 200 ἐκλεκτοὺς ἐθελοντὰς καλῶς ὠργανωμένους καὶ μὲ ἐνίσχυσαν.

Καὶ ὅταν ὠργάνωσα τὴν Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν τῆς Κρήτης, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Κρήτης, τὸ Σῶμα τῶν Μπαντουβάδων ἀπετέλεσε τὸ δεύτερον Συγκρότημα αὐτῆς.

Τὸ Σῶμα τοῦτο ἐνισχύθη ἐν συνεχείᾳ καὶ δι' ἄλλων 50 ἀνδρῶν. Οὕτως ἐβοήθησαν ὥστε νὰ ὀργανώσω τὴν πολιορκίαν τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ συχνοτάτων ἐπιδρομῶν εἰς τὴν ἐλευθέραν ζώνην, μετὰ τὴν σύμπτυσιν αὐτῶν εἰς τὸν Νομὸν Χανίων, ἐληλάτουν τὰ περίξ χωρία.

Ὄργάνωσαν σταθερῶς τὴν γραμμὴν ἀπὸ Γεωργιουπόλεως εἰς χωρία Μαθές, Μετόχια, Ἀλικάμπου, Βαφές, Φρέες, Ραμνὴ, Κεραμιὰ, Μεσκλά μέχρι τῆς Κισσάμου.

Πρὸ αὐτῆς τῆς γραμμῆς αἱ ἀπόπειραι τῶν Γερμανῶν, ὄχι μόνον ἀπέτυχον, ἀλλὰ, ἐπανειλημμένως προεκάλεσαν τὸν δεκατισμὸν τους.

Οἱ ἀδελφοὶ Μπαντουβά, εἰς ὅλας τὰς γενομένας μάχας, τῆς τελευταίας φάσεως τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης, ἐπέδειξαν ὑπέροχον διαγωγὴν. Αἱ ὑπηρεσίαι αὐτῶν εἰς τὸν Νομὸν Χανίων, τὰς ὁποίας ἄλλως τε παρηκολούθησα ἰδίως ὄμμασι, τοὺς κατατάσσουν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν Ἀγωνιστῶν, εἶναι δὲ ἄξια προσοχῆς καὶ ἠθικῆς ἀμοιβῆς ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς παραμονῆς των εἰς τὴν ὑπ' ἐμὲ Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν οἱ ἄνδρες τῶν ἀδελφῶν Μπαντουβά ἐπέδειξαν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ διαγωγὴν ἐξαίρετον.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα ἐφωτογραφήθη μὲ τὸν Γερμανὸν στρατηγὸν Ρούτερ καὶ τὸν ὑπασπιστὴν του, τὴν ἡμέραν ποὺ ἀπεχώρησαν οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον, τὴν 11-10-44, ὁπότε τὰ κρητικὰ σώματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου.

Ἄρχηγός ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΓΙΩΡΓΗΣ

Ὁ Ἄρχηγός Γεώργιος Πετρακογιώργης, τυγχάνει ἀναμφισβητήτως ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐξαιρετοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως.

Οὗτος, ἐπονομαζόμενος Ἄρχηγός τοῦ Ψηλορείτη, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ πάντοτε κατὰ τὰ χρόνια τῆς Γερμανοκρατίας ἐθελοντικὸν σῶμα, ἀναδειχθεὶς εἰς τὰς συμπλοκάς, τὰς ὁποίας συνῆψε μετὰ τῶν Γερμανῶν, γενναῖος καὶ ἱκανὸς νὰ διευθύνῃ σῶμα καὶ συμπλοκάς.

Ὁ ἄδολος πατριωτισμὸς του, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μακρὸν πολυειδεῖς καὶ ἔμπρακτοι πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίαι του, τάσσουσι τοῦτον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἄξιον τῆς πλέον ἐξαιρετικῆς ἀμοιβῆς ἐκ μέρους τοῦ Κράτους.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ ἀρμόδιον Συμβούλιον κατέταξε τοῦτον εἰς τὸν πίνακα, Ἄρχηγὸν Α΄.

Ἄρχηγός
ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΕΤΡΑΚΗΣ ἢ ΠΕΤΡΑΚΑΣ

Ἐπέδειξε διοικητικὴν ἰκανότητα, τιμιότητα καὶ διαγωγὴν ἐξαιρετον.
 Ὁ καπετὰν Πέτρακας ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς τμήματος, εἰς γενομένην μάχην εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ἐπληρώθη διαμπερῶς εἰς τὸ στήθος.
 Ἡ διαγωγή του ὑπῆρξεν ἀξία προσοχῆς, ἀνεγνωρίσθη δὲ ὡς τοιαύτη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐπιτελείου, δι' ὃ καὶ τοῦ ἀπενεμήθη ἀνώτερον ἀγγλικὸν παράσημον.
 Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς κατέταξε τοῦτον Ἄρχηγόν.

Ὁ ἀρχηγὸς Πέτρακας, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου, εἶναι εἰς ἕκ τῶν γενναίων καπεταναίων τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως 1941—45, συμπλεκεὶς ἐπανειλημμένως μετὰ τμημάτων τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Οὗτος ἐφάνη, ὅπως εἰς τὸ παρελθόν, τολμηρὸς καὶ δραστήριος, πληγθεὶς ἐλαφρῶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὴν μάχην Ρεθύμνου τὴν 24ην Μαΐου 1941.

Ὁ εἰρημένος ἔκτοτε ἐργάσθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σώματός του ὅλα τὰ χρονια τῆς κατοχῆς.

Ὁ ἀρχηγὸς Πέτρακας εἶχε προὔπηρησῆσει εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῶν τελευταίων 45 ἐτῶν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης προσῆλθεν εἰς τὴν ὀργανωθεῖσαν παρ' ἐμοῦ Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν Κρήτης καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἑνὸς συγκροτήματος Ἐθνικῶν Ἀνταρτῶν τῆς Ταξιαρχίας Κρήτης.

Ἄντισυνταγματάρχης ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΕΙΡΑΔΑΚΗΣ

Ὁ Ἄντισυνταγματάρχης Χαράλαμπος Σεираδάκης, κατόπιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ ὀργανώσεως τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Κρήτης, ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ ἔλαβε φύλλον πορείας διὰ Κάνδανον, ἔδραν τῆς Ἐπαρχίας Σελίνου καὶ ἀνεχώρησε ἐκ Χανίων τὴν 18ην Μαΐου τοῦ 1941.

Τὴν 26ην Μαΐου 1941, διαρκούσης τῆς μάχης, εἶχομεν τὴν πληροφορίαν ὅτι τμήματα ὀργανωμένα τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Σεираδάκη, ἐμάχοντο γενναίως κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὴν περιοχὴν Βουκολιῶν Κισσάμου.

Τῷ 1915, ὡς ὑπαξιωματικὸς τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ Χαράλαμπος Σεираδάκης ἐνεγράφη εἰς τὴν ὑπ' ἐμὲ Ἑλληνοκρητικὴν Λεγεῶνα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου καὶ μετ' ἠκολούθησεν εἰς Γαλλίαν ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὸ δυτικὸν γαλλογερμανικὸν μέτωπον τῆς Ἀλσατίας—Λωρραίνης, εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Γερμανῶν.

Οὗτος, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς παραμονῆς μας εἰς τὸ Δυτικὸν Μέτωπον, προήχθη δὶς, ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ὑπῆρξε δὲ ἐκ τῶν καλυτέρων στελεχῶν τῆς ἀναφερθείσης ὑπ' ἐμὲ λεγεῶνος, ἣτις εἶχεν, αὐτόθι, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς, σεβαστὸν ἀριθμὸν ἡρωϊκῶν νεκρῶν.

Ὁ εἰρημένος, ἐν συνεχείᾳ ἠκολούθησεν, ἀνθυπολοχαγὸς τότε, τὴν Ἑλληνικὴν Λεγεῶνα εἰς Δαρδανέλλια, λαβὼν μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Κόλπου τοῦ Ξηροῦ παρὰ τὴν Καλλιπολιν, ὅπου εἶχομεν μεταφερθῆ διὰ συμμαχικῶν πολεμικῶν πλοίων.

Κατὰ τὴν σικληρὰν ἐκείνην μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφρονεύθησαν ἐκ τῶν ἡμετέρων πλέον τῶν τριάκοντα ἀνδρῶν καὶ ὑπερδεκαπλάσιοι ἐκ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Χ. Σεираδάκης, ἐπέδειξεν, ὡς Διοικητῆς τοῦ Οὐλαμοῦ του, ἀκατάβλητον γενναϊότητα.

Ἄρχηγός ΜΙΧΑΗΛΣ ΞΥΛΟΥΡΗΣ

Ὁ Μιχαὴλ Ξυλούρης, ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ Χωρίου τῶν Ἀνωγείων τοῦ Μυλοποτάμου, ἐξώπλισε καὶ ὠργάνωσεν ἀνταρτικὴν Ὀμάδα εἰς Ρέθυμνον, καὶ ἔλαβε μέρος, ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου 1941, μεταξύ τῶν πρώτων, εἰς τὰς μάχας ἀμύνης κατὰ τῶν ἐπιδρομέων Ναζί.

Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ὁ Καπετὰν Ξυλούρης ἐπέδειξε κατ' αὐτάς, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς προηγούμενους Ἐθνικοὺς Ἀγῶνας, διαγωγὴν ἐξαιρετὸν.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης δὲν ἐπαύσεν ἐργαζόμενος ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Μιχαὴλ Ξυλούρης, ἀφιλοκερδὴς καὶ σεμνὸς πάντοτε, θὰ παραμείνῃ ἀλησμόνητος, ὡς ἐπιτελέσας πλήρως τὸ ἔθνικόν του καθῆκον.

Ἦδη, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁ Μιχαὴλ Ξυλούρης, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον οἱ Γερμανοὶ ἔχουν καταστρέψει «συθέμελα». Ὁ φωτογραφικὸς φραγὸς τὸν συνέλαβε ἐν μέσῳ τῶν «χαλασμάτων» τῆς οἰκίας αὐτοῦ, συνομιλοῦντα μὲ τὸν ἐξάδελφόν του Χαράλαμπον Ξυλούρην.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ ἀρμόδιον Συμβούλιον κατέταξε τοῦτον Ἄρχηγόν.

Συνταγματάρχης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΛΛΟΝΑΣ

Ὁ Στυλιανὸς Καλλονᾶς, Συνταγματάρχης ἤδη, εὐρεθεὶς κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γερμανῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν εἰς Ρέθυμνον Κρήτης, ὅπου ὑπηρετεῖ μετὰ τὸν βαθμὸν Ταγματάρχου, ὠδήγησε τὸ Τάγμα αὐτοῦ εἰς τὴν μάχην, μετὰ μεγάλου θάρρους καὶ στρατηγικῆς ἰκανότητος, ὥστε οἱ ἐπιδρομεῖς ἐξεκαθαρίσθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν εἰς τὸν Τομέα αὐτοῦ.

Παλαίμαχος Ἀξιοματικὸς, ὁ Στυλιανὸς Καλλονᾶς, μετὰ μεγάλην πολεμικὴν πείραν, ἀπεδείχθη κατὰ τὴν μάχην, εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν καμπὴν τῆς Ἑθνικῆς Ἱστορίας, εἰς τῶν ἐκλεκτοτέρων πατριωτῶν.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ εὗρον τὸν ἔνδοξον θάνατον, διεκδικοῦντες τὴν νίκην πρὸς πανίσχυρον καὶ πείσιμονα ἐχθρὸν, ὁ ὁποῖος διέθετεν ὅλα τὰ μέσα καταστροφῆς.

Ὁ Στυλιανὸς Καλλονᾶς συμμετέσχεν εἰς ὅλους τοὺς προηγηθέντας πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους διεκρίθη, πάντοτε, διὰ τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰ πολεμικὰ του χαρίσματα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΙΑΣ
Ἀρχηγὸς Σώματος

Ἐθνικῆς Ἰδέας καὶ ἀντιστάσεως, τέλος δὲ διεπεραιώθη εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα.

Ἐπιστρέψας καὶ πάλιν εἰς τὴν Κρήτην ὁ Καπετὰν Κατσιᾶς, εἰργάσθη ἐπὶ κεφαλῆς Ὁμάδος Ἐθνικῶν Ἀνταρτῶν, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1944, ὁπότε ὠργάνωσα τὴν Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν, εἰς τὴν ὅποιαν προσήλθε μετὰ 50 ἀνδρῶν καὶ ἀπετέλεσεν ἐκλεκτὸν στέλεχος αὐτῆς.

Εἰς τὰς γενομένας συμπλοκάς με τοὺς κατακτητὰς καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς τῆς Πατρίδος ἐπέδειξε θάρρος καὶ μεγάλην μαχητικότητα, ὅπως καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἄνδρες.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἀγῶνος ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὸν πίνακα, Ἀρχηγός.

Ὁ Ἰωάννης Κατσιᾶς, ἐκ Σφακίων, ἐφθασεν εἰς τὰ Χανιά τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαΐου 1941, ὅτε αἱ συμμαχικαὶ καὶ αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἐκάμπτοντο κατόπιν μάχης ὀκταήμερου. Οὕτως ὑπεχρεώθη ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ὑποχωρούσας δυνάμεις μέχρι τῆς Χώρας Σφακίων.

Ἄλλ' ὅτε οἱ Γερμανοὶ, τὴν 1ην Ἰουνίου 1941, ἐφθασαν εἰς τὸν Πορόλαγγο, εὗρον ἀντιμετώπους ὀλίγας συμμαχικὰς δυνάμεις καὶ ἐβελοντὰς Κρήτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Καπετὰν Κατσιᾶς. Ἡ συμπλοκὴ ἤρχισεν αὐτομάτως καὶ ἡ μάχη—μετ' ὀλίγον—ἐγενικεύθη, διαρκέσασα ἀπὸ τῆς 10ης π.μ. μέχρι τῆς ἑσπέρας, με πολλοὺς ἐκατέρωθεν φονευθέντας.

Ὁ Ἀρχηγὸς Ἰωάννης Κατσιᾶς δὲν ἔπαυσε, ἔκτοτε, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς

**Ἀρχηγοὶ Π. ΓΥΠΑΡΗΣ, ΕΜΜ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ
καὶ Ὑπαρχηγὸς ΙΩΑΝ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ**

Ἡ Εἰκὼν παριστάνει τὴν εἴσοδον τῆς Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας τῆς Κρήτης εἰς τὰ Χανιά, μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῶν Γερμανῶν.

Παραπλεύρως μου ἔχω τὸν Διοικητὴν τοῦ Δευτέρου Συγκροτήματος τῆς Ταξιαρχίας Ἀρχηγὸν Ἐμμ. Μπαντουβᾶν καὶ τὸν Ὑπαρχηγὸν Ἰωάννην Μπαντουβᾶν.

Τέσσαρες Συνταγματάρχαι Ἐλασίται καὶ εἷς Ἄγγλος ἀξιωματικός

Οἱ πέντε ἀπεικονιζόμενοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, εἶναι οἱ τέσσαρες Ἐλασίται, πλὴν τοῦ μεσαίου ὁ ὁποῖος εἶναι Ἄγγλος. Ὁ μὲν πρῶτος μὲ τὸ πένθος εἰς τὸ χέρι εἶναι ὁ συνταγματάρχης Πρώϊμος Σ., ὁ δεύτερος μὲ τὸν μαῦρον σιοῦφον εἶναι ὁ διοικητὴς τῶν ἐλασιτῶν συνταγματάρχης Κονδικιάκης, ἓνας ἀξιωματικός ὁ ὁποῖος εἶχε διαπρέψει εἰς τοὺς προηγουμένους πολέμους μὲ ἀρκετὰ προσόντα. Ὁ τρίτος εἶναι Σκωτσέζος, ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσε πρὸ τεσσάρων μηνῶν εἰς Ρόδον, ὁ τέταρτος, ὁ ἀντισυνταγματάρχης Σφακιωτάκης καὶ ὁ πέμπτος ὁ ἐφεδρος ταγματάρχης Μάντακας Μίνως, μὲ τὸ ψευδώνυμον Μῆτσος, διὰ τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν πτώσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τὸν Μαΐον τοῦ 1941, ἐζήτησα ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖον καὶ ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὴν περιοχὴν Ἀγυιάς—Ἀγροτικῶν Φυλακῶν, Ἀλικιανοῦ καὶ Σικηνέ, καὶ ἐπέδειξε μέγα θάρρος καὶ πατριωτισμὸν καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τοῦ τελευταίου δεκαημέρου τοῦ Μαΐου τοῦ 1941. Οὗτος καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς κατοχῆς ἐιργάσθη ἔχων ὄδηγόν τὴν οἰκογενειακὴν του ἱστορίαν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, εἰς τὴν Κρήτην τοῦλάχιστον, ὅλοι οἱ Κρήτες ἀξιωματικοί, δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐργάζωνται πατριωτικῶς καθ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως μερικοὶ ἐξ αὐτῶν παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν ξένην προπαγάνδαν.

Ἄναφέρω καὶ τοῦτο πρὸς τιμὴν τῶν τεσσάρων ἄνω ἀπεικονιζομένων ἐλασιτῶν, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐνήργησε πρᾶξιν ἢ ὁποία νὰ τοὺς χωρίσῃ διὰ παντὸς ἀπὸ τὸν ἐθνικὸφρόνα κόσμον.

Ἕπαρχηγός ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΙΑΝΤΟΥΒΑΣ

Ὁ καπετάν Γιάννης Μπαντουβάς ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ὠργάνωσεν ἐκ τῶν ἐνόνητων ὁμάδα ἐθελοντῶν καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ ζῆλον, μὲ αὐταπάρνησιν καὶ ἔκαμε τὸ καθῆκον του. Ἐκτοτε εἰργάσθη μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ Σώματος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ὅταν ὁ ἀδελφός του καπετάν Μανώλης διεπεραιώθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὅλου τοῦ Σώματος καὶ ἀπέδειξεν εἰς πάντας ὅτι εἶναι προικισμένος μὲ πολλὰς ἀρετὰς καὶ ἰδιαιτέρως ν' ἀρχηγεῦν Σώματος.

Τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον τὸν διακρίνει καὶ ἡ μετριοφροσύνη του ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν καὶ τοὺς κάνει νὰ ἐκτελοῦν τὰς διαταγὰς του μὲ τὴν μεγαλυτέραν προθυμίαν.

Παρατήρησα ἰδίους ὄμμασι κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως, ὅπου εἶχα τὴν καλὴν τύχην νὰ ἔλθουν οἱ ἀδελφοὶ Μπαντουβά μ' ἓνα ἐκλεκτὸν σῶμα εἰς τὸν Νομὸν Χανίων διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ὑπ' ἐμὲ Ἑθνικὴν Ἀναρτικὴν Ταξιαρχίαν νὰ συμπληρώσῃ τὴν πολιορκίαν τῶν Γερμανῶν εἰς τὰ Χανιά ὅτι ὁ Ἰωάννης Μπαντουβάς ἀπέδειξεν, ἴσως δι' ἑκατοστὴν φορὰν, ὅτι εἰς τοὺς κινδύνους ἔχει τὸ προβάδισμα ὅσον ὀλίγοι πολεμισταί.

Μὲ τοῦτο συμπεραίνω ὅτι μόνον ἡ μετριοφροσύνη του τὸν ἠμπόδισε νὰ χρησιμοποιῇ τὸν τίτλον τοῦ ὑπαρχηγοῦ, ἐνῶ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον προικισμένους ἀρχηγούς τῆς Ἑθνικῆς Ἀντιστάσεως.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ (Καπετάν Σατανᾶς)
καὶ ΠΑΥΛΟΣ ΓΥΠΑΡΗΣ

«Τ' ἀνδρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη».
(Βαλαωρίτης)

Ὁ Ἀντώνιος Γρηγοράκης (Καπετάν Σατανᾶς), συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Παύλου Γύπαρη.

Ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καπετάν Σατανᾶς, Ἀντώνιος Γρηγοράκης, ἔδρασε μὲ τὸ Σῶμα αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, μὲ ἀποτελέσματα ἄξια θαυμασμοῦ.

Ὁ ἀνεκτίμητος αὐτὸς Πατριώτης καὶ Ἄνθρωπος, περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1942, διέφυγεν ἐκ Κρήτης εἰς Αἴγυπτον. Ἐκεῖ δὲ ὑπέκυψε εἰς τὸ μοιραῖον, ἕνεκα τῶν τραυμάτων του καὶ τῶν μεγάλων κακουχιῶν του κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος.

Εἰς τιμητικὴν ἀναγνώρισιν τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ Καπετάνιου εἰς τὸν κοινὸν Ἀγῶνα, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος ΣΤ' ὤνόμασεν αὐτὸν τὴν 7-10-1941, «Ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Στρατιωτικοῦ Τμήματος τοῦ Μάλιστα Ἐξόχου Τάγματος τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας», τῷ ἐπέτρεψε δὲ νὰ κατέχη καὶ ἀπολαύῃ «ἀπάντων τῶν εἰς τὸν ἀναφερθέντα Τίτλον ἀνηκόντων προνομίων».

Οι Ἀδελφοὶ ΜΑΝΟΥΣΟΣ καὶ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΚΑΝΗΣ

Ὁ Ἀρχηγὸς Μανούσος Καρκάνης, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικόλαος Καρκάνης, ὠργάνωσαν Σταθμὸν εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὄρεινά τοῦ Ἀσκύφου, ὅπου ἐβοήθησαν πολλοὺς Ἀγγλοὺς καὶ γενικῶς τὸν Ἐθνικὸν Ἀγῶνα.

Τέλος, οἱ δύο αὐτοὶ ἀδελφοί, οἵτινες ἐπολέμησαν καὶ εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Μέτωπον, ἔπεσαν θύματα τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας καὶ τῆς μεγάλης παλληκαριᾶς των, κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ ἀμόδιον Συμβούλιον κατέταξε τὸν ὄπλαρχηγὸν Μανούσον Καρκάνην, Ἀρχηγόν.

Λοχαγός ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΤΙΓΡΙΝΤΗΣ

Ὁ ἑφεδρος Λοχαγός Γεώργιος Ντιγριντής, ἐκ τῆς Κισσάμου Κρήτης, ἀνακληθεὶς εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τὸν Μάϊον τοῦ 1941, ὠργάνωσε τὴν Πολιτοφυλακὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ὅπου ἡ προθυμία καὶ ἡ δραστηριότης αὐτοῦ ἀπέδωσαν πλουσίους καρπούς.

Οὗτος συνεκέντρωσε πλέον τῶν 200 πολεμιστῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἀντιμέτωπισε μὲ μεγάλον πατριωτισμὸν καὶ σθένος τοὺς ριφθέντας Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστάς.

Εἶναι γνωσταὶ αἱ συμπλοκαὶ τῶν Ὁμάδων του ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν, τοὺς ὁποίους—κυριολεκτικῶς—ἐκεραυνοβόλησεν εἰς Βουκολιές, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπρόλαβε νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως μὲ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦ.

Ὁ Γεώργιος Ντιγριντής, ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς προηγουμένους πολέμους τοῦ 1912—1913 καὶ τοῦ 1917—1918, διεκρίθη δὲ πάντοτε, ὡς πολεμιστῆς καὶ διοικητῆς, ἀναδειχθεὶς εἰς ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων καὶ ἡρωϊκῶν μαχητῶν καὶ ὡς ἀξιωματικὸς καὶ ὡς καπετάνιος.

Αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι ἔχουν ἀφήσει εἰς τὸ σῶμα τοῦ Λοχαγοῦ Ντιγριντῆ ἀδιαψεύστους μαρτυρίας τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἡρωϊσμοῦ αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἀγῶνος ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀρχηγός.

Ταγματάρχης ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Ταγματάρχης Σπυρίδων Γερογιάννης, τὸν Μάϊον τοῦ 1941 ὠργάνωσε τὴν πολιτοφυλακὴν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Γαλατᾶ, ὅπου ἠγωνίσθη, ἐν μέσῳ τῆς θυέλλης τῶν ὀβίδων καὶ τῶν καπνῶν τῶν βομβῶν, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατοῦ, τὰς σκληροτέρας τῶν μαχῶν.

Κατ' αὐτὰς εὖρον ἔνδοξον θάνατον 42 Γαλατιανοί, ὠργανωμένοι ὑπ' αὐτοῦ, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ εἰς υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁ Παντελῆς.

Ἄλλος υἱὸς τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ του, ὁ Ἐμμανουὴλ Π. Γερογιάννης Ἐπιπολοχαγός, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, ἐφρονεῦθη εἰς Ἀλβανίαν.

Ὁ εἰρημένος, Ταγματάρχης Σ. Γερογιάννης, εἶχε προὔπηρησῆσι ὡς Ὑπαρχηγὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Καπετᾶν Παναγιώτη Γερογιάννη, εἰς ὅλους τοὺς ἀτάκτους καὶ τακτικούς ἑλληνικούς πολέμους τῶν τελευταίων τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν.

Ἰλαρχος ΚΡΙΤΩΝ ΚΥΑΝΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρῃ τῷ 1907. Τῷ 1927 ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ.

Τῷ 1940, ὡς Διοικητὴς Ἰλῆς Ὀπλομηχανημάτων τῆς Δ' Ὀμάδος ἀναγνωρίσεως, ἐστάλη εἰς τὰ ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα. Μετὰ εἰκοσαήμερον ἐστάλη, μετὰ τῆς ὁμάδος αὐτοῦ, εἰς τὸ Ἑλληνοϊταλικὸν Μέτωπον (Φράσαρι—Κορυτσά). Ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1941 τὸν εὔρε ἐπὶ κεφαλῆς ἀμυντικοῦ συγκροτήματος, ἐπὶ τῶν Κρουσιῶν Ὁρέων.

Ὁ Κρίτων Κυανίδης, μετὰ κανονικὴν ὑποχώρησιν, μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ Τμήματός του, διὰ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, κατέρωθωσε νὰ διαπεραιωθῆ εἰς Κρήτην.

Τὸν εἰρημέων μετὰ τοῦ συναδέλφου του Ἰλαρχοῦ Κωνσταντινίδου καὶ ὀλίγων στρατιωτῶν, εὔρον τὴν πρωΐαν τῆς 20ῆς Μαΐου 1941, ἐξερχόμενον τῶν Χανίων ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πελεκαιείνας.

Οὗτοι ἐνίσχυσαν τὸ Ἀπόσπασμά μου προθύμως καὶ ἐβαδίσασαμεν φθάσαντες εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Περιβολίων.

Μετὰ τὰς δύο πρώτας ἡμέρας τῆς μάχης ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν Αὐστραλὸν Ταξίαρχον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο μὲ δύναμιν Στρατοῦ ἐπὶ τόπου, νὰ προχωρήσωμεν πρὸς τὸν Γαλατᾶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἄρωμεν τὰς ἀντιρρήσεις του. Καὶ ἠρκέσθημεν εἰς μικροεπιχειρήσεις ἰδίως νυκτερινάς. Τὴν 23ην Μαΐου, ὅμως, μᾶς ἐδόθη ἡ ἀδεια καὶ κατωρθώσαμεν, διὰ νυκτερινῆς πορείας, ν' ἀνέλθωμεν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀνήμπαλη, νὰ κτυπήσωμεν τοὺς Γερμανοὺς αἰφνιδιαστικῶς τὴν 2αν μεταμεσονύκτιον ὥραν, καὶ νὰ τοὺς ἐκτοπίσωμεν ἐκεῖθεν.

Κατὰ τὰ συμφωνηθέντα μετὰ τῶν Ἀγγλων, ὁ Ἰλαρχος Κυανίδης καὶ ὁ Ὑπολοχαγὸς Ἰωάννης Γυπαράκης ἤναψαν ἐπὶ τοῦ λόφου πυρὰν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἦλθον πρὸς ἐνίσχυσίν μας, οὔτε ἑλληνικαί, οὔτε ἀγγλικαὶ δυνάμεις.

Εἰς τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν μάχην ὁ Κρίτων Κυανίδης ἐπέδειξεν ἀληθῆ ἥρωισμόν, καθὼς, ἄλλως τε καὶ ὁ συναδέλφός του Κωνσταντινίδης.

Δυστυχῶς ὅμως, παρ' ὄλην τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν μας, μὴ ἐνίσχυθέντες, καὶ παρὰ τὸ ὅτι οἱ Γερμανοὶ ὑπεχώρησαν, φεύγοντες πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀγυῖας—Γαλατᾶ, ὑπεχρεώθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑποχωρήσωμεν ἀπὸ τοὺς φαλακροὺς λόφους, καὶ νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Περιβολίων, διὰ νὰ μὴ γίνωμεν στόχος τῶν ἐχθρικών ἀεροπλάνων κατὰ τὰς πρωΐνας ὥρας τῆς ἐπομένης ἡμέρας.

Ἐν τέλει εἰσῆλθομεν εἰς τὰ Χανιά, ὅπου ἀφοῦ ἐπροφύλαξα εἰς κατάλληλον θέσιν τὸ Ἀπόσπασμα, κατόπιν συναντήσεως μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, Στρατηγοῦ Τζαννακάκη, οἱ μὲν Ἰλαρχοὶ ἐτοποιηθήσαν εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἐγὼ δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἀπόσπασμά μου καὶ συνέχισα τὸ καθῆκον μου.

ΒΑΡΔΗΣ ΧΟΜΠΙΤΗΣ
 Ἄρχηγός Σώματος

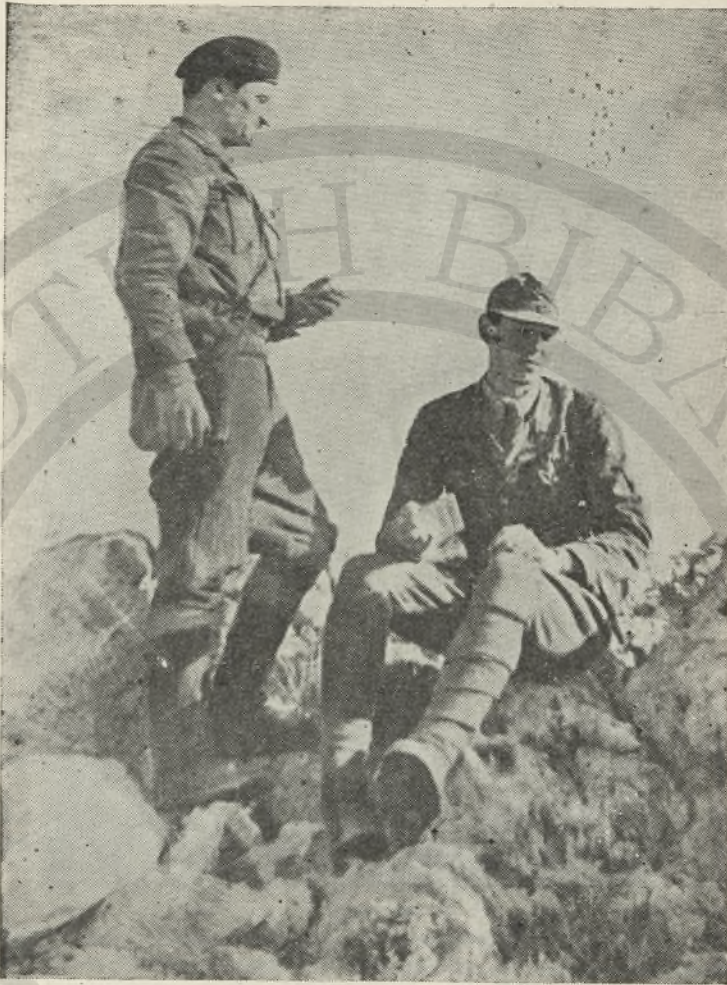
Ὁ Βαρδῆς Χομπίτης, ἐκ τοῦ Ροδακίνου τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν καρτερίαν του.

Οὗτος κατὰ τὴν πτώσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἔσπευσε εἰς τὴν περιοχὴν Ρεθύμνου μὲ ὀλίγους τοῦ ὁπαδοῦς καὶ ἐπολέμησε παλληκαρίσια τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀναδειχθεὶς εἰς ὅλας τὰς γενομένας μάχας ὡς ἕνας παράτολμος πολεμιστὴς καὶ καπετάνιος.

Κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς δὲν ἔπαυσε ἐργαζόμενος, προσφέροντας τὰς πατριωτικὰς του ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ὅταν τῷ 1944 κατῆλθον ἀπὸ τὴν Μέσην Ἀνατολὴν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὠργάνωσα τὴν Ἐθνικὴν Ἀνταρτικὴν Ταξιαρχίαν, εἰς τὴν γενομένην μάχην κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1945 εἰς τὸ Ρέθυμνον ἐναντίον τῶν ἑλασιτῶν, ὁ Βαρδῆς Χομπίτης διεκρίθη καὶ πάλιν εἰς τὸ προβάδισμα τῆς αὐτοθυσίας.

Οὗτος διασωθεὶς ἀπὸ μυρίους κινδύνους τοὺς ὁποίους ἀντιμετώπισεν, ὑπέκυψεν εἰς τὸ μοιραῖον, ἀφοῦ ἠτύχησε νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον τὸ ὄνειρόν του, ἦτοι ἐλευθέραν τὴν Πατρίδα μας.

Ἄγγλος ἀξιωματικὸς καὶ ὁ ὄπλαρχηγὸς ΕΜΜ. ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ
(μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Κράϊπε)

«Πολλὰ μεγάλο σὲ θωρῶ, φοβοῦμαι σὲ μὴ γειρῆς».
(Βικέντιος Κορνάρος)

Εἰκονίζεται ἀνωτέρω ὁ Ἐμμανουὴλ Πατεράκης, ἐκ τοῦ Σελίνου, εἰς ἀπὸ τοὺς πλέον διακεκριμένους ἥρωας, φωτογραφούμενος μετ' Ἀγγλοῦ Λοχαγοῦ φέροντος γερμανικὴν στολήν.

Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη εἰς τὸν Ψηλορείτην, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ Κράϊπε, ἣτις ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς 27ην Ἀπριλίου 1944 μετὰ τῶν Ἀρχανῶν καὶ Κνωσσοῦ. Εἰς τὴν ἀπαγωγὴν αὐτὴν ἔλαβον μέρος οἱ κάτωθι δύο Ἀγγλοὶ καὶ 10 Κρήτες γενναῖοι:

1) Ταγματάρχης Λῆ Φέρμορ, 2) Λοχαγὸς Μὸς, 3) Ἐμμανουὴλ Πατεράκης, 4) Γεώργιος Τυράκης, 5) Ἀντώνιος Παπαλεωνίδας, 6) Ἀντώνιος Ζωιδάκης, 7) Ἡλίας Ἀθανασάκης, 8) Γρηγόριος Χναράκης, 9) Μιχαὴλ Ἀκουμιανάκης, 10) Νικόλαος Κόμης, 11) Παῦλος Ζωγραφιστὸς καὶ 12) Δημήτριος Τζατζᾶς.

Ἡ ἀπαγωγὴ αὕτη, ἡρωϊκὸν καὶ ιστορικὸν ἐγχείρημα μεγίστης σημασίας, ἐθαυμάσθη—διεθνῶς—ὡς πρᾶξις μεγάλης τόλμης καὶ αὐτοπεποιθήσεως, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἔνδειξις τῆς κατιούσης τῶν Γερμανῶν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς πρώτης τάξεως προπαγανδιστικὸν μέσον.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΟΥΣΣΕΛΗΣ

«'Αρχή γάρ τοῦ νικᾶν τὸ θαρρεῖν...».
(Πλούταρχος)

Ὁ Νικόλαος Μανουσέλης ἢ Κιατίπης, ἐκ τοῦ χωρίου Καλλικράτης, ἔδρασε καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς Κατοχῆς, ἐπιδείξας ἐκπληκτικὸν θάρρος καὶ ἄλλας μεγάλας ἱκανότητας.

Πολιορκηθεὶς οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν του, ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ συλληφθεὶς, ἔδραπέτευσε «μέσα ἀπὸ τὰ χέρια» ἑκατὸν καὶ πλέον Γερμανῶν, χάρις εἰς τὸν ἥρωϊσμόν καὶ τὴν ὠκυποδίαν του. Οἱ Γερμανοὶ ἔστρεψαν τὰ ὅπλα των εἰς τὴν ἀκάλυπτον κατεύθυνσιν τῆς φυγῆς του καὶ τοῦ ἔρριψαν πυρὰ καταγιγιστικά· ἀλλ' ὁ Μανουσέλης δὲν ἐφρονεῦθη.

Ὅταν ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἀξιωματικοῦ—διοικητοῦ τοῦ γερμανικοῦ καταδιωκτικοῦ Ἀποσπάσματος ἐστάλη πρὸς τὸν Συνταγματάρχην αὐτοῦ, διαμένοντα εἰς τὸ χωρίον Ἀργυρούπολις τῆς Ρεθύμνης, ἔμεινεν οὗτος κατάπληκτος. Διὰ τοῦτο καὶ παρεκάλεσε Κρήτας, ἵνα μεσολαβήσουν παρὰ τῷ ἥρωϊκῷ Μανουσέλει καὶ τὸν δεχθῆ μεταβαίνοντα εἰς Καλλικράτην, ὑπὸ συνοδείαν μόνον ἐνὸς ἀόπλου Γερμανοῦ στρατιώτου, καὶ ἐνὸς Κρητὸς ὀδηγοῦ, διότι σφόδρα ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀξιωματικὸς του παρίστανε ὡς φαινόμενον ἀνδρισμοῦ καὶ ταχυποδίας.

Πράγματι, ἀφοῦ ὁ Συνταγματάρχης ἔδωκε τὸν λόγον τῆς στρατιωτικῆς του τιμῆς, ὅτι οὐδὲν πέραν τῆς ἀπλῆς γνωριμίας τοῦ Μανουσέλη ἐπέδωκε, ἐγένετο ἡ συνάντησις εἰς Καλλικράτην, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μανουσέλη, ὁ ὁποῖος ἐπεριποιήθη τὸν Γερμανὸν στρατιωτικὸν καὶ ἔμεινε συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ, μέσῳ διερμηνέως, ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους ὥρας.

“Οπλαρχηγοί Ν. ΣΤΡΑΥΡΑΚΑΚΗΣ, Γ. ΝΤΡΑΜΟΥΝΤΑΝΗΣ και Ε. ΣΚΟΥΛΑΣ

Οι άνωθι εικονιζόμενοι τρεις ‘Οπλαρχηγοί : Νικόλαος Σταυρακάκης, Γεώργιος Ντραμουντάνης και Έλευθέριος Σκουλάς, είναι από τους σπεύσαντας εις την μεγάλην μάχην τῆς Κρήτης (1941).

Οι ‘Οπλαρχηγοί οὔτοι συνέχισαν τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν των καθ’ ὅλα τὰ ἔτη τῆς γερμανικῆς Κατοχῆς, λόγω δὲ τῆς ἰκανότητος καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν, ἀνετέθησαν εἰς αὐτοὺς πολλὰ ἔθνικα ἀποστολαί.

Προέρχονται, καὶ οἱ τρεῖς, ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πυρποληθέντος, ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, χωρίου Ἀνώγεια, ὅπου εὔρον ἄσυλον πολλοὶ Ἕλληες.

Μία τριάς Μαχητῶν

Ὁ Λοχαγὸς Γ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΑΚΗΣ καὶ οἱ Ὀπλρχηγοὶ
Α. ΠΥΡΟΒΟΛΑΚΗΣ καὶ Β. ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ

Ἐκ τῶν τριῶν εἰκονιζομένων, γονατιστὸς εἶναι ὁ Γεώργιος Ταβερναράκης, ἄριστος Ἀξιωματικὸς μὲ πλουσίαν ἐθνικὴν δρᾶσιν.

Ὁ πρῶτος εἰκονιζόμενος εἶναι ὁ Ἀντώνιος Πυροβολάκης, καλὸς πατριώτης καὶ γενναῖος ἐθελοντής.

Ὁ μεσαῖος εἶναι ὁ Ἀρχηγὸς Βασίλειος Πατεράκης, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἀγῶνα κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τὸν Μάϊον 1941 καὶ τὸν συνέχισεν ἔκτοτε ἐργαζόμενος ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ, μὲ ἀληθῆ αὐταπάρνησιν.

Βοηθούμενος οὗτος ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀδελφούς του, ὠργάνωσεν Ὀμάδα καὶ εἰργάσθη, περιφρονῶν πάντα κίνδυνον.

Ὁ εἰρημένος Καπετάνιος Πατεράκης, κατόπιν ὑποδείξεως τῶν στρατιωτικῶν συμμαχικῶν παραγόντων, κατέρθωσε, μὲ δύο του ὁπαδοὺς, νὰ ἐξοντώσῃ, τὴν 27ην Μαΐου, τὸν Γερμανὸν τρομοκράτην Χάντα.

Ὁ Βασίλειος Πατεράκης, τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1944, ἔλαβε μέρος μὲ τὴν ὀμάδα αὐτοῦ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαφέ, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς. Κατὰ τὴν μάχην αὕτην οἱ Γερμανοί, ὀρμώμενοι ἀπὸ τὴν κατεχομένην ὑπ' αὐτῶν ζώνην, ἐπεχείρησαν ἐπιδρομὴν εἰς τὴν ἐλευθέραν ζώνην μὲ τὴν βοήθειαν ἑπτὰ τάνκς.

Καὶ ὅμως τὰ Ἐθνικὰ Ἀνταρτικὰ Σώματα παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις των καὶ ἐξώντωσαν, κυριολεκτικῶς, ὀλοκλήρους Γερμανικὰς Ὀμάδας.

Ἐν τέλει, κατόπιν κρατερᾶς μάχης ἐξ ὥρων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ τὸ ἐθελοντικὸν Σῶμα τοῦ Πέτρακα, ἡ Σφακιανὴ Διλοχία καὶ ἄλλαι μικρότεραι Ὀμάδες, ὅπως ἡ Ὀμάς τοῦ Ἀνδρέου Βάνδουλα, τοῦ Ἰωάννη Γρυλλάκη ἐξ Ἀλικάμπου καὶ ἄλλων, οἱ Γερμανοὶ ὑπεχώρησαν ἀφήσαντες πολλοὺς νεκρούς.

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἀγῶνος ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισήμως, Ἀρχηγός.

Ἄρχηγός ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΟΛΑΝΗΣ

Ὁ Ἐλευθέριος Βολάνης, ἐκ Λάκκων Κυδωνίας, ἀνήκει εἰς ἱστορικὴν οἰκογένειαν ἣ ὁποία προσέφερεν εἰς τὴν Πατρίδα, κατὰ τοὺς μακροὺς ἀγῶνας αὐτῆς, πολλοὺς καὶ ὀνομαστοὺς ἀγωνιστάς.

Ὁ Ἐλευθέριος Βολάνης, τὸν Μάϊον τοῦ 1941, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Κατορθώσας νὰ συγκεντρώσῃ καὶ νὰ ἐξοπλίσῃ ὁμάδα, ἐρρίφθη, ἀκίχκετος, εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπέδειξε, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν, τὰς ἀρετὰς τῶν ἡρωϊκωτέρων πολεμιστῶν.

Ὁ εἰρημένος ἐπληγῶθη, κατὰ τὸν ἀγῶνα, σοβαρῶς, καθὼς καὶ ὁ Ὑπαρχηγὸς αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ Παπαγιαννάκης.

Οἱ Γερμανοὶ, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀντιστάσεως εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν, ὅπως καὶ τῶν ἀπωλειῶν, τὰς ὁποίας εἶχον, περιεκύκλωσαν τὰ χωριά της, τὴν 2αν Ἰουνίου 1941, συνέλαβον δὲ καὶ ἐτυφέκισαν εἰς Ἄλικιανοῦ 49, ἐπίσης ἐτυφέκισαν 12 εἰς Ἀγυῖαν, 25 εἰς Κυρτομάδο καὶ 28 εἰς Πατελᾶρι καὶ Κοντομάρι.

Τὴν 1ην Αὐγούστου τοῦ 1941 ὁ Ἐλευθέριος Βολάνης συνεπλάκη μετὰ τῶν Γερμανῶν εἰς θέσιν Λαγκὸ τοῦ Σκηνέ.

Κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς ὑπέστη σοβαρὰς ἀπωλείας, ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲ

έφρονεύθησαν ὁ ἀπόστρατος Ἀνθυπολοχαγὸς Γεώργιος Δημητράκης καὶ ὁ Διμοιρίτης Ἐμμανουὴλ Καντζουράκης.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἦσαν καὶ πάλιν σοβαραί. Οἱ Γερμανοὶ ἐτυφέκισαν 45 ἐκ τοῦ χωρίου Σκηνέ, 30 ἐκ τῶν χωρίων Πρασσές, Ρούματα, Ἀκαρὰνὸ καὶ Ὀρθοῦνι, 70 ἐκ τοῦ χωρίου Φουρνέ, 30 ἐκ τοῦ χωρίου Ἀλικιανοῦ (ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω 42) καὶ 22 ἐκ τοῦ χωρίου Βατόλακκος. Ἐπίσης οἱ Γερμανοὶ κατέκαυσαν, διὰ βενζίνης, τὸ χωρίον Σκηνέ.

Ἄλλὰ τὸ κορύφωμα τῆς τόλμης τοῦ Ἐλευθερίου Βολάνη, ἔλαβε χώραν τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1945. Εἶχεν οὗτος, τότε, κατέλθει, συνοδευόμενος ὑπὸ ὁμάδος ὀλίγων ἀνδρῶν του, εἰς τὸ χωρίον Σκηνέ, καὶ εὕρισκετο ἐντὸς τῆς οἰκίας του, ὅτε ἐπροδόθη εἰς τὰ γερμανοῖταλικά στρατεύματα Κατοχῆς καὶ ἐκυκλώθη, ἐντὸς τῆς ἰδίας οἰκίας, ὑπὸ Ἰταλῶν μελανοχιτῶνων, δύο τῶν ὁποίων εἰσήλθον εἰς αὐτὴν καὶ συνέλαβον τὸν γαμβρόν του.

Ὁ Ἐλευθέριος Βολάνης, μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα, ἤρπασε τὸ ὄπλον αὐτοῦ, ἔλαβε θέσιν ἀμυνομένου καὶ διέταξε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ἐξέλθουν τῆς οἰκίας. Πράγματι οἱ δύο Ἰταλοὶ ἐξῆλθον. Ἄλλ' ἕτεροι πέντε, παραμείναντες ἔξω τῆς οἰκίας, εἶχον ἐν τῷ μεταξύ καταλάβει θέσεις καὶ ἔβαλον, διὰ πυρῶν καταιγιστικῶν, πρὸς τὰ παράθυρα καὶ τὴν ἐξώθυραν αὐτῆς.

Ὁ Ἐλευθέριος Βολάνης, ψύχραιμος, ἐτοποθέτησε τὴν οἰκογένειάν του εἰς ἀπυρόβλητον μέρος. Ἐπειτα ἤρχισε τὴν εὐστοχον βολὴν του, ἡ ὁποία ἐξουδετέρωσε τοὺς ἀνδρας τοῦ Ἰταλικοῦ Ἀποσπάσματος ἓνα πρὸς ἓνα, πλὴν ἐνός· τοῦτον ἐφόνευσεν ὁ Ἐμμανουὴλ Παπαγιαννάκης, σπεύσας πρῶτος αὐτός, νὰ τὸν βοηθήσῃ, ὅπως ἔπραξαν καὶ τινες ἐκ τῶν συνοδευσάντων τὸν Βολάνη ἀνδρῶν.

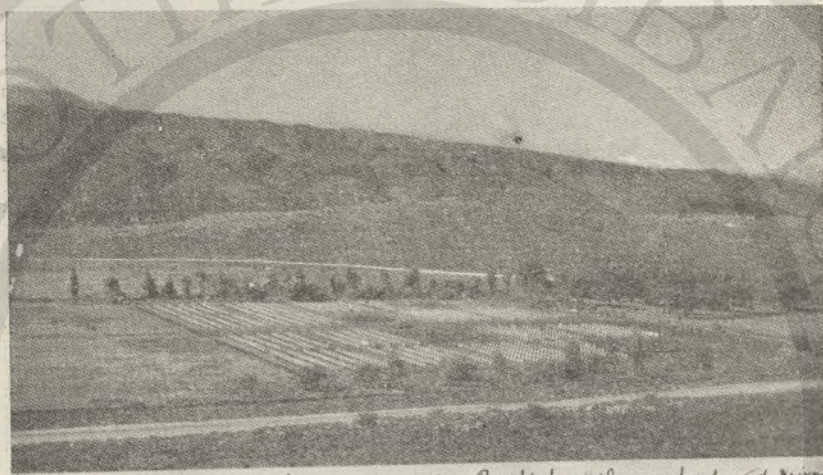
Ἡ ἐν γένει δρᾶσις τοῦ Ἐλευθερίου Βολάνη τιμᾷ ἀναμφισβητήτως ὄχι μόνον αὐτόν, τοὺς ἀνδρας του καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν του Πατρίδα. Οὗτος ἀπέσπασε ἐπίσης καὶ ἔγγραφον βεβαίωσιν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἔκτακτον τίτλον τιμῆς, ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγεῖου.

Η ΕΝΟΠΛΟΣ ΣΤΟΡΓΗ

«Πάρε με άπανου στα βουνά, τι θά με φάη ό κάμπος»
(Κρυστάλλης, στό Σταυραϊτό).

Τραυματίας Κρής τόν όποϊον, στοργική, όδηγεϊ ή κόρη του, δια νά τόν σώση, μεταφέρουσα αύτόν εις άσφαλές κρησφύγετον.

27. ΧΑΝΙΑ. Συμμαχικόν νεκροταφείον British mil. cemetery. Sit. 1917

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ 1400 ΑΓΓΛΩΝ

«Ἄνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος»

Τὸ Νεκροταφεῖον 1400 Ἀγγλῶν Ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι μαχόμενοι, κατὰ τὴν ἀμυναν τῆς Κρήτης, ἔπεσαν διὰ τὸν ἱερὸν σκοπὸν τῆς Ἐλευθερίας.

Μόνον εἰς τὴν περιοχὴν Χανίων, εἰς τὸ νεκροταφεῖον αὐτό, τὸ ὁποῖον ὠργάνωθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν μετὰ τὴν Κατοχὴν, συνεκεντρώθησαν τὰ ὀστέα τῶν φονευθέντων ἀνδρῶν των. Εὐρίσκεται εἰς τὸν ὄρμον τῆς Σούδας, εἰς τὴν πλέον γραφικὴν τοποθεσίαν τοῦ Νομοῦ Χανίων.

22. Γενική άποψις Μονής Γωνιάς. Gonia's convent general view.

Μονή Γωνιάς ή όποία έγινε προσωρινώς Σχολή Εύελπίδων

«Άστραψε φώς, και γνώρισεν ό νιός τόν έαυτόν του»

(Σολωμός)

Μόλις οι Εύελπιδες έφθασαν εις τὰ Χανιά, ό Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος Κισσάμου, Εύδόκιμος, έγκατέστησεν αυτούς εις τήν Ίεράν Μονήν τής Γωνιάς, ή όποία ούτω μετεβλήθη, δι' όλίγας ήμέρας, εις Σχολήν Εύελπίδων.

Άλλά μετ' όλίγον ήρχιζεν ή προπαρασκευή δια τήν μάχην. Ό Έπίσκοπος Εύδόκιμος ηύλόγησε τήν σημαίαν τής Σχολής, και οι Εύελπιδες, αι «αύριαναι έλπιδες του Έθνους», έλαβον, άμέσως, εις Κρήτην, τó βάπτισμα του πυρός, φονευθέντων τριών έξ αυτών.

Ἄρχηγός ΜΙΧΑΗΛΣ ΞΑΝΘΟΣ

Ἐκ τοῦ Χωρίου Μάζα Ἀποκορώνου. Ἐλαβε μέρος ἀπὸ τῆς 20 Μαΐου 1941, ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ομάδος ἐθελοντῶν ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ ἐπρομάχησε μέχρι τῆς λήξεως τῆς μεγάλης μάχης.

Ὁ Ἄρχηγός Μιχαὴλ Ξανθὸς ἐφάνη ὑπέροχος καὶ ὡς μαχητῆς καὶ ὡς Ἀρχηγός.

Ὡσαύτως, ἐν συνεχείᾳ, κατὰ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς ὁ Ἄρχηγός Μιχαὴλ Ξανθὸς εἰργάσθη μὲ καρτερίαν, ὑπομονὴν καὶ ἐκράτησεν διὰ τὰ χρόνια τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ ἔγραψε μὲ τὴν τόλμην του καὶ τὴν αὐταπάρνησίν του μιαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας σελίδας τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως· κατέβαινε εἰς τὸν κάμπον τῆς Γεωργιουπόλεως, ἔστω καὶ μόνος του πολλάκις, καὶ ἐφόνευε ἀπομονωμένους Γερμανοὺς διὰ νὰ παίρῃ τὸν ὄπλισμόν, ἵνα ἐξοπλίῃ τοὺς ἀνδρας του καὶ ἀποθαρρύνῃ τοὺς κατακτητάς.

Όπλαρχηγός ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΗΝΙΑΔΑΚΗΣ

Ό Καπετάν Ευάγγελος Μηνιαδάκης, εκ Ρεθύμνου, υπήρξε πατριώτης και έμψυχωμένον στέλεχος.

Τήν 20ην Μαΐου 1941 έλαβε μέρος εις τας μάχας κατά τών Γερμανών άλεξιπτωτιστών, γύρω άπό τό Ρέθυμνον, και άνεδείχθη, κατά τήν όμολογίαν του Άντισυνταγματάρχου Χρήστου Τζιφάκη, εις εκ τών πλέον ριψοκινδύνων πολεμιστών.

Έκτοτε, ό Ευάγγελος Μηνιαδάκης ήρχετο πάντοτε επίκουρος εις τας έθνικας προσπάθειας του Χρήστου Τζιφάκη, καθ' όλα τα έτη τής μακρας Κατοχής με τήν ομάδα του.

Ό Καπετάν Μηνιαδάκης, ότε, τόν Δεκέμβριον του 1944, κατήλθον εις Ρέθυμνον, εύρίσκετο με τούς άνδρας αύτου εις τήν έθνικήν παράταξιν και ήτο πάντοτε ύπολογισιμος παράγων.

Τήν 16ην και 17ην Ιανουαριου 1945 εις γενομένην συμπλοκήν, κατόπιν προκλήσεως τών άριστερών δυνάμεων, ό Ευάγγελος Μηνιαδάκης έτραυματίσθη βαρέως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΣΑΡΙΔΑΚΗΣ

Ἐντισυνταγματάρχης ἐ.ἀ.
ἐκ Κεφαλαῖ Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου Χανίων
Στρατιωτικὴ Σταδιοδρομία

Κατετάγη τὴν 3 Ν)βρίου 1916 καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Κίνημα, ὑπηρέτησας εἰς Βέρροϊαν καὶ Βοδενά.

Τὴν 1-8-22 μετετέθη εἰς τὸ Α 53ον Σύν)μα τῆς Ἀνεξαρτήτου Μερραρχίας, κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ προετάθη πρὸς μονιμοποίησιν διὰ τὴν λαμπρὰν διαγωγὴν τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξε κατ' αὐτὴν. Τὸν Νοέμβριον 1940 ὑπέβαλεν αἴτησιν εἰς Υ. Ε. Ἀμύνης, ἀνεκλήθη καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ βον Σύνταγμα Πεζικοῦ III Μερραρχίας, κατόπιν ἐπιμονῆς του ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς Συνθηκολογήσεως, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ταγ)ρχου διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἃς προσέφερε. Τὸν Ἰούνιον 1942 κατελθὼν ἐξ Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος εἰς Κρήτην συνεκρότησε ὁμάδα ἐν Ἡμιοφεδρεῖα ἀντικατασκοπείας καὶ δολιοφθορᾶς εἰς τὴν κατεχομένην ζώνην, θέσας πολλάκις εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν του, ἀνακαλυφθεὶς δὲ παρὰ τῶν Γερμανῶν καὶ καταδιωχθεὶς μετέβη εἰς τὰς Ἐνόπλους Ἀνταρτικὰς Δυνάμεις Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν Ἐθν. Ὁμάδος, ἀργότερον δὲ τὴν Διοίκησιν τῶν Ἀνταρτικῶν Στρατιωτικῶν Τμημάτων Ἀποκορώνου καὶ τέλος Ὑποδιοικητῆς τῆς ὑπ' ἐμὲ Ἐθνικῆς Ταξιαρχίας Ἀνταρτῶν μέχρι 28-5-1945, λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας.

Τὸν Δ)βριον 1947 ἀπεστρατεύθη καταληφθεὶς ἀπὸ τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας.

**‘Ο Ἀγών συνεχίζεται...
Μικροὶ καὶ γέροντες πολεμισταὶ**

«Ἡ δύναμή σου πέλαγο, κι’ ἡ θέλησή μου βράχος»
(Σολωμός, «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι»)

Ὅτε, τὴν 28ην Μαΐου, ἡ πλάστιγξ ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν κατακτητῶν, καὶ μέγα μέρος τῶν μαχητῶν εἶχον φονευθῆ ἢ τραυματισθῆ, οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδιά εἶχον ἤδη ἐξοπλισθῆ καὶ ἐξωπλιζοντο, συνεχῶς, μὲ τὰ ὄπλα τῶν φονευθέντων πολεμιστῶν.

Ἀκατάβλητοι πάντοτε, καὶ ἀντιπροσωπεύοντες μὲ ὑπερηφάνειαν τὴν Ἑθνικὴν μας Κληρονομίαν, γέροντες καὶ παιδιά, ἀνῆλθον εἰς τὰ Λευκὰ Ὄρη καὶ τὸν Ψηλορείτην, ὅπου ὠργάνωσαν ἰσχυρὰς θέσεις πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ κατακτητοῦ.

Ἐπρόκειτο, ἀκριβῶς, διὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς πρωτοφανοῦς ἐκείνης μάχης. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀλκή, ἀπτόητος, «ἔβιδε καὶ πάλιν παρῶν»· καὶ εἶχεν ἐπαξίως τὸν λόγον, καθ’ ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς.

Ὑπολοχαγὸς **ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΥΠΑΡΗΣ**

Ὁ Ἐφεδρὸς Ὑπολοχαγὸς Ἰωάννης Γύπαρης, καταγόμενος ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς, προσῆλθεν εἰς τὰ Χανιά καὶ κατετάγη εἰς τὴν ὑπ' ἐμὲ ὀργανωθείσαν Πολιτοφυλακὴν τὸν Μάϊον τοῦ 1941· καὶ τὴν 20ὴν Μαΐου, ὅποτε οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ ἤρχισαν νὰ πίπτουν εἰς τὸ Κρητικὸν ἔδαφος, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς γενομένας μάχας σπου καὶ διεκρίθη πάντοτε.

Ἰδιαιτέρως κάμνω μνεῖαν διὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀνήμπαλη τὴν 23 πρὸς τὴν 24 Μαΐου τὸ ἑσπέρας, ὅποτε ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὸν θάρρος καὶ ἀνδρείαν. Ὁ εἰρημένος ὑπολοχαγὸς μετέδιδε τὸ θάρρος του εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄνδρας ποὺ ἐφάνησαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης καὶ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δεκαήμερου, ἀπὸ τῆς 20 μέχρι τῆς 30 Μαΐου τοῦ 1941, ἄξιοι τοῦ Ἀρχηγοῦ των. Ἐν συνεχείᾳ, εἰς ὅλα τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς, ἐπέδειξε διαγωγὴν ἐξαιρετον.

Ὁ Ὑπολοχαγὸς Γύπαρης εἶχε λάβει μέρος καὶ εἰς τοὺς προηγουμένους πολέμους τοὺς ὁποίους τὸ Ἔθνος διεξήγαγε κατὰ τὰ τελευταῖα 45 χρόνια.

Καὶ ἄλλη τριάς Ἀγωνιστῶν

Ἄγγλος Ἀξιωματικός, ΠΑΥΛΟΣ Π. ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ καὶ Γ. ΦΥΝΤΡΙΛΑΚΗΣ

Εἰκονίζεται, ἀνωτέρω, ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀλέκος, Ἄγγλος Λοχαγός. Μεσαῖος συμπαρίσταται ὁ Γεώργιος Φυντριλάκης, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώ-νου. Οὗτος ἐπέδειξε θαυμασίαν διαγωγὴν, καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς Κατοχῆς, συμμετέ-χων εἰς τὸ σῶμα τοῦ Πέτρακα.

Ὁ Γεώργιος Φυντριλάκης, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐφρονεύθη εἰς τὰς μά-χας τοῦ Βίτσι.

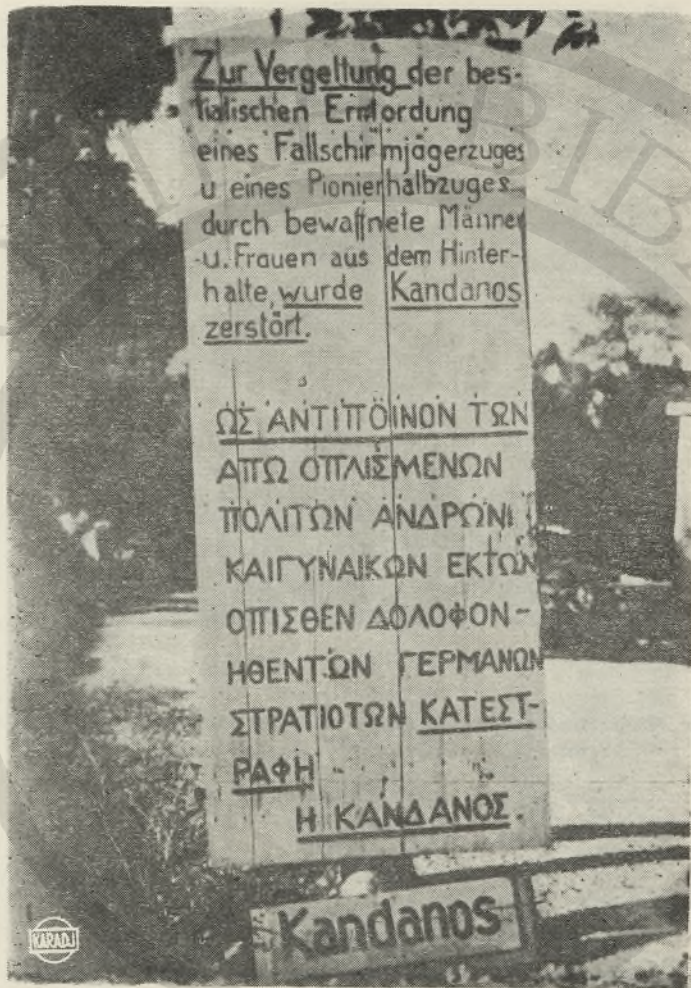
Ὁ τρίτος, τῆς ἀνωτέρω εἰκόνος, εἶναι ὁ Παῦλος Πέτρου Γυπαράκης, Ὑπαρ-χηγός τοῦ Ἀρχηγοῦ Πέτρακα.

**Γέροντες ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΧΑΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ**

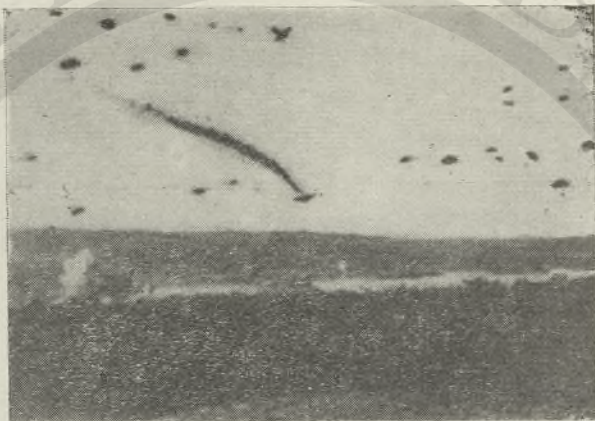
«Ὁ πόνος ὁ βαρύτερος τὸν ἀλαφρὸ σκολάζει»
(Βικέντιος Κορνάρος)

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ 1941, γέροντες πρόκριτοι τῆς Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου βυθισμένοι εἰς σκέψεις διὰ τὰ φρονεθέντα τέκνα τῶν καὶ ἰδίως τὴν ἀβάστακτον συμφορὰν τῆς Πατρίδος, τὴν σκλαβιά. Τυπικὴ σκηνὴ ἢ ὅποια ἐσημειοῦτο εἰς ὅλα τὰ χωριά τῆς Κρήτης, ὅταν τότε, κατὰ τὰς ὥρας τοῦ δει-
λινοῦ ἢ κατέβληψις καὶ ὁ πόνος ἐκορυφοῦτο.

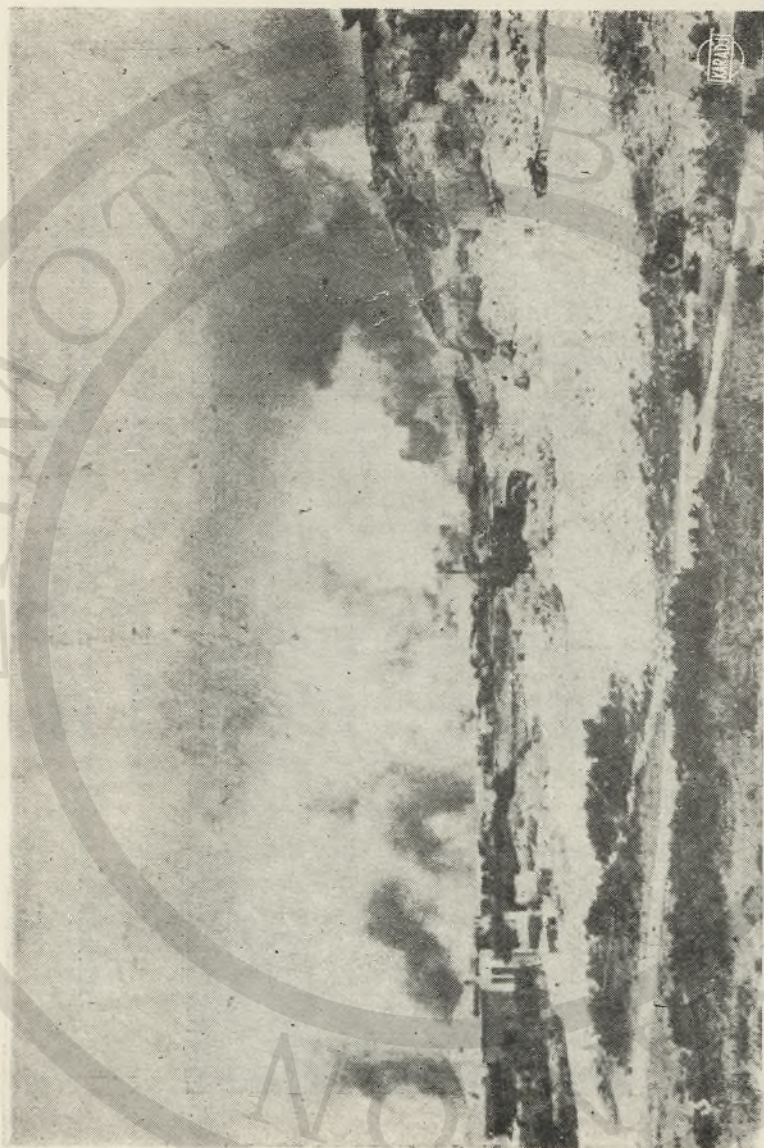
«ΕΔΩ ΥΠΗΡΞΕΝ Η ΚΑΝΔΑΝΟΣ»

Ἡ πλάξ τὴν ὁποῖαν οἱ Γερμανοὶ ὤρθωσαν μετὰ τὴν ὄλως ἀναίτιον καταστροφὴν τῆς Κανδάνου.

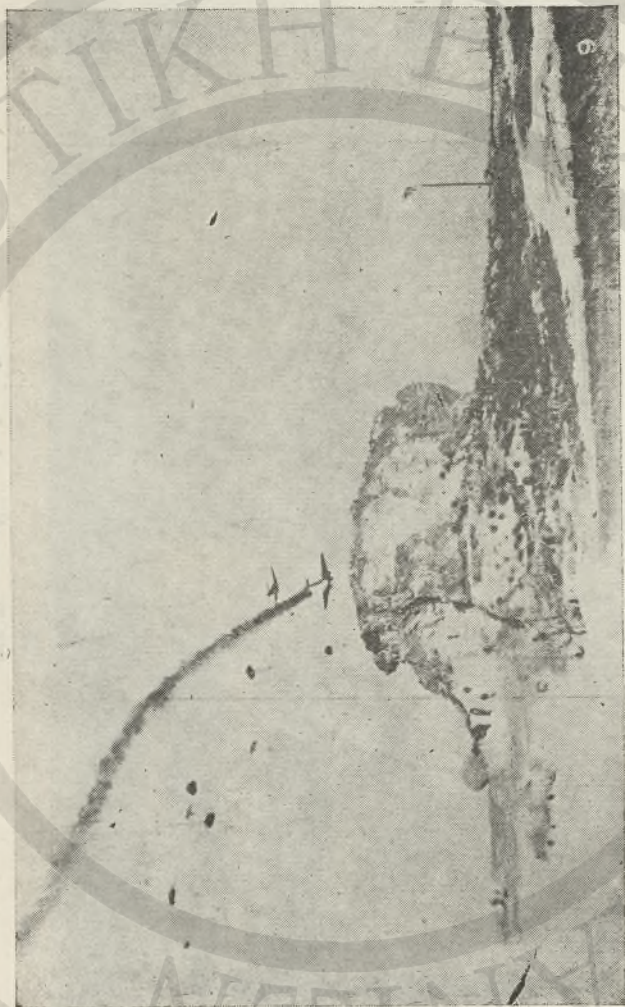
Τὸ Μάννα τῶν βαρβάρων

Ἡ εἰκὼν παριστᾶ τὴν ἐκρηξιν τῶν βομβῶν τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων, γύρω ἀπὸ τὴν Σούδαν τῆς Κρήτης.

« Η Γερμανία... υπέρ πάν »

* Από την δράσιν τῶν ἐχθρικών ἀεροπλάνων « Στούκας » κατά τὴν μάχην τῆς Κρήτης.

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ κατὰ τὸν ΑΜΑΧΩΝ

Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὴν ἔκρηξιν τῶν βομβῶν τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων ἐπὶ τοῦ Χωρίου Πρόβαρμα. ■

Δύο εξαδέλφια

ΕΜΜ. Κ. ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ και ΜΑΡΚΟΣ Α. ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ

Οί δύο νέοι οί όποίοι άπεικονίζονται εις την άνω εικόνα, είναι οί έξ' Αση-Γωνιάς του 'Αποκορώνου, Μάρκος 'Ανδρέου Γυπαράκης και 'Εμμ. Κων. Γυπαράκης. "Επесαν ήρωϊκώς, εις τό πατριωτικόν των καθήκον ύπακούοντες. 'Ο Μάρκος 'Ανδρέου Γυπαράκης από τούς Γερμανούς, ό δέ 'Εμμ. Κων. Γυπαράκης από τούς έλασίτας.

Ἀντισυνταγματάρχης ἑ. ἁ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΕΤΑΚΗΣ

Ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους καὶ εἰς τὸν Μικρασιατικὸν ὡς καὶ τὸν Ἀλβανικὸν κατὰ τὸ 1941. Ἐπέδειξε πάντοτε ἐξαιρετικὸν θάρρος, προαχθεὶς ἐπ' ἀνδραγαθία· ἀπέσπασε δὲ ἀρκετὰ μετάλλια κλπ., διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν του δρᾶσιν.

Ὁ εἰρημένος Ἀντισυνταγματάρχης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν τῆς Κρήτης, διοικήσας καὶ τὸ Ἐθνικὸν Τάγμα τοῦ Σελίνου κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης.

Οὗτος εὐδοκίμησε κατὰ τὰ χρόνια τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας ἀπολαύων τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν συναδέλφων του.

ΠΑΥΛΟΣ Α. ΓΥΠΑΡΗΣ

Φωτογραφία ληφθείσα κατά το δεύτερον έτος τής δράσεώς του
εις τόν Μακεδονικόν 'Αγώνα (1903—1909).

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΕΙΣ

Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν ἐμφανίζει τρεῖς Ἱερεῖς. Ὁ μεσαῖος εἶναι ὁ ἱερεὺς Ἀνδρέας Παπαδάκης ἐκ τοῦ χωρίου Κουρνᾶ Ἀποκορώνου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον γενναίους Ὀπλαρχηγούς εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἀντίστασιν. Ἡ φύσις τὸν ἔχει προικίσει μὲ ἦθος, ἀνδρείαν καὶ φυσικὴν ἀνωτερότητα. Ἦτο ἐπὶ πλέον ψύχραιμος εἰς τὰς συμπλοκάς καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς κινδύνους. Ἐλάμβανε πάντοτε τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὰς εὐθύνas διὰ κάθε πράξιν, καὶ τὴν ἀποστολὴν ποὺ ἀνελάμβανε τὴν ἐκτελοῦσε προθύμως καὶ ἀσφαλῶς. Ὡσαύτως οἱ εὐρισκόμενοι παραπλευρῶς τοῦ Ἱερεῖς εἶναι ὁ Νικόλ. Πετράκης καὶ ὁ Στυλ. Συμπυράκης, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς, δύο γενναῖοι πολεμισταὶ οἱ ὁποῖοι ἠκολούθησαν τὸν ἀρχηγὸν Πέτρακα ἀπὸ τὸν Μάιον τοῦ 1941 εἰς τὰς γενομένας συμπλοκάς ἐναντίον τῶν Γερμανῶν μέχρι τῆς πλήρους ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης. Ἐπέδειξαν δὲ καθ' ὅλον τὸ διάστημα, θάρρος καὶ διαγωγὴν ἐξαιρετον. Μὲ μίαν λέξιν οἱ τρεῖς ἀπεικονιζόμενοι ἄνωθι εἶναι εἰς μεγάλον βαθμὸν γενναῖοι πατριῶται καὶ περιφρονηταὶ τῶν κινδύνων.

Ἐλευθεροὶ πλέον!....

Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν ἐμφανίζει ἓνα τμήμα τῆς Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας Κρήτης, κατὰ τὴν 30ὴν Μαΐου 1945, ἡμέραν καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ συνεπτύχθησαν καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Χανίων. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δυνάμεως αὐτῆς εὐρίσκειται ὁ Ταξιαρχὸς τῆς Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας Κρήτης Π. Γύπαρης, ἔχων παραπλευρῶς αὐτοῦ τὸν Ἀρχηγὸν καὶ Διοικητὴν τοῦ Βου Συγκροτήματος τῆς Ἐθνικῆς Ἀνταρτικῆς Ταξιαρχίας Ἐμμ. Μπαντουβᾶν καὶ τὸν Ὑπαρχηγὸν Ἰωάννην Μπαντουβᾶν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Έμμανουήλ Παπαδογιάννης, έπονομαζόμενος «Παππούς», έχει αληθώς μίαν πατριωτικήν δρασίην ή όποία είναι ζηλευτή. Κατά την πτώσιν των άλεξιπτωτιστών έλαβε μέρος εις τας μάχας περιφέρειας Σκηνέ συμπράττων ώς έφεδρος λοχαγός με άλλους Έλληνας άξιωματικούς και έπέδειξεν έξαιρετικόν θάρρος καθ' όλην την διάρκειαν των μαχών.

Μετά την επικράτησιν του έχθρου συνειργάσθη με Έγγλους άξιωματικούς εις την περισυλλογήν Έγγλων στρατιωτών τους όποιους άπέστειλαν εις την Μέσην Ένατολήν, και εις την ενθάρρυνσιν των κατοίκων καθώς και εις την όργάνωσιν και ενίσχυσιν των άνταρτικων σωμάτων. Διαπεραιωθείς εις την Μέσην Ένατολήν, παρέμεινεν επί έν χρονικόν διάστημα όλίγων μηνών, όποτε και πάλιν έστάλη εις την Κρήτην προσφέρας τας έθνικάς του ύπηρεσίας χρησιμοποιών και τό όπλον και την μόρφωσιν την όποιαν ειχεν ως δικηγόρος και πρώην Έπουργός. Και όμως ή Έντεταλμένη Έπιτροπή μεταξύ άλλων ήγνόησεν εις την άπονομήν ήθικων άμοιβων τον κ. Παπαδογιάννην, όπως ήγνοήθη και ό συνταγματάρχης Άνδρέας Παπαδάκης, ό στρατηγός Νικόλαος Παπαδάκης, ό συνταγματάρχης Σειραδάκης Χαράλαμπος και ό διακεκριμένος όπλαρχηγός Ίωάννης Μπαντουβάς και τόσοι άλλοι, οι όποιοι δέν έκρίθησαν.

ΠΑΥΛΟΣ Π. ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ

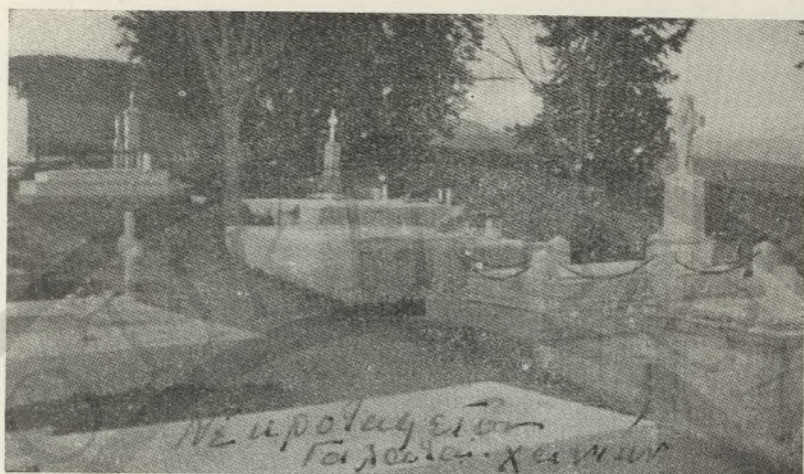
Ἐπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ Πέτρακα, καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς κατοχῆς τῆς Κρήτης (1941—1945), ἐκ τοῦ χωρίου Ἀσῆ-Γωνιά Ἀποκορώνου.

Ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς μάχας τὰς ὁποίας τὸ Σῶμα τοῦ Πέτρακα ἐνήργησε ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ ἀνεπλήρωσεν ἐπαξίως τὸν ἀρχηγόν του κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον.

Οί εικονιζόμενοι άνωτέρω, έκ τού Σώματος τού 'Αρχηγού Πέτρακα πολεμιστάι τής 'Εθνικής 'Αντιστάσεως, έκ 'Αση-Γωνιάς, είναι οί Κωνσταντίνος Γυπαράκης, Σταύρος Πλυμάκης, Παύλος Πέτρου Γυπαράκης, Νικόλαος Α. Γυπαράκης και 'Εμμ. Πατεράκης, έκ Σελίνου ό τελευταίος ούτος.

Τρείς έκ αυτών είναι όπλαρχγοί. 'Η δράσις των είναι έξαιρετος καθ' όλα τά χρόνια τής Κατοχής.

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ ΓΑΛΑΤΑ

Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὸ Νεκροταφεῖον τοῦ Γαλατᾶ τῶν Χανίων, ὅπου ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Μιχαὴλ Γρηγορίου μετὰ τὸ Τάγμα του ἀντιμετώπισε μετὰ ἀφθαστον ἡρωϊσμόν τοὺς Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστάς, μετὰ τοὺς ἥρωας χωρικοὺς ἐθελοντάς τῆς Κρήτης.

Ὁ ἐν λόγῳ Ἀντισυνταγματάρχης ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ Ὑπασπιστοῦ του, ὅπως καὶ πολλῶν δεκάδων συμπολεμιστῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν καὶ πολιτοφυλάκων.

Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἦσαν καὶ τινες μαθηταὶ Γυμνασίου.

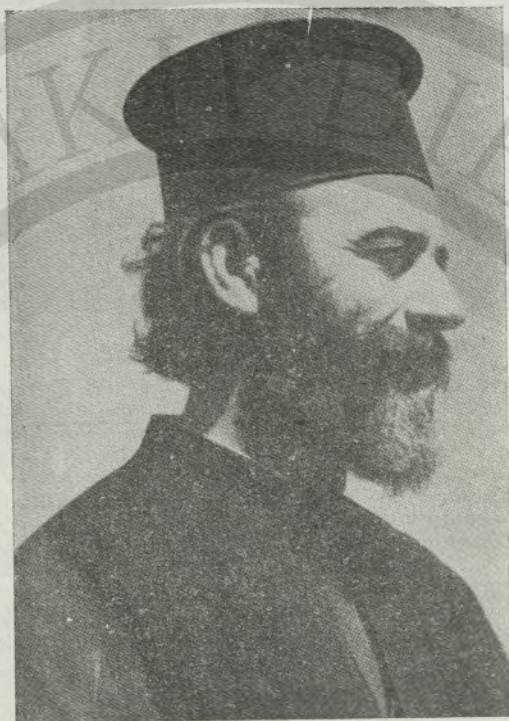

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΚΕΡΕΤΗ

«Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας»

«Τρανοὶ κι' ἂν εἶναι οἱ τάφοι, τάφοι θά 'ναι»
(Παλαμᾶς)

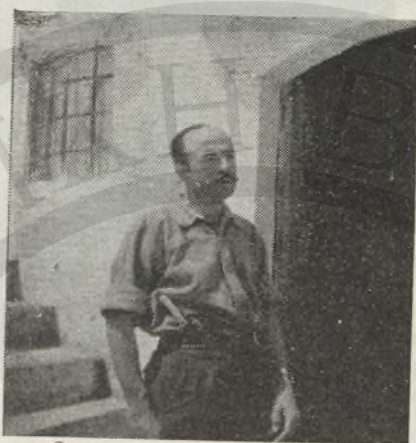
Μνημεῖον ἀνεγερθὲν εἰς τὸ Κερέτη, εἰς μνήμην ἑκατοντάδων πατριωτῶν. Τοιαῦτα μνημεῖα ἐστήθησαν κατὰ δεκάδας εἰς Κρήτην μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, εἰς μνήμην τῶν πεσόντων εἰς τὴν μεγάλην μάχην 1941 καὶ κατὰ τὰ ἔτη τῆς κατοχῆς, μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως 1945.

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

Ὁ Ἀιδεσιμώτατος Βασίλειος Ρουμελιωτάκης, ἱερεὺς τοῦ χωρίου Γαλατᾶ Χανίων, προσέφερε κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μαχῶν τὰς ἐθνικὰς του ὑπηρεσίας ἐν ταῦτῳ μετὰ τῶν θρησκευτικῶν.

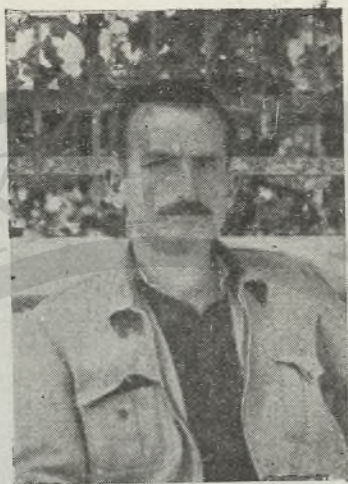
Ὁ ἱερεὺς οὗτος κατῴρθωσε νὰ ἐπιτύχη ἄδειαν καὶ νὰ ἐνταφιάσῃ, ἐπτά μῆνας μετὰ τὴν μάχην, πολλὰς ἑκατοντάδας Ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν καὶ πολιτοφυλάκων, φονευθέντων κατ' αὐτὴν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΨΥΧΟΥΝΤΑΚΗΣ

Ο Γεώργιος Ψυχουντάκης, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς Ἀποκορώνου, κατετάγη εἰς τὸν Ἐθνικὸν Λόχον τοῦ Ἀρχηγοῦ Πέτρακα ἀπὸ τὸν Μάϊον τοῦ 1941 καὶ ἔλαβε μέρος μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ εἰς τὰς μάχας κατὰ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Οὗτος κατὰ τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς, ὅταν δὲν τὸν ἔστελλον εἰς ἀποστολὰς οἱ Ἄγγλοι καὶ ὁ Ἀρχηγός του, ἦτο ὄπλιτης.

Ο Γεώργιος Ψυχουντάκης ὑπῆρξεν ἕνας ἐθελοντής ὁ ὁποῖος προσέφερεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν πολλὰς ἐθνικὰς ὑπηρεσίας καὶ ὡς ἐθελοντής καὶ ὡς ἀγγελιαφόρος. Κατῶρθωνε νὰ μεταφέρῃ ἐπὶ ὥρας ἀσύρματον ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς Κρήτης ἕως τὸ ἄλλο, εἴτε πολεμεφρόδια καὶ λοιπά. Ἦτο τόσο ἐξυπνος ὅσον καὶ ψυχραιμὸς καὶ κατῶρθωνε μὲ τὴν ἀφέλειά του νὰ διέρχεται μέσα ἀπὸ τίς στρατοπεδίες τῶν Γερμανῶν μὲ ἕνα γαῖδουράκι φορτωμένο σχισμένα τσουβάλια καὶ σπασμένες βαλίτσες, αἱ ὁποῖαι περιεῖχον ἐκρηκτικὰς ὕλας, ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἐπετύγχανε μὲ τὴν ἐξυπνάδα του, μὲ τὴν ψυχραιμία του καὶ μὲ τὸ μικροσκοπικὸν του σῶμα, χωρὶς νὰ συλληφθῇ, διότι φυσικὰ ἂν τὸν συνελάμβανον, θὰ ἐτυφρεῖτο αὐθωρεῖ. Εἶχεν ἀποσπάσει τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην ὄλων τῶν Ἀγγλων ἀξιωματικῶν πού εἶχον ἔλθει εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὸν ἐγνώρισαν. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας αἱ ὁποῖαι προσεφέρθησαν ἀπὸ τὸν Γεώργιον Ψυχουντάκην εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν θὰ ἠμποροῦσε νὰ συγγράψῃ κανεὶς ὀλοκλήρους σελίδας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐκόσμουσαν μίαν ἡμέραν τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν.

ΙΩΣΗΦ ΠΕΤΡΑΚΗΣ

Ὁ Ἰωσήφ Πετράκης, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς, διετέλεσε διακεκριμένος ὀπλίτης τοῦ Ἀρχηγοῦ Πέτρακα ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν κατὰ Μάϊον 1941. Ἀργότερον ἠκολούθησε τοὺς Ἀγγλους ἀξιωματικούς καὶ διεκρίθη παντοῦ διὰ τὴν ψυχραιμίαν του καὶ τὴν ὑπακοήν του. Ἐξετέλεσεν ἐπανειλημμένως ἐπικινδύνους ἀποστολάς μέχρις Ὀκτωβρίου 1944, ὅποτε Ἀγγλος ἀξιωματικὸς ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ Χανιά μὲ τρία ἀποφασισμένα παλληκάρια τῆς Κρήτης, διὰ νὰ ἐκτελέσουν σαμποτάζ. Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1944 ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ Χανιά ὁ Ἀγγλος μὲ τὸ ψευδώνυμον Μανώλης, ὁ Περικλῆς Βάνδουλας ἐκ τοῦ Βαφέ Ἀποκορώνου, ὁ Ἰωσήφ Πέτρου Πετράκης καὶ Ἰωάννης Σπανουδάκης ἐκ Χανίων. Ἐννοεῖται ὅτι εἶχον κατορθώσει νὰ ἔχουν πλαστὰς ταυτότητας.

Τὸ αὐτοκίνητον διὰ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον τῶν Χανίων ἐσταματήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἰς ὅλους τοὺς Σταθμοὺς ἀλλ' ἀφέθησαν ἐλεύθεροι.

Ὅταν ὅμως ἔφθασαν εἰς Νέον Χωρίον τοῦ Ἀποκορώνου τοὺς ἐσταμάτησαν καὶ τοὺς συνέλαβον. Ἐπειτα ἠρεύνησαν τὸ αὐτοκίνητόν των, εἰς τὰ καθίσματα τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθησαν τέσσαρα πιστόλια καὶ ἄλλα ἐκρηκτικὰ πολεμικὰ μέσα.

Οἱ συλληφθέντες παρηκολούθουν τὴν ἔρευναν καὶ ἐγνώριζον πλέον τὰς συνέπειας τῆς ἀποκαλύψεως. Τότε ὁ Ἰωσήφ Πετράκης ἐπρότεινεν εἰς τοὺς ὑπολοίπους νὰ κάμουν ἀπόπειραν δραπετεύσεως. Ὅλοι ὅμως τοῦ ἀπήντησαν ὅτι εἶναι ὄχι μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον νὰ δραπετεύσουν, διότι εἶναι κάμπος καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αὐτὸς ὅμως ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἐν τέλει ἐπήδησε, ἐγλύστρησεν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Γερμανῶν καὶ ἀπεμακρύνθη. Ὅλοι οἱ εὐρισκόμενοι ἐκεῖ Γερμανοὶ ἔστρεψαν τὰ ὄπλα των καὶ κατεπυροβόλουν. Ἐπὶ τρία τέταρτα αἱ σφαῖραι ἐξέσχιζαν τὰ ρούχα του χωρὶς νὰ τὸν βρῆ καμμία, σωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος διότι πολλὰι σφαῖραι διέτρησαν τὴν στολήν του προξενήσασαι εἰς αὐτὸν ἐκδοράς μόνον. Ἡ μέχρις ἀναισθησίας γενναϊότης του τὸν ἔσωσεν. Ἡ Πατρίς δὲν θὰ δυνηθῆ ποτὲ νὰ ἀνταμείψῃ τὸν ἡρωϊσμόν τοιούτων ἐθελοντῶν ποὺ ἀψηφοῦν τὸν θάνατον διὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ συμφέροντά της.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΝΔΟΥΛΑΣ

Ὁ Ἀνδρέας Βάνδουλας τυγχάνει ἕνας ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους ὄπλαρχηγούς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστασεως. Οὗτος ἀνήκει εἰς μίαν ἱστορικὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀποκορώνου, ἡ ὁποία οἰκογένεια ἔδωκεν ἀρίστους μαχητάς εἰς ὅλους τοὺς περασμένους ἐθνικοὺς ἀγῶνας.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν σκλαβιὰν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἕνας ἀδελφός του καὶ ἕνας ἐξάδελφός του ἐπληρώθησαν ἐκτελοῦντες τὸ καθήκον των διὰ τὴν πατρίδα μας.

Ὁ Ἀνδρέας Βάνδουλας εἰργάσθη καὶ κατὰ τὴν πτώσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ κατὰ τὴν κατοχὴν. Ἀπετέλεσεν δὲ ἕνα καλὸν στέλεχος τῆς ὑπ' ἐμὲ Ἐθνικῆς Κρητικῆς Ταξιαρχίας.

Ὁ εἰρημένος ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας συμπλοκάς ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Κυμιωνάκης τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐξ Ἀσῆ-Γωνιάς. Συνελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐκρατεῖτο ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς Γερμανικὸν Σταθμὸν τοῦ Φρέ' Ἀποκορώνου καὶ κατῴρθωσε, τὴν τρίτην ἡμέραν νὰ δραπετεύσῃ, ἀλλὰ γενόμενος ἀντιληπτὸς ἀμέσως ἐπυροβολήθη ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους ἐκεῖ Γερμανοὺς καὶ ἐν τέλει ἐφονεύθη.

Ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς ὠραίους καὶ ψυχωμένους νέους τῆς πονεμένης Κρήτης.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΥΜΙΩΝΑΚΗΣ

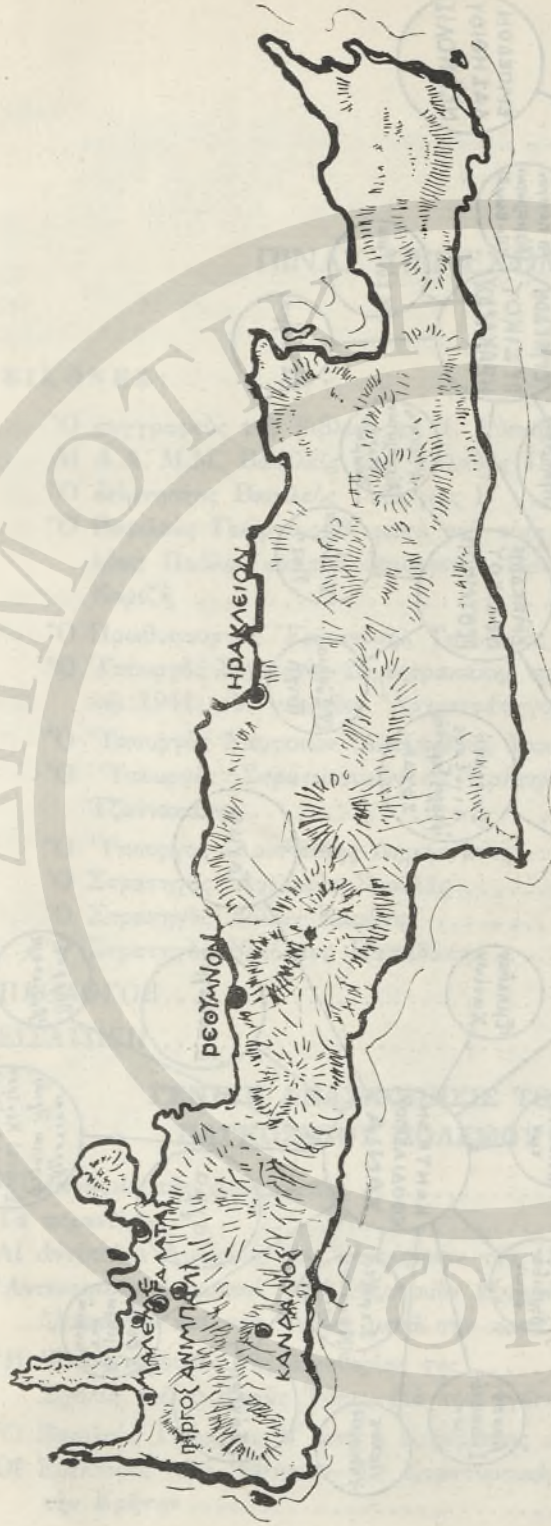
Λοχαγός Πεζικού ΡΟΓΚΑΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Όταν αϊ έλπίδες του Έθνους συνεκεντρώθησαν πλέον εις την πανένδοξον Κρήτην, τόν Μάιον του 1941, άξιωματικοί με Έλληνικήν ψυχήν, όπως ήσαν οι Διοικηταί της Σχολής Ευελπίδων, δέν ήτο δυνατόν νά παραδοθούν εις τόν έχθρον άμαχητί.

Εις την άπόφασιν των Άξιωματικών, 300 Ευέελπιδες έπλειοδότησαν και ήνωμένοι διεπεραιώθησαν εις Κρήτην υπό τόν Συνταγματάρχην Λουκάν Κίτσον και μίαν δεκαπεντάδα κατωτέρων άξιωματικών, μεταξύ των όποιων ήσαν οι Π. Ρογκάκος, Κωνσταντινόπουλος, Ευθυμόπουλος, Τζεπαπαδάκης, Λιγιδάκης, Χουμαδάκης, Μιχαλόπουλος, Μανωλόπουλος, Δανίκας, Σακιαβούτης, Τσιριμώκος, Μπαϊρακτάρης, Πανταζόπουλος, Πρασάς, Γεροντάκος, Παπαθανασόπουλος και ό Ιατρός της Σχολής Υπίατρος Φατσέας.

Όλοι αύτοι ήκουσαν την φωνήν της Πατρίδος και έτρεξαν πρός υπεράσπισιν της έλευθερίας της Φυλής, δίδοντες τό αίμα των χάριν αυτής.

Διασωθείσης της πολεμικής Σημαίας της Σχολής των Ευελπίδων, ή Πατρις άπένευμεν εις αύτην τόν Ταξιάρχην του Άριστέιου Άνδρείας διά την έν Κρήτη πολεμικήν συμβολήν της Σχολής και τόν υπέρ βωμών και έστιών άγώνα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Κατά τας επίσημους στατιστικάς τών Γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς εἰς τὴν πόλιν τῶν Χανίων ἐρρίφθησαν κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς μεγάλης μάχης Μαΐου 1941, 29.800 βόμβαι διαφόρων διαμετρημάτων, ἀπὸ 10ης ἕως 30ῆς Μαΐου. Ἐντὸς τῆς πόλεως Χανίων ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὴν θέσιν Βρόντου, Ἄγιον Λουκᾶν, Γέφυρα τοῦ Κλαδισοῦ, εἰς τὴν Χαλέπαν καὶ εἰς ὄλοκληρον τὸν κάμπον τῶν Χανίων. Ἡ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστὰὶ πολλοὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὰ Δικαστήρια τῶν Χανίων. Τὰ τρία πέμτα τῶν οἰκίων τῆς πόλεως καταστράφησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὑπέστησαν ζημίας.

Ἡ ὥραία συνοικία Καστέλλι καταστράφη ἀπὸ βόμβας καὶ πυρκαϊᾶς καθὼς καὶ ἡ συνοικία Σπλάντζια.

Πολλοὶ συνοικίαι ἠρεικώθησαν. Παρὰ ταῦτα ἡ πόλις τῶν Χανίων δὲν ἐπαρσημορορήθη ὡς ἄλλαι πόλεις.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ποῦ ἦλθεν εἰς τὰ Χανιά ἀπὸ καθηγητῆς τῶν Ἀνωτάτων Ἐμπορικῶν Σχολῶν ἠδίκησε τὰ Χανιά εἰς τρία κρίσιν τῆς.

Φαίνεται ὅτι εἶχαν μυωπιαν. Καὶ οὕτω διὰ τὴν καταστραφεῖσαν πόλιν τῶν Χανίων οὐδεμία ἠμοιβὴ ἐδόθη.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ :

Σελίς

‘Ο συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου κ. Π. Γύπαρης.....	5
Αἱ Α.Α. Μ.Μ. Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος Παῦλος καὶ Φρειδερίκη ..	15
‘Ο ἀειμνήστος Βασιλεὺς Γεώργιος Β΄	17
‘Ο Βασιλεὺς Γεώργιος Β΄ μετὰ τοῦ τότε διαδόχου καὶ νῦν Βασι- λέως Παύλου καὶ τοῦ ἀειμνήστου Πρωθυπουργοῦ Ἀλεξάνδρου Κοριζῆ	19
‘Ο Πρωθυπουργὸς Ἐμμανουὴλ Τσουδερός	25
‘Ο Ὑπουργὸς Στυλιανὸς Δημητρακάκης παρασημοφορῶν ἐν Κρήτῃ τῷ 1941, τὸν γενναῖον Ἀρχιστράτηγον Φράϊμπεργκ.....	27
‘Ο Ὑπουργὸς Ναυτικῶν Ἀλέξανδρος Σακελλαρίου.....	28
‘Ο Ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν εἰς Κρήτην τῷ 1941 Ἐμμανουὴλ Τζανακάκης	29
‘Ο Ὑπουργὸς Ἀριστείδης Δημητράτος	30
‘Ο Στρατηγὸς Ἀχιλλεὺς Σκουῶς	31
‘Ο Στρατηγὸς Σόλων Καφᾶτος	32
‘Ο Στρατηγὸς Νικόλαος Παπαδάκης	33
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	11
ΕἰΣΑΓΩΓΗ	21
ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ	
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1939—1945)	
‘Η ἐποποιία τῆς Δουγκέρκης	35
Τὰ περαιτέρω	40
Αἱ ἀντίπαλοι Δυνάμεις τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940.....	41
Ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ τῶν Ἀξονικῶν ἐξορμήσεων πρὸς τὴν Μέσην Ἀνατολήν καὶ τὰς Ἰνδίας μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ...	43
‘Η Ἑλλὰς φρουρὸς τῆς ἐλευθερίας της	43
Σχόλια τοῦ Διεθνοῦς Τύπου διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος	45
‘Ο Βασιλεὺς Γεώργιος Β΄ καὶ ἡ Κυβέρνησις εἰς Κρήτην.....	54
Οἱ Εὐέλπιδες τοῦ Ἔθνους.—Ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων εἰς τὴν Κρήτην	56

Αύθεντικά έγγραφα αναφερόμενα εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν Στρατιωτικῶν ἰδία Ὑπηρεσιῶν καὶ Μονάδων διὰ τὴν Ἐλευθερίαν ἐν Κρήτῃ (Ἀναγκαστικοὶ Νόμοι, Ἐγκύκλιοι Διαταγαί, Κανονισμοὶ καὶ Πολεμικαὶ Ἀνακοινώσεις)	57
Στοιχεῖα ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν Πολεμικῶν Ἐπιχειρήσεων	92
Ἡ Κρήτη βασικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν Γερμανῶν	92
Ὁργάνωσις Διοικήσεως Κατανομῆς Μονάδων	99

Ἡ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β'	103
Ἀναχώρησις τοῦ Βασιλέως εἰς Μέσσην Ἀνατολήν	107
Ἐκθεσις τοῦ στρατηγοῦ Φράυμπεργκ	109
Ἡ μαχητικὴ ἀπόδοσις τῶν Νεοζηλανθῶν	113
Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	116
Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Ὑποστρατήγου Σ. Καφάτου	119
Ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ναυάρχου Κάνιγκαμ—Μικρὰ Ναυμαχία	120
Ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ Στρατηγοῦ Φράυμπεργκ	121
Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ Στούντεντ	122
Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	125

Ἡ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Σημειώσεις ἀφορῶσαι τὸ Στρατιωτικὸν Διαμέρισμα Ρεθύμνης	128
Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Ταγματάρχου Χρήστου Τζιφάκη	131
Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς Ρεθύμνου, Γ. Χαλκιαδάκη	132
Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	133
Φονευθέντες Ἀξιωματικοὶ κατὰ τὴν μάχην 20/29-5-1941 εἰς τὴν περιοχὴν Ρεθύμνου	137

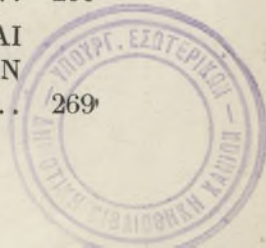
Ἡ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ἩΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	139
Φονευθέντες Ἀξιωματικοὶ κατὰ τὴν μάχην 21/29-5-1941 εἰς τὴν περιοχὴν Ἡρακλείου	147

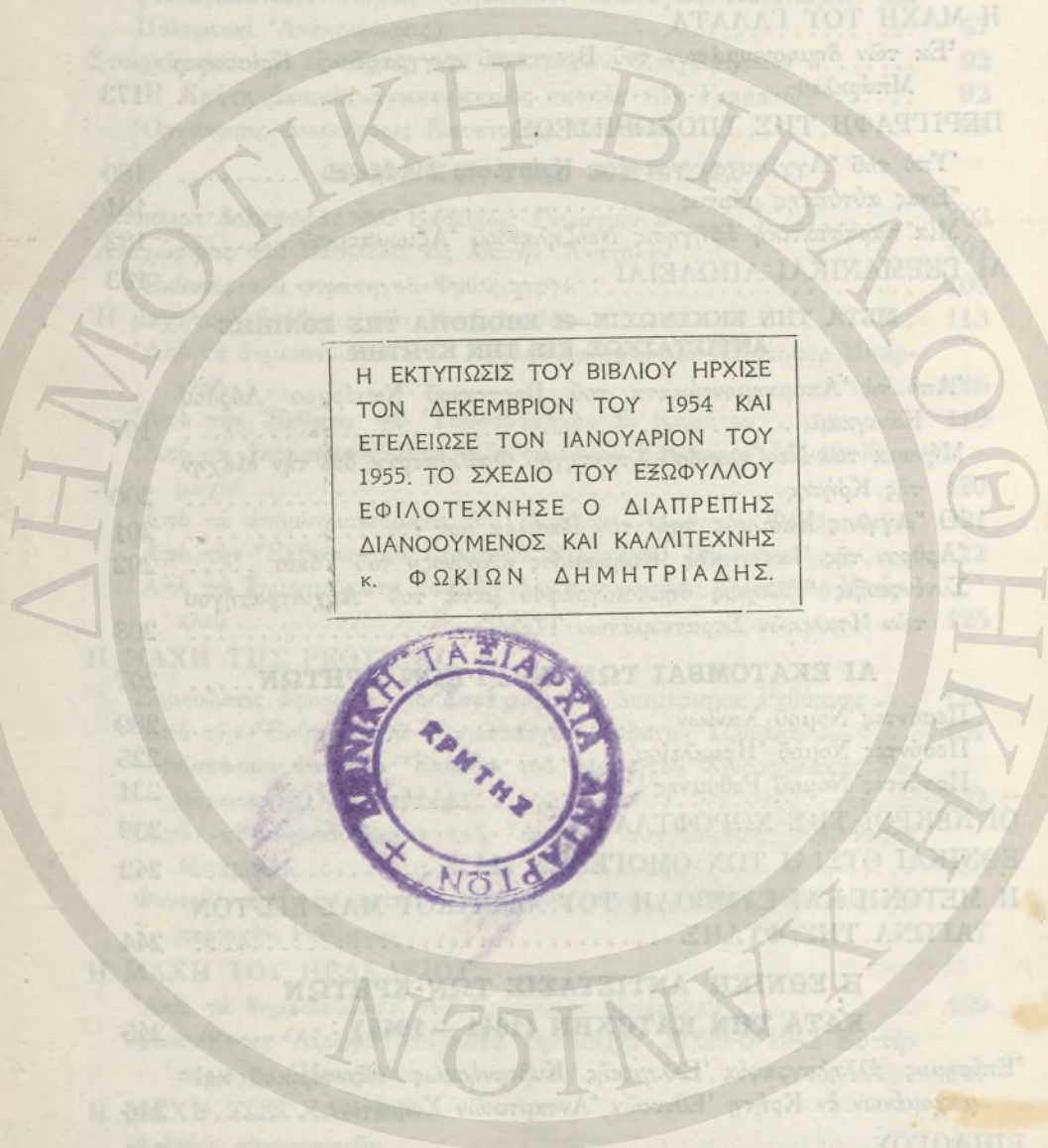
Ἡ ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Δελτίον πληροφοριῶν	149
Ἡ περὶ τὰ χωρία περιβόλια—Ἀγυιὰ—Γαλατᾶ Χανίων ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων	151
Περιγραφή τῆς μάχης Ἀγυιᾶς—Γαλατᾶ ὑπὸ Γρηγ. Μαρκάκη	159
Μία ἐπιστολὴ τοῦ Ἀνωτέρου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης	

Ἀχιλλέως Σκουλά	166
Οἱ πεσόντες Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται κατὰ τὴν μάχην 21/ 29-5-1941 εἰς τὴν περιοχὴν Χανίων	170
Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ	
Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Βρεττανοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	173
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ	
Ἰπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Κρίστοφερ Μπάρκλεϋ	180
Ἕνας αὐτόπτης μάρτυς	181
Μία παραστατικὴ ἀφήγησις Νεοζηλανδοῦ Ἀξιωματικοῦ	182
ΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ	193
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΕΝΩΣΙΝ—Η ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ	
Ἀπὸ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Βρεττανοῦ Ναυάρχου Λόρδου Κάνιγκαμ	197
Μήνυμα τοῦ Νεοζηλανδοῦ Στρατηγοῦ Φράϋμπεργκ διὰ τὴν Μάχην τῆς Κρήτης	200
Ὁ Ἀγγλος Βασιλεὺς πρὸς τὸν Βασιλέα μας	201
Ἄρθρον τῆς Ἰαπωνικῆς Ἐφημερίδος «Χρόνος» τοῦ Τόκιο	202
Συνέντευξις Ἑλληνοῦ δημοσιογράφου μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Ἰταλικῶν Στρατευμάτων Τζελόζο	203
ΑΙ ΕΚΑΤΟΜΒΑΙ ΤΩΝ ΗΡΩ·Ι·ΚΩΝ ΚΡΗΤΩΝ	
Πεσόντες Νομοῦ Χανίων	209
Πεσόντες Νομοῦ Ἡρακλείου	225
Πεσόντες Νομοῦ Ρεθύμνης	231
ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ	239
ΕΘΝΙΚΑΙ ΘΥΣΙΑΙ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΣ	242
Η ΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ	244
Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ (1941 — 1945)	
Ἐπίσημος ἀλληλογραφία Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ἐξωτερικοῦ καὶ μαχομένων ἐν Κρήτῃ Ἐθνικῶν Ἀνταρτικῶν Σωμάτων	246
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	266
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΑΝΤΩΝ ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΑ ΡΟΛΟΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ	269

ΕΚ

Η ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΗΡΧΙΣΕ
ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΝ ΤΟΥ 1954 ΚΑΙ
ΕΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΝ ΤΟΥ
1955. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
ΕΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΕ Ο ΔΙΑΠΡΕΠΗΣ
ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ
Κ. ΦΩΚΙΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

14
31-1
7-3
8-7
117

